ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
1
JEUDI
1er AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՍԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.139 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.139

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Մշտամատոյց Կեանք

Արարատեան բարձրավանդակ եւ վաստպուրական աշխարհ՝ Հայ ժողովուրդի հնագոյն օրրանները։ Հայոց հայրենիք որ կը տարածուի Սեւանէն վանայ լիճ, մինչեւ Ուրմիա։ Հազարաւոր տարիներու պատմութեամբ հարուստ։

Այսօր, Արարատը՝ թէպէտ սահմանին դուրսը, կամ քիչ մը անդին, կը մնայ միշտ աւանդապահի դերին մէջ. կը մնայ որպէս խորհրդանիշը հայ ժողովուրդի վեհութեան եւ անմահութեան։ Անոր լանջերուն վրայ, նեղցած սահմաններու մէջ կը զոյատեւէ հայ ժողովուրդի մէկ հատուածը։ Կը ծաղկի հայ մխոքը, կը բարգաւաճի հայ հողը, կը զարգանայ հայ կեանքը չնորհիւ իր զաւակներուն հանճարին, ստեղծագործ ոգիին, բազուկներուն։ Եւ Հայը ամէն արեւագալ լին, սեւեռելով իր հայեացքը դէպի ատրեմուտք բանաստեղծին հետ կ'ըսէ.—

«Քայլ մը եւս ու կը հասնիմ բեզ Արարատ»

Իսկ Վասպուրականը, ոչ շատ հեռու, աւերակ է։ Ոչ մէկ հետք ուրարտական թագաւորութենէն։

Չկան Վասպուրականի նախարարական տոհմերը. Արծրունի Տոհմը։ Ամայացած է Այդեհատնի բերրի հողը։ Լռած են երգիչներու տաղերը, կոչնակներու զօղանջները։ Ճարտարապետական գոհարներէն կը մնան միայն քարերու կոյտեր։ Նոյնիսկ Աղթամարը այլակերպուած է։ Եւ այսպէս, այսօր, Վասպուրականացիք, ծովերու եւ ովկիանոսներու մէկ ափէն միւսը կ'ապրին յիշատակովը մայր հողին ու կը կազմեն այլ բախտակից Հայերու հետ, միւս հատուածը մեր ժողովուրդին։ Կը կազմեն Սփիւռք, կամ Սփիւռքներ ըսուած աշխարհագրական տարածքը։

Այս է ողբերգութիւնը հայ ժողովուրդին։ Փշրուած եւ չորս ծագերուն նետուած ժողովուրդ մը։ Ասոր համար է որ կ'ոգեկոչենք մեր պատմութեան ամրակուռ հիմնաքարերը։ Ասոր համար է որ Վասպուրականցիք կ'ոգեկոչեն հերոսամարտը։ Կ'երթանք դէպի ակերը, պահ մը հաղորդուելու համար անցեալի փառքերով, բայց կը վերադառնանք չուտով եւ մայր աւիշով զօրացած կը յայտնենք մեր վրդովումը, կը մերժենք իրերու այսօր ունեցած դասաւորումը, չենք հանդուրժեր կատարուած իրողութիւնները, ու կ'որոշենք պայքարիլ մեր ազգային քաղաքական եւ պատմական իրաւունքներու վերահաստատման համար։

Եւ պայքարին ձեւը տարիներու ընթացքին հետեւեցաւ ժողովուրդի հոգեվիճակին, տեղական պայմաններուն մէջ տեղի ունեցող օրուան հրամայականներուն, մի՛ ջազգային դէպքերու զուգորդումին։ Երէկուան ու այսօրուան պայքարը, թէ պէտ տարբեր իր ձեւին մէջ, իր արտայայտութեան երեւոյթին մէջ, սակայն նոյն նպատակը կը հետապնդէ։ Մէկտեղել հայ ժողովուրդի երկու անբաժան հատուածները, մէկը միւսով քաջալերը, մէկը միւսով կենսունակ, մէկը միւսով զօրացած, նոյն հողին վրայ՝ ամբողջական եւ ինքնավար Հայաստանի մը մէջ։

Այս պայքարի ճամբուն վրայ չենք կրնար մոռնալ անցեալի փորձառութիւնները, պատմութեան ցնցող եւ ստիպողական հրահանգները։ Եւ Վասպուրականի հերոսամարտը եւ այլ ազգային դրուագներ ուղեցոյցներ, հրաւէրներ են դէպի պիտակից մշտամարտ կեցուածք։

Կ. Ց.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ա.ՀԱ.Բ.ԵԿՈՒԹԻՒՆ

« ՔԱՓԻԹՈԼ » Ի

ԵԼԵՒՆԱՓՈՐՁԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

ԳԱՐԼՈՍԻ ՇՈՒՔԸ

Առաջին քննութիւններէն ետք, Ֆրանսական իշխանութիւնները այն հաստատ համոզումն ունին թէ Փարիզ — Թուլուզ ճեպընթացին մէջ պայթած ռումբը արկածի արդիւնք չէր այլ՝ ահաբեկչական արարք մըն էր։ Այնուհետեւ, այս հաստատումէն ետք, կը մնայ գլխնայ հեղինակը եւ ամէնէն հաւանականը կը նկատուի միջազգային ահաբեկիչ՝ Գարլոս, որուն տուած պայմանաժամը վերջ կը գտնէր երկուշաբթի, Մարտ 29-ին։ Իր սովորութիւնն է եղեր նաեւ՝ ահաբեկումի մը տէր ելլալ, արարքէն երեք օր ետք, միայն։ Գարլոսի գործելակերպին ալ համապատասխան կը նկատուի այս եղեռնագործը, քանի, 1974 Սեպտեմբերին, չվարանեցաւ նոյնը ընել Սէն - Ժեռմէն տէ Փռէի տրէօկադէռոյի, ուր երկու ձեռնաւորով նետեց եւ երկու հոգի մեռան, երեսուն հոգի ալ վիրաւորուեցան։

Գարլոս երեք տղոցմէն մէկն է վենեցուելացի համայնավար փաստաբանի մը, որ իր զաւակները մկրտած էր՝ Լենին, Վլադիմիր եւ Իլյիչ։ Ինք թէեւ ինքզինքը մարքսիստ չի նկատեր այլ՝ միջազգային յեղափոխական։ Ծաճախած է թէեւ Մոսկուայի Լումումպա համալսարանը։ Իր մասին, կը յայտարարէ.— «քաղաքական նապաստակ ուղղափառ եմ, այսինքն քաղաքական յստակ գիծ մը ունիմ։ Բայց, կեանքի մէջ, արկածախնդիր մըն եմ»։ Ինք է, նաեւ որ չի քաշուիր խոստովանելու (Քլայնի, երբ Փարիզ ռիւ Թուլիէ կ'ապրէր) «դիւրին չէ ղէնք պարպել աչքերուն մէջ մէկուն, որ ճեզի կը նայի, յատկապէս երբ չորս հոգի սպանած էք տասը երկվայրկեանի մէջ, ինչպէս ըրած եմ»։ Միշտ Քլայնի է, որ ըսած է թէ կը սիրէ լաւ բաները՝ ուտելիք, ընտիր ծխախոտ, լաւ կօշիկ, հանգստաւէտ անկողին, պար, փոքէռ եւ պլաք - ճէք, բայց կ'աւելցնէ.— «կը հրաժարիմ այս բոլորէն Յեղափոխութեան համար։ Յեղափոխութիւնը գերագոյն վայելքս է»։ Բայց, ինչ յեղափոխութիւն Իլյիչ Ռամիրէզ Սանչէզի համար որ իր «աշկերտութիւնը» ըրած է Յորդանան, Հապաշի մէկ մարզակայանը։

×

Երեքշաբթի ամբողջ օրը, Կասթոն Տոքֆէռ, Ֆիթեռման խորհրդակցութիւններ ունեցած են եւ Ներքին նախարարը որոշած է հսկողութեան միջոցներու դիմել կայարաններու մէջ եւ ի հարկին ճեռնարկել պայուսակներու քննութեան։

×

Չորեքշաբթի առտու կը հաղորդուէր ճայնասփիւռէն, թէ նոյն առաւօտը, անանուն հեռաճայնով մը, արարքին տէր եղած էր «սպանացի պասք զօրագունդ» մը։ Խօսողը ըսած է թէ նոյնը պիտի կրկնուի ամէն անգամ որ Ֆրանսացի պասք չարժում մը ահաբեկումներ ընէ Սպանիա։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ ՈՒ ՄԵՆՔ...

Մեր ժամանակակից ընկերութիւնը, ուզէ չուզէ, ծանուցումի ազդեցութեան տակ է։ Անկարելի է դարաշրջանի անցուդարձերուն հետեւիլ, առանց թիրախ դառնալու ծանուցումներու այն ամբակոծումին, որուն ենթակայ է ամէն ընկերութիւն։ Ծանուցումները որքան ալ չհետաքրքրեն, չշահագրգռեն, որքան ալ զանոնցնեն կամ ճանձրացնեն մեզ, մեր քիթէն կը բռնեն միշտ։ «Չկարդանք» կ'ըսենք, կը կարդանք, «մտիկ չընենք» կ'ըսենք, մտիկ կ'ընենք, «չհաւատանք» կ'ըսենք, կը հաւատանք, վերջապէս «չզբաղնենք» կ'ըսենք, բայց ի վերջոյ կը զբաղնենք։

Այս երեւոյթը զարմանալի չէ։ Մարդը հակումն ունի քալելու դէպի այն բանը, որմէ խոյս տալ կ'ուզէ։ Հեռատեսիլի ու մամուլի մէջ յայտնելու ամենամեծ բախտն ունին այն ծանուցումները, որոնք ամէնէն շատ կը զզայնացնեն ու կը ճանճրացնեն։ Մենք գիտնաթափ կ'ըլլանք անոնց դիմաց։ Առանց որ անդրադառնանք, մեր ուղեղը կը պայմանաւորուի անոնց կողմէ։

Արդէն չենք ալ կրնար կոնակ դարձնել ծանուցումներուն։ Ծանուցումին ուժը հոսկէ կուգայ։ Որքան ալ չսիրենք ծանուցումը, որքան ալ անտարբեր մնալ որոշենք անոնց դիմաց, պիտի զայ այն պահը երբ ծանուցումներու մէջ մեզ իրապէս հետաքրքրող բան մը պիտի նշմարենք։ Կամ պիտի զայ այն պահը, երբ ծանուցումի մը հետեւելու կամ ծանուցում մը տալու պահանջը պիտի զգանք։

×

Բարեկամ մը անցեալ օր կը զանգատէր մեծ տպաքանակով թերթ մը։

— Ոչինչ կ'արժէ այս թերթը, մէջը ծանուցումէն զատ ուրիչ բան չկայ, կ'ըսէր։

— Ինչո՞ւ կը գնես ուրեմն, հարցուցի։

— Ծանուցումներուն համար, պատասխանեց։

×

Բարեկամս ամէնէն յատկանշական ձեւով կը բացատրէր թէ ինչպէս սորված էինք ծանուցումի դիմաց։ Ծանուցումին ուժը պաշտպանուելու ուժը կը պակսի մեզի, որովհետեւ նախ պէ՛տք ունինք ծանուցումին, եւ ապա որովհետեւ մենք տարօրինակ կերպով կը համայնինք վը — տանգաւորէն ու կատակաբեմէն։ Սա մարդկային տկարութիւն մըն է, որ ծնունդ կ'առնէ մարդուն հոգիին խորը թաքնուած անձնասպանութեան հեռաւոր բնազդէ մը։ Որքան ալ անհաւատալի թուի, իրողութիւն է, որ բոլորս ալ առաւել կամ նուազ սաստկութեամբ կը տառապինք այդ բնազդէն։ Անձնասպանութեան այդ բնազդն է որ մեր վրայ կը գործէ երբ առուշադիր կը չարժինք մեր առողջութեան, երբ անբնական կերպով կը յոդնեցնենք մեր մարմինը, երբ անհեռատես բայց գիտակից կերպով կը նետուինք վտանգի մը մէջ, երբ մեծ հաճոյք ու յուզում կը գտնենք ամէնէն վտանգաւոր մարմնամարզանքին մէջ։ Որքան ալ սիրենք կեանքը, որքան ալ վախնանք մահուընէ, գիտակցաբար ու անխոհեմ կերպով կը յանձնուինք մեր կեանքը մաչեցնող վերոյիշեալ վտանգներուն։ Նոյն տրամաբանութեամբ է որ երբեմն գիտակցորէն կը յանձնուինք ծանուցումներու կախարդանքին։ Որովհետեւ, նոյնիսկ եթէ կ'առնենք ծանուցումը, թերեւս կը պաշտենք ծանուցուած նիւթը։ Մխախոտը աքանչելի օրինակ մըն է այս մասին։ Բազմաթիւ քաղաքակիրթ երկիրներ արգիլեցին ծխախոտի ծանուցումները։ Ապա՛ւելին, պետութիւններ ստիպեցին որ ծխախոտի ծրարներուն վրայ ազդարարիչ գրութիւններ դրուին, ծխախոտին վտանգը յիշեցուի։ Բայց ի՞նչ փոխուեցաւ։ Ծխամոլներէն շատերու համար այդ ազդարարութիւնը «օրինական ճեւակերպութիւն» մըն է, որուն չարժեր կարեւորութիւն տալ։

Մինչդեռ այն անձը որ ծխախոտի ծրարին վրայի ազդարարութիւնը կարդալով հանդերձ յամառօրէն ծխել կը շարունակէ, ինքզինք խստիւ պիտի պաշտպանէր ուրիշ արտադրութեան մը դիմաց, ըսենք՝ գլխացաւի դեղահատի մը կամ հանգարտեցուցիչի մը դիմաց։ Պիտի դիմէր մկէկ աւելի բժիշկներու կարծիքին, ուշադրութեամբ պիտի կարդար դեղահատին ընկերացող տեղեկագիրը, բարեկամներու փորձառութենէն պիտի օգտուէր, այս բոլորէն վերջ է միայն որ կուլ պիտի տար դեղահատը, որ ի վերջոյ հազար անգամ աւելի անվնաս է քան ծխախոտը։

Հարցը այն է որ մենք զմեզ լաւ չենք պաշտպաներ մեր սիրած վտանգներէն, մինչ անաւրէն բերդ մը կը գառնանք տհաճելի ուրիշ վտանգներու դիմաց։ Ծանուցումի մը նպատակն է ահաւասիկ մեզ դուրս հանել մեր ինքնապաշտպանութեան բերդէն։

Ռ. Հ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՍԱԼՎԱՏՈՐի ներկայ գեկավարը Ֆաշիստ նկատողները, հաւանաբար «կարօտով» փնտռեն զինքը, քանի որ Տուառեթէի կուսակցութիւնը զլուխն հանելով հանդերձ, առանձին մեծամասնութիւն չի կազմեր եւ միւս հինգ աջ ու ծայրայեղ աջ կուսակցութիւնները որոշած են համախմբման կառավարութիւն մը կազմել, ուրկէ դուրս կը ձգեն Տուառեթէն։ Այս վերջինը միայն 24 աթոռ ապահոված էր, մինչ միւսները՝ 36 ունին։ Առանց գլուխն է ծայրայեղ — աջ Առենա կուսակցութիւնը, զոր կը գլխաւորէ տ'Օպիւխոն եւ որ ըստ Սալվատորի ամերիկացի նախկին դեսպանին՝ պատասխանատու է «աղքատներու արքեպիսկոպոս»՝ դերպ. Ռոմեռոյի սպանութեան։ Փաստեր կան, յայտարարած էր Ամերիկացին Ծերա - կոյտին առջեւ։

ՊԵՌԼԻՆԿՈՒԼԻՒՐ Փարիզի մէջ տեսնուեցաւ ընկերվարական պարագլուխ՝ Ժոս - փէնի հետ։ Տեսակցութենէն ետք, յայտարարած է թէ աւելի համամտութեան կէտեր կան իրենց միջեւ քան տարաձայնութեան, թէեւ «նրբութիւններ» գոյութիւն ունին։

ՊՐԻՍՔԼԻ եւրոպական վեհաժողովին առթիւ, Նախագահ Միթերան չեչտեց եւրոպայի համակամութեան անհրաժեշտութիւնը ընդդէմ Միացեալ - Նահանգներու կամ Ճափոնի։

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ՝ Պառ անհրաժեշտ կը նկատէ որ Ֆրանքը դուրս ելլէ եւրոպական դրամական դրութենէն եւ անխուսափելի՝ արժեզրկում մը, աշնան։

ԿԱՐԼ ՕՒՖ, գերման երաժշտագէտը մեռաւ 86 տարեկանին։ Իւրայատուկ դեղագիտութեան մը պաշտպանը նկատուելով հանդերձ, ժամանակակից երաժշտական կեանքի մեծ դէմքերէն մէկն էր։ Իր կեանքը նուիրած է երաժշտութեան երեք երեսներու՝ դասախարակութիւնը, երաժշտագիտութիւնը եւ յօրինումը։

Ազատատենչ վասպուրականը

Ազատատենչ ոգին չատ հինէն իր մնայուն արմատները խարսխած է Վասպուրականի մէջ։

Ղ. Փարպեցի «մարդպետ» որակած է 451ի զանգուածային պոռթկումի առաջնորդները Ներշապուհ Արծրունին։ Աւարայրի ճակատամարտին, այս վերջինը էր, որ դվխաւորած էր Հայկ. բանակին կեդրոնի զօրագունդը։ Յետագային՝ պայքար Աբբասեան խալիֆայութեան դէմ, 774–էն 775։ Նոյնպէս մարտունակ կեցուածք, այլ նախարարութիւններու կողքին, 851ի ժողովրդական ծառացումին ընթացքին։

Ահա քանի մը դրուագներ անցեալէն, մեր պատմութեան էջերէն, կապուած Վասպուրականի անունին հետ։

Շարքը կարելի է երկարել։ Հիմնականը սակայն կը մնայ նոյնը։ — Ազատատենչ Վասպուրական։

Սերմերը կը հասունանան մեր մօտաւոր անցեալի էջերուն մէջ։ Արխմեան Հայրիկի հիմնած ժառանգաւորաց վարժարանը 1857–ին. տարի մը եռք անոր չանքերով հրատարակուած Արծուի Վասպուրական ամսաթերթը, ազատատենչ միտքերու օջախներ կը դառնան։ Այս չարժումին իր ցայտուն մասնակցութիւնը կը բերէ Մը–կըրտիչ Փորթուկալեան, որուն դերն ու կշիռը ազդեցիկ կը մնան յեղափոխական սերունդի մը կերտումին մէջ։ Կրթական երկու յարկեր իրենց առաքելութեամբ կը փայլին. — Արարատեան Ընկերութեան վարժապետանոցն ու Հայկական կեդրոնական վարժարանը, առաջինը արդէն հիմնուած 1879–ին։

Հետեւաբար զարմանալի չէ, երբ մեր մօտաւոր անցեալին էջերը կ'արձանագրեն խրոխտ ըմբոստութիւններ, թըրքական բռնակալութեան դէմ։

Վանի Հայութիւնը 1896 Յունիսին կը ծառանայ բիրտ ճնշումներուն դէմ եւ դաւադրաբար զոհ կուտայ 800 զինուած երիտասարդներու առաջնորդներու հետ. — Աւետիսեան, Պետօ եւ Մարտիկ, Ս. Բարդուղիմէոսի վանքին մերձ բլուրներուն եւ Արտուխի լանջերուն վրայ։

Վասպուրականի Ապրիլեան հերոսամարտը՝ Այգեստանէն Քաղաքամէջ, Թիմար, Հայոց – Ձոր, Գաւաչ, Փէտանդաշտ, Շատախ եւ այլուր զինքի մարտահրաւէրներ կը դառնան։ Ժողովուրդը կը ցցուի, առանց դադի, հայեացքի եւ սեռի խորութեան։

Մէկ թշնամի՝ Թուրքը։ Մէկ նշանաբան՝ իօսք՝ ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ատամն։

Եթէ եաթաղանը Հայոց սահմանուած էր, ապա զարմանքն ու սարսափը թշնամիին վիճակուած էր։ Ոյական ոտքի է՝ դիրքերու – պատնէշներու հետեւ։ Քան – դուած պատերը կը վերանորոգուին վի – րաւորներուն եւ սպաննուածներուն տեղը կը գրաւեն նորերը եւ լուսածագին, ոսոխը, կրկին խելակորոյս, դէմ յանդիման կը գտնէ նորանոր մարտիկներ։ Հերոսներն անդամ անդօր կը դառնայ ընկճելու ժողովուրդին դիմադրական կորովը։

Թիկունքը, իր կարգին, ոտքի է։ Պատանի, աղեւոր, կին, այր իրենց սահմանուած պարտականութիւնները կը կատարեն լուռ գիտակցութեամբ։

Վասպուրականի Ապրիլեան հերոսամարտը մեր մօտաւոր անցեալի փայլուն էջերէն մէկն է՝ Գարահիսարի, Ուրֆայի, Սասունի, Մուսատաղի եւ դեռ տասնեակներով այլ վայրերու Ժողովրդական ծառացումներուն չարքին։

Անցեալը պատմութիւն կը նկատուի, ընդհանրապէս։ Անցեալը միւժամանակ օրինակելի դաստիարակ կը դառնայ։ Ցուշարար՝ յետնորդներուն։

Հասուածային բաժանումներու, տնտեսական արժանաւորութեան հարցը կը դարձնէ նորանոր մարտիկներ։ Ժամապահ, կամ ընդմիշտ, խումբէն հեռացողը, պարտաւոր է իր զէնքը անպայմանի խմբապետին յանձնել, բոլոր փամփուշտներով միասին։

4.– Կռուի պարագային առաջին պարտականութիւնն է փամփուշտները խնայելով գործածել, գնդակ արձակել միայն այն ատեն, երբ թշնամին կ'երեւի եւ երբ վստահ ենք որ գնդակը նպատակի մը կը ծառայէ։

5.– Խումբ մը կրակ բանալու է իբրեւ անմիջական ենթակայ եղող թշնամիի վրայ, իսկ ուրիշ խումբի մը աւելի են – թակայ թշնամիին վրայ է զուր տեղ կրակելու չէ։

6.– Խումբ մը իրաւունք չունի առանց չրջանապետի գիտութեան իր դիրքը փոխելու, ինչպէս նաեւ չրջանապետը՝ առանց Զինուորական Մարմինի գիտութեան՝ իր չրջանը։

7.– Գնանալու է պատրաստ վիճակով, առանց փամփուշտակալները արձակելու կամ հազուստ հանելու։

8.– Պահակները անխափան, ամէն րոպէին հսկելու են, պէտք է հեռազօտել եւ լրտեսել թշնամիի դիրքերը, իսկ անոր չարժումները անմիջապէս տեղեկագրել Զին. Մարմինին։

9.– Արրեցութիւն ի սպառ արգիլուած է։

10.– Թուրքերուն կրնօքին մի հայհոյէք։

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ՕԱՆՕԹ. – Զինուորական Մարմինի առաջին շրջաբերականը, ղրկուած բոլոր շրջանապետներուն ու խմբապետներուն, խմբագրուած Պուլկարացի Գրիգորի կողմէն։

Ինքնապաշտպանութեան մարտիկնե՛ր,

Մեր նամարտ թշնամիի անհանդուրժելի պահանջներուն տեղի տալը անկարելի ըլլալով եւ մանաւանդ զոն վտանգով համոզուած ըլլալով, որ նա իր Հայաջինջ դիւային ծրագիրը անպայման իրագործել կ'ուզէ, ուստի հակառակ մեր խաղաղասիրական չանքերուն եւ պատրաստութիւններուն, պարտաւորուեցանք ակամայ կռուի ասպարէզ զուրս գալ, պաշտպանելու համար մեր ազգային գոյութիւնը, չենայելով մեր սրեան վերջին կաթիլը։

Այս տխուր կռուէն յաղթական դուրս գալու համար կը յանձնարարենք մեր մարտական խումբերուն, կէտ առ կէտ հետեւիլ մեր հետեւեալ հրահանգներուն։

1.– Մեր կռուի ընդհանուր ծրագիրը պաշտպանողական է, սակայն, երբ անհրաժեշտ համարուի աւելի նպատակայարմար դիրքեր ձեռք բերել եւ թշնամին ահաբեկել, պիտի հետեւինք թշնամին հալածելորու ուղղութեան։

2.– Շրջանապետը պարտաւոր է հետեւիլ Զինուորական Մարմինին, խմբապետը՝ շրջանապետներուն, եւ խումբերը՝ խմբապետներուն։

3.– Ամէն զէնք ունեցող գինուորը, կամ զէնքի տակ մտնողը, ինքնագլուխ հեռանալու չէ խումբէն։ Հրամանով առժամապահ, կամ ընդմիշտ, խումբէն հեռացողը, պարտաւոր է իր զէնքը անպայմանի խմբապետին յանձնել, բոլոր փամփուշտներով միասին։

4.– Կռուի պարագային առաջին պարտականութիւնն է փամփուշտները խնայելով գործածել, գնդակ արձակել միայն այն ատեն, երբ թշնամին կ'երեւի եւ երբ վստահ ենք որ գնդակը նպատակի մը կը ծառայէ։

5.– Խումբ մը կրակ բանալու է իբրեւ անմիջական ենթակայ եղող թշնամիի վրայ, իսկ ուրիշ խումբի մը աւելի են – թակայ թշնամիին վրայ է զուր տեղ կրակելու չէ։

6.– Խումբ մը իրաւունք չունի առանց չրջանապետի գիտութեան իր դիրքը փոխելու, ինչպէս նաեւ չրջանապետը՝ առանց Զինուորական Մարմինի գիտութեան՝ իր չրջանը։

7.– Գնանալու է պատրաստ վիճակով, առանց փամփուշտակալները արձակելու կամ հագուստ հանելու։

8.– Պահակները անխափան, ամէն րոպէին հսկելու են, պէտք է հեռազօտել եւ լրտեսել թշնամիի դիրքերը, իսկ անոր չարժումները անմիջապէս տեղեկագրել Զին. Մարմինին։

9.– Արրեցութիւն ի սպառ արգիլուած է։

10.– Թուրքերուն կրնօքին մի հայհոյէք։

Ուրեմն՝ ազգային դատին հետապնդումին մէջ չկան եւ իրաւունք չունին գոյութիւն ունենալու ԵՄ–ի հարցեր։

Այսօր՝ հայրենիքէն Սփիւռք, մեր ազգային – քաղաքական նպատակները նոյն բանաձեւերը կը պարզեն. — վերստին տէր դառնալ մեր պատմական հողերուն միացեալ Հայաստանի մը վերակերտումով։

Ազատատենչ Վասպուրականը այդ բանաձեւը կրանձեց իր եւ իբրեն յաջորդելու սահմանուած սերունդներուն արիւնի եւ մաքին մէջ։

Այսօր, աւելի քան երբեք է զօրու կը մնան պատմութեան դասերը՝ միասնական ոգիով պայքար համազգային տարօրոշութեամբ։

Փա՛ռք մեր հերոսներուն։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՆԻԿԹԵՐ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄՕՏԱԻՈՐ ԷՋԵՐԷՆ

ԱՅԳԵՍՏԱՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

– ԱՐՄԵՆԱԿ ԵԿԱՐԵԱՆ –
– ԳՐԻԳՈՐ ՊՈՒԼԿԱՐԱՑԻ –
– ԿԱՑԵՆԱԿ ԱՌԱՔԵԼ –

1915 Ապրիլ 5։ Այգեստանի երկաս– տարգութիւնը կը խուժէ դիրքերը... Արդէն անկէ առաջ Մարտ ամսուան երկարձութիւնները վտանգաւոր տեսնելով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կ'ընտրէ իր պատուական մարմինները։ Իշխան, Գրիգոր Պուլկարացի եւ Կայծակ Առաքել կը նշանակեն Դաշնակցութեան Զինուորական Մարմինը, բոլոր չրջաններուն համար։ Համակարարներն ալ պատասխանատու կը նշանակեն Այգեստանի իրենց գաղտնի մարմինը։

Ապրիլ 5–ի երեկոյեան Արամ կը գրնդի Շատախցեան կարապետի տունքանի մը ընկերներու հետ։ Իշխանի վռամեանի սպանութիւնները, դաւադրութեամբ, ձէվտէթի կողմէ, կը ցնցեն Արամին։ Ներս կը մտնեն քանի մը թուհալար երիտասարդներ։ իրենց պատասխանատուութիւնը կը յայտնեն միասնական ոգիով կռուելու։ Արամ զոհունակութեամբ կ'ընդունի պարզուած եղբայրական ձեռքը։ Կ'ըսէ. – Վանն առաջին գամ չէ, որ ցոյց պիտի տայ իր համբաւը ոգին, երբ գործ ունի ընդհանուր թշնամու դէմ. այդ ոգին իր փառաւոր անցեալն ունի, պատմական։ Այս անգամ ալ պիտի մղենք այս կռիւը միեւնոյն մերաշխ ոգիով, առանց կուսակցութիւններու խտրութեան. եւ որովհետեւ կռիւը ղեկավարելու համար անհրաժեշտ է ծանօթ մը, ես կ'առաջարկեմ երեք հոգի յանձնել այդ պարտականութիւնը։ Ընկերներէն Գրիգոր Պուլկարացին եւ Կայծակ Առաքելը իրենց փորձառութեան ըստ յամենայնի յարմար են այդ գործին։ Ընկերներէն ալ Արմենակ Եկարեան կը ներկայացնէ կարծեմ նոյն յատկութիւնները. ես ալ միշտ անոնց հետ կռուած եմ... Արամ կ'աւելցնէ նաեւ, թէ ինք այլ ընկերներ եւս, որոնք կրնան օգտակար հանդիսանալ։ Ահա Արմենակ Փոխարեան, Հմայեակ Մանուկեան, Գաբրիէլ Սէմերճեան, Օննիկ Մխիթարեան եւ դեռ ուրիշներ...

... Գրիգոր Պուլկարացի, Կայծակ Առաքել եւ Արմենակ Եկարեան անմիջապէս գործի կ'անցնին, կռուի նախապատրաստութիւններուն ուղղութիւն տալու համար, ինչ Արամն ալ անոնց հետ կը մտնէ Այգեստանի Զինուորական Մարմինը։ Պատերազմական բնոյթ կ'ունենայ եւ անոր գործունէութիւնը կը սահմանափակուի միայն Այգեստանով կամ առաւելագոյն տարածուի քանի մը արուարձաններու վրայ։ Կարգադրութիւններ ընելու, գրելիութիւնը կը պակսի այլ վայրերու վրայ, ինչպէս, օրինակ, Թիմար, Հայոց Ձոր, Գաւաչ, Փէտանդաշտ, Շատախ եւ այլուր զինքի մարտահրաւէրներ կը դառնան։ Ժողովուրդը կը ցցուի, առանց դադի, հայեացքի եւ սեռի խորութեան։

Մէկ թշնամի՝ Թուրքը։ Մէկ նշանաբան՝ իօսք՝ ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ատամն։

Եթէ եաթաղանը Հայոց սահմանուած էր, ապա զարմանքն ու սարսափը թշնամիին վիճակուած էր։ Ոյական ոտքի է՝ դիրքերու – պատնէշներու հետեւ։ Քանդած պատերը կը վերանորոգուին վիրաւորներուն եւ սպաննուածներուն տեղը կը գրաւեն նորերը եւ լուսածագին, ոսոխը, կրկին խելակորոյս, դէմ յանդիման կը գտնէ նորանոր մարտիկներ։ Հերոսներն անդամ անդօր կը դառնայ ընկճելու ժողովուրդին դիմադրական կորովը։

Թիկունքը, իր կարգին, ոտքի է։ Պատանի, աղեւոր, կին, այր իրենց սահմանուած պարտականութիւնները կը կատարեն լուռ գիտակցութեամբ։

Վասպուրականի Ապրիլեան հերոսամարտը մեր մօտաւոր անցեալի փայլուն էջերէն մէկն է՝ Գարահիսարի, Ուրֆայի, Սասունի, Մուսատաղի եւ դեռ տասնեակներով այլ վայրերու Ժողովրդական ծառացումներուն չարքին։

Անցեալը պատմութիւն կը նկատուի, ընդհանրապէս։ Անցեալը միւժամանակ օրինակելի դաստիարակ կը դառնայ։ Ցուշարար՝ յետնորդներուն։

Հասուածային բաժանումներու, տնտեսական արժանաւորութեան հարցը կը դարձնէ նորանոր մարտիկներ։ Ժամապահ, կամ ընդմիշտ, խումբէն հեռացողը, պարտաւոր է իր զէնքը անպայմանի խմբապետին յանձնել, բոլոր փամփուշտներով միասին։

4.– Կռուի պարագային առաջին պարտականութիւնն է փամփուշտները խնայելով գործածել, գնդակ արձակել միայն այն ատեն, երբ թշնամին կ'երեւի եւ երբ վստահ ենք որ գնդակը նպատակի մը կը ծառայէ։

5.– Խումբ մը կրակ բանալու է իբրեւ անմիջական ենթակայ եղող թշնամիի վրայ, իսկ ուրիշ խումբի մը աւելի են – թակայ թշնամիին վրայ է զուր տեղ կրակելու չէ։

6.– Խումբ մը իրաւունք չունի առանց չրջանապետի գիտութեան իր դիրքը փոխելու, ինչպէս նաեւ չրջանապետը՝ առանց Զինուորական Մարմինի գիտութեան՝ իր չրջանը։

7.– Գնանալու է պատրաստ վիճակով, առանց փամփուշտակալները արձակելու կամ հագուստ հանելու։

8.– Պահակները անխափան, ամէն րոպէին հսկելու են, պէտք է հեռազօտել եւ լրտեսել թշնամիի դիրքերը, իսկ անոր չարժումները անմիջապէս տեղեկագրել Զին. Մարմինին։

9.– Արրեցութիւն ի սպառ արգիլուած է։

10.– Թուրքերուն կրնօքին մի հայհոյէք։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՍՏԱՏԱՐԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Ա.

Վախճանուեց կայարանամերձ փոքրիկ քաղաքից քիչ հեռու գտնուո՞ղ փոքրիկ գիւղի փոստատարը։

Պատանի Իգնատը գիւղի մեծաւորներին խնդրեց, որ այդ աշխատանքը յանձնեն իրեն։ Է՛լ բաւական է, ինչքան նա իր կեանքը պաշտպանեց մերթ մկկից, մերթ միւսից մի կատր հաց խնդրելով, է՛լ բաւական է, ինչքան թուք ու մուր տաբաւ. այժմ արդէն նա ուզում է ապրել իր սեփական աշխատանքով, այժմ ուզում է, որ նրան երբեք չառնչէ այն միտքը, թէ ինքն աշխարհում միայնակ է, որը, անօգնական։

Փոստատար լինելը մի առաւելութիւն էւս ունէր նրա համար. այժմ նա ամէն օր կը լինէր կայարանամերձ փոքրիկ քաղաքում, ամէն օր գնացք կը տեսնէր, որի ձայնը միայն հեռուից էր լսում կաթսոով, նոր աշխարհ կը բացուէր նրա առաջ եւ ամէն օր կ'իմանար, թէ ինչ է կատարւում իրեն անյայտ այդ նոր աշխարհում։

Նրա ցանկութիւնն իրականացաւ, եւ նա փոխարինեց կայարանամերձ փոքրիկ քաղաքից քիչ հեռու գտնուող փոքրիկ գիւղի արդէն վախճանուած ծերունի փոստատարին։

Այժմ արդէն նա էր ամէն առաւօտ գատարկում գիւղական գրատենեակի պատից կախուած փոքրիկ փոստարկղը, այնտեղ եղած նամակները լցնում ուսից կախուած փոքրիկ տոպրակի մէջ, յետոյ նստում իր պէս կայտառ ձին եւ քշում ուղիղ դէպի կայարանամերձ փոքրիկ քաղաքը։

Տեղ հասնելուն պէս Իգնատն անմիջապէս մտնում էր փոստ, յանձնում բերած նամակները, վերցնում այդ օրը իրենց գիւղի հասցէով ստացուածները, յետոյ, հրաժեշտ տալով փոստի աշխատողներին, շարժւում դէպի կայարան։ կայարանում նա այնքան էր սպասում, մինչեւ ժամանում էր որեւէ գնացք։ Իգնատը մեծ հետաքրքրութեամբ էր նայում գնացքի ուղեւորներին, լսում նրանց զրոյցները, յաճախ, նոյնիսկ զրոյցի բռնւում նրանցից չատերի հետ, հարցնում, թէ որտեղի՞ց են գալիս, ո՞ւր են գնում եւ թէ ինչո՞ւ իրենց գիւղացիները պէս նրանք էլ միշտ անչարժ չեն մնում մի եւնոյն տեղը։ Ցետոյ Իգնատը ուղեկցում էր գնացքին, բարի ճանապարհ մաղթում արդէն ծանօթ ուղեւորներին, դուրս գալիս կայարանից, նորից նստում իր կայտառ ձին ու չարժւում դէպի եա, դէպի ծանօթ գիւղը։

Գիւղ հասնելուն պէս, անմիջապէս անցնում էր տնից տուն եւ բաժանում այդ օրը փոստից իր հետ բերած նամակները։ Ամէն անգամ, երբ նամակը յանձնում էր հասցէատիրոջ, մի քանի րոպէ դեռ մնում էր այդ տանը, մինչեւ որ տանտէրը կարդում էր նամակը, որից յետոյ Իգնատը հարցնում էր, թէ գո՞հ է արդեօք տանտէրն իր բերած նամակից։

– Գոհ եմ, չնորհակալութիւն, – պատասխանում էր տանտէրը։

Իգնատը հպարտ հագում էր եւ երկրորդ գիւղը։

– Այդպէս էլ պիտէի, – խօսում էր նա, – Իգնատը երբեք ոչ ոքի վատ նամակ չի բերի։ Դէ, մնաք բարով, ես գնացի, դեռ չատ նամակներ ունիմ բաժանելու։

– Գնաք բարո՛վ, Իգնա՛տ Պետրովիչ, – ասում էր տանտէրը, եւ մինչեւ փողոց ուղեկցում նրան։

Իգնատ Պետրովի՛չ։ Այս, այժմ բոլորը նրան միայն այդպէս էին կանչում։ այժմ նրան ամէնքն էին յարգում, այժմ նա էլ էր իրեն յարգում, այժմ նա բոլորի աներում էլ ցանկալի հիւր էր։ Իգնատ Պետրովի՛չ։ Ճիշդ այդպէս։ Էլ չկար նրա նախկին արհամարհական Իգնատը։ Այժմ նա ինքնուրոյն մարդ էր, ազատ մարդ, յաղթանդամ երիտասարդ, նոյնիսկ խակ աւելի գեղեցիկ, քան նրանք, որովհետեւ ծնողքների փայփայանք ու քնքշանք տեսել, տաք սենեակներում են մեծացել եւ միշտ եղել են կուշտ։

Բ.

Գիւղում արդէն չատ աղջիկներ կային, որոնք կըսեր պատուհաններից ու դռների ետեւից հետաքրքրութեամբ նայել Իգնատ Պետրովիչի չատերը նոյնիսկ սիրալիր խօսքեր էին ասում նրան, նուէրներ տալիս. բայց Իգնատը հպարտ հագում էր եւ երկրորդ գիւղը։

– Այդպէս էլ պիտէի, – խօսում էր նա, – Իգնատը երբեք ոչ ոքի վատ նամակ չի բերի։ Դէ, մնաք բարով, ես գնացի, դեռ չատ նամակներ ունիմ բաժանելու։

– Գնաք բարո՛վ, Իգնա՛տ Պետրովիչ, – ասում էր տանտէրը, եւ մինչեւ փողոց ուղեկցում նրան։

Իգնատ Պետրովի՛չ։ Այս, այժմ բոլորը նրան միայն այդպէս էին կանչում։ այժմ նրան ամէնքն էին յարգում, այժմ նա էլ էր իրեն յարգում, այժմ նա բոլորի աներում էլ ցանկալի հիւր էր։ Իգնատ Պետրովի՛չ։ Ճիշդ այդպէս։ Էլ չկար նրա նախկին արհամարհական Իգնատը։ Այժմ նա ինքնուրոյն մարդ էր, ազատ մարդ, յաղթանդամ երիտասարդ, նոյնիսկ խակ աւելի գեղեցիկ, քան նրանք, որովհետեւ ծնողքների փայփայանք ու քնքշանք տեսել, տաք սենեակներում են մեծացել եւ միշտ եղել են կուշտ։

Բ.

Գիւղում արդէն չատ աղջիկներ կային, որոնք կըսեր պատուհաններից ու դռների ետեւից հետաքրքրութեամբ նայել Իգնատ Պետրովիչի չատերը նոյնիսկ սիրալիր խօսքեր էին ասում նրան, նուէրներ տալիս. բայց Իգնատը հպարտ հագում էր եւ երկրորդ գիւղը։

– Այդպէս էլ պիտէի, – խօսում էր նա, – Իգնատը երբեք ոչ ոքի վատ նամակ չի բերի։ Դէ, մնաք բարով, ես գնացի, դեռ չատ նամակներ ունիմ բաժանելու։

– Գնաք բարո՛վ, Իգնա՛տ Պետրովիչ, – ասում էր տանտէրը, եւ մինչեւ փողոց ուղեկցում նրան։

Իգնատ Պետրովի՛չ։ Այս, այժմ բոլորը նրան միայն այդպէս էին կանչում։ այժմ նրան ամէնքն էին յարգում, այժմ նա էլ էր իրեն յարգում, այժմ նա բոլորի աներում էլ ցանկալի հիւր էր։ Իգնատ Պետրովի՛չ։ Ճիշդ այդպէս։ Էլ չկար նրա նախկին արհամարհական Իգնատը։ Այժմ նա ինքնուրոյն մարդ էր, ազատ մարդ, յաղթանդամ երիտասարդ, նոյնիսկ խակ աւելի գեղեցիկ, քան նրանք, որովհետեւ ծնողքների փայփայանք ու քնքշանք տեսել, տաք սենեակներում են մեծացել եւ միշտ եղել են կուշտ։

(Շար

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀՈԳԵՎՈՐԱԿ =

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՈՒՅԱՎԱ ՎԶՅՈՒՆԻ

ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՀՈՎՎԵՓԱՆՑ

Ինչպես որ տեսաք, ես ձեզ ներկայացրի ինձ՝ որպես մարդկային էակ, որ ամբողջ կյանքում ունեցել է մի շարք փոփոխություններ, որոնք ինձ ստիպել են ապրել ինձ համար անսովոր պայմաններում։ Ես ձեզ պատմեցի, թե ինչպես եմ ես ընկել ստրկության մեջ, ինչպես եմ ես ստրկությունից ազատվել, ինչպես եմ ես ձեռք բերել հարստություն, ինչպես եմ ես կորցրել այդ հարստությունը, ինչպես եմ ես նորից հարստացել և ինչպես եմ ես նորից կորցրել այդ հարստությունը։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ամուսնացած եմ եղել, որ ես ունեցել եմ կին և երեխաներ, որ ես ունեցել եմ տուն և ընտանիք, ինչպես որ ունեն բոլոր մարդիկ։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ունեցել եմ ընտանիք, որ ես ունեցել եմ տուն, որ ես ունեցել եմ ամեն ինչ, ինչ ունեն մարդիկ, որոնք ապրում են իրենց ընտանիքների հետ, իրենց տներում, իրենց հարազատների և ընկերների շրջապատում։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ունեցել եմ ամեն ինչ, ինչ ունեն մարդիկ, որոնք ապրում են ընտանեկան կյանքով։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ունեցել եմ ամեն ինչ, ինչ ունեն մարդիկ, որոնք ապրում են ընտանեկան կյանքով, և ես ձեզ ասացի, որ ես կորցրել եմ ամեն ինչ։

Ես ձեզ ասացի, որ ես կորցրել եմ ամեն ինչ, որովհետև ես ինձ համար անսովոր պայմաններում եմ ապրել։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ինձ համար անսովոր պայմաններում եմ ապրել, որովհետև ես ունեցել եմ ամեն ինչ, ինչ ունեն մարդիկ, որոնք ապրում են ընտանեկան կյանքով։ Ես ձեզ ասացի, որ ես ինձ համար անսովոր պայմաններում եմ ապրել, որովհետև ես ունեցել եմ ամեն ինչ, ինչ ունեն մարդիկ, որոնք ապրում են ընտանեկան կյանքով, և ես ձեզ ասացի, որ ես կորցրել եմ ամեն ինչ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. – Տէր եւ Տիկին Վահան Խայիկեան եւ զաւակները, Տիկին Գեր – ճուհի Խայիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Խայիկեան եւ զաւակները, Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները (Ֆը– րէզնօ), Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլեան եւ զաւակները (Նիւ – Եորք) Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան (Նիւ – Եորք), Տէր եւ Տիկին Թաղէոսեան եւ զաւակները (Գուէնոս – Այրէս), Կիրակոս եւ Գէորգ Իւզեան եւ զաւակները եւ համայն ընտանեկան պա– րագաները ու բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ – մօր եւ ազգականին՝

Այրի Տիկին ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ՝ Ս. Կարապետեան)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 29–ին, Մարսէյլ։

Ծուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին, 32 Ավը– նիւ տը լա Ֆիկոնն Հինգշաբթի, Ապրիլ 1, ժամը 14–ին։

×

«Բարի պատերազմը պատերազմեցայ, ընթացքը կատարեցի, հաւատքը պահեցի։ Ասկէ ետք կը մնայ ինծի արդարութեան պսակը»։ (Տիմոթէոս Բ., 4–րդ գլուխ, 7 – 8 համար)

×

Կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նը–ւէրներ ընել «Բանբեր»ին կամ Հայ Աւե– տարանական Եկեղեցւոյ։

×

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Խայիկեան ընտանիքներուն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Օննիկ Թորոսեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Ապրիլ 4, Փարիզի Ս. Ցովհ. – Մկրտիչ Եկեղեցին իր մօր՝

Տիկին ՄԱՓՐԻՆԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ Պ. Օ. Թորոսեան իր մօր յիշատակին կը նուիրէ 100–ական Ֆ. Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին (առա – նալ «Ցառաջ»էն) եւ «Ցառաջ»ին։

Այրի Տիկին Սօնա Թուբեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցա – նեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կա– տարուի, Կիրակի, Ապրիլ 4, Փարիզի Ս. Ցովհ. – Մկրտիչ Եկեղեցին, իրենց ա– մուսնոյն եւ ազգականին՝

ՊԱՐՈՑՐ ԹՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Տ. F. 1

Ուրբաթ, Ապրիլ 2, ժամը 21·40-ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Անրի Վեր – նէօյ (Աչոտ Մալաքեան) կը խօսի իր կեանքին, գործին, ու սինեմայի մասին տեսակէտներու շուրջ։

DANS LE CADRE DE SA

SEMAINE CULTURELLE DU 24 AVRIL

LE YAN'S CLUB

PRESENTE

VENDREDI, 23 AVRIL, A 21 H.

SALLE GAVEAU — 45, Rue La Boétie - Paris 8

RÉCITAL

JEAN TER - MERGUERIAN (Violon)

MYRIAM BIRGER - PAPAZIAN (Piano)

SONATES — Si Bémol Majeur K. 378 W. A. MOZART
No. 1 Fa Majeur S. PROKOFIEFF
La Majeur C. FRANCK

Billets: Salle Gaveau — 45, Rue La Boétie - 75008 Paris
Parmi les Membres du YAN'S CLUB — 5, Avenue Reille -75014 Paris
BAKERDJIAN — 35, Rue de Trévise - 75009 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգն. Միութիւնը չը – նորհակալութեամբ ստացած է Քիւրք – ճեան եւ Սողոմոնեան ընտանիքէն 300 Ֆ. Տիկին Էլիզ Զոփուրեանի (Ծն. Մեհթեր – եան) յիշատակին, եւ Գ. Ժ. Մարգարեա– նէն 100 Ֆ. 1981 – 1982–ի տարեշրջանի համար։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Կիրակի, ծաղկազարդ, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11-ին։

Տեղւոյն վրայ ճաշ ժամը 13–ին։

Դռնբացէք ժամը 15-ին։

———×———

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿ
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ
Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ

26, rue Sibille, Marseille

Նախաձեռնութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ

Առաջնորդ Ֆրանս. Հայ Կաթողիկէներուն

Կիրակի, Ապրիլ 4, առաւօտեան ժա. մը՝ 10·15–ին, յղեթացս հայրապետական պատարագին եւ Դռնբացէքի արարողու– թեան տեղի կ'ունենայ «Վերափոխում Աստուածածնայ» իւղանկարին օրհնու– թիւնը եւ գետեղումը (Աւագ Խորան)։

Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան, ժողովրդա– պետը եկեղեցւոյ, ջերմապէս կը հրա– ւիրէ հայ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու արարողութիւններուն եւ ունկնդրելու առաջնորդ հօր քարոզը։

Յաւարտ պատարագին ընդունելութիւն ժողովրդապետութեան սրահին մէջ պատիւ առաջնորդ եպիսկոպոսին եւ բերարներուն։

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

ԿԻՐԱԿԻ ԱՊՐԻԼ 4

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒԻՒԻԼ

Սկիզբ ժամերգութեան 9·15–ին
Պատարագ 10·45–ին
Դռնբացէք 17–ին։

×

Ի գիտութիւն Առնուվիլի եւ շրջանի հայ հասարակութեան, Ուրբաթ, Ապրիլ 2–ին երեկոյեան ժամը 7–ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Հոգեհանգիստ արարողութիւն նա – խագահութեամբ հայրապետական պատ – ուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի բոլոր եկեղեցականներու։

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեան։

Ս. ՊՕՂՈՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9–ին։ Պատարագ ժամը 10·30–ին։ Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին բազ– մաձայն, եկեղեցւոյ «Լուսաւորիչ» երգ– չախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Տոքթ. Լեւոն Մոմճեանի։

Դռնբացէք ժամը 17–ին։

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ· ժամերգութեան 9–ին, Պատա– րագ՝ 10-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ
Երեկոյեան դռնբացէք ժամը 16-ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սկիզբ ժամը 8–ին, Պատարագ 10-ին, Դռնբացէք 17–ին։

ՍԷՆ–ԺԵՐՈՄ
Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ

Սկիզբ ժամը 8·30-ին, Պատարագ 10, Դռնբացէք 17–ին։

ՊՈՒԼՎ. OSSO — Ս. ՅԱԿՈԲ

Ժամերգութիւն 8·30–ին, Պատարագ 10–ին, Դռնբացէք 16·30 :

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ժամերգութիւն 9ին, Պատարագ 10ին, քարոզ 11, Դռնբացէք 17–ին։

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Պատարագ ժամը 10–ին։ Ցետ պատա – րագի Հոգեհանգիստի պաշտօն եւ Դռնբա– ցէք։

ՍԷՆ–ԼՈՒ — Ս. ԳԷՈՐԳ

Ժամերգութիւն եւ պատարագ ժա – մը՝ 9-ին։

Դռնբացէք՝ Սէնթ – Մարկրիթ 17-ին, Սէն – Լու 18–ին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 67-ՐԴ ՏԱՐԵԻՕՐՋԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԷՍ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Միութեան կեդր. Վարչութեան, մասնակցու – թեամբ Տէսինի եւ Վիչենի մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 13-ին Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» եւ «Տարօն» սրահներուն մէջ։–

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կը նախագահէ։– ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին։– ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ
ԵՒ
ՎԱՀԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։
Հանդէսը կ'ոգեւորէ երիտասարդ արուեստագէտը՝
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ
իր նուագախումբով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ապահովել հեռաձայնելով։–
Աւտոյեան 70 02 33, Պապայեան 66 30 66, Կրասեան 93 32 18
Մասնակցութիւն 80 Ֆ։

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 22, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 20·30-ին, Ընկերակցութեան կեդրոնը՝ 77 rիւ Լաֆայէթ, 75009 Փարիզ։

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 յօդ– ուածին համաձայն, վարչութեան կէսը (8 անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկե – րակցութիւնը կոչ կ'ընէ անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան։

Թեկնածուութեան պայման է Ընկերակ – ցութեան անդամ ըլլալ։

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցու – թեան գրասենեակը դիմել գրաւոր, ամէ– նէն ուշը մինչեւ Ապրիլ 7։ Դիմումնա – գիրը պէտք է ձեռագիր ըլլայ եւ տուո – րագրուած թեկնածուին կողմէ որ չատ յստակօրէն պէտք է գրէ իր անունը, մա. կանունը եւ հասցէն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ASSEMBLEE GENERALE
DE L'A.A.A.S.

L'Assemblée Générale de l'A.A.A.S. aura lieu Jeudi le 22 Avril à 20 h. 30 au siège de l'Association,
77, Rue La Fayette - Paris 9e
Renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).
Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 7 Avril 1982. Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ
ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

———×———

Հայ ուսանողներու եւ երիտասարդնե – րու միութեան հանդիպումը կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 14–ին՝

CENTRE INTERNATIONAL PROTESTANT
8, Villa du Parc Montsouris — 75014 Paris

Նիւթ.– Հայ քաղաքական բանտարկ – եալները եւ հայ ուսանողական կազմակեր– պութիւնները։

Demande d'Emploi

Jeune Homme — 23 Ans
COMPTABLE
2 ans d'Expérience en Turquie
CHERCHE UNE PLACE STABLE
Représentant
Bonne présentation — Anglais courammment
Emploi d'Aide - Comptable, Vendeur, avec Certificat de Travail
Téléphoner tous les jours:
ARZUMAN
208. 44. 89

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches
de 10H.30 à midi
Sur FM. 89.50 Mghz.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրեցասէր Տիկնանց Վարժարանի տա– րեվերջի հանդէսը՝
Յունիս 27–ին

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕՃԱՄ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ
ՄՈՆԹԷ - ԿԱՐԼՕ

Միջակ Ալիք 205 մ.
Ամէն կիրակի իրիկուն
- ժամը 10·30–ին (ամառուան ժամ)

Նկատի առնել *ամրան* ժամը, որ սկսաւ անցեալ կիրակի։

———×———

ECOUTEZ TOUS LES DIMANCHES

EMISSION ARMÉNIENNE
POUR L'EUROPE (Bilingue)
— à 22h.30 (horaire d'été)
Noter le changement d'horaire (heure d'été)

MONTE - CARLO
Ondes Moyennes 205m. — 1466Khz.
B. P. 141 Monte - Carlo, MONACO

MARSEILLE
SAMEDI — 3 AVRIL
L'ORGANISATION
TERRE ET CULTURE
Présente
UN BILAN DE SES ACTIVITES
ET SON PROGRAMME 1982
PROJECTION
Suivie d'Un Débat
Salle de Union Générale Arménienne de Bienfaisance
33, Cours Pierre - Puget — Marseille 6e
A 21H. PRECISES

ՈՒՐԲԱԹ
ԱՊՐԻԼ
2
VENDREDI
2 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրացուած : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.140 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15 140

ՊԱՍՔԷԹ – ՊՈՂ

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՖՐԱՆՍ ԱԽՈՅԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանսի Փարիզի պասքէթպոլի նորակազմ խումբը, առաջին իսկ տարին սկսաւ մեծ յաջողութիւններ արձանագրել: Իր դասաւորման վերջին մրցումին, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, Մարտ 21–ին, Լ'Ա.Յ–ԼԷ–Ռոզի քէօսթ Ա.Թ.Լէթիքի դէմ, Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանս յաղթանակ մը եւս տանելով տիրացաւ ախոյենութեան:

Ա յս վերջին մրցումին հայկական խումբը զրկուած էր իր ղեկավարէն՝ Շանթէ, որուն ձեռքը կոտրած էր փորձի մը ընթացքին, սակայն վոխարինողները՝ Վիգէն, Տիգրան եւ Ստեփան, լիովին կատարելով իրենց պարտականութիւնները, զգալի չզարճուցին իր բացակայութիւնը:

Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանս դաշտ իջաւ հրաչ, Արմէն, Վարանդ, Աւետիս եւ Վիգէն հնդակեակով: Առաջին իսկ վայրկեաններէն հակառակորդները, որոնք պար – տուած էին երթի մրցումին, միայն 8 կէտով, իրենց արագ խաղարկութեամբ հակցուցին թէ դաշտ իջած են անպայման յաղթելու նպատակով: Հայ մարդիկները, առաջին վայրկեաններուն, չըփոթած հակառակորդի արագ եւ յարձակողական խաղարկութենէն, ըրին կարգ մը սխալներ, որոնցմէ օգտուելով Լ'Ա.Յ – ԼԷ – Ռոզի տղաքը պահ մը մինչեւ 8 կէտ առաջ անցան: Կիսախաղը վերջ գտաւ անոնց յաղթանակով՝ 33 – 28 :

Երկրորդ կիսախաղին, Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանսի չուրջ 40–ի հասնող համակիրները ակնատես եղան իրենց խումբին լաւ պաշտպանողականով եւ նոյնքան յաղող յարձակողականով կազմակերպած խաղարկութեան, որուն չնորհիւ հայ մարզիկները հինգ վայրկեանի մէջ ոչ միայն յաջողեցան հաւասարեցնել արդիւնքը, այլեւ առաջ անցնիլ: Խաղը ընթացաւ պայքարի բուռն մթնոլորտի մը մէջ եւ չնորհիւ Վարանդի, Աւետիքի, Արմէնի եւ մանաւանդ Հրաչի խաղարկութեան, Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանս խորացնելով տարբերութիւնը արձանագրեց փառաւոր յաղթանակ մը՝ 66 – 54 արդիւնքով:

Այս վերջին յաղթանակէն ետք, կու – տանք Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանսի 1981 – 1982 չրջանի հաշուեկշիռը:

Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանս այս չրջանին ունեցաւ 16 խաղ, որուն 15–ը չահեցաւ (երկուքը՝ ֆարֆէով) եւ մէկ խաղ կորնչուց: Բոլոր մրցումներուն նշանակեց 1027 կէտ եւ ստացաւ 764 կէտ: Խումբին նշանակած կէտերը կը բաշխուին հետեւեալ կերպով՝ Հրաչ՝ 363 կէտ, Վարանդ՝ 302, Աւետիս՝ 124, Արմէն՝ 84, Շանթ՝ 56, Վիգէն՝ 31, Տիգրան՝ 23, Ստեփան և Լուքֆիկ՝ 22ական: Նկատի ունենալով որ պասքէթ պոլը խմբային խաղ մըն է եւ անոր արդիւնքին մէջ դեր ունին հինգ խաղացողներն ալ, բոլոր մարզիկները արժանի են մեծ դնահատանքի եւ մաղթելի է որ Փարիզի Հայութիւնը ցուցաբերէ անհրաժեշտ քաջալերանքը:

Նշենք, որ Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանս. Տիվիզիոն ա'Ոնէօր անցնիլը ապահոված ըլլալով հանդերձ, Ապրիլի մէջ պիտի մրցի միւս դասաւորումներու ախոյեաններու հետ՝ Փարիզի ախոյենութեան համար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

Իզմիրի դատարանը 36-ական տարի բանտարկութեան դատապարտած է երկու ոստիկան եւ մէկ բժիշկ, որոնք չարչարած էին երեք բանուոր: Միւս կողմէ, Պոլսոյ զինուորական դատախազը ծայրայեղ ձախ՝ Խավա չարժումի 42 ան – դամներէն 14–ի դէմ մահապատիժ ուզած է: Առանց դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է որ «փորձած են քրտական մարքս – լենինեան պետութիւն մը հաստատել Թուրքիոյ ներսը»:

Թոխնուզի Մանուպա համալսարանին բախումներէն 32 ուսանող վիրաւորուած է: Ընդդիմադիր հոսանքներու պատկանող խումբեր են, ինչպէս՝ «Դեմոկրատ ազգայնականները», «յեղափոխական արհեստակցականները» եւ «արաբ ազգայնական իսլամիսթներ»ն, որոնք կըռուած են: Ոստիկանութիւնը 23 ձերբակալութիւն կատարած է:

Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց ինը հոգիէ բաղկացած մարմին մը ստեղծել, որ իր կարգին հետաքննիչի եւ ութ կայաններու տնօրէնները պիտի նը – շանակէ եւ հակակշռէ յայտագիրները: Այս ինը անդամները պիտի նշանակուին Հանրապետութեան, Ազգ. ժողովին եւ Վերակոյտին նախագահներուն կողմէ, իւրաքանչիւրը՝ երեք հոգի պիտի նշանակէ: Ընդհանրապէս խոհեմութեամբ դիմաւորուած է այս կարգադրութիւնը, մինչ ոմանք ուղղակի կը դատապարտեն, ինչպէս ընդդիմադիր մամուլը, որու համար Պետութիւն – Ընկերվարական կուսակցութիւնը ձեռք կը դնէ ձայն – հե – ռատեսիլի վրայ:

Օրհան Այտըքլաքթը, Թուրքիոյ սահմանադրական յանձնախումբին նախագահը կը խորհի որ բանակը զօրանոց պէտք է վերադառնայ 1984–ի վերջը: Այս յայտարարութիւնները կը յաջորդեն Թինտմանի ներկայացուցած տեղեկագրին Թուրքիոյ կացութեան մասին եւ կը ձըգտին համոզել Եւրոպացիները, որ պինուտ – բականները վճռած են իշխանութիւնը ձգել:

Մոսկուայի մէջ լուրեր կը չրջին, ըստ որոնց Բրեժնեւ հիւանդանոց փո – խադրուած է չաբաթ մըն է: Պաշտօնա – կան ոչինչ կ'ըսուի այս մասին եւ լուրին աղբիւրը դիւանագիտական օտար չրջանակներն են, ինչպէս նաեւ՝ բնակիչները այն թաղամասին, ուր կը գտնուի խոր – հըրդային ղեկավարները դարմանող հիւանդանոցը:

Ֆրանսայի մեծ քաղաքներուն մէջ, հանրային փոխադրութեանց առաջին կարգին չնորհումը բանուկ ժամերուն, քաղաքական դժգոհութիւն ստեղծած ըլլալով, «աչքը բաց» մը գիւտ մը ըրած է: Այրդարեւ, առաջին կարգի ճամբորդները կը դժգոհին, որ այլեւս նստելիք տեղ չեն գտներ, աշխատանքի գացած ատեն կամ վերադարձին: Ուրեմն մէկը խորհեր է գործակալութիւն ստեղծել, ուր կարելի պիտի ըլլայ, չաբաթական 15 ֆրանք վճարելով, տեղերը կանխաւ վարձել: Պայման է ամէն օր, նոյն ժամուն նոյն մեթրօն առնել...:

Հրեաներուն ցեղասպանութեան քառասնամեակը կ'ոգեկոչուի, այս մինչո – ցին: Այրդարեւ, 1942 Մարտ 27–ին է, որ Քոմփիէնեսի և Պոպինեսի կայարաններէն կը մեկնէին տեղահանուած Հրեաներու առաջին կառախումբերը դէպի Գերմա – նիոյ արդելափակման կայանները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՃԵԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

Տարիներ անցան վրայէն, բայց չեմ մոռնար այդ պատկերը:

Երկուքն ալ դիպուածաւ «Մարմարա»ի խմբագրատունէն ներս մտան նոյն ժա – մուն: Մէկը բանաստեղծ, միւսը պատ – մաբան: Զախազանց ուրախացան երբ զիրար տեսան, չերմ զոհունակութեամբ իրարու ձեռքը սեղմեցին:

Երկուքն ալ այդ ամիս մէկմէկ գիրք հրապարակած էին: Մէկը բանաստեղծութեան հատաքածոյ, միւսը՝ պատմական կարճ ակնարկ: Այդ օրերուն մամուլին մէջ յաճախ կը խօսուէր այդ երկու գիրքերէն մէկուն կամ միւսին մասին: Ուստի մեր երկու հիւրերուն ալ դէմքէն զոհունակութիւն ու բաւարարութիւն կը ճառագայթէր, երբ դէմ դիմաց անցան ու սկսան իրարու հետ զրուցել, օգտուելով խմբագրատան աշխատաւորներու բազմազան վիճակէն:

Ես զլուխս հակած էի գործիս վրայ, բայց աչքիս ու մտքիս ծայրովը կը հետեւէի իրենց, տեսնելու համար թէ ի՞նչպիսի զնացք մը պիտի առնէր զիրար երկար ատեն չտեսած այս երկու հեղինակներուն խօսակցութիւնը:

Բանաստեղծը սպասեց, որ զիմացինը երկու դրուագիք հիւսէ իր հատաքածոյին մասին: Չէր դիտեր սակայն թէ նոյն պահուն խօսակիցն ալ փոխադարձաբար նոյնը կ'ակնկալէր իր պատմաբանասիրական գիրքին համար: Զգացի երկուքին այդ ներքին ակնկալութիւնը: Իրենք սակայն ոչինչ զգացին: Օդէն չուրէն արձակուած քանի մը նախադասութիւններով իրարու առիթ ընծայեցին խօսք բանալու, ինչպէս ֆութպոլիսթը կ'ոլի առիթ մը կը հրամցնէ իր խաղընկերոջ:

Կ'ոլը ուշացաւ:

Քանի մը վայրկեան վերջ մեր բանաս – տեղծ բարեկամը չդիմացաւ ու հար – ցուց.

– Գիրքս ստացա՞ք:

Պատմաբանը յանկարծ ցնցուեցաւ: Ցիչեց արդարեւ որ գիրք մը ստացած էր:

– Օ՛, այո, ըսաւ, հարկաւ, կը չնոր – հաւորեմ:

Քաղաքավարական այն երկու նախա – դասութիւններէն, որոնք չաչորդեցին, հասկցայ որ դեռ չէր կարդացած գիրքը: Բանաստեղծը չնչմարեց եւ սկսաւ խանդավառ խօսակցութեան մը, որուն ան – փոփոխ առանցքը կազմեց իր հեղինակութիւնը: Հիմա այլեւս լայն չունչով կը պատմէր թէ ինչեր արտայայտած էր իր հատորին մէջ, ինչպիսի զգացումներէ մղուած էր զանոնք գրելու առեն, լեզուական ինչպիսի հնարամտութիւններու դիմած էր, եւ թէ ինչպիսի անցեալի մը վրայ հիմնուած էր իր ստեղծագործական աշխատանքին ընթացքին:

«Անցեալ» բառը յանկարծ սպասուած այն առիթն եղաւ, որպէսզի միջամտէ մեր պատմաբան բարեկամը եւ հարցնէ.

– Դուք իմ վերջին գիրքս ստացաք, չէ՞:

Բանաստեղծը յանկարծ պահ մը ցրուեցաւ, մտածեց եւ յիշեց.

– Օ՛, հարկաւ, հարկաւ ստացած եմ, ըսաւ:

Ան ալ արտասանեց քաղաքավարական երկու նախադասութիւններ, որոնցմէ հասկցայ որ տակաւին չէր բացած իսկ գիրքը: Պատմաբանը չնչմարեց այս կէտը ու սկսաւ իր կարգին բացատրութիւններ տալ իր հեղինակութեան մասին: Հիմա երկուքն ալ կը խօսէին: Մէկը հաշիւ կը վերջացնէր իր գիրքին մասին, միւսը գլխովը կը հաստատէր ու խօսք կ'առնէր խօսակցութիւնը վերադարձնելու համար ի'ր հեղինակութեան:

– Այո, օրինակի համար ես իմ գիրքիս մէջ երկար կանգ առած եմ այդ նիւթին վրայ եւ ...

– Հարկաւ, կը ձայնակցիմ, ես, եթէ կը յիշէք, գիրքիս երրորդ գլխուն մէջ...

– Բայց տեսէք, երբեմն հակառակն ալ կը պատահի: Այդ է որ ըսել ուզած եմ իմ վերջին բանաստեղծութիւններէս մէկուն մէջ...

– Անշուշտ, անշուշտ, բացէք գիրքիս չորրորդ էջը եւ արդէն պիտի տեսնէք...

×

Երբեք պիտի չմոռնամ թէ որքան համով խօսեցան իրարու հետ, ինչպէս բաւարարուեցան իրենց այդ հանդիպումէն: Մօտ կէս ժամ այսպէս զրուցելէ վերջ երջանկօրէն սեղմեցին իրարու ձեռքը եւ բաժնուեցան խմբագրատունէն:

Ես երկար չունէի մը առի: Լաւ որ բազմազբաղ էի եւ հրաւէր չստացայ մաս – նակցելու այդ չահեկան խօսակցութեան: Որովհետեւ, ի՞նչ մեղքս պահեմ, ես ալ, ստացած ըլլալով հանդերձ այդ երկու գիրքերը, դեռ ժամանակ չէի գտած զանոնք կարդալու...

Ռ. Հ.

ՄԱՀ

ԹԱՏԵՐԱԳԷՏ

ԳԷՈՐԳ ԳՈՅԵԱՆԻ

«Գրական Թերթ»ի Մարտ 12–ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Մոսկուայի մէջ մեռած է թատերագէտ Գէորգ Գոյեան: Ծնած էր 1901–ին՝ Թիֆլիս: Գրական ասպարէզ մտած է 1921–ին, Պաքուի եւ Թիֆլիսի մամուլին մէջ ստորագրած յօդուածներով: 1923 – 1932 թուականներուն եղած է «Պրաւդա»ի թղթակիցը: Աւարտած է Մոսկուայի Լունաչարսկի Թատերական Հիմնարկը (1935), ուր դասաւանդած է թատրոնի պատմութիւն: Նախապատերազմեան տարիներուն գրած է թատերագիտական երեք գիրքեր՝ «Ժէ. – ժԹ. դարերու ռուս թատրոնի պատմութիւն» (1939), «Ռուս թատրոնի զարգացման ուղին» (1939), «Գլիկերիա Ֆեդոտովա» (1940): 1945 - 1948 թուականներուն Գէորգ Գոյեան պաշտօնավարած է Մոսկուայի Արուեստի Պատմութեան Հիմնարկին մէջ եւ ուսումնասիրած հայկական թատրոնը, որուն արդիւնքը եղած է «Հայ թատրոնի 2000 տարին ըստ նիւթական կուլտուրայի յուշարձանների եւ հնագոյն տեքստերի» աշխատութիւնը, որ 1949-ին հեղինակին ապահոված է տոքթորայի տիտղոսը: Աւարտաճառը 1952ին Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած է երկու հատորով: Մեծ դեր խաղացած է նաեւ Հայաստանի թատերական ընկերութեան կազմակերպութեան մէջ: Դասաւանդած է հայ եւ ռուս թատրոններու պատմութիւն, Երեւանի Թատերական Հիմնարկին մէջ: 1958–ին Գէորգ Գոյեանի ջանքերով հիմնուած է Մոսկուայի Լունաչարսկի Հիմնարկին մէջ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու թատրոնի պատմութեան ամպիոնը, որուն վեկավարը մնաց մինչեւ իր կեանքին վերջը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԶԱԽՈՂՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ՝ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԷՆ ԿՈՂԷԺ

Մեր վերջին յօդուածին մէջ (տե՛ս «Յառաջ» Մարտ 31) ըսինք թէ Ազգային կրթական Նախարարութիւնը զանազան յանձնախումբեր նշանակած է որոնք պաշտօն ունին կացութիւնը վերլուծելու՝ նախակրթարանէն երկրորդական վարժարան, կողէժ։ Ձեկուցարերներէն մին, Լ. Շուարց, քննած է նախակրթարանը աւարտող աշակերտներու մակարդակը, դպրոցական պայմանները եւ մանաւանդ պակսած է ճախողած աշակերտներու պարագայով։

×

Առաջին գնահատումով մը, տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ աշակերտներու կարեւոր մաս մը կը կրկնէ նախակրթարանի առաջին դասարանը, այսինքն պատրաստական դասարանը՝ Սէ. Բէ, եւ առաջին տարուան աւարտին դեռ իւրացուցած չէ ընթերցումի կառոյցը (մեքանիզմը), այսինքն չէ հասած սահուն եւ արտայայտիչ ընթերցումին։ Այդ աշակերտները արդէն իսկ դասապարտուած են կրկնելու նախակրթարանի այլ դասարաններ եւս եւ յետոյ շատ յաճախ կողէժ կը մղուին, առանց հոն արուած երկրորդական ուսուցման հետեւելու լուրջ կարելիութիւններուն։ Այս կացութիւնը հետեւանք է վերջին երկու տասնեակ տարիներուն տեղի ունեցած բազմաթիւ բարենորոգումներուն։ Պատահականելու համար դպրոցական պարտաւորութեան երկարաձգումին մինչեւ տասնեւվեց տարեկան, եւ քանի նախակրթարանները զուրկ էին ընդունման յատուկ կառոյցէ մը, ուղղակի նախակրթարանը կցուեցաւ քոլէժի միջին դասընթացքի Բ. տարուան մակարդակին, ու այսպէս ընդունեցան կարգ մը դասընթացներ եւ նախակրթարանէն փոխադրուեցան քոլէժ։ Այս վերջինը եւս զուրկ էր ընդունման յատուկ կառոյցէ մը։ Նաեւ նախակրթարանի ուսման ծրագիրները կրեցին մեծ փոփոխութիւններ, յատկապէս ֆրանսերէնի լեզուի ուսուցման, մաթեմատիքի նոր եղանակներով, ընդհանրապէս գիտութեան, աշխարհագրութեան, բնագիտութեան, գծագրութեան, երաժշտութեան նիւթերուն, զորս «զարթնում» կոչուած բառով մը ընդհանուր նիւթ մը փոխարինեց։ Այս բարենորոգումները պատրաստուած չէին։ Այլ խօսքով անոնք առաւել յառաջացուցին անհաւասարութիւնները, եւ տուժողները եղան, ինչպէս միշտ, համեստ ու բանուորական դասակարգի երախաները։ Անընդունելի է որ աշակերտութեան չուրջ մէկ հինգերորդը ի յառաջադունէ դատապարտուած ըլլայ ճախողանքի։ Եւ քոլէժը կ'ընդունի այս աշակերտները, քանի որ մուտքը, երկրորդական ուսմանց առաջին շրջանին, բաց է բոլոր աշակերտներուն առջեւ։ Ու այսպէս կը կազմուին անհաւասար տարրերէ կազմուած դասընթացներ, որոնք կը դժուարացնեն ու երբեմն ալ կը հակադրուին ընդհանուր ներդաշնակ եւ արդիւնաւոր աշխատանքի մը։ Մեծ մասը կը հասնին մինչեւ հինգերորդ դասարան, քանի կրկնել չկայ վեցերորդ դասարանի մակարդակին, եւ տասնեւչորս տարեկանին կը դանուին պատի մը առջեւ։ Ուսումնականը չարունակելու անկարող այս տարրերը կը դառնան դէպի արուեստապիտական հաստատութիւնները, կամ ուղղակի ոմանց համար, տասնեւվեց տարեկանին դէպի գործօն կեանք՝ որպէս «աբրանթի»։ ու երկու կամ երեք տարի վերջ կուգան աւելցնելու անգործներու բանակը։

Ուստի, ըստ Լ. Շուարցի տեղեկագրին դպրոցն է, այսինքն նախ նախակրթարանը եւ ապա քոլէժը, որ կը ստեղծէ ճախողութիւնները, անյաջողութիւնները։

Այս ախտաճանաչումը ծանր հարուած մըն է որ կը տրուի դպրոցին, անոր առաքելութեան։

Բարենորոգման ծրագիրներու նոր շրջադարձ մը պիտի սկսի ի մօտոյ, մանկապարտէզին մինչեւ համալսարան։ Մազ Թէնք որ սրբագրուին այս սխալները եւ թէ՛ նախակրթարանը եւ թէ՛ երկրորդական հաստատութիւնները դրուին աւելի առողջ դիծերու վրայ։

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԵՐ ԱՄԻՍՆԵՐՈՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Ա Պ Ր Ի Լ

Գարնան այս ամսուան անունը կուգայ լատիներէն ապրիլիսէն, զոր զանազան մասնագէտներ կը յանգեցնեն լատիներէն տարբեր հիմքերու։ Ոմանց կարծիքով ապրիլիսը կազմուած էապերիօ բայէ հիմէն, որ կը նշանակէ «բանալ»։ Հին Հռոմէացիները կ'ըսէին. «Արպո՛ր փլո՛րեմ ապե՛րիտ», այսինքն «Մառը ծաղիկ կը բանայ»։ Երեւի նոյն ձեւով ալ ըսած են։ «Ապրի՛լիս վե՛րամ ապե՛րիտ», այսինքն՝ «Ապրիլը գարունը կը բանայ»...

Սակայն, ուրիշներու կարծիքով, ամսուան անունը պէտք է կապել ապե՛րօ բառի հետ, որ կը նշանակէ «յաջորդ, երկրորդ»։ Ասիկա աւելի հաւանական կը թուի, քանի որ հին Հռոմէացիներու տարեցոյցին մէջ (մինչեւ 450) տարին կը սկսէր Մարտ ամիսով. ուստի Ապրիլը ա-ռաջ յաջորդող, երկրորդ ամիսն էր։

Յամենայն դէպս, Ապրիլը գարնան ամիսն է եւ մարդիկ այդ ամիսը կը դիմաւորէին ու կը դիմաւորեն, ինչպէս կը վայլէ տարուան այդ եղանակին՝ գար-նանային արամադրութեամբ, «Գարնան նավարի»։ Ազատելով ձմեռուան ցուրտէն ու ձիւնէն՝ մարդիկ կ'ուզեն, գոնէ ամ-բողջ օր մը, արտաքուստ կատակներ ընել՝ ապրիլմէկեան կատակներ։ Տարուան մնացեալ 364 կամ 365 օրերը ով գիտէ ինչեր կ'ընեն, բայց «խաբէութիւնը» ... «պաշտօնապէս կ'արտօնուի», «օրինական կը համարուի» այդ օրը ...

Անգլիացիներ Ապրիլ մէկը կը կոչեն էյփրիլ ֆուլզ տէյ՝ «ապրիլեան խենթերու օր», ապրիլեան խենթը այն մարդն է, որ զոհ կը դառնայ ապրիլմէկեան կատակի։ Գերմաններէն քանի մը բառերու եւ արտայայտութիւններու մէջ Ապրիլը համանիշ է «կատակ»ին կամ «խաբուսիկ»ին, «անցողիկ»ին, «անկայուն»ին։

Այսպէս է, որ ապրիլմէկեան կատակ կապակցութիւնը լեզուներու մէջ վերածուած է դարձուածքի՝ «խաբկանք, խաբէութիւն» նշանակութեամբ (Ֆրանսացիները տարօրինակ կերպով իբրեւ հոմանիշ կը գործածեն փուասոնն տ'աւրիլը, որ բառացի կը նշանակէ «Ապրիլի ձուկ»...)։

Հայկական տարեցոյցի մէջ տարուան չորրորդ ամիսը, որ կը համապատասխանէ նոյեմբեր 9-էն մինչեւ Դեկտեմբեր 8 ժամանակամիջոցին, կը կոչուէր տրէ։ Մեր նախնիքները առաջին ամսուան անունը (Նաւասարդ – «Նոր տարի») առնելով իրանականէն, անցած են կովկասեանին, երկրորդ ամիսը՝ հոռի, երրորդը՝ սահմի, չորրորդին կրկին դարձած են իրանականին, ուր տիրէ (պարսկերէն՝ տիր) կը նշանակէ «չորրորդ ամիս», նաեւ՝ «ամառ»։

Հոս դարձեալ ձեր ուշադրութենէն կը վրիպի այն «անհամապատասխանութիւնը», որ գոյութիւն ունի ժողովուրդներու տարեցոյցներու մէջ. Ապրիլը Հռոմէացիներու գարնան ամիսն է, Պարսիկներու՝ ամառուան, իսկ Հայերու՝ աշնան։

ՊԵՏՐՈՍ ԲԵԴԻՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹՔԷ ԳԱՂՈՒԹ

Սելանիկի «Մաքեդոնիա» պալատի պանդոկի սրահին մէջ, Մարտ 10ին, տեղի ունեցաւ հոյակապ ընթրիք մը տուած է յոյն ականաւոր մամուլի Նիքոլաոս Մուցոփուլոս, կազմակերպութեամբ Համազգայինի։ Ներկայ եղած են կրօնական եւ քաղաքական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, օտար հիւպատոսներ, համալսարանի դասախոսներ եւ հոծ բազմութիւն մը։ Բացումի կատարելով Նատիա Սարաֆեան ներկայացուցած է դասախօսը։ Փրոֆ. Մուցոփուլոս, նախքան իր նիւթը ներկայացնելը, յայտնած է թէ իր դասախօսութիւնը կը ձօնէ Հայոց դէմ գործադրուած ցեղասպանութեան մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն եւ աւելցուցած. «Նման ոճրագործութեան մը չենթարկուած ժողովուրդներու համար դժուար է ըմբռնել տարողութիւնը գործուած ոճիրին, որ մինչեւ այսօր կը կոտտացնէ Հայոց սիրտերը եւ պիտի կոտտացնէ սերունդէ սերունդ, մինչեւ որ գործուած չարիքը գտնէ իր արդար հատուցումը»։ Ապա ան կազմակերպները ներկաներուն փոխանցած իր տպաւորութիւնները Հայաստանէն, զոր այցելած էր խումբ մը պաշտօնակիցներու հետ։ Դասախօսութեան ամբողջ ցուցադրուած են նաեւ լուսապատկերներ։

×

ՀՈԼԻՎՈՒՏ «Կարապետեան» սրահին մէջ, Մարտ 12–ին, տեղի ունեցած է փրոֆ. Ժերայր Լիպարիտեանի դասախօսութիւնը, որուն ներկայ եղած են շուրջ 350 հոգի։ Նիւթը եղած է «Հայ քաղաքական միտքը՝ այսօր»։ Դասախօսը ծանրացած է կարգ մը հարցերու վրայ՝ ինչով կը զբաղի հայ քաղաքական միտքը, ի՞նչ հարցեր կը դնէ, ի՞նչ կը հասկնայ Հայկական Հարց ըսելով եւ վերջապէս Հայերու հարցը ի՞նչ է այսօր։ Փրոֆ. Լիպարիտեան իր դասախօսութիւնը եզրակացուցած է ըսելով. «Մեր դարը մեր այն հոգային դատ չէ։ Մորհ. Հայաստանի երեք միլիոն բնակչութեան եւ խորհրդահայ Սփիւռքի մէկուկէս միլիոն Հայերու մարդկային իրաւունքները հարցը եւս մեր դատն է։ Մենք պէտք ղոյչ ըլլանք, որ ստորադասական բարդոյթները ռամկավարութեան չվերածենք։ Ասիկա կը նշանակէ, որ Թուրքիոյ հանդէպ մեր անցեալի սորկամտութիւնը հազիւ թօթափած՝ Ամերիկայի կամ Մորհ. Միութեան հանդէպ ստորակայութեան նոր բարդոյթներով չտարուինք։ Մենք ազգային քաղաքական դէմքունինք եւ ո՛չ միջազգային»։

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Մանկական զմայլումը երազանք է երջանիկ տասարդութեան մէջ եւ տրամաբանական ծերութեան մէջ։

ԻՆՏՐԱ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՍՏԱՏԱՐԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Գ.

Իշնատ Պետրովիչը երբ նստում էր իր հրեղէն ձին եւ քշում դէպի կայարանամերձ փոքրիկ քաղաքը, իր սրտում ու մտքում մխայն Մարֆուշկան էր ունենում։ Իշնատ Պետրովիչը երբ կայարանում ուղեկցում էր հեռացող գնացքին՝ նրան թւում էր, թէ գնացքի պատուհանից նայող աղջիկները բոլորն էլ Մարֆուշկային են նման, թէ հիմա հէնց ինքը Մարֆուշկան է այդ պատուհաններից ժպտալով նայում իրեն եւ գնում, հեռանում։ Երբ Իշնատ Պետրովիչը վերադառնում էր գիւղ, ամէն տեղ միայն Մարֆուշկային էր փնտռում, որ տեսնի նրան, նրա գեղեցիկ ժպիտը, լսի նրա ցրնգուն ծիծաղը։

Այո՛, ամէն տեղ ու ամէն ժամանակ Իշնատ Պետրովիչը միայն Մարֆուշկային էր տեսնում, միայն նրա մասին մտածում, նրանով ապրում։ Իշնատ Պետրովիչը միայն Մարֆուշկան էր յուզում, այդ փոքրիկ գիւղի մեծ դեղեցկուհին։

Եւ այնպէս պատահեց, որ մի օր, աշնանային մի գեղեցիկ օր, երբ Իշնատ Պետրովիչը փոստից հէնց նոր բերած նամակներն էր բաժանում, փողոցում հանդիպեց Մարֆուշկային։

– Մենք նամակ չունե՞նք, Իշնատ Պետրովիչ, – հարցրեց աղջիկը և տզայի վրայ յառեց իր ժպտացող երկնագոյն աչքերը։

– Այսօր չունէք, Մարֆա Իվանովնա, բայց վաղն անպայման կ'ունենաք, – պատասխանեց տղան.

– Ուրեմն վաղը սպասե՞նք, – նորից հարցրեց աղջիկը։

– Սպասէք, անպայման սպասէք, – նորից պատասխանեց տղան։

Հետեւեալ օրը Իշնատ Պետրովիչը իսկապէս մի նամակ յանձնեց Մարֆա Իվանովնային։

Աղջիկը ուրախացած, կարծելով թէ նամակը հեռու – հեռաւոր օտարութեան մէջ գտնուող եղբօրից է, հէնց փողոցում բացեց այն, կարդաց ու կարմրեց, կարմրեց այնպէս, ինչպէս չի կարմրում անգամ բալենին։

Իշնատ Պետրովիչը հազիւ զսպելով իր սրտի զարկերը, հայեացքը յառած աղջկայ դէմքին՝ սպասում էր, թէ ինչով պէտք է վերջանայ այդ ամէնը։

Մարֆա Իվանովնան նամակը ծալեց, դրեց ծոցը եւ վազեց տուն։

– Մարֆա Իվանովնա, Մարֆա Իվանովնա, – ձայնեց նրա հետեւից տղան, – իսկ պատասխա՞նը։

– Պատասխանը ինքներդ գրէք, – ասաց աղջիկը՝ չարունակելով առաջ վազելը։

– Ես ի՞նչ կարող եմ գրել, Մարֆա Իվանովնա, – նորից ձայնեց տղան։

– Ինչ որ ձեզ ցանկալի է, այն էլ գրէք՝ ես համաձայն եմ, – վերջին անգամ լսուեց աղջկայ ձայնը, եւ նա անհետացաւ տների ետեւում։

Ինչքա՜ն գեղեցիկ էր թւում աշխարհն այդ րոպէին Իշնատ Պետրովիչին, ինչքա՜ն քաղցր էր կեանքը նրա համար. ուրեմն աղջիկն էլ իրին էր սիրում, ուրեմն նա բացեց իր սրտի դռները Իշնատի սիրոյ առաջ։

Ու պատահեց այն, ինչ պատահում է շատ յաճախ սիրող զոյգերի հետ. Իշնատ Պետրովիչն ամուսնացաւ Մարֆա Իվանովնայի հետ, եւ նրանք ստեղծեցին իրենց սեփական օջախը։

Երբ չուտով աշխարհ եկաւ փոքրիկ Պավլուշան, նրանց սիրոյ առաջին պտուղը, այդ օջախին աւելի կենդանութիւն եւ աշխարհը դրախտ դարձաւ երիտասարդ ծնողների համար։

Տարիներն անցան, ծերացաւ Իշնատ Պետրովիչը, պատուեց Մարֆա Իվանովնան, եւ մեծացան նրանց երկու որդիները՝ Պավել ու Եգորը։

Պավել Իշնատիչն արդէն լսկապ երիտասարդ էր դառել, հօր պէս գեղեցիկ, հօր պէս ամրակազմ։

Գիւղացիները Իշնատ Պետրովիչին սկսել էին հրաժարուել փոստատարութիւնից, ասելով, որ նոյնիսկ վաղը մեռնում է, եթէ Պավել Իշնատիչը ամուսնանայ եւ նոր տուն, նոր օջախ տնօրինի իր համար, կոլոնտաեւութիւնը կարող է Իշնատ Պետրովիչին, Մարֆա Իվանովնային պահել այնքան, մինչեւ պատանի Եգորը մեծանայ եւ դարձեալ աշխատանքը անպակաս լինի նրանց տնից։

Իշնատ Պետրովիչն առարկեց նրանց, ասելով, թէ հացի համար չէ, որ չարունակում է փոստատարութիւն անել. նա ուրախ պէս էլ ուզում է ամէն օր մի նամակ նել կայարանամերձ փոքրիկ քաղաքում, այցելել կայարան, տեսնել գնացքները, զրուցել ուղեւորների հետ, իմանալ, թէ ինչ է կատարւում աշխարհում եւ յետոյ փոստից նամակները, բարի լուր, ուրախութիւն բերել իր համագիւղացիներին։

(Շար. 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԼՈՏԵՐԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲ

**ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԼՈՏԵՐԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրէ Տիկին Օհաննէս Պատէշեան, Տէր եւ Տիկին Փիէռ Ուրքուա, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գեւորեան, Տէր եւ Տիկին Տո – մինիք Սոնըվիլ, Պ. Քլօտ Պատէշեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտ – նեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղ – կեպատկով, դրաւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՕՀԱՆՆԷՍ ՊԱՏԷՇԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Այս տխուր առթիւ իր ամուսնոյն յի – շատակին Տիկին Պատէշեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ին։

ՆՈՒԷՐ

ՎԻԼԼՕՌՊԱՆ.– Տէր եւ Տիկին Ասատուր Մարգոյեան իրենց թոռան զաւկին ծնընդ– եան ուրախ առթիւ (Ամերիկա) 100 Ֆ. կը նուիրեն «Ծառայ»ի բարգաւաճման։

ՏԱՂԿԱՑԱՐԴ

ԿԻՐԱԿԻ ԱՊՐԻԼ 4

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Ապրիլ 3, յիշատակ յարու – թեան Ղազարու։ Ժամը 16·30–ին կիրակ– նամուտի ժամերգութիւն, որու ընթաց – քին Խորանին վարագոյրը կը բացուի։

Կիրակի.– Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ 10·15–ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Դռնբացէք ժամը 16–ին։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Սկիզբ ժամերգութեան 9·15–ին
Պատարագ 10·45–ին
Դռնբացէք 17–ին։

Ս. ՊՕՂՈՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9–ին։ Պատարագ ժամը 10·30–ին։ Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին բազ– մաձայն, եկեղեցւոյս «Լուսաւորիչ» երգ– չախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Տօքթ. Լեւոն Մոմճեանի։
Դռնբացէք ժամը 17–ին։

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ. ժամերգութեան 9–ին, Պատա– րագ՝ 10–ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Երեկոյեան դռնբացէք ժամը 16–ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սկիզբ ժամը 8–ին, Պատարագ 10–ին, Դռնբացէք 17–ին։

ՍԷՆ–ԺԵՐՈՄ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ

Սկիզբ ժամը 8·30–ին, Պատարագ 10, Դռնբացէք 17–ին։

ՊՈՒԼՎ. OSSO — Ս. ՅԱԿՈԲ

Ժամերգութիւն 8·30–ին, Պատարագ 10–ին, Դռնբացէք 16·30։

ՊՕՒՒՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ժամերգութիւն 9ին, Պատարագ 10ին, քարոզ 11, Դռնբացէք 17–ին։

ՍԷՆ–ԼՈՒ — Ս. ԳԵՈՐԳ

Ժամերգութիւն եւ պատարագ ժա – մը՝ 9–ին։
Դռնբացէք՝ Սէնթ – Մարկրիթ 17–ին, Սէն – Լու 18–ին։

Ս. ԹԱԴԷՈՍ

Ժամերգութիւն 9–ին, Պատարագ 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎԱՉԷ Ծ. Վ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ
Դռնբացէք՝ 17–ին։

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Պատարագ ժամը 10–ին։ Ճեմ պատա – րագի հոգեհանգիստի պաշտօն եւ Դռնբա– ցէք։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՕԱՄԱՐՏԻ 67–ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԷՍ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Միութեան կեդր. Վարչութեան, մասնակցու – թեամբ Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն, կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 13–ին Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» եւ «Տարօն» սրահներուն մէջ.–

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կը նախագահէ.– ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին.– ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
եւ
ՎԱՀԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։
Հանդէսը կ'ողեւորէ երիտասարդ արուեստագէտը՝
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ
իր նուագախումբով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ապահովել հեռաձայնելով.–
Աւտոյեան 70 02 33, Պապայեան 66 30 66, Կրասեաճ 93 32 18
Մասնակցութիւն 80 Ֆ.։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Կիրակի, ծաղկազարդ, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11–ին։
Տեղւոյն վրայ ճաշ ժամը 13–ին։
Դռնբացէք ժամը 15–ին։

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ
Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ
26, rue Sibylle, Marseille

Նախագահութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանս. Հայ Կաթողիկէներուն
Կիրակի, Ապրիլ 4, առաւօտեան ժա – մը՝ 10·15–ին, յղեթացս Հայրապետական պատարագին եւ Դռնբացէքի արարողու – թեան տեղի կ'ունենայ «Վերափոխումն Աստուածածնայ» լուսանկարին օրհնու – թիւնը եւ գետեղումը (Ասպ. Խորան)։

Սարգիս Վրդ. Դաւթեան, ժողովրդա– պետը եկեղեցւոյ, ջերմապէս կը հրա – ւիրէ հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, ներկայ գտնուելու արարողութիւններուն եւ ունկնդրելու առաջնորդ հօր քարոզը։

Ճաւարտ պատարագին ընդունելութիւն՝ ժողովրդապետութեան սրահին մէջ ի պատիւ առաջնորդ եպիսկոպոսին եւ բա– րերարներուն։

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ընդառաջելով Վիէնի հայ համայնքի բաղձանքին, Ազգային Մխուքիւնը յա – ջողցուցած է սեփականացումը հողամա– սի մը «Ապրիլ 24 1915» փողոցին վրայ, որուն վրայ պիտի կառուցուի յուշարձան մը Ցեղասպանութեան զոհ 1·500·000 հա– յերու յիշատակին։

Այս յուշարձանը իրագործման ընթաց– քի մէջ է, միակցուած պղինձէ, 3,70 մեթր բարձրութեամբ, խարիսխը նեռարեալ։

Արուեստագէտը Թորոս (Թաստակեան) արձանագործն է։

Բացումը կը կատարուի Մայիս 16, ներկայութեամբ եւ պատուոյ նախագա – հութեամբ ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶ–ի, Ազգային ժողովի նախագահ եւ երեսփոխան – ք. դաքսպեա Վիէնի։

Հոգալու համար այս իրագործումին ծախքերը, կ'ապաւինինք ձեզմէ իւրա – քանչիւրին օժանդակութեան։ Առատա – ձեռն եղէք եւ այժմէն ձեր նուէրները ղրկեցէք սոորեւ ղրուած հասցէին։

STELE DU GENOCIDE
UNION NATIONALE ARMENIENNE
Maison de la Culture
9, Rue du Cirque — 38200 Vienne

Կանխաւ շնորհակալութիւն։
ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

RESTAURANT
EREVAN
ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ
ԵՐԵԻԱՆ

իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝
կը սպասարկէ Ձեզի։

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՅՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ
Վ Ի Գ Է Ն
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ
ժամը 21·30–էն սկսեալ կը ներկայացնայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը։
Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 75

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM
circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

LA M. J. C. DE PROVINS
et
ALEX
(Alain Alexanian)
Vous invitent à
L'EXPOSITION
du Samedi 3 au 12 Avril
Hôtel de Savigny
PROVINS — VILLE HAUTE
de 14 à 18h.30

MARSEILLE
SAMEDI — 3 AVRIL
L'ORGANISATION
TERRE ET CULTURE
Présente
UN BILAN DE SES ACTIVITES
ET SON PROGRAMME 1982
PROJECTION
Suivie d'Un Débat
Salle de Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
33, Cours Pierre - Puget — Marseille 6
A 21H. PRECISES

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակից Հայրապետ Գասպարեան (Տարօնցի), մահուան առթիւ Մա– ճի, (Տարօնցի), մահուան առթիւ Մար– 18, 1982) Մարսէյլի Տարօնի Հայ– Մխուքեան վարչութիւնս իր խորին ցա– ւակցութիւնները կը յայտնէ այրիին, Թէֆարիկին, զաւակներուն, փեսաներ– րուն եւ բոլոր պարագաներուն։

Այս տխուր առթիւ վարչութիւնս, փո– խան ծաղկեպսակի ստացած է Պօղոս– ընտանիքէն՝ 100 Ֆ., իսկ Պուլլար Օ– տոյի բոլոր նահատակներուն հոգեհան– գստեան առթիւ՝ Այրէ Տիկին վարդա– Ալանեանէն 50 Ֆ.։

ՇԱԲԱԹ
ԱՊՐԻԼ
3
SAMEDI
3 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրացուած: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.141 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.141

ՓԱՌՋՈՒԹ

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՍՈՒՐԸ ՍՏԱՑԱՒ

Գրեթէ ճիշդ երեք տարի առաջ էր (1979, Ապրիլ 4) կրկին հաւաքուած էինք, ֆրանսական «կոմսուհի տը Ֆան» հիւրասրահներուն մէջ, ուր տեղի կ'ունենար Գառզուի Գեղարուեստից Ակադեմիա ընդունման պաշտօնական արարողութեան յաջորդող ընդունելութիւնը: Այս անգամ, Յորեքշաբթի Մարտ 31-ին, տեղի կ'ունենար ուրիշ աւանդական արարողութիւն մը՝ սուրի յանձնումը: Ներկայ հրաւիրեալներու կարգին կային բազմաթիւ պաշտօնական անձնաւորու-թիւններ, ակադեմականներ, արուեստագէտներ, դերասաններ, թղթակից-ներ, ինչպէս նաեւ հայ գաղութի ներկայացուցիչներ: Ցիշենք՝ Մշակոյթի նախարարը Ժաք Լանկ, տարեցներու են-թանախարար եւ Ալֆորվիլի քաղաքա-պետ՝ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի, Փիէր Տիւքս, Լիւսիլա Զերինա, Տիկին Ռեմոն Պառ, Ֆիւտ Եպիսկ. Նազդաչեան, խորհրդային դեսպանատան Ա. քարտուղար՝ Աչոտ Մանուկեան, «Յառաջ»ի եւ «Աշխարհ»ի խմբագիրները, եւլն. եւլն.:

Ոչ սուրը յանձնողը, ոչ առացողը հագած էին ակադեմականի իրենց պաշտօնական համազգեստը, խուսափելով, արդարօրէն, այդ հանդիսականութենէն:

Գեղարուեստից Ակադեմիայի մշանչեն նախագահ քարտուղարը՝ Էմմանուէլ Պոնտրեմի կարճ այլ բովանդակալից ելոյթով մը, խօսեցաւ Գառզուի արուեստին մասին, չեշտելով անոր վաստակը, եզակի նկարագիրը, անկարելիութիւնը յիշատակելու այն բոլոր մրցանակներն ու պատիւները, որոնց արժանացած է: Զուտ նը կարելիենէն զատ, է. Պոնտրեմի անդրադարձաւ նաեւ բեմապարերու տեքստներուն, գրքերու գերազարդումին եւ արուեստի այն զանազան մարզերուն, ուր եւս Գառզու ներկայ եղած է իր իւրայատուկ եւ ինքնատիպ տաղանդով: Այնքան իւրայատուկ ոճ մը, որ անմիջապէս կը ճանչցուի՝ «Գառզու մը»: Ակադեմականը, ապա, յանձնեց սուրը, զոր պատրաստած է փիլպէր Փուայըռա Գառզուի մէկ գործակցութեան վրայ: Հոս ալ աւանդութիւնը տեղի տուած է, քանի այս դեղեցիկ սուրը չունի իր պահպանակին վրայ, ակնկալուած խորհրդանշանները (նկարը լոյս տեսաւ Ֆիկարօ-ի Ապրիլ 1-ի թիւին մէջ, նաեւ ներկայացուեցաւ հեռատեսիլի Իլ – տը – Ֆրանս յայտագրէն) այլ միայն Գառզուի գծած մոթիֆները:

Երբ Գառզու «իր խօսքը» կուտար երաժշտութեան եւ Իվրի ժիթլիս, իր եզակի տաղանդով, կը հնչեցնէր չուքակին լարերը, քանի մը վերմ խօսքերէ եառք, ուղղուած իր բարեկամ Գառզուի, նուագելով յանպատրաստից կտոր մը, որ կը լուսէր առաջին եւ վերջին անգամուան համար, այն խոր համոզումը կը սիրէր այլեւս, թէ Գառզու յաջողած է խուսափել իր չափած մէկ ձեւակերպութենէն՝ նուագն: Բայց ոչ, յանկարծ կը սկսէր ըսել «իր խօսքը» եւ այս անգամ ալ, ինչպէս Ակադեմիա ընդունման օրը, երբ դասը կը տեսնէր արդի արուեստին եւ անոր դլխաւոր երկու պատասխանատուներուն՝ Սեզաննի եւ Փիքասոյի, չէր դադրեցներ պատշաճի չնորհակալական խօսքերով, այլ կ'ընէր, թէեւ դառն, բայց իրատես խորհրդածութիւններ: Մասրեւ, ամբողջութեամբ կուտանք «Վարպետին» այս շահեկան ելոյթը.

MR. LE SECRETAIRE PERPETUEL,
MES CHERS AMIS,

Je dois d'abord remercier Monsieur Emmanuel Bondeville, notre secrétaire perpétuel, pour les aimables paroles qu'il vient de prononcer, et dont je crains de n'être pas vraiment digne. Je voudrais ensuite saluer ici la mémoire de trois grands hommes qui avaient bien voulu accepter de faire partie de mon comité, et dont l'absence aujourd'hui se fait cruellement sentir. Tout d'abord, le grand écrivain, poète et penseur, Roger Caillois, qui m'honorait de sa grande amitié, puis le merveilleux sculpteur Paul Belmondo, à côté de qui j'avais le privilège de m'asseoir lors des séances de travail de l'Académie. Enfin la disparition du grand peintre Souverbie, pour qui j'éprouvais une vive admiration.

En recevant de vos mains cette épée si amicalement offerte, je voudrais vous exprimer ma très profonde reconnaissance pour votre geste, qui m'honore et me touche au-delà de tout ce que je pourrais dire. Je ne trouve, pour traduire mes sentiments à votre égard, qu'une seule attitude: celle de vous affirmer que je chercherai, en toutes circonstances, à mériter votre confiance. C'est pourquoi, avec beaucoup d'humilité, je m'interroge sur la signification de cette épée, qui va désormais m'accompagner. En dehors des actes solennels qui sont l'apanage de notre auguste compagnie, que doit-elle représenter à mes yeux et au regard des votres? Servira-t-elle à lutter contre toutes les tyrannies, contre toutes les injustices? Servira-t-elle à pourfendre les fausses valeurs, à combattre toutes les laideurs, à arrêter la destruction de toutes les beautés du monde? Servira-t-elle enfin à combattre cette terrible course atomique qui s'apprête à transformer la Terre en une planète lunaire, où seraient perdus à jamais «l'Enseigne de Gersaint», le Parthénon, le Cantique des Cantiques et les Cantates de Bach? Je ne choquerai personne en constatant une évidence: l'Institut de France n'a conservé, de ses privilèges anciens, qu'un seul bien, ô combien précieux, son rôle moral. Et, je crois que nous nous en réjouissons tous.

Mon inquiétude provient du fait que je ne distingue pas clairement dans quel domaine doit s'exercer ce pouvoir moral que, dit-on, on nous reconnaît. En effet, avons-nous été consultés par les Affaires Culturelles pour la mise au point des réformes qui vont, paraît-il, transformer les Institutions et le style de vie, si j'en crois la lecture des journaux? Pourrons-nous intervenir au niveau de l'enseignement des Beaux-Arts, dont on proclame la crise? Une grande exposition universelle des Arts et des Sciences est à l'étude pour 1989. Pourrons-nous émettre des suggestions? Les structures culturelles de notre pays vont se décentraliser, et l'on souhaite mettre en place tout un dispositif de commissions qui vont, dit-on, choisir les artistes, et qui auront à œuvrer pour une nouvelle France, et qui disposeront de crédits importants. A quel niveau serons-nous invités à intervenir? Ce n'est pas sans inquiétude que je considère le grand nombre d'hommes de haute qualité qui m'entourent, et que je songe à tous les problèmes aigus que se posent aujourd'hui, en me disant que tant de pensées remarquables, tant de forces cohérentes risquent de demeurer inutiles.

Oui, ce n'est pas sans une certaine nostalgie, je l'avoue, mes chers Amis, que je songe à cette épée que vous me remettez aujourd'hui et qui restera sans doute dans son précieux fourreau. Je garderai heureusement - voilà bien le plus important - le souvenir vivant de votre geste d'amitié et d'affection. Cette épée me soutiendra pour continuer ma tâche dans la difficile voie où je me suis engagé. De tout mon cœur, je vous dis, un grand merci. ○

ԼՈՍ - ԱՆՃԵԼԷՍ

ՀԱՄԲԻԿ ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ
ԴԱՏԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 5-ԻՆ

Ինչպէս ծանօթ է Ապրիլ 1-ին, Լոս – Անճելըսի ոճրային Ատեանին առջեւ կը բացուէր դատավարութիւնը Համբիկ Սասունեանի, որ ձերբակալուած էր, ընդհ. հիւպատոս՝ Քեմալ Աբըքանի սպանութեան կապակցութեամբ, արարքէն (Յունուար 28) մէկ օր եառք: Իրեն դէմ եղած կասկածները հիմնուած էին ահաբեկումին վայրը տեսնուած կառքի մը թիւին վրայ:

×

Համբիկ Սասունեանի դատավարութիւնը, ուրեմն, պիտի բացուէր Ապրիլ 1-ին, Հինդշաբթի: Հեռաձայնելով Լոս – Անճելըս, ստացանք հետեւեալ տեղեկութիւնները.– Դատավարութեան սկսելէն (ժամը 9) քիչ առաջ, առաւօտեան 8-ի չուրջ, նախաձեռնութեամբ Շանթ Կոմիտէութեան ցոյց մը տեղի կ'ունենար, որ տեղատարափ անձրեւին պատճառով, չէր ունենար ակնկալուած ծաւալը:

Դատավարութեան այս նիստը հազիւ քանի մը վայրկեան կը տեւէր եւ դատը կը յետաձգուէր Մայիս 5-ին:

Միւս կողմէ, հաստատեցինք թէ Համբիկի եղբայրը՝ Յարութիւն Սասունեան, որ ձերբակալուած էր նոյն հիւպատոսին բնակարանին վրայ քոքթէյլ Մոլոթոֆ նետած ըլլալու ամբաստանութեամբ, բանտէն ելած է վերջերս: Արդարեւ, հարկ էր 100 հազար տոլար երաշխաւորագին վճարել, ինչ որ կարելի դարձած է հանդանակութեամբ: Յարութիւն Սասունեանի դատն ալ կը տեսնուի Ապրիլ 27-ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ համալսարանական կեդրոններու (ՍԷ – Ա.Շ – Իւ) ներքին բժիշկները եւ ուսուցանող բժիշկները ուրոշեցին վերջ տալ գործադուլի չարժումին, զոր սկսած էին Մարտ 26-ին, բողոքելու համար Առողջապահութեան նախարարին մէկ վարչական որոշումին դէմ: Իրենց պատուիրակութիւնը ընդունուեցաւ վարչապետարան եւ քանի մը ժամ խորհրդակցութիւններէ եառք, յայտնուեցաւ թէ խնդրոյ առարկայ կարգադրութիւնը կ'առկախուի, մինչեւ բժշկական ուսումներու բարեփոխումը, որ կը պատրաստուի ներկայիս: Տրուած որոշումը կը նախատեսէր արտօնել ոչ համալսարանական հիւանդանոցներու բժիշկներուն ընդունուիլ մասնագիտութեանց, այլ խօսքով զիրենք մրցակցութեան մէջ դնել համալսարանական կեդրոններու բժիշկներուն հետ, որոնք բազմաթիւ մրցումներու կը մասնակցին. այդ պայմանները ձեռք ձգելու համար:

ՌԵԿԸՆ ԵԻ ԲՐԵԺՆԵԻ, որոնք կոչուած են աշխարհի ցաւերը դարմանելու, հիւանդանոց փոխադրուած են նախ իրենց ցաւերով զբաղելու համար: Ինչ կը վերաբերի Ռեկընի, գաղտնիք չկայ՝ երիկամունքի քննութեան համար է: Նոյնը չէ սակայն Բրեժնեւի համար, խորհրդային կողմն աշխարհի ամէն ինչ խորհրդաւոր է եւ որովհետեւ պաշտօնական ոչ մէկ հաղորդագրութիւն կը հրապարակուի, զանազան տարաձայնութիւններ կ'ըլլան: Ըստ կարդ մը աղբիւրներու փետրուարին սրտի տագնապ մը ունեցած է, որ կրկնուած է վերջերս:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ սպանուած գտնուած է փրոֆ. Սեմեռարի, Նափոլիի մօտ Օթթավիոնի գիւղը: Կառքի մը մէջ է, որ գլխատուած մարմինը, առանձին ծը-բարի մէջ ալ գլուխը կային: Փրոֆէսէօրը սերտ կապ ունէր ծայրայեղ – ալ ահաբեկչութեան եւ Նափոլիի մաֆիային հետ: Իր օգնականն ալ՝ Մարիա Քառառա անձնասպան եղած է Հռոմի իր բնակարանը: Սեմեռարի հեղինակը կը նկատուէր Ունիքա–ի հրատարակած չինծու փաստաթուղթին, որ կը մեղադրէր դեմօ-քրիստոնեաները թէ բանակցած են կարմիր ջոկատներուն հետ: Այս հրատարակութիւնը վարկաբեկած էր համայնավար կուսակցութիւնը, որ վարկ կը վայելէ:

ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ կարեւոր յաջողութիւն-ներ արձանագրած են Իրաքի դէմ կռիւներու ընթացքին, ինչ որ չատեր կը մտահոգէ: Ինդավառուած՝ Խոմէյնի կրնայ մտածել իսլամական իր յեղափոխութիւնը արտածելու մասին:

ՖՐԱՆՔԻ դէմ յարձակումները վերսկսած էին չարաթաւերջին, քանի մը օր ուան դադարէ եառք: Փարիզի սակարանը տոլարը հասած էր 6,29-ի, գերմանական մարքը՝ 2,60-ի եւ անչուշտ կրկին կը խօսուէր արժեզրկման մասին:

ՎԱԳԸ՝

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ԽՏՔԸ ՇԻՐԱԿԵՑԻ

Ինչպէս ամէն ամսու առաջին կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ Միութ եւ Արուեստ»ի նոր (60-րդ) թիւը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.–

ԿԱՄ.– Հանդէս վերլուծական»՝
Զ. Գազանճեան

Մշակոյթ եւ քաղաքականութիւն Հայ կեանքի մէջ
Խ. Թէօլէօլեան

Hommage au Professeur Lévon Khatchikian
J.-P. MAHÉ

Ապա, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, շարունակուեցաւ ընդունելութիւնը եւ մեր սիրելի ակադեմականը, այլեւս «գին-ուած», խօսակցութիւններ ունեցաւ իր բարեկամներուն հետ: Ցիշատակելի օր մը, որ երեք տարի տարբերութեամբ, ամբողջացուց Գառզուի ակադեմականի հանգամանքը:

Ա. Մ.

«ԿԱՄԱՒՈՐ» ԿԱՀԱՆԱՒՈՐՆԵՐ

Խօսքը չի վերաբերիր աւազակներու, մարդասպաններու, մանուկներ եւ երի – տասարդ աղջիկներ բռնաբարողներու: Անոնք իբրեւ ոճրագործներ եւ անասնա կիրքերու տէր հիւանդներ կը քաւեն ի– րենց մեղքերը՝ բանտի խուցերու կամ տաժանակիր աշխատանքի կայաններու մէջ:

Մեզ խորհրդածութեանց մղողը, ազատ երթեւեկող բայց «կամաւոր» կերպով միտքերը կալանաւորող ժողովրդային բազմութիւններն են:

Թէեւ նորութիւն չէ, բայց կարծես հե– տզհետէ աւելի չեշտուած կերպով հրա– պարակ կը նետուին եւ կարգախօսի կը վերածուին աւելորդ բացատրութիւններ որոնցմէ ամէնէն յատկանշականը կարելի է նկատել «արտայայտութեան ազատու – թիւն» անդադար կրկնուող նագպաթը, որքան ալ ամէն մարդ խօսի իրեն հաճելի թուած ձեւով, ըսէ՛ ինչ որ ճշմարիտ ըլ– լալ կը կարծէ կամ ճշմարիտի կերպա – րանք կ'ուզէ ցոյց տալ:

Ազատութեան ըմբռնումի վարկածը, եթէ սուզակէ անցուէր, բիւրեղացուէր եւ հրամցուէր ժողովուրդին, պիտի նըշ– մարուէր թէ՝ այսօր ո՛րքան այլակերպը– ւած, առաձգական, անհիմն ու նոյնիսկ ամբողջովին անվաւեր բացատրութեան մըն է վերածուած, ինչպէս ուրիշ չա՞տ բացատրութիւններ:

Առանց վերլուծումի «տաժանելի» աչ – խատանքին ես կ'ուզեմ, քանի մը երե – ւոյթներու եւ վիճակներու բացայայտու– մով, զգալի դարձնել «պարապ տակա – ռի» աղմուկը, տեսողութեան հորիզոնին մօտեցնել, երկնակամարին վրայ ճախ – րող՝ արուեստականօրէն ուռեցած օդա – պարիկը:

×

Մարդկային ուզեղը տագանդներու զարգացման եւ հանճարներու յայտնա – բերման յուռթի գաշտ մը ըլլալով հան – դերձ, ինքնամատոյց եւ հաճոյակատար ընդունարան է՝ ամէն կողմէ նետուած սերմերու, հունտերու, որոմներու, ուր իրարու վրայ կը դիզուին նախապաշա – րումներու փշրանքներ, անոտի հաւատա– լիքներու ծուէններ, աչնան տերեւներու նմանող բազմազոյն եւ ոտքերու տակ ճզմուող գաղափարներու ցափոտուքնե – րու, ընկերային, կրօնական, քաղաքա – կան պատուիկներու հաւաքածոներ, ո– րոնց խառնուրդին մէջ կը ճուլուի ու կը խեղդուի անձնականութեան, ինքնատը – պութեան, անհատական դրօշմի ամէն կարելիութիւն, խմացական չնորհներու ամէն նախաձեռնութիւն կամ յատկու – թիւն:

Անհատը՝ պարպուած իր ինքնագրոշմ ձիրքերէն ու ձգտումներէն, գերի մըն է այլեւս իր ղխուն մէջ ամբարուած՝ զի– բար հակասող եւ գիրար հալածող այլա– զան բարդոյթներու:

Օրինակ· բարեպաշտ հաւատացեալ մը ի վիճակի՛ է իրմէ բխած կարծիք մը յայտնել, երբ մանկութենէ իրեն ուսուց– ուած գլխուն մէջ թխմուած խորհրդա – ւոր առասպելներու հմայքին տակ կ'ապ – րի: Ինք իրեւ անհատ գոյութիւն չունի հոն: Պիտի խօսի միայն Աւետարանի եւ Քրիստոսի լեզուով, եկեղեցիին եւ կրօ – նաւորին բերնով: Երբ բերանը բանայ խօսողը ո՛չ թէ ինք է, այլ Յիսուսը, Մուհամմէտը, Պուտտան: Ծառայ առաք– եալի՝ կալանաւորն է հաւատքին: Ո՛ւր է անհատը իրեւ անհատ եւ ո՛ւր իր մտքի ազատութիւնը:

Փոխե՛նք շրջանակը եւ պատկե՛նք այլ հաւաքականութեան մը «փողոցներուն» մէջ:

Այս վերջինները համոզուած են այլ – եւս, որ երկնքի արքայութիւնը, քառա – սուն օր ծոմ պահելու արարողութիւնը իրենց թշուառ վիճակը աւելի դիւրու – թեամբ բառնալու, քաղցը «մոռցնել» տալու յղացում մըն էր, բայց անոնց ալ ամբողջ մտածողութիւնը հիմնուած կը մնայ խաբուսիկ երեւոյթներու, իրակա – նութեան աչք գոցելու, հէքեաթներու հա– ւատալու ինքնախաբէութեան վրայ: Սան– դուխի մը տակէն անցքը, սեւ կատուի մը իրենց ճամբան կտրելու իրողութիւնը գժբախտութեան նախատեսութիւն է եւ ա՛նմիջապէս կը դիմեն քրիստեայի մէջ ա– պաւան դուշակող, ձեռքի գիծերու ճա– ղատրումներու դաղանիքը լուծող, աստ– ճի գաւաթներու մէջ բախտ դուշակողնե– րու «ամենակարողութեան»:

Կան նաեւ – կատակի դիմակին տակ – ծովակնի ղղակին ղպչելու բախտին հա– ւատացողներ, Լուրտի հրաչքը փառա – բանողներ, «մանըքէն փիս»ի ողորմու – թիւնը հայցող սիրահարներ եւ դեռ ին – չե՜ր, ինչեր...

Եթէ կալանաւորներ չեն այս երանե – լի՛ները, հապա ի՞նչ են: Նմանօրինակ կախարդանքներու ներքեւ ապրողներու մէջ ազատութիւն կրնա՞յ զարդանալ, կամ անոնց արտայայտութիւնը ի՞նչ պիտի բերէր մարդկային զարդացման:

Քիչ մըն ալ երթեւեկենք սրճարաննե – րու, կայարաններու, մեթրօներու եր – կայնքին ու լայնքին, ուր բազմաճամուկ բազմութիւն մը խառնուած է միւռնե – րուն, երբեմն անջատուելով անոնցմէ:

Ասոնք, մեծ մասամբ, բառերու կէսը կլլող թիթիներ են, առկոյի վարպետներ, ֆոնթուտի առջեւ ճառեր արտասանող – ներ: Պղոքի, փոքէրի, քաղինոյի խենթեր: Ցաճախ ո՛չ մէկ բանի կը հաւատան: Կը ճանչնան միայն ֆրիքն ու պիճքէէը: Կը կարդան «դոնապան»ի թերթեր եւ սա – կայն վճռական կարծիքներ կը յայտնեն. – «Կը վստահեցնեմ որ ճի՛շդ է ըսածս. թերթին մէջ կարդացի»· Թերթին անունն ալ կը յիշատակեն՝ զօրացնելու համար «իրենց» տեսակէտը:

Անկա՛խ մտածողութեան տէր բարե – կա՛մներ, դո՛ւք ըսէք հիմա թէ՝ ասոնք

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

Կար ու չկար երկիր մը կար: Եթէ հար– ցընէք թէ ան ուր է, պիտի պատասխա – նեմ թէ ան թէ չատ հեռու է եւ չատ մօտ: Այնքա՞ն հեռու, որ ամենամեծ հե– ռադիտակով անգամ կարելի չէ տեսնել զայն, եւ նոյն ատեն այնքա՞ն մօտ՝ որ կարծես մէջը կ'ապրիս, միշտ մէջը ապ– րած ես: Թերեւս քեզմէ զատ ամէն մարդ կը ճանչնայ այդ երկիրը, որ յայտնի է իր բոյսերով, որոնք ունին կանանչ ծա– ղիկներ եւ կաս կարմիր տերեւներ, եւ տարածուն դաշտերով՝ որոնք կը վըխ – տան կաս կարմիր խոտերով: Բոյսերը, դաշտերը եւ բոլոր կենդանիները ալ ա– ւելի կը զեղեցկանան, եթէ սեւ սեւ եր– կինքին կեդրոնը զրաւէ լիալուսինը, իր հետ բերելով ինքնայատուկ պայծառու – թիւն մը:

Այդ պահերուն էր որ կը խորանար ան– դորրութիւնը տիրելով համայն երկրին: Անդորրութիւն կը տիրէր նաեւ գայլե – րուն մօտ, որոնք կ'արածէին եւ ախոր· ժակով կ'ուտէին կաս կարմիր խոտերը, զանոնք ծամելով իրենց սուր սուր ակ – ռաներով: Շատ յարմար էին անոնք խոտ ուտելու: Երբեմն եթէ չատ անօթի ըլ – լային եւ ագահութեամբ լափէին խոտե– րը, կաս կարմիր երիզ մը կը զարդարէր իրենց երախը, այն երախը որ մարդ կ'ու– զէր չօյել: Կարմիր գոյնը քիչ մը կը յի– չեցնէր արիւնը, որ կապ չունէր անշուշա այդ բարի կենդանիներուն հետ:

Հակառակ անոր որ մեծ էր գայլերուն հօտը, ան պէտք չունէր ոչ հովիւի ոչ ալ այլ հսկիչի, այնքա՛ն բարի էին անոնք: Այո՛, բարի էին անոնք եւ կանոնապահ: Ունէին որոշ օրէնքներ, զորս անարգելը ծանր հետեւանքներ կ'ունենար գայն ամ– նակոխ ընդոյին համար: Կանոններուն կա– տեւորապոյնը հօտէն չհեռանալն էր: Ո– րովհետեւ զրոյց կար որ կ'ապրէր կեն – դանի մը, հրէշ մը կատարեալ, որուն միակ նպատակը գայլերը ուտելն էր: Ծե– րերը կը պատմէին այդ կենդանիին մա– սին, տալով այնպիսի մանրամասնու – թիւններ, որոնք ուղղակի սարսափ կը պատճառէին բոլոր գայլերուն, ըլլան անոնք մեծ թէ պզտիկ, երիտասարդ թէ ծեր: Յատկապէս այս վերջինները զազա– նին չարագործութիւնները լսելով, կար – ծես կը վերապրէին առօկալի անցեալը: Կը դողային բոլորը, պզտիկները եւ մե– ծերը, երիտասարդները, որոնք չէին տե– սած հրէշը, եւ ծերերը: Վախը փա – րատելու համար կ'երգէին միասնաբար, իրենց գլուխը դէպի լիալուսին բարձրա– ցընելով, որ կը լուսաւորէր սեւ սեւ եր– կինքը: Այնքան սրտաճմլիկ էր իրենց եր– գեցողութիւնը որ անկարելի էր չմեղքը– նալ խեղճ գայլերը: Միայն միասնաբար ողբալէ վերջ է որ կը հանդարտէին ա– նոնք: Լաւ էր որ միասին կ'ապրէին, եթէ այդպէս չընէին ո՞վ պիտի պաշտպաներ գիրենք գազանին դէմ՝ որ կը կոչուէր Գառնուկ: Ո՞վ պիտի մխիթարէր գիրենք եթէ ոչ միւս գայլերը: Անտառը կ'ապրէր ան, այսինքն Գառնուկը, առանձին կ– եւ ունէր հսկայ գլուխ մը, հսկայ ակ– ռաներ եւ մեծ, բոցավառ աչքեր: Մէկ անգամ խածնելով կ'ուտէր առնուազն մ– րեք գայլ: Այդպէս կը պատմէին ծե– գայլերը, որոնք այս պատմութիւնը լ– սած էին իրենց մեծ հօրմէն: Իսկ ան հայրիկներուն պատմած էին իրենց մե հայրիկները: Եւ այդպէս չարունակ– բար:

Օրեր, չաբաթներ, ամիսներ, տարի– ներ անցան: Գայլերը կաս կարմիր խո– տերը ուտելով բազմացան: Լուսինը չ– բունակից ճառագայթել սեւ սեւ երկին– քը, կանանչ ծաղիկները, ինչպէս միշտ ծաղկեցան: Ծառերը իրենց կաս կարմիր տերեւները թափեցին ամառը եւ ձմեռ զարդարուեցան նոր եւ աւելի կարմիր տ– րեւներով:

Օր մը չէ օր մը ծնաւ պզտիկ գայլ մը: Շատ սիրուն էր ան եւ չատ ալ զեղեցիկ: Իր մազերը չատ աւելի զորէ էին միւս– ներէն: Մայրը եւ հայրը կը պաշտէին զինքը: Հաւանաբար միւս գայլերն ա պիտի պաշտէին պզտիկ գայլը, եթէ չը լոր իր չատախօսութիւնը: Մեծ հայրին ներուն պատմութիւնը կ'ընդհատէր հարցումներով: Միւս գայլիկները այդ պէս չէին, անոնք ափ ի բերան մտիկ կ– նէին ամէն ինչ: Բայց ոչ գայլիկը:

– Ինչո՞ւ Գառնուկը մեզ ուտել կ'ուզ

– Իսկապէ՞ս չատ վտանգաւոր է ան:

- Ո՞վ պատմեց քեզի այս բոլորը, հայրիկ:

Եւ ասոր նման չատ մը հարցումն եւս:

Նորէն օրեր, չաբաթներ, ամիսներ տարիներ անցան: Գայլիկը մեծցաւ, զաւ մեծ գայլ մը: Ան այլեւս չէր մա– նակցեր գայլերու հաւաքոյթներուն, ո– րովհետեւ օր մը ծերուկ գայլերէն մէ– կուն «Չտեսած բանդ ինչպէ՞ս կը պատ– մես» ըսած էր: Կրնաք երեւակայել ա– մուկը: Այս ի՛նչ կոպտութիւն էր, այդ պիտի բան բնաւ չէր պատահած գայլե– րու պատմութեան մէջ: Մէ՛կը որ չ– յարգեր անպիր կանոնները, որոնք ծա– նօթ էին բոլոր գայլերուն, պզտիկներուն թէ մեծերուն, երիտասարդներուն թ– ծերերուն: Զլսուած բան: Այդ օրէն ի վ– մեր գայլը կ'արածէր առանձին, հեռ– միւսներէն:

Օր մը դորշ գայլին ծնողքը արթն– ցաւ եւ տեսաւ որ չկայ ան: Մինչեւ գ– րեկ սպասեցին, բայց չվերադարձաւ: Ո– րոշեցին դիմել իրենց հօտին նահապե– տին, որպէսզի ան ղրկէ հետախոյզնե– դէպի հիւսիս եւ հարաւ, դէպի արեւ– եւ արեւմուտք: Ոչ, չըլլար, պատասխ– նեց նահապետը, գայլ մը բնաւ առանձ–

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՍՏԱՏԱՐԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Գ.

Էլ ոչ ոք չխօսեց նրա հետ այդ մա – սին. բոլորն էլ համոզուեցին, որ միայն մահը կարող է հանգստութիւն տալ նը– րան:

Եւ Իգնատ Պետրովիչը չարունակեց փոստատարութիւն անել, ուրիշներին նա– մակներ բերել, ինքն իր համար ոչ մի տեղից ոչ մի նամակ չսպասելով, քանի որ ոչ մի տեղ ոչ ոք չունէր: Նրա հարա– զատները, նրա սիրելիները բոլորն էլ իր մօտ էին, տանը, եւ նա հանդիստ էր զբո– ւում իրեն, խաղաղ:

Իգնատ Պետրովիչը վերջերս միայն մի հարցի մասին էր չատ մտածում. արդէն

Պաւելին ամուսնացնելու ժամանակն էր: Ժամանակն էր որ մի լաւ հարս զար իրենց տունը, եւ նրանք զեղեցիկ եւ սիրելի թոռներ ունենային, որ աւելի երջանիկ լինէր կեանքը, քաղց եւ ուրախ:

Իգնատ Պետրովիչն արդէն գիտէր, որ Պաւելը աչք ունի Վասիայի քրոջ Լիու – բայի վրայ: Նա գիտէր, որ Վասիան տեղեակ է դրան, գիտէր, որ նա այդ մա– սին խօսել է քրոջ հետ, ասել է նրան, որ նա անպայման պէտք է սիրի Պաւելին, ամուսնանայ նրա՝ իր ամենամօտիկ ըն – կերոջ հետ: Վասիան քրոջն ասել էր, որ եթէ քոյրը համաձայնուի եւ ուրիշ ոը – դայի լաւ աչքով նայի, ապա ... Աղջի– կը ծիծաղել էր եւ ասել, թէ ի զուր է Վասիան փորձում ցոյց տալ, որ ինքը չատ է սիրում Պաւելին, գիւղի ամենալաւ տղան համարում նրան: Դժուար թէ պի– դում գտնուէր մէկը, որ Պաւելին սի – րէր այնքան, ինչքան սիրում էր նրան ինքը՝ Լիուբան: Այ, այդ էր Լիուբայի կարծիքը Պաւելի մասին:

Եւ Պաւել գիտէր այդ· Վասիան ամէն ինչ պատմել էր նրան:

Իգնատ Պետրովիչին չատ դիւր էլ գա– լիս այդ· Թո՛ղ իր հանգուցեալ ընկերոջ աղջիկը գտնայ իրենց տան հարթը:

Իգնատ Պետրովիչն էլ հէնց պատրաս – տւում էր չուտով գլուխ բերելու երի – տասարդների հարսանիքը, որ նոր ուրա– խութիւն գայ իրենց տունը, քաղցր կեանքով ապրին նրանք, մինչեւ որ վը – րայ հասնի մահը եւ մեռնողի համար ա– մէն ինչ թաղուի հարազատ մայր հողի տակ:

Առհասարակ Իգնատ Պետրովիչն այն կարծիքին էր, որ միայն մահը կարող էր փոփոխութիւն մտցնել իրենց կեանքի մէջ, որ միայն այն կարող էր փոխել ապ զեղեցիկ կեանքի հունը եւ, քանի որ մա– հը դեռ չատ հեռու էր թուում, քանի դեռ ոչ ոք նրան չէր սպասում՝ ապա դեռ եր– կար կարելի էր ապրել այդպէս, դեռ եր– կար կարելի էր վայելել երջանկութեան բարիքները:

Բայց ահա վրայ հասաւ պատերազմը, վրայ հասաւ աւելի չուտ, քան մահը եւ ամէն ինչ հիմնայատակ արաւ, ամէն ինչ փոխեց, ամէն ինչ անկատար թո – ղեց:

Պատերազմն սկսուեց, եւ երիտասար – դութիւնը հեռացաւ դիւղից, գնաց բա – նակ:

Բանակ գնաց նաեւ Պաւելը, եւ տանը մնաց Իգնատ Պետրովիչը, մնաց պատաւ Մարֆա Իվանովնան, մնաց պատահի եզորը:

Երբեք Իգնատ Պետրովիչին գիշերներն այնքան երկար չէին թուացել, ինչպէս հիմա: Պառկած անկողնում, նա չաճախ պատից կախուած ժամացոյցին էր նա – յում, մի կողքից միւսին դառնում, մը– քով դէպի հեռո՛ւ – հեռաւոր անցեա– էր գնում, հեռու ու մօտիկ մարդկան– մասին մտածում, բայց ժամանակը չ– գնդպղ, ասես հէնց դիտմամբ կրկնա– քայլերով էր առաջ չարժւում:

Իսկ Իգնատ Պետրովիչը չատ էր ա– զում, որ չուտ անցնի գիշերը, բացւ– լոյսը, որպէսզի ինքը մեկնի կայարան– մերձ փոքրիկ քաղաքը, անցնի փոստ և– ատանայ իրենց գիւղի հասցէով եկած նա– մակները, որոնց մէջ այժմ իրեն էլ կ– նամակ սպասում: Այժմ հեռո՛ւ – հեռ– ուր մի վայրում նա մի հարազատ ունէ– այժմ կար մէկը, որն նամակն ուրախ– թիւն էր բերում իրենց տանը:

Պաւելից ստացուած առաջին նամա– կից Իգնատ Պետրովիչն իմացաւ, որ Պ– վելն ու Վասիան, Լիուբայի եղբայրը, մի– միասին են, միեւնոյն զօրամասում, չի– միեւնոյն ջոկում, որ այժմ աւելի են մ– տերմացել, որ անխախտ է դարձել նր– բանց ընկերութիւնը: Ուրիշ նամակ հայրն իմացաւ, որ արդին դիտի ռազմ– կան գործը, որ երբ ռազմաճակատ մեկ– նի՝ երբեք ետ չի մնայ ամենառաջադ– ներից:

(Շար.

ԱՄԵՆԱՀԱՅՏՆԻ ՊՂՈՏԱՎԱՃԱՌ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

Ահ, նոր տիրայրը ամրողջ ժամ
Ինձ փնտռտաց եւ չտրտնջաց –
Ինձ հետ տուներ եւ քնեցաւ –
Ինձ համար ինքզինքը չխնայեց –
Ինձ համար իր ամէն ինչը ըրաւ –
Ինձ համար ամէն ինչ ընելու պատրաստ է –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ տալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ զոհել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգչիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգչիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգստանալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգչիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգստանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգչիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգստանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ –

Ահ, նոր տիրայրը ամրողջ ժամ
Ինձ փնտռտաց եւ չտրտնջաց –
Ինձ համար տուներ եւ քնեցաւ –
Ինձ համար ինքզինքը չխնայեց –
Ինձ համար իր ամէն ինչը ըրաւ –
Ինձ համար ամէն ինչ ընելու պատրաստ է –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ տալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ զոհել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգչիլ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգչիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգստանալ –
Ինձ համար ամէն ինչ կրնայ ընել եւ տալ եւ զոհել եւ տանջուիլ եւ մեռնիլ եւ յարութիւն առնել եւ ապրիլ եւ ինձ հետ ըլլալ եւ ինձ հետ մնալ եւ ինձ հետ ապրիլ եւ ինձ հետ մեռնիլ եւ ինձ հետ յարութիւն առնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ մտնել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ապրիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ տիրել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ թագաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ յաղթել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ փառաւորել եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգչիլ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ հանգստանալ եւ ինձ հետ յաւիտենական կեանքի մէջ ուրախանալ –

Ես 50 չափ ցորեն տրեցի Շինիկի, յարբունի պրաւուած են Շինիկի եկեղեցին եւ նոյն ինքն եկեղեցականները ու նոյնիսկ պատարագիչ չեն ծուռտուրնալ մեր գիւղի ընկերվարական վիճակներուն։ Ես տեսայ զիրենք եւ ամէն ինչ գիտեմ։ Մի՛ հարցուր։

– Ուրեմն, ես ալ պիտի ունենամ ինձ համար ձեր կուսակցութեան մեծ դէպքերուն մասին պատմող մը։

Ընկերը ժպտեցաւ։

– Ինչ որ ալ ըսես, որ չսու ալ ըսես, ես քեզ պիտի հաւատամ։ Ես գիտեմ, որ դուն ինծի պիտի ըսես միայն ճշմարտութիւնը։

Ես ալ ժպտեցայ։

– Ուրեմն, կը սկսիմ։

Ընկերը ինծի մօտեցաւ, ինծի նայեցաւ, ետքը ինքզինքին ըսաւ.

Ասպագ Շաբաթ եւ Զատիկ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Երեքշաբթի, յիշատակ Տասն Կուսաց - նաց :

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 4·30-ին :

ՀԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ

26, rue Sibille, Marseille

ԿԱՐԳ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

Աւագ Հինգշաբթի, ժամը 17·45-ին Ոտնլուայ փոքրիկներու համար :

Աւագ Ուրբաթ, ժամը 19·15-ին ճա - նապարհ Խաչի :

Աւագ Շաբաթ, ժամը 17·30, ձրագա- լոյցի պատարագ :

Կիրակի, Զատիկ· Ձայնաւոր պատա - րագ առաւօտեան ժամը 10·15-ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ Վ· ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Յաւարտ Ս· պատարագին՝ բարեմաղ - թութիւններբը տեղի կ'ունենան ժողովր - դապետութեան սրահին մէջ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

LA M. J. C. DE PROVINS
et
ALEX
(Alain Alexanian)
Vous invitent à
L'EXPOSITION
du Samedi 3 au 12 Avril
Hôtel de Savigny
PROVINS — VILLE HAUTE
de 14 à 18h.30

ԹԱՀԱՆ ԱՅՍ ՀԱՆԴԷՊ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ԹԻ 15

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ

Հանիցս տպուած, միշտ՝ սպառած

ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80 Ֆ
Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է 200 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Պահարեանէ, Միութեանս հայերէնի դասընթացքին համար, Աւետիս Պահչէեանի մահուան առթիւ :

×

Կապոյտ Խաչի Սէն - Մօրիսի մասնա- ճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ դպրո - ցին.— Օհանեան ընտանիք, Տիկին Թա - մար Կամպէրեան եւ Տիկին Շուշան Կամ- պէրեանէ 100-ական Ֆ·, Տիկին Խանըմ Յովհաննէսեան 25, Ֆ·, իսկ Տիկին Վար- սենիկ Մտեփանեանէ 100 Ֆ· ժագի ձէ - լոյեանի մահուան Ա· տարելիցին առի- թով :

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 67-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԷՍ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Միութեան կեդր· Վարչութեան, մասնակցու - թեամբ Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն, կիրակի, Ապրիլ 4, ժամը 13-ին Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» եւ «Տարօն» սրահներուն մէջ·-

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կը նախագահէ·- ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսին·— ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
եւ
ՎԱՀԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :
Հանդէսը կ'ոգեւորէ երիտասարդ արուեստագէտը՝
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ
իր նուագախումբով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ապահովել հեռաձայնելով·-
Աւտոյեան 70 02 33, Պապայեան 66 30 66, Կրասեան 93 32 18
Մասնակցութիւն 80 Ֆ· :

UGAB — JEUNES

A VOS PINCEAUX... PRETS? PARTEZ!..

SEMAINE DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE

Grand concours de peinture ouvert à tous, sans limite d'âge, organisé par la section jeune de l'UGAB dans le cadre de la semaine pour le 24 Avril. Thème imposé:

« La Renaissance Arménienne »

Les tableaux seront exposés au Centre Culturel Alex Manoogian, 118, rue de Courcelles, Paris, à partir du Lundi 19 Avril.

Un jury composé de peintres renommés arméniens décernera les prix aux gagnants, le Dimanche 25 Avril.

Pour tous renseignements complémentaires et pour s'inscrire téléphoner à :

UGAB — Tél.: 520. 03. 18

ՍՏԱՑԱՆՔ

« FRANCE - ARMÉNIE »
ՆՈՐ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ՄԸ

Հրատարակութիւն՝ Հայ Դատի Յանձ - նախումբի, Ռոն - Ալփ շրջան : Թիւ 1, Ապրիլ 1982, ֆրանսերէն եւ հայերէն :

Հասցէ·-
5, Place Michel Servet — 69001 Lyon

1925... *Avril est là!*

Je sens mon cœur saigner à nouveau de la longue marche infernale sur les cendres froides et saintes du jardin de ma jeunesse, devenu un vaste cimetière vidé de sa sève prometteuse.

J'ai vu d'autres cieux et d'autres havres, des mains couvertes de lumière, mais quand chaque fois vient Avril rallumer ma mémoire, mon âme fait retour aux creux de ma terre natale...

Nuit de ténébre... j'entends encore l'enfant, répéter, — Petite-mère retournons chez nous!

Extrait du Livre
ARMENOUCH

Chaque Arménien retrouve
dans ses pages lyriques
un fragment de sa propre vie.

Vente en Librairie: 60 F.
ou chez l'Auteur: TAKVOR TAKVORIAN:
52, Avenue Jean-Jaurès — 05000 GAP

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.

à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

OPTIMA Tours

Voyage en Arménie - du 21 Avril au 5 Mai

Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

×

Départ pour le 24 AVRIL des Anciens Combattants

avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

×

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES ORGANISE

du 20 au 31 Mai - Un Voyage Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon

Date limate d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

×

EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:

du 3 au 16 Août
a) Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan - Lyon
b) Lyon - Erévan - Lyon

Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

Renseignements et Inscriptions:
LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, *Rue du 24 Avril* 1915 — 69150 *DECINES*
TELEPHONE: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.
— *Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN*
124, *Avenue Henri Barbusse* — 92140 *CLAMART; Tél.* 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ՀԱՑ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ· ժողովը տեղի կ'ունենայ Աթո 22, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 20·30-ին, Ընկերակցութեան կեդրոնը՝ 77 bis Լաֆայէթ, 75009 Փարիզ :

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 յօդուածին համաձայն, վարչութեան կազմ (8 անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ անոնց որոնք կ'փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուներ պէտք է Ընկերակցութեան անդամ ըլլան :

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցութեան գրասենեակը դիմել գրաւոր, ամէն նէն ուշը մինչեւ Ապրիլ 7 : Դիմումնագրերը պէտք է ձեռագիր ըլլայ եւստորագրած թեկնածուին կողմէ որ ըստ յօդուածին պէտք է գրէ իր անունը, մականունը եւ հասցէն :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՑ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ASSEMBLEE GENERALE
DE L'A.A.A.S.

L'Assemblée Générale de l'A.A.A.S. aura lieu Jeudi le 22 Avril à 20 h. 30 au siège de l'Association,
77, Rue La Fayette - Paris 9e
Renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).

Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 7 Avril 1982. Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ԿԻՐԱԿԻ
ԱՊՐԻԼ
4
DIMANCHE
4 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍԷ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Թիւ 60

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրատուած՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.142 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 57e ANNÉE — No 15.142

Hommage au Professeur Levon KHATCHIKIAN(*)

(1918 - 1982)

par Jean-Pierre MAHÉ

Un vaste bureau parfaitement rangé, un visage affable, attentif aux paroles de son interlocuteur: la silhouette frêle et frileuse d'un homme qui descend la rue Abovian, pleine de soleil, en tenant par la main un tout petit garçon: le sourire par lequel il répond au salut de l'étudiant qu'il a reconnu au passage: telles sont, avec le souvenir d'une soirée passée en sa compagnie, chez un des ses proches collaborateurs, les dernières images que je garde, en octobre dernier, du savant qui vient de s'éteindre, l'Académicien Lévon Khatchikian, Directeur du Maténadaran depuis près de trente ans.

Les visiteurs qui aperçoivent, à l'extrémité de l'Avenue Lénine, sous la gigantesque statue de Mère Arménie, la façade majestuese du célèbre musée, avec Mesrop Machtots et son disciple agenouillé, Movses Khorenatsi, Anania Chirakatsi et tous les plus grands noms des lettres arméniennes, ont peine à croire que cette bibliothèque des Anciens Manuscrits n'existe pas depuis toujours, tant elle paraît liée au passé arménien. Pourtant, en 1954, quand Lévon Khatchikian, qui avait alors trente-six ans, devint Directeur du Maténadaran, les précieux manuscrits n'étaient pas encore installés dans le monument où nous les voyons aujourd'hui, qui date de 1957. Plus encore, cette collection qui compte actuellement plus de 16000 manuscrits, dont près de 11500 en arménien, à quoi s'ajoutent quelque 2000 fragments, était alors bien loin d'être aussi riche: rappelons que, peu après la fondation de la R. S. S. d'Arménie, le fonds ne comportait que 6137 unités. Dans l'accroissement considérable qui s'est effectué depuis lors, le Professeur Lévon Khatchikian, qui a dirigé le Maténadaran durant plus de temps que tous ses prédécesseurs réunis à joué, naturellement, un rôle essentiel (cf. 9. 12).

Cependant la conservation des manuscrits est inséparable de leur étude, qui, dans le cas d'une collection aussi vaste, implique forcément un travail collectif. De ce point de vue, le Professeur Lévon Khatchikian a su concilier les nécessités pratiques avec les exigences de la science. Afin que la plus grande collection mondiale de manuscrits arméniens fût plus rapidement accessible à tous les spécialistes, il fit publier, de 1965 à 1970, un catalogue provisoire en deux volumes. Cet ouvrage, composé par O. Eganian, A. Zeytounian et P. Antabian, comporte 10408 numéros, avec une longue introduction sur l'origine des collections, des tables et de précieux index. Dans l'avenir il sera remplacé par une description détaillée des manuscrits qui comptera environ 20 volumes, dont le premier devrait paraître prochainement.

Outre les œuvres littéraires qu'ils nous transmettent, les manuscrits arméniens contiennent de nombreuses indications économiques notées par leurs propriétaires successifs, dans les pages de garde ou dans les espaces demeurés libres à la fin seignements sur la vie quotidienne des villages et des monastères de l'Arménie médiévale. Poursuivant l'œuvre du Catholicos Gareguine Hovsépian, qui avait publié à Antilias en 1951 les 459 colophons les plus anciens, conservés sur des manuscrits copiés du VII^e^ au XIII^e^ siècle, le Professeur Lévon Khatchikian publia à son tour les colophons des manuscrits du XIV^e^ et du XV^e^ siècle, travail gigantesque qui parut, en quatre gros volumes, de 1950 à 1965 (cf. 3. 7). Ces volumes sont les premiers d'une série qui doit être continuée par ses collaborateurs ou par ses collègues du Maténadaran et de l'Académie des Sciences: outre les deux volumes de colophons du XVII^e^ siècle, déjà édités par Achot Hovhannissian et Vazguen Hakobian, d'autres auteurs travaillent à rassembler ceux des XVI^e^ et XVIII^e^ siècles.

Chaque volume de l'édition du Professeur Lévon Khatchikian commence par une vue d'ensemble extrêmement concrète de la période envisagée. Evoquant par exemple, au tournant des XIV^e^-XV^e^ siècles (cf. 7), les invasions mongoles et les campagnes de Tamerlan, il n'adopte pas le point de vue détaché d'un historien moderne, classant et mesurant les événements selon leur importance politique ou militaire, mais celui, immédiat et spontané, que lui dictent les paroles mêmes des Arméniens qui en furent les témoins et, le plus souvent, les victimes: «Oh! le massacre qu'ils ont fait, s'écrie Grigor Khlatetsi, d'hommes et des femmes avec leurs enfants! Ils enterraient vivants les hommes, les étouffaient sous la terre ou dans l'eau; ils foulaient les bébés aux pieds de leurs chevaux».

En une période aussi tragique, les monastères restaient les seuls refuges de la population et des clercs les mieux instruits. Mieux encore que les chroniques, les colophons nous permettent de suivre les travaux et les déplacements des vardapets les plus célèbres, comme Grigor Tathevatsi, qui meurt en 1408, ou Mattheos Djoughayetsi, qui enseigne à la même époque à Tathev, puis à Metsop. Lévon Khatchikian reproduit et annote les notices, souvent autographes, de ces grands maîtres et de leurs élèves, témoins de tous ces événements. Dès 1956, il consacre une monographie spéciale à la vie et à l'œuvre de Mattheos Djoughayetsi (cf. 8): Commentaires sur les Evangiles de Luc et de Jean, Questions et réponses apologétiques sur la foi, Odes et Hymnes (Tagh et Gandz), Scholies sur Evagre, Ephrem le Syrien et Jean Chrysostome, Commentaire sur les six jours de la Création, Panégyrique de Grigor Tathevatsi, Sermons etc. Les index qu'il ajoute au recueil des colophons constituent en eux-mêmes une espèce d'annuaire, un vivant répertoire prosopographique de deux siècles de culture arménienne.

Ce travail sur les colophons des XIV^e^-XV^e^ siècles est, en quelque sorte, la clef de l'œuvre scientifique de Lévon Khatchikian. De fait, à de rares exceptions près, elle converge tout entière vers cette période. Les quelques études qu'il a consacrées aux origines des lettres arméniennes (cf. 16) et aux traditions théo-

(*Suite page* 4)

(*) *Voir la notice biographique, publiée dans «Haratch» du 16. III. 1982, p. 1. Les numéros qui figurent entre parentheses dans le présent hommage renvoient à la bibliographie ci-dessous. P. Mouradian, «Pour le soixantième anniversaire de L. S. Khatchikian», Lraber 1978 (N° 7), signale en outre d'autres travaux qui ne m'ont pas été accessibles.*

«ԿԱՄ»

ՀԱՆԴԷՍ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ

Թիւ 1

Գրեց՝ ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

*ԿԱՄ-ը երկդիմի, երկիմաստ: ԿԱՄ-ը իր գոյութեան անդրադարձող, զայն հռչակող իրրեւ բայ՝ «հանդէս մըն է որովհետեւ է», այսինքն՝ կայ: ԿԱՄ-ը նաեւ իրրեւ մակբայ, կայ ու չկայի պէս թէական բան մը, որովհետեւ «պայմանով որ ըլլայ» այն՝ որ «կ'ուզէ անորոշը յարգել, լսելի դարձնել զայն, եւ հոն միայն ուր կարելի է՝ որոշել»: Ա.հաւասիկ անունը հանդէսին՝ «որ կը ներկայանայ հրապարակին վրայ», եւ որ, չենք գիտեր ինչո՛ւ, «ստիպուած չէ գիտակցութիւնն ունենալու իր ծնունդի վայրկեանէն իսկ՝ իր սերումին ու ծննդաբանութեան մասնայատկութիւններուն» (լաւ չհասկը – ցանք· արդեօ՞ք ԿԱՄ-ի պատասխանատուները կը մերժեն սառնձնել իրե՛նց իսկ ձեռնարկին պատասխանատուութիւնը..): ԿԱՄ-ը կը մերժէ նաեւ վայր, ըն – դունելով սակայն «թերեւս Սփիւռքը իրրեւ այդ»: Կը մերժէ նոյնիսկ սերունդ ներկայացնել՝ «քանի որ կը ճանչնայ միայն անհատականութիւններ, բարեկամութիւններ»: Ցայտնի իսկ չէ թէ այդ ընտրածը, ճանչցածը արդիւնք է որոշ մօտեցումի, ուղղութեան: Ի՞նչ է միտք բանին· անհատականութիւն մը կրնայ ընդունո՞ւիլ՝ համաձայն իր զի – ջումներուն, եւ բարեկամութիւն մը վերածուիլ անհատականութեա՞ն՝ համաձայն փոխադարձ զիջումներու: Այսինքը, խորքին մէջ ոչ թէ սերունդ, այլ ինքզինք ներկայացնելու պէս բա՞ն մը: Կը խորչիմ ընտրանի բառէն, բայց այդ իսկ պատճառով հոս կրնամ ըսել թէ որոշ, տակաւին բացառիկ ընտրանիի մը ուղղուած հանդէսն է ԿԱՄ-ը՝ որ «համաատելով ու խոստովանելով թէ չի գիտեր գրականութեան ի՛նչ ըլլալը, ոչ ալ անոր չուրջ դարձող արբանեակներուն, գրաքննադատութեան, գրականութեան տեսաբանութեան ի՛նչ ըլլալը»՝ կ'ուզէ ըլլալ վերլուծական հանդէս: Չենք գի – տեր թէ ի՛նչպէս կարելի է վերլուծել ըմբռնածը· բայց վերի հաստատումէն եւս կը զգամանք որ «գիտնալով սակայն որ գրականութեան ճակատագիրը անկախ չէ, չի կրնար ըլլալ, գրականութեան ընդ – հանուր իրողութենէն, ԿԱՄ-ը պիտի ուզէ ասոնց փոխադարձ կապակցութեան եւ խնդրականացումին վայրը հանդիսանալ, չմոռնալով երբեք որ սփիւռքեան ծայրագոյն պայմաններուն մէջ՝ գրականութեան էութիւնը կրնայ հասած ըլլալ իր վերջ – ւորութեան (որքան ալ յանկարծական թուի այսպիսի դաղափար մը), վերա – դարձուելով առկէ իր ծագումին»: Ա.հաւասիկ, թէ մենք այս լեզուն չենք հասկնար՝ կարենալ ըմբռնելու չափ իսկ ԿԱՄ-ի խմբագրականին այս միտքերը: Մենք այս լեզուն չենք հասկնար, որովհետեւ չհասկցանք թէ ինչո՛ւ «լեզուի ճչմարտութիւնը այսօր ինչպէս երէկ՝ իր մոռացումին մէջ իսկ է», եւ երբեք պիտի չհասկնանք, «թէ խօսեցնել լեզուին մէջ այդ մոռցուած մոռացումը՝ այդ է թերեւս ԿԱՄ-ի վերլուծական յառաջա – դրութիւններուն ամէնէն կարեւորը»:

Երբեք չենք մերժեր մեր չհասկցածը: Կը կարդանք ամէն ինչ որ կը հետաքրքրէ մեզ: Կ'առնենք անհրաժեշտը, մենք ալ, մե՛ր կշիռքով: Կ'ընդունինք ու կը պահենք արժանի՛ն: ԿԱՄ-ը կարդա – յինք ծայրէ ի ծայր, յաճախ համբե – րութեամբ: Ոչ մէկ նորութիւն՝ Որբու – նիի «Մահազդ»ին մէջ: Նոյն գրադէտն է· հոս գուցէ նուազ թափթփած, նուազ տարտղնուած, գոնէ ընթեռնլի՛, բայց չօչափած նիւթին հանդէպ որքա՞ն մակերեսային, գրքունակ·– քանի մը գե – ղեցիկ միտքեր բաւարար չեն՝ ոտքի պահելու համար 59 մեծադիր էջեր:

Աւելի քան հետաքրքրական է Գ. Պըլտեանի «Կախարդանքը գրութեան»ը, վերամշակում՝ ՏՐԱՄ-ին մէջ տպուած տարբերակի մը, տեսակ մը վերլուծում – մեկնութիւն՝ Ն. Սարաֆեանի վէնսէնի Ա.նտառը-ին: Ցաճախ Գ. Պըլտեանի հետ դրական մեր ըմբռնումները եղած են տարբեր, գրեթէ հակոտնեայ, ինչ որ չարգիլեր սակայն տեսնելու եւ գնահատելու իր մէջ ստեղծագործ մտաւորականը: Իր տեսութիւնները, գործ մը վերլուծելու վիրաբուժական, դիպուկնական, մեր կարծիքով քիչ մը չոր եղանակը ընդունինք կամ ոչ, ինքզինք, այդ ուղղութեամբ յատկապէս, հաստատած հեղինակ է այլեւս Պըլտեան: Ներաշխարհ ունեցող հեղինակ: Մանրամասնէ, չեզի կամ ոչ՝ կը ստեղծագործէ: Ունի իւ՛ր լեզուն: Կրնայ առարկուիլ, մենք եւս առարկած ենք ու կ'առարկենք պարզութեան, յատակութեան մասին (հասկնալի ըլլալու հարց չկայ հոս)· բայց ինքն իր հանդէպ կը թուի անկեղծ, ինքն իրեն՝ հասկնալի: Աւելին՝ ունի իր ընթերցողները (այսինքն՝ գինք փնտռողները):

Չենք կրնար նոյն հաստատումները ընել Մ. Նշանեանի «Վահան Թէքէեան, կամ՝ Անկարելի Անցքը»-ին մասին, կամ ալ անկէ թելադրուած, որ ԿԱՄ-ին գլխաւոր բաժինը կը կազմէ: 133 էջերու մէջ բազմած (առանձին գիրք մը···) այս գրութիւնը հաւանաբար առանձին գլուխ մը կազմէր – եւ հոն ինքզինք արդարացնէր – Վ. Թէքէեանի մասին մօտ 2000 էջնոց առանձին ուսումնասիրութեան մը մէջ: Ամէն ինչ կայ հոս, գիտութիւն, իմաստասիրութիւն, հոգեբանական, սէ – ռային, սիրային, ախտաբանական ամէն ձեւի, ամէն տեսակի վերլուծում՝ բացի գրականէն այնպէս՝ ինչպէս ցարդ սորված ենք կարդալ բանաստեղծներու մասին: Կը խոստովանինք թէ չատ բան չըհասկցանք, ինչպէս եւ չհասկցանք ընթերցումը դիւրացնելու համար հեղինակին թելադրութիւնն իսկ·– «Այս աշխատութեան մէջ գործադրուած յղացքներն ու վերլուծումները մակադրուած ու խաւսորուած են, այնպէս մը որ իւրաքանչիւրը անկախ չէ անշուշտ իր նախորդներէն ու յաջորդներէն: Բայց անոնց հանդոյցին, անոնց ազդեցումը բացայայտող յանգակէտին կարելի է գուցէ հանդիպիլ նախ՝ հինգերորդ գլուխին, ապա եւ մանաւանդ՝ ութերորդ գլուխին մէջ, այն էջերուն մէջ որոնք նուիրուած են երեւութաբանութեան մը կարելիութեան ու իմաստին»: Մարք Նշանեանի երկարաշունչ, մանրազնին այս գրու –

(*) ԿԱՄ, Հանդէս վերլուծական, թիւ 1, Փարիզ, Սեպտեմբեր 1980: Տպուած Պէյրութ, 1981–ին (?), 288 էջ: Փար – տուղար–պատասխանատու՝ Մ· Նշանեան: Հասցէ·–

Revue G A M
3, Rue Philippe Hecht — 75019 Paris

◆▶

Քիշէ մը կայ որ յաճախ լսած եմ, երբեմն կարղացած, նոյնիսկ՝ ե՛ս ալ կրկնած,— «Րաֆֆիի վէպերը, մանաւանդ հայրենասիրութիւն եւ ազատատենչութիւն մարմնացնող պատմական վէպերը, հայ յեղափոխական ոգիի եւ չարժումի հունտերը ցանեցին»։

Անսովոր կամ անծանօթ գաղափար մը չէ այս վարկածը, որ ունի իր տարբեր – րակները, ուրիշ ազգերու գրականութեան պատմութեան մէջ ալ։ Համայնավար երկիրներու մէջ մինչեւ այսօր այնքա՛ն զօրաւոր է մշակոյթի (բանի՛ գրականութեան) եւ քաղաքականութեան կապերու մասին հաւատքն ու կասկածը, որ լրջօրէն կը կիրարկուի գրաքննութիւնը։ Պիտի ուզէի փորձ մը կատրել Րաֆֆիի գերին մասին ընդհանրացած բայց չզկուած այս վարկածը վերլուծելու, որովհետեւ նման վերլուծում նախ կը պահանջէ որ վերլուծուին սեւեռինք մեր գրականութեան ու պատմութեան վրայ, եւ ապա կ'արտօնէ մեզի սա հարցումը տալ.– «Եթէ իսկապէ՛ս ընդհանուր երեւոյթ է մշակոյթ – քաղաքականութիւն կապը, եւ եթէ իսկապէ՛ս Րաֆֆիի ստեղծագործութիւնները եղան հունտ եւ նախակարապետ՝ 19–րդ դարու հայ յեղափոխութեան, ապա ո՞վ եւ ո՞ր արտադրեցին այն արուեստը, որ ծառայեց իբրեւ հունտ եւ նախակարապետ, մեր օրերուն ծաւալող ահաբեկչական չարժումին համար։ Ո՞վ է Հ.Ա.Հ.Դ–ի Վերընծը, ո՞վ եղաւ Հայկական Յեղասպանութեան Արդարադատու – թեան Մարտիկներու (ՀՅԱՄ) Րաֆֆին»։

×

19–րդ դարու ընթացքին թէ՛ ազգային–քաղքենիական տեսութիւնը, թէ՛ ալ մարքսական տեսութիւնը մտածեցին մշակոյթ–քաղաքականութիւն հարցին մասին։ Հարցը այնքա՛ն բարդ է, որ անոր վերանայումը փորձել անկարելի է հոս։ Կ'արժէ միայն խտացուած ձեւով ներկայացնել այդ բարդութիւնը, եւ ընդգծել թէ ի՞նչ է իմ մօտեցումս, որ անխուսափելի պարզացում մըն ալ ստիպուած է ըլլալ։

Նախ, նշել որ մշակոյթ, միտք, մըտաւորական աշխատանք, արուեստ եւ գեղարուեստ նոյն բաները չեն, սակայն ես պիտի գործածեմ «մշակոյթ» բառը ու Րաֆֆիի գրականութեան օրինակը, իբր խորհրդանիշ՝ միւս բոլորին։ Նմանապէս, քաղաքականութիւն եւ յեղափոխութիւն բառերը պարզացումներ եւ խորհրդանիշներ են միայն,– կարելի չէ մոռնալ որ այս բառերը մաս կը կազմեն տեսական խմբաւորումի մը, որ կ'ընդգրկէ նաեւ տնտեսականն ու ընկերայինը։ Այլ խօսքով, Րաֆֆիի եւ հայ յեղափոխութեան մասին խօսիլ՝ կը նշանակէ քննել Մարքսական տեսութեան հանրածանօթ զոյգը, ենթակառոյցը եւ գերակառոյցը։ Ոմանք կը հաւատան թէ այս երկու տարրութիւնները զոյութիւն ունին, թէ զանոնք կարելի է զատել իրարմէ, եւ թէ տրն – տեսականը (այսինքն՝ արտադրամիջոց – ներու մակարդակն ու տիրապետութիւնը) զուտ ենթակառոյցն է, եւ թէ ուրիշ ամէն միտք ու արարք, ըլլա՛յ գեղարուեստական կամ ընկերային, գերակառոյցին կը պատկանի։ Կան նաեւ մտածողներ, որոնք այս երկուքի զանազանումը սխալ, աւելորդ եւ կամ նոյնիսկ վտանգաւոր կը նկատեն։ Եթէ ես կ'ընդգծեմ այս տարրեր կարծիքներու զոյութիւնը, այդ կ'ընեմ ընթերցողին զգացնելու համար թէ որքա՛ն մելան թափուած է այն բարդ հարցին վրայ, որուն մէկ մասնիկը կ'ուզեմ քննարկել ես, սա փորձին մէջ։

Ուրեմն, փակենք փակագիծը, յիշելով միայն կառլ Մարքսի եւ Ֆր. դարու Մարքսականութեան հետաքրքրական հակասութիւններէն մէկը,– պնդում՝ թէ ենթակառոյցը բնորոշիչ ուժն է որ կը տրնօրինէ գերակառոյցի բնոյթը, բայց միաժամանակ հաւատք՝ որ գերակառոյցի մէջ աշխատող մտաւորականը, ինքնի՛ն կառլ Մարքսը, կրնայ դաշնակ–ցիլ ենթակառոյցի մէջ բանող գործաւոր – պրոլետարին հետ եւ այդպէս փոխել քաղաքականութիւնն ու պատմութիւնը։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանը կը կրէ նոյնինքն այդ յոյսին ու հաւատքին ազդեցութիւնը եւ հետքը, բահն ու փետուրէ գրիչը։

Ի դէպ, Հ. Յ. Դ.–ն եղած է ու կը մնայ միակ հայ քաղաքական կազմակերպութիւնը (համայնավարութենէն զատ) որ կը չարունակէ չեչել մշակոյթ – քաղաքականութիւն կապի կարեւորու – թիւնը։ 1981–ի 22–րդ Ընդհ. ժողովը վերջապէս կ'ընդգծէ այդ կապի իմաստը, ու վերջերս պաշտօնական Հ. Յ. Դ.–ի լուրջ մտաւորականներէն մին, Յարութիւն Քիւրքճեանը, կ'ընդլայնէ Ընդհ. ժողովի հաստատումն ու կոչը, իր «Մշակոյթ եւ Մտաւորականութիւն՝ Քաղաքական Դատի Սպասին» յօդուածով (տե՛ս« Հայրենիք», Մարտ 9, 1982, անկասկած արտատպուած «Ազդակ»էն, սակայն մեր մամուլը չի հաճիր իր Սփիւռքացրիւ ընթերցողներուն տեղեկացնել թէ ո՞ր թերթի ո՞ր համարէն արտատպած է այս կամ այն կտորը)։

Քիւրքճեան կ'ընդունի, իր յօդուածին առաջի՛ն իսկ բառերով, թէ «մշակութային եւ ընկերա – քաղաքական ոլորտներու սերտ յարաբերութիւնը, պարզ է, այսօր չէ որ հարցականի տակ պիտի առնուի այլեւս»։ Համաձայն եմ որ այդ յարաբերութեան գոյութիւնը չի կրնար այլեւս հարցականի նիւթ ըլլալ, սակայն ան – չուշա նման հաստատում ինքնաբաւ ու վերջնական չէ, չի կրնար ինքնին պատասխանել պատմական բնոյթ ունեցող հարցերուն, որպիսին է Րաֆֆի – յեղափոխութիւն կապի խնդիրը, կամ ահա – բեկչութիւն եւ Սփիւռքահայ գրականութիւն կապի հարցը։ Անշուշտ Քիւրքճեանի յօդուածին նպատակը կը տարբերի իմ նպատակէս,– ան կ'ուզէ պահանջել «յանձնառու» մտաւորականութիւն մը, որ կ'ընդունի քաղաքական դատի մը (սո՛ւրբ դատի մը) տիրապետելու իրաւունքը, մինչ դիս յուզող հարցը կրնայ եզրակացնել տալ որ քաղաքական դիծ մը ստիպուած է նոյնքա՛ն «յանձնառու» ըլլալ՝ իր մշակոյթին հանդէպ։

×

Րաֆֆիի վերագրուած դերը՝ իբրեւ հունտ եւ ակունք հայ յեղափոխական չարժումի, չատ բան կը պարտի ոչ միայն անոր վայե՛լած հսկայ ժողովրդականութեան, այլ նաեւ այն իրողութեան, որ իր մահուան թուականը (1888) եւ Հնչակեան կուսակցութեան (1887) ու Հ. Յ. Դ.–ի (1890) ծնունդի թուականները գրեթէ կը զուգադիպին։ Դիւրին է եզրակացնել թէ մէկուն գործը միւսին նուիրուող երիտասարդ ու խանդավառ սերունդ դաստիարակեց ու պատրաստեց։ Կ'արժէ սեւեռիլ վարկածին վրայ, եւ կ'արժէ ընդլայնել մեր պատմական հորիզոնը։

Նման ընդլայնում անմիջապէս ցոյց կու տայ թէ հայկական ազատագրական չարժումը քաղաքակա՛ն բնոյթ առացաւ, մշակութային եւ գրական խթանի դոյութենէն առաջ։ 1680–էն 1780 երկարող հարիւրամեակի ընթացքին անձեր, խմբակներ, նոյնիսկ ոչ–րոշ գաւառներու ժողովուրդը եւ ընտրանին (միասին) առին հայ ազատագրական չարժումի առաջին քայլերը,– նը–չենք միայն Իսրայէլ Օրի, Դաւիթ Բէկ, Յովսէփ Էմին անունները եւ հայ վաճառականներու, եկեղեցականներու, վաչ – ռականներու եւ մելիքներու այն փոքր խմբակները, որոնք առին այդ ձախող քայլերը։ Իսկ ի՞նչ էին ձախողութեան պատճառները,– թշնամիին հզօրութիւնը, Հայութեան անբաւարար տնտեսական եւ ընկերային զարգացումը, սակայն նաեւ մշակութային խակութիւնը։ Քաղաքական յաջող չարժումները կը պահանջեն ընկերային կեանքի խտացում, միատարրում, խաւերու մտածելակերպի կապերու ընդհանրացում,– բաներ, որ միայն համարած մշակոյթի միջոցաւ կարելի է ունենալ, եւ զոր չունէր Հայութիւնը այդ օրերուն։ Կրօնքը, ինքնին, չէր բաւեր։

Մշակոյթը ընտրանիի մը մշակած գեղարուեստը չէ միայն, այլ զանազան խմբակներ, խաւեր ու դասակարգեր իրարու կապող մտածելակերպը,– մտածելակերպ՝ որ կը մշակուի վէպերու մէջ ալ։ օրաթերթերու մէջ ալ։ կը տարածուի երգերով կամ Մայր Հայաստանի նկարներով։ կրնայ բազմապատկուիլ ու ընդհանրանալ՝ քարոզներու եւ ճառերու միջոցաւ, 19–րդ դարուն (ինչպէս այսօր, չատ աւելի ազդու հեռաոեսիլով կամ ձայներիզով)։

Րաֆֆիի վիպագրութեան դերը չափազանցող մը կը մոռնայ չատ – 1680–ի այն 200 տարուան պատրաստութիւնը (նախ ձախող, ապա՝ յաջող) որ զրաղցուց սերունդներ, իրմէ առաջ։ Այդ պատրաստութեան կամ ենթահողի «մշակումի» անխոնջ մշակները եղան, նախ՝ Մխիթարեանները, որոնք 1730–ական թուականներէն մինչեւ 1850 ստեղծեցին մտաւորական սերունդ եւ մշակոյթ։ Վերջերս Նիւ – Եորքի Գոլոմպիա համալսարանին մէջ Տոքթ. Գէորգ Պարտադ – ճեան կու տայ դասախօսութիւններու չարք մը՝ «Հայութեան ինքնապատկերացումի զարգացման հանդրուանները»ու մասին. իր առաջին դասախօսութեանը ընդգծեց Մխիթարեաններու հսկայ դերը իբրեւ վերնախաւի մը համար մշակոյթ ստեղծող եւ միջակ դասակարգի դպրոցները թափանցող,– անոնց Պատմութեան դասագիրքերն ու բառարանները, անոնց հայաչունչ դիւցազներգութիւնը (Հայր Ս. Բագրատունիի «Հայկ Դիւցազն»ը) եւ Ալիշանի («Նահապետ»ի) քերթուածները՝ 1830 – 1860 թուական – ներու սերունդը բռնկեցնող չահե՛ր էին։ Անոնց յաջորդեցին Մկրտիչ Պէշիկթաշ – լեան, Թումաս Թերզեան եւ Հայկական Օփերա–ն, մանաւանդ Արշակ Բ.–ի նը – ւիրուած պատմական օփերաներու չարքը, որոնք (կ'ընդգծէ Տոքթ. Պարտազճեան) յուզեցին Պոլսահայութիւնը եւ 1850–1870 թուականներուն սեւեռեցին ժողովուրդի վերնախաւին ուչադրութիւնը իր հին Պատմութեան ու նոր ստեղծուող եւ անդադար վերամտածուող արուեստին վրայ։

Միաժամանակ, Պոլսոյ ժողովուրդը կը յուզուէր Սահմանադրութեան հարցով, մինչ թէ՛ Պոլիս, թէ՛ Իզմիր ունէին հայ մամուլ մը, որ թէ արեւմտահայերէնի ստեղծման կը սատարէր, թէ՛ ալ նոր մտածելակերպերու զանազանումին, ճոխացումին եւ ընդհանրացման։ Դարաւերջին (1900), Պոլսոյ մէջ վեց հայերէն թերթ կար, մինչ միայն 4 թրքերէն թերթ, եւ գրել – կարդալ գիտցող հայերու համեմատութիւնը չատ աւելի բարձր էր, քան թուրքերու մօտ։ Այլ խօսքով, Հայութիւնը ունէր մշակութային զարգացումի եւ միատարրող մշակոյթի մը ընդհանրացման կարելիութիւններ, որոնց ստեղծումին ամէնէն գործօն ազդակներն էին Մխիթարեանները, բողոքական միսիոնարները (1830–էն ետք), Իզմիրի բարեկեցիկ վերնախաւը ու Պոլսոյ ամիրաները, որոնք հիմնեցին դպրոցներ ու տպարաններ, ապա՝ հայ մամուլը եւ Ֆրանսերէնէն ու անգլերէնէն կատարուած անհամար թարգմանութիւններ, մանաւանդ Սըր Ուալթըր Սքոթի եւ Վիքթոր Հիւկոյի գործերէն։ Վերջապէս, կենսական է յիշել Մատթէոս Մամուրեանի Թէրթօն – վէպը, Սեւ Լերին Մարդը (1871 – 1880), որ պատմական վէպ է, եւ Ծերենցի երեք պատմական վէպերը (Թորոս Լետնի, 1877· Երկուքիմ Թ. Թորոս, 1879· Թէոդորոս Ռշտունի, 1881)։

Այլ խօսքով, 1780–էն 1880, Րաֆֆիի վէպերուն Արեւմտահայութեան համար լէն ամբողջ դար մը առաջ, ազգային մտածումի ենթահողը պարարտացած, մշակուած էր արդէն, ընկերային եւ տեսական զարգացումին, ինչպէս նաեւ զանազան անձերու եւ կազմակերպութիւններու աչխատանքին չնորհիւ։

Արեւելեան – Հայաստանի մէջ ալ, անչուչտ, նմանօրինակ ազգակներ կազմային Կովկասի Հայութեան մշակոյթը։ Թէ հոն համեմատաբար տկար էին Մխիթարեան ու մանաւանդ բողոքական չարժումները, նոյնքա՛ն զօրաւոր էին մտաւորական ու ընկերա – տնտեսային ազդակները, հզօր էր ռուսական մշակոյթի ազդեցութիւնը, ինչպէս նաեւ հայրենատիրական ճանապարհատրութիւնը ու վէպը,– Մեծ բոսպ Թադիսեանցի Վէպ Վարդգէսի, Աչխատասէր Աբովեանի Վէրք Հայաստանի (գրի առնուած 1841–ին, հրատարակուած 1858–ին), Մուրացանի Ռուզան–ը (1878) եւայլն։ Նոյնքան մեծ էր ռուսական մշակոյթի ծանօթ գրիչներու եւ մտաւորականներու ազդեցութիւնը,– Պատկանեան Գ. Արծրունի, մանաւանդ Միքայէլ Նալպանեան։

Չի բաւեր չեչտել միայն՝ Րաֆֆիի գրականութեան նախակարապետներու գործունէութիւնը։ Մենք կը տեսնենք Նալպանտ–ի հեղինակին հսկայ դերն ու թողութիւնը՝ յետադարձ նայուածքով, իրեն յաջորդողներու ստեղծագործութեան ոսպնեակին մէջէն։ Րաֆֆիի երկերը իրենց ազդեցութեան ու ներկայ համբաւի մէկ մեծ մասը կը պարտին 1887 – 1922 հայկական յեղափոխութեան, ինչպէս նաեւ նոր դարաչրջանի ա՛յն գրողներուն որոնք այս կամ այն ձեւով չարունակեցին պատմական վէպի աչխատանքը։ Րաֆֆիի գործին թափը պահեց իր ուժականութիւնը՝ չնորհիւ Աւետիս Ահարոնեանի պատմուածքներուն (որոնք զգացուցին իր հայրենասիրական թեմաները), Ռուբէն Տէր – Մինասեանի յուչերուն, Մալխասի վէպերուն եւ յուշերուն, նոյնիսկ չնորհիւ Համաստեղի «Ղ պիտակ Զիւտոր»–ին։ Վերջապէս, Րաֆֆիի երկերու եւ հայ պատմական վէպի ուժականութեամբ հետաքրքրուղը կրնար մոռնալ Ստեփան Զօրեանի, Գրիգոր Զօհրապի, Գեմիրճեանի, Սերօ Խանզադեանի վէպերը ու Յակէփ Դաշտենցի Ռաֆֆիական ճերը, որ կարելի է ըսել, պորտակապ մը միացած է դեռ Աբովեանի ու Րաֆֆիի գործին։

Ուրեմն, գրողի մը երկին ազդեցութիւնը, քաղաքական գործունէութեան վրայ, «պատճառ – արդիւնք» երեւոյթ չէ։ Թեան տահմաններէն չատ անդին կը տարածուի։ Այդ գործը՝ դիւրաւ պատմական եւ չատ քննուելիք երեւոյթ մը է, որ անքակտելի կապերով ուրիշ իրողութիւններու զօդուած բան մը,– հիւսկէնի մը ինքնի՛ն է միայն Րաֆֆիի գործը, միայն անցեալին ու ապագային, ընկերային զարգացման ու մշակութային հոլովոյթին, մանաւանդ գրական սեռի մը (որ

Գրեց՝

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

●▶

Թիւնը արդիւնք է անչուչտ լուրջ աչխատանքի մը։ Աչխատասիրութիւն՝ բառին բուն առումով· աչխատասիրութիւն սակայն, որուն կը պակսի, գուցէ, գրական–ստեղծագործական թափ, աւիւն։ Չկարենալով խորանալ ըստ էութեան, զարճած է տեսակ մը բանաստեղծութեան բանասիրութիւնը, այսինքն բանաստեղծութեան տուն տուող Թէքէեան մարդուն, «Հօր», միասեռականին, եւայլն, հոգեվիճակներուն, առընչութիւններուն քննութիւնը, պարզումը (եթէ երբեք կարելի է դրութենէ մը մեկնելով՝ վերըստեղծել մա՛րդը...)։

ԿԱՄ–ը կը հրատարակէ նաեւ երկու թարգմանութիւններ՝ Վալթըր Պէնիա – մինի «Թարգմանիչին Գործունէութիւնը» եւ Մ. Պլանչոյի «Թովմաս Մթագինը»ին 1, 2, 4, եւ 5 գլուխ – ները։ Ենթադրաբար (որովհետեւ չէ յիչուած) Մ. Նշանեանի վերադրելով վերոյիչեալ թարգմանութիւնները, կը զարմանանք որ իր լեզուն, այս պարագային, չատ աւելի յստակ է եւ հասկնալի։ Ընդհանրապէս հակառակը կը պատահի։

Անհրաժեչտութի՞ւնը այս հանդէսին.– ի՞նչ հարց։ Որեւէ ձեռնարկ, ստեղծագործութիւն, կու գայ անհրաժեչտու – թիւն մը, պահանջ մը լրացնելու՝ հեղինակին մտքին մէջ գոնէ։ Եզական, նոր ձեւի, նոր մօտեցումի հանդէս է ԿԱՄ եւ նորութիւնը իր հետ կը բերէ անկասկած անխուսափելի հարցականը, կասկածը՝ որ կարեւոր չէ սակայն։ Կարեւորը այն է որ ԿԱՄ–ի պատասխանատուները կը թերւին աւելի՛ քան ինքնավստահ։ Նորութիւն մը, անչուչտ, կը յաջողի կամ կը ձախողի։ Այդ մէկը մենք չէ որ կը ճշդենք· ոչ ալ հեղինակները· այլ՝ գործութիւնը։

Զ. Գ.

սինքն՝ պատմական վէպի) ամբողջ եզափոխութեան (էվոլիւսիոն)։ Այն պարզ թուղ վարկածը, թէ Բաֆֆիի գործը առկունքն էր յեղափոխական սերունդի մը ոգեւորութեան, կը մնայ որոշ չափով վաւերական, սակայն կը կորնչնէ իր ներապետող դիրքը,- կը դառնայ մէկ մանիկը աւելի ընդհանուր հաստատում - մի մը, որ կ'ընդգրկէ սերունդներու մը- շակութային միատարրումի զարգացման պատմութիւնը։

×

Հայ նոր ահաբեկչութիւնը, յուսալի է, Սփիւռքահայութեան նոր քաղաքական մօտեցումի եւ գործունէութեան ամբողջ - լութիւնը չէ եւ պէտք չէ ըլլայ, սակայն այդ նորութեան գլխաւոր դերակատա - ռները՝ ներն է, ու անկասկած գործած է անոր խորհրդանիշը։ Միաժամանակ, այդ ահաբեկչական գործունէութիւնը Լիբա - նահայութեան գործունէութիւնն է առաւելաբար, թէեւ անոր ծաւալումը այժմ կ'ընդգրկէ ծնունդով Ֆրանսահայ եւ Ի- րանահայ արենակիցներ։ Այլ խօսքով, երբ այս փորձին մէջ դիս հետաքրքրող հարցումը կ'ուղղեմ ժամանակակից Պատ- մութեան, այդ հարցումը անմիջապէս կը առնայ տեղական բնոյթ, այսպէս,- արուած ըլլալով որ հայ նոր ահաբեկ - չութիւնը 1950-էն եւ ծնած Լիբանա - հայերու ճիգերով աշխարհ եկաւ, ի՞նչ էր այն միատարրուած մշակոյթը որուն «մէջ» մեծցաւ ահաբեկչութեան սերունդը։ Տնտեսական, ընկերային, քաղաքա - կան բայց մանաւանդ մշակութային գործունէութեան ո՞ր տեսակները, սեռերը եւ հաստատութիւնները ծառայեցին իբրեւ հունտ, ակունք ու նախակարապետ՝ այդ նոր չարժումին։

Իմ նպատակը Լիբանահայութեան ընդհանուր վերլուծումը կատարել չէ սա - կայն։ Օր մը պէ՛տք է կատարուի այն, գուցէ նոյնի՛նքն այս թերթի էջերուն մէջ, որպէսզի կարենանք լիօրէն հաս - կնալ մեր անմիջական անցեալը, որ տակաւին կը պայմանաւորէ մեր ներկան։ Նման ընդհանուր վերլուծում վե՛ր է իմ կարողութենէս եւ անդին՝ մէկ փորձ - յողուածի սահմաններէն, եւ ուրեմն ես կը գոհանամ կենսական կէտեր հաստատելով՝ իբրեւ տուեալ։

1920-էն 1950, յետ - Եղեռնեան վէրքերնումը ստեղծած էր ենթակառոյց

Ետ - 1950-ի Լիբանահայ մշակոյթը նախ՝ դանդաղօրէն, ապա, 1965-ի (ե - ղեռնի 50ամեակի) անկինոգարձէն ետք, արագօրէն, ծնունդ տուաւ հայ նոր գրականութեան մը եւ գրաքննադատութեան մը (Գ. Պըլտեան, Գ. Շահինեան, Ց. Ա- սըքալեան, եւայլն) որ արդի մտածելակերպի արահետներով իր արուեստը հաստցուց նոր հաստունութեան մը, սակայն պէտք է ընդգծել որ այդ նոր սոփիսթի- ֆասիոն- ը ունէր իր դինը,- կարելի չէր զայն իրականացնել, առանց մասնակի խզումի մը։ Ահեկան- ի եւ ուրիշ ուսա - նողական - գրական թերթերու ընթեր - ցողը այսօր կը տեսնէ այդ դանդաղ եւ ոչ - ամբողջական խզումի ուղին, եւ կ'եզրակացնէ որ այդ մշակոյթի կապերը՝ հայ նոր քաղաքական կեանքի հետ, կը պահանջեն աւելի երկար եւ մանրամասն մօտեցում, քան այն՝ որ կարելի է կատարել հոս։

1965-էն ետք կար նաեւ գրականու - թիւն մը, որ կը փորձէր արտայայտել Սփիւռքահայութեան ժամանակակից իրականութիւնը։ «Նայիրի», «Սփիւռք» եւ «Բագին» կը պարունակեն նման գրու - թիւններ,- Վահէ Օշականի իւրայատուկ գործը կը պահանջէ զատ վերլուծում, քանի ան կը պատկանի թէ՛ յետ - 1922 սերունդին, թէ՛ ալ յետ - 1950 ծնողներու սերունդին։ Կարելի չէ անտեսել ուրիշ - ներ,- Ա. Ծառուկեան ու Սմբատ Փանոսեան, օրինակ, բայց այս յօդուածը հե - տաքրքրող երիտասարդ սերունդի ամէնէն յատկանշական գրողը եղաւ կին մը, Վահանոյշ Թէքեան, որուն 1969-ին գրի առնուած մէկ քերթուածին, «Յապաղած Տուրք»-ին, կ'արժէ անդրադառնալ։

Քերթուածը կ'արտայայտէ Պէյրութա - հայ աղջկան մը մտքերն ու զգացումները, մինչ ան կը վերյիշէ պատանեկան սէր մը,- աղջիկը տեն մը մօտ զգա - ցած է կուսակցական տղու մը, որուն նուիրումին «յապաղած տուրք» կը վճարէ այս կտորը։-

Մեծ իտէալներ ազգիդ համար ունէիր։
Ես՝ ճաշակած ճշմարտութիւնը լեղի
Բացատրեցի թէ երազ է ամէն բան։
«Ծովէ-ծով»ը պատրանքն է ամէն Հայի։
Ո՞վ չուզեր անկախ, միացեալ Հայաստան։

Ցայսօրէն, աղջիկը «իրատես» քաղ - քենուհի մըն է, որուն իրատեսութիւնը

վէ՛ներ, վէ՛ներ, վէ՛ներ յայտնի ու գաղտնի,
Միութիւններ անմիաբան. միշտ արթուն
Առաջնորդներ՝ գերիներ ժանգոտ գահին։

Այս առաջնորդները չատ բարձր համարում ալ չունին նոր սերունդին, ասինքն՝ աղջկան սիրած երիտասարդին հանդէպ։-

Արհամարհա՛նք. եթէ կրնաս՝ համոզուի՛ր
«Նոր սերունդը դատապարտեալ է պապերուն»։

Պատանի աղջիկը չի հաւատար որ նոր սերունդը իսկապէս դատական է, սակայն իր «իրատեսութիւնը» իրեն կը թելադրէ որ իր կուսակցական ընկերոջ նուիրումը դատապարտած է վատնումի եւ յուսախաբութեան,- խօսքը ուղղելով ոչխարի պէս մորթուած ժողովուրդի մը այս զաւակին, աղջիկը կ'ըսէ։-

Երազէ՛ դեռ... ու զայրոյթով մի՛ զգար.
Դեռ նման է բաժանատուած ոչխարի։
Ես կէս դար ետք, ժողովուրդն այս,
տեսած ջարդ
Ամէն բեկոր մէկ պահանջք, մէկ բռունցք
ունի...։
Ցո՛յց տուր հիմա լուծումի ելք մը
անխախ,
Կուսակցութիւնդ աշխատա՛նք կը տանի։

Քերթուածի երկրորդ մասին մէջ, կինը կը վերյիշէ պատանութեան իր սէրը, կը վերյիշէ անոր նուիրումը, եւ այժմ մի- այն հիացմունք կը զգայ անոր հանդէպ։-

Մտիկ ըրիր կարծիքներս յոռետես.
Աչքերուդ մէջ բռնկո՛ւմ կար հաւատքի։
Վերջին կայծը սիկառիդ մեղմ, ժպտերես։
Թօթափեցիր... Ես ուժդ ևոր զգացի...
Զգացի որ հաւատքդ խարխուլ ունի այլ,
Առաւօտներդ չեն ճանչնար վերջ կամ
սկիզբ։
Մեղուն էիր հպարտ՝ կուսակցութեանդ,
Համոզուած որ «մեր Մասիս»-ին կը
հասնի՛ք-։...

Եւ այս բոլորէն ետք է որ կինը կը հանդիպի այդ երիտասարդի նկարին, քերթի մը մէջ։-

Մշիկ - մշիկ կը կարդայի երբ յանկարծ
Էջերուն մէջ նկարդ լուռ կայծեցաւ...
Ես յիշեցի՛ մեր գրոյցները մարած,

առաջ, Թէքեան կը սեւեռի հին ու նոր կուսակցական սերունդները իրարմէ բաժնող հասկացողութեան վրայ, ինչպէս նաեւ «յանճնառու» եւ «ոչ - յանճնառու» երիտասարդ սերունդները իրարմէ բաժնող խրամատին վրայ։

Կենսական է Սփիւռքահայութեան յատուկ երեւոյթը բոլորովին չանջատել՝ համաշխարհային իրականութիւններէ.- եթէ Լիբանահայ վէպը, բանաստեղծութիւնը, դրականութիւնը (թատրոնը՝ բացառեալ) եւ դեղարուեստը չեղան ակունք եւ արտացոլում՝ հայ քաղաքական կեանքի մէջ տեղի ունեցող փոփոխութեանց, ապա նոյնքա՛ն կարեւոր է ընդգծել, որ արեւմտեան քաղաքակրթութեան մէջ, ընդհանրապէս, նո՛յնն է երեւոյթը։ Ֆրանսա, օրինակ, 1955-էն ի վեր չէ արտադրած գրող՝ գեղարուեստի մարզին մէջ, որ հասնի աղդեցութեան կամ համբաւի այն գագաթնակէտին, որուն հասան իր քննադատ - փիլիսոփայ - պատմագէտ մտաւորականները,- այսօր՝ Լոնտոնէն մինչեւ Նիւ - Եորք ու Սան - Ֆրանսիսքօ, Համպուրկէն մինչեւ Ռիօ-տէ-Ժանէյրօ, իվ Պոնֆուայի, Ջլօտ Սիմոնի, Միշէլ Թուռնիէյի գործերը չեն մարդոց միտքը եւ նոյնիսկ արարքը յուզողները, այլ՝ Միշէլ Ֆուքօ, Ռոլան Պարթ, Ժաք Տէրրիտա, եւայլն։

Լիբանահայութիւնը չունէր մտային հաստունութիւնը եւ այն կարելիութիւնները, այսինքն՝ անկախ եւ ինքնաբաւ համալսարանական ու մամլոյ այն հաստատութիւնները, որոնք պիտի արտօնէին իրեն արտադրել ծանրակչիռ մտաւորականներ ու մտածողներ։ Սակայն եթէ իտէալ պայմաններ գոյութիւն չունէին, կայի՛ն կարելիութիւններ, որոնք օգտագործուեցան, եւ որոնց զարգացումը ուղղակիօրէն եւ անմիջականօրէն կապուած է հայ նոր քաղաքական կեանքի յեղափոխութեան։

Կային, նախ, հայկական եւ օտար երկրորդական հաստատութիւններ, Ֆրանսական ու ամերիկեան համալսարաններ, եւ հայ ուսանողներ, որոնք միատարրեալ հայ դասականացած մշակոյթին ծանօթ - թանալէ ետք կը յաճախէին այդ դպրոցները։ Կար նաեւ կիսանկախ կամ անկախ մամուլ,- «Նայիրի», ապա՝ «Սփիւռք», ապա՝ «Ահեկան», եւ վերջապէս՝ «Երիտասարդ Հայ»։ Համալսարանական ուսում ունեցող, թէ՛ հայ, թէ՛ միջազգային մշակոյթին ու մտաւորական աշխատանքին քիչ - չատ ծանօթ հայ երիտասարդներ, որոնք կ'աշխատակցէին այս մամուլին, կը գիտակցէին որ կա՛ր ՊԱԿ մը, ՄԱԿ-էն անդին,- ահա հո՛ն, այդ խմբակներուն մէջ էր որ ծնաւ հայ նոր քաղաքականութեան մտածելակերպը։

Այլ խօսքով, 1950-ական թուականներէն ետք մշակոյթ - քաղաքականութիւն կապի առանցքը դադրեցաւ դրականութիւն - գեղարուեստի «մէջէն» անցնիլ, ու դարձաւ մտաւորական աշխատանք - քաղաքականութիւն կապ, ճիշդ այնպէս, ինչպէս գուշակած էր Անթոնիօ Կրամչի, 1920 - 1936 թուականներուն։ Այսօր, ըստիւռքահայ վէպն ու քերթուածը ահա - վիրաններ չեն այնքան, որքան՝ դէտեր, իրականութիւնը ուղղակի եւ անուղղակի ձեւով արձանագրողներ, որոնք քաղաքական զօրաւիւնէն հեռու մնալով, կը քալեն անոր հետ, բայց քիչ մը մեկուսացած։ Ինչ որ կոչ մը չէ՛, ըստ իս, «յանճնառու» գրականութիւն մը մշակելու, այլ՝ հաստատում մը, առանց դատումի։ Միջոցին, կարելի է հաստատել, որ ենթակառոյց - գերակառոյց կապը, կամ միտք - իրականութիւն կապը, կամ դիտակցութիւն - արարք կապը կա՛յ, կ'ապրի, եւ որ ահաւիրայի դեր կը կատարէ ու կատարեց հայ միտքը, 1965-էն ետք, բայց ո՛չ գեղարուեստի մարզին մէջ այնքան, որքան՝ մտքի եւ գրութեան ուրի՛շ ածուներու մէջ,- մամուլը ունեցաւ առաջնակարգ դեր։ քաղաքական, ընկերային, փիլիսոփայական բայց մանաւանդ պատմական վերլուծումները (թէ՛ ակադեմական, թէ՛ յօդուածագրային) ունեցան արտակարգ դեր։ Մեր Պատմութիւնը, այս անգամ, ներկային կապուեցաւ նոր պատմագրութեան միջոցաւ, եւ ոչ՝ պատմական վէպի։ Իսկ այդ նոր պատմագրութեան գործօն դաշնակիցն էր լուրջ մամուլը, որուն դերը նոյնքա՛ն ծանրակչիռ է այսօր, որքան էր Պոլսոյ կամ Թիֆլիսի մէջ, Բաֆֆիի օրով։

15 - 16 Մարտ, 1982

ՄՇԱԿՈՅԹ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ

մը, Պէյրութի, Լիբանանի եւ ընդհանրապէս Միջին - Արեւելքի մէջ, որ կը նմանէր Պոլսոյ կամ Թիֆլիսի մէջ 1885-ին գոյութիւն ունեցող ենթակառոյցին,- եկեղեցիներ, դպրոցներ, մամուլ, եւ (նոր ազգակ մը, որ չկար դար մը առաջ) կուսակցական ու միութենական կեանք։ Համակ դասակարգային խաւերու զանազանումին, կուսակցական մամուլի տարբեր ուղղութիւններուն, եւայլն, կա՛ր որոշ չափով միատարրուած մշակոյթ մը, զոր կը «բաժնէր», կամ որուն մէջ կը մեծնար ամէն հայ մանուկ - պատանի։ Այդ սերունդը մեծցաւ դպրոցներու մէջ, ուր յաճախ հայ մտաւորականութիւնը ունէր ցաւ իբր ուսուցիչ,- Մ. Իշխան, Ս. Վրացեան, Մ. Թէօլէօլեան, Ե. Պօյաճեան, Զ. Մելկոնեան, Ե. Քասունի, եւայլն։ Այս մտաւորականութեան համար գոյութիւն ունէր դասականացած գրականութիւն մը (որուն մէջ իր տեղը ունէր Բաֆֆի) եւ բաւական քարացած ու չըվերլուծուած Պատմութիւն մը։

տեսակ մը անտարբերութեան կը դատապարտէ զինք։-

Բայց ընդունինք այսօր ինչ որ իրաւ է,
Չկուրանանք յոյսերով հեշտ ու հանդարտ։
Հեռուն անխախտ խոյանքի մէջ եմ,
ինչդ է,
Բայց Սփիւռքը կ'ապրի անյայտ
հոգեվարք...
Սփիւռք՝ որուն յանկերգը ալ գոց
գիտեմ,-
«Կէս դար առաջ փիւնիկներէն յառնեցաւ»։

Աղջիկը կ'ընդունի Սովետ. Հայաստանի «անխախտ խոյանքը», կ'ընդունի նոյնիսկ որ Եղեռնեան ողջակիզումի բոցերուն մէջէն Սփիւռք մը ծնաւ, սակայն կը չեշտէ Լիբանահայ Սփիւռքի առօրեան, իբրեւ տեսակ մը հոգեվարք։ Մարդոց տնտեսական առօրեան է տիրապետողը։-

Հսկայ անիւ, հացի պայքարը անդուլ,

եւ սեղանը, եւ չինչ աչքերդ անդաւ։
Հաստատակամ աշխատանքդ յիշեցի,
լուռ եռացող ուիշը տամ երակիդ,
հաւատքդ հանդէպ հրտիկիի ու պայքարի,
իմի համար անիմաստ կուսակցութիւնդ
նոյնիսկ
...Եւ յիշեցի միւս ընկերներս, որոնց՝
հարցը հողի մեր՝ պարզ նիւթ է զրոյցի,
որոնմ ունին լոկ առօրեա՛յ տեղ ու խոհ...
Ախ, հու անդարձ նուիրումը սիրեցի։

Թէքեանի այս քերթուածը հազուագիւտ այն գործերէն է որ ուղղակի եւ «Թափանցիկ» մօտեցումով կը խօսին ըՍփիւռքահայութիւնը յուզող քաղաքական կեանքի մասին։ (Հաստատել՝ նման մօտեցումի արժէք, չի նշանակեր անտեսել աւելի անուղղակի ձեւով արտայայտող քաղաքականութիւն - մշակոյթ կապերը,- սակայն անոնք կը պահանջեն տարբեր վերլուծում)։ 1969-ին, այսինքն՝ հայ նոր ահաբեկչութեան սկիզբէն 4-6 տարի

(*Suite de la 1ère page*)

logiques ou hagiographiques du IVe siècle (cf. 17. 27) sont, en beaucoup de points, intéressantes, mais elles ne sont pas essentielles. Il lui arrive ailleurs de remonter jusqu'au XIIIe ou au XIe siècle (cf. 5. 10. 22), de descendre jusqu'au XVIIe ou au XVIIIe siècle (cf. 18. 19. 21), mais toutes ces études se rattachent par quelque lien à sa période de prédilection, les XIVe et XVe siècles (cf. 24).

On comprend d'emblée le puissant intérêt de cette époque, qui voit disparaître, après le dernier état arménien, l'empire byzantin lui-même, tandis que s'établit la domination ottomane. C'est dans ces circonstances tragiques que s'est jouée une partie capitale: le maintien, malgré l'expansion et l'accélération de la diaspora, des populations arméniennes sur le sol de la patrie et la transmission, aux siècles futurs, de la culture originale qui s'était édifiée durant un millénaire de christianisme. L'œuvre du Prof. Lévon Khatchikian tient tout entière dans l'étude de ces problèmes: la permanence ou la reconstruction des cadres de vie campagnards ou urbains; la poursuite des traditions scolaires et religieuses (cf. 1. 28), notamment dans les grands monastères de Siounik, la copie et le sauvetage des œuvres anciennes (cf. 4).

Dans son étude de 1958 sur la commune rurale arménienne aux XIVe - XVe siècles (cf. 11), il évoque l'organisation des villages (*gegh*, *joghovourt*, *djamaat* à partir de la conquête arabe) placés sous l'autorité d'un agent fiscal (*dzernavor*) et d'un chef de famille (*tanouter*), faisant office de maire. Ce dernier, appelé *rayis* ou *rês* depuis le XIIIe siècle, avait pouvoir de partager les terres, d'ordonner les travaux d'irrigation ou d'entretien des ponts et des routes, d'intervenir dans la répartition de l'impôt. Il était secondé par un agent d'exécution, le *gzir*; il devait, évidemment, ménager les autres notables, chefs de famille, influents dans le village. Toute cession immobilière, notamment toute donation à un monastère exigeait l'accord unanime de la commune, «*rayis*, *kahanay*, grands et petits», suivant la formule consacrée dans les chartes et dans les inscriptions. Cependant l'ensemble des terres cultivables (*andastan geghits*) était périodiquement redistribué entre les habitants, qui recevaient un lot (*bajin*) distinct de leur patrimoine héréditaire (*hayrenik*). Outre le labour du lot qui leur revenait, les villageois étaient astreints à la corvée, plusieurs jours par an, au bénéfice du seigneur de l'endroit, laïc ou religieux. Cette étude est en quelque sorte complétée par les travaux de Lévon Khatchikian sur une grande famille féodale de Siounik à la même époque, la branche Bourtélian des princes Orbéli (cf. 20), dont il reconstitue la généalogie et le rôle politique, culturel et économique à l'aide des manuscrits et données épigraphiques.

Quant au cadre de la vie urbaine, il étudia dès 1951 (cf. 5) et publia en 1962 (cf. 15) les statuts d'une confrérie de jeunesse (*mankti*), formée à Erznka en 1280, ville qui constituait à cette époque une principauté arménienne autonome, vassale des Mongols. Rédigés par le poète et théologien Hovhannes Erznkatsi, ces statuts regroupaient, dans une organisation d'un type presque militaire, par groupes hiérarchisés de dix ou quarante membres, des jeunes gens célibataires, artisans ou commerçants, décidés à lutter contre les malfaiteurs, à aider les habitants des campagnes dévastées par la guerre et à se soutenir mutuellement en toutes difficultés. La *Chronique* de Mattheos Ourhayetsi, ainsi que plusieurs sources étrangères attestent l'importance sociale et le rôle éducatif de ces confréries dans toute l'Arménie médiévale, tandis qu'à époque plus tardive la poésie populaire des *hayrens* y fait encore quelquefois allusion.

A une époque assez proche de la confrérie d'Erznka, s'épanouit, dès 1291, à l'autre extrêmité de l'Arménie, et jusqu'aux environs de l'an 1340, la célèbre université de Gladzor, à laquelle Lévon Khatchikian consacra l'un des ses premiers travaux, en 1946 (cf. 2). Dans le manuscrit N° 631 du Maténadaran, il avait découvert une série de brefs écrits dans lesquels il reconnut, contrairement à l'avis de N. Akinian, qui voulait y voir de courts sermons, les discours de fin d'études que devaient prononcer les futurs vardapets de Gladzor, lorsqu'ils recevaient leur diplôme au cours de la «Fête des lauréats»(*psakadrakan handes*). Ces discours étaient écrits, puis lus par le candidat lui-même en public, qui avait ainsi la possibilité de remercier ses maîtres et de faire montre de son éloquence.

Acquérant, grâce à ses recherches ultérieures, une profonde connaissance des universités arméniennes médiévales, Lévon Khatchikian, dans un article de 1971 sur la pensée arménienne et les sciences de la nature du XIVe au XVIIIe siècle (cf. 23), présenta d'une façon très synthétique les théories physiques de Hovhan Orotnetsi, Grigor Tathevatsi, Mattheos Djoughayetsi, Hakob Ghrimetsi, l'œuvre médicale d'Amirdovlat Amasiatsi et la renaissance scientifique des XVIIe-XVIIIe siècles.

Cependant, l'évolution de la pensée scientifique en Arménie serait inintelligible si l'on ne tenait pas compte de l'influence qu'exercèrent sur les maîtres de Gladzor ou de Tathev, leurs plus redoutables rivaux, les Frères Uniteurs dominicains ou les Franciscains envoyés plus tard pour les seconder. Editant la grammaire de l'un d'entre eux, Hovhannes Krnetsi (cf. 28), et présentant à ce propos l'école des Arméniens catholiques de Krnay (près d'Erndjak, dans le Nakhidjevan), au début du XIVe siècle, le Professeur Lévon Khatchikian eut l'occasion de décrire plus en détail l'extraordinaire activité culturelle déployée par cette congrégation pour faire triompher la cause de l'Eglise romaine. S'ils aboutirent à un échec politique et religieux, qu'il est permis de juger sévèrement, leurs travaux n'en révolutionnèrent pas moins la pensée scientifique et philosophique arménienne de l'époque, qui vivait encore, au début du XIVe siècle, sur les traditions héritées de l'Ecole hellénisante des VIe - VIIe siècles. Ainsi, dans son traité sur les six jours de la Création, Barthélémy de Pérouse, le maître de Hovhannes Krnetsi, commente la Genèse en citant une foule de textes et d'auteurs grecs, latins ou arabes, jusqu'alors inconnus à la scholastique arménienne, qui devait ensuite en faire son profit. C'est par le même canal que parvinrent en Arménie toutes les œuvres d'Aristote que l'Occident avait redécouvertes grâce aux traductions arabes.

Au début du XIVe siècle, les Frères Uniteurs établissent leur quartier général plus au sud, dans la principauté d'Artaz, à laquelle le Prof. Lévon Khatchikian a consacré, en 1973 une étude très détaillée (cf. 26). Rappelant la création, en 1247, par le Catholicos Constantin Ier, du diocèse d'Artaz et la restauration du monastère de Saint-Thaddée, il retrace l'histoire de cette région bientôt gouvernée par des souverains arméniens de confession catholique, vassaux des Mongols, qui parvinrent à maintenir leur autonomie jusqu'en 1427, c'est-à-dire bien après la chute du dernier état arménien, Non loin d'Artaz se trouvait le monastère de Tsortsor, dont les ruines n'ont pas encore été étudiées et qui fut, durant la première moitié du XIVe siècle, un centre d'études très important, fondé avant 1314 par l'évêque Zakaria. On a conservé de ce personnage une lettre à Hovhan Orbélian, publiée par le Mékhitariste M. Tchamtchian dans son *Histoire de l'Arménie*. Il avait aussi composé une chronique plus vaste «sur la succession des vardapets» ou«l'histoire des conciles», qui n'a pas été retrouvée de nos jours.

Parmi les docteurs les plus éminents du monastère, figurait Hovhannes Tsortsoretsi, originaire d'Erznka et souvent confondu, pour cette raison, avec l'écrivain du XIIIe siècle, Hovhannes Erznkatsi, surnommé Plouz, c'est-à-dire «de maigre». Dissipant cette confusion, Lévon Khatchikian donne une vue d'ensemble de l'œuvre de ce savant: Bref commentaire sur la grammaire, Suite du commentaire de Nerses Chnorhali sur l'Evangile de Matthieu, Commentaire sur la prophétie de Daniel, Sermons, Colophons en vers, Enigmes, Adaptation arménienne du *Liber Sacramentorum* de Thomas d'Aquin etc.

Hovhannes Tsortsoretsi mourut sans doute vers 1338, mais la vie de son monastère continua après lui, sous l'influence prépondérante d'un franciscain italien, dont les manuscrits déforment le nom en «Pontsios» ou «Aponts», c'est-à-dire probablement Boniface, qui fit traduire en arménien les œuvres de Nicolas de Lire, de saint Bonavanture et d'autres auteurs latins médiévaux, qui furent ainsi connus des savants arméniens.

Poursuivant ses études sur les manuscrits arméniens du XVe siècle, Lévon Khatchikian y fit une découverte importante (cf. 22): plusieurs fragments d'un chroniqueur du XIe siècle, qui est l'un des sources principales de Mattheos Ourhayetsi (mort entre 1138 et 1144). Dans le manuscrit d'Erévan N° 9832, ces fragments sont attribués à Hakob «le prêtre», sans autre précision; cependant, Lévon Khatchikian a montré que ce personnage n'est autre que Hakob Sanahnetsi, disciple et collaborateur de Dioskoros, le rival chalcédonien du Catholicos Petros Ier Getadarts (1037 - 1038). Dans le même manuscrit, il découvrit aussi les chroniques de Stepanos et Nerses Metsopetsi (cf. 25), ainsi que les notes de voyage du moine Sargis (cf. 21), parti de Smyrne en 1587 et revenu à Erznka en 1592, après avoir visité la Grèce, l'Italie, l'Allemagne, Londres, Paris, l'Est de la France, Marseille, l'Espagne, le Portugal et une partie de l'Ukraine. Cet itinéraire figurait dans des pages rajoutées plus tardivement au manuscrit, à l'occasion d'une réparation.

Un autre récit de voyage, plus tardif mais plus important, «le registre d'un marchand arménien en Perse, en Inde et au Tibet, de 1682 à 1698», publié en français par le Professeur Lévon Khatchikian dans la revue *Annales* (cf. 19), ouvrit aux spécialistes européens des perspectives nouvelles sur le rôle joué par les Arméniens dans le commerce de l'Europe avec l'Extrême Orient, à la veille de l'essor économique et de la révolution industrielle du XVIIIe siècle.

Si attaché à la description de la terre d'Arménie, villages, forteresses et monastères, Lévon Khatchikian consacra aussi des travaux importants à la diaspora arménienne, notamment à Kiev (cf. 14) et dans le reste de l'Ukraine (cf. 6). Son dernier grand article, paru en 1980, concerne précisement «Les Arméniens dans l'ancienne ville de Moscou et sur les routes menant à Moscou» (cf. 29). Ces routes passent naturellement par la Crimée, par Rostov et par Kiev. Dès les XIVe - XVe siècles la population de Caffa-Théodosie était, pour les deux-tiers, composée d'Arméniens, dont certains remontèrent vers la capitale russe, où ils étaient connus, dès le XIVe siècle, sous le nom de marchands «sourojanin», possédant un quartier particulier, une église, un caravansérail et un marché de soieries persanes.

Les philosophes d'autrefois conseillaient à l'homme sage d'écrire non point sur les pages des livres, qui sont inanimés et ne savent répondre quand on les interroge, mais dans l'âme et dans la mémoire de leur disciples. Tout en ayant beaucoup écrit, pour accomplir son devoir d'historien, le Professeur Lévon Khatchikian a su aussi se conformer à ce précepte: excellent administrateur du Maténadaran, il fut en même temps un directeur d'études exceptionnel, aussi bien dans le choix de ses collaborateurs que dans l'aide qu'il s'efforçait d'apporter aux plus jeunes. Grâce à l'ambiance de travail qu'il avait su créer autour de lui, à l'accueil chaleureux qu'il réservait aux arménistes étrangers, à ses exigences personnelles de sérieux et d'objectivité non seulement il fit de la revue qu'il publiait, *Banber Matenadarani*, un organe de réputation internationale pour la recherche et l'étude des textes anciens, mais l'Institut qu'il dirigeait devint l'un des foyers les plus vivants de l'école arménologique d'Erévan et symbolise aux yeux de tous la mémoire même de la nation arménienne.

Jean - Pierre MAHE

BIBLIOGRAPHIE DES OUVRAGES CITES

Abrévations:

BM : Banber Matenadarani

PBH: Patma-banasirakan Hantes

(*Les ouvrages cités sont en arménien, sauf mention contraire*).

1. «*Vanakan Vardapet: Sur le seuil de l'année*», *BM* 1 (1941), p. 151 - 169.
2. «*L'université de Glajor et les discours de fin d'études de ses étudiants*», *Travaux scientifiques de l'Université d'Etat d'Erévan, XXIII*, 1946.
3. *Colophons des manuscrits arméniens du XIVe siècle, Erévan* 1950.
4. «*La version arménienne du traité de Zénon De la Nature*», *BM* 2 (1950), *p.* 65 - 98.
5. «*La confrérie organisée en* 1280 *à Erznka*», *Telekagir* (1951: 12).
6. «*Les colonies arméniennes en Ukraine aux XVIe - XVIIe siècles*», *Erévan* 1954 (*en russe*).
7. *Colophons des manuscrits arméniens du XVe siècle*, 3 *vol., Erévan* 1955. 1958. 1967.
8. «*La vie et l'œuvre de Mattheos Djoughayetsi*», *BM* 3 (1956), *p.* 57 - 84.
9. «*Le Maténadaran dans le passé et sous le pouvoir soviétique*», *BM* 4 (1958), *p.* 9 - 23.
10. «*L'encyclique du Catholicos Kostandin Barjrbertsi en* 1251», *BM* 4 (1958), *p.* 267 - 284.
11. «*Sur la commune rurale arménienne aux XIVe - XVe siècles*», *PBH* (1958: 1).
12. «*Le Maténadaran, Institut de recherche scientifique auprès du Conseil des Ministres de la R. S. S. d'Arménie*», *PBH* (1959: 2 - 3).
13. «*Mentions relatives aux transactions économiques dans les manuscrits arméniens et leur importance comme sources historiques*», *BM* 5 (1960), *p.* 21 - 41.
14. «*Nouveaux matériaux sur l'ancienne colonie arménienne de Kiev*», *dans le volume* Liens historiques et amitié des peuples ukranien et arménien, *t.* 1, *Erévan* 1961 (*en russe*).
15. «*Les statuts de la confrérie de la ville d'Erznka*», *BM* 6 (1962), *p.* 97-12
16. «*Les talismans et la question de l'écriture pré-mesropienne*», *PBH* (1963:
17. «*Le* Questionnaire *attribué à Saint Grigor Part'ew comme prémices de la littérature arménienne*», *BM* 7 (196 *p.* 301 - 330.
18. «*Le testament du Catholicos Yakob Sanahnetsi*», *PBH* (1966: 4).
19. «*Le registre d'un marchand arménien en Perse, en Inde et au Tibet* (168 1698)»,Annales, *Paris* 1967:2 (*en français*)
20. «*La branche Burtelean des Orbe de Siwnik*», *BM* 9 (1969), *p.* 173 - 20
21. «*L'itinéraire de Sargis Abeloy PBH* (1970: 3).
22. «*Yakob Sanahnetsi, chroniqueur du XIe siècle*», *Banber Erevani Hamalsarani* (1971: 1).
23. «*La pensée arménienne et les sciences de la nature aux XIVe-XVIIIe siècles*» *PBH* (1971: 2).
24. «*L'Etat politique de l'Arménie et les relations sociales et économiques aux XIVe - XVe siècles*». *et* «*La sciences en Arménie à la même époque, dans* Histoire du peuple arménien, *t.* 4, *Erévan* 1972, *p.* 15 - 80. 470 - 490.
26. «*La principauté arménienne d'Artaz et l'école de Corcor*», *BM* 11 (197 *p.* 125 - 210.
27. «*La littérature arménienne en langues étrangères au IVe siècle*», *PBH* (1973:
28. Hovhannes Krnetsi, *Commentaire sur le grammaire* (*texte critique par L. S. Khatchikian, introduction par L. S. Khatchikian et A. S. Avagyan*), *Erévan* 197
29. «*Les Arméniens dans l'ancienne ville de Moscou et sur les routes menant à Moscou*», *BM* 13 (1980), *p.* 7 - 107.

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
6
MARDI
6 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցրագիս: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.143

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.143

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿՋՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶ

ԻՍՐԱՅԵԼԱՑԻ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

«ՊԱԿ»Ը ՏԷՐ ԶԲԱՂԱՐ ԱՐԱՐՔԻՆ

Շաբաթ ցերեկ, ժամը 12·30-ին, 16-րդ թաղամասի իր բնակարանը մտած պահուն է, որ Պարսիմանթով, Իսրայելի դեսպանատան մէկ կցորդը տեղն ու տեղը կը սպաննուէր 20-ամեայ աղջկան մը կողմէ, որ կը յայտնէր անհետանալ մեքենայի մերձաւոր կայարանը մտնելով: Իսրայէլացին տղան ետեւէն վազած էր, բայց կը ստիպուէր յետ քայլ ընել, երբ աղջիկը զէնքը քաշելով, կը սպառնար իրեն ալ: Իր վկայութիւնը սակայն թոյլ կուտար ոստիկանութեան, որ պատրաստէ դիմանկար մը:

Այս արարքը, պարզ է, մեծ յուզում պատճառած է Իսրայէլ եւ Փարիզի իսրայէլեան շրջանակներուն մէջ, որոնց համար «ՊԱԿ»ի գործն է, անկասկած: Պաղեստինցիք, սակայն, բացարձակապէս կ'ուրանան եւ Փարիզի բանբերը՝ Սուս պնդեց որ «պաղեստինեան կեդրոնը ոչ մօտէն, ոչ հեռուէն կապ ունի այս սպանութեան հետ»: Ըստ իրեն, եղած մեզադրանքները մաս կը կազմեն զրպարտիչ մը ՊԱԿ-ի դէմ, որպէսզի հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը շեղի Այսրօրդանանի դէպքերէն: Իսրայէլ, սակայն, չի համոզուիր եւ հրէական բազմաթիւ կազմակերպութիւններ ցոյցի հրաւիրած էին, Երկուշաբթի օրուան համար, Փարիզի ՊԱԿ-ի գրասենեակին առջեւ: Թեսալոնը, արդէն շատ խիստ էր Ֆրանսայի նկատմամբ, այս առթիւ ուղած իր ելոյթին մէջ, անընդունելի գտնելով, որ ահաբեկչական կազմակերպութիւն մը, որու ուխտին մէջ իբրեւ հեռանկար արձանագրուած է Իսրայէլի պետութեան քանդումը, պաշտօնապէս Ֆրանսայի Փարիզ: Արարքին տէր եղող ներ եղան, Պէյրութի մէջ, ուր նախ «արաբ յեղափոխական ջոկատներու Շարժումը», ցարդ անծանօթ, ապա «լիբանանեան յեղափոխական հատուածները»: Այս վերջինները, զեկոյցով մը, չեչտած են, որ «իսրայէլեան ոճիրներու շարունակութիւնը լիբանանցի ժողովուրդին դէմ անպատիժ պիտի չմնայ: Այս արարքին դատապարտումը բոլոր աշխարհակալներուն կողմէ՝ Միթերան, Ռեկըն եւ ուրիշներ մեզ նահանջել պիտի չտայ»:

Նախագահ Միթերան ցաւակցական հեռագիր մը ղրկեց Իսրայէլ մինչ զանազան անձնաւորութիւններ ալ վրդովումի բազմաթիւ յայտարարութիւններ ըրին:

Պարսիմանթով, ինչպէս կինը, ծնած էր Թուրքիա: 43 տարեկան, Իսրայէլ ներգաղթած էր չորս տարեկանին: Իր բուն պաշտօնը, Փարիզի դեսպանատան մէջ նոյնիսկ ծանօթ չէր: Կ'ըսուէր թէ պէտք է՝ յարաբերութիւններ պահէ Ֆրանսական քաղաքական կուսակցութեանց հետ բայց հաւանական կը նկատուի, որ այդ պատկերը տակ, իր բուն գործը գաղտնի պատերազմութեանց հետ էր: Արդէն ըսուած եղած են, որ «լաւ ընտրուած էր թիրախը»:

×

ՄԱԼՈՒԻՆ ԱՆԳԼԻԱ - ԱՐԺԱՆԹԻՆ ԲԱԽՈ՞ՒՄ

Շաբաթավերջի կարեւոր նորութիւնն եղաւ Ֆոքլանտս կղզիներու գրաւումը արժանթինեան ուժերու կողմէ: Ատ-

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

«ՄԵԾ ՄԱՐԴԸ»

«Մեծ մարդ ըլլալ»ու երազը, այն բեռն է որ շատ կանուխ տարիքէն կը դրուի մանուկներուն ուսերուն վրայ: Այդ երազը իրականութեան մէջ մեծերուն, այսինքն ծնողներուն երազն է: Խուզարկեցէք անոնց սրտին խորը, հարց տուէք անոնց թէ ի՞նչ կ'ուզեն որ ըլլայ իրենց զաւակը ապագային, անոնք պիտի պատասխանեն.

– Իմ զաւակս մեծ մարդ պիտի ըլլայ:

– Կ'ուզեմ որ զաւակս մեծ մարդ ըլլայ:

Տղաքն ալ, մեծերէն լսելով ու լսելով, ի վերջոյ քայլ կը յարմարցնեն այս յանկերգին: Եթէ իրենց հարցնէք թէ «ի՞նչ ըլլալ կ'ուզես ապագային», անոնք շատ անդամ, կրկնելով իրենց ծնողները, կը պատասխանեն.

– Ես մեծ մարդ պիտի ըլլամ:

Ի՞նչ կը պահվի իրականութեան մէջ «մեծ մարդ»ու այս քիչ մը անորոշ պատկերին տակ: Ի՞նչ կը հասկնան մեր ծնողքները «մեծ մարդ» ըսելով:

Ճաշակները, ուրեմն նաեւ իդէալները, մարդէ մարդ կը տարբերին: Բայց անկարելի է չանդրադառնալ, թէ ծնողքնե-րուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, երբ ինդրոյ առարկայ է իրենց զաւակներուն ապագան, գրեթէ նոյն հեռապատկերը կ'երազեն: Ճաշոզած բժիշկ մը, կամ յաջողած ճարտարապետ մը, կամ վերջապէս, յաջողած ճարտարապետ մը: Այս հեռապատկերին մէջ ծնողքներուն հպարտութիւնն ու ցանկութիւնը գտնուող երկու տարրերն ալ ներկայ են արդէն. ապարբէզ եւ դրամ: Իրենց զաւակը, այսպէս, թէ՛ «մեծ մարդ» պիտի ըլլայ օր մը, եւ թէ շատ դրամ պիտի շահի: Շահեկան է: Երբ ծնողքներուն հարցնէք թէ ի՞նչ կը փափաքին իրենց զաւակին ապագային համար, շատ քիչեր կը պատասխանեն.

– Ճաշոզած առեւտրական մը, յաջողած գործի մարդ մը:

Ճաշոզած առեւտրականը թերեւս խոստովանելի իդէալ մը չէ, որովհետեւ առեւտրականը հաւանաբար «մեծ մարդ» չի նկատուիր ծնողքներու մեծամասնութեան կողմէ: Սակայն դրամը մեծ իդէալ մըն է նոյն այդ ծնողքներուն աչքին, եւ ատոր համար ալ անոնք կ'երազեն իրենց զաւակները տեսնել ապագայ ճարտարապետ մը, բժիշկ մը, որ թէ՛ «մեծ մարդ» պիտի նկատուի ընկերութեան մէջ, եւ թէ սակայն շատ դրամ պիտի շահի անկասկած...:

Որքան ալ հարցուփորձէք ծնողքները, երբեք պիտի չհանդիպիք ծնողքի մը, որ պիտի երազէ ապագային իր զաւակը տեսնել «ուսուցիչ» կամ «փիլիսոփայ», կամ «դրագէտ», կամ նոյնիսկ «երաժիշտ»: Այս տեսակ ասպարէզներ ծնողքներուն մեծամասնութեան միտքը չեն զբաղեցներ: Ինչո՞ւ: Այդ ծնողքները չե՞ն գիտեր արդեօք, թէ բուն «մեծ մարդ»ը այսպիսի ասպարէզներէն կը հասնի: Ընկերութեան մէջ իրաւ մեծ մարդը դասախօսն է, պիտնականն է, փիլիսոփան է, դրագէտն է, եւլն.: Գիտեն: Սակայն գիտեն նաեւ որ այս ասպարէզներուն մէջ շատ դրամ չկայ: Այս ասպարէզներուն մէջ չուտով հարստանալ չկայ:

×

Բնութեան անխորտակելի օրէնքներէն մէկն է, որ տղաքը, մեծնալէ վերջ, առ հասարակ իրենց ծնողքներուն ճամբէն քալել չեն սիրեր: Ճիշդ է: Սկիզբը «մեծ մարդ» ըսելով պզտիկները գրեթէ կը ձայնակցին իրենց ծնողքին, գրեթէ նոյն բանը կը հասկնան: Բայց տարիներու թաւալումին հետ, այս մտապատկերը կը փոխուի, կը հեռանայ ծնողքներու հետ ունեցած նոյնութենէն: Տղաքը, արդարեւ, քանի պիտի կարդան ու պիտի զարգանան, պիտի գտնեն նոր ճամբաներ, որոնք գիրենք պիտի առաջնորդեն դէպի իրենց իդէալները: Այդ ճամբաները կըրնան անցնիլ անասովոր, ասպարէզներէ, քիչ ընդհանրացած արուեստներէ եւ դիտութիւններէ, եւ անոնց դիմաց ծնողքները կրնան չփոթիլ, զարմանալ, նոյնիսկ զարհուրիլ, բայց երիտասարդները հաստատ կը քալեն իրենց ճամբան վրայ եւ գիտեն թէ ուր հասնիլ կ'ուզեն, գիտեն թէ ինչ է իրենց ուզածը, գիտեն մանաւանդ թէ ուր թաքնուած է մարդուն իրաւ «մեծ»ութիւնը:

Եթէ երիտասարդները օժտուած չըլլային այսպիսի սքանչելի ընդունակութեամբ մը, եւ մինչեւ վերջ քալէին միայն իրենց ծնողքին լուսաւորած ճամբային, որքա՜ն կ'աղքատանար մարդկային ընկերութիւնը, որքա՜ն անգոյն ու միատարր կը դառնար ան:

Ռ. Հ.

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 45-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԱԾ ԿԻԵՒԻ «ԴԻՆԱՄՕ»ԷՆ

Խորհրդային 45-րդ ախոյեանութեան մրցաշարքի երկրորդ հանգրուանին, «Արարատ» Կիեւի մէջ պարտուած է 0-ի դէմ 4 կէտով, տեղւոյն «Դինամօ»էն: Ամբողջ խաղի ընթացքին կիեւցիները տիրապետած են դաշտին: «Արարատ»ը փոխարինողներն ալ պարտուած են 1-ի դէմ 4 կէտով: Նոյն օրուան (Մարտ 29) միւս խաղերուն արդիւնքներն են.-

Զերնոմորեց - Դինամօ (Թ.)	0 - 1
Դինամօ (Մն.) - Սպարտակ	1 - 0
Զէնիթ - Դինամօ (Մ.)	2 - 0
Տորպեդօ (Մ.) - Կայրաթ	1 - 1
Կուբան - Նեֆթչի	3 - 1
Շախտեոր - Տորպեդօ (Ռ.)	1 - 1

ԳԵՐՊ. ՄԱՐՈՒԼԼՈՅԻ ՄԱՀԸ

Ապրիլ 1-ին վախճանած է Էօվր - տ'Օրինաի նախկին տնօրէնն՝ գերպ. Ժորժ Մարուլլօ 81 տարեկանին:

Իր պաշտօնին բերմամբ իսկ, գերպ. Մարուլլօ մօտէն ճանչցած է Հայերը ու անոնց ոգիականը եւ խօսքով թէ գործով միշտ իր ջերմ վկայութիւնը բերած է, ուր որ հարկ է:

1959 Ապրիլ 12-ին է, որ փառաւոր քարոզ մը կ'արտասանէր Սաֆրէ - Քէօր, ապրիլեան նահատակներու նուիրուած պատարագին: Նարդունին իսկ այնքան ոգեւորուած էր գերպ. Մարուլլոյի խօսքերէն, որ ուզած էր անպայման հրատարակուած տեսնել «Յառաջ»ի մէջ (1959, Ապրիլ 24 եւ 25): Հոն, կը չեչտէր ի մէջ այլոց.- «1915· - տարի մը, որ մարդկութեան պատիւին համար, կ'ուզէինք կարենալ ջնջել օրացոյցէն, վասնզի կը նչէ ժողովուրդի մը՝ ձեր ժողովուրդին՝ դողգոթան»:

Մեծ զարգացումի տէր, սրտով ու մըտքով ազնիւ հոգեւորական մըն էր ողբացեալը, որ քան տարի մնացած է Էօվր - տ'Օրինաի գլուխը եւ քառասուն տարի ալ Մերձաւոր Արեւելքի համայնքներուն եւ արեւելեան եկեղեցիներուն ծառայած է, միայն յարգանք եւ երախտագիտութիւն սերմանելով իր շուրջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՐԵԺՆԵԻի վիճակին մասին հազարումէկ տարաձայնութիւն կայ միշտ: Միջադէպ մըն ալ բաւական զարմանք պատճառած է: Իր ստորագրութեամբ ցաւակցական հեռագիր մը հասած է հարաւ-եմէնի նախագահին, ցաւը յայտնելով պատահած աղէտին եւ զոհերուն համար: Արդ, նման բան չէր պատահած հարաւ-եմէնի եւ որքան ալ Մոսկուայի զեկավար-

ները ուզեն անուղղակի ձեւով հասկցնել թէ մարդը ողջ է, հեռագիրը առնուազն տարօրինակ է: Ուշադիրները Փոսքի համար, Բրեժնեւ հիւանդանոց մտած է Տաշքենդէն վերադարձին, ուղեղային արիւնահոսութեան հետեւանքով: Ամէն պարագայի մէջ, բան մը կ'անցնի - կը դառնայ եւ յաջորդութեան հարցը հրապարակի վրայ է:

«ԿԱՄԱՒՈՐ» ԿԱԶԱՆԱՒՈՐՆԵՐ

(Ր. եւ վերջ)

Անկա՛խ մտածողութեան տէր բարեկա՛մներ, դո՛ւք ըսէք հիմա թէ՝ ասոնք (*) իրենց կարդացած թերթերուն կալանաւորներու յատկանշական դասակարգ մը չե՞ն կազմեր: Ազատութեան եւ ինքնապատկերացումներուն մէջ: «Արտայայտութեան ազատութիւնը» եղերական բան մը չի՞ բովանդակեր մինչ անոնց քով:

Ապշեցուցիչ է տեսնել, աւտոտպետական շրջանը յիշեցնող տպիտութեան այս տիրապետումը:

Զանց կ՚առնենք յիշատակել անգամ հաշիշ, հեռօյին, եւ այլ թմրեցուցիչներ կուլ տուող ազահները եւ զանոնք ծախու հանող վաճառականները, որոնց անիշխանական ազատութիւնը, ազատութի՛ւնն իսկ կաշկանդելու հոմանիշ է:

Բայց, ասոնցմէն ալ բարձրանանք եւ հանինք ուսեալ դասակարգ կազմող համալսարաններէ շրջանաւարտներուն:

Լրագրողները՝ իբրեւ փիլիսոփայութիւններ եւ լրագրական բազմապիսի դիտութիւններ ուսած դասակարգ, կոչուած են ընկերային, տնտեսական, քաղաքական կեանքի ելեւէջները վերլուծելու եւ մարսելի ձեւով ժողովուրդին հասցնելու – թեան հրամցնելու աւագ պարտականութեան եւ այդ խոկ պատճառով, «արտայայտութեան ազատութիւն» պահանջող – ներու ամենաբուռն պայքարողները կը հանդիսանան ան՝ առանց զգացնել տալու թէ՝ կասկածելի է իրենց պարկեշտութիւնը եւ խղճմտանքով չէ՛ որ կը կիրարկեն ազատութեան վեհագոյն սկզբունքը: Որովհետեւ ո՛չ միայն իրենք ալ կալանաւորներն են ուրիշներու, այլեւ իրենց գրութիւններով ժողովուրդը կալանաւորող մեծագոյն հերետիկոսները:

Առաջին հերթին, անոնք կալանաւորներն են իրենց դպրոցներու ուսուցած վիճելի դիտութիւններու եւ փիլիսոփայութիւններու, որոնք չատ անգամ չեն համապատասխաներ այսօրուան կացութեան կամ բոլորովին միակողմնի տեսութիւններ են: Պնդել անոնց ճշգրտութեանց վրայ՝ պիտի ըլլար բառի եւ իմաստի վրիպակ մը լոկ:

Կա՛յ, սակայն, աւելին:

Ընկերային բաժանումներ, քաղաքական տեսութիւններ, նոր փիլիսոփայական դրականութիւն ա՛յնքան ճոխացուցած են դրադարաններու եւ ուղեղներու պաշարը, ուր բազմաթիւ լրագրողներ, հովերէ տատանուող տերեւներու նման կը տարուբերին, կը չփոթին եւ կը դժուարանան նոյնիսկ ցորենը զատել որոմէն: Եւ յետոյ՝ տնտեսութեան վաշխառու բաշխումը այնպիսի բիրտ կացութիւն է ստեղծած, ուր ինքնաբերաբար կը ձուլուի լրագրողի ինքնութիւնն ու ազատութիւնը՝ ենթարկուելով տնօրէն – ղեկավարութեան հրահանգներուն:

Լրագրողը եթէ կ՚ուզէ աշխատիլ եւ ապրիլ, ստիպուած է հպատակիլ պայմանադրական հրամայականներու, դառնալ հնազանդ կալանաւորը դրամի ծորակին. ընդունիլ դրամագլուխին անկապտելիութեան իրաւունքը, զօրավիդ կանգնիլ տնոր պաշտպանութեան: Պարտաւոր է զսպել «անտեղի» պահանջներ. բողոքները չեղեցնել բնական հունէն, առաջնորդել տարբեր ուղղութեամբ. չփոթութիւն ստեղծել մտքերու մէջ:

Այդ չփոթը բազմապատկելու, բողոքները մոռացութեան դատապարտելու միջոցները չեն պակսիր անշուշտ: Լրագրողը – բողոքը մարդուած վարպետ է եւ դիտէ թէ ի՛նչ կ՚ընէ, երբ իբր դրամի կալանաւոր, նրբացած մեթոտներով կը պատկերա – զարդէ նահապետական շրջանի հաւատալիքներ, երբ հորոսքոփներու «դիտական» մեկնաբանութիւններով օրօրոցի երդեր կը հիւսէ, երբ միասեռական եւ փորնո – կրաֆիք չարահիւսութիւններով, «Լմմանուէլ»ի քրիստիքներով երեւակայութիւն – ներ կը հրահրէ, երբ աստուածային արդիականացած պատգամներ կը յղանայ:

Կալանաւորներու պատրաստած այս «սալաթ ռիւս»էն վերջ, լա՛ւ դիտեցէք փողոցի մարդը: Կարծես՝ հարուստ եւ ճոխ զգեստաւորումով, անդուրեայ ու չպարուած համչիչ աղջիկ է՝ արտաքին տեսքով, որուն ներքին կառոյցը վրա – տակի եւ աղբանոցի վերածուած՝ հասարակ բոզ մըն է:

Եթէ ընդարձակենք լրագրողներու շրջանակը եւ հասնինք բարձրագոյն մակարդակ ներկայացնող դրագէտներու, արուեստագէտներու եւ գիտնականներու, պիտի տեսնենք թէ՝ անոնց մէջ ալ չեն պակսիր այլազան հաշիւներէ մղուած կեմաւոր կալանաւորներ: Եսասիրական պաշտամունք, փառասիրական դրգիռներ կամ պարզապէս՝ նոյն ծորակին դիմողներ:

Բայց հոս կանգ առնենք: Մեր առաջադրանքը չէ՛, մարդկային տկարութիւններու փնտռտուքով վիճաբանական ժողովի մթնոլորտ ստեղծել, այլ միայն ցոյց տալ թէ՝ իրենց բովանդակութենէն եւ իմաստէն պարպուած որքա՜ն բառեր եւ բացատրութիւններ, որզոտ պատուհաններու նման չուվիայ են հանուած՝ աժանապին վաճառքի…:

Սխալ ենթադրութիւններու ալ չմղելու համար ընթերցողը, ըսենք անմիջապէս, որ յոռետեսի տպաւորութիւն ձգող այս դրութիւնը, յոռի տեսողութեան արդիւնք չէ՛ երբեք: Մենք դիտենք որ ամէն լրագրող, դրագէտ եւ արուեստագէտ նոյն սեղանի շուրջ չեն նստիր, նոյն հերիսան ճաշակելու: Մենք դիտենք նոյնպէս, որ բանականները կը կազմեն նաեւ անոնք որ իրենց իմացականութեան զօրութեամբ, վե՛ր կը սլանան ճղճիմ հաշիւներէ, կարճատեսի հորիզոններէ, կը ստեղծեն իրենց սեփական «պլրօցները», կը ջանան փարատել մտքերու վրայ թանձրացած ամպերը եւ լոյսի հեղեղներով զո՛ղողեն երկինքն ու երկիրը:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

(*) Այս երկու տողերը թիւրիմացութեամբ մնացած էին այս յօդուածին երկրորդ վերջին մասը: Կը խնդրենք մեր ընթերցողներէն, որ ներողամիտ ըլլան:

ԴԱՂՈՒԹԷ ԴԱՂՈՒԹ

ԼՈՆՏՈՆի մէջ 1976ին կեանքի կոչուէր Հայ Երաժշտութեան Հիմնարկութիւնը, դիմաւորութեամբ Լորիս Ճգնաւորեանի: Ատեն մը գործունէութիւն ունենալէ ետք, վարիչին Ամերիկա փոխադրուելով Հիմնարկութիւնը դադրած էր գործելէ եւ պատասխանատուները 1978–ին դիմած էին Քալիֆորնիոյ Համալսարանին, որ պէտք հայ երաժշտութեան ամպիոն մը հաստատուէր Հիմնարկութեան ծախքով: Երկար բանակցութիւններէ եւ հանդամանկութենէ ետք, Տօքթ. Կրէնթ Պէկլար – եանի օժանդակութեամբ, կ՚որոշուէր ամպիոնին ծրագիրը բոլորովին անկախ դարձընել Հիմնարկութենէն: Նկատի ունենալով որ Լոնտոնի Հիմնարկութիւնը կը վայելէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի հովանաւորութիւնը, վարիչ Մարմինը դիմած է Հայրապետին կարծիքին՝ որոշելու համար Հիմնարկութեան անշարժ եւ չարժուն գոյքերուն ճակատագիրը: Վազգէն Ա. թելադրած է զանոնք փոխանցել Լոնտոնի Թէքէեան Մշակ. Մխութեան: Հայրապետին թելադրանքը կատարուած է: Հիմնարկութեան գոյքերուն արժէքը եւ դրամատան մէջ ունեցած դումարը կը գնահատուի չուրջ 22 հազար անգլիական ոսկի:

×

ԼՈՍ ԱՆՃԼԼԷՍի «Փրես Քլէօպ»ին մէջ, Մարտ 12–ին, մամլոյ ասուլիս մը տուած է Արեւմտեան Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբը: Ներկայ եղած են ամերիկեան հեռատեսիլի կայաններու եւ թերթերու թղթակիցներ: Յանուն Հայ Ազգային Մարմնին հաղորդագրութիւն մը կարդացած է իրաւաբան Լեւոն Կիրակոսեան (Սասունեանի Դատի պաշտպան փաստաբաններէն), որով ցասում յայտնուած է Հայերու դէմ կատարուած հետապնդումներու նկատմամբ: Խօսք առած է Րաֆֆի Ուրֆալեան, որ յանուն Հ. Ե. Դաշնակցութեան դատապարտած է Լֆ. Պի Ա.ի հետապնդումները Հ. Ե. Դ.ականներու հանդէպ: Փրոֆ. Թիրայր Լիպարիտեան՝ Ազգային Դիւաններու տնօրէնի հանդամանքով՝ ծանրացած է Թրքական կառավարութեան Հայոց նը – կատմամբ ցուցաբերած ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան հիմնական կէտերուն վրայ: Թղթակիցներու հարցումներուն պատասխանած են զեկուցաբերները: Յաջորդ օր, «Լոս – Անճըլըս Թայմզ» թերթը անդրադարձած է ասուլիսին:

երկինքն ու երկիրը:

ԱՌՕՔՍԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԱՂԸ

Շատ մը բժիշկներ խոհանոցի աղի սպիտակ բիւրեղներուն մէջ կը տեսնեն աշխարհի մէջ գերճնշումի ալ աւելի տարածման դպրեւոր պատճառը «ժանտախտը ի. դարու», ինչպէս կրնուած է եւ որմէ այսօր կը տառապին կը մեռնին աւելի շատ մարդիկ քան իրենք:

Միջին հաշուով, բարգաւած երկիրներուն մէջ, մարդ անդադարութեան միջոցով օրական կը ստանայ մինչեւ 15 գրամ խոհանոցի աղ, թէեւ, բնական կերպով, կրնայ զոհացնել իր մարմնին բնական պահանջները առ առաւելն միայն 7 գրամով: Մանաւանդ պարագայ սննդեղէնները շատ աղ կը պարունակեն: Գարնան ժամանակ, նոյն երկիրներուն մէջ, ըմպելի ջուրը կը պարունակէ տարեկան 10 անգամ աւելի շատ աղ, իբրեւ հետեւանք ձմեռուան ընթացքին մայրերու եւ ճամբաներու վրայ ցանուած աղին, որ կը թափանցէ հողի խաւերու մէջ: Թէեւ ծանօթ է գերճնշումի եւ խոհանոցային աղի սպառման միջեւ գոյութիւն ունեցող կապակցութիւնը, այսուհանդերձ ան դեռ լաւ ճանչցուած չէ առ այս տրուելով շատ մը բացատրութիւններ, որոնցմէ դիւրաւորը այն է թէ աղին բովանդակած նատիումը օրգանիզմը կը սպիտէ պահելու իր կարիքէն աւելի հեղուկ, ինչ որ կը բարձրացնէ արիւնին ճնշումը:

Սիրտը, մեծ ճնշումի տակ եղող արիւնը մղելու համար, պէտք է աւելցնէ իր ուժը, համընթաց աճելով նաեւ երիկամներուն պահանջը, որոնք կը փորձեն մինչեւ մինը ձերբազատել աւելորդ նատիումէն ճիշտ երկու օրկաններ, երկար զոհելով, կը տկարանան: Այսուհանդերձ իրողութիւն է որ գերճնշում կրնան պատճառել նաեւ այլ ազդակներ, ինչպէս՝ ծխախոտը (նիկոթին), ալքոլը, մարմնի բնականոն ծանրութենէն աւելի քիլոգրամները եւ այլն:

Սակայն, խոհանոցային աղը կը համապիսանայ «պլիաւոր յանցաւոր»ը: Երկրային գերճնշումի ուսումնասիրութիւնները Ափրիկէի, կրոէնլանտի, Փոլինէզի բնիկներուն մօտ, նաեւ Աւստրալիոյ նախ հարաւը բնակող անձերուն, որոնց սննդին աղի քանակութիւնը աննշան է բացայայտած գերճնշումի որեւէ պարագայ: Դեռ աւելին. հակառակ ատոր, դարձեալ այն կարծիքին, ըստ որուն տարիքի յառաջացման առընթեր կ՚ածի երիկամային գերճնշումը, վերոյիշեալ երկիրներուն բնիկներուն մօտ հակառակը կը պատահի. մարդ որքան ծերանայ, այնքան աւելի նուազի գերճնշումը: Պարագայ մը եւս, որ, նոյնպէս «կը մեղադրէ» խոհանոցի աղը, այն է՝ որ էսքիմոները եւ Փոլինէզիները, որոնք իւրացուցած են հրապարական ճաշակով պատրաստուած սննդեղէնները, ասոնց մօտ ի յայտ եկած երակային գերճնշումը:

Ա. Վ.

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՍՏԱՏԱՐԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Գ.

Փոստից ստացուած նամակների մէջ Իգնատ Պետրովիչը մի անգամ էլ տեսաւ Պավելի ծանօթ ու հարազատ ձեռագիրը, սակայն այս անգամ նամակն ուրիշինն էր հասցէագրուած՝ Լիուբային:

Դիւզ վերազառնալով եւ բոլոր նամակները բաժանելով՝ Իգնատ Պետրովիչը գնաց Կոնստանտին Մարչեւի տունը: Մտնելով նրանց խրճիթը՝ նա նամակը մեկնեց Լիուբային:

– Լիուբա Կոնստանտինովնա, – ասեց նա, – մի թանկագին նամակ եմ բերել ձեզ համար:

– Վասիլի՞ց է, – ուրախացած հարցրեց աղջիկը, Իգնատ Պետրովիչից, վերցնելով իրեն պարգած նամակը:

– Ո՛չ, Պավելից է, նա է քեզ գրել, – ժպտալով պատասխանեց Իգնատ Պետրովիչը:

Աղջկայ դէմքը չառագունեց, աչքերը արեւից աւելի փայլեցին:

– Դու կարդա, Լիուբա Կոնստանտինովնա, – խնդրեց նա, – կը պատասխանէք հա՛ այդ նամակին, բանակից եկած նամակը չի կարելի անպատասխան թողնել: Տե՛ս, Պավելս սպասելու է:

– Կը գրե՛մ, Իգնա՛տ Պետրովիչ, կը գրե՛մ, – ասաց աղջիկը:

Իգնատ Պետրովիչը հանգիստ սրտով գնաց տուն:

Այնուհետեւ Պավելից միշտ էլ նամակ է ստացւում, որտեղ նա իր ու Վասիլայի մասին էր գրում, կամ թէ Իգնատ Պետրովիչը իր որդու մասին տեղեկութիւն էր ստանում Վասիլից ստացած նամակներից:

Ու մի օր էլ Պավելից ստացո՛ւեց մի նամակ, որտեղ նա գրում էր, թէ ռազմաճակատ են մեկնում, թէ եկել է հէնց այն օրը, երբ իրենք էլ կը զօրծադրեն իրենց զէնքը մայր հողի թշնամու դէմ:

Իգնատ Պետրովիչը մտքում օրհնեց որդու ճանապարհը, յաջողութիւն եւ առողջութիւն մաղթեց նրան:

Ե.

Այդ օրը Իգնատ Պետրովիչը շատ ուրախացաւ. իրենց գիւղից բանակ գնացած երիտասարդների համարեա մեծ մասից էլ նամակ ստացուեց: Իսկ պատերազմի ժամանակ բանակում գտնուող հարազատից նամակ ստանալը ամէն ինչ է ընտանիքի համար:

Պավելից նամակ չկար, մէկ էլ մի քանի ուրիշներից:

Իգնատ Պետրովիչն ինքն իրեն մխիթարեց. մի օր էլ, գուցէ հէնց վաղը կը ստացուի եւ նրանից: Ա՛յ, այսօր վատ նամակ է ուղարկել, անպայման Պավելի մասին էլ գրած կը լինի, եւ այդ բաւական է:

Գիւղ հասնելուն պէս Իգնատ Պետրովիչը անմիջապէս բաժանեց բոլոր նամակները:

Վերջում նա գնաց Կոնստանտին Սերգեեւիչի տունը, որտեղ նա երկար պէտք է սպասէր, մինչեւ Լիուբան կարդար Վասիլից ստացած նամակը եւ պատմէր իրեն, թէ ինչ է գրում նա իր Պավելի մասին:

Հասնելով իր հանգուցեալ ընկերոջ տունը՝ Իգնատ Պետրովիչը նամակը յանձնեց Լիուբային:

– Վասիլի Կոնստանտինովիչից է, Լիուբա Կոնստանտինովնա, – ասաց նա, կարդացէ՛ք, Պավելի մասին էլ գրած կլինի:

Աղջիկն ուրախացած բացեց նամակը:

Մէկ էլ Իգնատ Պետրովիչը նկատեց, որ Լիուբան դունատուեց, նամակն ընկաւ նրա ձեռքից, եւ արցունքի կաթիլներ սկսեցին հոսել նրա աչքերից:

Իգնատ Պետրովիչը զարմացած նայում էր արտասուող աղջկան եւ ոչինչ չհասկանում: Մի՞թէ վատ լուր է պատահել: Բայց չէ՞ որ նամակը հէնց նրանից էր: Ինչ էր լալիս Լիուբան, լալիս էր այնպէս, ասես մի մօտիկ, հարազատ մի մարդ վատ, շա՛տ վատ բան է պատահել:

– Լիուբա Կոնստանտինովնա, ի՞նչ է, վատ նամակ բերի ձեզ համար, – դիմեց նրան Իգնատ Պետրովիչը, – ի՞նչ պատահեց ձեզ, ինչո՞ւ էք լաց լինում:

– Պավելը …

Աղջիկն էլ չկարողացաւ շարունակել:

(Շար. 4)

ՍԻՆԱՅԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.– «Պատմա – բանասիրական Հանդէս»ի 1981–ի 4–րդ թիւին մէջ, հոլանտացի փրոֆ. Մայէլ Սթոն ընդարձակ յօդուածով մը անդրադարձած է Սինայի թերակղզիին մէջ յայտնաբերուած հայկական մինչեւ հիմա անծանօթ ու անսպասելի արձանագրութիւններուն եւ անոնց նշանակութեան: Կուտանք յօդուածին հիմնական մասերը:

———×———

Հայ ուխտաւորներու Սինա դոնուած ըլլալու մասին պահպանուած է պատմական վկայութիւն մը, որ առաւելաբար կ'ընդգրկէ է. դարը: Այդ վկայութիւնը մէկն է այն պատմութիւններէն, որոնք կը վերագրուին Անաստաս Սինայեցիի եւ կը պատմէ, թէ 800 հայ ուխտաւորներէ բաղկացած խումբ մը այցելած է վանքն ու լեռը է. դարու կէսերուն: Ուխտագնացութեան մասին հաղորդումները կան նաեւ Հայոց Կոմիտաս Կաթողիկոսի եւ Երուսաղէմի յոյն պատրիարք Մոդեստոսի նամակագրութեան մէջ է. դարու սկիզբը, այն ժամանակ՝ երբ Երուսաղէմը գերաւած էին Պարսիկները: Առանց վրայ կարելի է աւելցնել պատմական այլ տեղեկութիւններ, որոնք ցոյց կուտան, թէ է. եւ յետագայ դարերուն ինչ մեծ չափերու հասած է Հայերու ուխտագնացութիւնը: Ասիկա, անշուշտ, մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ, որով հետեւ ամէնէն ուշը է. դարէն սկսեալ Սինայի ամբողջ թերակղզին մահմետական իշխանութեան տակ էր եւ հակառակ անոր, ինչպէս կ'երեւայ, Հայերու ուխտագնացութիւնը այդ ժամանակ աչքառու եղած է եւ չարունակուած մինչեւ խաչակիրներու ժամանակները ու թերեւս աւելի երկար:

Սինայի արձանագրութիւններու թիւ – ւագրումը որոշուած է թուակիր վիմական արձանագրութիւններու մէջ կարդ մը տառաձեւերու զարգացումը հետազոտելու միջոցով: Այսուհանդերձ, քանի որ անոնք աւելի յիշատակագրեր են, քան մասնագէտ քարագործ վարպետներու արձանագրութիւնները, շատ հաւանական է, որ մասնագիտական վիմագրերու թուականները ըլլան պահպանողական եւ ոչ թէ կամայական: Որովհետեւ անհաւանական է, որ յիշատակագրի անվարժ հեղինակը իրրեւ նախատիպ վերցնէր քարի վրայ արձանագրելու, վիմագրութեան աւանդութիւնը. ան, հաւանաբար, իրրեւ օրինակ առած է ձեռագրային գրչութիւնը: Ծանօթ է, որ ձեռագրային գրչութիւնը հակուած է տառաձեւերը աւելի արագ փոփոխելու, քան այդ կ'ընէ վիմագրութիւնը:

Ուրիշ հանգամանք մը, որ կը դժուարացնէ Սինայի հնագոյն արձանագրութիւններու թուագրումը, այն է՝ որ մենք չունինք Զ. դարու պատկանող հայերէն թուակիր արձանագրութիւններ: Հայկական գրչութիւնը սկսած է Ե. դարուն եւ ծանօթ է միայն մէկ արձանագրութիւն՝ Տեկորի եկեղեցիինը, որուն թուականը կ'որոշուի չորհիւ Ե. դարու վերջաւորութեան յիշուած պատմական անձնաւորութիւններու:

Ցաւալի է, որ Սինայի յունական քրիստոնէական արձանագրութիւնները մեծ մասով հրատարակուած չեն, ուստի – նախապատրաստուած, թուագրուած կամ արժեւորուած, քանի որ անոնք անկասկած կը նպաստէին տուեալ երկրին մէջ աւելի քան հազարամեակ մը գոյատեւած ուխտագնացութեան բնոյթի մասին մեր ունեցած գիտութեան թէ՛ ընդարձակման, թէ՛ խորացման:

Սինայի հայերէն արձանագրութիւններու նշանակութիւնը, ըստ երեւոյթին, հետեւեալն է. առաջին՝ կը բացայայտուի դէպի Աւետեաց երկիր Հայերու կատարած ուխտագնացութիւններու պատմութեան կարեւոր մէկ երեսը, հարց մը՝ որու մասին քիչ են պատմական հաստատ տեղեկութիւնները, որոնք վերաբերին մինչ խաչակրաց արշաւանքներու ժամանակաշրջանին: Ներկայիս, չնորհիւ այդ արձանագրութիւններուն, կ'իմանանք որ սկիզբէն իսկ ու մինչեւ խաչակիրներու ժամանակները, եւ դեռ աւելի ետք, Սինայի մէջ հայ ուխտաւորներու աչխոյժ երթեւեկ գոյութիւն ունեցած է: Երկրորդ՝ հայերէն յիշատակագրերու չիշ – եալ խումբը չօչափելի քանակով կը հարստացնէ մինչեւ 1000 թուականը հայերէն արձանագրութիւններու հաւաքածոն, այդպէսով նպաստելով հայկական գնա – դրութեան եւ վիմագրութեան ուսումնասիրութեան յետագայ կատարելագործ – ման: Երրորդ՝ հայերէն արձանագրու – թիւններու տեղաբաչխումը կը տոիպէ վերանայիլ ուխտագնացութեան՝ Սինա – յով անցնող ճամբաները, քննութիւն մը՝ որուն ձեռնարկած է տողերուս հեղինակը, ուսումնասիրելով թէ՛ գրաւոր աղբիւրները, թէ՛ վայրերը: Չորրորդ՝ հետաքրքրական է իմանալ, որ ուխտաւորներ սովորութիւն ունեցած են իրենց անուններէն զատ ոչ մէկ կոչում կամ տիտղոս արձանագրել: Աւելի քան 100 արձանագրութիւններէն միայն երեքն են, որ կը բովանդակեն հոգեւորական տիտղոսներ. ոչ մէկուն մէջ կան ազնուականի մականուններ, որոնց կը հանդիպինք նուիրատուութեան կամ հովանաւորա – կան բնոյթի հայերէն արձանագրութիւններու մէջ: Ոչ մէկուն մէջ կան տոհմանուններ, որոնք ցոյց տային ուխտաւորի ծննդավայրը, ապրած չրջանը կամ գիւղը: Կարգ մը անուններ ճանչցուած են իրրեւ հայ ազնուականներու դերդաստաններու, յատկապէս Սիւնեաց ազնուական տան պատկանող անուններ:

Հետաքրքրութիւն ներկայացնող վերջին մէկ երեսն ալ այն է՝ որ ուխտաւորներու այդ երթեւեկը չարունակուած է ոչ միայն բիւզանդական չրջանին մէջ, այլեւ արաբական տիրապետութեան տարիներուն: Անչուշտ տուիկա ծանօթ էր արդէն չնորհիւ Նեսաևա պապիրուսի, բայց լաւ է ատոր հաստատումը ունենալ նաեւ արձանագրութիւններու միջոցով:

Այսպէսով, չնորհիւ Սինա գտնուած հայերէն արձանագրութիւններու, ի յայտ կուգայ Աւետեաց երկրի մէջ Հայերու ունեցած կարեւոր պատմութեան մէկ ուրիշ երեսը, որով Սինայի թերակղզիի եւ Սինայի քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ կը բացայայտուի կարեւոր նոր էջ մը:

ՄԱՅՔԼ ՍԹՈՆ

Սինայի թերակղզիին մէջ անցեալ երկու տարիներուն կազմակերպուած հինգ արշաւոմբեր ուխտաւորներու դէմատար ճամբաներուն վրայ յայտնաբերած են հայերէն արձանագրութիւններու մինչեւ այժմ անծանօթ հաւաքածոյ մը:

Անցեալի դիտնականներուն այս վայրերէն ծանօթ եղած են հայերէն քանի մը արձանագրութիւններ, որոնցմէ մէկը ընդօրինակած ու հրատարակած է Եու – լիուս Խօթինկ 1891–ին, նապաթերէն արձանագրութիւններու իր հաւաքածոյին մէջ, բայց ան չէ պարզած գրութիւնը ու չէ վերծանած արձանագրութիւնը; Ուստի Հակկակի չրջանը գտնուող նաթաներն եւ յունարէն արձանագրութիւններու իր հրատարակութեան մէջ Աբրահամ Նէկեւ կը յիչատակէ նոյն վայրի հայերէն կարգ մը արձանագրութիւններու գոյութիւնը: Հայերէն արձանագրութիւններ առնուած են Սինա լերան վրայ գտնուող Մովսէսի քարայրէն հանուած գրոշմներու լուսանկար – ներուն մէջ: Սինայի թերակղզիին մէջ հայերէն արձանագրութիւններու կանոնաւոր որոնումին ձեռնարկած է միայն յօդուածիս հեղինակը՝ դէպի այդ վայրը կատարած գիտական արշաւներու չնորհիւ:

Այս որոնումներու արդիւնքը կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով. Ներկայիս Սինայի թերակղզիին մեղի ծանօթ են 113 հայերէն եւ 20 վրացերէն արձանագրութիւններ: Հայերէն արձանագրութիւնները կը գտնուին թերակղզիի խորքը՝ Ս. Կատարինէի վանքը եւ ձէպէլ Մուսա (ազանդական Սինա լեռը) տանող ուխտագնացութեան գլխաւոր ճամբաներու վրայ: Արձանագրութիւններու մեծագոյն մասը (73 հատ) գտնուած է Սինայի արեւելեան կողմը՝ Ուատի Հակկակի աւազոտ բլուրներու վրայ: 27 արձանագրութիւններ յայտնաբերուած են Սինա լեռան կա՛մ բարձունքին, կա՛մ Մովսէսի քարայրի մուտքին գտնուող քարերուն վրայ: Հայերէն չորս յիչատակագրեր փորագրուած են Սինայի ստորոտը, Ս. Կատարինէ վանքի Ս. Կատարինէ եկեղեցիի մէջ՝ Յուստինիանոսի դռներուն վերը: ձէպէլ Մուսան Կատարինայէն բաժնող ձորակին մէջ՝ Ուատի Լէճա, յայտնաբերուած չորս արձանագրութիւնները, որոնք առանձին կը ներկայանան, կրնան դիտուիլ իրրեւ Սինա լերան եւ Ս. Կատարինէ վանքի արձանագրութիւններ: Արեւմտեան Սինայի մէջ ի յայտ եկած են հայերէն մէկ արձանագրութիւն՝ Ուատի Մաղարայի սկիզբը, եւ չորս հատ ալ՝ Ուատի Մուքթաթ:

Ապշեցուցիչ է հայերէն արձանագրութիւններու քանակն ու տարածութիւնը: Հայերը, դէթ այնքանով, որքանով կրնայ դատել յիչատակագրերու հան – դէպ անոնց ունեցած հակումէն, կը թուի թէ Սինա ուղեւորուող քրիստոնեայ ուխտաւորներու ամէնէն եռանդուն խումբերէն եղած են: Զարմանալին, սակայն, հայերէն արձանագրութիւններու ոչ թէ սոսկ քանակն է, այլեւ ժամանակը: Ուատի Հակկակի արձանագրութիւններէն մէկը կը կրէ հայկական 420 թուականը, որ կը համապատասխանէ 971–ին: Յիչեալ վայրը գտնուած ուրիչ արձանագրութիւն մը ունի հայերէնի վրայ յետագային արաբերէն քառակուսի տառերով աւելցուած գրութիւն մը: Վերջինս յանձնուած է Երուսաղէմի Փրոֆ. Մ. Շարոնի քննութեան, որ զայն թուագրած է ամէնէն ուչը Թ. դարով: Հետեւաբար, հայերէնը պէտք է աւելի վազ ժամանակի պատկանի:

Ուատի Հակկակի արձանագրութիւններու հաւաքածոն, կը թուի, թէ առաւելաբար մինչեւ 1000 թուականի կը պատկանին, չնայած յիչեալ վայրի ամէնէն ուչ չրջանին վերաբերող արձանագրութիւնները կրնան վերագրուիլ թերեւս ԺԱ. – ԺԲ. դարերուն: Այնուամենայնիւ, շատ բնական է, որ Սինա լերան չրջանը գտնուողները ընդգրկեն աւելի երկար ժամանակամիջոց մը: Ի վերջոյ, Ուատի Հակկակը ուխտաւորները դէպի Սինա լեռ առաջնորդող կարելի ուղիներէն միայն մէկն է եւ հաւանական է, որ տարբեր ժամանակներուն գոյութիւն ունեցած ըլլան նաեւ այլ ճամբաներ՝ ստեղծուած ապահովութեան ու քաղաքական պայմաններու թելադրանքով: Հետեւաբար, ինչպէս գոյց կուտան տուեալները եւ թուակիր արձանագրութիւնները, Սինա լերան վրայ կը հանդիպինք թուականներու աւելի երկար չարքի մը: Գրեթէ բոլոր արձանագրութիւնները կը բովանդակեն սոսկ յատուկ անուններ, թէեւ անոնցմէ մէկ քանին ունին այլեւայլ յիչատակագրային տուեալներ: Ն. Պօղարեանի հրատարակած Սինայի հայերէն արձանագրութիւնը միակն է, որուն հեղինակներու ինքնութիւնը կարելի է պարզել: Այդ արձանագրութիւնը յատակ կերպով կը թուագրուի Ժե. դարու կէսերով, իսկ հեղինակները՝ երուսաղէմցի չորս հայ կրօնաւորներ, որոնց դէպի Սինա կատարած ուխտագնացութեան մասին կը վկայեն նաեւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի դրադարանը գտնուող ձեռագրերու յիչատակարանները:

Ուատի Հակկակի չրջանը (արեւելեան Սինա), ձէպէլ Մուսայի վրայ ու անոր չրջակայքը, ինչպէս նաեւ Ուատի Մուքթաթ եւ Ուատի Մաղարայի չրջանները յայտնաբերուած հայերէն արձանագրութիւնները ուսումնասիրելէ զատ, հետազօտած ենք նաեւ Թիհի անապատէն դէպի ներքեւ տանող գլխաւոր ճամբան՝ Նակպ Ռաքնէն եւ Ուատիները, որոնք այդ ճամբան կը կապեն ձէպէլ Մուսայի չրջանին հետ: Նակպ Ռաքնէի ստորոտը յայտնաբերեցինք յունարէն արձանագրութիւններ ու խաչեր՝ թէեւ փոքրաթիւ: Ասիկա ցոյց կուտայ, որ այդ ճամբային անցած են ուխտաւորներ, թերեւս աւելի ուշ, քան Հայերը ուղեւորուած են դէպի Սինա:

– Ըսել կ'ուզես Շէյխ Սիւլէյմանի՞ն տղան, որուն հայրը հրապարակի վրայ կախուեցաւ Թուրք կառավարութեան կողմէն: Այն տղան՝ որ Վարդաձորի կռիւին մէջ էր, – հարցուց Կիրոս, հատ հատ բառերով, վստահ ըլլալու համար որ իր դիտցածն էր:

– Ես կը հաւկնամ զարմանքդ, կ'ուզեմ քիչ մըն ալ զարմացնել ու ըսել, որ ես հանդիպեցայ Խալիլին՝ ձէլալ աղայի տան մէջ:

– Սենո, Սենո, դուն պիս աւելի կը զարմացնես: Մենք պէտք է հանդիպինք Խալիլին, եթէ կարելի է կարգադրել այդ՝ ձէլալ աղայի միջոցով:

– Կը տեսնես, որ էս տեղ չատ կարեւոր աչխատանքներ կան ընելիք եւ սակայն կուսակցութիւնը էնտեղ զրած է թան ծամող մէկը, որ մինչեւ վերջը թագրիրներ գրելով զբաղած է: Եթէ ինձ մնար, ես վաղուց կարգացած էի Մաթոսի աղչկան թրքանալու պարագան, որ այսքան խնդիր եղաւ եւ Առաջնորդարանը ինքզինք անզօր կ'զգայ:

– Ես քեզի բան մը ըսեմ, Սենո, մենք ենք գրեր մեր գլխին էն էչմիածնայ գըմբէթը քշնծ որ գլխարկ: Ես ուչ հասայ լեռը, այլապէս փրկուած էր էն պատուական Ֆէտային, Մակարը: էն մեր գմբէթաւորները զինաթափ ըրին Մակարը, որովհետեւ իր անձնական տէրտը կընոջ մը յանձնած էր: Մտոցիր, Սենո, – կը խօսէր Կիրոս, որովհետեւ կը նկատէր որ Սենեքերիմի խօսքերուն մէջ զառնութիւն կար եւ ինք կարեւոր գործեր ունէր կարղադրելիք անոր միջոցով:

– Ըսէ, Սենո, ինչքա՞ն են Խալիլի ուժերը: Ի՞նչ է քու անձնական տպաւորութիւնը Խալիլի մասին: Ուրեմն, ոեւէ պայմանով վազն իսկ ճամբայ կ'ելլենք ձէլալ աղային հետ տեսնուելու եւ եթէ կարելի է անոր միջոցով հանդիպիլ Խալիլին:

– Կրնանք փորձ մը ընել, Կիրոս, մենք կրնանք տեսնել ձէլալ աղան. միայն այնտեղ կարելի է հասկնալ, թէ ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս կրնանք հանդիպիլ Խալիլին: Խալիլ եւ իր խումբը Թուրք զինուորներ – րու խիստ հալածանքին տակ են: Ան հիմակուց հիմա ինքզինք Գարատաղի լեռներուն մէջ պաչտպանած է, ուր կայ Սատոյի հովանաւորութիւնը:

– Սատո՞յի ըսիք, – հարցուց Կիրոս պղտ ձայնով:

– Հա, հա. էն Սատօն որ Վարդաձորի կռուին մէջ սպաննեց Հազարապետը:

– Եթէ գործը Սատոյին հետ է, մտտեղալ անկարելի է: Տարիներ առաջ մեր – րինները ուզեցին մտտենալ Սատոյին. անոր մօտ ղրկեցին պիթլիսցի Պօղոսը, իր հետ առնելով տասը ձիաւորներ: Մեր – րինները Գարատաղի կիրճերուն կը մտտենան թէ չէ, Սատոյի մարդիկը յարձակում կը գործեն անոնց վրայ: Երկուքը կ'սպաննուին, իսկ միւսներն ալ մօրթ մերկ ճամբու կը դրուին: Ես մեր տղաքը ամէս մը մերկանգամ լեռներուն մէջ թափառելէ ու կենդանիներու նման խոտ ճարակելէ յետոյ, վերջիվերջոյ կը հասնին ծանօթ հայ գիւղ մը: Ես որ տեսայ փալապեխ Պօղոսը, հասակը կարծես փոքրացեր վրան չատ բան չէր մնացեր: «Սատօ ըսածդ իսկական մարդակեր է», կը խօսէր Պօղոսը, «բաղդատուր էինք, որ մեղ չամփուրի չզարկաւ»: Անոր խոչոր ակռաները, մարդակերի մերկ սրունքները սարսափ տղղած էին Պօղոսի: Անկէ ի վեր փալապեխ Պօղոսը ա՛լ բանի չէ – կաւ:

(Շար. 537)

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ

ՋԵՐՋԻ ԿԻՐՈՍԸ
ՁԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

– Հիմա ան էրզրում տեղափոխուած է: Սակայն, վաղն իսկ կրնանք ձէլալ աղային հանդիպիլ: Սանկ մէյ մը հոտուը – ալ, թէ ինչպէս են իր կապերը պաշտօնեութեան հետ: Ցետոյ, Կիրոս, քանի այս կողմերն ես, կ'ուզեմ, որ հեղ մը Խալիլին հանդիպիս:

– Ո՞ր Խալիլին, Սենեքերիմ, – կիրոս բացաւ իր աչքերը, դրեթէ անակնկալի եկած:

– Այն Խալիլին, որ ապտակի մը պատուհանով հեռացաւ Թրքական բանակէն ու հիմա քրտական չարժումը կը կազմակերպէ: Այդ մասին ես գրած եմ կեդրոնական մարմնին:

– Ըսել կ'ուզես Շէյխ Սիւլէյմանի՞ն տղան, որուն հայրը հրապարակի վրայ կախուեցաւ Թուրք կառավարութեան կողմէն: Այն տղան՝ որ Վարդաձորի կռուին մէջ էր, – հարցուց Կիրոս, հատ հատ բառերով, վստահ ըլլալու համար որ իր դիտցածն էր:

– Ես կը հասկնամ զարմանքդ, կ'ուզեմ քիչ մըն ալ զարմացնել ու ըսել, որ ես հանդիպեցայ Խալիլին՝ ձէլալ աղայի տան մէջ:

– Սենո, Սենո, դուն պիս աւելի կը զարմացնես: Մենք պէտք է հանդիպինք Խալիլին, եթէ կարելի է կարգադրել այդ՝ ձէլալ աղայի միջոցով:

– Կը տեսնես, որ էս տեղ չատ կարեւոր աչխատանքներ կան ընելիք եւ սակայն կուսակցութիւնը էնտեղ զրած է թան ծամող մէկը, որ մինչեւ վերջը

Աւագ Շաբաթ եւ Զատիկ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Չորեքշաբթի·– *պատարագ կը մատուցուի ժամը 10–ին։*
Կը պատարագէ՝
ՄԻՒՌՈՆ ՎՐԴ· ԳԼՎԼԳԵԱՆ
Հինգշաբթի·– *Սկիզբ ժամերգութեան 8·15–ին, Ընթրեայ պատարագ՝ 10–ին։*
Կը պատարագէ՝
ԺԻՐԱՅՐ ՎՐԴ· ԹՈՇՃԵԱՆ
Առնլուայ ժամը 16ին, Շաւարամ՝ 19·30։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Հինգշաբթի·– *Պատարագ 10·45–ին, Առնլուայ 16, Շաւարամ 20։*

Ս· ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Հինգշաբթի·– *Ժամերգութիւն 9·30–ին, Ընթրեաց պատարագ 10–ին, Առնլուայ 16, Շաւարամ 19·30։*

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Երեքշաբթի·– *Ժամը 16·30–ին յիշատակ Տասը Կուսանաց։*
Հինգշաբթի·– *Պատարագ ժամը 10–ին, Առնլուայ 16, Շաւարամ 19·30։*

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հինգշաբթի·– *Աւարտողութիւն եւ պատարագ 8 – 11, Առնլուայ՝ 17, Շաւարամ 20։*

Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Հինգշաբթի, *առաւօտ ժամը 9–ին փոքրու հաղորդութիւն, Առնլուայ՝ 17, Շաւարամ 20։*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄՐՆ

Երեքշաբթի, *ժամերգութիւն 17–ին։*
Հինգշաբթի·– *ժամերգութիւն 8·30–ին, պատարագ 10·30–ին, Առնլուայ 16, Շաւարամ 19։*

ՍԷՆ-ԺԵՐՕՄ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Հինգշաբթի·– *Մանուկներու հաղորդութիւն 9, Ճաշու պատարագ 10, Առնլուայ 17, Շաւարամ 20·30։*

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Հինգշաբթի·– *Առնլուայ 17·30, Շաւարամ 20։*

ՊՈՒԼՎ· OSSO — Ս· ՅԱԿՈԲ

Երեքշաբթի·– *Ժամերգութիւն 18·30։*
Հինգշաբթի·– *Ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10, մանուկներու հաղորդութիւն, Առնլուայ 17, Շաւարամ 20։*

ՍԷՆ-ԼՈՒ — Ս· ԳԷՈՐԳ

Հինգշաբթի·– *Մանուկներու հաղորդութիւն 10, Առնլուայ 17, Շաւարամ՝ 20·30։*

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Հինգշաբթի·– *Ընթրեաց պատարագ 10–ին, Առնլուայ 16, կարգ Զարճարանաց՝ 19·30։*

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Հինգշաբթի·– *Առնլուայ 16–ին, Շաւարամ 20–ին։*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Երեքշաբթի·– *Ժամերգութիւն 9–ին, յիշատակ տասը կուսանաց 18-ին։*
Հինգշաբթի·– *Ժամերգութիւն 8–ին, Հաղորդութեան պատարագ 12–ին, Առընլուայ 18–ին, Շաւարամ 20·30–ին։*

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՆՈՒԷՐ

Ց· Պ· Հայ քաղաքական բանտարկեալներու յանձնախումբին 500 Ֆ· կը նուիրէ (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ընդառաջելով Վիէնի հայ համայնքի բաղձանքին, Ազգային Միութիւնը յաջողացած է սեփականացումը հողամասի մը «Ապրիլ 24 1915» փողոցին վրայ, որուն վրայ պիտի կառուցուի յուշարձան մը Ցեղասպանութեան զոհ 1·500·000 Հայերու յիշատակին։

Այս յուշարձանը իրագործման ընթացքի մէջ է, միակցուած պղինձէ, 3,70 մեթր բարձրութեամբ, խարիսխը նեռարեալ։

Արուեստագէտը Թորոս (Ռաստկէլէն – եան) արձանագործն է։

Բացումը կը կատարուի Մայիս 16, ներկայութեամբ եւ պատուոյ նախագահութեամբ ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶ–ի, Ազգային Ժողովի նախագահ եւ երեսփոխան – քաղաքապետ Վիէնի։

Հոդալու համար այս իրագործումին ծախքերը, կ'ապաւինինք ձեզմէ իւրաքանչիւրին օժանդակութեան։ Առատա – ձեռն եղէք եւ այժմէն ձեր նուէրները ղրկեցէք ստորեւ դրուած հասցէին։

STELE DU GENOCIDE
UNION NATIONALE ARMENIENNE
Maison de la Culture
9, Rue du Cirque — 38200 Vienne
Կանխաւ շնորհակալութիւն։
Ազգային Միութիւն

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Մեսրոպ Կրթարանը շնորհակալութեամբ ստացած է Մ· Մամասի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները։– Տոքթ· Անահիտ Մամաս 1000 Ֆ· «ԻՄԱՖ» 750, Տոքթ· Ֆլորա Գալուստեան, Տիկին Մ· Մամաս, Տոքթ· Հայկուհի Տամլամեան, Տոքթ· Սարգիս Սիմոնեան 500–ական Ֆ·, Պ· Արսէն Մամաս 250, Տոքթ· Ժորժ Մոստիչեան 200 Ֆ·։

×

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանը շնորհակալութեամբ ստացած է 250 Ֆ· Պ· Ալպէր Մոսկոֆեանէ իր հօր մահուան Բ· տարելիցին առթիւ նաեւ 200 Ֆ· Պ· Մխրան Էլմայեանէ իր հօր՝ Վահան Էլմայեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ

26, rue Sibelle, Marseille

ԿԱՐԳ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒՄԱՆ

Աւագ Հինգշաբթի, ժամը 17·45-ին Ոտնլուայ փոքրիկներու համար։

Աւագ Ուրբաթ, ժամը 19·15–ին Նապարտ Խաչի։

Աւագ Շաբաթ, ժամը 17·30, Ճրագալոյցի պատարագ։

Կիրակի, Զատիկ· Զայնաւոր պատարագ առաւօտեան ժամը 10·15-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ Վ· ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Ցաւարտ Ս· պատարագին՝ բարեմաղթութիւնները տեղի կ'ունենան ժողովրդապետութեան սրահին մէջ։

ՏՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օրուան մէջ քանի մը ժամ տնական գործերով (մաքրութիւն եւայլն) զբաղելու տրամադիր է պոլսահայ տիկին մը, Փարիզի, նախընտրաբար, 9-րդ, 10-րդ, 17-րդ, 18-րդ, 2-րդ թաղամասեր։ Հեռաձայնել ժամը 18–էն ետք՝ 254 90 80 կամ Շաբաթ, կիրակի ամբողջ օրը։

ERRATUM — Dans le N° du Dimanche 4 Avril, de «Haratch», page une, 1ère colonne, les trois dernières lignes de la notice, doivent se placer après la 4ème ligne de la deuxième colonne. Nous nous excusons auprès de nos lecteurs et de l'auteur de l'article, de cette erreur, due à une mauvaise manipulation de ligne.

ԹԱՓՈՒ ՅԱՐԿԱՒՃԱՓԻՆ
ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Զորս յարկանի չէնքի մը առաջին յարկը։
Ննբանոց, երեք սենեակ, խոհանոց, առանձին բաղնիք լողարանով, արտաքնոց, տաք Ջուր եւ կեդրոնական Ջեռուցում։ Նաեւ քակ։
Այլ մանրամասնութիւններու եւ այցելութեան համար հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 17–էն սկսեալ։–
280. 02. 58

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ
ԶԱՑՆԱՍՓԻՒՐԵՆ

×

Ապրիլ 11, կիրակի ժամը 23-ին, Ֆրանս – Քիւլթիւռէն՝ Լին Տուրեան։

երգիչ ՊԵՏԻԿ Զևգի կը սպասէ
ԻՐ ԱՄԱՇԱՐԱՆԸ
ուր պիտի գտնէք յաւագոյն ճաշերը, յաւագոյն գինւոյով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ
Չորեքշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ–ի օր։
BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction :
M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ
Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճաշագի ընկերակցութեամբ։
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 *Fermé le lundi*

BԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ
Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ· ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM
circuit Galilée
du 5 au 12 mai
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՀԱՑ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւն ընդհ· ժողովը տեղի կ'ունենայ Աշ… 22, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 20·… ին, Ընկերակցութեան կեդրոնը՝ 77 … Լաֆայէթ, 75009 Փարիզ։

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 … ուածին համաձայն, վարչութեան … (8 անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընդ… րակցութիւնը կոչ կ'ընէ անոնց որոնք … փափաքին մասնակցիլ վարչութեան։

Թեկնածուներ պէտք է Ընկերակ… ցութեան անդամ ըլլալ։

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցութեան գրասենեակը դիմել գրաւոր, … նէն ուշը մինչեւ Ապրիլ 7։ Դիմումնագիրը պէտք է ձեռագիր ըլլայ եւ … րագրուած թեկնածուին կողմէ որ … յաստակօրէն պէտք է գրէ իր անունը, … կանունը եւ հասցէն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՑ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

×

ASSEMBLEE GENERALE DE L'A.A.A.S.

L'Assemblée Générale de l'A.A.A.S. aura lieu Jeudi le 22 Avril à 20 h. … au siège de l'Association,
77, Rue La Fayette - Paris 9e
Renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).
Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 7 Avril 19… Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, lisiblement, ses noms, prénoms et adres…

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
7
MERCREDI
7 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տարեկան: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.144

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.144

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԼՈՒԻՆ

ՄԵԾՆ-ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Կրաւորական դիմադրութեան ձեւ մը դուած են Մալուինները, արշաւող ար-ժանթինեան բանակին դէմ՝ չարունակել ձախէն քշել իրենց կառքերը (ըստ անգլիական դրութեան) փոխանակ ենթարկուելու գրաւող իշխանութեանց նոր կարգադրութեան՝ աջէն վարել: Անչուշտ ասիկա անսպասելի «խճողումներ» պիտի առեղծէ կղզիին մէջ, ուր ծանօթ չէր երթեւեկողումը, քանի կրնան բոլորն ալ չդի-մադրել եւ ոմանք աջէն, ոմանք ալ ձախէն քշել: Դեռ կայ աւելի ծանր հետեւանք մը՝ արկածները: Արժանթինցիները ձեռք առած առաջին մէկօրեայ ներքին թիւ մը եղած են.— ուր որ հանրային կարգուկանոնը կը խանգարէ 180 օր բանտարկութեան կը դատապարտուի, 15 օր եթէ մէկը տունէն դուրս ելլէ երբ հրահանգուած է որ տունը մնայ:

Մինչ Արժանթինցիք կը տեղաւորուին, բրիտանական նաւատորմիղը, ճամբայ ելած է դէպի Մալուին, ուր կը հասնի երկու շաբաթէն: Ինչ որ սակայն ծանր է Անգլիացիներուն համար, Արտաքին Նախարար՝ Լորտ Քարինկթընի հրաժարումն է, զոր Տիկին Թաչըր ընդունած է: Բրիտանական դիւանագիտութեան պետը ծանօթ էր իր չափաւոր քաղաքականութեան եւ մեծ դիւանագէտի համբաւին համար, այդ իսկ պատճառով, իր մեկնումը մեծ հարուած մը կը նկատուի: Նախարարին հետ հրաժարած են նաեւ իր երկու կցորդները մինչ Տիկին Թաչըր կը մերժէր Պաշտպանութեան նախարարին հրաժարումը: Լորտ Քարինկթընի մեկնումը սակայն բաւած էր, որ երկուշաբթի օր սթերլինկը իյնայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՆԱՒԱԳԱՀ ՌԵԿԸՆ հրաւիրած է Բրեժնեւը, որ հանդիպում մը ունենան, Ամերիկա, Ճունիսին, ՄԱԿ-ի մէկ նիստին առթիւ, նուիրուած ռազմազիտական զինքերու հակակշռին:

ԳԻՊՏՈՍԻ մէջ, 47 հոգի որոնք ամբաստանուած են թէ համայնավար դաշնի կուսակցութիւն մը կը կազմէին, դատարան քաշուած են:

ԱՆԳԱՐԱՁԻՆ հասած լուրերու համաձայն պարսիկները Թուրքիա կը մտնեն այն յոյսով որ կրնան արեւմտեան Եւրոպայի կամ Ամերիկայի համար վիզա մը ձեռք ձգել: Չի կարծուիր որ զինուորական կազմակերպութեան մը ձեռնարկած ըլլան եւ կը հերքուի ամերիկեան եւ անգլիական կարգ մը թերթերու լուրերը, ըստ որոնց 10 հազար պարսիկներ քրքական հողամասը կ'օգտագործեն մարզուելու համար:

ՋՈՐՍ – ՀԻՆԳ հազար Հրեաներ հաւաքուած են երկուշաբթի Փարիզի ՊԱԿ-ի դրասենեակին առջեւ (ռիւ Մեռիմէ, 16-րդ թաղամաս) բողոքելու համար ոչ միայն սպաննուած Իսրայէլացիին համար այլեւ Ֆրանսայի դէմ՝ «Շէյսոն, մարդասպան» պոռալով:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ քրիստոնեաներու զօրավիգ ըլլալու համար միջազգային համակարծութեան առաջին ժողով մը տեղի ունեցած է, որու մասնակցած են զանազան հոսանքներէ եւրոպացիներ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՄԱՐՏ 26 – ԱՊՐԻԼ 1)

ԹՈՒՐՔ ՀՆԱԽՈՑՋՆԵՐՈՒ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ ՎԱՆԻ ՇՐՋԱՆԸ

«Պրաւդա»ի Անգարայի թղթակիցին հաղորդումին համաձայն թուրք հնա-խոյզներու խումբ մը՝ Ա. էրսէնի գլխաւորութեամբ, պեղումներ կատարած է Վանի արեւելքը գտնուող Զավուշթէփէ բլուրի շրջանը, ուր յայտնաբերուած են հետաքրքրական նիւթեր: Հնախոյզները յարաբերաբար ոչ շատ խոր վայրերու մէջ յայտնաբերած են հետքերը քարէ ամրոցի մը, որ ունեցած է պարիսպամբ-թերքի երկար պահպանութեան հոգեր, ինչպէս նաեւ ագիւսով պատած ջրհոր-ներ: Գտնուած են առունին եւ աշխատանքի գործիքներ: Առարկաները կը վերաբերին այն ժամանակաշրջանին, երբ այդ վայրերը մաս կը կազմէին Ուրարտուի Պետութեան: Ամրոցին կեդրոնը կը գրաւնուի հրապարակ մը, որ, գիտնականներու կարծիքով, եղած է բաւարար չափով առկաւին չուսումնասիրուած քաղաքակրթութեան պատկանող մարզոց ժողո-վասրահ: Մարմարէ սալիկներու վրայ բաւական լաւ պահպանուած արձանագրութիւնները, նախշերն ու նկարները լրացուցիչ լոյս կը սփռեն Ուրարտացիներու մշակոյթի եւ ապրելակերպի վրայ, դիտել տուած է թղթակիցը:

×

ՄԻԱՑԵԱԼ – ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Միացեալ – Նահանգներու Մոսկուայի դեսպանը՝ Արթըր Հարտման, երկու օրով այցելած է Հայաստան եւ ծանօթացած տեղական կեանքին: Դեսպանը ընդունուած է Հայաստանի նախագահ Բաբկէն Սարկիսովի կողմէ, որ հիւրին խօսած է Հայաստանի պատմութեան, հայ ժողովուրդի անցեալի ու ներկայի կեանքին մասին: Ամերիկացի հիւրը հանդիպում-ներ ունեցած է նաեւ Հայաստանի Ար-տաքին նախարար Ջոն Կիրակոսեանի եւ Երեւանի քաղաքապետ Մուրադ Մուրադեանի հետ: Այցելած է էջմիածին եւ ընդունուած Վազգէն Ա.ի կողմէ: Դեսպանը ծաղկեպսակ դրած է անծանօթ զինուորի յուշարձանին, ինչպէս նաեւ այցելած է Ծիծեռնակաբերդ եւ ծաղիկներ դրած 1915–ի ցեղասպանութեան նահատակնե-րու յուշարձանին: Մանօթացած է Երեւանի Մատենադարանին, Թանգարանին, արդիւնաբերական ձեռնարկութիւննե-րուն, դիտական հաստատութիւններուն եւ ձեռք ձգուած նուաճումներուն: Ջոն Կիրակոսեան ճաշ մը տուած է ի պատիւ ամերիկացի դեսպանին:

×

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Սովետական Գրող» հրատարակչակա-նէն հայերէն լոյս տեսած է ամերիկացի արձակագիր Ֆրէնսիս Սքոթ Ֆիցճէրալտի «Մեծն Կէթսպին» եւ «Գիշերն անոյշ է» վէպերը: Վերջին տարիները հրատարակուած են Իրուինկ Սթոնի, Արթըր Հէյլի, Ճոն Պոլի, Տէյվիտ Վէյսի եւ ամերիկեան գրականութեան ծանօթ այլ դէմքերու գործերը, որոնք մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Հայաստանի ընթերցասէր շրջանակներու մէջ: Վերջին տասնամեակներուն Հայաստան լոյս տեսած են ամերիկացի հեղինակներու մօտ 200 գիրքեր, որոնց ընդհանուր տպաքանակը կը հասնի գրեթէ երկու միլիոնի:

×

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լիբանան – Խորհ. Միութիւն բարե-կամական Ընկերակցութեան պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ Լիբանանի խորհրդարանի Արտաքին Յանձնախումբի նախագահ եւ նախկին վարչապետ Ամին Հաֆէզի, այցելած է Հայաստան: Հիւրերը երեք օր մնացած են եւ ծանօթացած Հայաստանի տեսարժան վայրե-րուն, տնտեսական նուաճումներուն, Մատենադարանի գանձերուն եւայլն: Էջմիածնի Վեհարանին մէջ պատուիրակութիւնը ընդունուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ: Պատուիրակութիւնը հանդիպումներ ունեցած է Հայաստանի նախագահին, Արտաքին նախարարին եւ պետական այլ պաշտօնեաներու հետ:

×

ՔԱՍԱՂԻ ԲԱԶԻԼԻԿԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄԸ ԵՒ ԱՑԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Սկսած են վերանորոգման աշխատանք-ները հայկական ճարտարապետութեան եզակի կառոյցներէն մէկուն՝ Քասաղի բազիլիկի, որ կը գտնուի Երեւանէն 57 քիլոմեթր հեռու՝ Ապարան ուանը: Արա-գածի ստորոտը փռուած այդ գեղատե-սիլ անկիւնը, ուրկէ սկիզբ կ'առնէ Քա-սաղ գետը, հին ժամանակ եղած է հայ Արշակունիներու թագաւորական մայ-րանոցը: Բազիլիկը պալատական կառոյ-ներէն պահպանուած միակ շինութիւնն է: Կ'ենթադրուի որ ան գոյութիւն ունեցած է առնուազն Դ. դարու սկիզբէն: Ճու-շարձանը Հայաստանի մէջ քրիստոնէական պաշտամունքի առաջին կառոյցներէն է: Ճուշարձանէն շատ բան չէ մնացած, սա-կայն եղածը կը բաւէ, որպէսզի կարելի ըլլայ զայն ամբողջովին վերահաստատել: Աշխատանքները յառաջ կը տարուին ճարտ. Ալեքսանդր Սահինեանի դեկավա-րութեամբ: Տարիներ առաջ իր նախագի-ծով և անմիջական մասնակցութեամբ վե-րաշինուեցաւ Ն. Ֆ. առաջին դարուն կա-ռուցուած Գառնիի հեթանոսական տա-ճարը: Ներկայիս չինարարական մեծ աշ-խատանքներ կը տարուին նաեւ Տաթեւի համադրոյթին մէջ, կեդրոն մը՝ որ չուրջ հազար տարի ծառայած է մարդու իմա-ցական զարգացման: Կը բուժուին տաս-նամեակներ առաջ երկրաշարժի հետեւան-քով կրած վնասները: Վերահաստատուած են եկեղեցիներէն մէկը, աղբիւր յուշար-ձանը, սեղանատունը: Որոշուած է յառա-ջիկայ 3–4 տարիներուն աւարտել աշխա-տանքները եւ համադրոյթը յանձնել օգ-տագործման: Հոն կը կազմակերպուին ազգային մշակոյթի նուաճումներու ցու-ցահանդէսներ: Փլատակներէ փրկելու աշխատանք կը տարուին նաեւ պատմա-կան Սիւնիքի ուրիշ մէկ յուշարձանին վրայ՝ Վահանավանքի, ուր յայտնաբեր-ուած են մեծ թիւով վիմագիր արձանագրութիւններ:

ՅՈՎՍԷՓ ԱՇՐԱՓԵԱՆ
(ԿԼԱՈՒԶՈ ՎԻԱՑՑԻ)
Կ'ՈՊԵԿՈՋՈՒԻ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ՎԵՆԵՏԻԿ.– («Յառաջ», հեռաձայն).– Զորեքշաբթի Մարտ 31ին Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի դահլիճին մէջ յիշատակի հանդիսութիւն մը կատարուեցաւ՝ նուիրուած Յովսէփ Աշրաֆեանի (Կլաուզո Վիացցի), իր մահուան Բ. տարելիցին առթիւ՝ կազմակերպութեամբ Վենետիկի Համալսարանի Հայագիտական Ընթացքին, հովանաւորութեամբ Վենետիկի Քաղաքապետարանի Մշակութային Բաժնին, Ս. Ղազարի Ակադեմիային, Միլանոյի Ուսումնասիրութեանց եւ Վերապրութեանց կեդրոնին, Վենետիկի Համալսարանին գեղարուեստական բաժնին, Փիզայի Համալսարանի իտալական գրականութեան բաժնին, Հռոմի Համալսարանի չարժանկարի եւ թատրոնի բաժնին, եւ Սելթըրէի Համալսարանական հիմնարկի արդի լեզուներու բաժնին:

Մխիթարեան Միաբանութիւնը կը ներկայացնէր Հ. Ներսէս Տէր – Ներսէսեան: Ժամը 10·30–ին նիստը բացաւ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի Տեսչութեան կողմէ Հ. Լեւոն Զէքիեան, եւ առաջին խօսքը տուաւ Վենետիկի Համալսարանի օտար լեզուներու եւ գրականութեան տեսուչ Փրոֆ. Մարիօ Պորաթթոյի: Փրոֆ. Պորաթթօ շնորհակալութիւն յայտնեց վարժարանին, որ նման առիթով համախմբած է զանազան հաստատութիւններ՝ անդրադառնալու Յովսէփ Աշրաֆեանի կեանքին ու գործունէութեան: Ճաջորդաբար խօսք առին Վենետիկի Պիէննալէիի չարժանկարի տնօրէն՝ Քարլօ Լիծզանի, որ բերաւ Աշրաֆեանի հետ իր անձնական մտերմութեան վկայութիւնը: Հանդիսութեան գլխաւոր բանախօսն էր Հռոմի սինեմայի պատմութեան հաստատութեան պատասխանատու Մարիօ Վերոնոնէ, որ իր գասախօսութեան կէսը նուիրեց Աշրաֆեանի մշակութային գործունէութեան, միւս կէսն ալ անոր հայկական ծագումին՝ ծանրանալով մասնաւորաբար հայ գրականութենէն կատարած թարգմանութեանց (Զարենց, եւ այլն):

Հ. Ներսէս Տէր – Ներսէսեան ծանրացաւ Աշրաֆեանի «Բազրավէպ»ի աշխատակցութեան, գլխաւորաբար Մեծարենցի, Սիամանթոյի եւ Տէրեանի մասին գրած իր խոր ուսումնասիրութիւն-ներուն:

Միջանկեալ մտքերու փոխանակութենէ մը ետք, խօսեցան բեմադիր Կուիտօ Կուերրացի եւ Քոմոյէն Ալպերթօ Լոն-կաթթի:

Յետ մէկօրէն նիստին խօսք առին կարգով, չարժանկարի քննադատ՝ Տիկին Քրիսթինա Պրակալիա, ապա Փիզայի Համալսարանի տեսուչ Փրոֆ. Ումպերթօ Քարթի, որ ծանրացաւ առաւելաբար հայ մտաւորականին ապաստայապաշտութեան՝ երբեւ տեսաբան թէ պատմաբան: Ուկօ Քածիրակիի եւ Սերճիօ Լամպիածէի (Նափոլիէն) խօսքերէն ետք, եզրափակիչ բանախօսութիւնը կատարեց Հ. Լեւոն Զէքիեան, որու դասախօսութիւնը կեդրոնացաւ Աշրաֆեանի հայ ծագումին, որ իր արմատները արձակեց եւ ուռճացաւ իտալական մշակոյթին, յատկապէս չարժանկարի գեղաքննադատութեան մէջ (*) ներկայացուեցան, այս առթիւ, երեք ժապաւէններ՝ Ռընէ Քլէրէ, Զիկավերթայէ եւ Ժան Վիկոյէ:

Ցիշենք թէ կազմակերպչական աշխատանքներուն իրենց մասնակցութիւնը բերած էին՝ քաղաքապետարանը, Պանքա Քաթոլիքա տէլ Վենեթօ եւ ողբացեալ մտաւորականին դասընկերները՝ Զաւէն Մնոիկեան եւ Վահան Պազարճքեան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

(*) Աշրաֆեանի մասին առանձին՝ «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի յաջորդ թիւերով:

ԶԱՐԵՆՅԻ

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՄԱՍՈՒՆՔՆԵՐԸ ՆՈՒԻՐԱԾ

Ա.

Տակաւին պատանեկան տարիներէն ե– ղիչէ Զարենց տարուած է Կոմիտասի եր – գերով, անոր արուեստով: Կոմիտասի մե– ղեդիներու մէջ ան կը տեսնէր մեր ժո – ղովուրդի պատմութիւնը, ոգին, ամբողջ ղպացական աշխարհը, անցած ուղին՝ չա– րականներով ու տագերով, պանդխտու – թեան եւ ազգային ազատագրական պայ– քարի երգերով: Այդ երգերու մէջ կը տեսնէր հայ ժողովուրդի ուժն ու հա – րըստութիւնը:

Գուրգէն Մահարի կը վկայէ· «Ակսել Բակունցը դեռեւս ճեմարանից յիշում էր Կոմիտասի երգերը, երբեմն նեղ շրջա – նակում Կոմիտաս էր երգում չափ տա – լով, չնայած որ մխակ երգչուն ինքն էր: Զարենցը շատ էր սիրում այդ երգերը:

– Մի Կոմիտաս երգիր, Ակսել···

Երբեմն էլ, երբ նեղսրտում էր ու ձանձ– րանում, գլխարկը քաշում էր աչքերին եւ երեխայի նման խնդում.

– Գնանք Ակսելի մօտ, Կոմիտաս լը – սենք»:

Ազնական եւ ստեղծագործական ա– ռընչութիւններ Կոմիտաս ու Զարենց չեն ունեցած: Բայց հոգեւոր երաժշտու – թեամբ տարուած Զարենց չէր կրնար ան– տարբեր մնալ Կոմիտասի հանդէպ: Այդ սէրը սկիզբ առած էր տարիներու խո – րքէն: Երաժիշտ Մարտին Մազմանեան իր յուշերուն մէջ կը պատմէ Մոսկուայի հայկական մշակոյթի տունը Կոմիտասին նուիրուած համերգի մասին, որուն ներ – կայ եղած են ռուս անուանի երաժիշտ – ներ, երաժշտագէտներ, ինչպէս նաեւ Զարենց: Համերգը մեծ յաջողութիւն ու – նեցած է՝ հիացում պատճառելով ներ – կայ երաժիշտ հեղինակութիւններուն: «Համերգից յետոյ, – կը պատմէ Մարտին Մազմանեան, – մենք երկար ժամանակ խօսում էինք երիտասարդ հանրապետու– թեան փայլուն ապագայի մասին: Այդ զրոյցի ժամանակ Զարենցը մի քանի ան– գամ ասաց·

– Տեսա՞ք, ինչ բարձր կարծիք յայտ – նեցին ռուս անուանի արուեստագէտները մեր Կոմիտասի ստեղծագործական տա – ղանդի մասին»:

Զարենց Կոմիտասով յափշտակուած է տակաւին 20-ական թուականներուն: 1923-ի աշնան երիտասարդ բանաստեղծը տեղեկանալով, որ Փարիզէն Թիֆլիս ե– կած է եւ հոն բնակութիւն հաստատած Կոմիտասի աներէն մէկը՝ Ազատի Մե– րոպեան, անմիջապէս Արուս Ոսկանեանի հետ կ'երթայ անոր քով: Զարենցի այ – ցելութեան նպատակն էր Կոմիտասի մա– սին թարմ տեղեկութիւններ ստանալ: «Կոմիտասի կեանքի ու գործունէութեան վերաբերեալ ամէն մէկ յիշատակ Զարենց կը համարէր արբազան մասունք եւ կրկին ու կրկին կը խնդրէր, որ ոչինչ պահեմ իրմէ եւ ցոյց տամ ամէնէն աննշան ման– րամասնութիւններն ալ, որ ունէի իմ ձեռ– քիս տակ – Կոմիտասս վարդապետի լու – սանկարներ, անկէ բացիկներ, պոլսական կամ եւրոպական մամուլի արձագանգ – ներ անոր համերգներուն կամ դասախօ – սութիւններուն առթիւ, անոր նուիրած յիշատակ նոտաները կամ անոր ձեռքը ա– ռած ամէնէն աննշան առարկաներն իսկ», – կը գրէ Ազատի Մեսրոպեան:

Բանաստեղծը երկիւղածութեամբ կը դիտէ Կոմիտասի իրերը, զանոնք համա– բելով սուրբ մասունքներ: Ան յափշտա – կութեամբ կը գնէ թղթէ այն ծաղկա – զարդ թաշկինակը, զոր 1913-ին Կ. Պո – լիս՝ Փըթի – Շանի թատրոնին մէջ, հայ տաւերու դիւտի 1500-ամեակի առթիւ կազմակերպուած ուխտօրեայ յոբելեան – կան հանդիսութիւններուն մասնակցելու կապակցութեամբ, Կոմիտաս նուիրած էր Ազատի Մեսրոպեանին: Զարենց կը խնդ– րէ Ա. Մեսրոպեանէն, որ այդ թաշկի – նակը իրեն նուիրէ, ըսելով՝ «սա իմ թա– լիսմանն է ··· սա կը լինի ինձ համար ներշնչման աղբիւր, թող գէթ մի ուժա– մանակ մնայ ինձ մօտ»: Հոս Զարենց ծա– նօթանալով Փարիզի կոմիտասեան յանձ– նախումբի կողմէ հրատարակուած Կոմի– տասի հօթը տետրակներուն, փափաք կը յայտնէ վերհրատարակել անոր երկերը: Իսկ յետոյ բանաստեղծը մասնաւոր հե – տաքրքրութեամբ թերթած է տետրակ – ները, պահ մը լռած ու յանկարծ ձեռքի կչռութեամբ չարժումներով երգած առա– ջին էջին վրայ հանդիպած Կոմիտասի «Լօ – լօ» երգը:

Այնուհետեւ Զարենց կը խնդրէ Ազա– նի Մեսրոպեանէն նուագել իր սիրած եր– գը՝ «Չինար ես»: Կոմիտասի ասմը սիրով կը կատարէ բանաստեղծին խնդրանքը: Զարենց կլանուած կը լսէ երգը, յետոյ կ'ընդհատէ եւ խօսքը ուղղելով ձայնակ – ցոդ Արուս Ոսկանեանին, կ'ըսէ· «Հայ ժողովրդական երգերը աւելորդ պա – ճուճանքի կարօտ չեն ··· Նրանց մէջ – դիական պարզ ու վճիտ, անկեղծ ու յան– դուգն երանգները բխում են հայ գիւղա– ցու հոգու խորքերից ··· Այդ երգերի միակ մեծ վարպետը եղել է եւ մնում է հանճարեղ Կոմիտասը: Այդ հանճարի հը– զօր ու սրտագին ձայնի մէջ հայ գեղջուկ երգը դրսեւորեց հոգեկան այնքան նըր– բերանգներ, որ հայ երաժշտութիւնը հա– սաւ մեր ճարտարապետութեան, մանրա– նկարչութեան, զարդաքանդակների ու է– պոսի նախանձելի բարձրութեան···»: Ա– զատի Մեսրոպեանի յուշերէն կ'իմա – նանք, որ Զարենց սիրով կ'ունկնդրէր Կոմիտասի սան Վահան Տէր – Առաքել – եանի մեկնաբանութիւնները: Կոմիտաս – եան հանճարեղ ան ունկնդրած է ոչ մի– այն Երեւան, այլեւ Թիֆլիս եւ Լենի – նական:

1929-ի գարնան Թիֆլիսի մէջ կոմի – տասեան երգերու յայտագրով հանդէս պիտի գային Վահան Տէր – Առաքելեան, Արփիկ Մելիք – Մուշկամբարեան ու Ա– զատի Մեսրոպեան: Վերջին փորձերէն մէկուն ընթացքին, որուն ներկայ էին նաեւ Նիկողայոս Տիգրանեան եւ Սաչա Օգանեզաշվիլի, անակնկալ ներս կը մտնէ Զարենց: Առանց բարեւ տալու, յուզիկ քալելով՝ կ'անցնի ու կը նստի անկիւն մը: «Կոմիտասեան եղանակները սկսան կեն – դանանալ Վահան Տէր – Առաքելեանի քաղցր ձայնի միահիւսուող թէնորի ու պարիթոնի մէջ, – կը գրէ Ազատի Մես– րոպեան, – պարզ ու խորունկ յուզում – ներու ալիքներով ··· Յայտագրի առա – ջին մասի աւարտումէն յետոյ Զարենց ա– ռանձին մօտեցաւ մեզի եւ առանձին – առանձին բարեւելէն վերջ, դարձաւ Վա– հանին եւ ըսաւ. «Ի զուր են ասում, թէ քառներորդ դարը հրաշքներ չի ճանա – չում ··· ահա ձեզ երկու հրաշք· առա– ջինը՝ Կոմիտասեան երգերի ձեր կատա – րումը ··· իսկ երկրորդը՝ ձեր կատա – րումը լսելու այս անակնկալ երջանկու – թիւնս···»:

Տեսնելով Զարենցի յուզումն ու ներքին ապրումները, Ազատի Մեսրոպեան ծը – խախտ կ'առաջարկէ բանաստեղծին: Զարենց կը մերժէ ըսելով· «Այսօրուայ ձեր երգերը իմ մէջ խեղդեցին բոլոր մո– լորութիւնները, հաւատացեալը տաճարում թոյլ կը տա՞յ երեն ծխել···»: Այնուհե– տեւ ողջագուրուելով Վահան Տէր – Առա– քելեանի հետ, կ'աւելցնէ· «Շնորհակալ Կոմիտասի արժանաւոր սանն էք դուք ինձ համար···»:

Յայտագրի երկրորդ մասը փորձելու ժամանակ Զարենց, հիացած կոմիտաս – եան երաժշտութեան հնչիւններով, դարձ– եալ վերացած էր երաժշտութեան աշ – խարհին մէջ: Այս առթիւ Ազատի Մես – րոպեան կը գրէ· «Անոր գլուխը թուլցեր էր ուսերուն վրայ եւ գլխահակ ու խոկուն կ'օրօրուէր: Այդ րոպէին իրարու հետ կարծես մրցութեան ելած էին հայ ժո – ղովուրդի երեք զաւակները. Կոմիտաս վարդապետը՝ իր հայ գեղջուկ երգով, ա– նոր հարազատ կատարողը եւ վերջապէս ինքը՝ Զարենց, Կոմիտաս վարդապետի գործի մեծութեան եւ Վահանի ձայնի քաղցրութեան խորունկ ըմբռնողը: Այդ րոպէին հայ գեղջուկ երգը դարերեցաւ ինձի համար սոսկ ձայնի ներդաշնակ ե– լեւէջները ըլլալէ եւ աչքիս առջեւ մեծ – ցուց, լայնցուց ու խորացուց իմ հարա– զատ ժողովուրդիս ծով հոգին, որմէ ծը– ներ էին եւ՝ Կոմիտաս վարդապետը, եւ՝ Վահանը, եւ՝ Զարենցը»:

Եղիչէ Զարենց իր մտերիմներու շրջա – նակին մէջ հաւաքոյթներու, երեկոյթ– ներու ժամանակ սրտի թրթիռով ու մեծ ջերմութեամբ խօսած է Կոմիտասի երա– ժշտական աշխարհի, անոր մեծութեան ու տաղանդի մասին: Ան Կոմիտասի երա– ժշտութեան մէջ կը տեսնէր ոչ միայն իր ժողովուրդի կենդանի ու անոր ներքա– խարհի ցոլացումը, այլեւ այն հզօր ղէն– քը, որով կարելի է դաստիարակել ժողո– վուրդը:

«Գարուն ա, Զուն ա արել···», «Ախ, մարալ ջան, կոկոնս թռամած մնաց···», «Լրւում եմ, Լրւում» եւ նման այլ տո – ղեր զարճած էին Զարենցի երաժշտական հաւաքոյթներու բնաբանը: Ան կուզ կ'ընէր բոլորին ուսումնասիրել, սորվիլ, իւրա– ցնել Կոմիտասի երգարուեստը եւ յատ – կապէս խմբերգային արուեստը, ապա զարգացնել, բարձրացնել այդ արուեստը ու փրկել ազատագումներէն, կամայական խմբագրումներէ:

1929-ի Մայիսին Լենինականի պետա – կան թատրոնի դահլիճին մէջ տեղի ունե– ցան Կոմիտասեան երգերու չորս հա – մերգները: Ունկնդիրներու մէջ էր նաեւ Եղիչէ Զարենց, որ յատկապէս եկած էր լսելու Վահան Տէր – Առաքելեանի մեկ – նաբանութիւնները: Համերգներէն առաջ բանաստեղծին ուրախութիւնը կը կրկնա– պատկուի, երբ կը տեսնէ, թէ ինչ չեր – մութեամբ Լենինականցիները կ'ընդու – նին Կոմիտասի երգերը:

Յաճախ բանավէճի կը բռնուէր երա – ժշտագէտներու հետ, կը վիճէր հայ ե– րաժշտութեան ներկայ վիճակի եւ ապա– գայի մասին: Եւ միշտ կը պնդէր, որ իւրաքանչիւր հայ երաժիշտ այն չափով իսկական արուեստագէտ է, որչափով կ'իւրացնէ Կոմիտասի երաժշտական յայտնութիւնները: Ըստ Զարենցի, հայ երաժիշտներէն միայն Ռոմանոս Մելիք – Հանն էր, որ կը հետեւէր Կոմիտասին:

Կոմիտասի եւ Զարենցի «Հանդիպումին» մասին իր յուշերուն մէջ Ռուբէն Զարեան կը գրէ· «Կոմիտասի թագումն էր: Դա– դաղը գրուած էր կուլտուրայի տան դահ– լիճում: Ահագին բազմութիւն էր հա– ւաքուել հրաժեշտ տալու: Շատերը կա– յին: Յանկարծ դրան մօտ եղած հաս – րակութիւնը ճեղքուեց՝ մէկին ճանա– պարհ տալու համար: Զարենցն էր: Ջր– խուր էր, մօրուսած, դէմքը գունատ: բարձրացաւ պատուանդանին, գլուխը կախ կանգնեց, տրտում հայեացքը դա– դաղի ապակեայ դիմաշրջանակին, որի տակից երեւում էր Կոմիտասը: Զարենցը մի պահ կանգնեց, ապա կռացաւ, համ– բուրեց ապակին եւ լուռ քայլեց դէպի դուրս: Անմիջապէս ճանապարհ տուին: Գնում էր գլուխը կախ, ձեռքերի մէջ ճմրթկելով գլխարկը: Այդ օրը հիան – դութեան պատճառով նա չի մասնակցում յուշարկաւորութեանը: Կոմիտասի թաղ– ման ժամանակ երգում է Հայկանոյշ Դա– նիէլեանը («Չինար ես»), Երաժշտանոցի երգչախումբը երգում է «Անձրեւն եկաւ չաղալչէն», իսկ այդ պահին մայր մտնող արեւն իր վերջին շողերն էր արձակել ու միաժամանակ անձրեւն էր գալիս: Այն – պիսի տպաւորութիւն էր, որ կարծես եր– կինքը լալիս էր, արցունք թափում»: Ե– րեկոյեան տեղեկանալով թաղման մաս – րամասնութիւններուն, Զարենց դարձեալ կը յուզուի, կուլայ: Երկար լռելէ ետք, ինչպէս կը գրէ Ռ. Զարեան, կ'ըսէ· «Կ'անցնեն տարիներ ··· Կոմիտասի երգը դուրս կը գայ մեր երկրից, կը լսեն ու կը զարմանան: Կոմիտասը Հայ է, բայց աշխարհինն է, բոլորինը, մարդկութեա– նը: Կը գայ ժամանակ, երբ Կոմիտասին հողի տակից կը հանեն: Դամբան կը կա– ռուցեն նրա համար: Թող պահակի այն – տեղ, եւ բոլորը գան ի տես: Նա արժա– նի է դրան, բոլորից աւելի, գուցէ միայն նա: Սա այլեւս ածիւն չէ, այլ արուես – տական մասունք, ուրեմն եւ մեզ է նրան հողի տակ պահելու»:

ՌՈՒԲԵՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՍՏԱՏԱՐԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Ե.

Իշնաո Պետրովիչը մօտեցաւ նրան:

– Պավելը՝ ի՞նչ: Բան է պատահել նը– րան:

– Սպաննուել է, – հազիւ կարողացաւ խօսել աղջիկը:

Մի վայրկեան Իշնաո Պետրովիչը ա– սես քարացաւ, յետոյ գրկեց աղջկայ մէջ– քը, պինդ ,խիստ պինդ համբուրեց նրա ճակատը, ապա լուռ դուրս եկաւ փողոց եւ դանդաղ քայլերով չարժուեց դէպի տուն:

Մտնելով խրճիթ, նա մի քանի վայր– կեան կանգնեց դրան չենքում եւ դիտեց շուրջը: Այո, պատերազմը մեծ, շատ մեծ փոփոխութիւն մտցրեց իր ընտանիքի մէջ:

Ցետոյ Իշնաո Պետրովիչը չարժուեց տեղից, գրկեց պատանի Եգորին եւ ա– մուր սեղմեց կրծքին:

- Լա՞ց ես լինում, հայրիկ, – հարցը– րեց Եգորը, իր դէմքի վրայ հօր աչքե – րից թափուող արցունքների խառնաւա – թիւն զգալով:

Իշնաո Պետրովիչը բաց թողից փոքր, այժմ միակ որդուն, մօտեցաւ կնոջը եւ ձեռքը բռնելով նրա ուսին, դանդաղ ա– սաց·

– Մարֆա՛, էլ մեր Պավելը չկայ :

Ու շատ արտասուեցին նրանք: Արտա– սուեց Ծերունի Իշնաո Պետրովիչը, ար – տասուեց պառաւ Մարֆա Իվանովնան, արտասուեց պատանի Եգորը, իսկ մի քանի տուն նրանցից հեռու՝ շարունա – կում էր արտասուել նաեւ Լիուբա Կոնս– տանտինովնան, որ պաշտելու չափ սի – րում էր Պավելին:

Ցետոյ կարծես ամէն ինչ խաղաղուեց, կարծես դիշերն ամէն ինչ մոռացնել դը– ուեց: Պատանի Եգորը քնեց: Սակայն Իշնաո Պետրովիչը խաւարի միջից էլ ասես տեսնում էր, որ կողքին պառկած Մարֆան իր պէս արթուն է, որ շարու– նակում է լուռ արտասուել, ողբալ հա – րազատ որդու կորուստը:

– Մարֆա՛, քնա՞ծ չես, – կամաց ձայ – նեց նա:

– Ո՛չ, քնած չեմ, - լսուեց կնոջ ար – տասուախառն ձայնը:

– Դէ ես դիտէի, որ քնած չես, ես հէնց էնպէս հարցրի, – խօսեց Իշնաո Պետ – րովիչը, - բայց չատ մի՛ մտածիր, կը – նիկ: Հեչա բան չի Պավելին կորցնելը՝ միայն դիմանալ է հարկաւոր:

Նա լռեց եւ քիչ յետոյ չարունակեց·

– Առանց սպասնուելու, Մարֆա, կռիւ չի լինում, հողը միայն արիւնով է պաչտպանւում: Պավելը սպասնուեց, ե– զորը կը փոխարինի նրան: Նշանակում է մեր տան ճրագը էլի վառ է մնում: Ես հիմա Իվան Իլիչի մասին եմ մտածում: Նրա մինուճարն է բանակում, նրան թող բան չպատահի, թէ չէ կը հանգչի Իվան Իլիչի օջախը: Ես հիմա Նատաչա Բոլ – դինայի մասին եմ մտածում: Պիտորը գնաց բանակ եւ տանը թողեց երկու փոքր երեխայ: Նրան թող բան չպատա – հի: Մեր վիչտը ծանր է, բայց դիմանալ է պէտք: Ես հիմա մտածում եմ, թէ վաղը ո՞ւմ եմ նամակ բերելու: Ես ու– զում եմ, որ ոչ ոք վատ լուր չառա – նայ՝ ուրախութիւնը շատ լաւ բան է:

Իշնաո Պետրովիչը լռեց: Սենեակում միայն անտարբեր ազմկում էր պատից կախուած ժամացոյցը, եւ ժամանակը դանդաղ, շատ դանդաղ առաջ էր գնում:

Իշնաո Պետրովիչը քնեց· քնեց որ

ՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՍՊԵՏՆԵՐ
(ողբերգութիւն, 5 արար)
Հեղինակ՝ Կ. Փօլատեան

առաւօտեան սովորականին պէս գնայ կայարանամերձ փոքրիկ քաղաքը եւ փո– տից առանայ իրենց պիւղի հացի եկած նամակներն ու լաւ լուր, միայն ուրախութիւն բերի իր համագիւղացինե– րին:

1943

(Շար· 5 եւ վերջ)

ՅԱՍՎԱԾ ՀՈՒՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՈՒՄ =

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՍԱՀԱՐՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՆԱԽԱՀԱՅԱՑ

Ա. Ֆառասեկի Մատենադարանի հայկական ձեռագրերի ցուցակագրման աշխատանքները ավարտելու մոտ են: Ցուցակագրվել են 1693-ին Ամստերդամում հրատարակված Շուշանի Հրիփսիմյանի (մեկն է տպագրության հեղինակներից) մի տոմար, որ նկարագրել է Ա. Ալպոյաճյանը, ինչպես նաև 1705-ին Ամստերդամում տպագրված Ոսկան Երևանցու «Մեկնութիւն Ժամագրքի» երկը, որի մասին գրել է Ա. Տեր-Ղևոնդյանը: Ցուցակագրվել են նաև

Ա Ւ Ա Գ Շ Ա Բ Ա Թ
Ե Ւ Չ Ա Տ Ի Կ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Չորեքշաբթի·– *պատարագ կը մատուցուի ժամը 10-ին։*
Կը պատարագէ՝
ՄԻՒՌՈՆ ՎՐԴ· ԳԼՎԼԳԵԱՆ

Հինգշաբթի·– *Սկիզբ ժամերգութեան 8·15-ին, Ընթրեաց պատարագ՝ 10-ին։*
Կը պատարագէ՝
ԺԻՐԱՑՐ ՎՐԴ· ԹԱՇՃԵԱՆ
Առանձին ժամը 16ին, Խաւարում՝ 19·30։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Հինգշաբթի·– *Պատարագ 10·45-ին, Առանձին 16, Խաւարում 20։*

Ս· ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Հինգշաբթի·– *Ժամերգութիւն 9·30-ին, Ընթրեաց պատարագ 10-ին, Առանձին 16, Խաւարում 19·30։*

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Հինգշաբթի·– *Պատարագ ժամը 10-ին, Առանձին 16, Խաւարում 19·30։*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Հինգշաբթի *Առանձին 16-ին Խաւարում 20։*

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հինգշաբթի·– *Աւրհնութիւն եւ պատարագ 8 – 11, Առանձին՝ 17, Խաւարում 20։*

Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Հինգշաբթի, *առաւօտ ժամը 9-ին փոքրերու հաղորդութիւն, Առանձին՝ 17, Խաւարում 20։*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄԱՆ

Հինգշաբթի·– *Ժամերգութիւն 8·30–ին, պատարագ 10·30-ին, Առանձին 16, Խաւարում 19։*

ՍԷՆ-ԺԵՐՕՄ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Հինգշաբթի·– *Մանուկներու հաղորդութիւն 9, Ճաշու պատարագ 10, Առանձին 17, Խաւարում 20·30։*

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Հինգշաբթի·– *Առանձին 17·30, Խաւարում 20։*

ՊՈՒԼՎ· OSSO — Ս· ՅԱԿՈԲ

Հինգշաբթի·– *Ժամերգութիւն 8·30, պատարագ 10, մանուկներու հաղորդութիւն, Առանձին 17, Խաւարում 20։*

ՍԷՆ-ԼՈՒ — Ս· ԳԷՈՐԳ

Հինգշաբթի·– *Մանուկներու հաղորդութիւն 10, Առանձին 17, Խաւարում՝ 20·30։*

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Հինգշաբթի·– *Ընթրեաց պատարագ 10–ին, Առանձին 16, կարգ Զարձարանաց՝ 19·30։*

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Հինգշաբթի·– *Առանձին 16–ին, Խաւարում 20–ին։*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Հինգշաբթի·– *Ժամերգութիւն 8–ին, Հաղորդութեան պատարագ 12–ին, Առանձին 18–ին, Խաւարում 20·30–ին։*

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Grand - Diner

A LA CAPPADOCE

AVEC SON ORCHESTRE

AU BENEFICE DU COMITE DE SOUTIEN
AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

En présence des Avocats
DIMANCHE, 18 AVRIL, A 21 H.
Participation: 300 F.

— LA CAPPADOCE: 67 bis, Quai Blanqui — 94140 Alfortville
Réservation par téléphone, s'adresser à:
— LIBRAIRIE LES MILLE ET UN LIVRES — Tél.: 325. 93. 05

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վիէն, Ապրիլ 10,
Ճրագալոյց Զատիկ։
Պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ· ՋԱՐԻՃԵԱՆ
իրիկուան ժամը 8–ին, Ս· Թէոդորոսի մատուռը։
CHAPELLE ST. THEODORE
Place St. Paul — Vienne

———×———

Լիոն, Ապրիլ 11,
Զատիկ
Հանդիսաւոր Զայնաւոր Պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԷՈՐԳ ՎՐԴ· ՋԱՊԱՐԵԱՆ
առաւօտեան ժամը 10–ին։
87, Rue Tronchet — Lyon

———×———

Լիոն, Ապրիլ 25
Մեծ Եղեռնի 67–րդ տարեդարձին առթիւ, Ֆուրվիէրի Տիրամօր Տաճարին մէջ, առաւօտեան ժամը 11–ին, Պատարագ կը մատուցուի Ապրիլեան մեր նահատակաց համար։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Օ· Պամմաճեան 200 Ֆ· նուիրած են Խոհ Ս· Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցիի չինութեան Զանգակ Միքայէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

×

Ֆր· Կապ· Խաչի Շաւիլի մանանճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Ն· Մանուկեան ընտանիքէն 200 Ֆ· իրենց չատ սիրելի բարեկամ Արամ Յակոբեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐ

Խասեան Բարեկամական Մխիթարեանը Սիպիլի յիշատակի ոգեկոչման առթիւ՝ 3000 Ֆ· կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին (ստանալ «Ծառայ»էն)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ծոբելենական հանդիսութիւն՝ ի պատիւ վաստակաւոր երաժշտագէտ՝
ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՑԵԱՆԻ
Կիրակի, Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ, Հ· Բ· Ը· Մ· Ալեք Մանուկեան Մշակոյթի սրահը։

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

4 possibilités :
1) du 24 Avril au 9 Mai, séjour à EREVAN du 25 Avril au 3 Mai et escale à ODESSA, ISTANBUL, NAPLES, et TOULON.
2) du 24 Avril au 8 Mai, escale à TOULON, CYTHERE, MUDANYA, SOTCHI et séjour à EREVAN du 30 Avril au 7 Mai.
Prix, tous compris : Cabine à 4 personnes : 4690 F., à 2 personnes : 5530 F.
3) du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).
4) du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՃԱՑ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ։
ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ
ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա· կարգի սպասարկութիւն։

Ապրիլ 20 – Մայիս 5 – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ։

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ
ԱՊՐԻԼ 24–ԻՆ

Յուլիս 10 – 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ Երեւան (9 օր)։
Օգոստոս 7 – 21 Քիեվ – Երեւան։
Սեպտեմբեր 4 – 18 Քիեվ – Երեւան։
Հոկտեմբեր 4 – 19 Մոսկուա – Երեւան։
Դեկտեմբեր 20–էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – Երեւան։

Արձանագրութեանց համար՝ Կ· ՈՒՆՃԵԱՆ
TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18։
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Դիմել Զ· ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55
ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝
9, rue Sully
ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻԴԵԱՆԻ՝
16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ· Մխէել Սոնեբի եւ Տիկինը՝ ծնող Սոնա Զաքարեան իրենց ծնողաց Տէր եւ Տիկին Զաքար Զաքարեանի յիշատակին 300 Ֆ· կը նուիրեն «Ծառայ»ին։

ANTENNE 2

DIMANCHE, 11 AVRIL
à 22 h. 30
Dans la série:
Histoires d'Amour
« COLOMBE ET AVEDIS »
Avec la participation de: Serge Avedikian
Réalisation: Jacques Kebadian

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ ՁԱՑՆԱՍՓԻԹԻՆ

Ապրիլ 11, կիրակի ժամը 23–ին, Ֆրանս – Քիւլթիւռէն՝ Լին Տուրեան։

DANS LE CADRE DE SA
SEMAINE CULTURELLE DU 24 AVRIL

LE YAN'S CLUB

PRESENTE

VENDREDI, 23 AVRIL, A 21 H.
SALLE GAVEAU — 45, Rue La Boétie - Paris 8

RÉCITAL

JEAN TER-MERGUERIAN (Violon)
MYRIAM BIRGER-PAPAZIAN (Piano)

SONATES — Si Bémol Majeur K. 378 W. A. MOZART
No. 1 Fa Majeur S. PROKOFIEFF
La Majeur C. FRANCK

Billets: Salle Gaveau — 45, Rue La Boétie - 75008 Paris
Parmi les Membres du YAN'S CLUB — 5, Avenue Reille -75014 Paris
BAKERDJIAN — 35, Rue de Trévise - 75009 Paris

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿ ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ

26, ռիւ Սիպիէ, Մարսէյլ

ԿԱՐԳ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ
Աւագ Հինգշաբթի, ժամը 17·45-ին Ոտնլուայ փոքրիկներու համար։
Աւագ Ուրբաթ, ժամը 19·15-ին Առանձին Խաչի։
Աւագ Շաբաթ, ժամը 17·30, Ճրագալոյցի պատարագ։
Կիրակի, Զատիկ· Զայնաւոր պատարագ առաւօտեան ժամը 10·15-ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ Վ· ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Ծառայ Ս· պատարագին՝ բարեմասնաբար թուրթիւնները տեղի կ'ունենան ժողովրդապետութեան սրահին մէջ։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Հայկական Ուսումնասիրութեան, Տեղեկութեան եւ Տեղեկութեան կեդրոնը (ՀՈՎԱՏԵԿ) ձեռնարկած է հետեւեալ երաժշտական մասնաճիւղ մը, որու նպատակները են՝–

1·– Սփիւռքահայ երաժշտութեան գոյացման սատարել։

2·– Հայկական երաժշտութեան տարածման զարկ տալ, յատկապէս երաժշտական վաստաթուղթերու, նօթերու, գրքերու եւ երաժշտական գործիքներու տարածումով։

3·– Սփիւռքի գանազան երկիրներու եւ Սովետական Հայաստանի հայ վարպետ երաժիշտներու եւ երաժշտասէրներու մէջ եղբայրակցութեան եւ մտերմութեան մթնոլորտ ստեղծել, յատկապէս հայ երաժիշտներու կեդրոնական մը պատրաստութեամբ։

«ՀՈՎԱՏԵԿ»ը արդէն սկսած է սատարել երաժշտական վաստաթուղթեր Սովետական Հայաստանէն եւ Սփիւռքի երկիրներէն։

ՀՈՎԱՏԵԿ-ը կոչ կ'ուղղէ՝–

1·– Սփիւռքի բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց օժանդակութիւնը ուղարկելով՝ իրենց տրամադրութեան տակ եղող որեւէ հին կամ նոր վաստաթուղթ (նօթեր, գրքեր, անտիպ գործեր եւայլն…) հայ երաժշտութեան եւ հայրինողներու մասին։

2·– Սփիւռքի բոլոր հայ երաժիշտներուն, երաժշտագէտներուն եւ երաժշտասէրներուն որ իրենց մասին մանրամասն տեղեկութիւններ ուղարկեն՝ կազմելու համար հայ երաժիշտներու կեդրոնական տեղեկութեան ցանկի մը պատրաստութեան համար։

C. E. D. I. A.
15, Rue de 24 Avril 1915 — Décines
Tél.: (7) 849. 42. 97

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
8
JEUDI
8 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.145 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.145

ԹՐՔԱԿԱՆ ԵՐԻԶՆԵՐ ԿՐԱԿԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ

ՊՈՒՐՃ - ՀԱՄՈՒՏԻ ՄԷՋ

Պուրճ Համուտի մէջ, Մարտ 25-ին, Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Երիտասարդաց Միութեան անդամներ ձեռնարկած են Թրքերէն ձայներիզներու եւ վիտէօ - ֆասէթներու հաւաքման արշաւի մը : Արդարեւ, հակառակ նախապէս կատարուած երիտասարդական եւ մամլոյ յաճախակի կոչերուն եւ զգուշացման հրաւէրներուն, Թրքական «մշակոյթ»ի արտայայտու - թիւնը նկատուող ձայներիզներն ու վիտէօ - ֆասէթները կը տարածուէին հայկական մթնոլորտին մէջ, մնայուն ներկայու - թիւն մը դառնալով հայ տուներէ ներս եւ կառքերու մէջ :

Երէկ, Մարտ 25-ի առաւօտեան Հ. Յ. Մ.ի անդամներ որոշած են գործի անցնիլ եւ առաջքը առնել ախտաբանական երե - ւոյթին : Ժամը 10-էն մինչեւ 11 անոնք բազմահարիւր ձայներիզներ եւ վիտէօ - ֆասէթներ գրաւած են կարգ մը տիսկո - թէքներու վաճառատուներէն, ինչպէս նաեւ երկու բնակարաններէ՝ ուր գաղո - ծօրէն տեղի կ'ունենար վաճառքը : Երի - տասարդները այցելած են նաեւ Պուրճ Համուտի շրջանը գործող Հալէպ - Պէյ - րութ ճամբորդական կարգ մը գրասեն - եակները, որոնց միջոցով կը կատարուի ձայներիզներու ներածումը եւ անոնց եւս յանձնած են ազդարարագիրներ :

Հաւաքուած ձայներիզներն ու վիտէօ - ֆասէթները - որոնց չարքին՝ պոռնկա - գրական ժապաւէններ - կէսօրին կրակի մրուած են Պուրճ Համուտի մայր խաչմե - րուկներէն մէկուն վրայ, նոյն տունն ա - կանատես անցորդներուն յանձնելով կոչ - ընտուիկներ : Երեկոյեան երիտասարդ - ներ շրջած են Պուրճ Համուտի հայա - բնակ թաղամասերը եւ կոչեր ու թռու - ցիկներ ցրուած բնակարաններէ ներս, Թրքերէն ձայներիզներու եւ վիտէօ - ֆա - սէթներու գործածութեան եւ տարածման դէմ :

Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Երիտասարդաց Միութեան կոչը կ'ըսէ.

«Լուրջ մտահոգութենէ մը մեկնած կը դիմենք Ձեզի :

«Այսօր առաւօտ. Պուրճ Համուտի մէջ գործող վիտէոյի եւ ֆասէթի բոլոր խա - նութներէն, ինչպէս նաեւ դէպի Սուրիա գացող ինքնաշարժներէն հաւաքուեցան Թրքերէն վիտէոներն ու ֆասէթները :

«Ոչուն ազդարարութիւն ուղղուեցաւ նաեւ այդ երիտները տարածողներուն : Երիտները, խմբուեցան եւ կրակի տրուե - ցան :

«Գիտենք թէ լաւ կ'ըմբռնէք մեզ, Թրք - քական «մշակոյթ»ի տարածման դէմ մեր ունեցած կեցուածքին համար :

«Վերջին հաշուով, ժողովուրդի մը նուաճումը միայն զինուորական ուժով չէ որ կը յաջողի, այլ նաեւ մշակոյթով, անկախ այն իրողութենէն որ Թրքական «մշակոյթ» ալ դոյութիւն չունի :

«Արդէն իսկ Թուրքիոյ զինուորական խունթան (զինուորական բռնատիրու - թիւն) անցեալ Դեկտեմբերին ջնջեց իր իսկ մշակոյթի նախարարութիւնը :

«Մենք կը մերժենք ընդունիլ, որ հա - կառակ այս գաղութին մէջ հայաշունչ մեր մթնոլորտը խաթարելու փորձեր կա - տարուին :

«Եւ մանաւանդ կը մերժենք ընդունիլ, որ մեր դարաւոր թշնամին՝ Թուրքիան, որ այսօր աւելի քան երբեւիցէ լծուած է հակահայ քարոզչութեան, կարենայ մեր հոդիներուն մէջ նենգափոխել հայկական չունչն ու դիմագիծը :

«Ա՛ռ այդ, սիրելի հայրենակից, մեր պահանջն է որ միանգամ ընդմիշտ վերջ տրուի Թրքական վիտէօներու եւ ֆասէթ - ներու ունկնդրութեան, արգելք հանդի - սանալով անոնց տարածման :

«Այսօր առնուեցաւ առաջին քայլը :

«Կը յուսանք որ կարիքը չենք ունենար նոր եւ աւելի ուժգին քայլերու դիմե - լու» :

×

Այս ամբողջ պատմութեան մէջ ցաւա - լին «մեր ճաշակն է», քանի Թուրքերն ալ, երբ որ հարկ է, իրաւացի կերպով կը պարծենան որ իրենց լեզուն եւ «մշակոյ - թ»ը տարածողը արտասահմանի մէջ՝ Հայերն են : Եւ այս պատկերը սկսած է ներածուիլ նաեւ Ֆրանսա, ուր, էր եր - բեմն, աւելի բծախնդիր էինք եւ Թրքա - կան եղանակները, պորտապարերը եւ «գեղարուեստի» նման նմոյշներ հեռու կը մնային մեզմէ : Գալով Թրքախօսու - կը մնային մեզմէ : Գալով Թրքախօսու - թեան, ի՞նչ ըսել երբ Թուրքիայէն (եր - թեան, ի՞նչ ըսել երբ Թուրքիայէն (եր - բեմն ալ՝ Լիբանանէն իսկ) ժամանող այն Հայերը, որոնք կամայ թէ ակամայ Թըր - քախօս են, փութկոտութեամբ Ֆրանսե - րէն կը սորվին, ինչ որ բնական է, բայց այդ փութկոտութեան մէկ տասներորդը չեն տրամադրեր, նախ իրենց մայրենի լեզուն սորվելու :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆՈՐ ԴԱՏ ԷՃԷՎԻՏԻ ԴԷՄ

ԱՊՐԻԼ 29-ԻՆ

38 ՔԻԽՐՏԵՐ «ՄԱՔՐՈՒԱԾ»

Նուէա արտադաղթած գրագէտ մըն է, որ Ապրիլ 5-ին, յայտնած է թէ 38 Քիւր - տեր, որոնք Տիարպէքիրի բանտն էին ցմահ չարչարուած են : Ըստ այս Քիւր - տին, դէպքը յայտնուած է, երբ զիակ - ները ընտանիքներուն յանձնուած են : Կուսայ նաեւ սա մանրամասնութիւննե - րը.- Զինուորականները ներխուժած են թ է ւ 35 եւ 37 խ ց իկ ն ե ր ը եւ արտասուարեր ռումբեր նետելէ ետք, դնդացիրի կրակի տակ առած են բան - տարկեալները : Խարբերդի մէջ ալ, եօթը բանտարկեալ ցմահ չարչարուած են, ո - րովհետեւ վերոյիշեալ չարդին դէմ բո - ղոքած էին : Կ'ըսուի թէ չատ Քիւրտեր ձերբակալուած են Պաթման, Պիթլիս եւ Տիարպէքիր : Տասը միլիոն կը նկատուի Անատոլու գտնուող Քիւրտերու թիւը, որու 80%-ը անգրագէտ եւ (Թուրքերու անգրագիտութեան համեմատութիւնը 60% է) :

Միւս կողմէ, Պոլսոյ զինուորական ատեանը ցկեանս բանտարկութեան վե - րածած է Քուրթուլուշի պատկանող եօթը անդամներու մահավճիռները :

Գալով էճէվիտի, կրկին պիտի դառնուի : Այս անգամ ամբաստանութիւնն այն է թէ դէմ գործած է այն հրովարտակին, որ կ'արգիլէ քաղաքական մոքերու փոխա - նակութիւնները, երբ պատասխանած է օտար մամուլի զանազան թղթակիցներու հարցումներուն : Նոյն յանցանքին հա - մար, սակայն, Տէմիրէլի (Ատալէթի ղե - կավարը) պիտի չդատուի :

Էճէվիտի դատը տեղի կ'ունենայ Ապ - րիլ 29-ին : Կրնայ եօթը ամիս բանտար - կութեան դատապարտուիլ :

Մռնտի թղթակիցը՝ Քլէո Թրէան կըր - կինյօդուած մը նուիրած է Թուրքիոյ, այս անգամ առաւելաբար ծանրանալով անոր արտաքին քաղաքականութեան վր - րայ եւ յարաբերութիւններուն, մէկ կող - մէ Միացեալ - Նահանգներու, միւս կող - մէ՝ Եւրոպայի եւ վերջապէս իր դրա -

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏՒՈՒՐ ՍՊԱՍՈՒՄ

Մեր ծնողքներէն հարիւրին քանի՞ն իր զաւակէն, կամ զաւակներէն հեռու կ'ապ - րէր ասկէ երեսուն տարի առաջ, այսօր հարիւրին քանի՞ն կ'ապրի : Շահեկան էր ըլլար, եթէ կարենայինք ընել այսպիսի բաղդատութիւն մը : Թուանշաններ չու - նինք անշուշտ մեր ձեռքը, բայց արդէն թուանշանի ալ չենք կարօտիր, գիտնա - լու համար որ այսօր անբաղդատելիօրէն աւելի բարձր համեմատութեամբ ող - ջերթ մաղթած են ու կը մաղթեն իրենց զաւակներուն, գանոնք ղրկելու համար դէպի հեռաւոր հորիզոններ, ի խնդիր տնտեսական ու ընկերային լաւագոյն կեանքի մը :

Այս պատկերը չատ տխուր է : Արեւելքի մարդուն աշխարհահայեացքին ներհակ կ'իյնայ, ծանրապէս կը վիրաւորէ անոր զգացական ներաշխարհը : Զաւակը առա - նին առարկայ մը չէ, որպէսզի զայն օր մը ձեռքէդ հաննես կատարեալ անտարբե - րութեամբ : Զաւակը ամբողջ կեանքի, յաւերժութեան համար է : Զաւակը ամէն օր միասին ըլլալու, երջանկութեան ու դժբախտութեան բաժնեկից ըլլալու հա - մար է : Զաւակը այն յաջորդդ է, որուն պիտի թողուս ինչ որ ունիս աշխարհի վրայ իբրեւ ամենաթանկագին : Զաւակը այն ամենասիրելի էակն է, որուն մազերն ու երազները կը չոյես ամբողջ մանկու - թեան մը ընթացքին, որպէսզի օր մըն ալ ա՛ն չոյէ քու սպիտակ մազերդ ու ծերու - թեանդ երազները :

Բայց այսօր քիչերու կը վիճակի ամ - բողջ կեանք մը իր մօտ պահել իր զաւա - կը : Ի՞նչ յուսախաբութիւն : Մէկէ աւե - լի ազդակներ նոր ճակատագիր մը բեր - ցուցին հիմա մեր ծնողքներուն : Հեռու առաքել զաւակը : Արտօնել որ հեռաւոր ափերու վրայ իր բախտը փնտռէ ան, իր բոյնը կազմէ ան, իր գործը հիմնէ ան : Արտօնել՝ որ ընտանիքին կեանքը փրթի հոս ու չարունակուի հոն, առանց քեզ : Արտօնել՝ որ զաւակը նամակ դառնայ, լուսանկար դառնայ, հեռախօսէն լսուած ձայն դառնայ : Արտօնել վերջապէս՝ որ տանդ մէջ լռութիւնն ու բացակայութիւ - նը չրջապատէ քեզ : Մարմնով հոս ապ - րիս, մտքով՝ հոն :

×

Ու այսպէս կ'երթան մեր զաւակները : Բարձրագոյն ուսում առնելու կ'երթան : կ'երթան որպէսզի զարգանան : Եւ արդէն ընդունակ են, պիտի կարգան ու պիտի զարգանան : Տակաւին համալսարանը չա - ւարտած, գործի հմայիչ առաջարկներ ալ պիտի գտնեն իրենց առջեւ : Անոնցմէ մէկը կամ միւսը ընտրելու ատեն կեան - քի ընկերուհի մը, ընկեր մը պիտի ցցուի իրենց դիմաց : Շուտով պիտի կազմուի նոր բոյն մը : Նոր ճիչ մը դէպի երկինք պիտի բարձրանայ օտարութեան մէջ : Բայց ճիչը պիտի կորսուի օտար ափերու վրայ եւ աղմուկներու մէջ : Մինչեւ ծը - նընդավայր պիտի չկարենայ հասնիլ :

×

- Զաւակս «բժշկութիւն» կ'ուսանի, երկու տարի վերջ դիս ալ իր քովը պիտի առնէ :

- Զաւակս բժիշկ եղաւ, աշխատիլ ըս - կսաւ, երկու տարի վերջ, եթէ Տէրը կամենայ, դիս ալ իր քով պիտի կանչէ :

- Բժիշկ զաւակս գործը նոր կարգի դնել սկսաւ, ամուսնացաւ ալ, եթէ Աստ - ուած ուզէ, երեք տարի վերջ դիս ալ իր քով պիտի հրաւիրէ :

×

Օ՛, այս սպասումը : Տարիներ կ'անց - նին, զաւակները համալսարան կ'աւար - տեն, աշխատիլ կը սկսին, կ'ամուսնա - նան, բոյն կը կազմեն, զաւակ, յետոյ զաւակ մըն ալ կ'ունենան, բայց չի հաս - նիր «եկուր այլեւս միասին ապրինք» ը - սող նամակը : Եւ ճիշը ծուռ ծնողք մը, ծերունազարդ մայր մը կամ հայր մը, չատ անգամ երկուքն ալ, պատուհանի մը քով նստած, ամբողջ օրը կ'անցընեն խո - սելով իրենց հեռաւոր զաւկին, անծանօթ թռուներուն կամ հարսին մասին, որոնք չաբաթը անգամ մը հազիւ պահ մը պիտի յիշեն զիրենք : Տարիները կ'անցնին : Հեռաւոր ափերու վրայ հաստատուած այդ երիտասարդները քանի կը յաջողին կարգի դնել իրենց գործերը, այնքան նոր «դժուարութիւն»ներու հետ դէմ յան - դիման կը մնան : Միշտ նոր նամակ մը կը հասնի այդ դժուարութիւնները բա - ցատրող : Միշտ նոր յետաձգում մը՝ միանալու, կրկին միասին ապրելու : Եւ սպասումը կը տեւէ : Սպասումը, այս տխուր սպասումը, այլեւս կրկին միանա - լու սպասում չէ : Նամակի մը սպասումն է ան, լուսանկարի մը սպասումն է, եւ վերջապէս՝ մահուան սպասումն է :

Ռ. Հ.

ՄԱԼՈՒԻՆԻ
«ԲՈՒՆ» ՏԻՐՔ՝ ... ՖՐԱՆՍԱ

Մինչ Անգլիացիք ճամբայ ելած են եւ Արժանթինցիք տեզաւորուած, Ֆրանսա - կան մամուլը լրջօրէն կը զբաղի այս հե - ռաւոր կղզիով, որ այժմէական դարձաւ Շաբաթ օր, երբ 24 ժամ առաջ, անունն իսկ չատերու անծանօթ էր :

Բայց օրէնք մը կայ, կամ աւանդու - թիւն մը՝ հողը կը պատկանի անոր, որ առաջին անգամ ոտք կը դնէ հոն : Եւ 1764-ին Լուի տը Պուկէնվիլն է, որ ըր - բաւած է կղզին եւ մկրտած՝ Մալուին, ինչ որ Արժանթինցիներուն համար վե - րածուած է Մալվինասի բայց երբեք՝ Ֆոքլանտս : 1832-ին է միայն, որ Անգ - լիացիք զայած - նստած են եւ դրօշակը պարզած... :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ մէջ Ֆրանսացի մը եւս դատապարտուած է Էոյիլնի համար : Է - րիք Լոնժօ, որ ձերբակալուած էր 1979 Սեպտեմբերին 1 կրամ էոյինով իր վր - րայ, ութ տարի բանտարկութեան դա - տապարտուած է եւ անմիջապէս օգտուե - լով 47%ի զեղչէ մը, պատիժը իջած է չորսուկէս տարուան :

ՎՃՌԳՎՈՒՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՎԵՑ ՊԱՏԺԱՌՈՒ ՀԱՄԱՐ

(Ի· եր վերջին մաս)

Երբ հարցրի, թե ինչպես է վարվում ընկերների հետ, որոնք կարծիք են հայտնում, թե ինքնիշխանությունը պետք է տրվի ոչ միայն Ռուսաստանի Ֆեդերատիվ Սովետական Հանրապետությանը, այլև մյուս հանրապետություններին, նա պատասխանեց.

– Ես չեմ կարող ասել, որ ինձ հետ ընկերական չեն վարվում, բայց ես զգում եմ, որ ինձ չեն վստահում: Ես ինձ զգում եմ ինչպես ձիու մեջ, որի աչքերի կողքերին կապ են դրել, որպեսզի նա միայն առաջ նայի: Ես ինձ զգում եմ ինչպես ձիու մեջ, որի աչքերի կողքերին կապ են դրել, որպեսզի նա միայն առաջ նայի:

Ես հարցրի, թե ինչ է նա կարծում Ռուսաստանի ապագայի մասին:

– Ես չգիտեմ, ինչ կլինի, բայց ես գիտեմ, որ ինձ համար ոչ մի տեղ չկա այդ ապագայում

ԱՆԴԵՆԱԿԱՆ

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻՆ ՎԵՑ ՄԻԼԻՈՆ ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐ

Փարիզի գեռնադամբանները, (Քաթֆոմպ), ուր օտար զբօսաշրջիկները խուռներամ կ'իջնեն, փարիզցիք սակայն նը – ւազ կը ճանչնան զայն: Ինչ որ կը տես – նուի հոն, արժանի է այցելութեան: Գեռնուղիներու այլանդակութեան մէջ ղիզուած ոսկերահրքներու տեսքը, իս – կապէս սարսուռ կը ներշնչէ, առանց կապ ունենալու հոն տիրող սաստիկ զովու – թեան հետ: Պաշտպանուած ջերմութեան տանիքով մը, Մոնսուրիի այդ հինա – ւուրց քարայրին մէջ, յարատեւ խոնա – ւութեան ազդեցութեամբ ալ, վեց հազար խորանարդ մեթր ծաւալով, զանկեր, օրը – նքի եւ այլ ոսկորներ կը պահեն իրենց անաղարտ գոյութիւնը գրեթէ երկու հա – զիր տարիներէ ի վեր, հաշուելով ամէ – նէն հինները, ու կը թուի թէ անոնք պի – տի տոկան յաւիտենականութեան: Այդ գեռնադամբաններու առաջին «հիւր»երը տղ փոխադրուեցան 1786–ին, այսպէս կոչուած՝ Անմեղներու գերեզմանէն: Ամ – բողջ տասնեւհինգ ամիսներու ընթացքին, ամէն օր բեռնատար կառքերով լեցուն, ոսկորներ կ'երթեւեկէին դէպի այդ վե – րափոխուած քարայրը: Տեղափոխութիւն մը, այնքան տոիպոզական, քանի որ վաթսուն տարիներէ ի վեր, մայրաքա – ղաքին մէկ թաղամասին՝ Լէնժըրիի բնա – կիչները կը գանգատէին տաստկաբոյր գարշահոտութենէ մը որ կուգար նոյն այդ Անմեղներու գերեզմաններէն:

Արդարեւ, տասը գարերով, նոյն գե – րեզմանը ընդունած էր երկու միլիոն նըն – կեցեալներու աճիւնները: Դիզումը այն տաիճանի հասած էր որ հասարակաց փոսին մակարդակը հետզհետէ կը մըղ – ուէր դէպի վեր, ուր ոտք, այսինքն եր – կուքուկէս մեթր բարձրութեամբ, մեր – ձակայ փողոցներն ի վեր: 1780 Մայիսին գայթկղութիւնը կը ծագէր, երբ մօտա – կայ նկուղի մը պատը կը փլչէր ոսկոր – ներու ճնշումին տեղի տալով եւ թէ նոյն տան վարձակալները հազիւ կ'ազատէին հաւաքական չնչահեղձութենէ: «Ցարի – ներու հովովոյթով, ու քաղաքը հականե – խումի ենթարկելու նպատակաւ, ուրիշ բազմաթիւ գերեզմաններու մէջ թաղ – ուածները պիտի գետեղուէին եւս Թոմպ - խուաուի գեռնադամբաններու չարքին, անուանուած պաշտօնապէս «հասարա – կաց ոսկերտիք»: Քիչ առ քիչ, այդ մե – ռելային աշխատանքին լծուած աշխատա – ւորները, «արուեստական ճաշակով մը առնուազն վայելուչ երեւցնելու ճիգով», կարգով կարգով կը չարէին զանկերը եւ սրնգոսկերը, փոխանակ զանոնք խառնի – խուն դիզելու: Այսպէս, կարելի է ման – զալ, ընդարձակ նրբանցքներու մէջ ուր ոսկորներու պատեր կը բարձրանան, եր – կուքէն երեսուն մեթր թանձրութեամբ: Կանգ ա՛ռ, հոս է կայսրութիւնը մահ – ուան, այսպէս գրուած է խոշոր մահար – ձանի մը վրայ երբ կը յառաջանաս հե – տզհետէ: Ուրիշ տեղ մը կը կարդացուի – մտածէ այս առաւօտ որ պիտի չերթաս մինչեւ իրիկուն, այսինքն պիտի չապ – րիս, եւ իրիկունն ալ, դարձեալ մտածէ որ պիտի չհանիս գուցէ յաջորդ առա – ւօտեան քիչ մը անդին՝ երանի անոր որ միշտ իր աչքերուն առջեւ կը տեսնէ պատ – կերը մահուան եւ որ միշտ պատրաստ է իւրաքանչիւր օր մահանալու: Նաեւ սա՝ հրաժարէ ունեցածներէդ, քանզի պիտի մեռնիս: Այսպէս քանի մը հարիւր մեթրի երկարութեան, պիտի հանդիպիս մեռե – լական ընտիր զրականութեան մը տողե – րին հետ տարագրութեան դառնութիւն – ները: Կ'ապաստանի Պուլկարիա, ուր բազ – մաթիւ գժուարութիւններէ ետք կը վե – րամիանայ իր սիրած աղջկան՝ Աղաւնիի, զոր ճգած էր երկիր: 1922–ին Աւետիս եւ Աղաւնի կ'ամուսնանան ազատավայրին մէջ, Պուլկարիա, ուրկէ 1930–ին՝ իրենց զաւակներով կը տեղափոխուին Մար – սէյլ: Հոս, Աւետիս, չարքային համայնա – վար, կ'աշխատի գործատան մը մէջ: 1947–ին ընտանեօք կը ներգաղթէ Հա – յաստան, ուր Աւետիս եւ Աղաւնի նոր կեանք մը կը ստեղծեն, կը հիմնեն իրենց սեփական բոյնը եւ խաղաղ կեանք մը կը վարեն իրենց զաւակներով եւ թոռներով: 70–ական թուականներու սկիզբը, զա – ւակները յուսախաբ հայրենիքէն՝ կը վե – րադառնան Ֆրանսա: Աւելի ետք Աւետիս եւ Աղաւնի, առանձին մնացած ըլլալով, կ'որոշեն միանալ իրենց զաւակներուն, արդիւնք՝ ծնողական սիրոյ: 1974-ին Ա – զաւնի կը մեռնի Մէօռոնի մէջ: Աւետիս ամէն չաբաթ կ'այցելէ իր կնոջ շիրիմին և լինքնուրոյն ոտանաւորներ կ'արտասանէ անոր առջեւ: 1981–ին կը ծնի Ցովնա – թան, Աւետիսի եւ Աղաւնիի թոռան զա – ւակը:

Կէս ժամնոց ժապաւէնը, զոր բեմադ – րած է Ժաք Քեզատեան, կը բաղկանայ 5 գլխաւոր բաժիններէ: Առաջին բաժ – նին մէջ Աւետիսի մանկութեան ընդմէջէն կը ներկայացուին տեսարանները՝ Հայերու դէմ Թրքական կառավարութեան կատա – րած ջարդերէն: Ջարդերու տեսարանները առնուած են «Նահապետ» չարժանկարէն: Երկրորդ բաժինով կը ներկայացուի Աւե – տիսի կեանքը Մարսէյլի մէջ, իսկ եր – րորդ բաժինով՝ ներգաղթը Հայաստան, ուրկէ առնուած տեսարանները կը չեշտեն Աւետիսի աշխատասիրութեան ոգին ու հաւատացեալի նկարագիրը: Չորրորդ բաժինը կ'անդրադառնայ Աւետիսի եւ Ա – զաւնիի զաւակներուն և և թոռներուն կեանքին Ֆրանսայի մէջ, անոնց կրած ազդեցութեան՝ նոր միջավայրէն, կեն – ցաղին եւ նոր մտայնութեան, հարցերը քննելու նոր աշխարհահայեցքին եւայլն: Հոս, Սերժ Աւետիքեան կը չրջի Սփիւռ – քի առաջին, երկրորդ եւ երրորդ սե – րունդի չրջանակներուն մէջ: Առաջինին մէջ կարծիքներ եւ յաւելեալ տեղեկու – թիւններ կը քաղէ իր մեծ – հօր մասին, տուներէ եւ սրճարաններէ ներս նարտիի չուրջ հաւաքուած տարեցներէ. երրորդ սերունդին պատկանող երիտասարդական չրջանակներու մէջ կը չեշտուի մէկ կող – մէ այն խզումը, որ գոյութիւն ունի նոր սերունդի եւ անոնց ծնողքներուն միջեւ, միւս կողմէ՝ այն սերտ կապը, որ երի – տասարդը աւելի կը զօդէ իր մեծ – հօր եւ մեծ – մօր: Հոսկէ նաեւ հպանցիկ ակ – նարկը՝ երկրորդ սերունդին վրայ: Նոր սերունդը ինքզինք մօտ զգալով հանդերձ աւանդութիւններուն, լեզուին ու մչա – կոյթին, մտավախութիւնը ունի ազգային դիմագիծի կորուստին, «եթէ բան մը չկատարուի»: Վերջին բաժնին կը ծնի Ցովնաթան, Աւետիսի և Աղաւնիի թոռան զաւակը, Սփիւռքի չորրորդ սերունդը, որ վաղը՝ «պէտք է բան մը ընէ»: Ժապա – ւէնը վերջ կը դնէ Սփիւռքի նոր մա – նուկի ծնունդով, որուն վիճակուած է ճակատագրական դեր մը խաղալ, քիչ մը ամէն տեղ, լաւծուն պողոտաներուն վը – րայ, և խնդիր իրրեւ Հայ գոյատեւման:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

«Աղաւնի եւ Աւետիս»

ՍԻՐՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԸՆԴՄԻՋԷՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՄԸ ՈԳԻՍԱԿԱՆԸ

Ֆրանսական հեռատեսիլի Անթէն 2 կա – յանէն, Զատկուան Կիրակիի օրը ժամը 22·30–ին կը ցուցադրուի «Աղաւնի եւ Ա – ւետիս» ժապաւէնը՝ «Սիրոյ պատմու – թիւններ» յայտագրէն: Շարքին նպատակն է անձի մը սիրոյ պատմութեան ընդմէջ – էն եւ անկէ անդին վերապրեցնել ենթա – կային անցեալի յուշերը, ընտանեկան կեանքի կենսագրականը, գժուարութիւն – ները՝ որոնցմէ անցած է ան. այլ խօս – քով՝ ենթակային անձնական պատմու – թեան ընդմէջէն վերակենդանացնել անոր պատկանած ժողովուրդին գլխաւոր պատ – մութիւնը...

Ժապաւէնին մամլոյ համար ցուցադ – րութիւնը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, Ապ – րիլ 2–ին:

Ժան – Տընի Պոնանի յայտագրին առա – ջին ժապաւէնը ցուցադրուած էր Փետր. 5–ին, երկրորդը կը կոչուի «Աղաւնի եւ Աւետիս»: Նիւթը հետեւեալն է:

Սէօլէօզի Աւետիս Աւետիքեան կ'ը պատմէ իր կեանքին ոդիսականը, զոր ձայներիզի վրայ առած է իր թոռը՝ Սերժ Աւետիքեան, որ ծանօթ է «Փիլովըր Ռուժ» չարժանկարին գլխաւոր գերի մարմնաւորումով: Երբ ապագայ ժապա – էնին համար ձայնագրուած բնագիրը պատրաստ եղած է, նկարահանումի աշ – խատանքներէն քիչ առաջ ծերունի Աւե – տիս հիւանդացած է եւ մեռած անցեալ տարի Ապրիլ 23-ին: Հետեւաբար իր թո – ռը՝ Սերժ Աւետիքեան, փոխարինելով իր մեծ – հայրը, կը պատմէ անոր սիրոյ պատմութեան ընդմէջէն Աւետիսի եւ ա – նոր նման չատերու՝ Ապրիլեան սերուն – դի ապրած ոդիսականը: Աւետիս ծնած է 1900–ին՝ Սէօլէօզ: Հազիւ 15 տարեկան պատանի, ան կը ճաշակէ իր ժողովուր – դին հետ տարագրութեան դառնութիւն – ները: Կ'ապաստանի Պուլկարիա, ուր բազ – մաթիւ գժուարութիւններէ ետք կը վե – րամիանայ իր սիրած աղջկան՝ Աղաւնիի, զոր ճգած էր երկիր: 1922–ին Աւետիս եւ Աղաւնի կ'ամուսնանան ազատավայրին մէջ, Պուլկարիա, ուրկէ 1930–ին՝ իրենց զաւակներով կը տեղափոխուին Մար – սէյլ: Հոս, Աւետիս, չարքային համայնա – վար, կ'աշխատի գործատան մը մէջ: 1947–ին ընտանեօք կը ներգաղթէ Հա – յաստան, ուր Աւետիս եւ Աղաւնի նոր կեանք մը կը ստեղծեն, կը հիմնեն իրենց սեփական բոյնը եւ խաղաղ կեանք մը կը վարեն իրենց զաւակներով եւ թոռներով: 70–ական թուականներու սկիզբը, զա – ւակները յուսախաբ հայրենիքէն՝ կը վե – րադառնան Ֆրանսա: Աւելի ետք Աւետիս եւ Աղաւնի, առանձին մնացած ըլլալով, կ'որոշեն միանալ իրենց զաւակներուն, արդիւնք՝ ծնողական սիրոյ: 1974-ին Ա – զաւնի կը մեռնի Մէօռոնի մէջ: Աւետիս ամէն չաբաթ կ'այցելէ իր կնոջ շիրիմին և լինքնուրոյն ոտանաւորներ կ'արտասանէ անոր առջեւ: 1981–ին կը ծնի Ցովնա – թան, Աւետիսի եւ Աղաւնիի թոռան զա – ւակը:

Կէս ժամնոց ժապաւէնը, զոր բեմադ – րած է Ժաք Քեզատեան, կը բաղկանայ 5 գլխաւոր բաժիններէ: Առաջին բաժ – նին մէջ Աւետիսի մանկութեան ընդմէջէն կը ներկայացուին տեսարանները՝ Հայերու դէմ Թրքական կառավարութեան կատա – րած ջարդերէն: Ջարդերու տեսարանները առնուած են «Նահապետ» չարժանկարէն: Երկրորդ բաժինով կը ներկայացուի Աւե – տիսի կեանքը Մարսէյլի մէջ, իսկ եր – րորդ բաժինով՝ ներգաղթը Հայաստան, ուրկէ առնուած տեսարանները կը չեշտեն Աւետիսի աշխատասիրութեան ոգին ու հաւատացեալի նկարագիրը: Չորրորդ բաժինը կ'անդրադառնայ Աւետիսի եւ Ա – զաւնիի զաւակներուն և և թոռներուն կեանքին Ֆրանսայի մէջ, անոնց կրած ազդեցութեան՝ նոր միջավայրէն, կեն – ցաղին եւ նոր մտայնութեան, հարցերը քննելու նոր աշխարհահայեցքին եւայլն: Հոս, Սերժ Աւետիքեան կը չրջի Սփիւռ – քի առաջին, երկրորդ եւ երրորդ սե – րունդի չրջանակներուն մէջ: Առաջինին մէջ կարծիքներ եւ յաւելեալ տեղեկու – թիւններ կը քաղէ իր մեծ – հօր մասին, տուներէ եւ սրճարաններէ ներս նարտիի չուրջ հաւաքուած տարեցներէ. երրորդ սերունդին պատկանող երիտասարդական չրջանակներու մէջ կը չեշտուի մէկ կող – մէ այն խզումը, որ գոյութիւն ունի նոր սերունդի եւ անոնց ծնողքներուն միջեւ, միւս կողմէ՝ այն սերտ կապը, որ երի – տասարդը աւելի կը զօդէ իր մեծ – հօր եւ մեծ – մօր: Հոսկէ նաեւ հպանցիկ ակ – նարկը՝ երկրորդ սերունդին վրայ: Նոր սերունդը ինքզինք մօտ զգալով հանդերձ աւանդութիւններուն, լեզուին ու մչա – կոյթին, մտավախութիւնը ունի ազգային դիմագիծի կորուստին, «եթէ բան մը չկատարուի»: Վերջին բաժնին կը ծնի Ցովնաթան, Աւետիսի և Աղաւնիի թոռան զաւակը, Սփիւռքի չորրորդ սերունդը, որ վաղը՝ «պէտք է բան մը ընէ»: Ժապա – ւէնը վերջ կը դնէ Սփիւռքի նոր մա – նուկի ծնունդով, որուն վիճակուած է ճակատագրական դեր մը խաղալ, քիչ մը ամէն տեղ, լաւծուն պողոտաներուն վը – րայ, և խնդիր իրրեւ Հայ գոյատեւման:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԸ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆի Հայ Մշակութային Աբա – բատ կազմակերպութեան սրահին մէջ, փետր. 26, – Մարտ 2, տեղի ունեցած են Գուսանական երգերու երեկոյթները: Հինգ հոգինոց նուագախումբ մը, ընկերանա – լով ութ երգիչ – երգչուհիներու, ներ – կայացուցած է Սայաթ Նովայի, Ջիւա – նիի, Շերամի, Շիրինի, Աչոտի, Շահէ – նի, Հատախի երգերէ բաղկացած յայ – տագիր մը, որ մեծ գնահատանքի արժա – նացած է ունկնդիրներու կողմէ: Խումբը երկու երեկոյթներ ալ տուած է Զէյթուն թաղամասի «Սուքերեան» սրահին մէջ, Մարտ 11–ին եւ 12–ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄՆԵՐ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երեւանի ճարտարապետները մշակած են Փիզիքական մշակոյթի հիմնարկի հա – մադրոյթի նախագիծը: Ընդարձակ կա – ռոյցը, որ հեղինակներու նախատեսու – թեամբ պիտի փոուի բուսաբանական այ – գիի մօտերը, կ'ընդգրկէ դասախօսու – թիւններու առանձին չէնք մը, հանդիսատ լայն գօտիներ, բնակարաններ, արդիա – կան մարզական չինութիւններ եւ խաղա – վայրեր: Այսպէսով, ապագայ մարզիկ – ներ կրնան ուսանիլ ու ապրիլ նոյն հիմ – նարկի տարածութեան մէջ: Ճարտարա – պետները մարզիկներու համար մշակած են նաեւ մարզանքի այլ տեսակներու մարզադաշտեր:

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ

ԶԷՐԶԻ ԿԻՐՈՍԸ ՁԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

Ձէլալ ագան, աւազական մեծ տան մը ժառանգորդը, կրցած էր պահել նաեւ այդ տան աւանդական հեղինակութիւնը: Զգիտես, իր ձիերէ՞ն սորված՝ թէ պա – պերէն ժառանգած էր մաքի մէջ պահ – ուած ողջմտութիւն մը, որ երբեք դինք չէր լքեր երբ նոյնիսկ հաչիով հարթած ըլար: Հեզ մը միայն ստեղծուած ըլ – լար կարծես, եւ այդպէս ալ կըմնար Ձէլալ ագայենց տունն ու կարգուսարքը: Հաչիը այնքան հեռացուցած էր դինք ամէն բանէ, որ արդէն չէր խակ մտածեր իր նամպաներուն մասին: Նոյնիսկ օր մըն ալ չմտածեց, իր նախնիքներուն նման, Մէկքէ երթալ:

Ձէլալ ագայի հայրը ութը էր 300 ղո – լամներու ու ընդարձակ տունը, չէն էր ձիերու ու ագռերու ձայներով եւ մանր արձագանգներով:

– Աստենօք էս ընդարձակ եայլան ձէ – լալ ագայինն էր, - կը խօսէր Սեհնեքե – րիմ, - իսկ էն հովիտը, ուր կը գտնան երեք ջրազացներ, նոյնպէս ձէլալ ագա – յինն էր, տասը հինգ տարի առաջ: Դը – զերի մէջ ունէր խանութներ, մանա – ւանդ Դզերի խանը նշանաւոր եղած է: Հիմա գրեթէ չատ բան չունի: Էս տան հարստութիւնը թէ որ հեղեղին առջեւ ձգէիր, ջուրը կը փոխէր իր ճամբան: Ինքը ձէլալ ագան էդ բոլորին տակէն մտաւ վրայէն ելաւ:

– Այդ ինչպէ՞ս, Սեհնո:

– Էդ բոլորը խումարի տուաւ: Գարա – փունարցի Իպրահիմ փաչայի տղուն էն լաւ բարեկամն է:

– Դուն էն ըսէ, Սեհնեքերիմ, կարելի՞ է առանց քաշքշուք ընելու, անոր հետ խօսիլ Գարաունարի պահեստատան պէն – քերու մասին: Գուցէ օգտակար ըլլայ եւ կամ թելադրութիւն ընէ:

- Ախքան վատահելի է՝ որքան ինծի հետ կը խօսիս: Թուրքին դէմ ունեցած առելութիւնը արդէն իրեն համար նպա – տակ է գործել: Ինքան լաւ կը հասկը – նայ Հայերը, որ չես կրնար վերապահ ըլլալ: Եւ մեր վարժապետը կը կարծէ, որ հեռադիտակ մը նուէր ընելով մի – այն կարելի է խօսիլ հետը: Հաչիը գին – քը քիչ մը աւելի երախայ գործացած է: Նախ պէտք է հետը թաւլի մը խա – ղալ եւ այդ թաւլիին մէջ պէտք է տալթ տալ, որ խաղը ինքը չհասկնայ: Այդ հաւա – սով օրը օր կ'ըսէ: Եթէ տունը գտնենք գինքը, ըսել է, այսօր, ան աշխարհի վը – րայ բան չունի ընելիք, աւելի ճիշտը իր հաչիի աշխարհին մէջ մտած է:

Ձէրզի Կիրոս ու Սեհնեքերիմ մօտեցած էին ձէլալ ագայի տան, հեռուէն արդէն կ'երեւէր ճերմակ հոդէ պատերով խոշոր տուն մը ու արապիի բոյն մը՝ տան կը – տուրին վրայ: Առաւօտեան արեւը ցոլք տուած է պատուհաններու ապակինե – րուն: Դաչտին վրայ ագատ ճգուած ձիե – րու խաղը կար, արեւը ողջունող հեթա – նոսական պարերուն պէս:

Ինչքա՛ն կը մօտենային, աւելի կ'զգա – յին ոչխարի ազբի հոտը ու խոշոր տու – նը հետզհետէ աւելի կը խեղճանար տեղ տեղ փլած ծեփերով: Քիչ հեռուն կար չորս պատերով նոյնպէս խոշոր տուն մը, քրքրած կտուրով – ոչխարներու տունն էր: Արդէն երեք տարիէ տեղերէ սկսան չուներու հալոցներ: Ճամբուն մօտեցան երեք չուները: Տան մօտ հ – րեւցան մարդոց չարժումներ ու կորսուե – ցան ընդարձակութեան մէջ: Կիրոս եւ Սեհնեքերիմ, իրենց էչէրը պանդաղեցու – ցած, մօտեցած էին խոշոր ընկուզենի – ներուն՝ երբ պատահին կոզմէն երեւ – ցաւ կին մը, որ դէպի իրենց կողմը կուգար, լռեցնելու համար չուները:

- Իչէ ան է, Կիրոս:

- Ո՞վ, Սեհնո:

– Ձէլալին քոյրը:

Կիրոս նկատեց, որ Սեհնեքերիմին ձայնը փոխուեցաւ, դէմքը թեթեւ չիկ – նում մը առաւ ու լռեց:

(Շար. 539)

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

Ահագ Շաբաթ եւ Զատիկ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

Ուրբաթ·- *Ցիչատակ Զարչարանաց եւ Խաչելութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:*

Ժամերգութիւն եւ Թափօր Թագման ժամը 17–ին:

Շաբաթ·– *Ճրագալոյց·-*

Ժամերգութիւն 16·30, Ճրագալոյցի պատարագ 17·30:

Կը պատարագէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ

կիրակի, Զատիկ, Յարութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·15ին· Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Եկմալեանի Քառաճայն պատարագը պիտի երգէ՝ Մայր Եկեղեցւոյ Երգչա – խումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ Կոմիտաս Գէորգեանի:

Երկուշաբթի, Մեռելոց· ժամը 10-ին պատարագ պիտի մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԺԻՐԱՅՐ ՎՐԴ· ԹԱՇՃԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի՝ Հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Ուրբաթ·- Թափօր Թագման ժամը 17·00–ին:

Շաբաթ·- Ժամերգութիւն 17·00-ին, Պատարագ 18·15-ին:

Կիրակի·- Սկիզբ Ժամերգութեան 9ին, Պատարագ՝ 10·45–ին:

Երեցկոյթիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Վահրամ Տէվէճեանի:

Երկուշաբթի·– Պատարագ եւ Հոգե – հանգիստ ժամը 10·45-ին:

Ս· ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ուրբաթ Թաղում՝ 17·00–ին:

Շաբաթ Ճրագալոյցի ժամերգութիւն՝ 16·30-ին, պատարագ՝ 17·30–ին:

Կիրակի Սկիզբ ժամերգութեան 8·30ին, պատարագ՝ 10·30–ին,

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին բազմաձայն, Լուսաւորիչ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարու – թեամբ՝ Տօքթ· Լեւոն Մոմճեանի:

Երկուշաբթի·– Առաւօտեան ժամերգութիւն 9-ին, Պատարագ 10-ին:

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանդստեան պաշտօն:

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Ուրբաթ ժամը 17-ին Թագման Թափօր:

Շաբաթ ժամը երեկոյեան 16·30–ին Թուղթերու ընթերցում, ժամը 17·30–ին պատարագ:

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Ուրբաթ Թաղում՝ 17·00–ին:

Շաբաթ, պատարագ 16-ին:

Կիրակի ժամերգութիւն՝ 8·30–ին, պատարագ՝ 10–ին:

Երկուշաբթի Պատարագ՝ 10-ին, Հո - գեհանգիստ 12–ին:

ՄԱՐՍԷԼ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ուրբաթ Թաղում՝ 17·00–ին:

Շաբաթ ժամերգութիւն՝ 8·30–ին:

Ընթերցուածք եւ պատարագ 16 - 18, մանակցութեամբ հայկական դպրոցի աշակերտներու:

Կիրակի·- Սկիզբ ժամերգութեան 7·40 պատարագ 9·40, մանակցութեամբ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի:

Ընթերցում Հայրապետական Շնորհա - տորագրի եւ քարոզ 11·15-ին:

Երկուշաբթի·– Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ՝ 10·00 :

DANS LE CADRE DE SA

SEMAINE CULTURELLE DU 24 AVRIL

LE YAN'S CLUB

PRESENTE

VENDREDI, 23 AVRIL, A 21 H.

SALLE GAVEAU — 45, Rue La Boétie - Paris 8

RÉCITAL

JEAN TER-MERGUERIAN (Violon)

MYRIAM BIRGER-PAPAZIAN (Piano)

SONATES — Si Bémol Majeur K. 378 W. A. MOZART

La Majeur C. FRANCK

No. 1 Fa Majeur S. PROKOFIEFF

Billets: Salle Gaveau — 45, Rue La Boétie - 75008 Paris

Parmi les Membres du YAN'S CLUB — 5, Avenue Reille -75014 Paris

BAKERDJIAN — 35, Rue de Trévise - 75009 Paris

Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Ուրբաթ Թաղում՝ 17·00–ին :

Շաբաթ ժամերգութիւն եւ ընթերցը – ւածք 17-ին :

Կիրակի Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ 8-ին, պատարագ 10-ին, Պատգամ հայ - րապետական եւ քարոզ՝ 11·15-ին:

Երկուշաբթի·- Սկիզբ ժամերգութեան 8·30–ին, պատարագ՝ 10–ին, հոգեհան - գիստ՝ 11·30-ին, կէսօրէ ետք գերեզ - մանօրհնէք՝ 14-ին:

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՍՄՈՆ

Ուրբաթ Թաղման կարգ 17·00

Շաբաթ Ժամերգութիւն 9

Իրիկուն Ժամերգութիւն 16·00

Պատարագ 17·30

Կիրակի Ժամերգութիւն 9 ·

Պատարագ 10·30, քարոզ՝ 11 ·

Երկուշաբթի առաւօտ, Ժամերգու – թիւն 9, Պատարագ՝ 10 :

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրը, Տէր Հայրը կը գտնուի գերեզմանատունը, ուր՝ ժամը 14–էն 16 պիտի կատարէ գերեզմանատան վերի մասի եւ 16–էն 18՝ վարի մասի գե- րեզմանօրհնէքները:

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին բազմաձայն եկեղեցւոյս նո- րակազմ երգչախումբին կողմէ, ղեկա – վարութեամբ Տիկին Ժիւլիէթ Ելմազ – եանի:

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Ուրբաթ Թաղման կարգ ժամը՝ 17·00·

Շաբաթ Ընթերցուածք 17·30, Պատա – րագ՝ 18·30 :

Կիրակի առաւօտ ժամերգութիւն ժա - մը 8·30, հանդիսաւոր պատարագ 10 :

Երկուշաբթի ժամերգութիւն ժամը 9

Հոգեհանգիստ՝ 10 :

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Ուրբաթ Թաղում՝ 17·30 :

Շաբաթ Սկիզբ ժամերգութեան 16·30

Պատարագ՝ 17·30 :

Կիրակի Սկիզբ Ժամ· 9·00

Պատարագ՝ 10·30

Նոյն օրը գերեզմանօրհնէք ժամը 14ին:

Երկուշաբթի պատարագ եւ հոգեհան – գիստ՝ 10·30–ին:

ՊՈՒԼՎ· OSSO — Ս· ՅԱԿՈԲ

Ուրբաթ Թաղման կարգ 17·00

Շաբաթ երեկոյ ժամերգութիւն 17·00

Կիրակի ժամերգութիւն՝ 8·30 :

Պատարագ՝ 10·00 :

Երկուշաբթի Առաւօտ· ժամերգութիւն 8·30, պատարագ՝ 9·45 :

Հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց 11·10

Մանօթ·- Գերեզմանօրհնէքի համար Եր- կուշաբթի Տէր Հայրը ներկայ կ'ըլլայ ժամը 14–էն սկսեալ գերեզմանատունը մինչեւ ժամը 17·00 :

Ինչպէս նաեւ Երեքշաբթի ժամը 9–էն սկսեալ Սէն Լուի գերեզմանատունը մին – չեւ ժամը 12·00 :

ՍԷՆ–ԼՈՒԻ — Ս· ԳԷՈՐԳ ԵՒ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ

Ուրբաթ Թաղում Սէնթ Մարկրիթ ժա- մը 17·30 : Սէն – Լուի ժամը՝ 18·30 :

Շաբաթ Ճրագալոյց Սէն – Լու Ընթեր- ցուածք եւ պատարագ ժամը 17·00 :

Կիրակի Սէն – Լու ժամերգութիւն ժամը 9, պատարագ՝ ժամը 10 :

Երկուշաբթի Սէնթ Մարկրիթ պատա – րագ ժամը 10 :

Հոգեհանգիստ ժամը 11·30 :

ANTENNE 2

DIMANCHE, 11 AVRIL

à 22 h. 30

Dans la série:

Histoires d'Amour

« COLOMBE ET AVEDIS »

Avec la participation de: Serge Avedikian

Réalisation: Jacques Kebadian

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԳԵՐԱՏ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 10–ԷՆ Ի ՎԵՐ

Մահազդ	250 (294)
Հոգեհանգիստ	125 (147)
Շնորհակալիք	125 (147)
Հարսնիք, Նշանտուք	150 (176·40)
Ծննդեան	150 (176·40)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 17·6% ԹԷ·ՎԷ·Ա· (տե'ս փակագիծի մէջ ընդհ· գու– մարը):

Առեւտրական եւ այլ ծանուցում– ներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Ուրբաթ կարգ Թաղման ժամը 17·00ին

Շաբաթ ժամերգութիւն ժամը 16·30ին

Պատարագ ժամը 17·30–ին

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ ԲՀՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

կիրակի սկիզբ· ժամերգութեան 9–ին:

Պատրաստ ժամը 10–ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՓԱՐԵԱՆ

Բազմաձայն երգեցողութիւնները կը կատարուին Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ՝ Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Երկուշաբթի պատարագ ժամը 10–ին· Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ :

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Ուրբաթ Թաղում 18–ին :

Շաբաթ պատարագ 16·30–ին:

Կիրակի պատարագ՝ ժամը 10–ին:

Ցետ պատարագի հոգեհանգիստ խճո – ղումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի հոգեհանգիստներու համար նախապէս արձանագրուիլ :

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՒԱՆՈՒ

Ուրբաթ Թաղում 18·00–ին :

Շաբաթ ժամերգութիւն 9–ին:

Խթման արարողութիւն 17·00 :

Կիրակի ժամերգութիւն 8 :

Պատարագ ժամը 10 :

Ժամերգութիւն երեկոյեան 18 :

Երկուշաբթի Սկիզբ· ժամերգութեանց ժամը 9–ին, Պատարագ ժամը 10–ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Տիկին Արտաշէս Պատէմեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պատէմեան եւ իրենց զա- ւակը, Օր· Անի Պատէմեան, Տէր եւ Տի- կին Հրանդ Պատէմեան, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Պատէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փիէր Պատէմեան եւ զա- ւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւնեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Դանիէլեան, Զաւրիկեան, Տիքճեան եւ Աւագեան ըն- տանիքները, Տիկին Ռոզ Տէր – Աւետի- եան եւ զաւակները, Տիկին Էլէն Պապա- եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սար- գիս Սահակեան եւ զաւակները (Մխայ- եալ – Նահանգները) յաւուղ կը ծանուց- նեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ աղգակ- ցին՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԱՏԷՄԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 76 տարեկանին, Ապ- րիլ 6–ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Ապրիլ 9, ժամը 10·30ին հետ- ևեալ·-

FUNERARIUM DE MONTREUIL

32, Avenue Jean-Moulin

Ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի·-

VIEUX CIMETIERE DE SEVRAN

32, Avenue du Général Leclerc

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Անահիտ Փափազեան իր ամու- նոյն՝ Յարութիւնի մահուան 8–րդ ե- տարին՝ էլիզ Քէօսէեանի մահուան 11- տարելիցներուն ի յիշատակ 200 Ֆ· կ- նուիրէ «Ցառաջ»ին:

Forum-Radio-Ararad

TOUS LES DIMANCHES — DE 11 A 12

Une émission destinée aux Communautés Arméniennes de la Région Parisienne.

M. F. 98 Mhz.

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Հինգշաբթի Ոտնլուայ 17·30

Պատարագ՝ 18·00 :

Կը պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ· ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Ցաւարտ 20·30 :

Ուրբաթ·- Թաղում 18·00 :

Շաբաթ·- Ընթերցուածք 17·00-ին :

Պատարագ՝ 18·00–ին :

Կիրակի·- Պատարագ ժամը 11-ին:

Կը պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ· ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Երկուշաբթի Հոգեհանգստեան պա- տարագ 11-ին:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ

26, rue Sibylle, Marseille

ԿԱՐԳ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

Աւագ Շաբաթ, ժամը 17·30, Ճրագա- լոյցի պատարագ:

Կիրակի, Զատիկ· Հանդիսաւոր Զատիկ պատարագ առաւօտեան ժամը 10·15-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍՍՐԳԻՍ Վ· ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Ցաւարտ Ս· պատարագին՝ բարեմաղ- թութիւնները տեղի կ'ունենան ժողովի դահլեաութեան սրահին մէջ:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վիէն, Ապրիլ 10,

Ճրագալոյց Զատիկ·

Պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քա- րոզէ՝

ԿՈՄԻՏԱՍ Վ.ՐԴ· ԶԱՐԳՃԵԱՆ

իրիկուան ժամը 8–ին, Ս· Թէոդորոս մատուռը:

CHAPELLE ST. THEODORE

Place St. Paul — Vienne

×

Լիոն, Ապրիլ 11,

Զատիկ

Հանդիսաւոր Զայնաւոր Պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԷՈՐԳ Վ.ՐԴ· ԶԱՊԱՐԵԱՆ

առաւօտեան ժամը 10–ին :

87, Rue Tronchet — Lyon

×

Լիոն, Ապրիլ 25

Մեծ Եղեռնի 67–րդ տարելաթին առ- թիւ, Ֆուրվիէըի Տէրամօր Տաճարի մէջ, առաւօտեան ժամը 11–ին, Պատա- րագ կը մատուցուի Ապրիլեան մեր նա- հատակաց համար:

ՈՒՐԲԱԹ
ԱՊՐԻԼ
9
VENDREDI
9 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրացուած : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2 50 Ֆ.

57Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.146 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.146

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎ ԵՒ « Libération »

Մարտ 17-ի «Յառաջ»ի մէջ, արձագանգ հանդիսացած էինք, Լիպերասիոնի Մարտ 16-ի թիւին մէջ լոյս տեսած յօդուածի մը, զոր ստորագրած էր Օլիվիէ Սալվաթորի եւ զոր խորագրած էինք՝

«Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ Լիպերասիոն»: Արդարեւ հեղինակը, թերթին յատուկ ոճով, երկդիմի գրութիւն մը գրած էր, հասատելով Պարաճանովի դէմ եղած ամբաստանութիւնները՝ առուծախ գողցած ապրանքներու, զէնք յարաբերութիւններ, կաշառակերութիւն եւլն., ուրուհետեւ «Պարաճանով սովորականէն դուրս մէկն է, դրդռող», վերջապէս գիտցած մը:

«Լիպերասիոն»ի Ապրիլ 8-ի թիւէն կը պարզուի որ ուրիշներ ալ առնուազն «տարօրինակ» գտած էին այդ յօդուածը, քանի որ խմբագրութիւնը նամակներ ստացեր է այդ առընչութեամբ եւ էջ մը կը նուիրէ այդ «նամակագրութեան»:

Լոյս տեսած են հատուածներ երկու նամակներէ (Ժորէն Քէչիչեան, Ալֆորվիլլէն եւ Փասքալ Օպիէ) եւ երրորդ մը «նախքին խորհրդայինէ» մը, ինչպէս ինքզինքը կը մկրտէ՝ Վլադիմիր Կարա – սեւ – Օրկիւսար: Երեք նամակագիրներն ալ վրդոված են Սալվաթորիի պարսա – ւագիրէն (փաՓիէ) եւ յատակ կերպով կը պարզեն իրենց տեսակէտը: Ամէնէն հետաքրքրականն է «նախկին խորհրդա – յինի» նամակը, որ նաեւ չարժանկարի աշխարհին պատկանող անձ մըն է: Ան կ'ըսէ, ի մէջ այլոց.– «Ձեմ գիտեր ո՞վ էք, ուրկէ կուգաք, ո՞ւր կ'երթաք, քանի՞ տարեկան էք, եւ կեանքի ձեր փորձառութիւնը, չեմ գիտեր թէ սկզբունք – ներ ունի՞ք, ի՞նչ իմաստ ունին ձեզի համար՝ ճշմարտութիւն, բարոյական պատասխանատուութիւն բառերը – եւ ոչ միայն իրաւագիտական դեռնի վրայ – ձեր գրութեանց մէջ, «ուրիշ մարդ մը», «մարդիկը» բառերը եւ վերջապէս սուտ, անտանարկութիւն, զրպարտութիւն բա – ռերը: Ձեմ գիտեր թէ ի՞նչ գիտէք գու – լագին եւ յիմարաբոյժ հիւանդանոցնե – րէն, ի՞նչ կը մտածէք անոնց խաղացած դերին, կիրարկած մեթոտներուն մա – սին «ոսկորները ջախջախելու», «ուղեղ – ները լուալու», «խիղճերը արթնցնելու» համար: Բայց եթէ պարկեշտ մէկն էք, որ ոչ միայն սխալի մէջ է, այլև մխածամանակ ուրիշներն ալ հոն տանիլ կը փորձէ ինչ որ աւելի ծանրակշիռ է, ահաւասիկ թէ ի՞նչ կ'ուզեմ ըսել ձեզի.–

«Վ. Պարաճանով ռուս չէ, ուկրանացի չէ, վրացի չէ, հայ է եւ երբեք ազգու – թիւն չէ փոխած: Ձեմ գիտեր թէ Հայե – րու հանդիպած էք, եթէ այս չէք կրցած նկատել որ այդ ժողովուրդը կը յատկանշուի բուռն, երբեմն ծայրայեղ խառնուածքով մը: կը բա՞ց որպէսզի այդ ամբողջ ժողովուրդը որպէս.–

«criminel de droit peu commun»

ամբաստանուի: Գիտի ըսէք՝ ո՛չ, անշուշտ: Այն ատեն ինչո՞ւ բացատրութիւն մը կ'ընէք Պարաճանովի համար: Ինչո՞ւ չի կրնար «ծայրայեղ» խառնուածք մը ունենալ...»:

Ապա, կը շեշտէ թէ Պարաճանով մեծ արուեստագէտ մըն է եւ հարց կուտայ Սալվաթորիի՝ «էչ՞ք լսած որ կարզ մը մեծ արուեստագէտներ միաժամանակ մեծ պարիչ (մխաքիֆիթաէօր) են: Թերեւս Անտրէ Պրըթոնի, Սալվատոր Տալիի կամ Ֆեռերիքօ Ֆելլինիի անուն – ները բան մը կ'ըսեն ձեզի»: Դեռ ուրիշ բաներ ալ ըսելէ եաք, Կարասև կ'եզրակացնէ ամբաստանելով Սալվաթորին անուա – նարկութեան և պրպարատութեան համար: կարճ տողերով եւ նոյն երկդիմի ոճով է, որ Սալվաթորի կը պատասխանէ սա «ալա Լիպերասիոն» խորագրին տակ՝

PARA(NO)DJANOV

մինչ նամակներու տրուած խորագիրն էր.–

SALVA(PAS)TORI

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, անպատելի կերպով, որոշեց յետաձգել «ապահովութիւն եւ ազատութիւն» օրէնքին ընդունումը, ի տես ահաբեկչութեան, բռնութեանց եւ ոտնձգութիւններու դժգոհութեանց: Ընդդիմութիւնը՝ «խելօք» կը նկատէ այս որոշումը, մինչ ընկերվարական խորհրդարանական խմբակը չի ծածկեր իր զարմանքը:

ՎԱԼԵՋԱՑԻ առաջին հարցազրոյցը արեւմտեան երկրի մը թերթին հետ, լոյս տեսաւ ՎԷ – Էս – Տէ-ի վերջին թիւին մէջ: Լեհ սենտիքային հիմնադիրը կը յայտարարէ թէ երբ իրեն առաջարկուած է արտազաղթել, պատասխան մը տուած է, զոր կը նախընտրէ չհրկնել, կը հաստատէ թէ Լեհաստանի պատերազմական վիճակը Մոսկուա որոշուած է եւ ցաւ կը յայտնէ որ ամբողջ աշխարհը զօրավիգ չէ կեցած իրենց (դեռ լուսաւեսներ կան, չերեւելու համար միամխաներ...):

ՄԱԼՈՒԻՆՆԵՐՈՒ հարցին կարզադրութեան համար, Միացեալ – Նահանգները առաջարկած են իրենց միջնորդութիւնը, ի մեծ գոհունակութիւն երկու կողմե – րուն: Խորհ. Միութիւնը գատապարտած է անգլիական գաղթատիրութիւնը եւ կը պաշտպանէ Արժանթինը (որու վարչա – կարգը երբեք խանգարած չէ Խորհրդային Միութիւնը, սերտ կապեր պահելու համար): Միւս կողմէ Ֆրանսա արգելք դըրաւ Արժանթինի ծախուելիք բոլոր պէն – քերուն վրայ, յայտնելով թէ զօրավիգ է Անգլիոյ: Նոյն դիրքը կը բռնէ արեւմտեան Գերմանիա:

Ֆ. ՄԻԹԵՐԱՆ, ճառ մը խօսեցաւ տարեցներու համաշխարհային օրուան առթիւ, Հորեքշաբթի օր եւ չեշտեց թէ՝ կեանքը պէտք է աւելցնել՝ տարիներուն վրայ: Այս առթիւ յայտնուեցաւ նաեւ թէ 7,50% յաւելում կ'ըլլայ, Յուլիս մէկէն սկսեալ, ծերութեան թոշակներուն վրայ: Ֆրանսան կը ծերանայ քանի ժողովուրդին 13,9 առ հարիւրը 65 տարեկանէն վեր է:

ԻՐՏԱԿԱՆ դեմոկրատ կուսակցութեան (Իրան) ընդհ. քարտուղարը՝ Ապտել – ռահման Ղասեմլու կը բացատրէ Լիպերասիոնի (Ապրիլ 8) թէ ինչպէս կը զինակցի Պանի Սատրի հետ, որ սակայն պատասխանատու է քիւրտ ժողովուրդին ցեղասպանութեան (երբ նախագահ էր եւ ընդհ. հրամանատար Բանակներու): Պանի Սատր ընդունած է քրտական ինքնավարութեան մը սկզբունքը:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ գոնուող խորհրդային օդուժը «սխալմամբ» ռմբակոծած է պարսկական գիւղ մը՝ Հորմաք, որ 25 քիլոմեթր ներսն է պարսկական հողամասէն: Թէեւ առաջին միջադէպը չէ, այն օրէն երբ խորհրդային ուժերը «օգնութեան» փութացին Աֆղանիստանցիներուն, բայց ամէնէն ծանրակշիռը կը նկատուի:

ԹԻՖԼԻՋԻՆ հասած լուրերու համաձայն, չորս ամբաստանեալներու մահաւճիռները յետաձգուած են: Ասոնք՝ վախթանգ Բախտուրիցէ, Թէնկիզ Մազարէվիլի, Վալերի Պրուտին եւ Սերգէյ Դարչանիչվիլի, գատապարտուած էին գինեալ յարձակումներուն համար:

ԱՆԳԱՐԱՑԻ Ապահովութեան բաժնի պատկանող սպայ մը, որ իբրեւ վկայ կանչուած էր ծայրայեղ ձախ Տեւ – Եոլ շարժումի գատին, յայտարարած է.– «Եթէ կասկածելին ճշմարտութիւնը չըսէ, նախ առանձին կը ձգուի, յետոյ կը չարչարեն, նախքան նոր հարցաքննութեան կենթարկելը: Այս խօսքերուն արձագանգ մը կը հանդիսանայ «Ճուսթիսիւրիյէք»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԿՐԿՆԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՀՕՐԵՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Երբեմն երջանկօրէն կը խորհիմ, թէ բախտը զիս երբեք չհեռացուց հօրենական տունէ: Սկիզբէն մինչեւ վերջ, այսինքն մինչեւ իրենց մահը, ապրեցայ ծնողքներուս անմիջական շրջանակին մէջ, վայելելով անոնց գուրգուրանքն ու պաշտպանութիւնը: Բացի քանի մը կարճատեւ ու ստիպողական բացակայութիւններէ, չեմ յիշեր հեռու մնացած ըլլալ հօրս կամ մօրս բարեխնամ ներկայութենէն: Ձեմ յիշեր ճանչցած ըլլալ ծնողքի կարօտ: Ձեմ յիշեր նամակ գրած ըլլալ ծնողքիս: Ձեմ յիշեր որ տօնական օր մը, աւանդական կամ ընտանեկան սրբութիւն ունեցող օր մը անցուցած ըլլամ առանց ողջագուրուելու, առանց սեղան նստելու ծնողքիս հետ...:

Ահա թէ ինչու լրիւ չեմ գիտեր նաեւ թէ ի՞նչ կը զգայ այն երիտասարդը, նոյնիսկ չափահասը, որ գատապարտուած է իր կեանքին կէսը անցընել հօրենական տունէ հեռու: Ձեմ գիտեր: Բայց կրնամ երեւակայել: Կրնամ երեւակայել թէ ի՞նչ կը նշանակէ եւ որքան տատապալից է, զրկուիլ մարդուս կեանքին նշանակութիւն եւ ջերմութիւն տուող այն գլխաւոր ներկայութենէն, որ է ծնողքի մը ներկայութիւնը:

Ընդհանրապէս մարդիկ կը ցաւին այն ծնողքներուն համար, որոնք հեռու ին – կած են իրենց զաւակներէն: Բաժանում մը կայ, անդարմանելի բաժանում մը, եւ ատկէ ո՞վ է որ տուժած է ամէնէն շատ: Ծնողքը: Ծնողքը համակ տատապանք է այդ պարագային, անմխիթար ցաւ, մշտանորոգ զրկանք: Ա՛յս է ընդհանուր տպաւորութիւնը:

Հապա մի՞ւսը սակայն, զաւակը՞: Զաւակը արդեօք զժոխքի՞ մըն է որ վիրկուեցայ, երբ հեռացայ ծնողական անմիջական շրջանակէն: Քիչեր կը ծանրանան հարցին այս կողմին վրայ, քիչեր կ'ուզեն պատկերացնել թէ բաժանումի պարագային զաւակն ալ կը տուժէ առնուազն իր ծնողքին չափ, նոյնիսկ եթէ ինք բնաւ չզգայ ատիկա, բնաւ չտատապի ատկէ:

Կանուխ տարիքէս ի վեր պաշտպանը եղայ այն գաղափարին, թէ զաւկին ամենանուիրական իրաւունքն է մի չտապրիլ ծնողքին անմիջական շրջանակին մէջ: Այդ պատճառաւ ալ երդուեալ թշնամին էի գիշերօթիկ վարժարան կոչուած հաստատութեան: Երբեք չկրցայ հաշտուիլ այն մտածումին հետ, թէ զաւակ մը, ինչ կ'ուզէք ըլլայ տարիքը, պիտի ապրի ծնողքէն հեռու, տարբեր երդիքի մը տակ: Ի՞նչպէս ընդունէի որ զաւակ մը, դպրոցական ժամերէն վերջ տուն չվերադառնար, օրը մօրը հետ քանի մը վայրկեան չխօսէր, գիշերը ծնողքին հետ ճաշասեղան չնստէր, ու վերջապէս քը – նաներ ննջասենեակի մը մէջ որ կը գըտնուի ծնողքին ննջասենեակէն առնուազն քանի մը քիլոմեթր անդին: Ո՛չ: Մի՛շտ հաստատած որ անմարդկային է զաւակը դատապարտել այսպիսի հեռացումի մը, կրթական որքան ալ բարձր հեռապատկերով կատարուած ըլլար ատիկա: Որովհետեւ տան հարազատ մթնոլորտ մը, հօրենական տան մթնոլորտ մը անկրկնելի ու անվերադարձ բան մըն է: Տգեղ պիտի մեծնայ, պիտի զարգանայ, իր կարգին ընտանիք պիտի կազմէ, սակայն միշտ իր սրտին խորը պիտի զգայ կարօտը բանի մը, զոր չունեցաւ, որմէ զրկուեցաւ:

Չափահասներու հիմնական պարտականութիւններէն մէկն ալ իրենց զաւակները կամ անչափահասները պաշտպանել է այն զրկանքներուն դէմ, որոնք անշափահաս իւ աչքին տակաւին զրկանք չեն նշանակեր: Շատ են, անթերեւակայելիօրէն շատ են այսպիսի զրկանքները: Օրինակի համար, ուսուցումի զրկանք: Անչափահասի մը համար դպրոց չերթալը դեռ զրկանք չի թուիր: Ընդհակառակն, երջանկութիւն կրնայ նկատուիլ: Ապագային է որ պիտի անդրադառնայ թէ ատիկա երջանկութիւն չէր, այլ զրկանք: Անչափահասին համար հայրենիքէ հեռու մնալը, օտար լեզու մը չգիտնալը, կամ արհեստի մը տէր չըլլալն ալ կրնան զրկանքներ չթուիլ: Օր մը պիտի հասկցուի սակայն թէ ինչպիսի զրկանքներ են անոնք: Ահաւասիկ, մինչեւ որ այդ օրը գայ, չափահասներուն, ծնողքներուն պարտականութիւն կ'ինկնայ անչափահասները պաշտպանել անոնց դէմ:

Հօրենական տան զրկանքը ատենմէ ատենէն սարսափելին է: Մարդը օր մը կրնայ վերադառնալ իր հայրենիքը, յառաջացեալ տարիքին իսկ կրնայ գպրոց երթալ, կարդալ, բաներ մը սորվիլ, բայց հօրենական տունը երբեք պիտի չվերադառնայ անգամ մըն ալ:

Ռ. Հ.

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ
ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՐՏ 26 – ԱՊՐԻԼ 1)

ԱՇՈՒՂ ՇԵՐԱՄԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 125-ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Լենինականի Ա. Մոսվեան դրամատիկ թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է Աշուղ Շերամի ծննդեան 125-ամեակին նուիրուած երեկոյթ մը: Բացումը կատարած է Դոնարա Ցարուքիւնեան, կուսակցութեան շրջանի Ա. քարտուղարը: Շերամի կեանքին ու գործին մասին խօսած է Ցիլիա Բրուտեան բնութագրելով Աշուղ Շերամը իբրեւ հայ ժողովրդական երգի արուեստի գասական ներկայացուցիչ, որուն յօրինումներէն չատեր, ինչպէս՝ «Մարալ Ջան», «Ամպեր եկան բլուր – բլուր», «Հալուեց սարերի ձիւնը», «Շորոր» եւայլն, մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն եւ տարածուած են ամէնուրեք: Երեկոյթին խօսք առած են Փրոֆ. Ռոբեր Ամբարեան, Ն. Միրզոյեան եւ Վ. Սարգսեան, արժեւորելով Շերամի երաժշտական արուեստը: Հուսկ, յորելեարի որդին՝ բանաստեղծ Վազգէն Տալեան, չնորհակալութեան խօսք արտասանած է:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՆՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայաստանի վարպետները պատրաստած են յիշատակի նոր նուէրներ՝ «Հայաստան», «Գառնի», «Սասունցի Դաւիթ», «Կոմիտաս», «Հայուհի» անուններով, օգտագործելով կարմրափայտ, ընկուզենիի, հաճարենիի, կաղնիի բնական գոյները: Այդ աշխատանքներու հեղինակներն են «Արարկիր» գործատան կահոյքագործները: Ցիշատակի նուէրներու արտադրութեամբ մասնագիտացած «Հայկական յուշանուէրներ եւ ժողովրդական դեղարուեստական արհեստագործութիւն» ձեռնարկութեան, կերպարուեստի գործատան եւ Հայաստանի զանազան շրջանները գտնուող անոնց մասնաճիւղերու վարպետները կը վերակենդանացնեն գարերու խորերէն եկող արհեստներու լաւագոյն աւանդները: Ազգային զարգացնաչխերով դրուագուած սկուտեղները, սկահկները, զարգացուփերը, կանացի արգուզարդի առարկաները աչքի կը զարնեն իրենց ինքնատպութեամբ եւ ճեւերու նրբութեամբ: Անոնք կը զրկուին նաեւ արտասահման՝ Քանատա, Ճափոն, Պելժիա, Չեխոսլովաքիա և այլ երկիրներ:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՒ ՀՈԳԵՎՈՐ ԿԵՐՊԱՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ԼՈՒՍԱՎՈՐՄԱՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ, ՓՈՒԼԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Ա.

Հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքի զարգացման մեջ մեծ դեր է խաղացել հայ եկեղեցին, որը դարերի ընթացքում ոչ միայն ծառայել է որպես կրոնական կենտրոն, այլև հանդիսացել է ազգային միասնության, հայրենասիրության և մշակույթի պահպանման կարևոր գործոն։ Հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրությունը մեծ նշանակություն ունի նաև հայ ժողովրդի ընդհանուր պատմության համար, քանի որ հայ եկեղեցու պատմությունը սերտորեն կապված է եղել հայ ժողովրդի քաղաքական, սոցիալական և մշակութային կյանքի հետ։

Հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրության գործում մեծ ներդրում ունեցել են հայ և օտարազգի բազմաթիվ գիտնականներ։ Նրանց թվում առանձնահատուկ տեղ է գրավում ֆրանսահայ գիտնական Ն. Ադոնցի (1861) աշխատությունը «Պատմություն Բյուզանդական կայսրության» (1900–1919 թթ.), որը հայ եկեղեցու պատմության վերաբերյալ առաջին ամբողջական ուսումնասիրությունն է։ Ադոնցը հայ եկեղեցու պատմությունը դիտարկել է Բյուզանդական կայսրության պատմության համատեքստում, ինչը թույլ է տվել նրան ավելի խորությամբ ներկայացնել հայ եկեղեցու դերը միջազգային հարաբերություններում։

Հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրության գործում մեծ ներդրում ունեցել են նաև հայ գիտնականները։ Նրանց թվում առանձնահատուկ տեղ է գրավում Ստեփանոս Օրբելյանի (1684 – 1739) «Պատմություն նահանգին Սիսական» աշխատությունը, որը հայ եկեղեցու պատմության վերաբերյալ առաջին ամբողջական ուսումնասիրությունն է։ Օրբելյանը հայ եկեղեցու պատմությունը դիտարկել է հայ ժողովրդի քաղաքական, սոցիալական և մշակութային կյանքի հետ։

Հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրության գործում մեծ ներդրում ունեցել են նաև հայ գիտնականները։ Նրանց թվում առանձնահատուկ տեղ է գրավում Ստեփանոս Օրբելյանի (1684 – 1739) «Պատմություն նահանգին Սիսական» աշխատությունը, որը հայ եկեղեցու պատմության վերաբերյալ առաջին ամբողջական ուսումնասիրությունն է։ Օրբելյանը հայ եկեղեցու պատմությունը դիտարկել է հայ ժողովրդի քաղաքական, սոցիալական և մշակութային կյանքի հետ։

Հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրության գործում մեծ ներդրում ունեցել են նաև հայ գիտնականները։ Նրանց թվում առանձնահատուկ տեղ է գրավում Ստեփանոս Օրբելյանի (1684 – 1739) «Պատմություն նահանգին Սիսական» աշխատությունը, որը հայ եկեղեցու պատմության վերաբերյալ առաջին ամբողջական ուսումնասիրությունն է։ Օրբելյանը հայ եկեղեցու պատմությունը դիտարկել է հայ ժողովրդի քաղաքական, սոցիալական և մշակութային կյանքի հետ։

Հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրության գործում մեծ ներդրում ունեցել են նաև հայ գիտնականները։ Նրանց թվում առանձնահատուկ տեղ է գրավում Ստեփանոս Օրբելյանի (1684 – 1739) «Պատմություն նահանգին Սիսական» աշխատությունը, որը հայ եկեղեցու պատմության վերաբերյալ առաջին ամբողջական ուսումնասիրությունն է։ Օրբելյանը հայ եկեղեցու պատմությունը դիտարկել է հայ ժողովրդի քաղաքական, սոցիալական և մշակութային կյանքի հետ։

Հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրության գործում մեծ ներդրում ունեցել են նաև հայ գիտնականները։ Նրանց թվում առանձնահատուկ տեղ է գրավում Ստեփանոս Օրբելյանի (1684 – 1739) «Պատմություն նահանգին Սիսական» աշխատությունը, որը հայ եկեղեցու պատմության վերաբերյալ առաջին ամբողջական ուսումնասիրությունն է։ Օրբելյանը հայ եկեղեցու պատմությունը դիտարկել է հայ ժողովրդի քաղաքական, սոցիալական և մշակութային կյանքի հետ։

ՊԷՅՏԸՆ ՓԱՌՈՒԼ
Հիմնադիր Սկաուտութեան

1979-ի համաշխարհային սկաուտական խորհրդաժողովը, որ տեղի ունեցաւ Անգլիոյ Պըրմինկէմ քաղաքին մէջ, որոշեց նշել սկաուտութեան հիմնադրու – թեան 75-րդ տարեդարձը եւ Սըր Պէյսըն Փաուըլի ծննդեան 125-ամեակը: Սկաուտութեան Տարին կը սկսէր 1982 Փետր. 22-ին, հիմնադրի ծննդեան 125-րդ տարեդարձի օրը եւ կը վերջանայ 1983 Յուլիս 14-ին: Սկաուտութեան հիմնադրու – թեան թուականն է 1907 Օգոստոսը, երբ տեղի ունեցաւ Պէյսըն Փաուըլի կազմակերպած առաջին բանակումը Պրաունսի կղզիին մէջ: 15-րդ համաշխարհային ճամբարի վակման հանդիսութեամբ՝ 1983 Յուլիս 14-ին, վերջ կը գտնէ ըՍ – կաուտութեան Տարին: Ձեմպորին տեղի կունենայ Յուլիս 4 – 14, Գալկարիի մօտ (Ալպէրթա, Քանատա), ուր կը հաւաքուին քան հազար սկաուտներ՝ աշխարհի բոլոր երկիրներէն, ոտնելու համար ըՍ – կաուտութեան հիմնադրութեան 75-րդ տարեդարձը:

Անգլիացի զօրավարի մը՝ Սըր Պէյսըն Փաուըլի երեւակայութեան ծնունդն է սկաուտութիւնը: Իր զինուորական ա – պարկէն սկիզբը՝ ան դրեց գիրք մը զինուորներուն համար, թշնամին հետապնդելու, լրտեսելու, հալածելու եւ բնու – թեան մէջ ապրելու կերպերու մասին: Ան անուանեց իր գիրքը Էյտս օֆ Սֆուքինկ (Օժանդակ հետազօտութեան): Պէյսըն Փաուըլ, երբ կը գրէր այս գիրքը չէր անդրադարձած, որ հոն յայտնուած պատկերները եւ մտքերը զօրծնական ձեւով պիտի օգտագործուէին քանի մը տարի ետք՝ Մաֆեֆինկի պատերազմի ընթացքին:

Գէրիներու պատերազմի չրջանին՝ Անգլիացիներուն եւ Հոլանտացի ռահվիրաներու յաղորդներուն միջեւ, հարաւային Ափրիկէի մէջ, Պէյսըն Փաուըլ պարտականութիւն ունէր պաշտպանելու բանալի քաղաք մը՝ Մաֆեֆինկը: Պէյսըն Փաուըլի զունդը սարսափելիօրէն չարչուած եւ ամրողջութեամբ պաշարուած թշնամիին կողմէ՝ ամէն օր ենթակայ էր պաշարողներու յարձակումներուն: Իր գրքի իւրաքանչիւր հնարքը օգտագործելով՝ Պէյսըն Փաուըլ եւ իր զինուորները դիմադրեցին եօթը ամիս, մինչեւ որ ուրիշ զօրագունդ մը փչրեց թշնամիին չղթան՝ պաշարուածները ազատելու համար: Անգլիացի ժողովուրդը խոր անձկութեամբ հետեւեցաւ այս երկար պատերազմի բոլոր մանրամասնութիւններուն եւ մեծ ուրախութեամբ ընդունեցաւ Մաֆեֆինկի յաղթանակին լուրը:

Պէյսըն Փաուըլ վերադարձաւ Անգլիա մեծ հերոսի պատիւներու արժանանալով: Ամէն կողմ ժողովուրդը զինք ընդունեցաւ հուռռաներով: Իր համբաւը մղեց պատանիները կարդալու եւ զործածելու իր գիրքը, որ գրուած էր զինուորներու համար: Պէյսըն Փաուըլ դժկամ էր այս երեւոյթին: Ան կը մտածէր, թէ պատանիները պէտք է կարդան իրենց համար գրուած գիրքեր եւ ոչ թէ զինուորներու յատուկ: Հետեւաբար, որոշեց կրկին անդամ գրել էյտս օֆ Սֆուքինկը՝ պատանիներուն համար:

Պի. Փի. (այսպէս կը կոչէին Պէյսըն Փաուըլը), որոշեց զործնական փորձի ենթարկել իր գաղափարները: 1907-ին հաւաքեց պատանիներու խումբ մը՝ ընկերային այլազան միջավայրերէ Պրաունսի կղզիին վրայ եւ կազմակերպեց սկաուտական առաջին բանակումը: Հոն հաստատեց, թէ պատանիները ծարաւը ունէին սորվելու այն բոլորը՝ ինչ որ լինք կոչած էր Սկաուտութիւն:

Իր գիրքը՝ Սֆուքինկ փոր Պոյզ (Հե – տախոյզ, առաջնորդ, արի, սկաուտ) արդիւնքն էր իր փորձառութեան, երեւակայութեան, փորձերուն եւ ուրիշներու հետ կատարած աշխատանքին: Յաջողութիւնը անմիջական եղաւ Անգլիոյ մէջ: Անմիջապէս խումբեր կազմուեցան երկրին բոլոր կողմերը: Անոր գիրքը կարճ ժամանակէն կարղացուեցաւ ամբողջ աշխարհի պատանիներուն կողմէ:

Վերի հաստուածը սկաուտութեան ծը – նունդին նկարագրութիւնն է: Բայց, ո՞վ էր մարդը: Որո՞նք էին իր նախորդնե – րը: Ի՞նչ նախադրեալներ ունէր: Յստակ է, որ ան մէկ անդամէն չտիրացաւ բոլոր այն յատկութիւններուն, որոնց չնորհիւ հերոսացաւ եւ զարձաւ սկաուտութեան տաղանդաւոր և ստեղծագործ հիմնադիրը:

Պի. Փի. ծնած է Լոնտոնի մէջ Փետր. 22, 1857-ին: Կը կոչուէր Րոպէր Սթիվընսըն Սմիթ Փաուըլ: Հայրը մեռաւ երբ ան երեք տարեկան էր՝ ձգելով փոքր «Սթիվը» (այսպէս կը կոչէին զինք ընտանեկան չրջանակին մէջ) մօրը խնամքին, որ ունէր ինը զաւակներ: «Այս ընքանչելի կինը ի՞նչպէս յաղողեցաւ խնամել մեզ բոլորս, – կ'ըսէր Պի. Փի. տարիներ ետք, – չեմ գիտեր եւ չեմ կրնար հասկնալ: Անոր ազդեցութիւնը զիս առաջնորդեց կեանքիս մէջ...»:

Տասներեք տարեկանին ան կը մտնէ Զարդըրիհաուզի վարժարանը, ուր անմիջապէս հանրածանօթ կը զառնայ չնորհիւ իր աչխուժութեան, թէեւ փայլուն աչակերտ մը չէր: Ուսուցիչ մը իր տեղեկագրին մէջ կը գրէր. «Ուսողութեան դասերուն չի հետեւիր»: Ուրիչ մը նկատել կուտար. «Կրնայ յաղողիլ Ֆրանսերէնի մէջ, բայց չատ ծոյլ զարձած է: Ցաճախ կը քնանայ դասարանին մէջ»: Ցաճախած դպրոցին մօտ կը գտնուէր անտառածածկ չրջան մը, ուր աչակերտներուն մուտքը արգիլուած էր: Պի. Փի.՝ արհամարհելով դպրոցին վատրուելու վտանգը, յաճախ կը մտնէր անտառ, ուր անձնական հետաքրքրութեամբ կը ծանոթանայ անտառի բոլոր զաղտնիքներուն: Կը զառնայ հմուտ անտառագէտ: Կը սորվի նապաստակը բռնել ծոծրակէն եւ խորովել չատ փոքր կրակի վրայ, որ – պէսզի հետուէն ուսուցիչները չնկատեն կրակին մուխը: Կը սորվի զործածել անտառին յատուկ զործիքներ, հալածել կենդանիները, հետեւիլ անոնց ոտնահետքերուն եւ ուսումնասիրել անոնց կենցաղը բնութեան մէջ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ – ՁԱՇ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Ապրիլ 3-ի երեկոյեան, տեղի ունեցաւ Հայկական Մչակոյթի եւ Աւանդութեանց Կեդրոնին կազմակերպած այցելութիւն – ճաշը՝ Ծերակոյտի չէնքին այսինքն՝ Փալէ տը Լիւքսանպուրկի մէջ, Փարիզ: Ժամը 18-ին հաւաքուած էին չուրջ հարիւր հոգի՝ հայ եւ օտար, որոնք ուղեցոյցի մը առաջնորդութեամբ այցելեցին Ծերակոյտի չէնքին զանազան բաժինները՝ ընդունելութեան սրահ, ժողովատեղի, զրադարան, պրասենեակներ եւայլն: Ուղեցոյցը լայն բացատրութիւններ տուաւ Ծերակոյտի կառոյցի, աչխատանքներու բաժանման եւ անոնց ընթացքին, դերին ու նչանակութեան մասին՝ Ֆրանսայի պետական վարչական մեքենայի բանեցման մէջ: Մեծ ապտուրութիւն թողուց ներկաներուն վրայ չէնքին ներքին յարդարանքը, քանդակներն ու զարմանալիքները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ նկարներ ու կիսանդրիներ՝ Ֆրանսայի պատմութեան մէջ մեծ դեր խաղացած քաղաքական ու մտաւորական դէմքերու, որոնց հովանին կարծէք ներկայ էր հաստատութեան մէջ:

Ժամը 19·30-ին վերջ դաս այցելութիւնը եւ մասնակցողները առաջնոր – դուեցան Ծերակոյտի ճաչարանը, որ, իր կարգին, տպաւորիչ սրահ մըն էր: Հոս, ճաչին առընթեր զօրծադրուեցաւ յատուկ մը, զոր վարեց ժեռար Սթեֆանեսքօ, ձեռնարկը կազմակերպող կեդրոնին պատասխանատուն: Ներկաներուն մէջ էին Փրոֆ. Քազաք՝ ռումանացի, պատմութեան դասախօս Սորպոնի մէջ, Աբմէլ տը Ֆերոս՝ պատմութեան ճիւղի ուսանողուհի, Ծերակոյտին զանձապահ – տը՝ Պ. Կիյառ, Փրոֆ. Ալէն Կիյէրմա՝ ռումանագէտ, Փրոֆ. Ժան Կուիյառ՝ Բարձրագոյն Ուսմանց Հիմնարկի տնօրէն, ծերակուտականներ եւայլն:

Առաջին խօսք առնողը՝ Փրոֆ. Քազաք, անդրադարձաւ Հայերու դաղթին եւ հաստատման Ռումանիա, անոնց դերին՝ երկրի տնտեսական զարգացման մէջ, ծանրանալով Մոլտաւիոյ հայկական դաղութի կազմաւորման, զարգացման եւ ի վերջոյ ... ձուլումին վրայ: Փրոֆէսէօրը յիչեց նաեւ քանի մը Հայերու անուններ՝ որոնք մեծ դեր ունեցած են Ռումանիոյ պետական եւ մչակութային կեանքին մէջ: Ռումանիոյ առաջին կին նախարարը եղած է Հայուհի մը:

Օր. Աբմէլ տը Ֆերոս, որ հայկական դաղութին ծանօթ դէմք մը դարձած էր Մարտ 7-ին Ֆրանսական հեռատեսլէն ցուցադրուած հայկական յայտագրին իր մասնակցութեամբ, իր խօսքին սկիզբը ճչդեց թէ ինք Հրեայ չէ, այլ հայրը դիւանագէտ եղած է Իսրայէլ, ուր իրրեւ պարտիզպան ունեցած են Հայ մը: Աբմէլ տը Ֆերոս Հայ պարտիզպանէն լսած է անոր պատկանած ժողովուրդին ապրած ողիսականը, ապա կարդացած է Վիկտոր Կարատնի (Կաքաւեան) գիրքը եւ մեծ հետաքրքրութիւն արթնցած է իր մէջ դէպի Հայութիւնը: Ան պատրաստած է աւարտաճառ մը, որուն նիւթն է «Ֆրանսական կարծիքը Հայկական Հարցին մասին»: Պրպտուած եւ ուսումնասիրած է դիւանադիտական վաւերաթուղթերը 1908 – 1923 ժամանակաչրջանի, երեւան հանելով տուեալ տարիներուն Ֆրանսայի մէջ տիրող կարծիքը՝ աչքի մէջ ձախին, Թուրքիոյ մէջ Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան մասին: Աբմէլ տը Ֆերոս դիտել տուաւ թէ այդ ժամանակաչրջանին Ֆրանսական աչքին կարծիքով Հայերն էին որ կը հրահրէին այդ ջարդերը, իսկ ձախը զէնք եւ այլ նիւթական օժանդակութիւն կը հասցնէր Հայերուն, բայց ո՛չ մէկ քաղաքական նպատակ: 1918 - 1919 թուականներուն Փրոֆ. Քազաք ձախին մօտ չատ նպաստաւոր կարծիք մը կը տիրէր Հայերուն հանդէպ, ինչ որ անկէ ետք չրջուած է: Աբմէլ տը Ֆերոսի աչխատութիւնը, որ ըստ երեւոյթին մեծ չահեկանութիւն կը ներկայացնէ, մօտ առենէն հրատարակութեան կը յանձնուի:

Իր կարգին խօսք առնելով Փրոֆ. Ալէն Կիյէրմու քանի մը պատկերներ ներկայացուց Ռումանիա կատարած ճամբորդութենէ մը իր ստացած տպաւորութիւններէն եւ զառն փորձառութիւններէն:

Փրոֆ. Ժան Կուիյառ ընդհանուր նըբատական մը ընելէ ետք Ռումանիոյ օրթոտոքս վանքերու չինարարական եւ այլ յատկանիչներու մասին, ցուցադրեց լուսապատկերներ վանքերէ, զերեզմանաքարերէ եւ գիւղական չրջաններէ, առաւելաբար Հիւսիսային Մոլտաւիան, Սուչավային, Պոթոշանէն, Ցոք – չանէն՝ ուր հայկական եկեղեցին զոյութած է եւ քանդուելու վտանգի տակ կը գտնուի Հաճկատարէն, Պուքրէշի Հայոց եկեղեցիէն, Թանգարանէն եւայլն:

Հուսկ, Պ. Կիյառ իր եւ Ծերակոյտի նախագահ Ալէն Փոհէրի անունով ողջոյնի խօսք ուղղեց ներկաներուն, անոնց փոխանցելով համակրանքի զգացումներ:

Ժամը 23-ին, ներկաները յիչատակելի օրուան մը խոր տպաւորութիւններով հեռացան Ծերակոյտէն:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

Անտառին մէջ ինքնազարգացումը կարեւոր նպատակ մը եղաւ իր տաղանդին ազդումին:

Ուսումնական տակաւ արդիւնքներուն հակառակ, ան արձանագրուեցաւ բանակ մուտքի քննութիւններուն մասնակցելու համար: 700 թեկնածուներու վրայ երկրորդ դասուեցաւ, զարմանք պատճառելով չրջապատին: Այս փայլուն յաղողութեան չնորհիւ ուղղակի բանակ մտաւ, ուր անմիջապէս աչքառու դարձաւ: Հնդկաստանի, Հարաւային Ափրիկէի եւ Մալթայի մէջ սքանչելի տեղեկատուութեան սպայի համբաւին տիրացաւ: Ան այն մարդն էր, որ ի վիճակի էր ճեղքելու թշնամի պաչտպանութեան գիծը, իր երկրին օգտակար տեղեկութիւններ քաղելու համար:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՊԻՏԱԿ ՉԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՉԷՐՉԻ ԿԻՐՈՍԸ
ՁԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

Չէրչի Կիրոս, ուրեմն, պիտի տեսնէր նաեւ այն չքնաղ հակը որուն պատճառով Սենէքերիմը կախակայուեցաւ կուսակցենէն: Ննդիը, վէճ, ժողով, դատական մարմին, որովհետեւ Սենէքերիմը որպէս կուսակցական պատասխանատու ներկայացուցիչ կարեւոր չրջանի մը, ինքզինք կորնոցուցած՝ ձէլալի քրոջմով տարուած էր: Դատական մարմինը նոյնիսկ հարցաքննեց ձէլալի հայ ծառաներէն մէկը, որպէս թէ Սենէքերիմը եւ ձէլալի քոյրը, միասին յարգանոցին դուռա էլլէնին տեսած էր...

Պապան հասակով, հարուստ կուրծքով, կը մօտենար ձէլալի քոյրը՝ զրգեակէն վար իջնող դչխուհիի մը պէս: Կը պակսէին նաժիչտները միայն որ քիչ մը քնքչութիւն տային անոր բռնած խիստ դիրքին:

– Ինչո՞ւ եկար, հարամ զատէ, – բարկացած պոռաց ձէլալի քոյրը: Անոր երեսները կարմրեցան թոնիրէն նոր ելած հացի մը պէս: – Հա, հա, օր մը պիտի տեսնես, որ հրացանով սատկեցուցեր եմ քեզ: Օր մը պիտի տեսնես, որ ձիուս ոտքերուն տակ առած եմ քեզ ինչպէս արջի ճաղ մը: Ինչո՞ւ եկար, ինչո՞ւ եկար...

Չէրչի Կիրոս յանկարծակիի եկաւ: Բա՛, այս ի՞նչ ընդունելութիւն է: Սենէքերիմի հեղինակութիւնը կարծես ջուրը իննած կաուռի մը պէս խեղճացաւ: Կիրոս յուսահատեցաւ պահ մը, կարծեց որ ձախորդեր է ամէն ինչ: Էհ, բան մը սխալ ըլլալու է Սենէքերիմին մէջ: Արդեօ՞ք հաւատալ այդ բոլոր լսածներուն որոնց վրայ իր անմիջական ծրագիրն էր կառուցեր:

Սենէքերիմ միայն ամօթ զգաց, որ Չէրչի Կիրոսի ներկայութեան կը պատահէր այդ: Իրեն համար երբեք նոր բան չէր: Ինք գիտէր նաեւ պատճառը: Գիտէր նաեւ, որ գեղեցիկ զաչտին մէջ սկսած փոթորիկը չարժական է ու կ'անցնի չուտով:

– Ականջ մի տար, Կիրոս, էդ նոր բան չէ, – խօսեցաւ Կիրոս կամաց մը:

– Նայէ, Կիւլի, էսօր ինծի հետ կարեւոր մէկը կայ: Ձէլալի մօտ, զործով եկած ենք:

– Հէպէհ, հէպէհ· ձէլալի մօտ, զործով եկար: Թէ որ էդ զործը չըլլար ... Աղուէսի ո՞ր խոռոչը կորսուած էիր: Չեմ ափսոսար, եթէ օձերը փաթթուին քեզի ու որդերը կրծեն քեզ:

Չէրչի Կիրոս մի քիչ հեռացաւ առանց բան մը հասկնալու եւ նստեցաւ կորուած ծառի մը կոճղին վրայ: Քրտնած էր այդ անհաճոյ երեւոյթէն: Գլխարկը վար առաւ ու ճարմիր թաչկինակով սկսաւ ճակատն ու գլուխը չփել ու սպասեց, թէ ինչպէ՞ս պիտի վերջանար երբ դեռ զայրոյթ կար կնոջ դէմքին վրայ իսկ ժպիտ՝ Սենէքերիմի դէմքին վրայ:

Ցետոյ անոնք սկսան գաղտնի ձայներով իրարու հետ խօսիլ: Չէ, բան չէր լսուէր: Բա՛, էդ ինչպէս եղաւ: Կիրոսի խելքին չհասաւ: Ինչքա՛ն կը խօսէր Սենէքերիմը, վագրի նման դիրք բռնող կնոջ դիրքը հետզհետէ կ'պզնուանար: Չէրչի Կիրոս, չատ տպրած էր, չատ բաներ տեսած էր եւ սակայն այս մէկը խելքին չհասաւ եւ նոյնիսկ նկատեց, որ կնոջ դէմքը աւելի եւ աւելի սիրունցաւ: Է՛հ, ինչպէ՛ս հասկնար էդ բոլորը: Չէրչի Կիրոս կիներու հետ երբեք գործ ունեցած չէր: Շատ ճահիլ տարիքէն ինք – զինք ազգային դատի պաչտպանութեան մէջ ձգած էր· փոքր տարիքէն կը յիչէր, որ իր մայրը բաներ մը կը խօսէր, ան ալ դրացի կիներուն հետ: Դրացի աղջիկը, Մարանը իրեն հարսնցու կ'ուղէր ընել: Ու Չէրչի Կիրոս կիներու մասին կը մտածէր այնքան որքան անտառի նաչխուն թռչուններուն ու լեռներու եզնիկներուն մասին: Ան յաճախ սուր հետնանք ունէր անոնց՝ որոնք բան զործած էին կինը: Ան չատ աչխատեցաւ, հանդարտ ուրիթներով, կակուղ խօսքերով Մարտիկի գլխէն թեթեւցնել Չէչէ նապը եւ սակայն չյաջողեցաւ: Է՛հ, էս արդէն փոխուեցաւ: Թամաչո՞ է, ի՞նչ է: Ձէլալի քրոջ դէմքը նոյնիսկ չի կնուամի երանգներ ստացաւ մինչ Սենէքերիմի դէմքը աւելի լուրջ էր եւ արձանային:

(Շար· 540)

Աւագ Շաբաթ եւ Զատիկ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ·– *Ճրագալոյց*·· *ժամերգութիւն* 16·30, *ճրագալոյցի պատարագ* 17·30 :

Կը պատարագէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Կիրակի, Զատիկ, Յարութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·15*ին· Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը* 10·15*ին :*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթողիկոսական պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Եկմալեանի Քառաճայն պատարագը պիտի երգէ՝ Մայր Եկեղեցւոյ երգչա – խումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ կոմիտաս Գէորգեանի :

Երկուշաբթի, Մեռելոց· ժամը 10*-ին պատարագ պիտի մատուցուի :*

Կը պատարագէ՝

ԺԻՐԱՅՐ ՎԱՐԴ· ԹԱՇՃԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի՝ Հոգեհանգիստ կը կատարուի վանն Համօրէն Ննջեցելոց :

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Շաբաթ·· *ժամերգութիւն* 17·00*-ին, պատարագ* 18·15*-ին :*

Կիրակի·· *Սկիզբ ժամերգութեան* 9*-ին, պատարագ՝* 10·45*–ին :*

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Վահրամ Տէվէճեանի :

Երկուշաբթի·– *Պատարագ եւ Հոգե – հանգիստ ժամը* 10·45*-ին :*

Ս· ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Շաբաթ *Ճրագալոյցի ժամերգութիւն՝* 16·30*-ին, պատարագ՝* 17·30*–ին :*

Կիրակի *Սկիզբ ժամերգութեան* 8·30*ին, պատարագ՝* 10·30*–ին,*

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին բազմաձայն, Լուսաւորիչ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարու – թեամբ՝ Տոքթ· Լեւոն Մամճեանի :

Երկուշաբթի·– *Առաւօտեան ժամեր – գութիւն 9-ին, Պատարագ 10-ին :*

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգստեան պաշտօն :

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Շաբաթ *ժամը երեկոյեան* 16·30*–ին թուղթերու ընդունում, ժամը* 17·30*–ին պատարագ :*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Շաբաթ, *պատարագ* 16*-ին :*

Կիրակի *ժամերգութիւն՝* 8·30*–ին, պատարագ՝* 10*–ին :*

Երկուշաբթի *Պատարագ՝* 10*-ին, Հո – գեհանգիստ* 12*–ին :*

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի·· *Սկիզբ ժամերգութեան* 7·40 *պատարագ* 9·40*, մասնակցութեամբ Սա – հակ - Մեսրոպ երգչախումբի :*

Ընդհատում Հայրապետական Ճնորհա – կալական պատարագի եւ քարոզ 11·15*-ին :*

Երկուշաբթի·– *Սկիզբ ժամերգութեան* 8·30*, պատարագ՝* 10·00 :

Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Կիրակի *Առաւօտեան ժամերգութիւն՝* 8*-ին, պատարագ* 10*-ին, Պատգամ Հայ – րապետական եւ քարոզ՝* 11·15*-ին :*

Երկուշաբթի·· *Սկիզբ ժամերգութեան* 8·30*–ին, պատարագ՝* 10*–ին, Հոգեհան – գիստ՝* 11·30*-ին, Կէսօրէ ետք գերեզ – մանօրհնէք՝* 14*-ին :*

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄ
Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Կիրակի *առաւօտ ժամերգութիւն ժա – մը* 8·30*, Հանդիսաւոր պատարագ* 10 :

Երկուշաբթի *ժամերգութիւն ժամը* 9 *Հոգեհանգիստ՝* 10 :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արտաշէս Պատէմեանի *մահուան առ – թիւ, Տիկին Զատիկեան, փոխան ծաղ – կեպսակի* 200 Ֆ· *կը նուիրէ Վարագայ Ս· Խաչ Եկեղեցւոյ (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ* 50 Ֆ· *«Յառաջ»ին :*

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ· Վարդգէս Վարդանեան Յակոբեան պերդաստանի յիշատակին կը նուիրէ 50 Ֆ· *«Յառաջ»ի բարգաւաճման :*

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Շաբաթ·– *Ընթերցուածք* 17·00*-ին :*

Պատարագ՝ 18·00*–ին :*

Կիրակի·· *Պատարագ ժամը* 11*-ին :*

Կը պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ· ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Երկուշաբթի *հոգեհանգստեան պա – տարագ* 11*-ին :*

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches
de 10H.30 *à midi*
Sur FM. 89.50 *Mghz.*

RESTAURANT
EREVAN

ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի :

RESTAURANT EREVAN

26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ

Վ Թ Գ Լ Ը

Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ

Ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ· ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը :

Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN

29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS

TÉL.: 523. 44. 75

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ· ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée

du 5 au 12 mai

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:

LEVON BAGHDASSARIAN

SABERATOURS

31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:

VAROUJAN SARKISSIAN

SEVAN VOYAGES

48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:

JACQUES CHELELEKIAN

WASTEELS

87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ԲԱՅՑ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Մեր բոլոր ազգակիցները կը հրաւիր ուին խուռներամ մասնակցիլ ի պաշտ նութիւն Հայ Դատին եւ Ապրիլ 24 Անծանօթ Զինուորի Հոգի արծարծ արարողութեան ի յարգանս մեր բիւր ւոր նահատակներուն եւ պատերա դաշտին ինկած հայ եւ Ֆրանսացի զո րուն :

Այս տարի Ապրիլ 24-ը զուգադիպ Շաբաթ օրուան՝ արարողութիւնը կը տարուի փողերախումբի ինչպէս նա Ֆրանսական զինուորական ուրիշ բնա կակցութեանց մասնակցութեամբ :

Հոգի Կոմիտէն խնդրուած է նկա ունենալ Ապրիլ 24–ի հայութեան հան յուչի եւ սուգի օր հռչակուած ըլլա իշխանութեանց կողմէ :

Ժամադրավայր· – 24 Ապրիլ 198 ժամը 17·45-ին Շան զ'Էլիզէի եւ Պալ վոդոցի անկիւնը :

Հոգի Կոմիտէի կանոնագրութիւ խստօրէն կ'արգիլէ պատառի պարզ ու լոզունգի արձակում :

×

Ֆրանսական բանակին մէջ զօրակոչ Ֆրանսահայերու ցուցակագրութեան համար պատրաստուած յատուկ պաշտօ թուղթերը դատաւ ու Փարիզ Հայ նախ կին Ռազմիկներու Կոմիտէներուն եւ կազմակերպութեանց ղրկուած են : Շա հագրգռուած ազգայիններէն կը խնդրո զանոնք անյապաղ առնելով լեցնել - բացել – եւ ղրկել Պ· Գէորգ Պազրճեա հասցէին :

35 ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ :

Դաշնակցական Խորհուրդ
Ֆրանսահայ Նախկին Ռազմիկներու
եւ Դիմադրականներու

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄՊՈՆ

Կիրակի *ժամերգութիւն* 9 ·

Պատարագ 10·30*, քարոզ՝* 11 ·

Երկուշաբթի *առաւօտ, ժամերգու – թիւն* 9*, Պատարագ՝* 10 :

Երկուշաբթի *Մեռելոցի օրը, Տէր Հայրը կը գտնուի գերեզմանատունը, ուր՝ ժամը* 14*–էն* 16 *պիտի կատարէ գերեզմանատան վերի մասի եւ* 16*–էն* 18*՝ վարի մասի գե – րեզմանօրհնէքները :*

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին բազմաձայն եկեղեցւոյս նո – րակազմ երգչախումբին կողմէ, ղեկա – վարութեամբ Տիկին Թիւլիէթ Երլմազ – եանի :

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Կիրակի *պատարագ՝ ժամը* 10*–ին :*

Յետ պատարագի Հոգեհանգիստ խո – դումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի Հոգեհանգիստներու համար նախապէս արձանագրուիլ :

ՊՈՒԼՎ· OSSO — Ս· ՅԱԿՈԲ

Կիրակի *ժամերգութիւն՝* 8·30 :

Պատարագ՝ 10·00 :

Երկուշաբթի *Առաւօտ· ժամերգութիւն* 8·30*, պատարագ՝* 9·45 :

Հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց 11·10

Մանաւանդ·– Գերեզմանօրհնէքի համար Եր – կուշաբթի Տէր Հայրը ներկայ կ'ըլլայ ժամը 14*-էն սկսեալ գերեզմանատունը մինչեւ ժամը* 17·00 :

Ինչպէս նաեւ Երեքշաբթի ժամը 9*–էն սկսեալ Սէն Լուի գերեզմանատունը մին – չեւ ժամը* 12·00 :

ՍԷՆ–ԼՈՒԻ — Ս· ԳԷՈՐԳ
ԵՒ
ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ

Կիրակի *Սէն - Լուի ժամերգութիւն ժամը* 9*, պատարագ՝ ժամը* 10 :

Երկուշաբթի *Սէնթ Մարկրիթ պատա – րագ ժամը* 10 :

Հոգեհանգիստ ժամը 11·30 :

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի *սկիզբ· ժամերգութեան 9-ի Պատարագ ժամը* 10*–ին :*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Բազմաձայն երգեցողութիւնները կ կատարուին Կոմիտաս երգչախումբ կողմէ, առաջնորդութեամբ՝ Յովհան Պէրպէրեանի :

Երկուշաբթի *պատարագ ժամը* 10*–ի Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ*

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Ուրբաթ *Թաղում՝* 17·30 :

Շաբաթ *Սկիզբ ժամերգութեան* 16·30

Պատարագ՝ 17·30 :

Կիրակի *Սկիզբ ժամ·* 9·00

Պատարագ՝ 10·30

Նոյն օրը գերեզմանօրհնէք ժամը 14

Երկուշաբթի *պատարագ եւ Հոգեհան – գիստ՝* 10·30*–ին :*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Կիրակի *ժամերգութիւն* 8 :

Պատարագ ժամը 10 :

Ժամերգութիւն երեկոյեան 18 :

Երկուշաբթի *Սկիզբ· ժամերգութեան ժամը* 9*–ին, Պատարագ ժամը* 10*-ին :*

Imprimé sur les presses du Journal «Ha match» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ԱՊՐԻԼ
10 - 11
SAMEDI-DIMANCHE
10-11 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրատցած : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2 50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.147 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 57e ANNÉE — No 15 147

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՁԱՏԿՈՒԱՆ ՔԱՐՈԶԸ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԱՊՐԻԼ 11, 1982

Սիրելի հաւատացեալներ Մեր,

Աստուծոյ ողորմութեամբ, երբ դար - նան լոյսը մի անգամ եւս բացւում է աշ - խարհի վրայ, Մենք յոյժ երջանիկ ենք, համայն մեր հաւատացեալ ժողովրդին որ ի Հայաստան եւ որ ի սփիւռս աշխար - հի, աւետելու՝ ճառագայթումը մեր բոլորի հոգիներից ներս՝ յարութեան լոյսի մեր Փրկչի Յիսուս Քրիստոսի:

Այսօր, նիւթական տիեզերքի լոյսը միախառնւում է ոգեկան տիեզերքի լոյսի հետ: Աստուածային անխմանալի այս խորհուրդը, երբ այս պահին մեզանից ամէն մէկը փորձում է ապրել իր հոգու խորքում, նաեւ Սուրբ Էջմիածնի բազ - մաղարեան կամարներից դէպի վեր, դէ - պի երկինք է բարձրանում՝ յաղթական երգը Քրիստոսի յարութեան:

Սիրելի հաւատացեալներ, ձեզ եւ մեզ մեծ աւետիս, այո՛, ճշմարտապէս յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց:

Ջոմ ենք, տեսնում ենք լինչպէս չքնաղ մի երազանքի մէջ՝ լոյս պատկերը յարու - թիւն առած Աստուածորդու:

«Հաւատամք ի մի Տէր Յիսուս Քրիս - տոս ... որ յաղագս մեր մարդկան եւ վասն մերոյ փրկութեան իջեալ յերկնից, մարմնացաւ, մարդացաւ ... եւ որ չար - չարեալ, խաչեալ, թաղեալ յերրորդ ա - ւուր յարուցեալ ... գալոց է նովին մարմ - նովն եւ փառօք Հօր, ... որոյ թագա -ւորութեան ոչ գոյ վախճան»:

Յիսուսով փրկչագործութիւնը կան - խապուշակել էին արդէն հին ուխտի մարգարէները, լինելով աւետայայտիչը բոլոր ժամանակների՝ արդարութեան եւ խաղաղութեան ծարաւի մարդկանց ու ազգերի: Իսկ Սիմէոն Ծերունին, Աստու - ծոյ տաճարում, քառասնօրեայ մանուկ Յիսուսին իր չորացած բազուկներով վեր բարձրացնելով բացականչել էր՝ «արդ արձակեա՛ զծառայս քո Տէր ըստ բանի քում ի խաղաղութեան, զի տեսին աչք իմ զիրկութիւն քո զոր պատրաստեցեր առաջի ամենայն ժողովրդոց» (Ղուկ. Բ. 30 - 32):

Սուրբ աւետարանիչները եւ առաքեալ - ները եւս ի լրումն ժամանակների իրենց աստուածաշունչ գրութիւններով, քա - րոզութիւններով եւ ձեռաց գործերով, եկան վկայութիւնը բերելու յարութեան հրաշքի տիեզերականութեան, որով Յի - սուս, փրկչագործական իր տնտեսութեան մէջ ընդգրկել էր համայն մարդկու - թիւնը:

Այսպէս, Պետրոս Առաքեալ առաջինը եղաւ, որ Երուսաղէմում իր արտասա - նած ճառում ոգեկոչեց Աստուծոյ խոս - տումը Աբրահամին, թէ նրա յաջորդնե - րից մէկով պիտի օրհնուեն երկրի բո - լոր ազգերը: «Յիսուս Նազովրեցուն, այս մարդուն, որին Աստուած ձեզ ներկայա - ցրեց զօրութեամբ, նշաններով եւ զար - մանալի գործերով ... նրան անօրէնների ձեռք մատնեցիք, վայրի վրայ մեխեցիք եւ սպանեցիք· նրան Աստուած յարու - թիւն տուեց, քանզելով մահուան կա - պանքները» (Գործք Գ. 22 - 25):

Իսկ Պօղոս Առաքեալ, Փրկչի խօսքը տարածելու իր առաքելութեան վկայու - թիւնը բերելով, բացականչում է՝ «յայտ - նուեց այժմ, մեր Փրկչի Յիսուսի Քրիս - տոսի երեւալով, նա որ կործանեց մահը եւ լուսաւոր դարձրեց կեանքն ու անմա - հութիւնը Աւետարանի միջոցով» (Բ. Տիմ. Ա. 10): Նա որ եկաւ աւետելու «խաղաղութիւն հեռաւորաց եւ մերձաւո - րաց» (Եփես. Բ. 17):

Սիրելի ժողովուրդ, Հայաստանեայց մեր Մայր Եկեղեցին, առաքելական մեր Եկեղեցին, Յարութեան Եկեղեցի է, քա ն ի որ Քրիստոսի յարութիւնը հիմնաքարն է մեր հաւատքին, քանի որ յարութեան աստուածութեամբ լու - սաւորւում է մեր գիտակցութիւնը, զարթնում են մեր հոգու ուժերը եւ պոր - ծում է մեր կամքը՝ ընդդիմանալու մեղ - քին եւ խափանելու սարսափը մահուան:

Յիսուսի յարութիւնը յաղթութիւնն է եւ փառաւորումը կեանքի, ընդդէմ մահ - ուան, յաղթութիւնը եւ փառաւորումը՝ բարու ընդդէմ չարիքի ու մեղքի: Յի - սուսի յարութեան հրաշքը վերապոյն աս - հաւատչեան է յաւիտենական կեանքի քը - րիստոնէական մեծ յոյսի:

Յիսուս, մեռելներից առաջին ծնուած, հանդիսանում է իւրաքանչիւր քրիստո - եայի անմահութեան յոյսը: «Քրիստոս յարուցեալ է ի մեռելոց, առաջին պտուղ ննջեցելոց· քանզի մարդով եղաւ մահ եւ մարդով յարութիւն մեռելոց» (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 20 - 22):

Մարդու կեանքի վերանորոգման, մար - դու հոգու կատարելագործման, մեղքի կապանքներից ազատագրման տեսանկիւ - նից դիտուած, Յիսուսի կեանքը, չարչա - րանքները, մահը եւ ապա յաղթական յարութիւնը, իրողութիւններ են եւ խոր - հուրդներ, որոնք մեր հոգու մէջ զարթ - նեցնում են չարիքին ու մեղքին դիմադ - րելու մղումը, յանուն արդարութեան պայքարելու եւ զոհաբերուելու ուժը, եւ մեր գիտակցութեան մէջ պայծառանում է ճշմարտութիւնը, որ մարդկային այս աշխարհում, իրապէս արժէքաւոր ոչինչ չի կարելի ստեղծել առանց տքնութեան, առանց նուիրումի, առանց զոհաբերու - մի: Ինքը Յիսուս բացայայտում է այս ճշմարտութիւնը ասելով՝ «ամէն ամէն ասեմ ձեզ· եթէ ոչ հատն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ· ա - պա եթէ մեռանիցի բազում արդիւնս առ - նէ» (Յովհ. ԺԲ. 24 - 25):

Յիսուսի զոհաբերութեան խորհուրդի վրայ հիմնուած է եկեղեցին: Նա կեանքի կոչուած է նրա սուրբ արեամբ (Գործք Ի. 28): Այսպէս է որ եկեղեցին խորհըր - դանշում է մեզ համար Յիսուսի տեւա - կան ներկայութիւնը մեր մէջ, մեր կեան - քում, մանաւանդ պատարագի սրբազան արարողութիւններով:

Շարունակելով Մեր խորհրդածութիւն - ները Յիսուսի մահուան եւ յարութեան մասին, չենք կարող չհաստատել **թէ՝** նաեւ մեր ժողովուրդը, հայ ժողովուր - դը՝ յարութեան ժողովուրդ է: Դարեր, երկար դարեր, ազգի ու հայրենի պետու - թեան յարութեան յոյսով՝ ապրած, տան - ջուած ու ամէն տեսակի չարիքների ու բռնութիւնների դէմ մաքառած ժողո - վուրդ է նա: Մահուամբ մահը կոխած ու «Իր քալ որդւոց սուրբ արիւնով» վերա - ծնած, յարութիւն առած ժողովուրդ է նա:

Չենք կարող չյիշել մեր ազգի Նահա - տակութիւնը 1915-ի սեւ թուականին եւ ապա երեք տարի անց, հրաշքի համազօր նրա նոր կեանքի լուսաբացը մայիսեան Սարդարապատով, եւ Հայաստանի հան - րապետութեան կազմաւորումով, եղ - բայրական ժողովուրդների մեծ միութեան մէջ: Այո՛, մահուան եւ յարութեան խոր - հուրդը ապրեց նաեւ հայ ժողովուր - դը, որ կեանքի նոր ուժերով զրահուած, ինքնավստահ ու լաւատես, վերաչինեց դարերով քանդուած իր մայր երկիրը, բուժեց իր զաւակների խորը վէրքերը, նոր լոյսերով, նոր երգերով բեղնաւորեց իր կեանքը, ծաղկեցրեց իր ազգային մը - շակոյթը, եւ որ այժմ հաստատ քայ - լերով յառաջ է ընթանում դէպի իր առա - ւել պայծառ ապագան, իր ազգային ար - դար երազանքներով զօտեպինդ:

Յանուն իր վերածնունդի, յանուն իր նոր կեանքի ու իր ապագայի, հայ ժողո - վուրդն ու իր Մայր Եկեղեցին այսօր ունեն մի գերագոյն ըղձանք, որ պատե - րազմի արհաւիրք այլեւս երբեք չտես - նեն նրանք, որ այլեւս չկործանուեն չէ - ներն ու քաղաքները եւ աղօթքի Տները Հայոց, որ խորտակուեն բոլոր տեսակի զէնքերն ու գործիքները մահուան, որ համայն աշխարհում յաղթող լինի ոգին խաղաղութեան լչխան՝ յարուցեալ մեր Փրկչի Յիսուսի Քրիստոսի:

Պատերազմը համազումարն է բոլոր տեսակի չարիքների, բոլոր տեսակի մեղ - քերի: Իսկ «թշուառն մեղաց մահ է» (Հռոմ. Զ. 23):

Հայ եղբայրներ ու քոյրեր, հայաս - տանցի թէ պանդուխտ զաւակներ Մեր, Զատկական ուրախութեամբ ողջունեցէք իրար աւետիսով Քրիստոսի յարու - թեան, աւետիսով մեր Մայր Եկեղեցու եւ մեր մայր ժողովրդի վերածնունդի:

Այլ եւ «եղբայրսիրութիւն հաստատեա - ցի առ ձեզ» (Եբր. ԺԳ. 1) եւ «զխաղա - ղութեան զհետ երթայք ընդ ամենեսին եւ զսրբութեան, առանց որոյ ոչ ոք տես - անիցէ զՏէր» (Եբր. ԺԲ. 14):

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»: Ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

ՕԹԱՈՒԱՅԻ ԹՈՒՐՔ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՅՈՐԴԸ՝ ՔԵԱՆԻ ԿԻՒՆԿԷՕՐ ԾԱՆՐՕՐԷՆ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

ՏԵՐ ԿԸԼԱՅԱՑ՝ «ՀԱՅԿ· ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ ՄԸ»

Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 11-ին էր, որ Ֆրանսական ձայնասփիւռը կը հաղոր - դէր թէ մահափորձ մը կատարուած է Օթաուայի Թրքական դեսպանատան ա - ռեւտրական կցորդին դէմ, որ ծանրօրէն վիրաւորուած, հիւանդանոց փոխադրուած է: Ասոնակը կ'աւելցնէր թէ ոչ ոք տէր եղած էր, բայց կը կարծուէր թէ Հայե - րու գործն է:

Ուրբաթ առաւօտեան վարիզեան մա - մուլը չէր կրցած արձագանգ ըլլալ լու - րին, ոչ իսկ Փարիզ հասած, նոյն օր – ուան (Ապրիլ 9) թուրք թերթերը (ի դէպ, այս թերթերը Գերմանիոյ հրատարակու - թիւններն են):

Հեռաձայնելով Քանատա եւ Ամերիկա կրցանք սակայն հետեւեալ մանրամաս - նութիւնները առնել, տրուած քանատա - կան ձայնասփիւռէն եւ հեռատեսիլէն: Հինգշաբթի իրիկուն քանատական մա - մուլն ալ լուրը չէր կրցած հասցնել:

Իր բնակարանին տակը գտնուող կա - ռատան մէջ է, որ առեւտրական կցորդը ծանրօրէն վիրաւորուած էր, երբ կառքը կը նստէր, Հինգշաբթի առաւոտ, դեսպա - նատուն մեկնելու համար: Քեանի կիւն - կէօր, յիսուն տարեկան, հազիւ տեղա - տորուած էր, երբ կրակ կը բացուի վրան եւ կը վիրաւորուի երկու տեղէ՝ ուսէն եւ ոտքէն: Բաւական առեն ոչ ոք տէր եղած էր, թէեւ տեղւոյն թուրք դեսպանին՝ զօր· Թուրկուէ Սիւնալփի համաձայն Հայերու գործն էր, կը վերագրէր մին - չեւ իսկ՝ ԱՍԱԼԱ–ին: Ուրբաթ առաւ - ժամը 2-ի չուրջ (քանատական ժամով), տէր եղողի մասին, միակ լուրը որ կար, սա էր՝ մէկը հեռաձայնած էր նահանգա - յին ոստիկանութեան եւ տէր եղած յա - նուն, «Հայկ· Ազատագրութեան Ձակատի» մը, ցարդ անծանօթ:

Կիւնկէօր, երկու ու կէս տարի է Օ - թաուա կը գտնուէր եւ ոչ մէկ սպառ - նալիք ստացած էր: Դիւանագիտական նուիրապետութեան մէջ, 4-րդ դիրքը կը գրաւէր:

Քանատայի Արտաքին նախարարը կարճ յայտարարութեամբ մը, ցաւ յայտնած է պատահածին առթիւ եւ իր համակրանքը յայտնած ընտանիքին:

Քանատական հեռատեսիլի ֆրանսախօս - Ֆէպէքի - կայանները լուրը հաղորդե - լով, ծանրացած են Հայերու ցեղասպա - նութեան վրայ եւ չեշտած թէ նման ա - րարքներու զրդապատճառները, հարկ է փնտռել պատմութեան դիրքերու էջերուն մէջ: Ձայնասփիւռն ալ յիշած է թէ Ապ - րիլը, այն ամիսն է, ուր բոլոր թուրք դեսպանատները իրարանցումի մէջ կ'ըլլան, քանի 1915 Ապրիլ 24-ին է, որ ամէն ինչ կը սկսէր: Շատ աւելի վերա - պահ եղած են անդլիախօս կայանները, որոնք արձագանգելով լուրին, անդրա - դարձած են նաեւ ցեղասպանութեան, չեշտելով սակայն «ըստ Հայերուն...»:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ԱՊՐԻԼ 1 - 5)

ԲԱՆՈՒԻՈՐՆԵՐՈՒ ԵՐԳԱՀՈՒԻՄԲԻՆ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ համերգ մը տուած է՝ «Հայելեկտրամեքենայ» ձեռնարկութեան երգչախումբը, որ մեծ ժողովրդականու - թիւն կը վայելէ Հայաստանի մէջ: Բան - ուներէ եւ պաշտօնեաներէ բաղկացած երգչախումբը ոչ միայն մասնակցած է Հայաստանի եւ համամիութենական փա - ռատօներու, այլեւ համերգներ տուած է արտասահման:

×

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Աբովեանի շրջանի Սեւաբերդ բանու - րական աւանին մէջ հիմնուած է ժողո - վրդական նուագարաններու եւ պարի խումբ մը: Սիրող խումբերը իրենց տրա - մադրութեան տակ ունին արդիական մը - շակոյթի պալատ մը՝ համերգի սրահով, ընդարձակ դրադարանով եւ փորձերու համար սենեակներով: Ընթացիկ հնգամ - եակի (1981 - 1985) ծրագրի համաձայն, Հայաստանի աւաններու եւ գիւղերու մէջ կը կառուցուին մշակոյթի տուներ, հան - րային կեդրոններ եւ այլ հասարակայ - րեր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԸ

ՀԱՅԿ ՂԱԶԱՐՅԱՆ, ՊՐՈՖԵՍՈՐ

Ամերիկահայ գրականության մեջ Խոհանոցի թեման ունի իր հետաքրքրական պատմությունը։ Ինչպես հայտնի է, Ամերիկա առաջին հայ գաղթականները հասել են 19-րդ դարի վերջին տասնամյակներին։ Նրանք եղել են հիմնականում գյուղացիներ, որոնք ամերիկյան կյանքի հետ ծանոթանալու ընթացքում ստիպված են եղել հարմարվել նոր պայմաններին, նոր սովորություններին, նոր ապրելակերպին։ Այդ հարմարման ընթացքում նրանք ստիպված են եղել հրաժարվել իրենց հին սովորություններից, ինչպես նաև հին ուտելիքներից։ Ամերիկահայ գրականության մեջ խոհանոցի թեման առաջին անգամ հանդիպում է Ավետիս Ահարոնյանի «Ամերիկա» վեպում (1906 – 1909 թթ.)։ Ահարոնյանի հերոսները՝ Ցոլակ Տեր-Մարտիրոսյանը և նրա ընտանիքը, ամերիկյան կյանքի հետ ծանոթանալու ընթացքում ստիպված են եղել հրաժարվել հայկական շատ սովորություններից, այդ թվում և ուտելիքներից։ Ահարոնյանի հերոսները

ՊԷՅՏԸՆ ՓԱՈՒԼ
հիմնադիր Սկաուտութեան

(Բ. եւ վերջին մաս)

Համբաւը օրէ օր մեծցաւ: Իր թշնա-միները զինք անուանեցին Էմփիքա՝ «բը-նաւ չքնացող աղուէս»: Այս տիտղոսին արժանացաւ հետախուզական բազմաթիւ առաքելութիւններ կատարելէ ետք, մասնաւորաբար զիչերները՝ մինչեւ Թըշ-նամի բանակատեղին դռները հասնե-լով: Ան սովրեցաւ ծպտուիլ զանազան ձեւերով, երբեմն իբրեւ արուեստագէտ՝ նկարչէ՝ գծագրելով բնութիւնը Ալպ-եան լեռներու մէջ, ուր Թշնամի զօրա-գունդեր ռազմափորձեր կը կատարէին, կամ իբրեւ թիթեռնիկի որսորդ՝ ամրոց-ներուն մէջ: Ոչ ոք բաւարար ուշադրու-թեամբ կը քննէր իր նկարները, ուր լեռ-նային կաղնիի մը ոստերուն մէջ նշուած էին զինուորական մեւսորներու դիրքե-րը, կամ թիթեռնիկի մը թեւին վրայ ծածկօրէն գծուած էր ամրոցին մէջ գե-տնուած թնդանօթին տեղը:

Բազմատաղանդ Պի. Փի. ունէր ար-ուեստագէտի ճարտարութիւն եւ դերա-սանի ընդունակութիւն: Այս երկուքն ալ կարեւոր նշանակութիւն ունեցան Մաճեքինկի պա-շարումի ընթացքին, երբ սակրատած էր ամէն օր պայքարիլ զինուորներուն եւ ժողովուրդին բարոյական կորովը բարձր պահելու համար:

Բանակին մէջ գտնուած տարիներուն քնաւ չմտածեց ամուսնանալու մասին: Բանակէն քաշուելէ ետք, 1912-ին ան ծա-նօթացաւ իր ապագայ կնոջ՝ Օլավ Սէնթ Քլէր Սոամի հետ, որ 22 տարեկան էր: Պէյտըն Փաուըլ 54 տարեկան էր: Օլավ խանդավառ էր սկաուտութեամբ եւ կը հաւատար անոր բարերար ազդեցութեան պատանի տղոց եւ ... պատանի աղջիկ-ներուն վրայ: Իրենց ամուսնութենէն ետք, Էչյտի Պէյտըն Փաուըլ դարձաւ գործունեայ՝ աղջիկներու յատուկ սկա-ուտական բաժնին մէջ: Ան դարձաւ իր ամուսնոյն հաւատարիմ օգնական մը, մինչեւ անոր մահը: 1920-ին նշանակուե-ցաւ աշխարհի սկաուտներու պետ եւ 1931-ին Էչյտի Պէյտըն Փաուըլ դարձաւ աղջիկ սկաուտներու համաշխարհային պետ:

Պէյտըն Փաուըլի նկարագիրը եւ տես-լականը լաւ ճանչնալու համար մէջբե-րենք իր խօսքերը, որոնք ցայտուն կը դարձնեն իր դէմքը:

«Եղբայրութեան սկզբունքին մէջտղ-գային իւրացումը եւ ըմբռնումը միայն կրնայ մարդկութիւնը փրկել քաոսէն: Իմ կարծիքով կեանքի մէջ յաջողիլը եր-ջանկութիւն է:

«Ոգոյ համար սկաուտութիւնը խիստ օրէնքներու չենթարկելով կ'ուզեմ ար-դիք հանդիսանալ պաշտօնականութիւն-ներուն եւ ընթացիկ ունակութիւններուն, որոնք կը սպրդին ամէն տեղ:

«Ազգայնականութիւնը, իմ կարծիքով, կը նշանակէ բարձրացնել բարոյականը եւ զօրութիւնը ազգին, առանց հակառա-կութիւն առեղծելու այլ ազգերու մէջեւ: Պէտք է առաւելաբար ձգտիլ գերիչխան դիր մը խաղալ ազգերու համանուագին մէջ ի խնդիր խաղաղութեան եւ աշ-խարհի բարեկարգութեան, նման այն անձին զոր կը մարզեն ոտնագնդակի խումբի մը մէջ խաղալու համար:

«Բանակիլը սկաուտական կեանքի հա-ճոյքի բաժինն է: Ապրիլ բնութեան մէջ, Աստուծոյ չնորհած առողջարար օդին մէջ, բլրակներուն վրայ, ծառերուն մէջ, թռչուններու եւ կենդանիներու հետ, ծովերու եւ գետերու ափին, այսինքն՝ ապրիլ բնութեան հետ, ունենալով կը-տաւէ սեփական տնակը, պատրաստելով առօրեայ սնունդը եւ կատարելով հետա-խուզութիւններ: Այս բոլորը կը բերեն առողջութիւն եւ երջանկութիւն, զոր ոչ մէկ տաեն կարելի է գտնել քաղաքի աղիւսներուն եւ մուխերուն մէջ:

«Պարտիլ, մինչ աւելի հեռուները, հետախուզելով ամէն օր նոր վայրեր փառաւոր արկածախնդրութիւն է: Այս ձեղ կը զօրացնէ եւ կ'ամրապնդէ, այն-պէս որ այլեւս պիտի չսարսափիք ոչ հովէն, ոչ անձրեւէն, ոչ տաքէն, ոչ ցուրտէն, զանոնք պիտի ընդունիք բնա-կան ձեւով, զոհունակ բաւարարու-թեամբ, որ ձեղի կարելիութիւն պիտի տայ ժպիտով դիմագրաւելու այս հինգ թշնամիները, գիտնալով որ վերջնական յաղթանակը ձեղի կը պատկանի:

«Մարդկի դրութեան գլխաւոր նպա-տակն է իրաւ պատասխանատուութիւն տալ կարելի եղած մեծ թիւով մանչե-րու: Այս ձեւով իւրաքանչիւր տղայ կ'ու-նենայ պատասխանատուութեան իր բա-ժինը խմբակի հաւաքական յաջողու-թեան համար: Նաեւ իւրաքանչիւր խմ-բակ կը գիտակցի, որ ունի որոշ պատաս-խանատուութիւն՝ խումբի բարօրութեան համար:

«Ինաւ մի մոռնաք, որ լքուած բանա-կատեղի մը վիճակը, բանակումէ մը ետք, յատակօրէն ցոյց կուտայ բանակող խումբի կամ խմբակի կարողութիւնը:

«Ցիշեցէք թէ բանակատեղի մը լքելէ ետք երկու բան պէտք է ձգէք հոն. ա) Ոչինչ. բ) Ձեր շնորհակալութիւնները հողատիրոջ:

«Շատ քիչ ժամանակ անհրաժեշտ է ծառ մը կտրելու համար: Բայց երկար տարիներ պէտք են ծառ մը մեծցնելու համար: Հետեւաբար, սկաուտը ծառ կը կտրէ եթէ շատ լուրջ պատճառներ ունի, եւ ոչ թէ իր կացինը զործածելու հա-մար: Կարուած իւրաքանչիւր ծառի փո-խարէն, պէտք է տնկել երկու նոր ծա-ռեր:

«Մի երեւակայէք որ իրաւունքներ ու-նիք այս աշխարհին մէջ, բացի անոնցմէ որ կրցած էք շահիլ ձեր աշխատանքով: Իրաւունք ունիք հպարտ ըլլալու երբ շա-հած էք ճշմարտութիւնը խօսելով. իսկ բանտ երթալու՝ երբ իրաւունք մը շա-հած էք զոզութեամբ:

«Ահաւասիկ այն՝ ինչ որ սկաուտու-թիւնը չէ. – Սկաուտութիւնը բարեսի-րական կազմակերպութիւն չէ ընկերու-թեան մէջ՝ ի նպաստ աղքատ փոքրերու: Ցստակ ուսումնական յայտագրով, պա-նազան մակարդակներով զպրոց մը չէ: Լրատուութեան հանրային սպասարկու-թիւն մը չէ: Սկաուտութիւնը ներկայա-ցուցչութիւն մը չէ, որուն յաջողութիւն-ները գնահատուած են մասնագիտական վկայականներով կամ չքանչաններով: Այս բոլորը արտաքին են եւ միայն ցու-ցական: Մինչ սկաուտութիւնը ամբողջ-ութեամբ ներքին, հոգեկան պատրաս-տութիւն է:

«Ամբապետը, որ հերոս մըն է իր տղոց համար, կարեւոր լծակ մըն է անոնց զարգացումին եւ աճումին նպաստող, նաեւ իր ուսերուն կը կրէ հսկայ պա-տասխանատուութիւն:

«Բացարձակապէս ոչ մէկ արժէք կամ օգտակրութիւն ունի սկաուտական օ-րէնքները քարոզել կամ իբրեւ հրահանգ ցրուել խումբ մը պատանիներու: Ամէն տղայ պէտք ունի իւրայատուկ բացատ-րութեան, ինչպէս նաեւ տարբեր ձըգ-տումներու, զանոնք գործի վերածելու համար:

«Անգամ մը որ սկաուտը կը հասկնայ թէ ի՛նչ է իր պատիւը, խմբապետը պիտի կատարեալ վստահութիւն ունենայ անոր վրայ: Տուէք անոր որեւէ պատասխանա-տուութիւն, ժամանակաւոր կամ մնա-յուն, եւ սպասեցէք որ ան հաւատարմօ-րէն կատարէ զայն: Մի փորձէք ինչպէս պիտի յաջողի: Ձգեցէք որ գործէ իր հա-կըցած ձեւով: Ձգեցէք որ լայ եթէ պէտք է, բայց ամէն ձեւով հեռու կեցէք իրմէ եւ վստահ եղէք, որ ան լաւագոյնը պի-տի ընէ»:

Պէյտըն Փաուըլ ամբողջ աշխարհ շըր-ջեցաւ սկաուտութեան տարածումին հա-մար: Ան ստեղծեց Միջազգային Ճեմա-րիները (սկաուտական բանակումները), այժմ լաւ ծանօթ: Հիմնեց սկաուտական միջազգային կազմակերպութիւնը եւ չհրունակեց գիրքեր գրել սկաուտութեան մասին, խմբապետներու համար, գայ-լիկներու եւ անոնց խմբապետներուն հա-մար, երէցներուն յատուկ:

Ան աշխատեցաւ սկաուտութեան հա-մար մինչեւ ասպարէզէն քաշուիլը: Կեանքին վերջին օրերը անցուց Ափրի-կէի մէջ, զոր շատ կը սիրէր: Տուն մը չինել տուաւ Նիերկի (Քենիա) մէջ, ուր ապրեցաւ կնոջ հետ մինչեւ իր մահը՝ 1941 Յունուար 8, 83 տարեկանին:

«ՄԱՐԶԻԿ»

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

Զատկական Սովորութիւնները՝ Երկրէ Երկիր

Յունաստանի գիւղերուն եւ քաղաքնե-րուն մէջ Զատիկը կը տօնուի նոյն ձե-ւով:

Զատկի չաբթու Մեծ Պահքի խիստ ծոմապահութենէն եւ մանաւանդ Զար-չարանքներու Օրերէն ետք «Քրիստոս Յարեաւ»ը մեծ տօնախմբութեան մը նը-չանաբանը կը դառնայ, եւ ամէն տեղ, երկու օր չարունակ, կեր ու խումով, պար ու երգով տեղի կ'ունենան ժողովըր-դային զանազան խմբումներ:

Թաղումի եւ Աւազ Ուրբաթ օրուան գիշերային արարողութեան կը մասնակ-ցին փոքրիկներէ կազմուած երգեցիկ խումբեր:

Թաղման Թափօրը չսկսած՝ Գերեզմա-նը կը զետեղուի եկեղեցւոյ գրան առջեւ, եւ, բոլոր եկեղեցականները անոր տա-կէն անցնելով կ'ելլեն բակ, ուր կը սկսի Թափօրը՝ հոծ բազմութեան հետեւողու-թեամբ. քահանաներ, գպիրներ եւ փոք-րիկներու երգեցիկ խումբեր՝ ձեռքերնին մոմերով, սաղմոսերգութիւններով կ'անցնին Թաղամասի կեդրոնական բոլոր ճամբաներէն:

Բոլոր տուներու պատուհանները եւ պատշգամները լոյսերով եւ գունաւոր լապտերներով զարդարուած կ'ըլլան:

Ցաջորդ օր, ոչ ոք կը բացակայի Յա-րութեան սուրբ արարողութենէն:

Փոքրիկները, իրենց գրպանը կարմիր հաւկիթ եւ անուշեղէններով, անհամբեր կը սպասեն մեծ պահուն՝ զանոնք ու-տելու:

Ընտանիքի պետը, Յիսուսի եւ իր ան-դամներուն համար բռնած մոմերը Յա-րութեան արարողութենէն ետք կը վառէ քահանայ հօր մոմէն, իսկ տղաքը՝ հօրը ձեռքը համբուրելով, կ'առնեն իրենց մո-մերը:

Յետոյ, կը սկսի խնճոյքը, կեր ու խումը, եւ կը չարունակուի մինչեւ ա-ռաւօտ ու ամբողջ Կիրակին, միայն քա-նի մը ժամ դադարով, հետեւելու հա-մար Յարութեան երեկոյեան արարողու-թեան:

Սիրոյ տօն մըն է ասիկա, ուր կենցա-ղի ամէն մէկ տեղ անտեսելով՝ բոլորն ալ իրարու անմեղ համբոյրներ փոխանցելու առիթը կ'ունենան:

Յաջորդ առաւօտուն, նախապէս մոր-թուած գառնուկ բացօթեայ վառած կը-րակին վրայ դարձնելով՝ կը չարունա-կեն խնճոյքը, որու ընթացքին տեղի կ'ունենան զանազան մարզախաղեր:

Հունգարներուն համար, Աւազ Ուր-բաթ օրը «մաքրութեան» օր մըն է եւ այդ օր գիւղերու բնակիչները կ'երթան գետերու մէջ լողնալու. յետոյ, գետի ջուրէն տուն բերելով՝ կը զործածեն տան մաքրութեան համար: Բոլոր տու-ները կը փայլին մաքրութեամբ:

Հունգարներու համար Աւազ Ուր-բաթ օրը մեծ սուգի եւ խիստ ծոմապա-հութեան օր մըն ալ է: Գիւղերը, բոլոր լոյսերը կը մարին եւ մեռելային լռու-թիւն կը տիրէ: Զատկի Կիրակին, բոլոր Հունգարները կ'երթան եկեղեցի, ուր քահանան մեծ սակառի մը մէջ, կ'օրհնէ ճերմակ հացը, խոզի միսը, հաւկիթները եւ տիրոժաքեր բողկը:

Յաջորդ օր, երիտասարդ եւ երիտա-սարդուհիները, իրարու վրայ ջուր թա-փելով՝ իրարու կ'արտայայտեն իրենց փոխադարձ զգացումները:

Զատկին, ամէն մէկ թաղամասի քա-հանան տուները այցելելով՝ կ'օրհնէ Զատկուան ուտելիքները:

Վատիկանի մէջ, Զատկին, քահանայ հայրերուն կը նուիրուին գառնուկներ, իսկ անցեալի ժառանգական առաւել-թիւն ունեցող ընտանիքի մը պատը քա-հանայապետին արմաւենիի ճիւղեր հը-րամցնելով՝ կը տառնայ անոր օրհնու-թիւնը:

Այս սովորութիւնը արբատրծուած է անցեալին, երբ նախահայր մը հասած ու յաջողած է մարել հրդեհ մը, որ կը սպառնար կաթողիկէ եկեղեցւոյ մը:

Ֆինլանտացի փոքրիկներու համար Զատիկը քրիստոնեայ այլ երկիրներու Ծննդեան տօնին նման նուէրներու օր մըն է:

Զատկի նախօրեակին, փոքրիկները, վարժարանի ծխնելոյզին վրայ իրենց գուլպաները կախելով՝ կ'աղօթեն «Զատ-կի Տիրոջ», որ նուէրներ լեցնէ անոնց մէջ: –

[redacted]

Իրլանտայի մէջ ալ Զատիկը կը կապ-մակերպեն կիներու միջեւ վազքի առաջ-նութեան մրցումներով, եւ այս մրցում-ներուն կը մասնակցին միայն տակաւին չամուսնացածները: Յաղթականը իրրեւ մրցանակ կը ստանայ մրցումներուն մասնակցող թեկնածուներու կողմէ մե-ծաքանչ զերձանով ու ձեռքով հիւսուած պեղեցիկ չապիկ մը:

Սեվիլիայի մէջ (Սպանիա) Զատիկը յաղթանակի, անկեղծութեան օր մըն է, մասնութեան արարքները յատիսենապէս դատապարտող:

Գիւղերու նեղ ճամբաներուն՝ ամէն տեղ կը կախեն Յուդայի տիպարները եւ ամէն անցնող կը թքնէ, կ'աքացէ, կը մարակէ: Ցետոյ զանոնք կը նետեն կուանտալքիվիր գետին մէջ:

Արեւմտեան երկիրներու մէջ, սակայն, մինչնադարեան ժամանակներէն ի վեր, սրբագործուած են բացառիկ սովորու-թիւններ, որոնք՝ Աւազ Շաբթու ամէն մէկ օրուան հետ, նկարագրական ձե-ւով, կ'արտայայտեն Յիսուսի կեանքը եւ չարչարանքները:

Ֆրանսայի Ռուսիյոնի չրջանին մէջ, Յիսուսի Ննչելութեան օրը տեղի կ'ու-նենայ սրբանկարներու տողանցք մը: Մասնակցողները հաւատացած են թէ ի-րենց գործած մեղքերուն համար թողու-թիւն կը ստանան:

Նոյն գիշերը, Փերբինիանի, Աբլի եւ Ռոլիուրի քաղաքները կը վերատանան ի-րենց կերպարանափոխուած միջնադարեան երեւոյթը: 13-րդ դարէն սկսեալ, մեղա-ւոր մարդիկ, իրենց գլուխը եւ ամբողջ մարմինը ծածկող կարմիր պատմուճան մը հագուելով, Յիսուսի ունեցած զանա-զան տառապանքները պատկերացնելով յոգնասպառ անվերջ գնացքով կը քաւեն իրենց մեղքերը:

Նոյն օրը, Պուրժի չրջանին Ալտիս գիւ-ղին բոլոր բնակիչները, Յիսուսի չար-չարանքներու կենդանի պատկերացու-մով եւ հռոմէացի զինուորներու յատուկ զգեստներ հագած, թափօրով մը կը բարձրանան գիւղի բլուրին վրայ, որուն լանջերուն կառուցուած են 32 եկեղեցի-ներ եւ մատուռներ:

Զատկական միջնադարեան աւանդու-թիւններու ամէնէն մեծ հաւատքը եւ սուրբ պատկերացումները տեղի կ'ունենան Քորսիքայի Պաստիա, Այաչիօ, Քալվի եւ Պոնիֆաչիօ քաղաքներուն մէջ, ուր «հա-ւատացեալներու եղբայրակցութիւն»նե-րու կազմակերպութեամբ, Աւազ Շաբ-թու բոլոր օրերուն, տեղի կ'ունենան Յիսուսի չարչարանքներու ողբերգական պատկերացումներ՝ իրենց բոլոր ման-րամասնութեանց մէջ:

Սարտենիոյ մէջ ալ, Զատկական օրերը բացառիկ եւ աւելի ողբերգական երեւոյթ մը կը ստանան: Անծանօթ մնալու հա-մար գլխուն կարմիր բուժոց մը դրած կա-մաւոր «մեղաւոր» մը՝ բոկոտն, ուսին մեծ ու ծանր խաչով մը, կ'անցնի սա-լաքարապատ խորտ ու բորտ ճամբանե-րէն եւ, երբեմն վար իյնալով, զանգատո-րէն կը բարձրանայ Գողգոթա: Օգնական կ'ունենայ ուրիշ անծանօթ մը, որ կը ներկայացնէ Սիմէոն Կիւրենացին:

Եւ ամէն տեղ, ուր քրիստոնեաներ կան, Զատկի Կիրակիի եւ Տիրոջ Յարու-թեան արարողութիւնները ցնծութեան եւ հրճուանքի օրեր ըլլալով մխաուել՝ դէպի գարուն վերադարձ մըն ալ են: Ամէն տարի, Մեծ Պահքէն ետք, կը սկսի խը-րախճանքը, տեղի կ'ունենան տօնախմբ-րութիւններ եւ դրացի գիւղերու միջեւ վազքի մրցումներ, որոնց կը մասնակցին լաւագոյն մարզիկները:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իրենց եղբայրներուն՝ Լեւոն եւ Տոքթ. Յակոբ Խուպէսէրեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Շահան Վահանեան 2000 Ֆ. կը նուիրեն «Ծառայ»ի բարգաւաճման :

COMMUNIQUÉ

FEDERATION AMICALE DES ANCIENS COMBATTANTS ET RESISTANTS FRANCAIS D'ORIGINE ARMENIENNE

Fait appel à tous les compagnons d'armes des Alpes - Maritimes à une Assemblée Générale en vue de la constitution du Nouveau Bureau.

La réunion aura lieu Le Dimanche, 18 Avril à 10 h. dans la salle de l'Eglise Arménienne 183, Boulevard de la Madeleine — NICE

Pour tous renseignements s'adresser à: ARTHUR GUIRGAYAN 1 ,Rue d'Erévan, Cité Arménienne — NICE Tél.: 87. 79. 32

Grand - Diner

A LA CAPPADOCE

AVEC SON ORCHESTRE

AU BENEFICE DU COMITE DE SOUTIEN AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

En présence des Avocats

DIMANCHE, 18 AVRIL, A 21 H.

Participation: 300 F.

— LA CAPPADOCE: 67 bis, Quai Blanqui — 94140 Alfortville

Réservation par téléphone, s'adresser à:

— LIBRAIRIE LES MILLE ET UN LIVRES — Tél.: 325. 93. 05

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

ՋԱՏԿՈՒԱՆ տօնին առթիւ, «Ծառայ» լոյս չի տեսներ երկուշաբթի (*Երեքշաբթի, Ապրիլ 13-ի թիւ*) եւ խմբագրատունը փակ է: Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի, Ապրիլ 14 :

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

———×———

Ի պատիւ ալեզարդ հայրենակիցներ- Տոքթ. Խաչիկ Տամլամեանի, Տիկին Ա- րուսեակ Վեզիրեանի, Տիկին Մարի Ա- ռէթեանի, Պ. Մկրտիչ Պէօճէքեանի, Տի- կին Զարուհի Տէր – Յակոբեանի, Տիկին Բագրատուհի Պախթիարեանի, Տիկին Ա- չակուհի Դաւիթեանի, Պ. Մհէրան Նի- բեմեանի, Տիկին Հայկանոյշ Զէյվէեանի, Պ. Սարգիս Թէկեանի (Մարսէյլ) :

Ապրիլ 18, Կիրակի, ժամը 13-ին :

au Centre Culturel Alex Manoogian

118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱՃԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Պ. ԲԻՒԶԱՆԴ ՓՐՆՏԸԳԵԱՆԻ

Օրհներգներ՝ ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԼԹԱՆ ԴԱՆԻԷԼԱ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ եւ ՌՈՒԲԻՆԱ ՋԱՐԵԱՆԻ :

ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆ - ԳԱՐԱԳԱՇԱ ԵՐԳԱԽՄԲ

Նախօրօք հեռաձայնել՝

887 99 06 - 780 82 58

ԾԱԽԿԵՐՈՒ ՄԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.

à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

DANS LE CADRE DE SA

SEMAINE CULTURELLE DU 24 AVRIL

LE YAN'S CLUB

PRESENTE

VENDREDI, 23 AVRIL, A 21 H.

SALLE GAVEAU — 45, Rue La Boétie - Paris 8

RÉCITAL

JEAN TER-MERGUERIAN (Violon)

MYRIAM BIRGER-PAPAZIAN (Piano)

SONATES — Si Bémol Majeur K. 378 W. A. MOZART
La Majeur C. FRANCK
No. 1 Fa Majeur S. PROKOFIEFF

Billets: Salle Gaveau — 45, Rue La Boétie - 75008 Paris
Parmi les Membres du YAN'S CLUB — 5, Avenue Reille -75014 Paris
BAKERDJIAN — 35, Rue de Trévise - 75009 Paris

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՏՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Օրուան մէջ քանի մը ժամ տնական գործերով (մաքրութիւն եւայլն) զբաղելու տրամադիր է պոլսահայ տիկին մը, Փարիզի, նախընտրաբար, 9-րդ, 10-րդ, 17–րդ, 18-րդ, 2-րդ թաղամասեր : Հեռաձայնել ժամը 18–էն ետք՝ 254 90 80 կամ Շաբաթ, Կիրակի ամբողջ օրը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Սէն – Ժէռոմի մասնաճիւղը կազմակերպած տարեկան իր ճաշին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է.- Սէն - Ժէռոմի թաղականութիւն 300 Ֆ., Հայ Արենոյշներ 250, Պօհոնի Կապ. Խաչ 300, Սէն Լու Տիկն. Միութիւն 150, Տիկին Յակոբեան 100, Աշնիւ Զուքուրեան 50, Մարսէյլ քաղաքի Կապ. Խաչ 200, Պուլվար Օսման 200, Տիկին Մանոյչ Շամիրեան 100 Ֆ.: Կապ. Խաչի Սէն – Ժէռոմի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իրենց մօր Տիկին Թուրփանտա Սամուէլեանի հոգեհանդիստին առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Սամուէլեան Սեդրակ 300, Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Փիլոսեան Այրի Տիկին Ասատուրեան 100–ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Անասիյա, Օրիորդ Մարի Ասատուրեան 50ական Ֆ.: Պէր եւ Տիկին Մանուէլեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Ֆ. հեռաւոր Ամերիկա մահացող իրենց հօրեղբօր Պ. Ուլուսեանի հոգեհանդիստին առթիւ, Վռամ Գրիգոր - եանի հոգեհանդստեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է 300 Ֆ. Այրի Տիկին Գրիգորեանէն :

×

Հայ Ուսանողաց Օգն. Միութիւնս շը – նորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները 1981 – 1982 տարեշրջանին համար.- Տէր եւ Տիկին Աբա Տէյիրմէնճեան 500 Ֆ. եւ Լիոնէն Տիկին Մ. Պասմաճեան 300, Տիկին Ս. Թոմմասեան 200, Տիկին Թ. Մաղաքեան 100 Ֆ.:

OPTIMA Tours

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES

ORGANISE

du 20 au 31 Mai - Un Voyage
Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon

Date limate d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

———×———

EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:

du 3 au 16 Août
a)Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan - Lyon
b) Lyon - Erévan - Lyon

Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

Renseignements et Inscriptions:

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, Rue du 24 Avril 1915 — 69150 DECINES

TELEPHONE: (7) 849. 42. 97

Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20

Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.

— Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN
124, Avenue Henri Barbusse — 92140 CLAMART; Tél. 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

UGAB — JEUNES

A VOS PINCEAUX... PRETS? PARTEZ!..

SEMAINE DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE

Grand concours de peinture ouvert à to sans limite d'âge, organisé par la sec jeune de l'UGAB dans le cadre de la sema pour le 24 Avril. Thème imposé:

« La Renaissance Arménienne »

Les tableaux seront exposés au Cen Culturel Alex Manoogian, 118, rue de Co celles, Paris, à partir du Lundi 19 Avril.

Un jury composé de peintres renomm arméniens décernera les prix aux gagnants Dimanche 25 Avril.

Pour tous renseignements complémenta et pour s'inscrire téléphoner à :

UGAB — Tél.: 520. 03. 18

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.- Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճ- ղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ Ապրիլ 17, կէսօրէ վերջ ժամը 15-ին Ա- Տան դահլոցի սրահը: Կը խնդրուի չպա- պահ ըլլալ: Օրակարգ.- Նոր վարչու- թեան ընտրութիւն: Ներկաներու թի- մեծամասնութիւն կը համարուի:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւ- վարչ. ընդհանուր ժողովի կը հրաւի- իր անդամուհիները Շաբաթ Ապրիլ ժամը 16-ին Մշակ. Տունը: Կարեւոր բակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Մարսէյլի Հայ – Արենոյշները կը մ- նեն իրենց գործունէութեան վեհանա- Յունիս 26–ին, Շաբաթ ժամը 21-ին Պ- տական Օփերայի մէջ: Գեղարուեստա- կան բաժնին սիրայօժար կը մասնակ- ցին բոլոր երիտասարդական կազմակե- պութիւնները :

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան մա- րեկան հաշկերոյթը տեղի կ'ունենայ Շ- բաթ, Մայիս 9–ին, ժամը 13–ին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տարեգլուխ: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Երեքամսեայ: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
14
MERCREDI
14 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.148

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15 148

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԱՐԻՒՆՈՏ ՉԱՏԻԿ

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՆԱԵԻ ԼԻԲԱՆԱՆ

Մինչ Լիբանան Կ'ապրի այն խոր հա-
մոզումով, թէ մէկ ժամէն միւսը Իսրա-
յէլ մեծ յարձակումի մը պիտի ձեռնար-
կէ, Զատկուան առաւօտը ծանր դէպք մը
քիչ մը աւելի լարեց Իսրայէլի եւ Այր-
յորդանի մթնոլորտը: Հրեաներուն
համար, իրենց Զատկին չորրորդ օրն է,
ուխտաւորները խուժած են Լացի Պատը,
մինչ քրիստոնեաները կը համախմբուին
Ս. Յարութեան տաճարը եւ շուրջը:

×

Էլ Աքսա մզկիթին առջեւ է, որ յան-
կարծ կրակ բացուած է, իսրայէլեան
զինուորական համազգեստ կրող մէկուն
կողմէ, ինչ որ կը բացատրէ թէ մարդը
կասկած հրաւիրած չըլլայ իր վրայ:
Ամերիկացի Հրեայ մըն է ենթական, 38
տարեկան եւ իսրայէլեան իշխանութիւն-
ները զինքը կը ներկայացնեն, որպէս
անհատասարակչիռ մը: Հրացանաձգու-
թենէն երկու Պաղեստինցի մեռած է եւ
27 հոգի վիրաւորուած, բայց ամբողջ օ-
րը եւ յաջորդ օրն ալ միջադէպեր, ցոյ-
ցեր իրարու յաջորդած են եւ իսրա-
յէլեան բանակը չատ բուռն կերպով հա-
կազդած է, տասը արաբ երիտասարդներ
վիրաւորելով: Կազայի չրջանը կրօնական
մոլեռանդութիւններ զգացթնակէտին
հասած են: Հրէական պաշտպանութեան
լիկայի նախագահն ալ՝ Րաբբի Քահան
«քաչաբի» որակած է ամերիկացի Հրեա-
յին գործը եւ ինքզինքը առաջարկած է
որպէս փաստաբան: Ենթական՝ Ալան
Կոլման Ամերիկայէն զաղթած զինուո-
րական ծառայութիւնը կը կատարէր եւ
կը թուի որ այնքան ալ «խենթ» չէ այլ
կը պահանջէր ծայրայեղ չարժումի մը:

Այս ամբողջը աւելի պայթուցիկ կը
դարձնեն կացութիւնը Մերձաւոր - Արե-
ւելքի մէջ: Սկզբունքով Իսրայէլ Ապրիլ
25-ին պիտի վերադարձնէ Սինայը Եգիպ-
տոսի, բայց կրնայ որեւէ պատրուակով
յանձնառութիւնը չկատարել:

———×———

ՄԱԼՈՒԻՆ

ՉՕՐ. ՀԷՅԿ Կ'ԵՐԹԱՅ - ԿՈՒԳԱՅ

———o———

Միացեալ – Նահանգներու Արտաքին
նախարարը Զատկուան տօները անցուց
Գուէնոս - Այրէս եւ Լոնտոն, բանակցու-
թեան հիմ մը գտնելու համար երկու եր-
կիրներու միջեւ Մալուինի կապակցու-
թեամբ:

×

Երկուշաբթի օր, զօր. Հէյկ տասնեւ-
մէկ ժամ խօսած է Տիկին Թաչըրի հետ
եւ կրկին մեկնած Գուէնոս - Այրէս, ուրկէ
կուգար: Անգլիոյ պահանջը յստակ է՝
արժանթինեան զօրքը պէտք է քաշուի,
այս է նախապայմանը որեւէ բանակցու-
թեան: Հաւանական չէր նկատուեր, որ
Արժանթին առանց սակարկութեան տեղի
տայ: Մինչ այդ սակայն Անգլիա չզոր-
ծադրեց իր վերջնագիրը, որ վերջացած
էր երկուշաբթի առտու 6-ին եւ որմէ
ետք, կրակ պիտի բանար արժանթինեան
որեւէ նաւու վրայ, որ Մալուինի չուրե-
րուն մօտենայ:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ԱՊՐԻԼ 1 - 5)

ԱԼԲԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆԻ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Խորհ. Միութեան պետական չարժա-
նկարի վարչութիւնը բարձր գնահատան-
քով արտօնած է համամիութենական
պատառի վրայ ցուցադրել բեմադիր Ալ-
բեր Մկրտչեանի «Հին օրերի երգը» ժա-
պաւէնը, որ պատրաստուած է «Հայ-
ֆիլմ» արուեստանոցին մէջ: Նիւթը առ-
նուած է Լենինականի կեանքէն, Բ. Աշ-
խարհամարտի տարիներուն: Գլխաւոր
դերերը ստանձնած են Մհեր Մկրտչեան,
Շահուհ Ղազարեան, Գուժ Մանուկեան:
Վերջին տարիները համամիութենական
պատառի վրայ ցուցադրուած են Հա-
յաստանի չարժարուեստագէտներու քանի
մը նոր գործեր՝ Սերգէյ Իսրայէլեանի
«Դիլքոր», Լեւոն Գրիգորեանի «Զնծա-
ղիկներ եւ առիւծամազիլներ», Եդուարդ
Մարտիրոսեանի «Ատամնաբոյժն Արեւել-
եան», Աբա Վահունիի «Մերունին ու քա-
մին» ժապաւէնները եւայլն:

ՓԱՐԻԶ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 45–ՐԴ ԱՒՈՑՆՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլ 3-ին, Արարատ իր դաշտին վը-
բայ կ'ընդունէր Լենինգրադի Զէնիթը
որու կը յաղթէր 0-ի դէմ երկու կէտով:
Արարատի համար, ախոյենութեան եր-
րորդ խաղն էր, ուր տիրապետած են՝ Բ.
Մելիքեան, որ առաջին կիսախաղին նը-
շանակած է առաջին կէտը, ապա՝ Ս.
Յովհաննիսեան, որ չնորհիւ Մելիքեանի
մէկ խելամիտ փոխանցումին, նշանակած
է երկրորդ կէտը, Բ. կիսախաղին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԸ իր մտահոգութիւնը չծածկեց
Զատկուան իր պատգամին մէջ, ի տես
միջազգային կացութեան օրէ օր վատ-
թարացման: Նախ ոգեկոչեց Իրան - Ի-
րաք պատերազմը, ապա՝ Անգլիա - Ար-
ժանթին լարուածութիւնը ու սրտապին
կոչ ըրաւ կողմերուն, որ խաղաղ կար-
գադրութիւն մը փնտռեն պատասխանա-
տուութեան գիտակցութեամբ:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Արտաքին նախկին նախա-
րարը՝ Թուրան Կիւնէչ յանկարծամահ ե-
ղած է այն նաւուն վրայ, որ Պոլսէն
Իզմիր կ'երթայ: 61 տարեկան, Կիւնէչ
մասնագէտ էր հանրային իրաւագիտու-
թեան, աւարտաճառը ներկայացուցած էր
Ֆրանսա, 1954-ին առաջին անգամ երես-
փոխան ընտրուած էր Մէնտէրէսի Դե-
մոկրատ կուսակցութեան, որպէս թեկ-
նածու:

ԷՃԻՎԻՏ ձերբակալուած է Շաբաթ առ-
տու, Անգարայի իր բնակարանը: Ինչպէս
գրած էինք, պիտի դատուի Ապրիլ 29-ին,
այս անգամ ալ յօդուածի մը հրատարա-
կութեան համար զերմանական պարբե-
րականի մը մէջ եւ կարդ մը յայտարա-
րութեանց օտար լրագրողներու:

ԻՐԱՆԻ Արտաքին նախկին նախարարը՝
Կոթպզատէ ձերբակալուած է, այն ամ-
բաստանութեան համար թէ դաւ մը պատ-
բաստած է Խոմէյնին սպանելու համար:
Յեղափոխական դատարանը կ'ըսէ թէ
դաւը գործն է.- «Հակայեղափոխական-
ներու, ազգայնամոլներու, միապետա-
կաններու»: Ամբոխն ալ սկսած է ցոյցեր
կատարել «մա՛հ, Կոթպզատէի» պոռա-
լով:

ՕԹԱՒՈՒԱՅԻ ԹՈՒՐՔ ԿՑՈՐԴԻՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

ԱՐԱՐՔԻՆ ՏԷՐ ԵՂԱԾ Է ՀԱՑ ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ

—o—

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՏՈՒԱԾ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ապրիլ 10/11-ի մեր թիւով, տուած
էինք կարգ մը մանրամասնութիւններ,
Օթաուայի Թուրք դեսպանատան առե-
տըրական կցորդին դէմ եղած մահափոր-
ձին: Ֆրանսական մամուլը գրեթէ չար-
ձագանգեց, Շաբաթ առտու Ապրիլ 10,
Ֆոք-Խոիէն տը Փարի կը գրէր, սակայն,
թէ ԱՍԱԼԱՅի անունով, մէկը հեռաձայ-
նած է մամուլի Ֆրանսական Գործակա-
լութեան (Ա. Էֆ. Փէ.) ԱՓԷնքի գրա-
սենեակին եւ ըսած.- «Գակոբ Տարագ-
ճեան մեր քոմանտոն զինուորական գոր-
ծողութիւն մը կատարեց Օթաուա, որու
ամբողջական պատասխանատուութիւնը
կը ստանձնենք»:

Նոյն օրուան, Ինք-էրնէշթընըլ Հերըլտը
նկար մը լոյս կ'ընծայէր, ուր կը տես-
նուէր դիւանագէտին կառքը եւ ինք ալ
կը հաստատէր թէ արարքին տէր եղած
էր Հայ Գաղտնի Բանակը:

×

Ստորեւ Թուրք մամուլի արձանագանգ-
ներն ու տուած մանրամասնութիւնները.-

«Միլլիյէթ» (Ապրիլ 12, էնկին Աչքըն).-
Թուրքիոյ Օթաուայի առեւտրական կը-
ցորդ Քեանի Կիւնկէօրը ծանրօրէն վի-
րաւորող հայ ահաբեկիչին արտաքինը
կարելի եղած է ճշդել:

Ապահովութեան պատասխանատուներ-
ուն տուած տեղեկութեանց համաձայն
Կիւնկէօրը վիրաւորողը Թուխ, կարճա-
հասակ եւ 25 տարեկան երիտասարդ
մըն է:

Ըստ ոստիկանութեան, կցորդը վիրա-
տրելէ յետոյ, յարձակողը 1977-ի մօտէլ
Քրայսլէր ինքնաշարժով մը դէպքին
վայրէն հեռացած է:

Քանատայի ոստիկանութիւնը ըսած է
որ դէպքէն վերջ Հայ Գաղտնի Կազմա-
կերպութեանց պաշտօնական մարմիննե-
րու կատարած սպառնալիքները
չատցած են, եւ ըստ այս սպառնալիքնե-
րուն, եթէ հարցաքննութեանց միջոցին
Քանատայի Հայերը ճնշումի ենթարկուին,
փոխադարձ գործողութիւններու պիտի
ձեռնարկուի:

Միւս կողմէ, կը տեղեկանանք որ վի-
րաբուժական գործողութեան մը ենթար-
կուած Կիւնկէօրին վիճակը կը բարե-
լաւուի: Թէեւ դեռ չէ սկսած խօսիլ սա-
կայն կրնայ չարժիլ: Ալ ուսէն մտած
փամփուշտը Թոքերուն մէկ մասին վնա-
սած է:

«Հիւրրիյէթ» (Ապրիլ 12 Զէթին Շէն-
ճան).- Թուրքիոյ առեւտրական կցորդ
Քեանի Կիւնկէօրի հայ ահաբեկչական
ԱՍԱԼԱ կազմակերպութեան կողմէ զար-
նուելու դէպքին հարցաքննութիւնները
կատարող ոստիկան քննիչ Հուծ «դէպքէն
վերջ արագօրէն անհետացող ինքնաշարժ
մը կը փնտռենք» ըսած է ու աւելցու-
ցած. «հարցաքննութիւնը մասնաւորաբար
կեդրոնացած է Լիբանանէն զաղթած Հա-
յերու վրայ»: Դէպքը վկայ չունի: Կիւն-
կէօրէն ալ որեւէ տեղեկութիւն կարելի
չէ եղած առնել տակաւին: Քանի մը հո-
գի դէպքէն ետք ինքնաշարժի մը արագօ-
րէն փախչիլը տեսած են: Այդ ինքնա-
չարժին մասնայատկութիւնները ճշդելու
կ'աշխատինք: Սակայն տակաւին ոչ գոյ-
նը ոչ ալ մոտէլը կրցանք ճշդել: Ինքնա-
չարժը տեսնողներուն տուած տեղեկու-
թիւններուն մէջ ալ հակասական կէտեր
կան: Այս գործը գլուխ հանելը բաւական
դժուար պիտի ըլլայ եւ երկար ժամանա-
կի կը կարօտի:

Նկատուած է որ անցեալ տարուան ա-
չունէն ի վեր ԱՍԱԼԱ իր գործունէու-
թիւնները աւելցուցած է Քանատայի մէջ,
1981 Հոկտեմբերին Թորոնթոյի մէջ կազ-
մակերպուած Աթաթիւրքի յատկացու-
ուած սեմինարի մը ընթացքին հինգ
Հայեր ցոյց ընելով մթնոլորտը խառնա-
կեցին: Քանատայի մէջ իրենց կողմնա-
կիցներ գտնող Հայերը հեռատեսիլէն եւ
ձայնասփիւռէն չատ մը հոգիներ կաչա-
ռելով Թուրքիոյ դէմ արշաւի մը ձեռնար-
կել տուին: Թորոնթօ այսօր Հայերուն
ամէնէն աւելի գործունէութիւն ցոյց
տուած քաղաքն է Քանատայի մէջ:

«Հիւրրիյէթ» (Ապրիլ 13).- Օթաուայի
Թուրք մեծ դեսպան Թուրկութ Սունալփ
քանատական կառավարութեան դիմելով
հաղորդած է որ Հայերը պատրաստու-
թիւններ կը տեսնեն Ապրիլ 24-ին Թըր-
քական դեսպանատան առջեւ ցոյցեր ը-
նելու եւ դեսպանատան վրայ յարձակե-
լու համար եւ պահանջած է որ կառա-
վարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առնէ:

«Միլլիյէթ» (Ապրիլ 13, էնկին Աչքըն).-
Թորոնթոյի Թուրքիոյ պատուաւոր հիւ-
պատոսը քանատացի Ռիչիըմ Պաքթըր
Հայերու չարունակական սպառնալիքնե-
րուն ենթակայ ըլլալը յայտնած է եւ
իր պաշտօնէն հրաժարած է: Հեռաձայ-
նով սպառնալիքներ ստացած Պաքթըր
24 ժամէ ի վեր ոստիկանութեան պաշտ-
պանութեան տակ կը գտնուի: Անցեալ-
ները հրաժարեալ հիւպատոսին պատկա-
նող հրատարակչական տան մէջ ռումբ
մը գտնուած էր: Պաքթըր աւելի առաջ
ալ սպառնալիքներ ստացած է:

×

«ՀԱՑԿ. ՋԱՐԴ ՏԵՂԻ ՉԷ ՈՒՆԵՑԱԾ» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ Ս. ՕՐՔՈՒՆԹ

«Կիւնայտըն»ն էր, որ կը հաղորդէր
վերոյիշեալ արարքէն առաջ, Ապրիլ 6-ին
թէ ծովակալ Սէզայի Օրքունթ, որու
յանձնուած է եղեր հայկ. հարցը աշ-
խարհի ծանօթացնելու պաշտօնը, ու-
րիշ «չահեկան» տեղեկութիւններ ալ տը-
ւած է.-

«Ստացուած տեղեկութիւններ կը հաս-
տատեն որ հայ մարտիկները 1982 տարին
հռչակած են «Հայկական Հարց»ի վե-
րարծարծման տարի ու այս նպատակով
բազմաթիւ չարժումներու կը պատրաս-
տուին: Ամերիկայի հայկական թերթերը
կը յայտնեն որ մասնաւորաբար Ապրիլ ու
Մայիս ամիսները այս չարժումներու ի-
րականացման օրերը պիտի ըլլան:

Ծովակալ Սէզայի Օրքունթ, որ Հայկա-
կան Հարցը աշխարհի ծանօթացնելու
պաշտօնը ստանձնած է Թուրքիոյ Ծանօ-
թացման Վաքֆի կողմէ հետեւեալ յայ-
տարարութիւնը ըրած է:

- Հայերը հրապարակած են որ 1982-ի
ընթացքին չատ լայն քարոզչութեան մը
պիտի անցնին: Հրատարակութիւններէ,
ցոյցերէ, ժողովներէ զատ, ԱՍԱԼԱ ահա-
բեկչական կազմակերպութիւնն ալ կրնայ
մեր դիւանագէտներուն դէմ նոր ոճիրնե-
րու ձեռնարկել: Ուստի չատ ուշադիր ու
պատրաստ պէտք է գտնուինք Ապրիլ ու
Մայիս ամիսներու ընթացքին:

Իրականութեան մէջ Թրքական պատ-
մութեան ընթացքին հայկական ջարդ մը
տեղի չէ ունեցած: Սակայն, կարգ մը
ղրդումներու հետեւանքով Հայերը կը
ջանան հարցը ոտքի պահել: Հայ մար-
տիկներու բուն նպատակն է մեր համբե-
րութիւնը սպառել եւ Թուրք ժողովուր-
դը սխալ չարժումներու մղել:

Սակայն, իրենց այս նպատակին պիտի
չկարենան հասնիլ անոնք: Թուրք ժողո-
վուրդի իրատեսութիւնը, պիտի ճախո-
ղեցնէ այս խաղը»:

Միւս կողմէ, հայ ահաբեկիչներու հա-
ւանական նոր յարձակումներու դէմ զգ-
ուշութեան հրաւիրուած են մեր բոլոր
արտասահմանեան ներկայացուցիչները եւ
անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնելու հա-
մար հրահանգ տուած է անոնց:

ՊԵՏՔ ԵՔԱՆՉ

Տարօրինակ մրցույթ

«Մեր պատվերը մշա՞ւ է,
«Որտե՞ղ մեր ֆինի՞ փակ է,
«Ինչքա՞ն պաշա՞ր է հարկավոր մեզ համար...

ՅՈՎՀԱՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՀՈՎԻՆ ՁԱՆ ՄԵՐԱՎ...

Ճարտարապետ Ռուբեն Մելիքյանը, որ ծնվել է Երևանում, ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի ճարտարապետական ֆակուլտետը, աշխատել է Ռուսաստանի Դաշնության տարբեր քաղաքներում, ներկայումս ապրում է Մոսկվայում։ Նա հեղինակ է մի շարք հետաքրքրական նախագծերի, որոնցից մեկը՝ Մոսկվայի Ռուսական ազգագրության թանգարանի շենքի վերակառուցումը, արդեն իրականացվել է։ Ռուբեն Մելիքյանը մասնակցել է նաև Երևանի Կասկադի ճարտարապետական համալիրի նախագծի մրցույթին։ Նրա նախագիծը ներկայացվել է Ֆրանսիայի Ազգային ակադեմիայի ճարտարապետական բաժանմունքի ուշադրությանը։ Ակադեմիայի անդամները, որոնց թվում են Ֆրանսիայի ճարտարապետության ականավոր դեմքեր, Ռուբեն Մելիքյանի նախագիծը գնահատել են որպես ամենահետաքրքրականներից մեկը։

Ռուբեն Մելիքյանի հետ զրուցել է Ռուբեն Սարգսյանը։

– Ռուբեն, ասա՝ ինչո՞ւ ես ընտրել ճարտարապետությունը։

– Ես միշտ ուզում էի նկարիչ դառնալ, ինչպես հայրս։ Ինձ միշտ գրավել է ստեղծագործական աշխատանքը։ Ես ուզում էի ինքս ինձ համար որոշել, թե ինչ եմ ուզում անել կյանքում

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

ԱՆՈՒՇ ԲԱԺՈՒՄ

Ա. Ա. Ա.

Այրի Տիկին Կարապետ Ճակոբեան, Տէր եւ Տիկին Ժան - Սրա Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զար - զավաթճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Շուշանիկ Ճակոբեան (Նիւ - Եորք), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Հալվաճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տալեան, Խեչվաճը - եան, Զարզավաթճեան, Մէննիէ եւ Գա - վաֆեան ընտանիքները եւ բոլոր պարա - գաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, տա - դրոջ եւ հարազատին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՃԱԿՈԲԵԱՆԻ

(Տիգրանակերտցի)

անակնկալ մահը, որ պատահեցաւ Ապ - րիլ 9-ին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Ապրիլ 16, ժամը 14-ին Փարի - զի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փասիի գերեզ - մանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

× *Այս տխուր առթիւ Տիկին Ճակոբեան 1000 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:*

×

«ՑԱՌԱՋ»- *Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Ճակոբեանի եւ զաւակներուն:*

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Քիւրազեան, Տէր եւ Տիկին Վահրիճ Գոնտայեան եւ զաւակները (Պոլիս), Օր. Լուիթ Քիւրազ - եան, Տէր եւ Տիկին Ֆելիփ Քիւրազեան, Պ. Արա Զոքարեան, Տիկին Արմենուհի Իսրայէլեան (Քանատա), Ասէեան ու Քի - րազեան ընտանիքները, ինչպէս նաեւ զարմիկներն ու զարմուհիները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, մօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ՕՐ. ԳՈՀԱՐ ՓԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 9-ին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ցորեքշաբթի, Ապրիլ 14, ժամը 14-ին Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ՄԱՐՍԷՅԼ- *Տոքթ. եւ Տիկին Զաւէն Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի - կին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը, Նալ - պանտեան ընտանիքը (Միացեալ - Նա - հանգներ), Ղազարեան ընտանիք (Լիոն), Տէրոյեան եւ Պօղոսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ - հօր, աղգականին եւ խնամիին՝*

ՍԱՀԱԿ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 11-ին, 78 տարեկանին:

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երեքշաբթի, Ապրիլ 13, Սէն - Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփ - ուեցաւ Սէն - Փիէռի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանը:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ, ըստ ող - բացեալին փափաքին:

Մահագդ զրկուած չբլլալով, կը խընդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

× «ՑԱՌԱՋ»- *Մեր ցաւակցութիւննե - րը Տոքթ. Զաւէն Գաբրիէլեանի եւ ըն - տանիքին:*

1925... *Avril est là!*

Je sens mon cœur saigner à nouveau de la longue marche infernale sur les cendres froides et saintes du jardin de ma jeunesse, devenu un vaste cimetière vidé de sa sève prometteuse.

J'ai vu d'autres cieux et d'autres havres, des mains couvertes de lumière, mais quand chaque fois vient Avril rallumer ma mémoire, mon âme fait retour aux creux de ma terre natale...

Nuit de ténébre... j'entends encore l'enfant, répéter, — Petite-mère retournons chez nous!

Extrait du Livre

ARMENOUCH

Chaque Arménien retrouve
dans ses pages lyriques
un fragment de sa propre vie.

Vente en Librairie: 60 F.
ou chez l'Auteur: TAKVOR TAKVORIAN:
52, Avenue Jean-Jaurès — 05000 GAP

Ապրիլեան Ոգեկոչումը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ

Ժամը 15-ին Փարիզի Սուրբ Ցովհաննէս- Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մա - տուցուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պատարագ:

Ժամը 20·30ին ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ կավոյի սրահը:
45 rue La Boétie, Փարիզ 8-րդ

Խօսք կ'առնեն՝

JEAN POPEREN
Secrétaire National du P. S.
ԱՐԱ. ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

BERNARD PONS
Secrétaire Général du R. P. R.
ՇԱՒԻԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցայտագրին կը մասնակցին՝

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (երգ) — ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սա - հակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը նշուի հետեւեալ յայտագրով՝-

Ապրիլ 23 Ուրբաթ՝-

Ժամը 19·30-էն սկսեալ ծաղկեպսակ - ներու զետեղում Եղեռնի յուշարձանին առջեւ զաղութին հայկական կազմակեր - պութիւններու կողմէ:

- Ապա եկեղեցւոյս մէջ Հոկտմբ արա - րողութիւն ժամը 21-ին:

Նախագահութեամբ՝

ՑԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ հայ եկեղեցական դասուն:

– Եկեղեցւոյ արարողութիւններէն յե - տոյ յուշարձանին առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ժամը 22·15-ին:

Նոյն գիշերը արարողութիւններու ըն - թացքին եւ յետոյ մինչեւ ժամը մէկ, ե - րիտասարդական խումբեր հերթով պիտի հսկեն յուշարձանին առջեւ վառուած ջա - հերով, մինչ այդ եկեղեցին բաց պիտի պահուի, որպէսզի հաւատացեալներ կա - տարեն իրենց ուխտն ու աղօթքը:

Ապրիլ 24 Շաբաթ

Ժամը 9-ին պատարագ եւ հոգեհան - գստեան պաշտօն եկեղեցւոյս մէջ:

- Ժամը ճիշդ 11-ին եկեղեցւոյս բակին մէջ զանուող Եղեռնի յուշարձանին առ - ջեւ կ'արտասանուի Հոգւոցը, մասնակ - ցութեամբ պաշտօնական ու ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ ծաղկեպսակներու զետե - ղում զպրոցական աշակերտներու կողմէ:

Ի մէջ այլոց կը ծանուցանենք, թէ նոյն օրը առաւօտուն Մարսէյլի բոլոր Հայց. եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատարագ, կարելիութիւն տալու հա - մար չրջանի բոլոր եկեղեցիներու հայ ժողովուրդին իրենց մասնակցութիւնը բերել եկեղեցական արարողութեանց:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ս. Ցակոբ Եկեղեցւոյ Ազգ. Մի - ութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Շաբաթ, Ապրիլ 24, առաւօտ ժամը 10-ին հանդիսաւոր պատարագ կը մա - տուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն հոգիներուն խա - պաղութեան համար:

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նիսի եւ չրջա - կայքի հայկական միութիւններուն: Շա - բաթ, Ապրիլ 24, ժամը 10ին, մէկտեղում Նիսի Մեռեալներու Ցուշարձանին առ - ջեւ: Ծաղկեպսակներու զետեղում, ի յի - շատակ Մեծ Եղեռնի զոհերուն եւ Ֆը - րանսայի համար զոհուած հայ մարտիկ - ներուն: Արիւնի կամաւոր նուիրում, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն: Ժամը 11·45-ին՝ հոգեհանգիստ Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին: Ժամը 15-ին՝ ոգեկոչում Հէաթ Բէճընսի պանդոկը:

225 Promenade des Anglais

Կը խօսի՝
ԺԻՐԱՑՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
(հայերէն - ֆրանսերէն)

Փակման խօսք
ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ յայտա - գիր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ- *Կապ. Ֆաչի Լիոնի մասնաճիւ - ղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Ապրիլ 17, կէսօրէ վերջ ժամը 15-ին Ազգ. Տան դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի ճշդա - պահ ըլլալ: Օրակարգ*- *Նոր վարչու - թեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:*

×

ԿԱՂ. ՖԱՋԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչ. ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Շաբաթ Ապրիլ 17, ժամը 16-ին Մշակ. Տունը: Կարեւոր օ - րակարգ:

COMMUNIQUÉ

FEDERATION AMICALE DES ANCIENS
COMBATTANTS ET RESISTANTS FRANCAIS
D'ORIGINE ARMENIENNE

Fait appel à tous les compagnons d'armes
des Alpes - Maritimes
à une Assemblée Générale
en vue de la constitution du Nouveau Bureau.
La réunion aura lieu
Le Dimanche, 18 Avril à 10 h.
dans la salle de l'Eglise Arménienne
183, Boulevard de la Madeleine — NICE
Pour tous renseignements s'adresser à:
ARTHUR GUIRGAYAN
1 ,Rue d'Erévan, Cité Arménienne — NICE
Tél.: 87. 79. 32

ՅԱՒԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱՅՏԱԿԱԽՕՐ ԵՐԱԺՇՏԱԳԻՏ

ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ

Կիրակի Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15-ին:
Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթողիկոսական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց
Ցօրելեարը կը ներկայացնէ՝ Պ. ՍԵՐՈՎԲԷ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին՝-
ԱՍՏՂԻԿ ՏԻՏԻԵԱՆ (սոփրանօ), ՄԻՀՐԱՆ ԷԼՄԱՑԵԱՆ (թէնոր), դաշնա - կով կ'ընկերանայ՝ ՍՈՆԱ ԹՈՐՈՍԵԱՆ:
ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿ - ԵԱՆԻ եւ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՑԵԱՆ (պաս, Փարիզի օփերայէն):
Հրաւիրատոմսերը հայթայթել Ս. Կ. երգչախումբի անդամներէն կամ Բա - լուեան գրատունէն: 9 rue de Tolbiac

OFFRE D'EMPLOI

DEMANDE
FAÇONNIERS
Pour Montage - Polos
Travail toute l'année

VEXTEN
23, Rue du Caire — 75002 Paris
Tél.: 236. 85. 04 — 233. 47. 60

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վիվիէ- *Պ. Պարգեւ Քերոպ* 100 Ֆ.:

ՌՈՄԱՆ- *Ց. Վարդանեան 60 Ֆ.:*

U. G. A. B. - JEUNES

Semaine de la Renaissance Arménienne

AN III

DU 19 AVRIL AU 24 AVRIL

— Lundi, 19 Avril, à 20h.30:
VERNISSAGE
du Concours de Peinture
« A VOS PINCEAUX — PRETS, PARTEZ

— Mardi, 20 Avril, à 20h.30:
Table - Ronde
avec KEGHAM KEVONIAN
Thème: Pouvoir dans la Diaspora Arménien

— Mercredi, 21 Avril, à 20h.30:
SOIRÉE ARTISTIQUE
Avec la participation
de Jeunes Espoirs Arméniens

— Jeudi, 22 Avril, à 20h.30:
RECITAL
de la Chorale de l'U.G.A.B.
Dirigée par KEVORK YANBEKIAN
En première partie prendra la parole
Le R.P. MURONE KEWIKIAN
de l'Eglise d'Issy - les - Moulineaux
Sur le thème du 24 AVRIL

— Vendredi, 23 Avril, à 20h.30:
SOIRÉE DE CLOTURE
Animée par:
ARAXIE KEMPETIAN (Poèmes)
et
JEAN-PIERRE NERGARARIAN (Kamantcha)

Remise des prix
aux Lauréats du
CONCOURS DE PEINTURE

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՆՁ

Ի պատիւ ալեզարդ հայրենակիցնե - Տոքթ. Խաչիկ Տամլամեանի, Տիկին Ե - րուսեակ Վեզիրեանի, Տիկին Մարի Մ - ոէթեանի, Պ. Մկրտիչ Պէօճէքեանի, Տ - կին Զարուհի Տէր - Ցակոբեանի, Տիկին Բագրատուհի Պախթիարեանի, Տիկին Հ - ակուհի Դաւիթեանի, Պ. Մխրան Ծ - ըմեռեանի, Տիկին Հայկանոյշ Զէյվէ - Պ. Սարգիս Թէկէեանի (Մարսէյլ):

Ապրիլ 18, կիրակի, ժամը 13-ին:
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՁՈՆ ԲԱԺԻՆ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Պ. ԲԻՒԶԱՆԴ ՃԸՆՏՐԳԵԱՆԻ
Օրհորդներ՝ ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
ԴԱՆԻԷԼԱ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ եւ ՌՈՒԲԻՆԱ
ՋԱՐԵԱՆԻ:
ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆ - ԳԱՐԱԳԱՑ ԵՐԳ
Նախօրօք հեռաձայնել՝-
887 99 06 - 780 82 58
ԾԱԽՐԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ, Ապրիլ 25

Մեծ Եղեռնի 67-րդ տարեդարձին - Թիւ, Ֆուրվիէրի Տէրմօր Տ - մէջ, առաւօտեան ժամը 11-ին, Պ - րագ կը մատուցուի Ապրիլեան մեր նահ - հատակաց համար:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
15
JEUDI
15 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.149 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.149

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ԱՊՐԻԼ 6 - 8)

ՇԵՐԱՄԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու Տունը տեղի ունեցած է Գուսան Շերամի (Գրիգոր Տալեան) ծննդեան 125-ամեակին նուիրը – ուած երեկոյթ մը: Բացումը կատարելով եղուարդ Միրզոյեան չեշտած է Շերամին ղերը հայ բառնատեղծութեան, երգի եւ աչուղական արուեստի զարգացման մէջ: Աչոր չուրջ երկու հարիւր երգերուն կարեւոր մասը մուտք գործած է հայ արուեստագէտներու երգացանկին մէջ: Հայ երգահաններէն ու երաժիշտներէն չատեր Շերամի մեղեդիները օգտագործած են իրենց յօրինումներուն մէջ, մշակած ու ձայնագրած են զանոնք: Շերամի մասին խօսած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Մկրտիչ Սարգսեան, չեշտելով Գուսան Շերամի երգերուն ժողովրդականութիւնը: Գուսանի արուեստին մասին խօսած են նաեւ Փրոֆ. Ռոբերտ Ազոյեան, Շերամին թոռը՝ Կարլոս Մարկոսեան, զաւակը՝ Վազգէն Տալեան եւ Վաղինակ Զաքարիչեան, որ երգած է Շերամի խումբին մէջ: Մկրտիչ Կորիւն կարդացած է Շերամի նուիրուած իր մէկ բանաստեղծութիւնը:

×

ԳԻՐՔԻ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է վերջի նուիրուած Շաբաթ մը, մասնակցու – թեամբ Մորհ. Միութեան հանրապետու – թիւններու, Մոսկուայի, Լենինկրատի պատուիրակներու, ինչպէս նաեւ Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ գրողներու: Ալ. Սպենդիարեան թատրո – նին մէջ տեղի ունեցած հանդիսաւոր բացումին ներկայ եղած են Կարէն Դեմիր – ճեան, Կարլէն Դալլաքեան եւ կուսակցական այլ դէմքեր: Շաբաթի կազմակեր – պիչ կոմիտէի նախագահ Ռեմա Սվետլո – վա խօսք առնելով անդրադարձած է Հա – յաստանի մէջ մանկական գրականութեան զարգացման, հայ հեղինակներու երկե – րու թարգմանութիւններուն եւ մատաղ սերունդի դաստիարակութեան մէջ ման – կական գիրքի ու գրականութեան դերին: Մասնակցողները այցելած են Մատենա – դարան, Էջմիածին ու Զուարթնոց, Լե – նինական, Կիրովական, Հոկտեմբերեան եւ Աչտարակ, հանդիպումներ ունեցած են Մոսկո - Ապէր մանկական գրադարանի ընթերցողներու հետ: Գիրքի չաբաթի փակման հանդիսութեան խօսք առած են Մորգ. Միութեան Մանկավարժական Գի – տութիւններու Ակադեմիայի Թղթակից – անդամ Անատոլի Ալէքսին, Չեխոսլովաքիոյ Գրողներու Միութեան քարտուղար Ալէքսէյ Պլուդեկ, Մոսկուայէն Վիկտոր Բանիկին, Ուզբեկիստանէն Ռահիմ Ֆարհադի եւ ուրիշներ, գնահատելով ձեռնարկը:

×

ՀԻՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԵՆԴԱՆԱՑՈՒՄԸ

«Թագուոր» եւ «Զանգլօ» հայկական հին ծնողական երգերը քանի մը դար ետք դարձեալ հնչած են Հայաստանի երաժշ – տական լաւագոյն խումբերու մեկնաբա – նութեամբ: Երեւանի Կոմիտաս երաժշ – տանոցի ժողովրդական գործերու գրա – սենեակի կողմէ կազմակերպուող արչու – ներու մասնակցողները հազարէ աւելի նը – մոյշներ կեանքի կոչած են: Ուսանողները ոչ միայն մեղեդիները կը յայտնաբերեն, այլեւ տաղանդ ունեցող երգիչներ: Շիրա – կի եւ Լոռիի գիւղերուն մէջ անոնք ծա – նօթացած են գիւղացիներու, որոնք կա – տարեալ կերպով կը տիրապետեն մոռցը – ւած ազգային նուագարաններով նուագե – լու թեքնիքին:

Antenne 2

«Ադաւնի եւ Աւետիս» կամ Զախող Գործ մը

Երեքշաբթի ամբողջ օրը, «Յառաջ»ի հեռաձայնը չդադրեց: Տասնեակներ իրենց յուսախաբութիւնը եւ նոյնիսկ վրդովու – մը կը յայտնէին, հեռատեսիլի Անթէն 2 կայանի կիրակի իրիկուան յայտագրին առթիւ: Մամուլի ներկայացման վազոր – դայինն անդրադարձած էինք արդէն եւ նոյնիսկ Մոնթ լայն տեղ տուած էր, պը – նահատական տողերով...: Եւ սակայն: Որքան ակնկալութիւնը մեծ ըլլայ, նոյն – քան մեծ կ'ըլլայ յուսախաբութիւնը: Ժառնակ, անկապ, անճաշակ, մէկ խօս – քով ձախաւեր գործ մը, որու վրայ այլ – եւս չարժէր իսկ չատ մանրամասնօրէն ծանրանալ: Ըսենք միայն որ, ի յառա – ջադունէ բոլոր տուեալները կային, որ – պէսզի լաւ բան մը դուրս գար, քանի յայտագրին միտ բանին - սիրային պատ – մութեան մը ընդմէջէն՝ տալ ժողովուր – դի մը դլխագիր Պատմութիւնը - մեզի համար սիւռ մըզիւռ նիւթ մըն էր: Եւ ի՞նչ եղաւ, կատարեալ ձախողութիւն մը: Ցաւալին այն է, որ միշտ ալ կը դանդատինք թէ հեռատեսիլ, ձայնասփիւռ, շէն հի – ֆի, կառք, մօթօ եւլն. եւլն.:

Դ.ԱՆԻՈՑ վարչապետը դիմում կատա – րած է Թուրքիոյ զինուորական իշխա – նութեանց, որպէսզի Էճեվիտը տեսնէ, որ իր հին բարեկամն է: Եթէ արտօնութիւ – նը արուի, Եորկանաչն պիտի երթայ Ան – կարա, ոչ իբրեւ նախարարապետ այլ՝ նախագահ Դանիոյ սոցիալ - դեմոկրատ կուսակցութեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ զօր. Հէյկ ձեռնունայն Ուա – չինկթըն վերադարձաւ եւ կը թուի որ Անգլիոյ եւ Արժանթինի միջեւ անել կա – ցութիւն մը կայ:

ԹԵՀՐԱՆԻ ձայնասփիւռը հաղորդած է որ ինը ընդիմադիրներ ձերբակալուած են, կառավարութեան դէմ գործունէութեանց մասնակցած ըլլալու ամբաստանու – թեամբ:

ՀՌՈՄԻ մէջ, կարմիր Զոկատները ահա – բեկչական արարքի մը դիմած են, ոս – տիկաններու հանրակառքի մը դէմ, Ալտո Մորոյի առեւանգումին հեղինակներու դատավարութեան նախօրեակին: Երեք ոստիկան վիրաւորուած են:

ԻՍՐԱԷԼ կը սպառնայ Եգիպտոսի չվե – րադարձնել Սինայը որոշուած թուակա – նին, Ապրիլ 25-ին:

ԿԱԶԱՑԻ մէջ է որ եօթը տարեկան պա – տեստինցի երախայ մը սպաննուած է իս – րայէլեան ուժերու պարպած զնդակնե – րէն, ուրիչ մանուկներ եւ պատանիներ ալ վիրաւորուած են: Ամբողջ չրջանը ընդհ. գործադուլ կար Երեքշաբթի օր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ Չորեքշաբթի առաու Թոքիօ հասաւ, ուր հինգ օրուան պաշտօնական այցելութիւն մը կը կա – տարէ: Ծօսակցութիւններու նիւթերը չեն պակսիր, մանաւանդ առեւտրական դեռ – նի վրայ, ուր Ֆրանսայի բացը ճափոնի նկատմամբ 9 միլիառ է...: Ի՞նչ կը ծախէ Ֆրանսա ճափոնի, աւանդական ապրանք – ներ՝ չամփանեը, քոնեաք, կաշեղէն, փարֆիէօն, կանացի հագուստ: Ու կը դնէ հեռատեսիլ, ձայնասփիւռ, շէն հի – ֆի, կառք, մօթօ եւլն. եւլն.:

ԴԱՆԻՈՑ վարչապետը դիմում կատա – րած է Թուրքիոյ զինուորական իշխա – նութեանց, որպէսզի Էճեվիտը տեսնէ, որ իր հին բարեկամն է: Եթէ արտօնութիւ – նը արուի, Եորկանաչն պիտի երթայ Ան – կարա, ոչ իբրեւ նախարարապետ այլ՝ նախագահ Դանիոյ սոցիալ - դեմոկրատ կուսակցութեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ զօր. Հէյկ ձեռնունայն Ուա – չինկթըն վերադարձաւ եւ կը թուի որ Անգլիոյ եւ Արժանթինի միջեւ անել կա – ցութիւն մը կայ:

ԹԵՀՐԱՆԻ ձայնասփիւռը հաղորդած է որ ինը ընդիմադիրներ ձերբակալուած են, կառավարութեան դէմ գործունէութեանց մասնակցած ըլլալու ամբաստանու – թեամբ:

ՀՌՈՄԻ մէջ, կարմիր Զոկատները ահա – բեկչական արարքի մը դիմած են, ոս – տիկաններու հանրակառքի մը դէմ, Ալտո Մորոյի առեւանգումին հեղինակներու դատավարութեան նախօրեակին: Երեք ոստիկան վիրաւորուած են:

ԻՍՐԱԷԼ կը սպառնայ Եգիպտոսի չվե – րադարձնել Սինայը որոշուած թուակա – նին, Ապրիլ 25-ին:

ԿԱԶԱՑԻ մէջ է որ եօթը տարեկան պա – տեստինցի երախայ մը սպաննուած է իս – րայէլեան ուժերու պարպած զնդակնե – րէն, ուրիչ մանուկներ եւ պատանիներ ալ վիրաւորուած են: Ամբողջ չրջանը ընդհ. գործադուլ կար Երեքշաբթի օր:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Օթաուայի ահաբեկչական արարքէն ետք, թուրք լրագրողները կրկին կ'անդ – րադառնան հայկ. կազմակերպութիւննե – րու գործունէութեան: Թէեւ նոր բաներ չկան, բայց եւ այնպէս հարկ է միշտ տեղեակ մնալ թուրք մամուլի տեսակէտ – ներուն..

«ՃՈՒՄՀՈՒՐԻՏԷԹ» (Ապրիլ 12), Ո – ղուր Մումճուլ յօդուածին վերնագիրը մա – սերը..

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԷՐՈՐ

Երբ Օթաուայի առեւտրական կեդրո – նէն կիւնկէօրի հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւն ԱՍԱԼԱՅի կողմէ զար – նուած ըլլալը լսեցինք, քանի մը օր ա – ռաջ էՖ. Պի. Աճ.ի պատասխանատուն – րուն կողմէ եղած հետեւեալ ազդարա – րութիւնը յիշեցինք, «Մօտ ատենէն թուրք դիւանագէտներուն դէմ նոր յարձակում – ներ պիտի կազմակերպուին»:

Ըսել է գաղտնի սպասարկութիւնները դիտեն թէ երբ տեղի պիտի ունենան յար – ձակումները: Այն ատեն ինչո՞ւ այս ա – ռընչութեամբ աչխարհի բոլոր գաղտնի սպասարկութիւններու հետ միասնաբար միջոցները ձեռք չեն առներ:

Երբ տէրորը միջազգային հանգամանք ունի, պէտք է որ այդ տէրորին դէմ առ – նուելիք միջոցներն ալ միջազգային ըլ – լան: ԱՍԱԼԱՅի նման կազմակերպութիւն – ները եթէ միայն 4-5 հոգիէ կը բաղկանան ասոնց հետ գլուխ ելլելը չատ դիւրին է: Ընդհակառակն եթէ այս կազմակերպու – թիւնները գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ կարգ մը չրջանակներու մօտ նեցուկ եւ օգնութիւն կը գտնեն գործին նկարագի – րը կը փոխուի:

Լուրեր քաղելու, զանազան խօսակցու – թիւններ մտիկ ընելու թէքնիքը այսօր աներեւակայելի աստիճաններու հասած է: Ամենակատարելագործուած կազմած – ներով օժտուած մասնաւոր սպասարկու – թեանց, մանաւանդ Էֆ. Պի. Աճ., Սի. Ի. Ա., Քա. Կի. Պի-ի նման սպասարկու – թիւններու հայ տէրորիսթ կազմակեր – պութիւններուն անծանօթ ըլլալը կարելի չէ խորհիլ: Բնաւ կասկած մի ունենաք, այս բոլոր կազմակերպութիւններուն մօտ, - գլխաւորաբար նիւթական աղբիւրները ըլլալով - հայ ահաբեկիչներու մասին ա – մէն տեսակ տեղեկութիւններ կը գտնը – ւին: Նոյնիսկ վերը յիշուած սպասար – կութիւնները երբեմն ամէնէն ճարպիկ գործակալները հայկական տէրորիսթ կազմակերպութիւններու մէջ տեղաւո – րած են:

Աւտրալիայէն մինչեւ Քանատա, գը – րեթէ բոլոր երկիրներու մէջ տարիներէ ի վեր թուրք ներկայացուցիչներու դէմ եղած այս յարձակումները անկարելի է որ վերոյիշեալ սպասարկութիւններու ծանօթ չըլլան:

Ուրեմն ի՞նչ է ասիկա...

Շատ մակերեսային արժեւորումով մ'իսկ կրնանք ս ա եզրակացութեան հաս – նիլ.- Հայկ. ահաբեկչութիւնը սկսաւ 1975-էն անմիջապէս վերջ: Եւ 1974-ը թուրքիոյ կիպրոս ցամաքահանում ըրած տարին է: Այդ թուականէն սկսեալ հայ տէրորիսթ կազմակերպութիւնները կանո – նաւոր կերպով այս ոճիրները կը գործեն: Կարգ մը հայ տէրորիսթներու կիպրացի ճոյներու հետ գործակցիլը, կիպրոսի յունական մասէն կեղծ անցագիր հայ - թայթուած ըլլալը ճչդուած է:

Այն կասկածը թէ, ամբողջ աչխարհի վրայ տարածուած յոյն եւ հայ մեծահա – րուստներ այս արիւնալի արարքներու նիւթապէս նեցուկ կը հանդիսանան, օր ըստ օրէ աւելի կը տարածուի:

... Մէկ կողմէ հայկական տէրորը, միւս կողմէ յոյն ազգայնամոլութեան քաղաքական խաղերը Թուրքիոյ բազմա – կողմանի ծրագիրներու թիւրախ դարձուե – ցած են:

×

«ՄԻԼԼԻՅԷԹ» (Ապրիլ 11) Մէհմէտ Պարլաս..

ՏԷՐՈՐ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼ

Թուրք կառավարութիւնը քանի քանի անգամներ բացատրած է աչխարհի բոլոր չահագրգռուող պետութիւններուն թէ միջազգային տէրորիզմին աչքը, ձախը չկայ: Տէրորիսթին փամփուչտները կը հանդիպին երբեմն Պապին, երբեմն Միացեալ - Նահանգներու նախագահին, երբեմն ալ թուրք դիւանագէտներու: Եթէ Թուրքիա տէրորիզմի անձնատուր եղած ըլլար, այսօր ներքին պատերազմի մը բո – լոր վայրագութիւնները պիտի ապրէինք:

Լուծումը կը կարօտի բոլորին հաստա – տակամութեան: Միայն կառավարու – թիւններու կարգ մը միջոցառումներ բաւարար չեն: Ըլլայ մամուլի աչխատա – կիցները, ըլլայ «հանրային կարծիք» կազմող կեդրոնները պէտք է խուսափին տէրորիզմին բարեացակամ աչքով նայելէ:

Երէկ Ֆրանսան, այսօր Ամերիկա, հի – մակ ալ Քանատա...

Հայկական տէրորիզմը կասեցնելու համար մեր արեւմտեան արհեստակից – ներուն վրայ մեծ պարտականութիւն մը կ'իյնայ:

Երբ Հայու փամփուչտը թուրք դիւա – նագէտի մը կը հանդիպի, պէտք չէ հարց տալ թէ այս ոճիրին պատճառը ի՞նչ է: Եթէ ոճիրներուն պատճառը փնտռուի եւ ատիկա մամուլի միջոցաւ յայտարարուի նոր ոճիրներու ճամբայ կը բացուի:

Ասիկա կ'ըլլայ դրամի փոխարէն ծա – նուցումի տեղ՝ փամփուչտով եւ արիւնով ծանուցումի տեղ տալ:

Ոճրային ամէն ձեռնարկի վաղորդայ – նին, «հայկական դատ»ը նիւթով հրա – տարակութիւններ լոյս ընծայող արեւ – մըտեան մամուլը այս սխալ ճամբուն մէջ է:

Արեւմտեան աչխարհը պէտք է գիտնայ որ 1920 – 30-ական տարիներուն Եւրո – պայի մէջ տարածուած տէրորիզմն էր որ յետագային Ֆաչիզմը բերաւ:

Այսօր լատին Ամերիկայի մէջ գոյու – թիւն ունեցող պետական տէրորիզմն ալ արդիւնք է երկար առաջ գոյութիւն ունե – ցող աջ ու ձախ տէրորիզմին: Հիւլէական գինման մրցարչաւին երկչոտ աչքերով նայող արեւմտեան մամուլը պարտի նոյն զգայնութիւնը ցոյց տալ հանդէպ մի – ջազգային տէրորիզմին:

Արեւմուտքի քաղաքներու փողոցներուն մէջ պայթող ամէն զէնք, զարնուող ամէն թուրք դիւանագէտ պէտք է ահազանգի մէկմէկ նշան նկատուի: Պէտք չէ որ լը – րատրութեան վարպետութիւնները իբր տէրորիսթներու ծանուցումի միջոց ծա – ռայէ: Տէրորիզմին նպատակը միշտ սաստկութիւն է, միշտ արիւն է: Արեւ – մուտքի մեր արհեստակիցները պէտք չէ որ անհասկնալի «հայկական դատ»ով մը ժամանակ կորնծնեն:

Պետութիւնները կարեւորութիւն չտա – լով է որ ի վերջոյ տէրորին անձնատուր կ'ըլլան: Իսկ մամուլը ոճիրը մոռնալով անոր պատճառը փնտռելով է որ տէրո – րիզմին անձնատուր կ'ըլլայ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԻՉ

ՀՐԱՉ ԱՂԱՅԱՆ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Ա. Աբրահամյան, Ա. Ա. Աբրահամյան, Ա. Ա. Աբրահամյան,

նակարաններու կառուցման: Ներկայի հանդրուանը կը վերաբերի 72 յարկաբաժիններու կառուցման եւ ամբողջացումը կ'ենթադրէ 272 յարկաբաժիններու կառուցումը:

×

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ կաթողիկոսարանին մէջ, մարտ 13-ին, տեղի ունեցած է Կիլիկնոր-հայ Դպրոցներու ուսուցչական կազմե-րու մխրճայ համագումարը, հովանաւո-րելով Գարեգին Բ. վեր առած է Կաթողիկոսին: Բացումը կատարուած է եկե-ղեցական արարողութեամբ, որու ընթաց-քին օրուան Աստուածաշունչի հատուածը մեկնաբանելով Գարեգին Բ. վեր առած է Ցօղոս Առաքեալի նկարագրին յատկանիշ-ները եւ օրինակներով բացատրած անոր խօսքերուն այժմէականութիւնը: Կէսօր-ուան հաւաքական ճաշէն ետք տեղի ու-նեցած է համագումարին առաջին դասա-խօսութիւնը: Բացումը կատարած է Սր-չակ Գալէնտէրեան: Դասախօսը՝ Տաթեւ Սրբ. Սարգիսեան, նիւթ ունենալով «Աստուածաշունչի կազմութիւնն ու կա-նոնացումը», անդրադարձած է Ս. Գիրքի բովանդակութեան եւ կազմութեան հան-գրուանին, տալով պատմականը Աստ-ուածաշունչի կանոնացման: Երկրորդ դասախօսին՝ Սեպուհ վրդ. Սարգիսեանի նիւթը եղած է՝ «Աստուածաշունչը՝ հա-տագաւոր իբրեւ հոգեւոր մնուդ»: Դասախօսը համառօտ կերպով ներկայա-ցուցած է Աստուածաշունչի դերն ու աղ-դեցութիւնը մեր եկեղեցւոյ եւ ժողովուր-դի բարեպաշտական կեանքի եւ մշակու-թային բոլոր կալուածներու մէջ: Դասա-խօսութիւններէ ետք կատարուած է մին-քերու փոխանակութիւն: Շեչոը դրուած է Կիրակնօրեայ Դպրոցներու մէջ մանկա-վարժական եւ արդիական եղանակնե-րով կրօնական դաստիարակութիւնը նոր սերունդին յանձնելու անհրաժեշտութեան վրայ: Գարեգին Բ. ի փակման խօսքով վերջ դրած է համագումարը:

×

ՊՏՐՈՒԹի Իւնեսքոյի սրահին մէջ, մարտ 21-ին բացումը կատարուած է «Մանուկներու Շաբաթ»ին, որ կազմա-կերպուած է «Մանուկներու Օր»ուան Լի-բանանի յանձնախումբին կողմէ, հովա-նաւորութեամբ նախագահ Իլիաս Սար-գիսի: Հանդիսութեան ներկայ եղած են վարչապետ Շաֆիք Էլ Ուազզան, օտար դեսպաններ, տեղական կազմակերպու-թիւններու ներկայացուցիչներ եւ զանա-զան վարժարաններու աշակերտութիւնն ու անօրէնութիւնը: Հանդիսութեան մաս-նակցած են յիսունէ աւելի արար եւ հայ վարժարաններու աշակերտներ, որոնք հանդէս եկած են երգերով, արտասանու-թիւններով եւ պարերով: Մեծ դնահա-տանքի արժանացած է Մարտիկեան վար-ժարանի երգչախումբը: Յանձնախումբը հանդիսութեան նախօրեակին կազմակեր-պած է մրցումներ եւ ընտրած առաջին երեք դափնեկիրները երաժշտութեան, չարադրութեան, արտասանութեան, դը-ծագրութեան եւ ձեռային աշխատանքնե-րու կալուածներէն ներս: Դափնեկիրնե-րու մէջ եղած են հայկական երեք վար-ժարաններէ ութ աշակերտներ:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

67-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ («Յառաջ»).- Ապրիլ 4-ին, ինչպէս ամէն տարի, լեցուն էր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահը: Լիոնէն, Վիէննէն, Կրընոպլէն փութացած էին ընտանիքներ: Լեցուն էր երէց եւ երիտասարդ Վանեցիներով, ո-րոնց համար հերոսամարտի ոգեկոչումը տարեկան ժամադրութիւնն է: Լեցուն էր Հայերով, որոնք եկած էին պատուելու մեր նորագոյն պատմութեան, հայկա-կան ղէմադրութեան պանծալի դրուագ-ներէն մին:

Միութեան նախագահը՝ Ալեքսան Պա-պայեան իր բացման խօսքին մէջ չեշտը դրաւ հայ ժողովուրդի մղած ինքնա-պաշտպանութեան պայքարներու կարե-ւորութեան վրայ, որպէս հպարտանքի ա-ռիթ նոր սերունդին, որպէս նոր յանձ-նառութիւններու ներշնչարան: Սփիւռքի եւ Հայաստանի երիտասարդութիւնը, ըսաւ ան, պահանջատէր է այսօր իր ժո-ղովուրդի անկաշկանդ ապրելու իրա-ւունքին, եւ մայր հողին վրայ կանգնած յուշարձանը հերոսամարտի ոգին յա-ւերժացնող եւ զալիք սերունդներուն մեր պատմութիւնը պատգամող ամէնէն հաս-տատ երաշխիքն է:

×

Առաջին բանախօսը, լիոնաբնակ եւ վասպուրականցիի զաւակ՝ Վահէ Մու-րատեան, ֆրանսերէն, վերյիշեց նախ յուշարձանի զետեղումը, ապա ըսաւ թէ նահատակաց յուշարձաններէն յետոյ ժա-մանակը եկած է կանգնեցնելու կեանքի եւ յաղթանակի կոթողները: Առանց Վա-նի հերոսամարտին զուցէ ազգ. վերջին ճիգը այսինքն Սարտարապատը չէինք ունենար, փրկելու համար Հայաստանը կատարեալ անէացումէ: Սակայն, չա-րունակեց ան, ուրիշներ աւելի հզօր, ա-ւելի մաքիաւելիք միջտ շահագործեցին մեր յաղթանակները եւ յանուն գաղա-փարականի եւ աշխարհաքաղաքական չա-հերու, անարգ սակարկութիւններով չըզ-թայեցին մեզ փոքր սահմաններու մէջ, անդամահատելով մեր մշակութային եւ պատմական կորիզներէն մեծ մասը, ինչ-պէս Վասպուրականը: Երիտասարդ բա-նախօսը աւելցուց՝ «Աշտարակի յուշար-ձանը կը խորհրդանշէ այս անարդարու-թիւնը, բանի Արծիւը Վասպուրականի անդամատուած է կէսով»: Ապա, Վահէ Մուրատեան յայտարարեց որ կազմա-կերպուելով, ձեռնարկելով, պայքարե-լով, առեղծագործելով, կառուցելով է որ պիտի կարենանք պահպանել մեր ազգ. ինքնութիւնը ու հետեւելով մեր հերոս-ներու ճամբային, մէկ նպատակ պէտք է տեսնել՝ յաղթանակ:

Երկրորդ բանախօսը, կարօ Ցովսէփ-եան, հայերէն, նախ բացատրեց թէ դա-րերու ընթացքին որքան վսեմ եղած է Հայաստան աշխարհի առաքելութիւնը, այնքան ալ մեծ եղած է իր ողբերգու-թիւնը, եւ որքան մեծ եղած է իր ողբեր-գութիւնը, այնքան ալ ուժեղ եղած է իր ղէմադրական ոգին: Ու այսպէս հա-միտեան ջարդերէն մինչեւ ծրագրուած ցեղասպանութիւն քիչ մը ամէն տեղ, ամէն չրջան որոտաց ապստամբութեան գնդակը: Եւ Վասպուրականը օգտուելով հայ յեղափոխութեան քաննիհնգամեայ փորձառութենէն եւ ջանքերէն կրցաւ յաղթական դուրս գալ, ու Տաւրոսէն մինչեւ Արարատ, 6 դար յետոյ, դնել վերստին հիմերը հայ Պետականութեան մը որ յետոյ նոյն Արամի ղեկավարու-թեամբ պիտի ստեղծէր Հայաստանի Ա-զատ եւ Անկախ Հանրապետութիւնը: Ա-պա, կարօ Ցովսէփեան բնորոշեց մեր այսօրուան դէմքապայքարին իմաստը՝ «առօրեայ արաբբիներով, գործով, նուի-րումով, ապրումով արժեւորել եւ ապրիլ իր հայկականութիւնը եւ պատրաստ ըլ-լալ, ի պահանջել հարկին, ամէն տե-սակի հաւանականութիւններու»: Ընդգը-ծեց Սփիւռքի տարած դէմքապայքարը որ այսօր չուրջ եօթանասուն տարիներէ ի վեր կ'ապրի իր ազգ. արժանաւորութեան եւ գիտակցութեան զգացումով եւ այսու-հետեւ ալ ատակ է որակ աւելցնել հայ-րենի վաստակին: Բանախօսը անդրա-դարձաւ վերջին տարիներու պատահած արարքներուն եւ դէպքերուն մասին ըսե-լով թէ վրդովումն է երիտասարդութեան մը որ այլեւս չի հանդուրժեր որ Սեւանը որբ մնայ, այլ կ'ուզէ որ Սեւանը ձեռք երկարէ Վանայ ծովին, չի հանդուրժեր որ մեր մշակութային եւ ազգային կո-րիզները աւերակ մնան, փճանան եւ Հայը երթայ դէպի այլասերում եւ անէացում: Կարօ Ցովսէփեան աւարտեց իր ճառը հե-տեւեալ խօսքերով՝ «Վասպուրականի հե-րոսամարտը կամ ազգ. այլ դրուագներ կը հրահանգեն Հայուն միշտ անխոցելի պահել ազգ. հաւաքական կեանքը մինչեւ իրականացումը մեր ֆաղաքական դա-տին: Այս կ'ակնկալեն մեզմէ մեր անց-եալի փառքերը, մեր հերոսները, մեր նահատակները ու մեր հայրենիքը»:

×

Հանդիսութեան ջերմ մթնոլորտ ստեղ-ծեցին «Նարեկացի» նուագախումբի երա-ժիշտներն ու երգիչը: Տէր եւ Տիկին Խաչիկ եւ Ժիւլիէթ Ըլմազեան իրենց զուգերգով եւ մեներգով դեղարուեստա-կան վայելք մը հրամցուցին ներկաներ-րուն: Սիմոն Աւետեան հնչեցուց «Իր» Տըէ Եամանը: Եղան արտասանութիւն-ներ եւ խմբական պարեր: Յօրինակի դերը կատարեց յաջողութեամբ Օրիորդ Հա-ցագործեան:

Կեդրոնական վարչութեան ձեռնարկի ընթացքին, Վասպուրականի Հայր. Մի-ութեան Ժրաջան քարտուղարը Սիմոն Աւ-ետեան ստացաւ պատուոյ մեդալ մը ձեռամբ Կարապետ Տէրտէրեանի, նախա-գահ ծագումով հայ նախկին դիմադրա-կաններու բարեկամութեան, Ֆր. բանա-կին մէջ բերած իր ծառայութիւններուն համար:

Փակման խօսքը կը պատկանէր ստնա-կատարութեան նախագահ՝ Ցակոբ Եպիս-կոպոս Վարդանեան, որ չեչտեց օր-ուան իմաստը ըսելով թէ Հայկի եւ Բէլի օրերէն ի վեր, հայ ժողովուրդը միշտ պատրաստ եղած է իր արիւնը տալու յա-նուն ազատութեան, ու Վասպուրականի հերոսամարտը կը պատկանի այս պայ-քարներու շղթային, որոնք տուին Հա-յութեան ինքնավստահութիւն, իր ու-րոյն մշակոյթով եւ ոգիով ապրելու վըճ-ռակամութիւն եւ աւելցուց՝ «զարնելով նահանջեցին եւ զարնելով ապրեցան ու ապրեցուցին մեր ժողովուրդը»: Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան ըսաւ թէ հպարտ ենք մեր այսօրուան Հայաստանով, հը-պարտ ենք մեր անցեալով ու եղրակա-ցուց՝ «մենք կ'ուզենք յիշեցնել մե'ր Հա-յութիւնը, մեր կամքը ապրելու իբրեւ հայ, հայկական հաւատքին, գիտակցու-թեամբ եւ ազգ. արժանապատուու-թեամբ»:

×

Գնահատելի է Վասպուրականի Հայր. Միութեան հաւատարմութիւնը եւ ան-չեղ գործունէութիւնը միշտ կանգուն պա-հելու մեր պատմութիւնը յաւերժացնող դրուագներէն՝ Վասպուրականի հերո-սամարտը: Ֆալլաերական է նաեւ տես-նել «երիտասարդ Վանեցիներ» որոնք առած են արդէն պատասխանատուու-թիւններ Միութեան ապագան ապահովե-լու համար: Հարկ է չնորհաւորել Տիկ-նանց Յանձնախումբը, որ այս տարի եւս հրամցուց համադամ ճաշեր, սարքեց հա-ճելի սեղաններ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Ուղտեր իրարու կռնակի վրայ չեն խնդար:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԱՌԱԾ

×

Ժիր պիծակէն լաւ է անգործ մեղուն:

ԵԶՆԻԿ

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻՄԱԽՈՐՀ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ

ՋԷՐՋԻ ԿԻՐՈՍԸ
ՀԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

- Պիտի տեսնենք, Կիրոս: Արդէն խո-սեցայ ամէն բան: Կ'ըսեմ, հէ', էս կնկան ձեռքը շատ բան կայ: Ես որ իրենց տան մէջ հանդիպեցայ Խալիլին, այս կինը թելադրած էր իր եղբօր, որ եաեւս մարդ ղրկէ: Իրականին մէջ ձէլալի ձեռքը հի-մա շատ բան չէ մնացեր, որովհետեւ եղածը բախտախաղի կուտայ, եւ մի քա-նի տարիէ ի վեր դարձեր է հաշիշա-մոլ:

- Որ այդպէս է, մենք ի՛նչ գործ ունինք էտեղ: Հիմա իսկ ճամբայ իյնանք դէպի Գարափունար: Նախ պէտք էր գէնքերու գործը կարգադրել: Ցետոյ, Սեւնեքերիմ, ես պէտք է տեսնեմ նաեւ Հաճի Մու-ռանը:

- Ինչ բանի համար, Կիրոս, կրնայի՞ հարցնել:

Կիրոս իր քիթը մի քանի անգամ վեր քաշեց: Չէ, չէր ուզեր ըսել: Այդ ծրա-գիրը Վարդանին հետ մշակած էր միայն: Ընկերները միայն գիտէին, որ Չէրչի Կի-րոս վար իջած էր գէնքեր ճարելու, կապ պահելու Տոքթ. Նայիրեանին հետ, յե-տոյ՝ այցելել զանազան խումբերու, կռուող ուժեր հաւաքելու համար լեռը: Վերջապէս աշխատիլ, որ լեռը չքանուի ձմեռուայ բուքին:

Կիրոս ոչինչ ըսաւ եւ կարծես քիչ մը ալ կասկածեցաւ Սեւնեքերիմի ընթացքին: Անոր բոլոր խօսածները, որոնց վրայ հիմնած էր որոշ ծրագիրը, կարծես պար-ծենկոտութիւն ըլլային: Արդեօ՞ք տե-սած էր Խալիլը: Հիմա դուրս կուգայ, որ ձէլալ աղան հաշիշամոլին մէկն է: Ինչպէս կ'երեւի, Սեւնեքերիմի յարաբե-րութիւնը ձէլալի տան հետ միայն կնկայ գործ է եղեր:

- Քեզի բան մը ըսեմ, Սեւնեքերիմ, ես կնիկ մարդու հետ գործ չեմ կրնար ը-նել: Տեսայ հէ, ինչպէ՛ս դիմաւորեց մեզ: Ցետոյ, քիւրտը էապէս չընդունիր իր հիւրը: Էստեղ նստելով, չգիտես ին-չի՞ կ'սպասենք:

- Ամէն բան կարգին է, Կիրոս. պիտի տեսնես չուտով: Կիւլլիին հետ խօսելու արուեստը ինծի ձգէ: Նոյնն էր ինծի հա-մար, եթէ ան ժպիտով ընդունէր մեզ: Եթէ ան ժպիտով ընդունէր, պիտի կաս-կածէի որ խորամանկ բան մը ունի: Շատ ալ հեշտ բան չէ քիւրտ կնոջ հետ բարե-կամ ըլլալ: Ես նոյնիսկ կը վախնամ, որ էդ քածը օր մը իրաւ սպաննէ զիս: Հա-կառակ էդ կասկածիս, էնոր բարեկա-մութեան վրայ անսահման վստահութիւն ունիմ: Ըսեմ թէ ինչո՞ւ բարկացած էր: Անցեալ շաբթու կ'ուզէր, որ միասին եղ-նիկի որսորդութեան երթայինք: Երբ ի-մացայ, որ Աբօղկայ լեռները կ'ուզէ եր-թալ, ետ կեցայ, որովհետեւ այդ լեռնե-րուն մէջ էր, որ մի քանի տարի առաջ կռուի մը ընթացքին սպաննուեցաւ իր ամուսինը: Իր վրէժը լուծելու համար կիւլլին այդ լեռներուն մէջ կը փնտռէ ոեւէ մէկ անդամը այդ տունին, որ իր ամուսինը սպաննեցին: Կը տեսնես՝ թէ ինչքա՛ն դժուար է բարեկամ ըլլալ քիւրտ կնոջ հետ:

Կիրոս այդ պատմութեան հետեւելու չատ ալ դլուխ չունէր. կը մտածէր այդ օրն իսկ ճամբայ ելլել Գարափունարի կողմը երբ տեսաւ որ Կիւլլին կը մօտե-նար հեռուէն, խոշոր չունի մը հետ, ա-նոր հաշոցը զսպելու չոյանքով: Կիւլլին մօտեցաւ ըսելու, որ այս դիշեր իսկ, երբ լուսնկան բարձրանայ, ճամբայ կ'ելլեն դէպի Գարատաղ, Խալիլի թաքստոցը:

Կիրոս կարծես թմրածութենէ մը ար-թընցաւ: Այնքան վճռական ու վստահելի բան մը կար քիւրտ կնոջ տոհմիկ արտա-յայտութեան մէջ: Կիրոսին համար կար-ծես հայ կին մը կեցած էր իր դէմ: Ինչ-պէ՞ս ալ դեղեցիկ կ'երեւէր, կարծես ճա-կատին վրայ միւռոն ըլլար: Այդքան կարճ ժամանակի մը մէջ եղած վճռական կար-գադրութեան մէջ Կիրոս չատ մտերիմ ու հարազատ բան մը զգաց: Սեւնեքերիմ դարձեալ մնաց իր պատուակալ աթոռին վրայ եւ չատ վստահելի: Կիրոս նոյնիսկ մտածեց, որ Սեւնեքերիմ կրնար ամուս-նանալ Կիւլլիին հետ: Կիրոսին համար ոեւէ բան, որ նպաստաւոր է հայկական հարցին արդար է, եթէ այդ նպաստը դար նոյնիսկ դեւէ մը եւ կամ սատանա-յէն:

(Շար. 542)

Այրի Տիկին Կարապետ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Թան - Արա Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զար - զավաթճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Շուշանիկ Յակոբեան (Նիւ - Եորք), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Հալվաճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տալեան, Խեչվաճը - եան, Զարզավաթճեան, Մէննիէ եւ Գա - վաֆեան ընտանիքները եւ բոլոր պարա - գաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, տա - դրոջ եւ հարազատին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
(Տիգրանակերտցի)

անակնկալ մահը, որ պատահեցաւ Ապ - րիլ 9-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Ապրիլ 16, ժամը 14–ին Փարի - զի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փասիի գերեզ - մանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՊԱՏԱՐԱԳ
ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՏԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մա - տուռին մէջ պատարագ կը մատուցուի այս Շաբաթ, Ապրիլ 17, ժամը 10·30-ին:

Կը պատարագէ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԾ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բնա - կիչներուն ընտանեկան պարագաներն ու բարեպաշտ հաւատացեալները:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձ - նախումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Զաւէն Գաբրիէլեանի եւ ընտանիքին՝

ՍԱՀԱԿ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նուարդ Պասմաճեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին, ի յիշատակ իր ա - մուսնոյն՝ Արամ Պասմաճեանի մահուան 10-րդ տարելիցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Արշալոյս Խանտանեան հոգե - հանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, Միլանի մէջ մահացած իր քրոջ՝

ԱՐՏԵՄԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իր քեռայրին՝

ՎԱՀԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան 5-րդ տարելիցին առիթով, Ապ - րիլ 18, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկե - ղեցւոյ մէջ: Հոգեհանգստեան պաշտօն նաեւ՝ յաւիտենապէս բաժնուած իր ըն - տանիքին բազում ննջեցեալներուն լուսա - փայլ հոգիներուն եւ անոնց սրբութիւն դարձած անմոռանալի յիշատակին:

Օրիորդներ՝ Լօրա եւ Լիտիա Իշխալա - եան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Ապրիլ 18, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղե - ցին իրենց հօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԽԱԼԱՅԵԱՆԻ

մահուան 18-րդ տարելիցին ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այրի Տիկին Մարտիրոս Գրաճեան եւ զաւակները՝ Ալիս, Զապէլ, Դանիէլ, Միասք Գրաճեան կը ծանուցանեն որ հո - գեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Ապրիլ 18, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Grand - Diner

A LA CAPPADOCE

AVEC SON ORCHESTRE

AU BENEFICE DU COMITE DE SOUTIEN
AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

En présence des Avocats
DIMANCHE, 18 AVRIL, A 21 H.
Participation: 300 F.

— LA CAPPADOCE: 67 bis, Quai Blanqui — 94140 Alfortville
Réservation par téléphone, s'adresser à:
— LIBRAIRIE LES MILLE ET UN LIVRES — Tél.: 325. 93. 05

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՁԻ
ԿՐԸՆՈՂԻ
ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՃԱՇ - ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Ի նպաստ Պէլֆօնթէնի օդափոխութեան կայանին, Ապրիլ 18, Սէն - Մարթէն տ'Էռէ Սալ տէ Ֆէթէ մէջ:

Հայկական համեղ կերակուրներ, պատ - րաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, ջերմ մթնոլոր - տի մէջ:

Ճաշագին՝ 45 Ֆ. գինիով:

Տասը տարեկանէն վար 25 Ֆ.:

Մասնակցութեան համար հեռաձայնել՝
44 45 27 - 42 33 52 - 24 61 57

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.- Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւ - ղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Ապրիլ 17, կէսօրէ վերջ ժամը 15-ին Ազգ. Տան դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի ճշդա - պահ ըլլալ: Օրակարգ.- Նոր վարչու - թեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչ. ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Շաբաթ Ապրիլ 17, ժամը 16-ին Մշակ. Տունը: Կարեւոր օ - րակարգ:

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

×

Ի պատիւ ալեզարդ հայրենակիցները.- Տոքթ. Խաչիկ Տամլամեանի, Տիկին Ա - րուսեակ Վեզիրեանի, Տիկին Մարի Սահ - տէթեանի, Պ. Մկրտիչ Պէօճէքեանի, Տի - կին Զարուհի Տէր – Յակոբեանի, Տիկին Բագրատուհի Պախթիարեանի, Տիկին Ա - չակուհի Դաւիթեանի, Պ. Մխրան Նի - բեմեանի, Տիկին Հայկանոյշ Զէլվէեանի, Պ. Սարգիս Թէկեանի (Մարսէյլ):

Ապրիլ 18, Կիրակի, ժամը 13–ին:
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ՝
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Պ. ԲԻՒԶԱՆԴ ՓԼՆՏԼԳԵԱՆԻ

Օրիորդները՝ ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԴԱՆԻԷԼԱ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ եւ ՌՈՒԲԻՆԱ Ա - ԶԱՐԵԱՆԻ:

ՓԵՇԼԻՎԱՆԵԱՆ - ԳԱՐԱԳԱՇԱ ԵՐԲԵԱԿԸ

Նախօրօք հեռաձայնել.-
887 99 06 - 780 82 58

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՑԹ
Ի յարգանս՝
երգահան Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ

Մայիս 16-ին, Փարիզ, Սալ Կավօ

Ա Պ Ր Ի Լ Ե Ա Ն Ո Գ Ե Կ Ո Ձ Ո Ւ Մ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ

Ժամը 15-ին Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը տուողի հոգեհանգստեան պատարագ:

Ժամը 20·30ին ՈԳԵԿՈՁՄԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ կավոյի սրահը:
45 rue Le Peletier, Փարիզ 9-րդ

Խօսք կ'առնեն՝

JEAN POPEREN
Secrétaire National du P. S.
ԱՐԱ. ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

BERNARD PONS
Secrétaire Général du R.P.R.
ՇԱՒԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Յայտագրին կը մասնակցին՝
ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (երգ)
ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սա - հակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը նշուի հետեւեալ յայտագրով.-

Ապրիլ 23 Ուրբաթ.-

Ժամը 19·30-էն սկսեալ ծաղկեպսակ - ներու զետեղում Եղեռնի յուշարձանին առջեւ զաղութին հայկական կազմակեր - պութիւններու կողմէ:

- Ապա եկեղեցւոյ մէջ Հոկտմբի արա - րողութիւն ժամը 21-ին:

Նախագահութեամբ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ հայ եկեղեցական դասուն:

– Եկեղեցւոյ արարողութիւններէն յե - տոյ յուշարձանին առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ժամը 22·15-ին:

Նոյն գիշերը արարողութիւններու ըն - թացքին եւ յետոյ մինչեւ ժամը մէկ, ե - րիտասարդական խումբեր հերթով պիտի հսկեն յուշարձանին առջեւ վառուած ջա - հերով, մինչ այդ եկեղեցին բաց պիտի պահուի, որպէսզի հաւատացեալներ կա - տարեն իրենց ուխտն ու աղօթքը:

Ապրիլ 24 Շաբաթ

Ժամը 9-ին պատարագ եւ հոգեհան - գստեան պաշտօն եկեղեցւոյ մէջ:

- Ժամը ճիշդ 11-ին եկեղեցւոյ բակին մէջ զտնուող Եղեռնի յուշարձանին առ - ջեւ կ'արտասանուի Հոգւոցը, մասնակ - ցութեամբ պաշտօնական ու ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ ծաղկեպսակներու զետե - ղում զպրոցական աշակերտներու կողմէ:

Ի մէջ այլոց կը ծանուցանենք, թէ նոյն օրը առաւօտուն Մարսէյլի բոլոր Հայց. եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատարագ, կարելիութիւն տալու հա - մայ շրջանի բոլոր եկեղեցիներու հայ ժողովուրդին իրենց մասնակցութիւնը բերել եկեղեցական արարողութեանց:

×

ՍԷՆ - ՄՕՐԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, Ապրիլ 18, ժամը 16-ին քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղւոյն Կաթողիկէ եկեղեցին, մասնակ - ցութեամբ Լիոնի Կոմիտաս երգչախում - բին:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ [illegible] Մխիթեան վարչութիւնը կը ծանուց[illegible] թէ Շաբաթ, Ապրիլ 24, առաւօտ [illegible] 10-ին հանդիսաւոր պատարագ կը [illegible] տուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստ[illegible] պաշտօն կը կատարուի մեր մեկ[illegible] մխիթեան նահատակներուն հոգիներուն [illegible] ղաղութեան համար:

ԼԻՈՆ, Ապրիլ 25

Մեծ Եղեռնի 67–րդ տարեդարձին [illegible] թիւ, Ֆուրվիէրի Տիրամօր Տա[illegible] մէջ, առաւօտեան ժամը 11-ին, Պատ[illegible] րագ կը մատուցուի Ապրիլեան մեր նահատակաց համար:

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նիսի եւ շրջ[illegible] կայքի հայկական միութիւններուն: Շա[illegible] բաթ, Ապրիլ 24, ժամը 10ին, մեկնում[illegible] Նիսի Մեռելներու Յուշարձանին առ[illegible] ջեւ: Ծաղկեպսակներու զետեղում, ի [illegible] չատակ Մեծ Եղեռնի զոհերուն եւ ցե[illegible] րանապէս համար զոհուած հայ մարտ[illegible] ներուն: Արիւնի կամաւոր նուիրում[illegible] յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու[illegible] ժամը 11·45–ին՝ հոգեհանգիստ Նիսի [illegible] Աստուածածին եկեղեցին: Ժամը 15[illegible] ոգեկոչում Հէյթ Րէճընի պանդոկը[illegible] 225 Փրոմընատ տէ Զ'Անկլէ

Կը խօսի՝
ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
(Հայերէն - Ֆրանսերէն)

Փակման խօսք
ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐՃՃԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր:

DANS LE CADRE DE SA
SEMAINE CULTURELLE DU 24 AVRIL

LE YAN'S CLUB
PRESENTE
VENDREDI, 23 AVRIL, A 21 H.
SALLE GAVEAU — 45, Rue La Boétie - Paris 8

RÉCITAL
JEAN TER-MERGUERIAN (Violon)
MYRIAM BIRGER-PAPAZIAN (Piano)

SONATES — Si Bémol Majeur K. 378 W. A. MOZART
La Majeur C. FRANCK
No. 1 Fa Majeur S. PROKOFIEFF

Billets: Salle Gaveau — 45, Rue La Boétie - 75008 Paris
Parmi les Membres du YAN'S CLUB — 5, Avenue Reille - 75014 Paris
BAKERDJIAN — 35, Rue de Trévise - 75009 Paris

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ԱՊՐԻԼ
16
VENDREDI
16 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.150 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.150

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԼԻՃՐՈՒԹԻ մէջ չատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են քաղաքինուորական չիլի Ամալ կազմակերպութեան անդամներու (իրանամիա) եւ համայնավար Լիբանանցիներու (իրաքամիա) միջեւ: Առաջին հաշուեհարդար մը տեղի ունեցաւ 25 մեռեալ եւ 35 վիրաւոր կար, օդակայանն ալ փակուած էր կռիւներու ընթացքին: Հինգշաբթի առտու կռիւները կը չարունակուէին եւ օդակայանը փակ կը մնար:

ՆՈՎՎԷԼ - ԼԻԹԷՌԷՌԻ խմբագրապետը՝ ժան - Ֆրանսուա Քան իր հրաժարականը տուած է, որովհետեւ Թերթը կը պատկանի Ֆիլիփ Թէսոնի, այսինքն՝ Քոմիթէ - սիէն որ Փարիի տիրոջ եւ այս Թերթին յեղաշրջումը եւ այ Թեքումը չէն համապատասխաներ Քանի տեսակէտներուն: Քան կ'ընդունի Թէեւ որ մէյ մը ուզածը գրած է Նովվէլ - Լիթէռէռի մէջ եւ Թէսոն որեւէ ճնշում չէ բանեցուցած իր վերայ: Թէսոն, ինք ալ բացատրութիւններ կուտայ եւ չի հասկնար որ գինքը ծայրայեղ ալ կամ նոյնիսկ ֆաշիստ մը կըկոտեն: երկար պատասխանով մը Ժ. Ֆ. Քանի Ֆ. Թէսոն Քոմիթիէնի մէջ կը պարզէ իր տեսակէտները ու լրագրական ըմբռնումները: Երկու Թերթերը յաճախ տարբեր կարծիքներ արտայայտած են, ինչպէս Լիւէ հարցին առեն:

ԱԼՏՈ ՄՈՐՈՑԻ առեւանգումին հետեւանքով կարմիր Զոկատներու անդամներուն դատավարութիւնը հազիւ բացուած, յետաձգուեցաւ Ապրիլ 21-ին, «ոճնասլաճախ» մթնոլորտի մը մէջ: Երեք ժամ տեւող նիստին ընթացքին, առեանին նախագահը հայհոյանքներու տարափի մը տակ մնացած է, մինչ 54 ահաբեկիչները հինգ վանդակներու մէջ, պոռալ - կանչելով կ'ուզէին փաստել Թէ պարտուած չեն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՑ մէջ, էօ - Ֆրանսի փոխադրական օդանաւ մը ճգմըւած է եւ 27 Ամերիկացիներ մեռած են:

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ զօր. Հէյկ կրկին Պուէնոս - Այրէս մեկնած է, բայց մասնաւոր լատուութիւն մը ցոյց չի տար: Անգլիացիները չեն աճապարեր, քանի ըստ իրենց՝ ժամանակը իրենց համար կ'աշխատի: Ուկախ հարցերէն մէկն է իշխանութեան հարցը փոխանցման չրջանին ընթացքին (այսինքն՝ արժանթինեան զօրքին քաշուիլը եւ նոր կանոնագրի մը տկզումը), որու համար Ամերիկացիք կ'առաջարկեն երբեակ ղեկավարութիւն մը՝ Մեծն - Բրիտանիա, Արժանթին եւ Միացեալ - Նահանգներ: Միւս կողմէ Նախագահ Ռեկըն կ'ամբաստանէ Մորհ. Միութիւնը, որ լրտես — արբանեակներու միջոցաւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Արժանթինի անգլիական նաւատորմի չարժումներուն մասին: Ուշադրութեան արժանթինեան դեսպանը հերքեց որեւէ գործակցութիւն Մոսկուայի հետ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու մէջ 24 ժամուան գործադուլը Իսրայէլի դէմ, բաւական լայն արձագանգ գտած էր: Կոչը, ըրած էր Եալէտ Թագաւորը Երուսաղէմի կիրակի օրուան հրացանաձգութենէն ետք: Ծոցին չրջանը հեռաձայնի եւ թելեքսի բոլոր կապերը կտրուած էին, կըլՓ . էր ընկերութիւնը 32 թռիչք չնչած էր եւ Պահրէյնի նաւահանգիստն ալ փակ մնացած կէս պիչերէն ետք: Երուսաղէմի մէջ սակայն, իսրայէլեան բանակը կրկին կը կրակէր եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կային:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ մէկ նախկին նախարարը՝ Հիլմի Իչիւզար ինը տարի եւ ութ ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է կաշառակերութեան համար: 3,2 միլիոն Թրքական ոսկիի ալ (չուրչ 220 հազար Ֆր.) տուգանք պէտք է վճարէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ԱՊՐԻԼ 9 - 13)

ԻՊՆ ԱԼ ԱՍԻՐԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՏԱՐՈՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է

Մանագէտները Հայոց պատմութեան ուսումնասիրութեան ամէնէն թանկագին աղբիւրներէն մէկը համարած են Ժ. դարու արաբ պատմաբան Իպն ալ Ասիրի աշխատութիւնները, զորս պատկառելի հատոր մը լոյս ընծայած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան: Գիրքը, զոր տպագրութեան պատրաստած է պատմաբան Ա.րամ Տէր - Ղեւոնդեան, հրատարակուած է «Օտար աղբիւրները Հայաստանի եւ Հայերի մասին» մատենաշարով: Իպն ալ Ասիր եղակի տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Ք. - Ժ. դարերու մասին: Այդ առթիւ ան լայնօրէն կ'օգտագործէ իր բազմաթիւ նախորդներու աշխատութիւնները, որոնք մեզի չեն հասած: Անոնք մասնաւորաբար կը վերաբերին Հայաստանի վրայ կատարուած բուռն արշաւներուն դարաշրջանին, ապատակողներու դէմ հայ ժողովուրդի մղած պայքարին: Արաբ պատմաբանի աշխատութիւնները, դիտնականներու կարծիքով, հիմնական կերպով կ'ամբողջացնեն այդ ժամանակաշրջանի մասին հայ, բիւզանդացի, ասորի եւ այլ պատմաբաններու ձգած ծանօթ տեղեկութիւնները:

×

ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀ ԺԱՑՈՒԻ ՎՐԱՑ

Հայաստանի Գեղամայ լեռներուն մէջ յայտնաբերուած ժայռապատկերներու քանի մը խումբեր ամբողջացուցած են բացօթեայ այդ ինքնատիպ պատկերասրահը: Հազարամեակներ առաջ ապրած նկարիչները ծովու մակերեւոյթէն աւելի քան 2500 մեթր բարձրութեան վրայ նկարած են կրօնական արարողութիւններ, ծիսական պարեր, կենդանիներու զոհաբերութեան ու որսի տեսարանները, որոնք հիացում կը պատճառեն իրենց թէքնիքով: Մասնագէտներու կարծիքով, նախնադարեան մարդիկ այդ լեռնային սըբավայրերը զարգացած են ամառը, իրենց հօտերուն հետ միասին: Հոս ալ անոնք ստեղծած են պաշտամունքի եւ կրօնքի յուշարձաններ, երկրպագած են անոնց, զոհեր մատուցանած, յուսալով որ այդ արարքը երջանկութիւն կը բերէ իրենց:

×

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԻԶՆԱԴԱՐԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Վրացի եւ դաղստանցի հնախոյզներու խումբը միջնադարեան քրիստոնէական տաճարի աւերակներ յայտնաբերած է Դաղստանի Հունձախ գիւղին մօտ: Ծովու մակերեւոյթէն 2500 մեթր բարձրութեան վրայ գտնուող այդ տաճարը շարուած է տաշուած քարով եւ պատած չնարակուած կղմինտրով: Պահպանուած քարէ սալերը հին վրացական եւ աւանդական լեզուներով կատարուած մակագրութիւններով, կը վկայեն ոչ միայն դրացի երկու ժողովուրդներու, այլեւ հիւսիսային Կովկասի բոլոր ժողովուրդներու եւ Վրաստանի միջեւ գոյութիւն ունեցած սերտ կապերու մասին, Ժ. դարէն սկսեալ: Վրացի եւ դաղստանցի հնախոյզները յայտնաբերած են նաեւ բազմաթիւ յուշարձաններ եկեղեցիներ, վրացերէն ձեռագիրներ, որմնագրութեան նմոյշներ եւայլն:

×

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ՄԷԿ ԿՏԱԻԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Կտաւի մը կենսագրութիւնը կ'ամփոփեն Մարտիրոս Սարեանի դիւանին մէջ գտնուող 70 գծագրական ու չրաներկով կատարուած աշխատանքները: Այդ նկարները կը վերստեղծեն Սարեանի «Հայկական ազգային զօրամասերի լեռնային երթը» ծանօթ նկարի ծնունդի պատմութիւնը: Նկարը ցուցադրուած է Մոսկուայի գինուորական թանգարանին մէջ: 1932-ի ամառը, Մարտիրոս Սարեան բազմիցս կ'այցելէ հայկական զօրաբաժինը, կը ծանօթանայ մարտիկներու հետ, կ'ուսումնասիրէ անոնց ապրելակերպը, սովորեան: Նկարիչը իր տպաւորութիւնները կ'արտայայտէ էսքիզներու եւ ուրուանկարներու միջոցով: Գծագրութիւնները կոչուած են «Հետեւազօրայիններ», «Դիվիզիայի քաղաքին», «Ապիտատորը» եւայլն: Անդրադառնալով յիշեալ կտաւի պատմութեան, Մարտիրոս Սարեան թանգարանի տնօրէն Շահէն Պաչատրեան դիտել տուած է, թէ թեմայի նուիրուած նկարները հազուադէպ են Սարեանի գործերուն մէջ: «Հայ ազգային զօրամասերի լեռնային երթը» կտաւը, որ կը պատկանի այդ չարքին, ստեղծուած է 1933-ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՕԼ...

Հեռատեսիլի էքրանին վրայ պատկեր մը կայ, սառած պատկեր մը, որ կը սառեցնէ նաեւ զիս: Ֆութպոլիսթի մը պատկերն է: Քիչ առաջ սքանչելի կօլ մը արձանագրեց ան: Գնդակը կարծես ծակեց դիմացի հերթապահը ու մխուեցաւ աւելի եւս աւելի ցանցին մէջ: Հարիւր հազար հոգիի կէսէն աւելին ոտքի ցատքեց ուրախութեամբ: Ֆութպոլիսթը սկսաւ վազել իր երջանկութենէն: Քանի մը հարիւր մեթր վազեց իր ալ բռունցքը օդին մէջ ճօճելով, յաղթանակի բացագանչութիւններ արձակեց: Իր ընկերներն ալ եկան քովը ու սկսան համբուրել գինքը: Ան իր երեսները կը հեռացնէր ու կը չարունակէր անհասկնալի բաներ մը պոռալ: Ժողովուրդը թռուցիկներ, թուղթէ երիզներ ու դրօշակներ կը թափցնէր օդին մէջ: Շարժանկարի մեքենան կեդրոնացաւ յաղթականի մարդիկին վրայ ու պատկերը սառեցուց իր այդ գերերջանիկ դիրքին մէջ:

×

Սառած այդ պատկերը զիս ալ կը սառեցնէ հիմա: Կը նայիմ մարզական սառ սքանչելի պատկերին, որ մարզադաշտին մէջ տասնեակ հազարաւոր մարդ ոտքի հանեց, որ զոյներու ու երիզներու տոնական տեսարան մը ստեղծեց մէկ երկվայրկեանի մէջ: Անկասկած այսքան չէր, քանի մը միլիոն հանդիսատեսներ ալ էքրանին դիմաց ցատքեցին իրենց բազկաթոռներէն, ոստում մը ըրին իրենց սենեակին մէջ: Կը նայիմ պատկերին: Թէ՛ կը հիանամ, թէ կը սոսկամ: Մոռծում մը զիս չատ հեռու կը տանի...

Սա պահուն բովանդակ աշխարհի վրայ կա՞յ արդեօք աւելի երջանիկ, աւելի նախանձելի, մանաւանդ աւելի ժողովրդական մարդ մը, քան սա սառած դէմքին տէրը: Դարուս դիցաբանութեան մեծագոյն հերոսներէն մէկն է ան հիմա, Ֆութպոլի հերոս մը, միլիոնաւոր մարդոց կուռքը, պաշտամունքի առարկան ու մոտիւպարը, իտէալը:

Սակայն կը խորհիմ ահաւասիկ. յիսուն, երեսուն կամ քսան տարի վերջ ի՞նչ պիտի մնայ սա հոյակապ կօլէն: Սա սառած դէմքէն ի՞նչ պիտի փոխանցուի զալիք սերունդներուն:

Պատասխան մը իսկոյն կ'արձագանգէ մտքիս մէջ. եթէ յիսուն տարի վերջ մարդիկ քիչ մը աւելի առողջ մարմին մը պիտի ունենան, եթէ մարզական արուեստները ա՛լ աւելի կատարելագործուելով պիտի նպաստեն աւելի երջանիկ ու եռանդուն մարդ մը ստեղծելու, եթէ Ֆութպոլի արուեստն ալ քիչ մը եւս պիտի մօտենայ իր գագաթին, այս բոլորին մէջ անտարակոյս իր համեստ դերը պիտի ունենայ այն կօլը, զոր դիտեցինք քիչ առաջ:

Բայց արդեօք ա՞յդ է որ կը ծափահարուի հիմա միլիոնաւոր մարդոց կողմէ, Ոչ անշուշտ: Այս ժողովուրդը իր ուրախութենէն այսպէս օդը պիտի ցատքէ՞ր, գունաւոր երիզներ պիտի արձակէ՞ր եթէ բժիշկ Պարնարտ սրտի իր առաջին հրաշալի պատուաստումը կիրարկէր սա մարզադաշտին մէջտեղը, կամ եթէ բըժշկական Նոպէլեան այս տարուան մըրցանակաւորը ելոյթ մը ունենար հոն:

Գիտեմ, ճարտարութիւն կայ, տաղանդ կայ, մարզական անյաղթահարելի ոգի կայ քիչ առաջուան կօլին մէջ: Բայց մէկ երկվայրկեանի մէջ արձանագրուած այդ կօլին արժէքը ի՞նչ էր, եթէ զայն, օրինակի համար, բաղդատէինք ամբողջ կեանք մը բախտազուրկ հիւանդներու ընծայող Մայր Թէրէզայի մը իրագործումին հետ: Ցիսուն տարի վերջ մարդկային առողջութիւնը եթէ քիչ մը աւելի կատարեալ պիտի ըլլայ, եթէ մարդուն սիրտը քիչ մը աւելի պիտի տոկայ ապրելու զժուարութիւններուն, եթէ մարդ էակը առաւել եւս պիտի ազնուանայ փիլիսոփայէս ու բարոյապէս, ատոր մէջ իր համեստ բաժինը պիտի չունենա՞ն արդեօք բժիշկ Պարնարտներն ու Մայր Թէրէզաները, եւ տակաւին անհամար ծանօթ ու անծանօթ այն գիտութեան ու մշակոյթի մարդիկը, որոնք երբեք մարզադաշտ չելան եւ որոնց յաղթանակներով մարզիկային զանգուածներ երբեք գինովնալ չգիտցան այսքան խելայեղօրէն:

Մարմնամարզանքին, մանաւանդ Ֆութպոլին յաղթանակն է այս ահաւասիկ մըշակոյթի վրայ: Ցաւալի է քիչ մը, բայց իրական է: Զորս հազար տարուան մշակոյթի պատմութեան մէջ, այդ մշակոյթը չկրցաւ ինքզինք «մարզադաշտ» հանել, չկրցաւ ինքզինք մեծ զանգուածին ապրանքը դարձնել: Զենք կրնար ուս թօթվել եւ ըսել թէ մարդուն ճաշակը ա՛յդ կը պահանջէր: Ո՛չ: Մարդուն ճաշակը այդպէս պայմանաւորուեցաւ չորս հազար տարիէ ի վեր, եւ այսօր ալ կը չարունակէ այդպէս պայմանաւորուիլ, մամուլի, ձայնասփիւռի, հեռատեսիլի, ծանուցումի նման հզօր միջնորդներու մրճահարումներով:

×

Սուլիչի ձայն կը լսուի: Հեռատեսիլի էքրանին վրայ սառած դէմքը յանկարծ կրկին կը կենդանանայ ու կը սկսի վազել: Խաղը կը չարունակուի գոռում գոչումի մէջ: Հիմա մարզիկները կը վազեն նոր կօլի մը եռեւէն...

Ռ. Հ.

ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
ՍՐՏԻ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՆՑՈՒՑ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն Մարսէյլ իր վերադարձի ճամբուն վրայ, երբ քանի մը օր Փարիզ կ'անցընէր, ծանօթ դրագէտ՝ Կ. Փօլատեան սրտի տագնապ մը ունեցաւ, Երկուշաբթի, Ապրիլ 5-ին, մեկնումի նախօրեակին:

Բժշկական անմիջական խնամքներն ու սամիւռով հիւանդանոց փոխադրութիւնը, վերակենդանացման բաժանմունքը, փըրկարար դեր կատարելով, քանի մը օր յետոյ, Կ. Փօլատեան անցաւ հիւանդանոցին սրտաբանութեան բաժինը, ուր եւս շարունակուեցան դարմանումները: Բժիշկներու արտօնութեամբ, Մարսէյլ կը վերադառնայ Շաբաթ օր:

ԵՐԳԻԾԱԺՈՂՈՎ

Մեծ ժողով էր։ Ո՞ւր եւ ե՞րբ։ Երէկ – ուան Պոլո՞յ թէ այսօրուան Փարիզի մէջ։ Հի՛ն, հին դարուց յիշատակ, Պոլսոյ Ջոջերը փարիզեան մանրանկարներո՞ւ վերածուած էին արդեօք։

Ճշդրիտ կերպով չեմ կրնար ըսել։ Ընդօսո արթնցողի արագութեամբ, երազի յիշատակն ալ անհետացած է, բայց այդ երազաժողովին կարգ մը պատկերներն ու որոշումները կը յամենան տակաւին տեսողութեանս ու մտքիս մէջ։

Իրենց թուացած էր թէ լուռ էին երկար տաեւէ ի վեր եւ սկսած՝ ձանձրանալ ամուլ կեանքէ։ Ուրեմն՝ արդարացնելու համար գաղութին վրայ իրենց տիրապետութիւնը, որոշած էին դուրս գալ մեկուսութենէ, կազմակերպել՝ «հայ ազգի փրկութիւնը» ոգեկոչող մե՛նծ, մե՛նծ միթինկ մը։

Որքա՜ն ազնուական եւ ինչքա՜ն ազդասէր մտածում...

Թէեւ հայ ազգի փրկութիւնը, ընդհանրապէս, կը կատարուի եկեղեցիներու մէջ, բայց չես գիտեր ինչո՛ւ, նախապատրաստական աշխատանքները տանիլ որոշած էին ոչ թէ գմբէթներու ներքեւ, այլ անկէ քիչ մը հեռու՝ խունկով օծուն սրահի մը մէջ։

Հրաւէր ուղղած էին բոլորին եւ ամէն թաղէ ու փողոցէ եկած էին՝ հայ ազգը փրկելու արբազան պատգամին պատասխանելով։

Կրօնապետ, կաճառի անգամ, խանութպան, կուսակցական, չէզոք՝ հայութեան կեղեւն ու միջուկը, որակն ու քանակը եւ մասամբ նորին։

Միակ ցաւալի կէտը այն էր, որ ջոջակազմակերպութեան քարտուղարը, սեղանին վրայ մոռցած էր խմբագիրներու ուղղուելիք հրաւէրագիրները։

– Հոգ չէ, բաւ մենծերէն մէկը։ Ար – դէն անոնք կազմակերպութիւն չեն եւ հաւաքականութիւն չեն ներկայացներ... Եթէ գան, ամենայն սիրով։ Աթոռներ ունինք անոնց հրամցնելիք։

Ժողովը, հաւասարակշռուած հաւաքոյթի տպաւորութիւն կը թողուր եւ առաջնորդութիւն ընող չեղաւ։ Եթէ մէկը միւսէն աւելի կշռելու նշան ցոյց տար, դասա – տորները՝ անմիջապէս ռեժիմ կը հաստատէին, որ քիչ մը կորնցնէ իր ծանրութիւնը։

– Դուն շատ խօսեցար ... միւսն ալ թող քիչ մը լեցնէ իր ժամանակը...

Երկրորդն ալ խօսք կ'առնէր՝ պարզելու համար հայ ազգը փրկելու իր տեսակէտները։ Ցետոյ՝ երրորդ, չորրորդ մը եւ ամէն անգամուն՝ «դուն շատ խօսեցար...»։

Եղաւ ատեն մը, որ վէճերն ու պոռչտուքները փշրելով պատուհանի ապակիները, բարձրացան մինչեւ զանգակատուն գմբէթը իրենց գլխուն փլելու սարսափ առեղծելով ժողովականներուն մէջ։

Ի տես այս զարհուրելի պատկերին, կրօնապետը կարգի հրաւիրեց բոլորը, հայ ազգը փրկելիք ճառախօսները անձամբ ընտրելով եւ յանձնելով միւսներու հաւանութեան։

Հրա՛շք, կատարեալ հրաշք ... ամէն ոք համաձայնութիւն յայտնեց եւ ժողովը վերջ գտաւ համերաշխութեամբ։

Սակայն երազը վերածուեցաւ քաշմարի։

Ո՞ւր տեսնուած է, որ հայ կեանքին մէջ ա՛յդքան դիւրութեամբ որոշում արուի, երբ մանաւանդ հայ ազգի «փրկութեան» համար է արուելիք որոշումը։

Բոլորն ալ գինուած ազգային գիտակից ոգիով, յանո՛ւն հայ ժողովուրդի փրկութեան, կրկին հաւաքուած էին երկրորդ ժողովի՝ վերջնական կարգադրութիւնները ընելու համար։

Կրօնապետը թէեւ հոն չէր այս անգամ, բայց ղրկած էր իր փոխանորդը։ Իսկ «ջոջերու» մեծագոյնը, որ բացակայ էր առաջին ժողովէն, չէր կրնար բացակայիլ երկրորդէն։ Ջոջային վիճակի մէջ, բարկութենէն փրփրածի երեւոյթ ունէր։ Չէր հաւնած կրօնապետի կարգադրութեան։ Ոտքի ելլելով ժողովը բացաւ, իբրեւ թէ քանչելիւը բառի վրայ փոխանակ մէկի՝ երկու չերտ դրաւ եւ յայտարարեց.

– Ի սէր մեր ժողովուրդի ընդհանուր շահերուն, մենք մեզի լրաւունք տուինք, սեղմ շրջանակի մէջ քննելու անցեալ ժողովին որոշումները եւ թերեւս փոփոխութիւն մը կատարեցինք։ Մենք կը մերժենք կրօնապետին բարեկամ ճառախօսները։

Իր մեծաւորին դէմ եղած ոտնձգութենէն վիրաւորուած, փոխանորդը բերանը պիտի բանար՝ բաներ մը ըսելու, երբ ջոջապետը տեղը նստեցուց զայն.

– Դուն լռէ՛ եւ մտիկ ըրէ՛ միայն՝...։ Օրիորդը դեռ, շատ անփորձ է։ «պատերազմի» մէջ չէ եւած տակաւին, մա՛նաւանդ որ 16-րդ թաղամասի ալ բնակիչ չէ ... մեզի հասուն մարդ է հարկաւոր ... եւ ո՛չ թէ համալսարանական։

Եւ ներկաներուն համակրանքը շահելու եւ իր հեղինակութիւնը զօրացնելու մտօք աւելցուց.

– Մեզի պէտք եղածը բանաստեղծ է. հա՛յ բանաստեղծ, մե՛նծ բանաստեղծ, ծանրութի՛ւն եւ կշի՛ռ ունեցող բանաստեղծ...

Երիտասարդուհին ապշած էր։ Այսքան անպատկառութիւն կարելի՞ է բարձրաստիճան կրօնաւորին դէմ։ Վիրաւորուած էր նաեւ իր արժանիքներու ստնահարութենէն։ Արհամարհանքով ձգեց ժողովը եւ հեռացաւ չկարենալով նաեւ հաշտուիլ, որ 75 տարեկան բանաստեղծուհին պիտի ներկայացնէր հայ երիտասարդութիւնը։

Բայց ներկաներէն ուրիշ մէկն ալ ըմբոստացած էր.

– Պարո՛ն մեծավաճառ, ձեր խանութին կշիռո՞վ կշռեցիք բանաստեղծին ծանրութիւնը։ Չէ՞ք գիտեր թէ ժպիտով եւ ճիլվէով ուռեցած բանաստեղծ է ան։ Լաւ որ դրամարկղիդ մէջ երիտասարդութիւն ունեցած տիւլմաներուն դոնէ կէսը չունիս. այլապէս ինքզինքդ թագաւոր պիտի զգայիր, եթէ ոչ Աստուած։

Ջոջապետը չուարեցաւ, կարմրեցաւ, գայրացաւ.

– Մենք որոշեցինք. ձեզի կը մնայ համակերպիլ ...

Ցետոյ ի՞նչ պատահեցաւ։ Ի զո՛ւր փորձեցի ի մի հաւաքել եւ յիշել յաջորդող տեսարանները ... Չյաջողեցայ։ Ցիչողութենէս ընդմիշտ ջնջուած էին յաջորդող վիճաբանութիւնները։

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ՄԱՍՈՒՆՔՆԵՐ ՓԵՐԻԱՅԷՆ

Հայ ժողովուրդի ստեղծած առանին գործածութեան առարկաներու եւ արուեստի գործերու հարիւրաւոր նմոյշներ կը ցուցադրուին Բրիտանական Թանգարանը, Լուվը, Էրմիտաժ, Մոսկուա եւ աշխարհի շատ մը քաղաքներու թանգարաններուն մէջ։

1921-ին կարելի եղաւ հաւաքել անցեալի նիւթական եւ իմացական մշակոյթի դանձերը՝ նոր հիմնուած պատմութեան Թանգարանին մէջ։ Վեց տասնամեակ – ներու ընթացքին Հայաստանի պատմութեան պետական Թանգարանի հաւաքածոները հարստացան Հայաստանի զանազան շրջանները ղրկուած գիտական խումբերու ձեռք ձգած նիւթերով, ինչպէս նաեւ Սփիւռքէն ստացուած նուէրներով։

Հայաստան եկած պրօսաշրջիկներէն յաճախ կը ստացուին սերունդէ սերունդ փոխանցուած զորդեր, զգեստներ, արծաթէ գօտիներ, զարդեր, ասեղնագործութեան նմոյշներ եւ առանին բարձր – տեսակ առարկաներ։ Հաւաքածոները կը ստացուին նաեւ Հայրենակցական Միութիւններէ եւ ներգաղթող Հայերէ։

Վերջերս ձեռք ձգուեցաւ հաւաքածոյ մը եւս, զոր նուիրած են Փերիայէն 1946 եւ 1965 թուականներուն Հայաստան ներգաղթած եւ Հրազդան, Զարենցաւան եւ այլուր բնակութիւն հաստատած Հայերը։

Փերիա Պարսկաստանի Սպահանի չըրջանի հայաբնակ եօթը գաւառներէն մէկն է եւ ամէնէն հայաշատը։

Փերիայի ժողովրդական մշակոյթի ապրիւրները խորունկ են։ Այդ մասին կը վկայեն գրաւոր աղբիւրները եւ մշակոյթի՝ մինչեւ մեր օրերը պահպանուած բազմատեսակ նմոյշները։ Բազրատունեաց մշակոյթի մեծ կեդրոն Անիի կործանումէն ետք, ԺԳ. – ԺԴ. դարերուն անոր բնակչութեան մէկ մասը հաստատուեցաւ Ջուղա, ապա՝ 1604-ին, Շահ Աբբասի կազմակերպած բռնագաղթի հետեւանքով՝ Փերիա։ Տեղահան ըլլալով ստիպուելով հաստատուելով, անոնք նիւթական մշակոյթի գրաւոր աւանդութիւնները պահպանեցին մինչեւ մեր օրերը՝ Նոր Ջուղայի, Սպահանի գաւառներու, յատկապէս Փերիայի մէջ։

Փերիայի բնակչութիւնը առաւելապէս կը զբաղէր հողագործութեամբ եւ անասնապահութեամբ։ Ոչխարի ընտիր տեսակի բուրդի մշակումը կարելիութիւն ստեղծած էր թաղիքագործութեան, պեսայագործութեան, գորգագործութեան համար։ Պատրաստուած թաղիքները ունէին զարդանախշեր եւ արծանագրութիւն։ Կը նշուէր պատրաստութեան թուականը եւ վարպետի կամ պատուիրատուի անուն – մականունը։

Փերիայի գիւղերուն մէջ տարածուած արհեստներ էին կաւագործութիւնը, պղնձագործութիւնը, ջուլհակութիւնը, գորգագործութիւնը, կարպետագործութիւնը, ոսկերչութիւնը։ Կաւագործները կիներ էին։ Անոնք կը պատրաստէին կերակուրի կաւամաններ, ինչպէս նաեւ կաթի մշակութեան համար գործածուող կճուճներ տեսակներ, թոնիր, խնոցի եւ առանին այլ առարկաներ։ Հաւաքածոյին մէջ գտնուող պղինձէ առարկաները՝ դրուագումի եւ փորագրումի զանակներով պատրաստուած սինին, քաշը, կաթնամանը, չերեփը, ափսէները երկրաչափական, բուսական զարդանախշեր։ Սինին, որ անցեալին ծառայած է իբրեւ սեղան, ներկայիս ամբողջովին դուրս եղած է գործածութենէ ունի թանգարանային նշանակութիւն։

Հաւաքածոյին մէջ կան Սանկիպարան, Շուրիչկան, Շահպուլաղ, Նամախ գիւղերու մէջ գործածուած կանանց եւ աղջիկներու վերնազգեստներ։

Արծաթէ չղթայ – գրամակախիւղներ, աւետարաններու կազմերը եւ բազմաթիւ այլ զարդեր կը պատրաստէին Ալիպարան գիւղէն Զարգարեան ընտանիքի ոսկերիչ վարպետները՝ դրուագումի, փորագրութեան եղանակներով։

Ժողովրդական սովորութեան համաձայն, Փերիա գաւառին մէջ երախաները դեռ զգեստին ուսը կ'ամբացուէին կարուած, ասեղնագործուած քառանկիւնի հմայիլներ։ Այդ հմայիլներէն քանի մը հատ կան հաւաքածոյին մէջ։

Հետաքրքրական են հաւաքածոյին մէջ գտնուող ասեղնագործութիւնները։ Փերիայի հայ կանայք եւ աղջիկներ ոսկեթել եւ մետաքսէ դունաւոր թելերով, կարմրաներ եղանակներով կ'ասեղնագործէին ծածկոց, սրբիչ, հագուստ, քսակ - դրամապանակ եւ առանին բազմատեսակ առարկաներ։ Ցատուկ խնամքով կ'ասեղնագործէր մետաքսէ կտորէ չրջանակի մը մէջ ձգուած տոպրակ - չաքարակալը։ Մետաքսէ դունաւոր թելերով հիւսուած գաղտնի փոքր քսակ - դրամապանակի մը մէջ կը դարդանախչերով ընդհանրութիւն դուլպաներու եւ գորգերու գարդանախչերու հետ։ Ընդհանուր է նաեւ անկողնին վերմակը, բոնեց Ա նիկին փայտացած մարմինը ուսերէն երկու անգամ համբուրեց անոր սառցած նիհար այտերն, յետոյ վար դրաւ։

– Հիմակ, ըսաւ խուլ եւ հանդիսաւոր ձայնով մը եւ մէջքին գօտիէն երկար դաշոյն մը դուրս հանեց, բացաւ չապիկին որուն տակէն երեւան ելաւ անոր մարդային կուրծքը, զէնքը բռնեց երիւ ձեռքովն ու բոլոր ուժովը ներս հրեց։ Դաշոյնը մինչեւ կոթն՝ անհետ եղաւ կրծքին մէջ։

Ալիքսան անկողնին մէջ փռուած իննալ մեռելին քով՝ երկար հեծկլտաձայն բառնալով կոկորդէն, մինչ Հոռոփ հանդարտ սոսկալի աղաղակ մը կ'արձակէր, ձիւնին հատիկներն ալ հովէն մղուելով կը ծածկէին Աննիկին ու Ալիքսանին մեռելատիպ դէմքերը՝ կանթեղին պղտոր ու տարտամ լոյսին մէջ։

(Շար. 6 եւ վերջ)

Արեւելք, 1892
9, 10, 11 Դեկտ.ի թիւերուն մէջ

ՀԻՒԾԱԽՏԱԽՈՐԸ

ԵՐՈՒԽԱՆ

Դ.

Անդին, անկիւնը, նստած էր Ալիքսանը, որուն դէմքին վրայ հանդարտութիւն մը, խղճի անդորրութիւն մը կը նշմարուէր տակաւին։ Ծալապատիկ նստած էր եւ չարունակ պեխը կը խածատէր. մերթ գլուխը վեր առնելով կը նայէր հիւանդին, եւ անլսելի հառաչ մը արձակելով նորէն պեխը ձեռք կ'առնէր։

Հոռոփ հանդիստ գլուխը ցցեց մէկէն ի մէկ եւ Ալիքսանին նայելով.

– Իլաճին վախտը եկա՞ւ աճապ, հարցուց նուաղկոտ ձայնով։

– Էկած ըլլալու է, պատասխանեց երիտասարդը յուսահատ չարժումով մը։

Հոռոփ հանդիստ ոտքալով ոտքի ելաւ, աթոռակին վրայէն չիչ մը եւ դպալ մը առաւ եւ հիւանդին քով մօտեցաւ զգոյշ քայլերով։

– Աննի՛կ, Աննի՛կ, կանչեց։

Հիւանդը ձայն ձուն չհանեց. թարթիչներն երերցուց, աչքը քթթելով, եւ բերանը քիչ մըն ալ բացաւ։ Վշտակոծ մայրը՝ չիչին մէջքի հեղուկէն դգալ մը լեցուց անոր բերնէն վար։ Անիկ սարսռացաւ, եւ երկար չունչ մը առնելով նորէն զոցեց զանոնք։

Այդ օրը Ալիքսան թմիլկ մը բերած էր հետը. անոր այցելութիւնը վճարած էր եւ դեղերն ալ գնած։

Ան՝ խիղճին վրայ բեռ չունէր խեղճ տղան։

– Պետի՞կը վուր մնաց, մրմնջեց Հոռոփ հանդիմ, ակնարկ մը նետելով պատուհանէն դուրս։

Լուսինն տիրեց։ Ապակիին վրայ ձիւնին հատիկներուն թափառուքը կը լսուէր միայն։ Պատուհանին փեղկերէն մին որ ամուր չէր զոցուած, կամաց մը բացուեցաւ կիսովին եւ ձիւնին ճերմակ հատիկներն սկսան ներս ցատքել եւ անկողնին վրայ իյնալ։

Աննիկ որ նուաղած կ'երեւէր մէկէն ի մէկ բացաւ աչուքները խոշոր խոշոր, թեւերն ու սրունքները երերցուց անկողնին մէջ ջղաձգօրէն, բերանը մէկ քանի անգամ բացաւ զոցեց, մարմինը ցնցուեցաւ ուժգնօրէն ու թեթեւ հեծիւն մը արձակելէ ետք աչուքները փակեց։

Աննիկ մեռած էր։

Հոռոփ հանդիմ վեր ցատքեց նստած տեղէն, վանդի տեսած էր աղջկանը սառնամանիք տապնապը եւ յեղակարծ անչարժութիւնը, բազուկները բացաւ եւ անկողնին վրայ վազեց՝

– Օրտաի՛ս, գոչելով աղիողորմ ձայնով։

Ու անկողնին վրայ ինկաւ։

Ալիքսան ոտքի ելած էր, դալկադէմ, բերանը կծկուած, աչուքները սոսկումէ եւ անբացատրելի կսկիծէ դուրս ցցուած, քայլ մը պիտի առնէր դէպի առաջ, երբ փողոցին դուռը գարնուեցաւ ուժգնութեամբ, կրկին եւ կրկին անգամ գարնուեցաւ. երիտասարդն, իր անհուն վշտին մէջ խելայեղ երկու ձեռքով դռլուխը բռնեց, դուրս ելաւ խցիկէն ու փողոցին դուռը բացաւ։ Մարդ մը դիմացն ելնելով հարցուց իրեն.

– Ալիքսանը տո՞ւն է։

– Իս էմ, հազիւ կրցաւ ըսել խեղճ տըղան։

– Անանկ է նէ առջեւս ինկիր, կոզ չուն, ազերը կոզծողը տուն էս եղեր, տուրս նայէ։

Ալիքսան, ափիբերան, դուրս նայելով՝ քանի մը համազգեստաւոր մարդեր տեսաւ որք դրան քովը կը սպասէին։

– Պիտի պռնէ՞ք ինծի, հարցուց։

– Հիմակ, հատէ քալէ։

Ալիքսան ներս վազեց՝ մոլորուն քայլերով, խցիկը մտաւ, սպրդին քաշեց խեղճ մայրը, որ կը հեծեծէր, մէկզի

ՆՈՎԱՎԱԾ ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

= ՀԱՏՈՒՑԱԿ =

ՊԱՆ ԲՅՈՒՐ

ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԱՂՋԻԿ

ՀԱՄԱՐ ՎԱՀԱՆՈՒՍ

- Հիմա, սրբերդ, իսկապե՞ս մի բան - ներ ես կոչում «ընտանեկան ջերմություն», - լսում եմ հոգնած ձայնը։ Ես ուզում եմ ասել, որ ոչ, բայց ինչպե՞ս բացատրել այդ զգացումը, որ ունեցել եմ, երբ ձեռքս դրել եմ նրա ուսին։ Ես ուզում եմ ասել, որ այո

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկուհի Հիմինեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Ապրիլ 18, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց զաւկին եւ ազգականին՝

ՍՈՒՐԷՆ ՊԷՔԱՐԵԱՆԻ

մահուան 8-րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Հիմինեան եւ Սարգիսեան ընտանիքներու ննջեցեալներու յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Օրիորդները՝ Լօրա եւ Լիտիա Իշգալացեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Ապրիլ 18, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց հօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԳԱԼԱՑԵԱՆԻ

մահուան 18-րդ տարելիցին ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՀԱՒԿԹԱՒԱՂ

ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹԵԱՑ ԿՐՆՈՑԻ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՒԿԹԱՒԱՂ

Ի նպաստ Պէյճօնթէյնի օդափոխութեան կայանին, Ապրիլ 18, Սէն - Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Հայկական համեղ կերակուրներ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ, ջերմ մթնոլորտի մէջ:

Ճաշատին՝ 45 Ֆ. գինիով:

Տասը տարեկանէն վար 25 Ֆ.:

Մասնակցութեան համար հեռաձայնել՝

44 45 27 - 42 33 52 - 24 61 57

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.- Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Ապրիլ 17, կէսօրէ վերջ ժամը 15-ին Ազգ. Տան դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Օրակարգ.- Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչ. ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Շաբաթ Ապրիլ 17, ժամը 16-ին Մշակ. Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

MESSE

A NOTRE-DAME DE PARIS

DIMANCHE, 25 AVRIL, A 16 H.

Avec assistance au trône de:

Son Excellence Mgr. JEAN-MARIE LUSTIGER

Archevêque de Paris

qui donnera l'Homélie

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՆՈՒԹՐ – ՏԱՄԻ ՄԷՋ

Մեծ եղեռնի մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներու 67-րդ տարեդարձը յիշատակելու համար՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Առաջնորդ Ֆրանսայի Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատարագ կը մատուցանէ Կիրակի, Ապրիլ 25, ժամը 16.00–ին:

Կը նախապահէ եւ կը քարոզէ՝

ԺԱՆ - ՄԱՐԻ ԼԻՒՍԹԻԺ

- Արքեպիսկոպոս Փարիզի -

SOIRÉE CONSACRÉE

au Problème Arménien

MERCREDI, 21 AVRIL A 20 H. 30

au Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux

25, Avenue Victor Cresson

L'Entrée sera libre

et le titre de cette soirée sera:

« LES ARMENIENS »

« Histoire d'un peuple méconnu ou le complot du silence ».

Projection du film «ARMENIE 1900»

de Jacques KEBADIAN

Débat présidé par Nick MALOUMIAN

Secrétaire Gal. de la LICRA, Prof. à Paris XII

Avec la participation de:

— **Emile ASLANIAN**, Avocat à la Cour d'Appel de Paris.

— **Michel PAZOUMIAN, Président du CRDA**

— **Jean-Pierre RICHARDOT**, Journaliste-Ecrivain

— **Yves TERNON**, Ecrivain

Récital de la Chorale «ANI»

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մատուռին մէջ պատարագ կը մատուցուի այս Շաբաթ, Ապրիլ 17, ժամը 10.30-ին:

Կը պատարագէ՝

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԾ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բնակիչներուն ընտանեկան պարագաները ու բարեպաշտ հաւատացեալները:

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan

et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

4 possibilités :

1) du 24 Avril au 9 Mai, séjour à EREVAN du 25 Avril au 3 Mai et escale à ODESSA, ISTANBUL, NAPLES, et TOULON.
2) du 24 Avril au 8 Mai, escale à TOULON, CYTHERE, MUDANYA, SOTCHI et séjour à EREVAN du 30 Avril au 7 Mai.
   Prix, tous compris : Cabine à 4 personnes : 4690 F., à 2 personnes : 5530 F.
3) du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).
4) du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
   Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՃԱԼ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ:

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա. կարգի սպասարկութիւն:

Ապրիլ 20 – Մայիս 5 – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ:

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱՐԵՐԳ

ԱՊՐԻԼ 24–ԻՆ

Յուլիս 10 - 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ Երեւան (9 օր):
Օգոստոս 7 - 21 Քիեվ – Երեւան:
Սեպտեմբեր 4 - 18 Քիեվ – Երեւան:
Հոկտեմբեր 4 - 19 Մոսկուա – Երեւան:
Դեկտեմբեր 20-էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – Երեւան:
Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ (երթուդարձ օդանաւով)
Օգոստոս 7-էն 20, Մոսկուա, Երեւան - Սեպտեմբեր 4-էն 17, Մոսկուա, Երեւան:

Արձանագրութեանց համար՝ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆ

TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝

11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55

ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝

9, rue Sully

ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻԴԵԱՆԻ՝

16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

Ապրիլեան Ոգեկոչում

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ

Ժամը 15-ին Փարիզի Սուրբ Ցովհաննէս- Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պատարագ:

Ժամը 20.30ին ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ կավոյի սրահը:

45 rue La Fayette, Փարիզ 8-րդ

Խօսք կ'առնեն՝

JEAN POPEREN
Secrétaire National du P. S.

BERNARD PONS
Secrétaire Général du R.P.R.

ԱՐԱ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

ՇԱՒԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցայտագրին կը մասնակցին՝

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (երգ)

ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԼԵԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը նշուի հետեւեալ յայտագրով.-

Ապրիլ 23 Ուրբաթ.-

Ժամը 19.30-էն սկսեալ ծաղկեպսակներու զետեղում եղեռնի յուշարձանին առջեւ զաղութին հայկական կազմակերպութիւններու կողմէ:

- Ապա եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն ժամը 21-ին:

Նախագահութեամբ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ հայ եկեղեցական դասուն:

– Եկեղեցւոյ արարողութիւններէն յետոյ յուշարձանին առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ժամը 22.15-ին:

Նոյն գիշերը արարողութիւններու ընթացքին եւ յետոյ մինչեւ ժամը մէկ, երիտասարդական խումբեր հերթով պիտի հսկեն յուշարձանին առջեւ վառուած ջահերով, մինչ այդ եկեղեցին բաց պիտի պահուի, որպէսզի հաւատացեալներ կատարեն իրենց ուխտն ու աղօթքը:

Ապրիլ 24 Շաբաթ

Ժամը 9-ին պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ մէջ:

- Ժամը ճիշդ 11-ին եկեղեցւոյ բակին մէջ գտնուող եղեռնի յուշարձանին առջեւ կ'արտասանուի Հոգւոցը, մասնակցութեամբ պաշտօնական ու ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ ծաղկեպսակներու զետեղում զաղութական աշակերտներու կողմէ:

Ի մէջ այլոց կը ծանուցանենք, թէ նոյն օրը առաւօտուն Մարսէյլի բոլոր Հայց. եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատարագ, կարելիութիւն տալու համար ըրջանի բոլոր եկեղեցիներու հայ ժողովուրդին իրենց մասնակցութիւնը բերել եկեղեցական արարողութեանց:

×

ՍԷՆ - ՄՕՐԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, Ապրիլ 18, ժամը 16-ին քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղւոյն Կաթողիկէ եկեղեցին, մասնակցութեամբ Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբին:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Աղ... Մխիթեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Շաբաթ, Ապրիլ 24, առաւօտ ժամը 10-ին հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՓԱՐԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն հոգիներուն համար:

ԼԻՈՆ, Ապրիլ 25

Մեծ եղեռնի 67–րդ տարեդարձին առթիւ, Ֆուրվիէրի Տիրամօր Տաճարի մէջ, առաւօտեան ժամը 11–ին, Պատարագ կը մատուցուի Ապրիլեան մեր նահատակաց համար:

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նիսի եւ շրջակայքի հայկական միութիւններուն: Շաբաթ, Ապրիլ 24, ժամը 10ին, մկրտութեան Նիսի Մեռելներու Ցուշարձանին առջեւ: Ծաղկեպսակներու զետեղում, յետոյ չաւտակ Մեծ եղեռնի զոհերուն եւ Ֆրանսայի համար զոհուած հայ մարտիկներուն: Արիւնի կամաւոր նուիրում, յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն: Ժամը 11.45–ին՝ հոգեհանգիստ Նիսի Աստուածածին եկեղեցին: Ժամը 15-ին ոգեկոչում Հէյթ Րէճընթ պանդոկը:

225 Promenade des Anglais

Կը խօսի՝

ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ
(Հայերէն - Ֆրանսերէն)

Փակման խօսք

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐՃՃԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր:

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

×

Ի պատիւ ալեզարդ հայրենակիցներ.- Տօքթ. Խաչիկ Տամլամեանի, Տիկին Արուսեակ Վեզիրեանի, Տիկին Մարի Սահակեթեանի, Պ. Մկրտիչ Պէօճէքեանի, Տիկին Զարուհի Տէր – Ցակոբեանի, Տիկին Բագրատուհի Պախթիարեանի, Տիկին Արշակուհի Դաւիթեանի, Պ. Մխրան Եփրեմեանի, Տիկին Հայկանոյշ Զէլվէեանի, Պ. Սարգիս Թէկեանի (Մարսէյլ):

Ապրիլ 18, Կիրակի, ժամը 13–ին:

au Centre Culturel Alex Manoogian

118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ՝

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Պ. ԲԻՒԶԱՆԴ ՓԸՆՏՂԵԱՆԻ

Օրիորդներ՝ ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԼԵԹԵԱՆԻ, ԴԱՆԻԷԼԱ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ եւ ՌՈՒԲԻՆԱ Ա-ՋԱՐԵԱՆԻ:

ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆ - ԳԱՐԱԳԱՑԱ ԵՐԲԵԱԿԸ

Նախօրօք հեռաձայնել.-

887 99 06 - 780 82 58

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ,

Une Journée à Germigny

La Section Croix-Bleue de Bagneux-Cachan

Organise

LE DIMANCHE 2 MAI

UNE SORTIE A GERMIGNY-LES-PRES (LOIR

avec visite de l'Eglise d'architecture arménie

Participation: Voyage + Déjeuner

100 F. pour les adultes

50 F. pour les enfants jusqu'à 6 a

Transport en car

Rendez-vous:

— 8 h. : à Bagneux, devant «Les 3 Cinéma

— 8h30: Porte-d'Orléans, devant la stat du Général Leclerc

Réservation obligatoire avant le 25 Av

Renseignements et Inscriptions auprès de:

— Mme. Anahid TOROSSIAN - 665.13.2

— Mme. Anaïs STATIAN-BESNARD - 665.4

(après 18 h.)

VENEZ NOMBREUX!

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԱՊՐԻԼ
17 - 18
SAMEDI-DIMANCHE
17-18 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԵՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.151 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.151

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ ՋԱՓՈՆԻ ՄԷՋ

Թոքիոյի երկինքը պայծառ չէր եւ հովանոցները՝ պարտադրաբար մանուկացած են բացօթեայ արարողութեանց, որոնք կազմակերպուած էին Նախագահ Միթէրանի եւ իր չքախումբին ընդունելութեան համար:

Հիրօ - Հիթօ կայսրը ուղղակի չարաչիղն է արեւին դիցուհիին, 1600 տարուան պատմութեան մը հնութեամբ, 124 կայսրերէ եառ: Ութսունը անց, դահ բարձրացած է 1926ին եւ կը նկատուէր պարզապէս ողջ ատուած մը, որ կը բանայ գլուխաւոր խաղաղութեան» դարաշրջանը: Լաւ եւ գէշ օրեր տեսած է Ճափոն, այդ ամբողջ ժամանակաշրջանին: Ծաւալում ալ կը նախատեսէ այն օտարականներուն համար, որոնք կը խանգարեն հանրային կարգուկանոնը կամ կանոնաւոր թուղթերը չունին: «Զիջում չեմ ըներ» չէ չատած է Կաթոն Տըֆէօ:

ՍԱՏԱՆԱՐԸ սպաննող երկու զինուորական - կանները եւ երեք քաղաքացիները, որոնք մահուան դատապարտուած էին, գնդակահարուած են առջի օր, պետութեան դեկավարը մերժած ըլլալով դատավարութեան վերաքննութիւնը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ՊԻՑՐՈՒԹի իրենց բընակարանին մէջ վայրագօրէն սպաննուած է Ֆրանսացի զոյգ մը: Ամուսինը՝ երկրորդական պաշտօնեայ էր Ֆրանսական դեսպանատունը եւ Ուրբաթ առաւօտ դեռ ծանօթ չէր դրդապատճառը, քանի ոչ ոք առանձնած էր պատասխանատուութիւնը: Գողութիւնն ալ չէր կրնար բացատրել ոճիրը, որուած ըլլալով որ դիւանագէտին դրամը իր տեղը մնացած էր:

ՊՈԼՍՈՑ մէջ, 42 օրուան դադարէ մը ետք, «ՏԻՄԻՖ»ի 52 դեկավարներուն դատավարութիւնը վերսկսաւ Զորեքշաբթի օր: Դատի քաշուած է նաեւ Պոլսոյ նախկին կուսակալը, այն ամբաստանու - թեամբ թէ օգնած է ՏԻՄԻՖը ցոյցեր կազմակերպելու 1976 եւ 1977 Մայիսին: Ձերբակալուած է նաեւ խաղաղութեան Թրքական կոմիտէի անդամ մը՝ նկարիչ Օրհան Թայլան: Փարիզի մէջ ցոյցէ մը զատ Թրք. դեսպանատան առջեւ, ընկերվարական կուսակցութիւնը պահանջած է որ քաղաքական ազատութիւնները վերահաստատուին Թուրքիոյ մէջ:

ԻՐԱՆի Մուճահետեւիններու Փարիզի դրասենեակին համաձայն վերջին ինը ամիսներու ընթացքին տասնեւերեք հազար հոգի գնդակահարուած են Իրանի մէջ:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝ ժաք Տըլոս հարցազրոյց մը տուած է Փէլըռէնի, ուր կ'ըսէ թէ եթէ սենթիքանները կ'ուզեն որ աջը կրկին գայ, Թող չարունակեն ընել ինչ որ կ'ընեն...:

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ նախարարը՝ Ռ. Պաթէնթէռ, զինուորական տեսեններու ջընջումին առթիւ, յայտնած է թէ ոճրային մասնագիտացած Ա.տեանը, կազմուած վեց քաղաքային դատաւորներէ, որ պիտի դատէ դաւաճանութեան եւ լրտեսութեան ոճիրները, ի հարկին կրնայ նաեւ դատել ահաբեկչութեան կամ մեծ աւազակութեան գործեր, այն պարագային երբ վիճակով ընտրուած երդուեալներ, մերժեն իրենց դերը կատարել փոխ - արժժի վախէն մղուած:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՈՉԻՆՉԻՆ ՄԷՋ

Ն. Պ.ի քարմ յիշատակին:

Հոգեբանները, Ֆրէօյտի յուսմունքնե - րէն առաջնորդուած, մեծ կարեւորութիւն տուին պատկերներու ու մտածումներու զուգորդութեան: Անակնկալօրէն ցոյց տրուած պատկեր մը ի՞նչ կը յիշեցնէ մեզի, ի՞նչեր կը թելադրէ: Այս հարցումին պատասխանին մէջ անոնք կարծեցին գտնել եւ յաճախ գտան ալ ճամբայ մը, որ դիրենք կը տանէր մինչեւ մեր հոգիին ամէնէն գաղտնի խորերը:

Թէ որքա՞ն հարուստ է մեր հոգիին են - թահողը, քիչեր միայն գիտեն: Շերտ իրարու վրայ դիզուած հոգաչերտերու տակ ի՞նչեր մնացած են մեր անցեալէն: Մնացա՞ծ են, թէ ոչնչացած են: Քիչեր գաղափար ունին: Բայց օր մը եթէ բահն ու բրիչը առնենք եւ եթէ սկսինք պեղել այդ հողը, ի՞նչեր պիտի գտնենք անոր տակ պահուած, առաջին օրերու իրենց փայլին ու չքեղութեան մէջ...:

Հոգեվերլուծողները նախ անկապակից բառեր կ'արտասանեն, յետոյ կը հարցընեն թէ ձեզի ի՞նչ կը յիշեցնեն այդ բառերը: Անորոշ պատկերներ, մելանի անձեւ արատներ ցոյց կուտան ու կ'ուզեն հասկնալ թէ ի՞նչ կը մտածէք անոնց դիմաց: Ձեր երեւակայութիւնը ձեր յիշողութենէն չատ աւելի հանճարեղ է չատ անգամ: Ան է որ յանկարծ պատկերի մը, մեղեդիի մը, բուրմունքի մը զրդռու - թեան տակ ետ պիտի բերէ անցեալի մէջ մնացած յուշ մը, եւ զայն պիտի պարտադրէ ձեր յիշողութեան...:

×

Եկած ու գացած բոլոր հոգեբոյժնե - րուն, հոգեկան հիւանդներուն մասին կը մտածէի քիչ առաջ, երբ կը նայէի սե - կաւէա բարձրացող ու օդին մէջ ծաւա - լող մուխին: Ո՞վ երբեմն տարօրինակ մելամաղձոտութեամբ մը չի նայիր իր սեկաւէն բարձրացող այդ մուխին: Հոյա - կապ է ան: Արտակարգ կախարդանք մը կայ սիկառի մը ծայրէն արձակուող այդ մուխին մէջ: Կ'արձակուի, պահ մը կը բարձրանայ ուղիղ գիծով, յետոյ յան - կարծ կը ճնշուի, աջէն ձախէն, վերէն վարէն եկող հովի մը, նոյնիսկ չունչի մը քմայքէն ջղուած, կը ճիւղաւորուի, կը տատանի, կը ծփայ ինքն իր վրայ գալարուելով: Հիմա կարծես անտեսանելի քանդակագործի մը մատները կը խմորեն զայն, զայն մէկ ձեւէ ուրիշ ձեւի մը կը փոխեն, ինչպէս խոհարարուհին կը շաղուէ խմորը, կամ բրուտը՝ իր կաւը: Եւ սիկառին ծուխը անօրինակ ձեւեր կ'առնէ օդին մէջ, անվերջ տեղափոխուելով, միշտ դէպի վեր բարձրանալ ձգտելով, բայց հետզհետէ նիհարնալով ու բան մը կորնչցնելով իր մարմնէն, մինչեւ որ, տակաւին ձեղուն չհասած, կ'ոչնչանայ ու կ'անհետանայ փոքրիկ սենեակիդ ահաւոր անհունին մէջ: Ո՞ւր կ'երթայ, ո՞ր բանին մէջ կը հալի, ի՞նչի կը վերածուի, չես գիտեր...:

×

Քիչ առաջ նայեցայ ուրեմն հաստ սե - կաւէա ծայրէն արձակուող մուխին ու հոգեվերլուծողի մը նման հարցուցի ես ինծի:

— Ի՞նչ կը տեսնես այս մուխին մէջ:

Ցանկարծ տեսայ եռեւեփուն քառս մը, այն քառսը որ հաւանաբար կար մեր տիեզերքին կազմութենէն առաջ եւ որ այ - սօր ալ կը շարունակուի մեզմէ իւրաքանչիւրին հոգիէն ներս: Այդ քառսին մէ - ջէն, ձեւափոխուող երկու ծուէններու միաձուլով, յանկարծ յայտնուեցաւ անմոռանալի հօրս դէմքը: Սիկառ կը ծըխէր: Կը ծխէր ու կը հազար: Կը հազար դուրս վանել ուզելով եօթանասուն տարի գործածուած ծխախոտէն այն ինչ որ մընացած էր իր թոքերուն մէջ: Յետոյ հօրս պատկերը ցրուեցաւ կարծես իր իսկ հազին ստեղծած հովէն եւ իր տեղը թողուց աւելի երիտասարդ ուրիշ դէմքի մը: Տեսայ սիրելի բարեկամ մը, ազնիւ ու բարի բարեկամ մը, որ դեռ անցեալ օր հրաժեշտ կ'առնէր մեր աշխարհէն: Մուխի ծուէն մը դարձած, խոյս կուտար սիկառիս ծայրէն:

— Կեցի՛ր, գոչեցի մխտքէս, ո՞ւր կ'երթաս:

- Հանգիլ կ'ուզեմ, պատասխանեց իր սիկառէն ծուխ մը քաշելով:

Բայց չկրցաւ հանգիլ:

Զայնը երկու վայրկեան արձագանգեց մտքիս մէջ, յետոյ այդ պատկերն ալ, տակաւին վեր, մինչեւ ձեղուն չհասած, տարբաղադրուեցաւ, անհետացաւ օդին մէջ: Ոչինչ, ոչինչ մնացած էր հիմա քիչ առաջուան քառսէն ու ես զարձեալ հարցուցի ինծի.

- Ի՞նչ կը տեսնես ոչինչին մէջ:

Ռ. Հ.

ՆՇԱՆ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՒԻ ՏԸ ԿԷՐԷՆՈ, Ֆրանսայի Ա.րտաքին նախկին նախարարը անձնասպան եղաւ, 71 տարեկանին: Կը կարծուի որ վերջին չրջանին, հոգեկան խանգարում - ներէ կը տառապէր: Շէյսն ոգեկոչելով անոր յիշատակը, չէչատ է թէ մեծ դէմք մըն էր, որու վրայ կը հիանար: Դիւանագիտական իր ասպարէզը սկսած էր Ալճերա, ապա՝ Դամասկոս, երբ Ռէմոն Պաո իրեն կ'առաջարկէր Արտաքին Նախարարութիւնը 1976-ին, Ֆրանսայի վարչական ներկայացուցիչն էր Ապահո - վութեան Խորհուրդին մէջ: Ծանօթ էր իր «բաց խօսողի» նկարագրին համար եւ երբեմն ոչ չատ «դիւանագիտական» եղյթներուն: Երբ Թանգանի կը հասնէր եւ օդակայանը կը դիմաւորուէր հակա - ֆրանսական ցուցատախտակներով, կը պահանջէր, որ իշխանութիւնները ներո - ղութիւն խնդրեն եւ երբ չէին խնդրեր, դուխը կ'առնէր կ'երթար:

ՀԱՅ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Քանի մը օրէն Ապրիլ 24 է։

Ոգեկոչման հանդիսութիւն, ցոյց, հանրաժողով, ճառ, հակում, ծաղկեպսակ - սակի զետեղում, եկեղեցական արարո - ղութիւն իրարու պիտի յաջորդեն հոս ու հոն։ Ընտանիքներ ամբողջ եկեղեցիէ մը պիտի անցնին սրահ կամ հրապարակէ մը յուշարձան։

Կարեւոր է որ այս ձեռնարկներուն մասնակցին մեր զպրոցականները, եւ մեծ թիւով։ Մասնակցին անշուշտ որպէս ազգ· գիտակցութեան արտայայտութիւն, որպէս պահանջատէր ժողովուրդի մը զաւակները, բայց նաեւ մասնակցին ար - դարացնելու համար ֆրանսական կառա - վարութեան մօտ կատարուած դիմումը եւ ստացուած դրական պատասխանը, այսինքն թոյլտուութիւնը, բացակա - յութեան արտօնութիւնը զպրոցներէն Ապ - րիլ 24-ի օրը։

Թէպէտ այս տարի Ապրիլ 24-ը Շաբաթ օր մըն է եւ չատ մը հաստատութիւններ կամ դասընթացքներ փակ են այդ օրը, սակայն հոն՝ ուր Շաբաթ առաւօտ դա - սընթացք կայ, դասարանները կը բանին, անպայման մեր հայ աշակերտները հարկ է տնօրէնութեան գիտակցութեամբը չեր - թման զպրոց եւ մասնակցին իրենց բնա - կած քաղաքին կամ շրջանին մէջ տեղի ունենալիք ձեռնարկներուն, ցոյց տալով այսպէս տեղական իշխանութեանց որ Հայը պիտի յարգել իր նահատակները, Հայը տէր է իր իրաւունքներուն։

Սակայն զգո՛յշ· Ապրիլ 24-ը պէտք չէ ըլլայ լոկ արձակուրդի օր մը։ Կը մնայ ծնողքներուն գիտակցիլ հարցին կարե -ւորութեան ցոյց տալով ազգային քա - ղաքական հաստնութիւն և առաջնորդել իրենց զաւակները ոգեկոչման վայրերը, ինչպէս նախապէս ըրին, կ'ենթադրենք, Ցունուար 6-ին եւ Վարդանանց օրը, Փետրուար 18-ին։

Ամենայն կուտանք հարազատօրէն եւ իրենց բնագրին մէջ պետական պաշտօնի նախարարին շրջաբերականը եւ Ազգ· կրթութեան նախարարութեան ծանօթա - գիրը։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Paris, le 30 Décembre, 1981

MINISTRE DELEGUE
AUPRES DU PREMIER MINISTRE
Chargé de la fonction publique
et des réformes administratives

Direction Générale
de l'Administration
et de la Fonction Publique

FP/N° 1445

Le Ministre délégué
auprès du Premier Ministre
Chargé de la fonction publique
et des réformes administratives
à
Mesdames et Messieurs les Ministres
et Secrétaires d'Etat
Directions chargées du personnel

OBJET: Autorisations d'absence pou - vant être accordées aux personnels de confession arménienne, en 1982.

REF.: Circulaire FP N° 901 du 23 Septembre 1967.

Des autorisations d'absence pourront être accordées aux personnels de confession arménienne:

— le Mercredi 6 Janvier 1982: Noël
— le Jeudi 18 Février 1982 et le Samedi 24 Avril 1982: dates commémoratives des persécutions dont ont été victimes les Arméniens.

dans la mesure où elles seront compatibles avec le fonctionnement normal du service.

ANICET LE PORS

×

AUTORISATIONS D'ABSENCE POU - VANT ETRE ACCORDEES, AUX PERSONNELS, EN 1982, A L'OCCASION DE COMMEMORATIONS PROPRES A LA COMMUNAUTE ARMENIENNE

En application de la circulaire FP/N°1445 du 30 Décembre 1981, prise par le ministre délégué auprès du Premier ministre, chargé de la Fonction publique et des réformes administratives, les personnels appartenant à la communauté arménienne pourront bénéficier d'autorisations d'absence, dans la mesure où celles-ci seront compatibles avec le fonctionnement normal du service, à l'occasion de la célébration de commémorations propres à cette communauté, les Jeudi 18 Février 1982 et Samedi 24 Avril 1982.

Pour le Ministre et par délégation
Le Directeur Général
de la Programmation
et de la Coordination
M. PINET

Note de service N° 82 - 039 du 27 Janvier 1982, paru dans le Bulletin Officiel du Ministère de l'Education Nationale.

ՅՈՒՇ ՄԸ ՈՒՐՖԱՅԷՆ [*]

1917-Ի ՍԿԻԶԲԸ

Այսօր Թուրքերը կ'ըսեն թէ «մենք տե - ղափոխութիւն մը ըրինք արեւելեան հայ - կական նահանգները պարպելով, Հայու - թիւնը տեղափոխեցինք Միջագետք եւ Սուրիոյ անապատները»։ Ո՞ր պետու - թիւնը իր հպատակները անբնական պայ - մաններու մէջ կը տեղափոխէ, եթէ ա - ռաջուընէ չէ որոշած, թէ այսինչ գաւառը կամ քաղաքը պիտի տեղաւորէ զիրենք։

Մեր պատմութենէն ծանօթ է, որ Վա - պուրականի Սենեքերիմ թագաւորը, զգուած Ասորեստանի թիւրքմէն հո - դութներու յաճախակի յարձակումներէն, որոնք միշտ աւերած են ամէն բան, հա - մաձայնութեան եկաւ Բիւզանդիոնի կայ - սեր հետ եւ տեղափոխեց հարիւր հազա - րաւոր հայ ընտանիքներ Սեբաստիոյ նա - հանգը· այս ըրաւ պիտակցաբար եւ մեր ժողովուրդին պարդեւեց վերականգնու - մի, խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան շրջան մը։ Մինչ Թուրքերու գործադրած ծրագիրը ամբողջ Հայութեան բնաջնջման կը միտէր։ Բչելով դէպի անապատ, ա - նոնք ջարդեցին հայ ժողովուրդին մէկ մասը, իսկ միւս մեծ մասն ալ Սուրիոյ անապատի կիզիչ արեւուն տակ, հիւան - դութենէ եւ սովէ մեռաւ։

Սուրիոյ անապատին Մէզքէնէի եւ Տէր - Զօրի միջեւ հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէր Ռաքքա հինաւուրց քաղաքը, որ մեծ դեր խաղաց Հայութեան մէկ մասի փրկութեան մէջ։ Ռաքքա հիմնուած ըլ - լալով Եփրատ գետի հանդիպակաց կող - մը, գաղտագողի միւս կողմը անցնողը ազատութեան չունչ մը կրնար առնել։

Թուրք ոստիկանի մը արտօնութեամբ ու հսկողութեամբ քանի մը ընտանիքներ անցանք գետը։ Հոծ Հայութիւն մը ա - պաստան գտած էր հոն· նոյն իսկ վաճա - ռականներ եւ արհեստաւորներ արտօն - ուած էին գործադրելու իրենց արհես - տը։ Մնացորդացը սկսած էր քիչ մը ա - զատ չունչ քաշել։ Այդ ժամանակ սկը - սած էր նաեւ Ջորեպաններու երթեւեկը։ Կային նաեւ հայ Ջորեպաններ, որոնք Ուրֆա կ'երթային։ Մեծ եղբօրս՝ Սեդ - րակին հետ, հետեւեցանք այդ Ջորեպան - ներուն եւ հասանք Ուրֆա (Եդեսիա) 1917-ի սկիզբը։ Եղբայրս կօշկակարու - թիւն դիտէր, ուստի թրքացած Հայու մը քով գործի մտաւ, իսկ դիս ալ Ուրֆայէն 7 քիլոմեթր հարաւ գաշտագետինի մը քիւրտ գիւղապետի տղուն յանձնեց իբ - րեւ որդեգիր։ Իմ տէրս մեծ համբաւ ու - նէր գիւղին մէջ։ Հազիւ տարի մը առաջ ամուսնացած էր թիւրքմէն գեղեցիկ ազ - ջկան մը հետ, որուն անունն էր Հիմնէ։ Անոր անունով սերտային երգ մըն ալ շա - րած էին գիւղին մէջ։

Սուլթան Թէփէի մէջ (այսպէս կը կո - ուէր ապրած գիւղս) գործս էր ուղ - կամ իշու մը վրայ բեռցնել կովերու գո - թիքները կամ գոդայի ճիւղեր եւ իջ - բեւ վառելանիւթ տանիլ զանոնք Ուրֆա ծախելու եւ նոյն օրը վերադառնալ։ Ե - մը, երբ Ուրֆա իջայ իշու մը բեռ - ընդ մօտեցան մարդ մը եւ ողջ ո - որ հազիւ տասը տարեկան էր։ Սկս - գիւղի չուրջ սակարկել թրքերէնով, ի - երարու հետ հայերէն խօսելով գի - կ'որոշէին եւ ընդի թրքերէնով կը յա - նէին իրենց գիւղը։ Ի լուր հայերէն բա - բառին սրտիս մէջ ուրախութեան զգ - ցումներ կ'այծկլտացին եւ դէմքիս վր - ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ։ Երկուքը - միասին զարմացան։ Կ'ուզէի համբուր - գիրենք։ Հայերէն պատասխանեցի և - զգչեցալ գիւղով ծախելէ ապրանքը - հետեւեցայ իրենց։ Քառասունի մօտ - րեց կին մը՝ որուն մազերուն մէջ կը - խէր ճերմակը, տխրամած դէմքով բա - դուռը։ Փլատակ, կիսախարխուլ տուն - մըն էր։ Նստայ աթոռակի մը վրայ - Սկսան պատմել Ուրֆայի հերոսամար - եւ ինքնապաշտպանութեան դրուագնե - թէ ինչպէս Հայերը միացած, մէկ մ - դու պէս, դիմադրած են բնաջնջ - ազատելու համար։ Սակայն գերմանա - թնդանօթները, զոր գործածած Թուրքերը, աւերակոյտի վերածած հայկական բոյները։ Դժուար պայման - րու մէջ փախուստ տալով Սուրիոյ ան - պատներէն, ընտանիքի ուժ անդամնե - միայն երեքը ողջ մնալով հասած են Հ - իրենց բոյնի վերաշինութեան յոյսը - մարած իրենց մէջ ու կը սպասէին յա - մար առիթի։ Հայերէնով հրաժեշտ առ - ու հեռացայ։

Օր մըն ալ գացի եղբօրս աշխատ - վայրը։ Վարպետը յայտնեց, թէ ոտ - կաններ եկած ու տարած են եղբայրս։

Շաբաթը չորս օր Ուրֆա կ'իջնէի։ Վ - վառելանիւթ կը ծախէի, կը մտնէի տ - տուն եւ կը հանդիպէի չատ մը հայ կ - ներու եւ աղջիկներու, որոնք պտ - կախ՝ կը հպատակէին իրենց ճակատ - գրին։ Օր մըն ալ, երբ վառելանիւթ - ծախած տանդուխներէն կը բարձրանա - երիտասարդ կին մը աչքերուս նայե - ու իմ խօսակցութենէս կռահեց, թէ - եմ։ Հաստատեցի։ Պատմեց իր պատ - լիկ ողբերգականէն դրուագ մը։ Ինկի - ֆացի էր։ Երբ Ուրֆայի հերոսամար - վերջացած է, ամուսինը սպանուած - պատնէշին վրայ, իսկ վեց տարեկան մ - չուկն ալ հիւանդացած է եւ մնացած - կատութիւնէ մեռած։ Հէդ կինը իր կե - քը վերկենալու համար ծառայութեան մ - է այս տան մէջ, սակայն միշտ կը մ - իր մէկ հատիկ զաւակը եւ ամուսինը։

Հանդիպած եմ բազմաթիւ հայ բնե - ներու, որոնք յոյսի նշոյլ մը ունէին - բենց սրտերուն մէջ օր մը գտնելու իր - ընտանիքէն ողջ մնացած անդամները։

Ուրֆա մնացի տասը ամիս։ Գիտէի - քոյրս ողջ էր եւ Հալէպ կը գտնուէ - Ներքին ձայնիս արձագանգելով, օր - պախուստ տուի եւ դժուար պայմաննե - մէջ ճամբայ ինկայ դէպի Հալէպ։ Ճ - կասկն Թուրք զաղթականներու հանդ - պելով չարունակեցի ճամբաս մինչեւ - րուճ, ուր հասայ իրիկնամուտին։ - զաղթականներու եռուզեռ մը կար։ - դիպեցայ քանի մը հայրենակիցներ - զրոս տեսած էի Ռաքքա։ Անոնք վեր - զարմի յոյսով, փախուստի նոր հնար - ներու մասին կը մտածէին։ Այցելե - նաեւ Ճարապուլուս, ուր եւս հանդի - ցայ Հայերու, որոնք իրենց կեանքը պ - կելու համար կ'աշխատէին չոփկա - գիծերը նորոգելու գործառնութեամբ։ Ճ - բորդութիւնս տեւեց գրեթէ երկու ա - ու եւս յաջողեցայ գտնել քոյրս, ողջ - ռողջ։ Հարցումներ տեղացին մէկ ըն - նիքի միւս անդամներուն մասին, որ - մեծ մասը յաւէտ բաժնուած էր մեզի

Այդ օրէն անցած են 65 տարիներ։ Ա - հայ խլեակները, որ ողջ մնացին, ցր - ւեցան աշխարհի չորս ծագերը։ Ա - տարի կը վերյիշենք ու կը փոխանց - անոնց խնկելի յիշատակը գալիք սերն - դին։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆ

(*) Ողբացեալ Մ. Գրաճեանի մահուա - հառաւսնճին առթիւ, կը հրատարակ - այս յուշը, զոր հեղինակը մեզի ղրկ - էր իր մահէն հանի մը ամիս առաջ։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Երբ գնացքը կանգ առաւ, Վազոնից առաջինն իջաւ Գուրգէնը։

Ջինուորական պայուսակը ձախ ուսին, նա մի քանի րոպէ շրջեց կայարանը։ Ոչ մի ծանօթ դէմք չերեւաց նրան։

Նա անցաւ կայարանամերձ չուկան, գուցէ այնտեղ ուղեկից գտնէր։

Մինչեւ պիւղ հասնիլը դեռ հարկաւոր էր մի քանի ժամ ճանապարհ կտրել եւ այդ ճանապարհը նա մենակ չէր ուզում անցնել։ Նա այնքան անծանօթ վայրե - րում էր եղել, միայնակ այնքան ճանա - պարհորդել, որ արդէն ձանձրացել էր մենակութիւնից, յոգնել։

Մտնելով չուկայ, Գուրգէնը դեռ հեռ - ուից նկատից մի խանութի մօտ կանգ - նած իր համագիւղացիներից երկուսին՝ ծերունի Ալան ապէրը եւ պիւղսովետի քարտուղար Սարոյին, որին կաղութեան պատճառով դիւղում Կաղ Սարօ էին ան - ուանում։

Դէպի իրենց քայլող Գուրգէնին տես - նելով, Կաղ Սարոն քարացաւ տեղում։

- Ալան ապի, Ալան ապի, - դարձաւ նա ծերունուն, - մի տես ո՞վ է գալիս։

- Ո՞վ ա, Սարօ Ջան, - հարցրեց ծե - րունին՝ հայեացքը դէպի առաջ չարժուող մինուորական հագուստ ունեցող մարդը դարձնելով։

- Գուրգէնն ա, պեռունց Գուրգէնը, - պատասխանեց Կաղ Սարոն։

- Պեռունց Գուրգէ՞նը, - ձայնը երկա - րացրեց Ալան Ապէրը, - խաբաբի էինք սպասում՝ էն ա ինքը եկաւ։ Բա ասում էինք, թէ կարող է սպանուած լինի՞։

- Չէ, չեմ սպանուել, Ալան Ապէր, - նրա վերջին խօսքերը լսելով, ուրախ ա - սաց մօտեցող Գուրգէնը եւ ձեռքը պար - զեց իր համագիւղացիներին։

- Քանի տարի է հա, դիւղում քեզնից խաբար չունէինք, - դարձաւ նրան Սա - րոն, - էդ ինչի՞ չէիր դրում։

- Կը պատմեմ, Սարօ Ջան, ամէն ինչ կը պատմեմ, - ասաց Գուրգէնը, - մենակ հիմա գուք ասէք՝ դիւղ գալի՞ս էք։

- Գալիս ենք, - պատասխանեց Կաղ Սարոն, - հրես Ալան ապին խանութի հետ գործերը վերջացնի՝ գնանք։ Սով - րութիւն ա, ի՞նչ կարաս անել՝ առանց թոռների համար բան առնելու, Ալան ա - պին գիւղ չի վերադառնում։

Իր հաշիւները գործակատարի հետ վեր - ջացնելով, Ալան ապէրը դարձաւ Գուր - գէնին։

- Սոված կը լինես, Գուրգէն Ջան, եր - կար ճանապարհ ես եկել երեւի, մի բան չուտե՞նք, յետոյ գիւղ գնանք։

- Չէ, Ալան ապի, չնորհակալ եմ, - ասաց Գուրգէնը, - գնանք, որ լուսով գիւղ հասնենք։

Ու երեք համագիւղացիները ճանա - պարհ ընկան։

(Շար. 1)

LIVRES RECUS:

« LE CHYPRIOTE »

par:
VAHÉ KATCHA
ARLEN PAPAZIAN

Presse de la Cité
Collection «Romans» — Paris 1982

ՅԱՍՊԱՇՏՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՀԱԿՈԲՈՎ ՎԱՆՔԻ ԳԱՎԱԶԱՆ

Ամեն կիրակի առաջ Ձեռագ Ավետ ան-պատճառ կ՚այցելէր Սուրբ Հակոբ վանքին գավազանին, որ գտնուած էր Վանայ ծովուն հարաւային կողմը, Արտամետի լեռնաշղթային վրայ։ Ձեռագ Ավետ ան-պատճառ կ՚այցելէր Սուրբ Հակոբ վանքին գավազանին, որովհետեւ ան-պատճառ կ՚ուզէր ան-պատճառ ան-պատճառ ան-պատճառ

Այրի Տիկին Լիւսի Նշանեան, Տէր եւ Տիկին Էտուար Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արման Նշանեան, Այրի Տիկին Զարուհի Տէր - Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Տորք Տէր - Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Տէր - Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիլվի Նշանեան եւ զաւակները՝ Մարք եւ Ֆրետերիք եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, եղբօր, հօրեղբօր, տատրոջ եւ ազգականին՝

ՄԵԼՔԻՍ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 14-ին, 88 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի, Ապրիլ 19, ժամը 10·30-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ռէնսիի գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»։- Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Լ. Նշանեանի, զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Տէր - Յակոբեան եւ Նշանեան ընտանիքներուն։

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Շապուհ Կէտիկ (Սթոքհոլմ) եւ զաւակները,

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Տէր - Յակոբեան (Պոլիս) եւ զաւակները,

Պ. Հայկ Կէտիկ (Սթոքհոլմ),

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Կարապետ Պօրանեան (Միլանօ) եւ զաւակները,

Տէր եւ Տիկին Սարգօ Կէտիկ (Նիս) եւ զաւակները,

Ինչպէս նաեւ Կէտիկեան, Օհանեան, Տանիէլեան եւ Լուսինեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւի սիրտ կը ծանուցանեն մահը իրենց հօր, մեծ - հօր, տատրոջ եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ԿԷՏԻԿԻ

(փաստաբան)

որ կնքեց իր մահկանացուն Ապրիլ 13, 1982-ին, Սթոքհոլմ, 96 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Սթոքհոլմ։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Այրի Տիկին Փիլիպպոս Եսայեան, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Եսայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Սէմէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Սէմէրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիրանոյշ Սէմէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Սէմէրճեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի Ապրիլ 18, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցիէն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր եւ ազգականին՝

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Վարուժան Եսայեան 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։ Նոյն առթիւ 500 Ֆ. ալ նուիրած են Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին եւ 300 Ֆ. Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցւոյ։

Une Journée à Germigny

La Section Croix-Bleue de Bagneux-Cachan
Organise
LE DIMANCHE 2 MAI
UNE SORTIE A GERMIGNY-LES-PRES (LOIRET)
avec visite de l'Eglise d'architecture arménienne
Participation: Voyage + Déjeuner
100 F. pour les adultes
50 F. pour les enfants jusqu'à 6 ans
Transport en car
Rendez-vous:
— 8 h. : à Bagneux, devant «Les 3 Cinémas»
— 8h30: Porte-d'Orléans, devant la statue du Général Leclerc
Réservation obligatoire avant le 25 Avril
Renseignements et Inscriptions auprès de:
— Mme. Anahid TOROSSIAN - 665.13.26
— Mme. Anaïs STATIAN-BESNARD - 665.04.27 (après 18 h.)
VENEZ NOMBREUX!

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՅՕԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
Ի ԳԱՏԻ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏԱԳԻՏ

ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ

կիրակի Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15-ին։
Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթողիկոսական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց
Յօբելեարը կը ներկայացնէ՝ Պ. ՍԵՐՈՎԲԷ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին.-
ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ (սոփրանօ), ՄԻՀՐԱՆ ԷԼՄԱՅԵԱՆ (թէնոռ), դաշնակով կ'ընկերանայ՝ ՍՈՆԱ ԹՈՐՈՍԵԱՆ։
ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ (պաս, փարիզի օփերայէն)։
Հրաւիրատոմսերը հայթայթել Ս. Կ. երգչախումբի անդամներէն կամ Բալուեան գրատունէն։ 9 ռիւ տը Թրեվիզ։

LA GRÈCE A LA CARTE
VOUS PROPOSE
PARIS - ATHÈNES - PARIS
1150 F.
DEPARTS DU: 25/4 - 23/5 - 30/5 - 13/6 - 20/6
1390 F.
DEPARTS:
02/5 - 09/5 - 06/6 - 27/6
SEPTEMBRE
1490 F.(*)
JUILLET - AOUT
(*) SUPPLEMENT 200 F.
DU 31/7 AU 10/8
AINSI QUE TOUTES PRESTATIONS
(HOTELS - CIRCUITS - CROISIERE)
AU DEPART D'ATHENES
Pour tous Renseignements:
ARPI BODURYAN — ANITA TACHDJIAN
V. V. S.
5, Place A. Malraux - 75001 Paris
Tél.: 296. 37. 70
LIC.: 1539

OPTIMA Tours
LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
ORGANISE
du 20 au 31 Mai - Un Voyage
Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon
Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL
EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:
du 3 au 16 Août
a) Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan - Lyon
b) Lyon - Erévan - Lyon
Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL
Renseignements et Inscriptions:
LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, Rue du 24 Avril 1915 — 69150 DECINES
TELEPHONE: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.
Renseignements et Inscriptions:
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.
— Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN
124, Avenue Henri Barbusse — 92140 CLAMART; Tél. 642. 73. 10
Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Արսինէ Խըտրչեան իր ամուսնոյն Կարապետ Խըտրչեանի մահուան 7-րդ տարելիցին առթիւ 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

×

Պ. Պառաւեան իր կնոջ՝ Աննիկ Պառաւեանի մահուան Ա. տարելիցին առիթով 100-ական Ֆ. կը նուիրէ Աղքատախնամին, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Շրջ. վարչութիւնը փերմանեան ... կ'ապահովէ Փարիզի Մշակ. Տան իր ... բասենեակը։

17, Rue Bleue — Métro Cadet
Ամէն երեքշաբթի ժամը 15-էն 18։

MESSE

A NOTRE-DAME DE PARIS
DIMANCHE, 25 AVRIL, A 16 H.
Avec assistance au trône de:
Son Excellence Mgr. JEAN-MARIE LUSTIGER
Archevêque de Paris
qui donnera l'Homélie

ՊԱՏԱՐԱԳ
ՆՈՒԹ – ՏԱՄԻ ՄԷՋ

Մեծ եղեռնի մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներու 67-րդ տարեդարձը առիթ չտառակելու համար՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Առաջնորդ Ֆրանսայի Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատարագ կը մատուցանէ Կիրակի, Ապրիլ 25, ժամը 16·00-ին։

Կը նախապահէ եւ կը քարոզէ՝
ԺԱՆ - ՄԱՐԻ ԼԻՒՍԹԻԺԷ
- Արքեպիսկոպոս Փարիզի -

U. G. A. B. - JEUNES

Semaine de la Renaissance Arménienne
AN III

DU 19 AVRIL AU 24 AVRIL

— Lundi, 19 Avril, à 20h.30:
VERNISSAGE
du Concours de Peinture
« A VOS PINCEAUX — PRETS, PARTEZ »

— Mardi, 20 Avril, à 20h.30:
Table - Ronde
avec KEGHAM KEVONIAN
Thème: Pouvoir dans la Diaspora Arménienne

— Mercredi, 21 Avril, à 20h.30:
SOIRÉE ARTISTIQUE
Avec la participation
de Jeunes Espoirs Arméniens

— Jeudi, 22 Avril, à 20h.30:
RECITAL
de la Chorale de l'U.G.A.B.
Dirigée par KEVORK YANBEKIAN
En première partie prendra la parole:
Le R.P. MURONE KEWIKIAN
de l'Eglise d'Issy - les - Moulineaux
Sur le thème du 24 AVRIL

— Vendredi, 23 Avril, à 20h.30:
SOIRÉE DE CLOTURE
Animée par:
ARAXIE KEMPETIAN (Poèmes)
et
JEAN-PIERRE NERGARARIAN (Kamantcha)

Remise des prix
aux Lauréats du
CONCOURS DE PEINTURE

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Նախաձեռնութեամբ՝
Շրջանային Վարչութեան
եւ Փարիզեան Շրջանի
բոլոր մասնաճիւղերուն

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL GEORGE V

Ի նպաստ՝
ՊԼԻՏՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՑԱՆԻՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ 12-ԻՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
20
MARDI
20 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.152 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.152

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՄՕՌՈՒԱՑԻ «նուէր - ները» գործատէրերուն բաւական դժգո - հութիւն ստեղծած է հոս ու հոն եւ մա - նաւանդ համայնավարներուն մօտ: Տես - նուելով Գործատիրութեան նախագահ՝ կաթոգի հետ, Մօռուա յայտնած է երեք առաջարկներ՝ կը յետաձգուի աշխատան - քի տեւողութեան զեղչի պայմանաժամը, 11 միլիառի զեղչ մը կ'ըլլայ արհեստա - դիտական տուրքին (թաֆս փրոֆէսիոնէլ) վրայ, երկու տարիներու ընթացքին եւ ընկերային սակերու կայունացում մինչեւ 1983 Յուլիս 1: Գործատիրութիւնը զրա - կան կը դնէ կառավարութեան այս նոր կարգադրութիւնը: Իւմանիթէ կը շարու - նակէր, երկուշաբթի առտու, իր վրդո - վումը յայտնել:

ԵՐԿՈՒ ՔԻԻՐՏԵՐ, անդամ անջատողա - կան Թէքսին չարժումին, որոնք մահ - ուան դատապարտուած էին Անգարայի զինուորական առեանին կողմէ, զնդա - կահարուած են առջի օր: Իրենց դէմ ե - ղած ամբաստանութիւնն այն էր որ ըս - պանութեան մը եւ բազմաթիւ եղեռնա - փարձերու պատասխանատու էին եւ նը - պատակ ունէին՝ անկախ Քիւրտիստան մը հիմնել Թրքական հողամասին վրայ:

ԲՐԵԺՆԵԻ դրական պատասխան տուաւ Ռեկընի հրաւէրին, երկու նախապայման դնելով սակայն: Խորհրդային ղեկավարը կ'ուզէ որ հանդիպումը չէզոք հողի վրայ տեղի ունենայ եւ կ'առաջարկէ՝ Ֆինլան - դիա կամ Զուիցերիա, կ'ուզէ նաեւ որ որոշ օրակարգի մը շուրջ ըլլան խօսակ - ցութիւնները եւ թռւական ալ կ'առաջար - կէ՝ Հոկտեմբեր: Ասիկա կը նշանակէ թէ խորհրդային թիւ մէկը միշտ Բրեժնեեւն է, թէ ողջ - առողջ է եւ միտք ունի այդ - պէս ալ մնալու առնուազն մինչեւ Հոկ - տեմբեր...:

ՄԱՏՐԻՏԻ հեռաձայնի գլխաւոր կեդ - րոնը, որ 20 հազար հոգիի կը սպասար - կէ օդը ելաւ, զինուորական էԹԱ-ի ահա - բեկչական արարքէ մը: Պասք անջատո - ղական չարժումը յայտնած է թէ այլեւս կէս - ծանրութեամբ զէնքեր պիտի դոր - ծածէ եւ վերջնագիր մը տուած է Սպա - նիոյ կառավարութեան, մէկ ամիս պայ - մանաժամով, ոտիկանական իր ուժերը քաշելու համար պասք գաւառէն: Այս կա - ցութիւնը գլխաւորաբար մտահոգիչ է կա - ռավարութեան համար, քանի կը վտան - գէ Մունտիալը:

ԷՅԻՎԻՏի փաստաբանները յայտնած են թէ Հալեթի պարագլուխին դէմ ամբաս - տանութիւնը նոր յայտնուած է եւ կը վե - րաբերի իր մէկ տեսակցութեան, տրուած նորվեկիական Առպայքըրպլատէք թեր - թին (պաշտօնաթերթ աշխատաւորական կուսակցութեան), ուր նախկին նախարա - պետը վարկաբեկած է Թուրքիան: Է - էվիտ կը հերքէ թէ նման տեսակցութիւն մը տուած ըլլայ: Ձերբակալուած է Ապ - րիլ 10-էն ի վեր, բայց յանցանքը պաշ - տօնապէս նոր յայտնուած է իրեն:

ՎիԷննԱՑի մէջ, կիրակիէն երկուշաբ - թի լուսնալիք գիշերը երկու եղեռնափոր - ձեր կատարուած են Ֆրանսայի դեսպա - նատան եւ Էռ - Ֆրանսի դրասենեակին դէմ: Միայն նիւթական վնասներ կան, մանաւանդ Էռ - Ֆրանսի դրասենեակը: երկուշաբթի առտու դեռ ոչ ոք տէր ե - ղած էր արարքին:

ՏՐՅԵՖՈ - ՊԱՏԻՆԹԻՆ բանակէՀը բա - ւական ծանր տած էր չաբաթավերջին, հանելով մինչեւ Թոքիո եւ նեղացնելով Նախագահ Միթերանը, որ անպատեհ կը գտնէ երկու նախարարներու «ազատոտ լա - թերու լուացքը հրապարակաւ»: Փարիզի մէջ, Մօռուա երկուշաբթի կ'ընդունէր Տըֆէեն ու Պաուէնթէռ խօսք հասկցնելու համար, ինչ որ այնքան ալ դիւրին գործ մը չէր թուեր: Տարակարծութեան նիւթը ծանօթ է՝ Ներքին նախարարը կ'ուզէ որ ինքնութեան քննութիւններ կատարուին, վարչական գծով, քանի կենսական զէն - քերէն մէկը կը նկատէ, կանխելու հա - մար արարքները, մինչ Պաուէնթէռ բոլորո - վին դէմ է: Երկրին մէջ, սակայն, ուր ոճիր եւ գինեալ հոլտ - ըփները կը բազ - մանան, ժողովուրդը աւելի Տըֆէռի կողմնակից է:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ ճափոնէն վերա - դարձի ճամբուն վրայ Վանքուվըր հան - դիպեցաւ, ուր տեսնուեցաւ Քանատայի վարչապետ՝ Թրիւտոյի հետ:

ՄԱԼՈՒԻՆՆԵՐՈՒ հարցը չի կարգադրո - ւիր հակառակ զօր. Հէյկի երթալ – գա - լերուն: Անգլիա կը սպառնայ չմասնակ - ցիլ Մուտիալին եթէ Արժանթին մասնակ - ցի՝ երբ հարցը դեռ չէ կարգադրուած: Միւս կողմէ Պուէնոս - Այրըսի մէջ, եօթը լրագրողներ ձերբակալուած են լրտեսու - թեան ամբաստանութեամբ: Ասոնց մէջ՝ երեք Անգլիացի կայ եւ չորս Քանատացի:

ՁՕՐ. ԷՎՐԻՆ ճառ մը խօսած է Շաբաթ օր, զգուշացնելով ժողովուրդը ազատու - թեան մը նկատմամբ, որ կրնայ անիշխա - նութեան տանիլ: Կոչ ըրած է Թուրքե - րուն, որ ուշադիր ըլլան իրենց քուէն տուած պահուն, այն քաղաքագէտներուն դէմ, որոնք երկիրը սնանկութեան տա - րած են:

ԻՐԱՆի մէջ, Այաթոլա Շարիաթ Մա - տարիի երկու փեսաները եւ անձնական քարտուղարը ձերբակալուած են, տասը օր առաջ երեւան հանուած դաւի մը իր - րեւ հետեւանք: Ղոմի մէջ ալ դրասեն - եակը դրաւուած է եւ պահակները փոխ - ուած են: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ հազար հոգի ձերբակալուած է Թեհրան եւ Ղոմ:

ՊՐԻՏՈՒԹի մէջ ամերիկեան դեսպա - նատան զինուորական կցորդը թեթեւօ - րէն վիրաւորուած է, բայց ըստ Ամերի - կացիներուն արկածի արդիւնք է եւ ինք թիրախ չէը: Գալով Ֆրանսացիին եւ իր կնոջ, որ սպաննուած էին Հինգշաբթի, լիբանանեան մամուլին համաձայն երեք հոգի եղած են կրակողները: Իրաքամիտ եւ իրանամիտ հատուածներու կռիւները դադրած են առայժմ: Ցիսունէ աւելի մեռեալ կար այս բախումներուն իրրեւ հետեւանք:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ արտաքին առեւտուրի բա - ցը 4,454 միլիառ էր Մարտին, ինչ որ զգալի բարելաւում մըն է բաղդատմամբ նախորդ ամիսներուն:

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆԸ չյարգեց իր ժամադրութիւնը Շաբաթ օր եւ 4000 ուխտաւորները, որ լա Թալօտիէռ համա - խմբուած էին, ապաւինելով 14 տարու Պլատինի ո ո ւ ա ծ հաւատիք - ներուն յուսախաբ եղան: Ամէնէն «հետաքրքրականն» այն է, որ ոչ միայն Ֆրանսայի այլեւ արտասահմանի մաս - մեռիները լայն արձագանգ կու - տան աղջնակին յայտարարութեան եւ հա - րիւրաւոր միամիտներ ալ չեն վարանիր ահազին ճամբայ կտրելէ հրաշք մը խնդ - րելու համար Կոյսէն, ուղղակի տեսակ - ցութեան մը չնորհիւ: Մինչ այդ մեռալ ծախողները ու տեղւոյն առեւտրականնե - րը լաւ գործ կ'ընեն, իսկ աղջնակին հայրն ալ կը բացատրէ որ Մարիամ չէ եկած «պատժելու» համար լրագրողները իրենց պատմած յիմարութիւններուն հա - մար»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԵՐԹԸ

Իրիկուն եղած է արդէն, ժամը եօթն է: Մենք՝ խմբագրատան մէջ վերջին մը - նացողներս, կը զգանք որ յոգնած ենք: Մեր միտքը այլեւս կը յօրանջէ օրուան յոգնութեան տակ, մեր ոտքերը յառաջ չեն երթար մէկ սենեակէն միւսը անցնե - լու համար: Զորս ժամ առաջ օրուան թերթը արդէն հասած է իր հասցէնե - րուն: Զենք տեսներ, բայց կը զգանք, օդին մէջ թրթռացող ալիքներէն կը լը - սենք, թէ հիմա, իրիկնային այս ժամուն մենք՝ մամուլի մարդիկս մէկմէկ մաս - նիկի վերածուած՝ բաժնուած ենք հազա - րաւոր տուներու: Հազարաւոր ձեռքերու մէջ ենք սա պահուն, մեզ կը կարդան, մեզի կը նային, մեզի հետ են առանց որ մարմնով միասին ըլլանք: Մամուլի մար - դուն երջանկութիւնն է այս. ինքզինք ղրկել ծրարելով տպագիր թուղթի մէջ, ինքզինք ղրկել՝ մեկուն դարձած, ինքզինք ղրկել՝ խմբագրատունէն արձակուած ոգ - ջոյն մը որպէս:

Այո՛, օրուան թերթը հասած է հազար հասցէներով իր տեղը: Մենք դեռ չարու - նակեցինք աշխատիլ: Խմբագրատան մէջ օրը երբեք օրուան թերթով չի վերջա - նար: Մենք՝ մաուլի մարդիկս ամէն վայրկեան միաժամանակ կ'ապրինք երէ - կը, այսօրը ու վաղը: Ահա թէ ինչու գործը երբեք չի վերջանար: Ժամանակը կը վերջանայ, մեր ուժերը կը սպառին, գործը չի վերջանար:

Հիմա ալ այդպէս պատահեցաւ: Ցոզ - նեցանք, սպառեցանք, «ալ երթանք» ը - սինք:

Ուստի կը հաւաքենք մեր պայուսակ - ները, կը հագուինք վերարկուները, բո - լոր լոյսերը մարելէ առաջ ակնարկ մը կը նետենք մեր շուրջբոլորը եւ կը պատ - րաստուինք մեկնելու, երբ յանկարծ դու - ռը կը բացուի: Երիտասարդ մանկամար - դուհի մը գլուխը ներս կ'երկարէ ու կը նայի մեզի:

- Ի՞նչ ուզած էիք, Տիկին:

Մանկամարդուհին երկչոտ ձայնով կը հարցնէ.

- Օրուան թերթէն հատ մը կրնա՞մ ու - նենալ:

- Անշուշտ:

Կուտանք թերթ մը: Շնորհակալութիւն կը յայտնէ, փոխարժէքը կը վճարէ, թերթը կը տեղաւորէ պայուսակին մէջ, բայց մեկնելէ առաջ պահ մը կը կենայ ու կը հարցնէ.

- Վաղուան թերթը դեռ չէ ելած, չէ՞:

Այս անակնկալ ու ապշեցուցիչ հար - ցումին դիմաց յանկարծ անդիմադրելի խնդուք մը կ'ունենանք: Մեր դէմքը ան - դին կը դարձնենք, որպէսզի հիւրը չտես - նէ այդ խնդուքը: Բայց ան ալ հասկցած է արդէն իր հարցումին անիմաստութիւ - նը: Կը ժպտի դժուարաւ:

- Ո՛չ, Տիկին, կը պատասխանենք: Վաղուան թերթը վաղը պիտի ելլէ:

Փիչ մը չփոթած, մանկամարդուհին կրկին չնորհակալութիւն կը յայտնէ, կը բարեւէ ու կը հեռանայ: Լոյսերը կը մա - րենք, դուռը կը քաշենք, մենք ալ կը բաժնուինք խմբագրատունէն:

×

Հիմա գլխուս մէջ կը դարձնեմ հար - ցումը: Անկարելի է որ չհնդամ քանի մը չիչեմ զայն: Բայց այդ հարցումին մէջ քան մը կայ որ համակրելի կը թուի ին - ծի: Որքան ալ անճարակօրէն բերնէ թը - ուած հարցում մը ըլլայ ան, մտածել կու - տայ: Վաղուան թերթը: Իրիկնային այդ ժամուն ո՞ւր է տակաւին արդեօք վաղ - ուան թերթը: Ի՞նչ ըրինք չորս, հինգ ժամէ ի վեր, այսինքն այն ժամէն ա - դին երբ տպուեցաւ ու հրապարակ ըլլ - ուեցաւ օրուան թերթը: Ի՞նչ ըրինք, եթէ ոչ պատրաստուիլ վաղուան թերթին, չաղուել վաղուան թերթին առաջին խմո - րը, ապահովել այն համեմներն ու նախա - նիւթերը որոնք պիտի գործածուին այդ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլ 6, 1982

Ամենապատիւ
Տ. ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ
Բարեխնամ Պատրիարք
Առաքելական Ս. Աթոռոյս
Եւ Նախագահ
Միաբանական Ընդհանուր Ժողովոյ

Ս. Աթոռոյս Միաբանական Ընդհանուր Ժողովը, իր երէկուան, Ապրիլ 5, 1982 նիստին մէջ, ընթերցեց եւ քննարկեց Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպիսկ. Աճէմեանի Ձեր Ամենապատուութեան ներկայացուցած տարեկան ամփոփումը, ուր ամբողջական գրաւոր կերպով բողոք ներկայացուցած էին տասնհինգ միաբան - ներ, ինչպէս նաեւ ժողովի մէջ Շահէ Սրբազանին դէմ եղած զանազան արտա - յայտութիւններ, միաձայնութեամբ (ձե - ռնպահութեամբ մէկ անդամի), որոշեց դարս հանել վերոյիշեալը Միաբնութեան շարքէն:

Միաբանական Ընդհանուր Ժողովի Դի - ւանը կը հաղորդէ սոյն որոշումը Ձերդ Ամենապատուութեան:

Մնալով խոնարհ աղօթակիցք՝
Ատենադպիր — Ատենապետ
ԱՍՊԵՏ ՎՐԴ. — ՆՈՐԱՑՐ ԱՐՔԵՊՍ.

×

Պատկառելի Միաբանական Ընդհանուր Ժողովի որոշումը Գերշ. Տ. Շահէ Արքե - պիսկ.ի Միաբանութենէն արտաքսման մասին, մեկնութեան չի կարօտիր: Ա - նոնց մանրամասնութիւններու երթալու, իբրեւ հակիրճ լուսաբանութիւն, հետա - քրքրուողներուն կը յայտնենք թէ Շահէ Սրբազանը իր տարիներէ ի վեր ստանձ - նած պաշտօններուն մէջ՝ Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի Տեսչու - թիւն, Կալուածոց Տեսչութիւն եւ Դիւա - նապետութիւն, իր անփոյթ եւ անուղիղ ընթացքով, զայրոյթի եւ կասկածի տա - րած էր ամբողջ Միաբանութիւնը: Իր դէմ եղած ցասումը յորդեցաւ Միաբա - նութեան կողմէ, երբ անպատկառ բառե - րով անարգեց Ս. Աթոռոյս Ամենապա - տիւ Սրբ. Պատրիարք Հայրը Պատրիար - քարանի մէջ:

Դիւան Տնօրէն ժողովոյ
Ատենադպիր — Ատենապետ
ՍԵՒԱՆ ՎՐԴ. — ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ.

(ԿՆԻՔ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ակադ. ԼԵՒՈՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Ակադ. Լեւոն Խաչիկեանի մահը՝ Մարտ 12-ին, վաստակաւոր հայագէտ – պատմագէտի մը կորուստը արձանագրեց մեր իրականութեան մէջ: Ակադեմականը, որ յատկապէս 1954-էն ի վեր ձեռնհասօրէն վարեց հին ձեռագիրներու հմնարկութիւնը, առաւել ծանօթ Մատենադարան սեղմ անունով, լաւ կազմակերպող ան – խոնջ ուսումնասիրող հեղինակութիւն մը նկատուեցաւ մինչեւ վերջ:

Հոս, այս տողերուն մէջ, կարեւորը թուականներու, ուրեմն մասամբ կենսագրական դիծերու նկարագրութիւնը չէ: Այլ քանի մը հիմնական կէտերու մատնանշումը նախասիրութեանց ճամբով: Վաստակի մը բնութագրութիւն, այնքան արժէքաւոր թէ՛ իրեն չօչափած նիւթերով եւ թէ՛ ալ մասնագիտական նկարագիրով:

1940-ական թուականներէն սկսեալ, երբ պաշտօնի կոչուեցաւ Մատենադարան, իր սեւեռումները կեդրոնացան պատմագրական – գրչագրական սեռերուն վրայ: Դեռ այդ տարիներուն լոյս ընծայեց Վանական Վարդապետին Ցաղագս տարեմտին – նը, Զենօն իմաստասէրին Ցաղագս բնութեան աշխատասիրութիւնները: Յատուկ յօդուածներ նուիրեց Վարդան Արեւելցիի Քերականութեան, Գրիգոր Մագիստրոսի Ո տառը ինձ գծուխն ծխանիի, Խորենացիի Պատմութիւն Հայոցին եւ այլ պատմագիտական նիւթերու մասին:

Առանց յաջորդեցին ուրիշ ստեղծագործութիւններ, միշտ չահեկան իրենց ընդգրկած նիւթերով եւ պարզաբանման եղանակով: Ուսումնասիրութեան բնոյթի նիւթեր մնացին Ցակոբ, Յովհաննէս, Մատթէոս Ջուղայեցիները, Կոնստանդին Բարձրաբերդցին, Սարգիս Աբեղան, Ցակոբ Սանահեցին, Յովհաննէս Քռնեցին եւ դեռ ուրիշներ:

Իւրայատուկ արժէք ներկայացուցին Լ. Խաչիկեանի այն հետազօտութիւնները, որոնք կապ ունեցան միջնադարեան Հայաստանի արհեստներուն, արհեստակցականներուն՝ եղբայրութիւններ անուանին տակ: Կարեւոր երես մը կազմեցին տնտեսական գործառնութիւններուն, ընկերային բնոյթի չարժումներուն եւ չարք մը իշխանական տուներուն մղած պայքարներուն նուիրած անոր աշխատասիրութիւնները: Շատեր նոյնիսկ առաջին անգամ ըլլալով քննութեան առնուեցան չնորհիւ Ակադեմականին անխոնջ մարքին. – Փոքր Հայքի ընկերային չարժումները, Սիւնեաց Օրբելեաններու Իւրթելեան ճիւղը, Արտազի հայկ. իշխանապետութիւնը, Մորթորի գպրոցը, Երզնկայի արհեստաւորական եղբայրակցութիւնը, որ ունեցաւ իր յատուկ կանոնագրութիւնը:

Ակադեմականը մասնայատուկ ճամբով իր ուշադրութեան առարկան դարձուց նախամեսրոպեան Հայաստանի մշակութային պատկերը յարակից կէտերու յայտնութիւններով: Մեսրոպեան եւ նախամեսրոպեան գպրութիւնները, ինչպէս, օրի – նակ, նախամեսրոպեան գրի հարցը եւ համայգրերը, Գրիգոր Պարթեւացիի վերագրուած Հարցարանը, իբրեւ հայ մատենագրութեան երախայրիք, Օտարացեզու հայ գրականութիւնը, Դ. դարուն: Եւ այլն: Հարցեր, որոնք ցայսօր դեռ վիճելի, առնուազն դեռ իրենց վերջնական բացատրութիւններն ու լուծումները չեն գտած:

Հ. Ցակոբոս Տաշեանէն եռք երկրորդ հայագէտը եղաւ, որ լուրջ ուսումնասիրութեանց ենթարկեց Փոքր Հայքի հեռաւոր անցեալին էջերը: Մշակութային, ինչպէս նաեւ ընկերային ու քաղաքական պատմութիւնները, որոնք Մեծ Հայքին բաղդատմամբ յաճախ տարանջատ վիճակներ պարզեցին, քաղաքական ծանօթ իրադարձութեանց հետեւանքով, բայց մնալով գրեթէ միշտ Հայոց պատմութեան ոլորտին մէջ:

Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկութեան հրատարակած, – չարքը դեռ չէ ամբողջացած, – Հայ Ժողովրդի պատմութիւն Բ. հատորին մէջ, չահեկան գլխաւոր բաժին մը իր գրչին արդասիքը հանդիսացաւ պարզելով Հայաստանի քաղաքական վիճակը եւ ընկերային տնտեսական յարաբերութիւնները ԺԴ. – ԺԵ. դարերուն: Ենթախորագիրներու մատնանշումն իսկ խօսուն է. – Հայաստան Զօրանեանների տիրապետութեան ժամանակաշրջանում, Լանկ – Թամուրի արշաւանքների շրջանում, Կարա – կոյունլու Թուրքմէնների տիրապետութեան տակ, Աղ – կոյունլու Թուրքմէնների տիրապետութեան տակ եւ, վերջապէս, Հայաստանի վարչակարգը եւ սոցիալ – տնտեսական յարաբերութիւնները ԺԴ. – ԺԵ. դարերուն:

Բացառիկ արժէք պարզող աշխատասիրութիւններու շարքին դասուեցան այն չորս հատորները, որոնք կրեցին հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ խորագիրները: Առնք բովանդակեցին աւելի քան երեք հազար միջնադարեան ձեռագիրներէ քաղուած յիշատակագրութիւններ, համապատասխան ծանօթագրութիւններով, պարզաբանումներով եւ վերլուծումներով:

Աշխատասիրութիւններու շարքը դեռ կարելի է երկարել պատկառելի վաստակի մը սահմանումին համար:

Բայց պէտք չէ անտեսել այն չատ կարեւոր ճիգը, որ կատարուեցաւ իր տնօ –

Պուտափէշթի Գեղարուեստից Թանգարանին Հայկական Գործերը

Գրեց՝ ՓԱՐՈՂԻ ԿՈՄՊՈՇ

Հայկական գործերը գեղարուեստական առարկաներու այն կարգին կը պատկանին, որոնք Պուտափէշթի Գեղարուեստից Թանգարանի գործերուն ճոխ հաւաքածոյէն մինչեւ այսօր ամէնէն քիչ ուսումնասիրուածներն են:

Առնցմէ երեք օրինակ պիտի ուզէի ներկայացնել ներկայ գրութեամբ, որոնք Ժէ. դարու կամ աւելի կանուխ ժամանակներու գործեր են:

Առաջին գործը գեղարուեստի խոկական գլուխ – գործոց մըն է. ունի վառվռուն փայլ մը, գոյներու աքանչելի խառնուրդ, արտակարգ գծագրութիւն, եւ ճշմարիտ գոհար մըն է՝ որ մեր հիացումը կը գրաւէ:

Գործին ծագումը հայկական է, Ժէ. դարէն: Չափերն են՝ 157×213 հրմ.: Երկարաձեւ է եւ հիւսուած է ոչխարի բուրդով: Շատ լաւ վիճակի մէջ պահուած է, թէեւ տեղ տեղ կարկատած: Գործը գնած է Մ. Պորիս Շպարպէր անունով գործի վաճառական մը: Ուրիշ աչ մէկ տեղեկութիւն ունինք այս գործի մասին ու չենք գիտեր թէ երբ Հունգարիա հասած է:

Գեղարուեստական այս նմոյշը երեւան եկած է 1914-ին սարքուած «Թրանսիլվանիոյ Թրքական Ցուցահանդէսին» մէջ: Ցետոյ ցուցադրուած է 1924-ին «Արեւելեան Հին Գործերու Ցուցահանդէս»ին, հուսկ «Կովկասեան Գործերու եւ Ձեռագործներու Ցուցահանդէս»ին՝ սարքուած 1971-ին:

Հին գործերու գեղարուեստական արժէքը կը յայտնեն գոյներուն փայլը, գծագրութեան ինքնատպութիւնը եւ ձեռագործին յատուկ ոճը: Մեր գործը նըրբին է, մազմզուքը գրեթէ բոլորովին ա– չած է գործածութենէն. միայն քանի մ տեղեր մնացած է խիտ մազմզուքով, նո կորուածքով ու լաւ միացած թելերով:

Հաւանական է որ գորգը նոր եղած տեն չատ ցած խուզուած ըլլայ: Ցնացած մասերէն կարելի է հետեւի որ հաշիւ քանի մը հաղարդրդած բարձր եղած ըլլալու էին մազերը: Գոյներէն՝ գոյները խիտ են, թելերը՝ բուրդ, խուզումը՝ գարնանային:

Գործը կարմիր է, սակայն ինչ ինչ զեր երկու նրբերանգով գեղին կայ (քումի գոյն եւ ոսկեզօծ), ինչպէս նաեւ փղոսկրագոյն, մանիչակագոյն, պոյտ, կանաչի գարնող կապոյտ, կանաչ եւ մորթի գոյն: Բացի սրնաչ նէն՝ որ գործածուած է չրջանակին արուեստաւորները գործած են զանազան գոյներ: Ներկերուն հատուն նիւթը կատարեալ է. գորգը պահ է իր թելերուն ունեցած նախնական գները:

Արեւելեան գորգերը իրենց տոկունթիւնը ոչ միայն գործածուած բուրակէն կ'առնեն, այլ մանաւանդ գրուն նուրբ ներդաշնակութենէն՝ գաղտնիքը ծանօթ է ձեռնարուեստաներուն: Դարէ դար կ'առնդէն որդի՝ գորգը գունաւորելու արուեստը Մեր գորգին յատակի գոյնը մութ կարմիր է, արմաւենեակ գարդերը՝ մանիչակագոյն, կապոյտ, ոսկի գեղին եւ կարմիր, փղոսկրի գոյնով խորքի մը վրայ:

Գորգին երկու երեսներու գծագրութեան վրայ՝ որ կրիայի կը նմանի, տեսնուին վիշապներու ուրուագիծերը գրեթէ ծաղիկներ եւ մանր զարդեր: գին յատակը գօտիներու բաժնուած տերեւաւոր զարդերով:

Կենդանիներու տարօրինակ ձեւերը բոյսերու մոթիւները, յօրինուած՝ գորգին խորքին վրայ, պատճառ եղած հայկական գորգերու մասին մանաւանդ ներու միջեւ վիճաբանութիւններու: չապներու երկարաձեւ կերպարանքներ եւ երկրաչափական դիծերով ներկուած ձեւերը մինչեւ իսկ աննշմարելի ճով նկարուած՝ չարուած են գոյ. երկու կողմերուն վրայ, իբր զարդ մեսալիոնի ձեւով, եզական դիրքով: Գուցէ այս վերջինը, կրիայ մը, թռչուն մը կամ կարիճ մը ներկայացնէ, միաժամանակ կրնայ երկրաչափական պատկեր մ'ըլլալ, չար եւ նման մարնկարիչներու կամ անուանի հայ քարկոփներու հազարամեայ գործերուն:

Ներկայ է արմաւենեակ զարդը՝ գորգին խորքին վրայ գեղեցիկ կերպարանքով եւ բոլորովին կը հեռանայ պարսկական գորգերու արմաւենեակներու կոպիտ Ձեւին տեսակէտով՝ այս հայկական արմաւենեակները միշտ աւելի վեր կը բարձրանան եւ աւելի անճուկ է իրենց բնական պարապ միջոցը:

Բացի ասկէ, կենդանակերպ կամ բոյսակայ մանր նկարներուն ընդհանուր

ՀԱՅԱՍՏԱՆՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Զինուորական պայուսակը ձախ ուսէից կախած, Գուրգէնը քայլում էր դէպի տուն:

– Դէ, ասէք, խօսէք, – դիմեց նա իր ուղեկիցներին, – պիւղն ինչպէ՞ս ա, մերոնք ինչպէ՞ս են, տղաներից ո՞վ կայ, ո՞չ չկայ:

– Գեղը, դէ, ի՞նչ կայ, գեղը լաւ ա, – խօսեց Ծերունին, – ձերոնցից էլ դէ, լսած լինես, մէրդ արեւը քեզ բախչեց կռուի առաջին տարում:

– Այո՛, լսել եմ, – եւ Գուրգէնը տըխրութեամբ յիշեց մօրը, – Արփիկն էր գրել ինձ:

– Իսկ ջահելների մասին Սարոյից հարցըրու, – չարունակեց Ծերունին, – մեր գեղի զաւակը Սարօն ա:

– Մոսունց տղերքն են եկել, – ասաց Սարօն, – Օհաննեննց փեսան և մէկ էլ կոռեքտաիվի Աւագը: Ձաթնանց Աբրէնը հէրու եկաւ: Ձեր Արամը, քո քեռու տղան, մի չաբաթ առաջ ազատուեց բանակից: Սեթոյենց տղաներից խաբար չկայ, մէկ էլ Սեդրակից՝ մեր նախագահից: Մուրադենց Վանոն է սպասնուել, մէկ էլ, այ, Աւլան ապօր տղան՝ Սաքօն:

– Բա, Գուրգէն ջան, հառաչեց Ծերունին, – էն թառլան Սաքօս չկայ:

Լռութիւն տիրեց, միայն մահուան ներկայութիւնն էր միշտ այդպէս տըխուր զարձնում լռութիւնը:

– Իսկ Արփի՞կը, նա ինչպէս ա, – քիչ յետոյ դիմեց նրանց Գուրգէնը:

– Արփի՛կը, – ձայնը երկարացրեց Կալ Սարօն, – դէ, Արփիկը...

– Արփիկին ի՞նչ պէտք ա լինէր որ, – նրան ընդհատելով խօսեց Ծերունին, – չահել, առողջ – կնիկ: Վատն էն էր, որ մէրդ մեռաւ, նա էլ մնաց մինակ: Իսկ մենակ մարդը չի կարող ուրախ լինել: Քեզնից էլ, դէ, դիտես, խաբար չկար ու չկար: Աչքը չուր կորեց էնքան սպասեց: Արփիկի համար ծանր կը լինէր, չէ՞:

– Ծանր կը լինէր, – նկատեց Գուրգէնը:

Ցետոյ լուռ չարունակեցին ճանապարհը:

Զինուորական պայուսակը ձախ ուսէից կախուած, Գուրգէնն չտապում էր տուն:

Հայրենի գիւղ վերադառնալու զգայումը նրա հոգու խորքում ոչ մի վիշտ չէր թողել, ոչ մի տխրութիւն: Ամէնը՝ ինչ զառն էր, տանջալից՝ անցեալ էր գարձել, յուշ: Նրա սիրտը հիմա մանկան առաջին ժպիտի պէս խաղաղ էր, ջինջ:

Հինգ տարի չարունակ նա օտարութեան մէջ էր եղել, հայրենի գիւղից հեռու, հարազատ տնից հեռու:

Արդէն չորրորդ տարին էր, որ նա ոչ մի լուր չունէր կնոջից՝ Արփիկից, որին աշխարհի չափ սիրում էր...

Պատերազմի առաջին ամիսներին մշտական պատկառ էին լինում տնից եկող նամակները: Ցետոյ նա վիրաւորուեց ու ընկաւ զինուորական հիւանդանոց: Այնքան ծանր էին նրա վէրքերը, որ ոչ ոք, ո՛չ նրան բուժող բժիշկները, ո՛չ զրկապատուղները յոյս չունէին, թէ նա կ'առողջանայ, ոտքի կը կանգնի:

Օրերն ու չաբաթներն անցնում էին, իսկ նա մշտ միեւնոյն կիսաուշաթափ, կիսաերթուն վիճակում էր լինում:

Երբ գլխի ցաւերը քիչ թեթեւացան եւ նա զգաց, որ դեռ ինքը կայ աշխարհում, նամակ գրեց կնոջը, պատմեց իր մասին, իր վէրքերի մասին, այն մասին որ հանապար իր մի թեւը կը կորեն:

Ցետոյ ժամանակաւոր նահանջ եղաւ իրեն հիւանդանոցից հիւանդանոց փոխադրեցին, մէկ լաւացաւ, մէկ վատացաւ նրա գրութիւնը եւ նա որոշից ո՛չ մի նամակ չուղարկել տուն, միեւնոյն է, վազ թէ ուշ գալու է իր վախճանից էլ ինչո՞ւ երկու անգամ մեռնել:

Եւ այդպէս կտրուեց կապը վիրաւորի ընտանիքի հետ, ինքն էլ իրեն մեռած համարեց, երեսի ընտանիքն նոյնը մտածեց նրա մասին:

Պատերազմը վերջացաւ:

Զինուորական հիւանդանոցում պահուած Գուրգէնն արդէն ապաքինում էր:

Եւ երբ մի օր նրան դուրս դրեցին հիւանդանոցից, նա նոր մարդ էր, ապրելն ու աշխատելը քաղցր է: Նրա աչքի առաջ վեր բարձրացան դիւղը, ընտանիքը, իր հարազատները ու ընկերները:

Հայրենի սէ՞րն էր պատճառը, կամ կարօտը, թէ՞ կնոջ թողիչ ու երդուեցրած կերպարը, միայն Գուրգէն ապրեց, մոռացաւ վէրքերի մահարեր վտանգն ու չարչարանքներին:

(Շար.)

ՅԱՍՊԱՌԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

ՆԱՏՈՒՇԱՅԻ

ՊԱՆ ԲՐՈՆԸ
ՁԵՎԸ ՎԱՀՈՒԸ
ՀԱՍՊԱՐՅԱՆ Ա.ՎԱՆԻՑ

Ձկէ՛ր պիտի ներէիր ինծի, տէ՛ր հայր, որ ես ալ ինչպէս ուրիշները, ուզեցի ունենալ իմ ալ տունս, իմ ալ ընտանիքս, ինչպէս ամէն մարդ։ Ես ալ ուզեցի ունենալ իմ ալ տունս, իմ ալ ընտանիքս, ինչպէս ամէն մարդ։

- Ներեցի՛մ, ես ձեզի չեմ նայիր։ Ձեր ձեռքը տուէք ձեր կնոջ, որ ձեզի հետ ապրի մինչեւ մահ։

Ներեցի՛մ, ես ձեզի չեմ նայիր։ Ձեր ձեռքը տուէք ձեր կնոջ, որ ձեզի հետ ապրի մինչեւ մահ։

- Ներեցէք, տէր հայր, ես ալ ուզեցի ունենալ իմ տունս, իմ ընտանիքս, ինչպէս ամէն մարդ։ Ես ալ ուզեցի ունենալ իմ տունս, իմ ընտանիքս, ինչպէս ամէն մարդ։

Ձկէ՛ր պիտի ներես ինծի, տէ՛ր հայր, որ ես ալ ուզեցի ունենալ իմ տունս, իմ ընտանիքս, ինչպէս ամէն մարդ։ Ես ալ ուզեցի ունենալ իմ տունս, իմ ընտանիքս, ինչպէս ամէն մարդ։

Պ. Խաչիկ Քիւշիքեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Քիւշիքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Քիւշիքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Հարոյեան եւ զաւակը ինչպէս նաեւ Եաղճեան, Գարաճապալեան, Աւետիքեան, Պօյաճեան, Մէնէշեան (Հայաստան) ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ - մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՔԻՒՇԻՔԵԱՆԻ

(ծնեալ Զարիկեան, Անգարա 1914-ին)

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 16-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի, Ապրիլ 20, ժամը 9-ին, Իսի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6 Ավընիւ Պուրկէն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քլամարի Ընթէռքոմիւնալ գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Օր. Աւրինէ Սիմիթեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր սիրեցեալ մօր՝

ԶԱՐՈՒՀԻՒՆ

Եւ անմոռանալի եղբայրներուն՝

ԿԱՐԱՊԵՏ եւ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՍԻՄԻԹԵԱՆԻ

մահուան 6-րդ տարելիցներուն առթիւ, ինչպէս նաեւ իր մօրաքրոջ տղուն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Ապրիլ 25, Մարսէյլի Ս. Թարզ - մանչաց Սահակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցիին մէջ (Փրատօ)։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Յովսէփեան իրենց խնամիին՝ Փիլիպպոս Եսայեանի *մահուան քառասունքին առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրեն «Ծառայ»ի բարդաւաճման։*

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Տիկին Վ. Դարբինեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ին իր ամուսնոյն՝ Նշան Դարբինեանի *եւ ծնողաց յիշատակին։*

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Թ. Փանոսեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ին Սահակ Գաբրիէլեանի *մահուան առթիւ։*

×

Տիկին Ռոզա Մըսըրլեան 300 Ֆ. կը նուիրէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ (ատանալ «Ծառայ»էն) կարապետ Յակոբեանի մահուան առթիւ։

MESSE

A NOTRE-DAME DE PARIS

DIMANCHE, 25 AVRIL, A 16 H.

Avec assistance au trône de:

Son Excellence Mgr. JEAN-MARIE LUSTIGER

Archevêque de Paris

qui donnera l'Homélie

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՆՈՒԹ – ՏԱՄԻ ՄԷՋ

Մեծ եղեռնի մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներու 67-րդ տարեդարձը յիշատակելու համար՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Առաջնորդ Ֆրանսայի Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատարագ կը մատուցանէ Կիրակի, Ապրիլ 25, ժամը 16·00-ին։

Կը նախադահէ եւ կը քարոզէ՝

ԺԱՆ - ՄԱՐԻ ԼԻՒՍԹԻԺԷ

- Արքեպիսկոպոս Փարիզի -

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

Շրջ. վարչութիւնը փերմանեան մը կ'ապահովէ Փարիզի Մշակ. Տան իր գըբասենեակը։

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Ամէն երեքշաբթի ժամը 15-էն 18։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Ապրիլեան Ոգեկոչումը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ

Ժամը 15-ին Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս- Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պատարագ։

Ժամը 20·30ին ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ կավոյի սրահը։

45 ռիւ Լա Պօէխ, Փարիզ 8-րդ

Խօսք կ'առնեն՝

JEAN POPEREN
Secrétaire National du P. S.
ԱՐԱ. ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

BERNARD PONS
Secrétaire Général du R. P. R.
ՇԱՒԻԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցայտագրին կը մասնակցին՝

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (երգ)

ԱՐԱՔԻԻ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը նշուի հետեւեալ յայտագրով.-

Ապրիլ 23 Ուրբաթ.-

Ժամը 19·30-էն սկսեալ ծաղկեպսակներու զետեղում եղեռնի յուշարձանին առջեւ գաղութին հայկական կազմակերպութիւններու կողմէ։

- Ապա եկեղեցւոյ մէջ Հոկտեմբի արթողութիւն ժամը 21-ին։

Նախաձեռնութեամբ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ հայ եկեղեցական դասուն։

- Եկեղեցւոյ արարողութիւններէն յետոյ յուշարձանին առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ժամը 22·15-ին։

Նոյն գիշերը արարողութիւններու ընթացքին եւ յետոյ մինչեւ ժամը մէկ, երիտասարդական խումբեր հերթով պիտի հսկեն յուշարձանին առջեւ վառուած ջահերով, մինչ այդ եկեղեցին բաց պիտի պահուի, որպէսզի հաւատացեալները կատարեն իրենց ուխտն ու աղօթքը։

Ապրիլ 24 Շաբաթ

Ժամը 9-ին պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ մէջ։

- Ժամը ճիշդ 11-ին եկեղեցւոյ բակին մէջ գտնուող եղեռնի յուշարձանին առջեւ կ'արտասանուի Հոգւոցը, մասնակցութեամբ պաշտօնական ու ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ ծաղկեպսակներու զետեղում պղպրոցական աշակերտներու կողմէ։

Ի մէջ այլոց կը ծանուցանենք, թէ նոյն օրը առաւօտուն Մարսէյլի բոլոր Հայոց եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատարագ, կարելիութիւն տալու համար ըլլանի բոլոր եկեղեցիներու հայ ժողովուրդին իրենց մասնակցութիւնը բերել եկեղեցական արարողութեանց։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ, 1915 Մեծ եղեռնի Տէսինի Ցուշարձանի Յանձնախումբին, Շաբաթ Ապրիլ 24։

Շաբաթ առաւօտ, համախորհուրդ Տէսինի Եկեղեցւոյ վարչութեան հոգեհանգստեան պատարագ Տէսինի Հայոց Եկեղեցին։ Ցետ պատարագի մասնաւոր թափօր՝ մեկնում եկեղեցիէն եւ ճիշդ ժամը 12-ին ծաղկեպսակի զետեղում Ցուշարձանին վրայ։

Place de la Libération — Décines

Ներկայ կ'ըլլայ ըլլանիս երեսփոխան Ժան Փօփըրէն։ Կը խօսին տեղւոյս քաղաքապետ Փիէռ Մուլթէն եւ Վալանսի Ազգային Միութեան նախագահ Տօքթ. ՄԱՌՔ ԳՈՀԱՐԵԱՆ։

Հայերէն յարգանքի խօսք՝ Ցուշարձանի Յանձնախումբի կողմէ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Շաբաթ, Ապրիլ 24, առաւօտ ժամը 10-ին հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՓԱՐԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն հոգիներուն խաղաղութեան համար։

ԼԻՈՆ, Ապրիլ 25

Մեծ Եղեռնի 67-րդ տարեդարձին առթիւ, Ֆուրվիէրի Տիրամօր Տաճարին մէջ, առաւօտեան ժամը 11-ին, Պատարագ կը մատուցուի Ապրիլեան մեր նահատակաց համար։

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նիսի եւ շրջակայքի հայկական միութիւններուն։ Շաբաթ, Ապրիլ 24, ժամը 10ին, մէկտեղում Նիսի Մեռեալներու Ցուշարձանին առջեւ։ Ծաղկեպսակներու զետեղում, ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի զոհերուն եւ Ֆըրանսայի համար զոհուած հայ մարտիկներուն։ Արիւնի կամաւոր նուիրում, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն։ Ժամը 11·45-ին՝ հոգեհանգիստ Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Ժամը 15-ին՝ ոգեկոչում Հէաթ Րէճընաի պանդոկը։

225 Փրոմընատ տէ զ'Անգլէ

Կը խօսի՝

ԺԻՐԱՃՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

(Հայերէն - Ֆրանսերէն)

Փակման խօսք

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական պատչաճ յայտագիր։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Ապրիլ 24, ժամը 10-ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին։ Կէս օրէ վերջ ժամը 16·30-ին թափօրի կազմութիւն, Մէզոն տը Թուրիզմի առջեւ դէպի Մեռեալներու յուշարձան։ Իրիկունը՝ ժամը 21-ին ոգեկոչման հանդիսութիւն Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Կը խօսին՝ ԺԻՐԱՃՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Հայերէն) եւ ԼԵՒՈՆ ՋՈԼԱՔԵԱՆ (Ֆրանսերէն)։

×

Կիրակի առաւօտ Ապրիլ 25, պատարագ եւ հոգեհանգիստ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ։

LES ARMÉNIENS

HISTOIRE
D'UN PEUPLE MÉCONNU
OU LE COMPLOT DU SILENCE

Projection du film «ARMENIE 1900»
de Jacques KEBADIAN
Débat animé par Nick MALOUMIAN
Secrétaire Gal. de la LICRA, Prof. à Paris XI
Avec la participation de:
— **Michel PAZOUMIAN, Président du CRDA**
— **Jean-Pierre RICHARDOT**, Journaliste-Ecrivain
— **Yves TERNON**, Ecrivain
Récital de la Chorale «ANI»
MERCREDI, 21 AVRIL A 20 H. 30
au Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux
25, Avenue Victor Cresson
L'Entrée sera libre

MAGASIN CHAUSSURES
CETA
à Pantin
DEMANDE VENDEUR
Tél.: 845. 88. 17

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Հինգշաբթի, Ապրիլ 22, ժամը 19·40-ին Էֆ - Էռ - 3 (3-րդ կայան) Հայերէն Յայտագիր Փարիզի մէջ։

RÉUNION

LE COLLECTIF DES FEMMES ARMENIENNES
Lance un Appel
pour une large Réunion d'Information
qui se tiendra
Le Mardi, 20 Avril, à 20h.30
au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
EN PRESENCE DE DEUX DELEGUEES
FONDATRICES DE MARSEILLE
Venez nombreux!

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչիկ Փրիզի մասնաճիւղին Շաբաթ, Մայիս 1 ժամը 20-ին։

Ցետագային մանրամասնութիւններ։

U. G. A. B. - JEUNES

Semaine de la Renaissance Arménienne

AN III

— **Mardi, 20 Avril, à 20h.30:**
Table - Ronde
avec KEGHAM KEVONIAN
Thème: Pouvoir dans la Diaspora Arménienne

— **Mercredi, 21 Avril, à 20h.30:**
SOIRÉE ARTISTIQUE
Avec la participation
de Jeunes Espoirs Arméniens

— **Jeudi, 22 Avril, à 20h.30:**
RECITAL
de la Chorale de l'U.G.A.B.
Dirigée par KEVORK YANBEKIAN
En première partie prendra la parole:
Le R.P. MURONE KEWIKIAN
de l'Eglise d'Issy - les - Moulineaux
Sur le thème du 24 AVRIL

— **Vendredi, 23 Avril, à 20h.30:**
SOIRÉE DE CLOTURE
Animée par:
ARAXIE KEMPETIAN (Poèmes)
et
JEAN-PIERRE NERGARARIAN (Kamantcha)
Remise des prix
aux Lauréats du
CONCOURS DE PEINTURE

Une Journée à Germigny

La Section Croix-Bleue de Bagneux-Cachan
Organise
LE DIMANCHE 2 MAI
UNE SORTIE A GERMIGNY-LES-PRES (LOIRET)
avec visite de l'Eglise d'architecture arménienne

Participation: Voyage + Déjeuner
100 F. pour les adultes
50 F. pour les enfants jusqu'à 6 ans

Transport en car
Rendez-vous:
— 8 h. : à Bagneux, devant «Les 3 Cinémas»
— 8h30: Porte-d'Orléans, devant la statue du Général Leclerc

Réservation obligatoire avant le 25 Avril

Renseignements et Inscriptions auprès de:
— **Mme. Anahid TOROSSIAN - 665.13.26**
— **Mme. Anaïs STATIAN-BESNARD - 665.04.27 (après 18 h.)**

VENEZ NOMBREUX!

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
21
MERCREDI
21 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.153

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.153

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՕՌՈՒԱ ՏԸՖԷՈՆ ԵՒ ՊԱՏԷՆԹԷՈՆ

—o—

ՄԻՋԻՆ ՁԱՄԲԱՅ ՄԸ ԿՐ ՓՆՏՈՒԻ

Երկու շաբթի օրուան տեսակցութիւնը նախարարապետին եւ իր երկու նախարարներուն միջեւ, ծանօթ բանակէճին չուրջ մեծ նորութիւն մը չբերաւ, բայց հաստատեցաւ թէ Մօռուա աւելի կողմնակից է Արդարութեան իր նախարարին քան՝ Ներքին նախարարին: Զե – կոյով մըն է, որ Մօռուա յայտնեց տեսակցութեան արդիւնքը: Հոն կ'ըսուի թէ երկու նախարարներու տարակարծու – թիւնը ինքնութեան քննութիւնները զո – յացնելու հարցին չուրջ, պիտի ծեծուի նախարարաց Խորհուրդի նիստին, իր իսկ մէկ առաջարկին վրայ: Ինչ կը վե – րաբերի, սակայն, ոստիկաններու դէնքի գործածութեան, Մօռուա կը չեշտէ թէ որեւէ փոփոխութիւն պիտի չըլլայ, ինչ որ կը նշանակէ թէ նախարարապետը դէմ է Տըֆէօի ծրագրին, որ կը նախա – տեսէ դէնք գործածել ապղաբարութեան նէ եթէ եւ ոչ՝ օրինաւոր պաշտպանու – թեան պարագային միայն: Նման կար – գադրութիւն մը, պիտի նշանակէր ոստիկանները դնել քաղաքացիներու (ժամադարմ) դէրքին մէջ: Առանձ, 1903էն ի վեր, կրակելու իրաւունք ունին ապ – գարարութենէ եւաք: Նախարարապետը հաստատեց նաեւ թէ «ապահովութիւն եւ ազատութիւն» օրէնքը պիտի չնչուի: Օ – րինագիծը Սզդ. Ժողովին պիտի ներ – կայացուի խորհրդարանական այս նըս – տաշրջանի ընթացքին:

Մօռուայի համար, հարցը առայժմ փակուած է: Յօդուածով մըն ալ Մոնտի մէջ, խորագրուած՝ «կառավարել ուրիշ ձեւով», նախարարապետը կը վերլուծէ վերջին անցուդարձերը, ընդդիմութեան յայտարարութիւնները կը ձագկէ ու ակ – նարկելով Տըֆէօ - Պատէնթէօ տարա – կարծութեան, կը հաստատէ որ՝ իրրեւ նախարարապետ, իրեն կը մնայ իրաւա – րարի վեր կատարել, երբ տարակարծու – թիւններ կը ծագին կամ դժուարու – թիւններ երեւան կ'ելլեն: Փափաքելի չի գտներ, որ կառավարութիւնը, յանկարծ պարագրէ որոշումներ, որոնք նախա – պէս վիճաբանութեան նիւթ չեն եղած:

Եզրակացութեան մէջ, Մօռուա կը չեշտէ – «Ֆ. Միթերանի եւ ձախին վըս – տահելով իշխանութեան պատասխանա – տուութիւնը, համոզուած եմ, որ Ֆրան – սացիները չուզեցին միայն կառավար – ուիլ ուրիշներու կողմէ, այլ՝ ուրիշ ձե – ւով: Փափաքեցան կրկին խելահաս ըն – կերակիցներ ըլլալ եւ ոչ՝ օժանդակու – թեան կարօտ անձեր: Այս է նաեւ Մա – յիս 10–ի ուխտը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ռընոյի Ֆլէնի գործատան բանթող – ներու չարժումը կարծեցաւ երկուչաբ – թի օր, մինչ անօրէնութիւնը որոշեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել, անոնց նը – կատմամբ, որոնք գործի չեն ներկայանար երեքշաբթի առտու: Բանթողները պա – հանջեցին, որ սենեակները խառն ժո – ղով մը ընեն (0 – Իսլամներու, մասնագէտ - բանուոր, 53%–ը՝ Սէ – Ժէ - Թէ–ի կը պատկանի) եւ սենեակներն ալ կոչ մը ըրին երեք ժամուան գործադուլի մը ամբողջ գործատան մէջ: Տնօրէնութիւնն ալ կ'ուզէ ապահովել աշխատանքի ազա – տութիւնը:

Իրանի Աբատքին նախկին նախարարը՝ Կոթպզատէ «խոստովանեցաւ» իրանեան

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԾՕԾՏՈՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ԱՊՐԻԼ 14 – 15)

ԱՐԺԷՔԱԻՈՐ ՄԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Անդրկովկասի, ինչպէս նաեւ Մերձա – ւոր ու Միջին Արեւելքի երկիրներու պատմութեան ուղիներու համակար – գին մէջ յատուկ տեղ կը գրաւէ վրացա – կան ուղեգրական մատենագրութիւնը: Ժէ. դարու առաջին քառորդէն սկսեալ վրացական ուղեգրութիւնները առեղ – ծուեցան պատմական երկերու աւանդու – թիւններով: Անոնց պատմագիտական ար – ժէքը յատկապէս կը չեշտուի այն առու – մով, որ ուղեգրութիւններու հեղինակ – ները ոչ միայն դէպքերու ականատես – ներ են, այլեւ անոնց անմիջական, յա – ճախ գործօն մասնակիցներ: Ահա թէ ին – չու այդ երկերը պատմական այլ ապ – րիւրներու մէջ պահող հետաքրքրական նիւթեր կը պարունակեն: Արեւելքի եր – կիրներու մէջ Հայերու գործունէութեան ուսումնասիրութեան առումով նոյնպէս հարուստ փաստաթուղթեր պարու – նակող այդ ուղեգրութիւններու ուսում – նասիրութեան նուիրուած է կովկասագէտ Պաւլիկ Զօրանեանի «Վրացական ուղե – գրութիւնները եւ նրանց տեղեկութիւն – ները Հայերի մասին» մենագրութիւնը, զոր լոյս ընծայած է Հայաստանի Գի – տութիւններու Ակադեմիայի Հրատարակ – չականը: Աշխատութեան առանձին բա – ժիններու մէջ քննութեան առնուած են Սուլխան-սապա Օրբելիանիի, Տիմոթէոս Գարաջվիլիի, Իոնա Գեղեհանիչվիլիի, Ռաֆայէլ Դանիբէգովի, Գիորգի Ալավիձ – վիլիի երկերը, որուան են հեղինակնե – րու կեանքին ու գործունէութեան մա – սին ամփոփ բնութագրութիւններ: Մե – նագրութեան խօսուն մեկնաբանութիւն – ները Մոսկուայի, Թիֆլիսի, Լենինկրատի եւ Երեւանի դիւաններու մէջ հեղինակին կատարած պրպտումներուն արդիւնքն են, որոնք յատկապէս պահուած են՝ պատմագիտական կարգ մը արժէ – քաւոր փաստեր ու տեղեկութիւններ ա – ռաջին անգամ գիտական շրջանառու – թեան մէջ դրուելու տեսակէտէն: Հետա – քրքրական նիւթ կը պարունակէ աշխա – տութեան Ռաֆայէլ Դանիբէգովի կեանք – ին ու գործունէութեան, անոր «Ճանա – պարհորդութիւն դէպի Հնդկաստան» եր – կի մեկնաբանութեան նուիրուած հատ – ուածը: Ամբողջական է հեղինակին հօր՝

հեռատեսիլէն, որ դաւ մը պատրաստած էր, նպատակ ունենալով սպաննել Խո – մէյնին եւ գլխաւոր ղեկավարները: Բա – ցատրած է նաեւ թէ նախատեսած էին օդը հանել Խոմէյնիի տան մօտ տուն մը, ռմբակոծել իր տունը, երբ կ'ընդունի պետական ղեկավարներ: Կոթպզատէ կ'ըսէ նաեւ թէ այսթոլա Շարիաթ Մա – տարի համաձայն էր վարչակարգի այս տապալումին:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆի դիմադրականները դնդակահարած են խորհրդային խորհր – դատու մը, Մխիայիլ Օքրիմիուք, 68 տարեկան: Գերի բռնած էին անցեալ Սեպտ. 14-ին, բայց բանակցութիւնները դադարում տուած չըլլալով (դիմադր – կանները Ռուսին փոխարէն՝ 50 մահմե – տական ապստամբներու ազատ արձա – կումը կ'ուզէին), դնդակահարած են:

ԺԷՈՐԺիի (Միացեալ - Նահանգներ) մէջ ձերբակալուած է Օթթօ Ադիլա Ժիլ – պէր անուն անձ մը, արեւելեան Եւրո – պայի մէկ երկրի քաղաքացի, երկար եւ խոր քննութենէ մը ետք: Նահանգին դա – տախազին համաձայն այս ձերբակալու – թիւնը կրնայ յանգիլ լուրջ մեղ – **նածանը հարցին**, զոր Միացեալ - Նա – հանգները երբեք յայտնաբերած ըլլան:

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

«ԳՈՐԾԸ ՉԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ»

—o—

Կ'ըսեն որ նամակաբերը դուռը երկու անգամ կը զարնէ: Մահը արդեօք քանի՞ անգամ կը զարնէ մէկուն մը դուռը, եթէ մտադրած է զայն առնել տանիլ: Մէկ անգամ իսկ կը զարնէ՞: Կը զարնէ՞, թէ ոչ, իր տղեղ հասակը ցոյց կուտայ առանց դուռն իսկ զարնելու:

Ամէն անգամ որ ան այդպէս անակնկալ կը յայտնուի ու հետը կ'առնէ կը տանի մէկը, ամէն անգամ որ կը տեսնենք թէ ինչպէս կիսատ ու կիսաւարտ կը մնան մեկնողին բոլոր գործերն ու ծրագիրնե – րը, մեր գլուխը կը չարժենք ախորհրդն ու կ'ըսենք.

– Գործը վերջ չունի: Գործը չի վեր – ջանար: Կեանքը կը վերջանայ, բայց գործը չի վերջանար:

Ձմեռուան մը պիտուր ըրած կ'ըլ – լանք, երբ օր մը յանկարծ կը նշմարենք թէ դուր տեղ կը վատնուին այսքան ջանք, այսքան աշխատանք: Մահ մը կայ, որ զարնակալ կը սպասէ անկիւ – նադարձի մը եւսին, որ յանկարծ կացի – նը պիտի իջեցնէ բոլոր մեր ըրածներուն եւ մանաւանդ ընելիքներուն վրայ:

Կը նայինք գիշեր ցերեկ աշխատող մարդոց, կը նայինք չահելու կամ յա – յողելու անյագ ցանկութենէ մը տար – ուած անհամար ծանօթներու, որոնք ի – րենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնա – ցուցած են իրենց գործին վրայ եւ կ'աչ – խատին ու կ'աչխատին: Կը ծամածռունք մեր դէմքը, կը մեղքնանք այդ մար – դոց:

– Աշխատելուն վերջը չկայ, կ'ըսենք: Ամէն բան պարապ է: Գործը չի վերջա – նար:

Երբեմն ալ հակառակը կը պատահի: Մենք մեր գլուխը հակած ենք մեր գոր – ծին վրայ ու կ'աշխատինք աւարտելու, գործ մը յաջողցնելու: Յոգնած ենք, բայց կը յարատեւենք անօրինակ կամ – քով: Յանկարծ բարեկամ մը, ընկեր մը կը յայտնուի դրան սեմին:

– Ա՛լ կը բաւէ, կ'ըսէ, գործը չի վեր – ջանար: Գոցէ դուռդ եւ երթանք պատյ – տի, երթանք զուարճանանք:

Այո՛, գործը չի վերջանար: Ծամոցի մը նման կրնանք մեր բերնին մէջ դար – ձընել այս նախադասութիւնը: Կը կար – ծենք որ պիտի վերջանայ, բայց չի վեր – ջանար: Չի վերջանար, որովհետեւ, հա – ղիւ վերջացած, ուրիշ աշխատանքի մը կը կապէ մեզ: Մէկէն միւսին կ'անցնինք առանց նոյնիսկ նշմարելու: Կը նմանինք այն ուղեւորին, որ երբ անկիւնադարձի մը կը մօտենայ, կը կարծէ թէ վերջինն է ան: Մինչդեռ վերջինը չէ: Եթէ ան – կիւնը դառնայ, նոր ճամբայ մը պիտի երկարի իր առջեւ: Ցեսոյ նոր անկիւ – նադարձ մը: Օր մը ան ալ պիտի գոչէ արդարեւ տեսակ մը յուսահատութեամբ. այս ճամբան վերջ չունի, չի վերջանար: Կեանքը կը վերջանայ, ճամբան չի վեր – ջանար: Ուրե՞մն:

×

Ա՛հ, ի՞նչ կը պատահէր սակայն եթէ օր մըն ալ յանկարծ գործը վերջանար ու մենք ծալէինք մեր ձեռքերը: Մա – լէինք մեր ձեռքերը ու մեր պարապ նայ – ուածքները սեւեռէինք մօտեցող ժամե – րուն, օրերուն ու ամիսներուն վրայ: Ո՛ր անվերջանալի պատյան ու պրօսան – քը, ո՛ր հաճոյքն ու խաղը պիտի բաւէր լեցնելու հեռուհեռուկ կապարի մը նման ծանրացող մեր դոյութիւնը: Որքա՛ն չուտ պիտի նշմարէինք որ հաճոյքն ու պրօսանքը տասն անգամ աւելի ձանձրա – լի են քան աշխատանքը: Եւ ինչպէ՞ս պի – տի զարմանայինք, անդրադառնալով որ մեզ ապրեցնողը, մեր կեանքը երկարա – ձղողը աշխատանքն է, եւ ո՛չ թէ հա – ճոյքը...:

Գործը չի վերջանար, եւ ատիկա օրհ – նութիւն մըն է:

Կիսատ կը թողունք ամէն ինչ, ճիշդ է: Կիսատ կը թողունք առանց ճանչնալու ձանձրոյքը:

Առանց յուսահատօրէն սպասելու, որ մէկը գայ ու զարնէ դրան:

Եւ ատիկա օրհնութիւն մըն է:

Ռ. Հ.

Յովսէփ Դանիբէգեանցի դիւանագիտական առաքելութիւններու տարեդարձը: Շարունակելով հօր գործը, Ռաֆայէլ Դանիբէգով՝ Վրաց Թագաւոր Գիորգի ԺԲ.ի յանձնարարութեամբ, Հնդկաստա – նի մէջ աւելի քան տասը տարի, ամե – նայն հաւանականութեամբ Հայոց կա – թողիկոսի եւ Լազարեաններու փոխա – րութեամբ, ղրկուած է ընդհանուր հայկա – կան գործերով:

×

«ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ»Ը ՊԱՐՍԿԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Թեհրանի մէջ պարսկերէն լոյս տեսած է «Հայ ժողովուրդի պատմութիւն»ը, երկու հատորով: Եղուարդ Գեղամեանի (Բաղդասարեան) պարսկերէն թարգմա – նած է Երեւանի Համալսարանի հրատա – րակած նոյնանուն աշխատութիւնը, զոր պատրաստած են ակադ. Գագիկ Սարգս – եան, փրոֆ. Թաթիկ Յակոբեան, Աշոտ Աբրահամեան, ակադեմականներ Մկըր – տիչ Ներսիսեան եւ Սուրէն Երեմեան, պատմաբան Կոնստանտին Խուդավերդ – եան: Հատորը կը բովանդակէ հայ ժո – ղովուրդի պատմութիւնը՝ հնագոյն չըր – ջանէն մինչեւ 1971: Պատկառելի այս հատորը անցեալ տարի լոյս տեսած էր նաեւ ռուսերէն:

×

«ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ»Ը ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուր – դի պրեզիտիումի հրամանագրով Հայաս – տանի Գրողներու Միութեան պաշտօնա – թերթը՝ «Գրական Թերթ», պարգեւատր – ուած է ժողովուրդներու բարեկամու – թեան շքանշանով, ի գնահատութիւն ա – նոր ծառայութիւններուն՝ խորհրդային գրականութեան զարգացման: Լրագրու – թեան մարզին մէջ ունեցած իր վաստա – կին ի գնահատութիւն խմբագրութեան վարիչը՝ Ռայա Յասապետեան, արժա – նացած է «վաստակաւոր ժուռնալիստ» կոչումին, իսկ թերթին պատասխանա – տու քարտուղարը՝ բանաստեղծ Հենրիկ Թումանեան, նկարիչ Գագիկ Գասպար – եան, բաժնի վարիչ Կամարի Տոնոյեան պարգեւատրուած են Հայաստանի Գերա – գոյն Խորհուրդի պրեզիտիումի պատուոյ դիպլոմ:

ՓՈՒԹՊՈԼ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 45–ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ախոյեանութեան վերջին երկու մրցում – ներուն Արարատի արդիւնքներն են.–

Ապրիլ 6
Արարատ – Դինամօ (Մինսկ) 1 – 1

Ապրիլ 18
Տորպեդօ (Մոսկուա) – Արարատ 1 – 0

Դասաւորման գլուխն է Պախտակոր 8 կէտով, իրեն կը յաջորդեն Կուբան՝ 7 եւ Կայրաթ 6:

Նոյն Ախտահարի Շուքի Տակ

Ա.

Բանաստեղծի ծնունդն արտասովոր երեւոյթ է, որն ամէնից շուտ զգում են բանաստեղծութեան սրտաճած ընկալում ունեցող մարդիկ: Բայց եւ անմիջապէս առպարէզ է նետւում «ինքնագոհ, անդարմանելի միջակութիւնը» (Մ. Մեծարենց), իր յայտնի չափ ու կշռով, մանանեղ՝ իրատներով ...

Այդպէս առաջին քայլերից Միսաք Մեծարենցը եւս ընդսպասում է աննպատակ մթնոլորտով: Շատերն էին համակրում պատանի տաղանդին, բայց, ինչպէս միշտ, նման դէպքերում անհամեմատ աւելի համախմբուած ու եռանդուն էին գործում տաղանդի թշնամիները, մէջակութիւնները: Հայհոյում էին, հեզնում, ծաղրում անգամ պատկերները, համեմատութիւնները, բառերը: Մէկը նրան անուանում է սիմվոլիստ, միւսը՝ «ծիծաղելի կապկող մը», «սագի փետուր», մի ուրիշը զրուածքների մէջ տեսնում է մտքի չքաւորութիւն, աղքատութիւն: Աւելի վատը խորհուրդներն էին: «Ի՞նչ կը նշանակի «տապի նոպաներ», - ծիծաղը չի կարողանում զսպել զրախօսը եւ խորհուրդ է տալիս զարձնել «Ցունիսի արեւ»: Անմիտ բառեր են համարում «ցնորատ անդորրութիւններ», «ապրշումէ երազներ», «կապոյտ յածումներ» եւայլն: Այս բոլորի հետ որոնում են նմանութիւններ, փորձում վերնագրերը, տողերը, անգամ բառերը յարմարեցնել Մ. Պարսամեանին, Վ. Մալեզեանին, Տ. Զօրաքեանին, Արտ. Ցարուքիւնեանին: Ահա՝ «Պարսամեանի երջանիկ բառերովը օծած է բանաստեղծը իր գործը», - դիտում է անում Տ. Չէօկիւրեանը եւ աւելացնում, որ «վերնագրերն ալ հետեւողութիւն են Արտ. Ցարուքիւնեանի»: Մի ուրիշն էլ նոյն Արտաշէս Ցարուքիւնեանի սեփականութիւնն է համարում «հոյհո՛յ» բացականչութիւնը, որն օգտագործուած է «Զրոյց»ին մէջ ... Մեծարենցը պարտք չէր մնում եւ տալիս էր արժանի պատասխան ...

«...Իսկ եթէ վերնագիրներս Ցարուքիւնեանէ փոխ առած եմ, ծիծաղելիէ աւելի բան մըն է կարծեմ մանաւանդ նոյն ինքն Ցարուքիւնեանի աչքին: Ենթադրենք նոյնիսկ, որ անմտադիր կերպով Ցարուքիւնեանէ փոխ առած ըլլամ վերնագիրներէս մէկ քանին (հաւանօրէն, չեմ դիտեր). ի՞նչ կշիռ ունի ասիկա: Բոլոր գրականութեանց մէջ ալ չկա՞ն միեւնոյն մակագրութեամբ անհամար գրուածքներ ու գիրքեր ալ, ի՞նչ կը պակսեցնէ այս նոյնութիւնը ներքին իսկական արժանիէն: Ի՞նչ ողբալի կերպով բառերու հետ խաղացողներ ենք..» (*Միսաք Մեծարենց, «Քննադատութիւնը»*):

Այս ամէնը, իրօք, ոչ մի կապ չունէին Մեծարենցի երգերի ներքին իսկական արժանիքների հետ: Փորձը ցոյց է տալիս, որ փոքրերն են միայն բողոքում նրբամանութիւնների համար, իրենց ղնելով կողոպտուածի վիճակի մէջ: Մեծ տաղանդը անհամեմատ աւելի հանդիսատ է մնում, երբ իր փշրանքներից, զարդարանքից, բառերից օգտւում են ուրիշները, քանի որ նրա համար էականը երկի ներքին արարումն է, որն անհասանելի եւ անմատչելի մի բան է միջակութիւնների համար:

Նման մտորումների առիթ տուեց զբաղան հետեւողութեան մի ուրիշ փաստ, այս անգամ արդէն հակառակ ծայրից: Մեծարենցի մահից յետոյ լռեց աղմուկը: Մարդիկ սթափուեցին եւ սկսեցին խորհել կորստեան չուրջ: Մեծարենցի տաղերը ստացան օրինակի ուժ, ծայր առան անխուսափելի նմանութիւններ, երեւան եկան եւ հետեւորդներ: Նրանց թւում էր նաեւ նոյն ինքը՝ Արտաշէս Ցարուքիւնեանը, որի բանաստեղծութիւնը քննադատութիւնը համարում էր Մեծարենցի ակունքներից մէկը: Ահա «նմանութիւններից» մէկը: 1912 թ. Արտաշէս Ցարուքիւնեանը գրում է «Աքսեսային ներքեւ» ոտանաւորը, որը վերնագրով եւ արտաքին որոշ մանրամասներով յիշեցնում է Մեծարենցի եօթը տարի առաջ գրած (1905) «Աքսեսիաներու շուքին տակ» երգը: Երկուսի մէջ էլ տեղ ունեն նոյն աքսեսիան, ծաղիկը, հովն ու ստուերը եւ բանաստեղծը, որ խորհում է բնութեան եւ ուրիշ մեծ բաների մասին: Բայց այդ երկու երկերի միջեւ կայ նաեւ մի հսկայական հեռաւորութիւն, եթէ նայենք ներքին իսկական արժանիքներին, բուն խորհրդին: Նման են, այո՛: Բայց նմանութիւնից հազիւ թէ դժգոհէր պատանի բանաստեղծը, քանի որ ընդհանուր եզրերը երբեք չեն մտահնում ներքին արժանիքներին, այլինքն՝ բուն դեղեցկութեանը:

Արտաշէս Ցարուքիւնեանը օժտուած մարդ էր, հոգեբան, լրագրող, քննադատ, արձակագիր, նաեւ՝ բանաստեղծ, մի յարգուած, անկեղծ եւ որոնող մտածող, որը զրական վերաբերմունք ունէր նաեւ Միսաք Մեծարենցի բանաստեղծութեան նկատմամբ: Բայց խօսքը վերաբերում է բանաստեղծական ձիրքին, քանի որ արուեստի մէջ գործում է մի ճշմարտութիւն, որի առջեւ այս բոլորը ստահնում են երկրորդական նշանակութիւն: Այստեղ կարեւոր են ձիրքը, ներշնչումը, որոնցից ծնւում է ողու խորհրդաւոր չարժումը: Հէնց այս երկու բանաստեղծութեան զուգահեռը ցոյց է տալիս, թէ ինչ հեռաւորութիւն կարող է լինել համեատ ձիրքի եւ արարչագործ տարերքի միջեւ: Ցարուքիւնեանը նախ մի յարմար տեղ է ընտրում աքսեսիայի տակ, ապա հանգիստ ու բարեխիղճ նկարագրում փափուկ ստուերը, կանաչ թաւիչը, ոտ-ղարթների միջից երեւացող երկինքը, ճակատին թափուղ ոսկեփոշին, չըր-

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ

Նշան Սերգոյեան երաժշտական ասպարէզը ընդգրկած է մանուկ հասակէն, իր կարողութիւնն ու ընդունակութիւնը ի սպաս դնելով հայ աշխարհիկ եւ ի մասնաւորի կրօնական երգեցողութեան:

Զինք ճանչցայ 1925-ին, երբ Փարիզի մայր եկեղեցւոյ մէջ կը վարէր բազմաձայն երգչախումբը, որուն մաս կը կազմէի: Բացառիկ կարողութիւններով օժտուած, խստապահանջ, բծախնդիր եւ խղճամիտ դեկավար մըն էր եւ լաւ մեներգող:

Իւրաքանչիւր երգիչի ձայնը լաւ զրոշմուած էր իր մէջ: Ձայնի մը թեթեւ չեզուածքն գիտէր թէ ո՞ր երգիչը նոթը սխալած էր: Առաջին անգամ ներողամիտ կը դառնար, պարզ, ակնարկ մը նետելով երգիչին վրայ: Եթէ պատահէր որ երգիչը, այլ առիթով, կրկնէր իր սխալը, անմիջապէս կը զադրեցնէր զինք երկելէ ու իրրեւ պատիժ կ'ըսէր՝ «այսօր մի՛ երգեր, հանդիսատ ըլէ»:

Նշան Սերգոյեան անխոնջ եւ անձնուիրութեամբ ծառայած է հայ առաքելական եկեղեցւոյ աւելի քան ութսուն տարի:

Տանք կենսագրական հակիրճ տեղեկութիւններ:

Ծնած 1889 Ապրիլ 25-ին, Կ. Պոլսոյ Գում - Գափու թաղամասը: Ցաճախած է Պէզճեան վարժարան: Տասը տարեկանին սկսած է չափիկ հազնիլ Մայր եկեղեցւոյ մէջ եւ հետեւած է վարժարանի Զորեք - շաբթի եւ Շաբաթ օրերու պատարագի երգեցողութեան դասերուն: Այսպէսով իր մէջ ծնած է սէրը երգեցողութեան հետամամբ եւ տասնեւմէկ տարեկանին արդէն իրեն վստահուած է մեներգներ ընել:

Մայր վարժարանի նախակրթարանի գասարանէն սկսեալ մինչեւ ընդհանուր ըլալը Նշան Սերգոյեան իբրեւ դպիր ծառայած է Մայր Եկեղեցւոյ: Եղած է աշակերտը Շարականագէտ - երաժշտապետ Գրիգոր Մեհթերեանի:

1911-ին կ'ամուսնանայ: Ի պատիւ իր անձնուէր գործունէութեան, Ս. պսակի արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ բացառիկ շուքով Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, նախագահութեամբ Արշարունի Պատրիարքին:

1912-ին Կ. Պոլսոյ Արուեստասիրաց մէջ Էակար Մանասի դաշնաւորումի պահերն օգտագործելով Ն. Սերգոյեան կը գրէ «Ով գերահրաշ ծաղիկ» թափօրի շարականին երաժշտութիւնը, կը դաշնաւորէ զայն քառաձայն արական երգչախումբի համար: Այդ շրջանին իգական ձայներ չէին երգեր եկեղեցւոյ մէջ:

1912-ին Մայր Եկեղեցւոյ զպրաց դասու անօրէն խորհուրդը կը հրաւիրէ կոմիտաս Վարդապետը սորվեցնելու համար Եկմալեան պատարագի երգեցողութիւնը: Կոմիտաս նախ քան դասաւանդութիւնը երգչախումբի անդամները ձայնամարզութեան եւ վանկաբաշխութեան փորձերու կ'ենթարկէր: Նշան Սերգոյեան իրացընելով այս եղանակը, զայն կը զարձրէ յետագային իր գործունէութեան ընթացքին:

1914 Ցունիս 13-ին Կոմիտաս կը մեկնի Փարիզ մասնակցելու համար միջազգային երաժշտական համագումարին, եւ ներկայացնելու հայ երաժշտութիւնը: Ի բացակայութեան, երգչախումբին վարութիւնը կը յանձնուի Նշան Սերգոյեանի:

1915-ին Մայր Եկեղեցւոյ զպրապետ Գրիգոր Մեհթերեան՝ պարագաներու բերմամբ՝ Պոլսէն կը մեկնի: Զպրաց դասու անօրէնը զպրապետ կը նշանակէ Նշան Սերգոյեանը, որ քանի մը տարեկան էր այդ ժամանակ:

1919 - 1923 Սերգոյեան չորս երգչախումբեր կը կազմէ ու կը դեկավարէ կ.

Եւ մեղու մը մեղրով արբշիռ
յամրօրէն
Կուգայ թառիլ անծկոտ շրթանցս
իմ վրայ...

Այս նկարագրութեանը յաջորդում է ծանր ու մեծ խորհրդածութիւն. բանաստեղծը յանկարծ տարակուսանքով քննում է իր անձը. ո՞վ է ինքը, մի լքուած յոյթ՝ գահազուրկ աստուծոյ անդրի.

Ու կ'երազեմ ... ես ինձս՝ տարտամ
ուրուական.
Փայլ մը ոչինչ, կայծ մը, պարապ
մէկ վայրկեան:

Ամէն ինչը կարծես տեղն է, յանգստողը. այն ոտանաւորներից է, որոնց մասին դժուար է բացատական կարծիք յայտնել:

ՀՐԱՆՏ ԹԱՄՐԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Անցան ամիսներ ու ահա նա, զինուրական պայուսակը ձախ ուսին, վերադառնում է տուն:

Ալան ապէրը նայեց երկնքին:

- Տղերք ջան, մի քիչ հանգստանանք, - դարձաւ նա իր ուղեկիցներին:

- Վա՛յ, - զարմացաւ Կաղ Սարոն, - Ալան ապի, էդ քեզանի՞ց էր: Դու որտեղ, յոգնածութիւնը՝ որտեղ:

- Այ Սարօ, ախր Գուրգէնն էլ յոգնած կը լինի է, - նկատեց Ծերունին, - դի - տե՞ս, թէ որտեղից ա գալիս: Ես ու դու, ո՞վ գիտի, մեր կեանքում էնքան ճանապարհ գնացած չլինինք, որքան որ սա՝ մինչեւ էստեղ հասնելը:

Իսկապէս Գուրգէնն էլ էր յոգնել, եւ նրա ոտները հազիւ էին չարժւում: Բայց նա արհամարհում, յաղթահարում էր ա-

- Գիւղո՛ւմ, - ծոր տուեց Կաղ Սարոն, - գիւղը չես ճանաչի, Գուրգէն ջան: Ճիշդ ա, Ֆրոնտում պատերազմ էր, բայց էստեղ մենք գիւղը լաւ փոխեցինք:

- Ինչ լռելուց յետոյ, նա շարունակեց.

- Հիմա ուրախութիւնը գիւղ է վերադառնում. ճիշդ է՝ տխրութիւն էլ կայ, բայց ուրախութիւնն աւելի ուժեղ է: Բոլորն էլ նոր թափով են աշխատանքի կպչում: Հարսանիքների թիւը օրէց – օր չատանում է. տղաները տուն են եկել, նոր ընտանիքներ են ստեղծում:

- Ա՛յ տղայ, Սարօ, - զարմաւ ծերունին, - ասացինք զազա ես, հօ, չասացինք, թէ գեղի անկեատան պատմիր: Էս է, մարդը գալիս է գիւղ, իր աչքով ամէն ինչ կը տեսնի, ականջով էլ կը լսի:

Կաղ Սարոն նայեց ծերունուն ու լռեց:

Աչնանային արեւը դէպի մայրամուտ էր թեքւում, իսկ հեռւում, շատ հեռւում երեւում էր բարձր լերան լանջին ընկած հարազատ գիւղը:

Երեք ճանապարհորդները չարունակեցին ճանապարհը:

Զինուորական պայուսակը ձախ ուսին Գուրգէնն անցնում էր ծանօթ ու սիրելի վայրերով: Այդ դաշտերում, այդ ձորերում նա անց էր կացրել իր մանկութիւնը, պատանեկութիւնը:

Ահա այն դեատը, որի մէջ նա միշտ դանում էր պատանի ժամանակ:

Ահա այն ծառը, որի մօտ, դալարուն տուն դառնալիս, այսպիսի աշնանային մի օր նա իր սէրը յայտնեց Արփիկին:

Ահա այն աղբիւրը, որի սառը ջուրը միշտ հովացնում էր նրա տոչորուն սիրտը:

- Տղերք ջան, մի ջուր չխմե՞նք, - դիմեց ուղեկիցներին Ալան ապէրը ու նստեց աղբիւրի կողքին:

Գուրգէնն ու Սարոն հետեւեցին նրան:

- Դուստան ասա, Ալան ապի, - դարձաւ նրան վերջինս, - ծարա՞ւ ես, թէ էլի յոգնեցիր:

- Սարօ ջան, յոգնածութիւնն էլ միեւ ու իմաստ ունի, - ասաց ծերունին, - ծօր չուտ – չուտ եմ յոգնում:

Արեւը թաղուեց լեռների հետեւում:

Դաշտերից ու ձորերից բարձրանալ կըսեց խաւարը:

Գիւղում վառուել սկսեցին ճրագները:

Հեռանալով աղբիւրից, երեք ճանապարհորդները դէպի գիւղ բարձրացան:

Քիչ յետոյ բաժանուելով համագիւղացիներից, Գուրգէնը բռնեց իր տան ճանապարհը:

(Շար. 3)

ՅԱՎՈՎԾ ԿՈՏՎԱԾ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՂՎԻՆԵՈՒՍԻ ՀԱՅԿԱԶՆ ՈՒ ՆՐԱ ՀԱՎԱՏՔԻ

Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ

Ա

Ամառվա մի տաք կեսօր էր։ Ղվինեուսի հայկական գյուղի ամենաերկար փողոցում, որ գյուղի միակ փողոցն էր, ոչ մի հոգի չէր երևում։ Ամեն տուն, ամեն խրճիթ ամայի էր թվում։ Ամեն ինչ քնած էր։ Միայն ծանր ու տոթալի շոգը, որ ծանրացել էր գյուղի վրա, ոչ ոքի թույլ չէր տալիս հանգիստ քնել։

Ամենաերկար փողոցի ամենավերջին տան առջև, որ գյուղի ամենաբարձր տեղն էր, կանգնած էր մի ձի։ Ձին ուժասպառ էր եղել, ոտքերը ծռծռում էին, գլուխը կախ էր գցել, ականջները ցած էին ընկել։ Ձիու վրա նստած էր մի մարդ, որ ոչ պակաս հոգնած էր, քան ձին։ Նա ձիուն չէր քշում, այլ թողել էր, որ ինքն իրեն գնա։ Ձին էլ գնում էր, ինչպես կամենում էր։ Ուր ուզում էր, գնում էր։ Ուր ուզում էր, կանգնում էր։

Ձիու վրա նստած մարդը Ղվինեուսի հայկական գյուղի

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷԼ.- Օր. Աւրինէ Սիմէթեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու - տայ իր սիրեցեալ մօր՝

ՋԱՐՈՒՀԻՒՆ

եւ անմոռանալի եղբայրներուն՝

ԿԱՐԱՊԵՏ եւ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՍԻՄԻԹԵԱՆԻ

մահուան 6-րդ տարելիցներուն առթիւ, ինչպէս նաեւ իր մօրաքրոջ տղուն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Ապրիլ 25, Մարսէյլի Ս. Թարգ - մանչաց Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցին մէջ (Փրատօ) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Իրենց մօրեղբօր Մելքիս Նշանեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Տօրք Տէր - Յակոբեան 1000 Ֆ. նուիրած են կեսարիոյ Հայր. Միութեան :

MAGASIN CHAUSSURES

CETA

à Pantin

DEMANDE VENDEUR

Tél.: 845. 88. 17

MESSE

A NOTRE-DAME DE PARIS

DIMANCHE, 25 AVRIL, A 16 H.

Avec assistance au trône de:

Son Excellence Mgr. JEAN-MARIE LUSTIGER

Archevêque de Paris

qui donnera l'Homélie

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՆՈՒԲԱՐ - ՏԱՄԻ ՄԷՋ

Մեծ եղեռնէ մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներու 67-րդ տարեդարձը յիշատակելու համար՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

Առաջնորդ Ֆրանսայի Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատարագ կը մատուցանէ Կիրակի, Ապրիլ 25, ժամը 16·00–ին :

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ՝

ԺԱՆ - ՄԱՐԻ ԼԻՒՍԹԻԷ

- Արքեպիսկոպոս Փարիզի -

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Մեր բոլոր ազգակիցները կը հրաւիրուին խուռներամ մանակցիլ ի պաշտպանութիւն Հայ Դատին եւ Ապրիլ 24–ին Անծանօթ Զինուորի Բոցի արծարծման արարողութեան ի յարգանս մեր բիւրաւոր նահատակներուն եւ պատերազմի դաշտին ինկած հայ եւ ֆրանսացի զոհերուն :

Այս տարի Ապրիլ 24-ը զուգադիպելով Շաբաթ օրուան՝ արարողութիւնը կը կատարուի փողերախումբի ինչպէս նաեւ Ֆրանսական զինուորական ուրիշ ընկերակցութեանց մասնակցութեամբ :

Բոցի Կոմիտէն խնդրուած է նկատի ունենալ Ապրիլ 24–ի հայութեան համար յուշի եւ սուգի օր հռչակուած ըլլալը իշխանութեանց կողմէ :

Ժամադրավայր. – 24 Ապրիլ 1982, ժամը 17·45-ին Շան զ'Էլիզէի եւ Պալզաք փողոցի անկիւնը :

Բոցի Կոմիտէի կանոնադրութիւնը խստօրէն կ'արգիլէ պաստառի պարզում ու լողունգի արձակում :

×

Ֆրանսական բանակին մէջ զօրակոչեալ Ֆրանսահայերու ցուցակագրութեան համար պատրաստուած յատուկ պաշտօնաթուղթերը դասառ ու Փարիզ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Կոմիտէներուն եւ այլ կազմակերպութեանց ղրկուած են : Շատ հազրգռուած ազգայիններէն կը խնդրուի զանոնք անյապաղ առնելով լեցնել – լրացնել – եւ ղրկել Պ. Գէորգ Պաղըրճեանի հասցէին :

35 ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ :

Դաշնակցական Խորհուրդ

Ֆրանսահայ Նախկին Ռազմիկներու

եւ Դիմադրականներու

CENTRE CULTUREL

ST. MESROB

10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

Jeudi, 22 Avril, à 20h.45

FILM SONORISE

Commentaires de Mme. B. Bricout

« LES ARMENIENS EN CILICIE »

DANS LE CADRE DE SA

SEMAINE CULTURELLE DU 24 AVRIL

LE YAN'S CLUB

PRESENTE

VENDREDI, 23 AVRIL, A 21 H.

SALLE GAVEAU — 45, Rue La Boétie - Paris 8

RÉCITAL

JEAN TER-MERGUERIAN (Violon)

MYRIAM BIRGER-PAPAZIAN (Piano)

SONATES — Si Bémol Majeur K. 378 W. A. MOZART

La Majeur C. FRANCK

No. 1 Fa Majeur S. PROKOFIEFF

Billets: Salle Gaveau — 45, Rue La Boétie - 75008 Paris

Parmi les Membres du YAN'S CLUB — 5, Avenue Reille -75014 Paris

BAKERDJIAN — 35, Rue de Trévise - 75009 Paris

A L'APPEL

DU MOUVEMENT NATIONAL ARMENIEN

POUR L'A.S.A.L.A.

JOURNÉE DU 24 AVRIL

11 heures Recueillement

sur la tombe du Général ANTRANIK

au Cimetière du Père - Lachaise

(Entrée Porte Gambetta)

18H.30: Manifestation (autorisée) devant le Consulat de Turquie

Départ: Angle de la Rue de Tilsitt et de l'Avenue de Wagram

(Métro: Charles de Gaulle - Etoile)

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԾԻԾԿՈՑՈՒՄ

Ապրիլ 25 կիրակի օր, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, եւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի : Ցաւարտ պատարագի եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ յուշարձանի առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ ծաղկեպսակի դնում :

Նոյնպէս կէսօրէ վերջ ժամը 13·30-ին դիւղի վերնմանատան Մեռեալներու յուշարձանին առջեւ ծաղկեպսակի դնում հոգեպարծութեան կողմէ, դպրութի անունով :

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Ընդառաջելով Վիէնի հայ համայնքի բաղձանքին, Ազգային Միութիւնը յաջողացած է սեփականացումը հողամասի մը «Ապրիլ 24 1915» փողոցին վրայ, որուն վրայ պիտի կառուցուի յուշարձան մը Ցեղասպանութեան զոհ 1·500·000 Հայերու յիշատակին :

Այս յուշարձանը իրագործման ընթացքի մէջ է, մակերեսած պղինձէ, 3,70 մեթր բարձրութեամբ, խարխոյը նեռարեալ :

Արուեստագէտը Թորոս (Թաստակէլէն - եան) արձանագործն է :

Բացումը կը կատարուի Մայիս 16, ներկայութեամբ եւ պատուոյ նախագահութեամբ ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶ-ի, Ազգային Ժողովի նախագահ եւ երեսփոխան - քաղաքապետ Վիէնի :

Հոգալու համար այս իրագործումին ծախքերը, կ'ապաւինինք ձեզմէ իւրաքանչիւրին օժանդակութեան : Առատաձեռն եղէք եւ այժմէն ձեր նուէրները ղրկեցէք ստորեւ դրուած հասցէին :

STELE DU GENOCIDE
UNION NATIONALE ARMENIENNE
Maison de la Culture
9, Rue du Cirque — 38200 Vienne

Կանխաւ շնորհակալութիւն :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ



ՅՈՐԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏԱԳԻՏ

ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ

Կիրակի Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15-ին :

Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթողիկոսական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Ճոբելեարը կը ներկայացնէ՝ Պ. ՍԵՐՈՎԲԻ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին՝

ԱՍՏՂԻԿ ՏԻՏԻԵԱՆ (սոփրանօ), ՄԻՀՐԱՆ ԻԼՄԱՃԵԱՆ (թէնոր), դաշնակով կ'ընկերանայ՝ ՍՈՆԱ ԹՈՐՈՍԵԱՆ :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ (պաս, Փարիզի օփերայէն) :

Հրաւիրատոմսերը հայթայթել Ս. Կ. երգչախումբի անդամներէն կամ Բաւլուեան գրատունէն : 9 ռիւ տը Թրեվիզ :

ANTENNE 2

Ուրբաթ, Ապրիլ 23, ժամը 12·45-ին, Հայերու ցեղասպանութեան շուրջ յատուկ ամպիր (նախատեսուած 4ԷՍ ժամ, բայց կախում ունի օրուան լուրերու կարեւորութենէն) : Նոյն իրիկունը նաեւ ժամը 18·30–ին, ուրիշ յատուկ ամպիր մը :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Հինգշաբթի, Ապրիլ 22, ժամը 19·40ին, ԷՖ - Էր - 3 (3-րդ կայան) Հայերը՝ իւրը Ֆրանսի մէջ :

COMITE DE LIASON

DES ASSOCIATONS ARMENIENNES

DES BOUCHES-DU-RHONE

LETTRE OUVERTE A TOUS LES ARMÉNIENS

Le Comité de Liason des Arméniens de Marseille et des Bouches-du-Rhône, organise à l'occasion du 24 AVRIL 1982, une cérémonie commémorative, qui aura lieu à 11h. dans l'enceinte de l'Eglise du Prado, devant le monument dédié aux martyrs du Génocide de 1915.

Comme en 1981, tous les courants et personnalités politiques seront présents.

Cette importante manifestation s'inscrit dans l'action que mène le Comité de Liason dans l'évolution de la Question Arménienne, dont la reconnaissance du génocide et la réparation du préjudice subi par le peuple arménien sont la pierre angulaire.

La démonstration d'un sens communautaire est une nécessité vitale pour la persistance de l'arménité.

En participant à cette manifestation du 24 Avril, à 11h. devant le monument de l'Eglise, vous soutenez notre action.

Le Comité de Liason assure l'ensemble de la communauté arménienne, de tout son dévouement pour une meilleure perception et un épanouissement de notre bien commun.

COMITE DE LIASON

Le Président:

Prof. ROBERT ASSADOURIAN

LES ARMÉNIENS

HISTOIRE D'UN PEUPLE MÉCONNU OU LE COMPLOT DU SILENCE

Projection du film «ARMENIE 1900»

de Jacques KEBADIAN

Débat animé par Nick MALOUMIAN

Secrétaire Gal. de la LICRA, Prof. à Paris XI

Avec la participation de:

— **Michel PAZOUMIAN, Président du CRDA**

— **Jean-Pierre RICHARDOT,** Journaliste-Ecrivain

— **Yves TERNON,** Ecrivain

Récital de la Chorale «ANI»

MERCREDI, 21 AVRIL A 20 H. 30

au Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux

25, Avenue Victor Cresson

L'Entrée sera libre

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ 90-ԱՄԵԱԿԸ

Մայիս 4–ին ժամը 20–ին :

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

Une Journée à Germigny

La Section Croix-Bleue de Bagneux-Cachan

Organise

LE DIMANCHE 2 MAI

UNE SORTIE A GERMIGNY-LES-PRES (LOIRET)

avec visite de l'Eglise d'architecture arménienne

Participation: Voyage + Déjeuner

100 F. pour les adultes

50 F. pour les enfants jusqu'à 6 ans

Transport en car

Rendez-vous:

— **8 h. : à Bagneux, devant «Les 3 Cinémas»**

— **8h30: Porte-d'Orléans, devant la statue du Général Leclerc**

Réservation obligatoire avant le 25 Avril

Renseignements et Inscriptions auprès de:

— **Mme. Anahid TOROSSIAN - 665.13.26**

— **Mme. Anaïs STATIAN-BESNARD - 665.04.27 (après 18 h.)**

VENEZ NOMBREUX!

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
22
JEUDI
22 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.154

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15 154

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԱԿՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ «ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Երէկ քանի մը տողով արձագանգ հանած էինք, Իրանի նախկին Արտաքին Գործոց նախարարին՝ Սաատեղ Կոթպզատէի վերաբերեալ կատարած խոստովանութեան: Պարզ է որ նման «խոստովանութիւն» մը անգամ մը եւս, ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնէ Իրանի վրայ, ուր կայական կարգադրութիւնները կը չափանակուին իսլամական յեղափոխութեան ոգիին ի վեր: Բազմաթիւ թերթերու կարծիքն, կը Մոնտ կը վերլուծէր կացութիւնը, երեքշաբթի իրիկուան իր էրոնիֆիճ մէջ: Կոթպզատէի խոստովանութիւնները չեն կոչուած լուսաբանելու Յոմէյնիի դէմ պարաստուած դաւին մութ ծալքերը: Աւելորդ ի՞նչ կարեւորութիւն կայ թէ ոմն յայտարարութիւններուն մը, որու դէմքն կը սպառնայ վտանգը, երկրի մը մէջ, ուր տարբական երաշխաւորութիւններն իսկ չկան անկախ արդարութեան մը, ուր «իսլամական դատարանները» հակակշռէ դուրս կը բանին, ուր դատապարտումները կը յայտարարուին փաստաբաններու, լրագրողներու եւ ամբաստանեալին հարազատներու բացակայութեան: Համառօտ դատավարութիւններ, կազմակերպուած դռնփակ, երբեմն քանի մը վայրկեան միայն կը տեւեն եւ կը հրապարակուին քանի մը ժամ ետք, առանց վերաքննութեան, դատապարտեալին մահավճիռին գործադրութեամբ:

×

Կոթպզատէ քաշ գիտէ այդ կացութիւնը եւ դատարանին նախագահը՝ Ռէյշահրի, «խոստովանութիւններէն» քանի մը ժամ առաջ, չէ ծածկած թէ եթէ Կոթպզատէ դատապարտուի ի տես իրենց ձեռք անցած փաստաթուղթերուն, կը գնահատուի:

×

Շահրի ձեռքն եղող թղթածրարէն ինչ որ ծանօթ է, խնդրոյ առարկայ է: Ճիշդ է, որ Արտաքին նախկին նախարարը երբէք չէ ծածկած իր ընդդիմութիւնը իշխանութեան գլուխ գտնուղ կառավարութեան նկատմամբ: Անկարելի ալ չէ, որ չհամներ ստեղծած ըլլայ զանազան ընդդիմադիրներու հետ, պայքարելու համար վարչակարգին դէմ: Բայց ի՞նչպէս կարելի է հաւատալ որ նախատեսած ըլլայ իսկամբ Յոմէյնին սպաննել, որու առաջին աշակերտներէն էր եւ որու կը պարտի ամէն ինչ՝ «օդը հանելով» ժառանգի ամբողջ թագը, ուր մնայուն կերպով կ'ապրին աւելի քան քսան հազար հոգի:

×

Ծանկանչական է, որ բազմաթիւ անճշտութիւններ, որոնց հաւատարմութիւնը վարչակարգին նկատմամբ կասկածի տակ չի կրնար առնուիլ, ինչպէս Մէճլիսի (Ժողովրդարան) նախագահ՝ հոճաթոլիսլամ Հաշեմի Ռաֆսանճանի, կը յանգնան չատ ծանրակշիռ բնոյթ չտալ դաւին, զայն նկատելով «յիմար նախաձեռնութիւն» որ չյաջողելու որեւէ կարելիութիւն չունէր: Առայժմ կրցած են յանգցուցը չգոնել նախկին նախարարապետ՝ Մեհտի Պազարկան եւ անոր Արտաքին նախարարը՝ Իպրահիմ Եազտի, զոր այսթոլա Յալխալի կ'ուզէր բանտ դնել Կոթպզատէի քով: «Իսլամական Հանրապետութիւն» թերթը, որ պաշտօնական օրգանն է նոյնանուն կուսակցութեան, բողոքած է նոյնանուն կուսակցութեան, բողոքարձրացուցած է անոնց դէմ, որոնք կ'ուզեն այսթոլա Շ. Մատարին, փեսան եւ Զոմի կղերին անդամներն ալ մղել այս խնդիրին մէջ, այն դաղափարը առաջ տանելով թէ նման պարագայի մը, ամբողջ կղերը կը վնասուէր նման ամբաստանութիւններէ: Ղոմի այսթոլան, որու մասին խօսք եղած էր եւ որ չիի հոգեւոր պետերու ամէնէն յարգուածներէն մէկն է, իրանի մէջ, բացարձակապէս հերքած է նման մեղադրանքներ:

Այն տպաւորութիւնը կայ, որ կարգ մը կրօնաւորներ, ամէնէն անզիջողներէն, կ'ուզեն օգտուիլ իրաքի վրայ իրանեան բանակի տարած յաղթանակէն, ներքին հաշուեյարդարներ ընելու եւ իշխանութեան պայքար տանելու համար:

×

Ի՞նչ մանրամասնութիւններ կուտար Կոթպզատէ, իր «խոստովանութեան» մէջ: Կը պատմէր թէ երկու սպաներ, զինուորական կազմակերպութեան մը պատկանող, չփման մէջ մտած են իրեն հետ զինքը վստահեցուցած թէ այսթոլա Շարիաթ Մատարի ըսած է իրենց, թէ ոչինչ կրնայ ընել իրենց ծրագրին իրագործման համար բայց՝ եթէ յաջողին, զօրավիգ կը կենայ իրենց: Այս յայտարարութիւններէն ետք, բանակի յեղափոխական դատարաններու նախագահը մտուլի ասուլիս մը տուած է, ուր չեչտած է թէ չի խորհիր, որ Մատարի տեղեակ պահուած ըլլայ դաւէն, բայց, անկատած, իր անմիջական շրջանակը մատ ունի: Քննութիւնն ալ կը չարունակուի այս ուղղութեամբ: Կոթպզատէ ըսած է նաեւ թէ ընդունած էր, սկիզբէն իսկ, Յոմէյնին սպաննելու առաջարկը: Ցետոյ, մտածեր է եւ ուզեր է որ խնայուի, առանց դիտնալու թէ ի՞նչպէս պիտի ընէ: Նախատեսեր են պաշարել իմամին բնակարանը, յարձակիլ յեղափոխութեան պահապաններու կեդրոններուն վրայ: Հարկ եղած զէնքերը կային, ըսած է նաեւ Կոթպզատէ, իսկ պակսած զէնքերու համար մը տուեր են Հեկտոր Վիլալոնի մը որ չէ կրցեր հայթայթել, որովհետեւ դրամը չէր ստացած: Վիլալոն, որ փարիզ հաստատուած արժանթինցի գործիչ մըն է, «կատաղի խելագարութիւն» որակած է մեղսակցութեան այդ մեղադրանքները:

×

Նոր լուրերու համաձայն, Շարիաթ Մատարի կորսնցուցած է իր կրօնական տիտղոսները եւ այդ պատճառ եղած է, որ Թաւրիզի մէջ իր կողմնակիցները (ինք պարագլուխն է թրքախօս 13 միլիոն Պարսիկներու) իրենց խանութները փակեն: Մատարիի տղաներէն մէկը, որ արեւմտեան Գերմանիա կ'ապրի յայտնած է թէ 82 տարեկան հայրը, երկուշաբթի վեց ժամ հարցաքննուած է:

Շարիաթ Մատարի, 1979-էն ի վեր, դվխաւոր ընդդիմադիրը այսթոլան է Յոմէյնիի դէմ: Միշտ, ըստ տղուն, Կոթպզատէի մէկ բարեկամ կրօնապետ մը հանդիպած է Շարիաթ Մատարիի եւ յայտնած վարչակարգը տապալելու անորոշ ծրագիր մը եւ Մատարի ըսած է անոր՝ ոչ գործնական է ոչ ալ նպաստաւոր Իրանի շահերուն:

×

Փարիզի իրանեան կարգ մը շրջանակներու համաձայն, Իրան – Իրաք ճակատին վրայ իսկ, 52 սպաներ ձերբակալուած են Ապրիլ 19-ին, երբ հեռատեսիլէն կը ներկայացուէր Կոթպզատէի «խոստովանութիւնը»:

×

Ոմանք լաւ չեն հասկնար թէ Կոթպզատէ ինչո՞ւ «մատնած» է Շարիաթ Մատարին բայց կասկած չկայ նաեւ թէ Արտաքին նախկին նախարարը շատ ի վիճակի չէ իր ուզածը ըսելու եւ հաւանական է որ զեկավարները մինչեւ ծայրը կ'ուզեն երթալ եւ այս առթիւ վերջնապէս ընջել «Շարիաթ Մատարի հոսանքը»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՔԻԱԹՈՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ԱՊՐԻԼ 16 - 19)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուայի Լոմոնոսով համալսարանի մշակոյթի պալատին մէջ տեղի ունեցած է Հայաստանի նուիրուած երեկոյթ մը: Ներկաներ ցուցադրուած նկարներու միջոցով ծանօթացած են Հայաստանի կեանքին ու արձանագրած յառաջդիմութեան. տեղի ունեցած է Հայաստանի նուիրուած դիրքերու, յիշատակի նուէրներու, սալերու վաճառք: Ամէնուրեք հնչած է հայկական երաժշտութիւն: Զանազան լսարաններու մէջ խօսուած է Հայաստանի պատմական յուշարձաններու, բանաստեղծութեան, երաժշտութեան մասին եւ ցուցադրուած են «Հայաստանի աչքերը» եւ այլ փաստանկարներ: Երեկոյթին բացումը կատարած է Համալսարանի դասախօս քիմիագէտ Վ. Պետրոսեան, ներկայացնելով օրուան հիւրերը՝ ակադեմականներ Յովհաննէս Կնունեանց, Տիգրան Աչառուրով, Մորհ. Մխիթեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի թղթակից անդամներ Անդրէյ Գոնչարի, Կամօ Դեմիրճեան եւ ուրիշներ: Ապա խօսք առած է Համալսարանի անձնակազմին կողմէ Փրոֆ. Ֆ. Վոլկով եւ անդրադարձած Մոսկուայի եւ Երեւանի համալսարաններու միջեւ ստեղծուած դիտական կապերուն եւ համագործակցութեան: Երեկոյթը վերջ գտած է համերգով:

×

ՀՐԱՉԵԱՑ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ԳԱՐԷՆ ՊԱՏԿԵՐԱԳԻՐՔԸ

Հայաստանի քաղաքներու եւ գիւղերու կառոյցներու պատերուն փորագրուած հազարէ աւելի հարթաքանդակներ ու նախշեր ստեղծուած են Հրաչեայ Ստեփանեանի ձեռքով: Փորագրիչ վարպետը զանազ առած է իր լաւագոյն գործերու պատկերագիրքին մէջ: Արուեստագէտները զինք կը կոչեն «քարէ պատկերագիրքի տէր»: Երեք տասնամեակի ընթացքին Հրաչեայ Ստեփանեան զանազան նախշեր ստեղծած է պատմա-առասպելական, բանահիւսական եւ գրական նիւթերով: Մոսկուայի Արեւելքի ժողովուրդներու Արուեստի Թանգարանին մէջ ցուցադրուած է քարէ «ժանեկահիւս» ափսէ մը, որուն վրայ ան փորագրած է տեսարաններ ռուս առակագիր Իվան Կռիլովի գործերու թեմաներով: Ճարտարապետներու համագործակցութեամբ վարպետը հեղինակ դարձած է փոքր չափերով բազմաթիւ գործերու՝ աղբիւրներ եւ ցայտաղբիւրներ: Իտալիոյ Քառարա քաղաքին մէջ, որ ղուգորդ է Երեւանի, գետեղուած է պազալթակուռ աղբիւր մը, որուն վրայ ծաղիկներ ու խաղողի վազեր փորագրած է Հրաչեայ Ստեփանեան:

×

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Ամերիկեան հրատարակչական մը անգլերէն լոյս ընծայած է Սիլվա Կապուտիկեանի բանաստեղծութիւններէն հատընտիր մը: Բանաստեղծուհիին գործերը ցայժմ հրատարակուած են Մորհ. Միութեան եւ արտասահմանի երկիրներու մէջ քառասուն լեզուներով: Իր գործերուն մասին խորհրդային բանաստեղծ Կայսին Կուլին ըսած է. «Կարդալով բանաստեղծուհիին գործերը, ես կարծես կը չօշափեմ Հայոց երկրի քարն ու խոտը, անոր լեռնալանջերու ճիւնը, կը զգամ անոր ուրախութիւններուն եւ ճախորդութիւններուն մասնակից»:

×

ԵՂԷԳՆԱՁՈՐԻ ՇԱՐԱՆԿԱՐԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Հայաստանի «Ժողովրդական կոլեկտիւ»ի կոչումի հնորհուած է Եղէգնաձորի չարժանկարի արուեստանոցին, որուն անդամները պատրաստած են Հայաստանի փառատօներու եւ համամիութենական մրցանակներու արժանացած ժապաւէններ: Հանդիսականներ մասնաւորաբար գնահատած են անոնց չարժանկարներէն «Երազանք»ը եւ «Դիրեկտորը»: Ներկայիս կը պատրաստուի «Կիկոսի մահը» կարճ ժապաւէնը, ըստ Յովհաննէս Թումանեանի նոյնանուն հէքեաթին: Հայաստանի մէջ կը բանին աւելի քան քսան նման արուեստանոցներ, որոնց նկարահանած ժապաւէնները ցուցադրուած են Մորհ. Միութեան մէջ, Զեխոսլովաքիա, Պուլկարիա, Հունգարիա եւ Ֆրանսա:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

30 ՔԻԻՐՏԵՐ «ՄՈՆՏ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ ԿԸ ԳՐԱԻԵՆ

Երեքշաբթի ցերեկուան մօտ, չուրջ երեսուն քիւրտ դործիչներ, քրտական բանուորական կուսակցութեան կողմնակից եւ համակիր թուրքեր գրաւած են Մոնտի հոլը, ուշադրութիւն հրաւիրելու համար այն հալածանքին վրայ, որու ենթակայ են Քիւրտերը արեւելեան Թուրքիոյ մէջ: Բացած են հսկայ պաստառ մը, ուր գրուած էր.- «Կը բողոքենք Տիարպէքիրի բանտին մէջ գործուած բռնութեան դէմ»: Հոն բանտարկուած 447 Քիւրտերու դատը կը տեսնուի ներկայիս եւ 97 մահապատիժ ուզուած է: Նոյէմ ապաստանած քիւրտ գրագէտ մը յայտարարած էր թէ Տիարպէքիրի բանտը գտնուող 38 Քիւրտեր ցմահ չարչարանքի ենթարկուած են («Յառաջ» Ապրիլ 8): Ըստ Փարիզի քիւրտ գործիչներու, իշխանութիւնները Տիարպէքիրի բանտին մէջ «չարդած են քրտական բանուորական կուսակցութեան երեք պարագլուխները՝ Մազլում Տողան, Քեմալ Փիր եւ Հայրի Տուրմուշ պարանով խեղդելով զանոնք, չարչարելէ ետք»:

Այս գործիչները կ'ուզեն որ չէզոք պատուիրակութիւն մը Տիարպէքիրի զինուորական բանտը երթայ, ամէն մէկ թերթ թղթակից մը ղրկէ եւ նաեւ դեղօրեաքի եւ ուտեստեղէնի առաքում ըլլայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ գոհ չեն նախարարապետ՝ Մօռուայէ, որ իր ըմբռնումը պարզած էր Մոնտի մէջ յօդուածով մը: Ժոսփէն եւ Փոլիբրէն, նաեւ Ժոքս կը գտնեն թէ կառավարութիւնը մէկ ձայնով պէտք է արտայայտուի:

«ՔՈԹիՏիէն ՏԸ ՓԱՐԻ» Ապրիլ 21-ի իր թիւին մէջ «Ակնարկ՝ Իլ – տը - Ֆը - բանսի 80·000 Հայերուն վրայ» խորագրով, կը ծանուցանէ Ապրիլ 22-ի եւ 23-ի յայտագրերը, զորս Թէլ-Էֆ - 1 եւ ԱՆԹԻՆ 2 պիտի սփռեն:

Նոյն Նյուսնաեր Շոսի Տան

(Ի. Եր. Վերջ)

Մեզ հետ միասին շտեմարանի ... մատուցողն էր, ով ներս էր մտել մեզ հետ միասին, ինչպես նաև մի ուրիշ անձնավորություն, որ ներս էր մտել մեզանից հետո։ Ես ուշադրություն չդարձրի նրանց վրա, որովհետև ամբողջ ուշադրությունս կենտրոնացրել էի ինձ ուղղված հարցերի վրա։ Ինձ հարցնում էին, թե ինչ եմ ուզում, ինչ եմ ուզում ստանալ։ Ես պատասխանեցի, որ ուզում եմ ստանալ Ռոմանի Ռոմանովիչ Ռոմանովի հասցեն։ Ինձ ասացին, որ նրա հասցեն գրասենյակում չկա, որ նա ապրում է իր տանը, և որ նրա հասցեն կարելի է ստանալ միայն հեռախոսով։ Ես ասացի, որ ինձ հեռախոսը պետք չէ, որ ես ուզում եմ գնալ նրա տուն և անձամբ տեսնել նրան։ Ինձ ասացին, որ դա անհնար է, որովհետև նա հիվանդ է։ Ես ասացի, որ ինձ հիվանդությունը չի վախեցնում, որ ես ուզում եմ նրան տեսնել։ Ինձ ասացին, որ նա ընդունելության ժամերին չի ընդունում։ Ես ասացի, որ ինձ ընդունելության ժամերը չեն հետաքրքրում, որ ես ուզում եմ նրան տեսնել հենց հիմա։ Ինձ ասացին, որ նա ոչ ոքի չի ընդունում։ Ես ասացի, որ ես ոչ ոքի չեմ, որ ես ուզում եմ նրան տեսնել։ Ինձ ասացին, որ նա ոչ ոքի չի ուզում տեսնել։ Ես ասացի

«ՀԱՅԵՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ»

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԻ 2ՐԴ ԲԱԺԻՆԸ

—×—

Հայկական Շարժանկարի Հիմնարկի կազմակերպած միջազգային փառատօնի երկրորդ բաժինը տեղի ունեցած է Մարտ 26-28 (Առաջին բաժինին արձագանգած ենք «Ցառաջ»ի Ապրիլ 14-ի թիւով):

Մարտ 26-ին ցուցադրուած է Պարսկաստանի մէջ պատրաստուած «Տէտ Էնտ» ժապաւէնը, որուն դէմաւոր դերասանուհին է Մէրլի Ափիկ, դափնեկիր Մոսկուայի շարժանկարի միջազգային փառատօնի դերասանուհիի մրցանակին: Այնուհետեւ ցուցադրուած է «Ծը Նէքթ ման» ժապաւէնը, պատրաստուած Յուսնամեան մէջ, որուն գլխաւոր դերասանուհին դարձեալ Հայուհի մըն է՝ Ատրիէն Պարսո: Երկու դերասանուհիները շարժանկարներու ցուցադրութենէն ետք հրաւիրած են պատրաստական աշխատանք – ներու մասին:

Մարտ 27-ին ներկայացուած է Աչտա Իսլուսարեանի եւ Բագրատ Յովհաննիսեանի բեմադրած «Աչտան արեւ» շարժա – պատկերը (Հայատանէն): Փրէզիտիոլ Հա – մալարանի դասախօս Տօքթ. Տիգրան Թալմէեան կարգ մը տեղեկութիւններ տալէ ետք ներկայացուցած է Ուիլեըմ Սարոյեանի արտադրած եւ բեմադրած «Կատ ճապ» կարճ ժապաւէնը:

Ժամը 16-ին ցուցադրուած են Սեդրակ Վարդեանի «Կամիտաս» եւ «Անոյշ» շարժանկարները: Մ. Վարդեան առաջին անգլ ևգած է որ հայերէն ժապաւէններ պատրաստած է Միացեալ – Նահանգներու մէջ:

Ժամը 18·30-ին տեղի ունեցած է արտադրողներու սեմինարը, զոր վարած է Վինտա Շահինեան: Ներկաները տեղեկացան, որ արտադրած է վաթսունէ աւելի տեսակէտի ժապաւէններ, չորեքան տեսակութիւններ տուած է շարժանկար արտադրու արուեստին մասին: Ապա ցուցադրուած է իր արտադրած մէկ ժապաւէնը:

Մարտ 28-ի յայտագիրը սկսած է Րի – չըրտ Սարաֆեանի «Վանիչինկ Փօյնթ» շարժանկարի ցուցադրութեամբ, որմէ ետք ներկայացուած է բեմադիր Նիկոլ Պէդնեանի մէկ ժապաւէնը:

Ժամը 15·30-ին տեղի ունեցած է դե – րասանուհու սեմինարը, որուն մասնակցած են Գարէն Քոնտագեան, Մէրլի Ափիկ եւ Պաք Քարթալեան: Սեմինարը վարած է Ալեն Վարդանեան:

Ժամը 18-ին ցուցադրուած է «Նայթ – ֆիր» շարժանկարը, որ մօտ կէս ժամով թնդհատուած է, երբ բեմ եկած է գլխաւոր դերասանը՝ Մայք Քանըրզ (Օհան – եան), ծանօթ Մանիքոր: Շարժանկարին մասին տեղեկութիւններ տալէ ետք Մայք Քանըրզ բեմ հրաւիրած է Փորժ Կոպարենցը: Ֆրանսահայ ծանօթ երաժիշտը յօրինած է 150-է աւելի չար – ժանկարներու եղանակները, ինչպէս նաեւ Շարլ Ազնաւուրի կարգ մը երգերու երաժշտութիւնը: Քանըրզ և Կոպարենց համեմի մը ստեղծած են:

Ապա ցուցադրուած է Լեւոն Թոքաթ – լեանի «Թր ատըը ատյտ աֆ հէլ» շար – ժանկարը, որուն մասին մանրամասն տեղեկութիւններ տուած է բեմադիրը:

Փառատօնը յաջողութիւն մը եղած է, իբարու քով բերելով շարժանկարի ար – ուեստի հայ մշակները:

ՇՈՒՆԵՐԸ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐԸ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

– Շուները մայր չըլլա՛ն, կ՚ըսէր լու – սահոգի մայրս, ամէն անգամ որ անա – կընկալ դէպքի մը կամ լուրի մը հետեւանքով կը սկսէր սիրտ հատցնել իր չորս զաւակներէն մէկուն կամ միւսին համար:

Մայրերու ու զաւակներու յարաբե – րութիւններու մասին գրուած թօն մը ծանրութեամբ գրականութեան մէջ, չեմ կարծեր որ պռնուի նախազառութիւն մը, որ այսքան դիպուկ կերպով բացատրէ մօր մը հոգեբանութիւնը: Մայրս իր ամբողջ կեանքը անցուց իր զաւակներուն մասին մտմտալով: Եւ առանձին չէր բնականաբար: Աշխարհի բոլոր մայրերը իր հետ էին, կը բաժնէին իր ճակատագիրը, իր մտմտուքները, գանոնք զգա – լով իրենց սեփական մորթին վրայ, իրենց սեփական երդիքին տակ: Սէրն ինչ տառապանք էր մօրս համար. բաւ էր որ ուշանայիր, քանի մը օր իրեն այցելելու, բաւ էր որ քանի մը օր մոռնայիր հեռաձայնով զինքը փնտռել, խակոյն կը զբաղտրաստանար.

– Զաւակս հիւանդ է, կ՚ըսէր ծունկը ծեծելով, գլուխս գլխուն վրայ փորձանք մը կայ, անպատման բան մը կայ, այլասէս անպատման կը փնտռէր դիս:

Շուրջիններէն ի զուր հանդստացնել կը ջանային զինքը, «Զաւակդ չատ լաւ է, բան մըն ալ չունի, քիչ մը բաղմաղրաղ է, այդքան» կ՚ըսէին: Զէր հաւատար: Զէր հաւատար մինչեւ որ դուն դէպքը լսելով հեռաձայնին ընկալուչը չվերցնէիր, կամ մինչեւ իր քով երթալով հասակդ ցոյց չտայիր:

Այն ատեն կը հանդարտէր, գլուխը կը ճօճէր.

– Շուները մայր չըլլա՛ն, կ՚ըսէր ո՛ – րախութեամբ:

Նոյնը կը պատահէր իր զաւակներուն երջանիկ օրերուն: Ամէն անգամ որ ուրախութիւն մը կը պատահէր հօրեղբայրական տան երդիքին տակ, ամէն անգամ որ անիր սիրելի զաւակները իր ճաշասեղանին չուրջ ուրախ զուարթ բոլորուած կը տեսնէր, կը մտահոգուէր ապագային դալիք անորոշ վտանգներու մտածումներով: «Աստուած ձեզ պահէ, գիշեր ցե – րեկ կ՚ապօթեմ որ դէշ բաներ չպատահին» կ՚ըսէր տխուր աչքերով: Ի զուր էին ջանքերը կը ջանային զինքը հանդստացնել, ի զուր կը մեղադրէին որ անտեղի կերպով տխուր մտածումներու կը յանձնուի: Ան գլուխը կը ճօճէր.

– Շուները մայր չըլլա՛ն, կ՚ըսէր ժըպտիլ չկանալով:

Մենք չէի՞նք գիտեր թէ ինչ կը նշանակէ մայր ըլլալ: Գիտէինք, լաւ կը պատկերացնէինք: Գիտէինք մանաւանդ որ, եթէ մայր մը, անցեալի մէջ անգամ մը տառապած է, եթէ մութ օրեր տեսած է, այլեւս միշտ կը վախնայ ապագային: Եւ մօր մը համար, ապագայ կոչուածը, ո՛չ թէ իր, այլ իր զաւկին ապագան է: Իր զաւկին ներկա՛ն է: Գիտէինք ու կը հասկնայինք որ մայրական երանութիւն մը գոյութիւն չունի առանց մայրական անձկութեան: Ուստի չէինք առարկեր այն չափազանցեալ հեռաքերը – քրութեան ու հոգածութեան դէմ, զոր ան ցոյց կուտար ամէն վայրկեան: Թէեւ կը պատահէր որ անհանգիստ ըլլայինք ատկէ, բայց չէինք առարկեր: Պարբերաբար կը ջանայինք բացատրել թէ որքան չափազանցութիւն կար ատոր մէջ, բայց չէինք յամառեր: Երբեմն գոհ ալ կը մնայինք, կը զգայինք որ մայրական այդ անխարդախ սէրն ու հոգածութիւնը կը չոյէր մեր արժանապատուութիւնը, հազար բան կ՚ուզեցնէր զաւկի մը անգիտակից այն երջանկութեան վրայ, որ կը բխի սիրուած ըլլալու, պաշտամունքի առարկայ մը դարձած ըլլալու անդրադարձումէն: Եւ կը քալէինք մեր ճամբան, ամէն բոպէ զգալով որ մեկի հետ կուզար նաեւ իր մեր մասին մտածումը: Եթէ լաւ բան մը պատահէր մեր կեանքին մէջ, կը փութայինք լուր տալ իրեն, որպէսզի ուրախանար: Որեւէ յաջողութիւն մեզ այնքան չէր ուրախացներ իր բերելիք բարիքին համար, որքան կ՚ուրախացնէր հեռապատկերովը այն երջանկութեան, զոր ան պիտի պատճառէր մեր մօր: Իսկ եթէ անյաջողութիւններ ունենայինք, մտահոգիչ որեւէ լուր ստանայինք, կամ եթէ չար բան մը պատահէր մեր կեանքէն ներս, ամէն ինչ կ՚ընէինք իրմէ պահելու համար այդ չար լուրը: Այդ պարագային, դժբախտութիւնը ինքզ՝ այնքան դառն չէր թուեր մեղի, որքան զայն պահելու դժուարութիւնը:

Լամ ու արցունքս աղի ծով դառնայ,
Միայն թէ մայրս վիշտս չիմանայ...

կրնայինք ըսել, բանաստեղծին նման, այդ պահուն: Բայց ի՞նչ օգուտ: Մայրս արդէն կ՚ը զգար հեռուէն: Կար – ծես անտեսանելի ալիքներ յանկարծ լուր կը հասցնէին պատահած չար բանէն: Եւ երբ կը զարմանայինք իր այդ զերզգայնութեան դիմաց, ան գլուխը կը ճօճէր մտահոգութեամբ.

– Ա՛խ, ես գիտեմ, կ՚ըսէր, ես չե՞մ հասկնար, ես մայր եմ: Շուները մայր չըլլա՛ն...:

Ռ. Հ.

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՆ – ԻՐԱՔ պատերազմի Շուշի ճակատին, Մարտ 29-ին նահատակուած է հայ զինուոր մը՝ Ռաֆիկ Ռուշիդ Զադէ: Ծնած էր 1958-ին՝ Ուրմիա: Ուսումը առած է Թեհրանի «Մանուչիան», ապա՝ Ֆերդուսի եւ Բահման դպրոցներու մէջ: Անցեալ տարի ուսման աւարտին մտած էր զինուորական ծառայութեան մէջ: Թաղումը կատարուած Ապրիլ 2-ին, Թեհրանի Նոր Բուրաստան գերեզմանատունը եւ մարմինը ամփոփուած նահատակներու շարքին:

ՄԱՀ ԵՂԻՍԱԲԷԹ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՀՌՈՄ.– Երջանկայիշատակ Կարդ. Ազաճանեանի քոյրը մեռաւ Աւագ Հինգշաբթի, եւ Աւագ Շաբաթ առաւօտ ալ ժամը 8·30-ին Հռոմի Լեւոնեան վարժարանի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ անոր յուղարկաւորութեան արարողութիւնը՝ մասնակցութեամբ չորս վարդապետներու: Միսակաւոարութեան ներկայ էին վարժարանի մեծաւորներէն, ուսանող – ներէն եւ Անարատ Յղութեան Միաբանութեան հայ քոյրերէն զատ՝ Հաւատամփոյս Ս. Ժողովին ենթաքարտուղարը՝ Սքալցոթթօ գերապայծառը, Միխթար – եան Ուխտի կոմիկ հայր Նիկողոս Գեղեայեան, հռոմաբնակ հայ հաւատացեալներ եւ բարեկամներ:

Լիոնի Նարեկեան վարժարանի տեսուչը՝ Գէորգ Վրդ. Զապարեան իր դամբանականին մէջ՝ վեր հանեց թէ ինչպէս ողբացեալը վայելած էր ըլլալ Լեւոնեան վարժարանի ըլլալ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու՝ սէրն ու գուրգուրանքը մանաւանդ իր կեանքի վերջին օրերուն: Արարողութենէ ետք անոր մարմինը փոխադրուեցաւ Հռոմի գլխաւոր գերեզմանատունը եւ ամփոփուեցաւ հայ քոյրերու դամբարանին մէջ:

×

Ողբացեալը Ախալցխա ծնած էր 1893ին: Անոր հօր անունն էր Յարութիւն եւ մօր անունը՝ Իսկուհի: Իր նախնիքը կարինէն հոն գաղթած էին 1829-ին ռուս եւ Թըրքական պատերազմին հետեւանքով:

1961-ին Իտալիոյ Արտաքին Գործոց նախարարութեան միջամտութեամբը կըրցած էր Հռոմ գալ, ուր տասը տարի շարունակ վայելեց իր եղբօր՝ Կարդ. Աղաճանեանի սէրը ու գորովը մինչեւ ատոր մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 16, 1971-ին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

– Հոն, Գարափունարի Իպրահիմ փաշայի խոնախին մէջ, էն տեսակ բաներ կ՚ընէր, որ տեսողները ափ ի բերան կը մնային, – չարունակեց Կիւլլին: – Տես – նես, քարերով չինուած Իպրահիմ փաշայի դորգային մէջ, մէկէն իրական պատան մը կը չինէր, ամբերուկներով, վառունդներով ու չամանիներով: Յետոյ՝ կ՚եկէր փոթորիկ մը, ու այդ բոլորը կ՚ուերէր յանկարծ: Տեսնես, էս անգամ ձամբայ մը կը ձգէր ուրկէ կ՚անցնէր կարան մը զնկլտան գանկերով եւ ուզած – րով: Ես, ալլա, էս բոլորը չէր բաւեր, օր մըն ալ քաղաքն ամբողջ հաւաքեց ու ինք մաս վառուած փուռի մը մէջ: Եղբայրս եւ էդ չէյխը էնքան լաւ բարեկամներ էին, որ եղբայրս չէյխութիւն սորվելու ելաւ նոյն հրաշքներով: Եղբայրս կը հաւաքէր տան ծառաները, անեցիները ու կ՚աշխատէր պօտտան մը բերել մեր բակին մէջ: Մենք բան չէինք տեսներ, նոյն սազերը եւ նոյն ջրհորը, նոյն դերանները, որ բակին մէջ ձգուած էին տարիներով: Էս չէյխը, օր մըն ալ ճամբու վրայ կեցած, սկսաւ ինծի նայիլ: Էն օրերուն հազիւ 14 տարու էի: Էյիլ: Էն օրերուն հազիւ 14 տարու էի: Էյիլ: Էն օրերուն հազիւ 14 տարու էի: Էյ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Օբ. Աբրինէ Սիմիթեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու - տայ իր սիրեցեալ մօր՝

ՋԱՐՈՒՀԻԻՆ

եւ անմոռանալի եղբայրներուն՝

ԿԱՐԱՊԵՏ եւ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՍԻՄԻԹԵԱՆԻ

մահուան 6-րդ տարելիցներուն առթիւ, ինչպէս նաեւ իր մօրաքրոջ տղուն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Ապրիլ 25, Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցին մէջ (Փրատօ) :

MESSE

A NOTRE-DAME DE PARIS

DIMANCHE, 25 AVRIL, A 16 H.

Avec assistance au trône de:

Son Excellence Mgr. JEAN-MARIE LUSTIGER

Archevêque de Paris

qui donnera l'Homélie

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՕԳԵԿՈՉՈՒՄ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Ապրիլ 25 կիրակի օր, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, եւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի: Ցաւարտ պատարագի եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ յուշարձանի առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ ծաղկեպսակի զետեղում:

Նոյնպէս կէսօրէ վերջ ժամը 13·30-ին գիւղի զբօսավայրի Մեհեանները յուշարձանին առջեւ ծաղկեպսակի զետեղում Հոգաբարձութեան կողմէ, պաղուխի անունով:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒԼ

Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի:

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ՄԱՐՍԷՅԼ

Շաբաթ, Ապրիլ 24, առաւօտ ժամը 9-ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ.- ՎԱՋԻ Մ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Ապրիլ 29, ժամը 15·00-ին Հայ Մշակոյթի Տունը : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին :

Օրակարգ.- 1.- Ջեկուցում: 2.- Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

CENTRE CULTUREL

ST. MESROB

10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

Jeudi, 22 Avril, à 20h.45

FILM SONORISE

Commentaires de Mme. B. Bricout

« LES ARMENIENS EN CILICIE »

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Մեր բոլոր ազգակիցները կը հրաւիրուին խուռներամ մասնակցիլ ի պաշտպանութիւն Հայ Դատին եւ Ապրիլ 24-ին Անծանօթ Զինուորի Բոցի արծարծման արարողութեան ի յարգանս մեր բիւրաւոր նահատակներուն եւ պատերազմի դաշտին թնկած հայ եւ ֆրանսացի զոհերուն :

Այս տարի Ապրիլ 24-ը զուգադիպելով Շաբաթ օրուան՝ արարողութիւնը կը կատարուի փողերախումբի ինչպէս նաեւ ֆրանսական պինուորական ուրիշ ընկերակցութեանց մասնակցութեամբ :

Բոցի Կոմիտէէն խնդրուած է նկատի ունենալ Ապրիլ 24-ի հայութեան համար յուշի եւ սուգի օր հռչակուած ըլլալը իշխանութեանց կողմէ :

Ժամադրավայր. – 24 Ապրիլ 1982, ժամը 17·45-ին Շան զ'Ելիզէէ եւ Պալզաք փողոցի անկիւնը :

Բոցի Կոմիտէի կանոնագրութիւնը խստօրէն կ'արգիլէ պաստառի պարզում ու լոզունգի արձակում :

Ա ՊՐԻԼԵԱՆ Ո ԳԵԿՈՉՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ

Ժամը 15-ին Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս- Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պատարագ :

Ժամը 20·30ին ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ կավոյի սրահը :

45 rue la Pochefoucauld, Փարիզ 8-րդ

Իսիէն օթոբաս կը մեկնի ժամը 19·30-ին, եկեղեցիին առջեւէն : Արնուվիլէն, քաղաքապետարանին ձրի տրամադրած օթոբասը ժամը 19·15-ին կը մեկնի Լէօ Լակրանժ մարզարանէն :

Խօսք կ'առնեն՝

MICHEL DE LA FOURNIERE
Secrétaire National du P. S.

BERNARD PONS
Secrétaire Général du R. P. R.

ԱՐԱ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ — ՇԱՒԻԼ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Ցայտագրին կը մասնակցին՝

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (երգ) — ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԻԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը նշուի հետեւեալ յայտագրով.-

Ապրիլ 23 Ուրբաթ.-

Ժամը 19·30-էն սկսեալ ծաղկեպսակներու զետեղում եղեռնի յուշարձանին առջեւ զաղութին հայկական կազմակերպութիւններու կողմէ :

- Ապա եկեղեցւոյ մէջ Հոկտեմբ արարողութիւն ժամը 21-ին :

Նախագահութեամբ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ հայ եկեղեցական դասուն :

– Եկեղեցւոյ արարողութիւններէն յետոյ յուշարձանին առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ժամը 22·15-ին :

Նոյն գիշերը արարողութիւններու ըն - թացքին եւ յետոյ մինչեւ ժամը մէկ, երիտասարդական խումբեր հերթով պիտի հսկեն յուշարձանին առջեւ վառուած ջահերով, մինչ այդ եկեղեցին բաց պիտի պահուի, որպէսզի հաւատացեալներ կատարեն իրենց ուխտն ու աղօթքը :

Ապրիլ 24 Շաբաթ

Ժամը 9-ին պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս մէջ :

- Ժամը ճիշդ 11-ին եկեղեցւոյս բակին մէջ գտնուող եղեռնի յուշարձանին առջեւ կ'արտասանուի Հոգւոյը, մասնակցութեամբ պաշտօնական ու ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ ծաղկեպսակներու զետեղում դպրոցական աշակերտներու կողմէ :

Ի մէջ այլոց կը ծանուցանենք, թէ նոյն օրը առաւօտուն Մարսէյլի բոլոր Հայոց եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատարագ, կարելիութիւն տալու համար ըրջանի բոլոր եկեղեցիներու հայ ժողովուրդին իրենց մասնակցութիւնը բերել եկեղեցական արարողութեանց :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ, 1915 Մեծ եղեռնի Տէսինի Ցուշարձանի Ծանճնախում - բին, Շաբաթ Ապրիլ 24 :

Շաբաթ առաւօտ, համախորհուրդ Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութեան հոգեհանգստեան պատարագ Տէսինի Հայոց եկեղեցին : Ճեմ պատարագի մասնաւոր թափօր՝ մեկնում եկեղեցիէն եւ ճիշդ ժամը 12-ին ծաղկեպսակի զետեղում Ցուշարձանին վրայ :

Place de la Libération — Décines

Ներկայ կ'ըլլայ ըրջանիս երեսփոխան Ժան Փօլբոէն : Կը խօսին տեղւոյս Քաղաքապետ Փիէռ Մութէն եւ Վալանսի Ազգային Միութեան նախագահ Տօքթ. ՄԱՒՐՈ ԳՈՀԱՐԵԱՆ :

Հայերէն յարգանքի խօսք՝ Ցուշարձանի Ցանճնախումբի կողմէ :

Հրապարակային Ասուլիս Նիսի մէջ

ՆԻՍ.- Ապրիլ 27, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 20·30-ին՝

ՕՇԱԿԱՆ ՍՐԱՀԸ

183 Պուլվար տը լա Մատըլէն, Նիս

ՀԱՑ ԴԱՏ, ՍՓԻՒՌՔ ԵՒ ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Բանախօս՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Հարցապրոյց՝ ՆԻՒԹԻՆ ՇՈՒՐՋ

Մուտքը ազատ է :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Շաբաթ, Ապրիլ 24, առաւօտ ժամը 10-ին հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն հոգիներուն խաղաղութեան համար :

ԼԻՈՆ, Ապրիլ 25

Մեծ եղեռնի 67-րդ տարեդարձին առթիւ, Ֆուրվիէրի Տիրամօր Տաճարին մէջ, առաւօտեան ժամը 11-ին, Պատարագ կը մատուցուի Ապրիլեան մեր նահատակներուն համար :

×

ՄԵԾ ՀԱՄԱՀՄԲՈՒՄ
ԹԻՒՈՑԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՑ,

Թէոդոյի հրապարակին վրայ, Շաբաթ, ժամը 16·00-ին : Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Monsieur FRANCIS COLLOMB

Sénateur du Rhône — Maire de Lyon

Մաղկեպսակի զետեղում, Լիոնի քաղաքապետարանը :

Տողանցք : Մեծ միքրոֆոն և հարցազրոյց՝ փալէ տէ Քոնկրէի սրահը : Մասնակցութեամբ՝ Ֆրանսայի քաղաքական կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներու՝ Ընկերվարական, Համայնավար, Հանրապետութեան համար համախմբում, Ֆրանսայի ժողովրդավարներու միութիւն :

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նիսի եւ շրջակայքի հայկական միութիւններուն : Շաբաթ, Ապրիլ 24, ժամը 10ին, մէկտեղում Նիսի Մեռեալներու Ցուշարձանին առջեւ : Մաղկեպսակներու զետեղում, ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի զոհերուն եւ Ֆրանսայի համար զոհուած հայ մարտիկներուն : Արիւնի կամաւոր նուիրում, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն : ժամը 11·45-ին՝ հոգեհանգիստ Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին : ժամը 15-ին՝ ոգեկոչում Հէթթ Րէճընտի պանդոկը :

225 Փրոմընատ տէ զ'Անկլէ

կը խօսի՝

ԺԻՐԱՑՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

(Հայերէն - Ֆրանսերէն)

Փակման խօսք

ՏԱՐՕՆ Տ. ՎՐԴ. ՃԷՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Ապրիլ 24, ժամը 10-ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին : Կէս օրէ վերջ ժամը 16·30-ին թափօրի կազմութիւն, Մէզոն տը Թուրիզմի առջեւ դէպի Մեռեալներու յուշարձան : Իրիկունը՝ ժամը 21-ին ոգեկոչման հանդիսութիւն Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը խօսին՝ ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Հայերէն) եւ ԼԵՒՈՆ ՋՈՂԱՖԵԱՆ (Ֆրանսերէն) :

Կիրակի առաւօտ Ապրիլ 25, պատարագ եւ հոգեհանգիստ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ :

ՋՈՒԻՅԵՐԻԱ

ՑՊՐԻԼԵԱՆ ՅԱՅՏՆԻՔ

ԱՊՐԻԼ 22.- Ժամը 20-ին զուիցերական հեռատեսիլէն Թան փրէզան յայտագրին մէջ, մէկ ժամ կը ներկայացուի «Հայկական իրականութիւնը» այսօր» :

ԱՊՐԻԼ 23.- Յօդուածներ փոխադարձ ազդեցութեան եւ կապի մէջ :

ԱՊՐԻԼ 24.- Առաւօտ պատարագ Ս. Յակոբ Եկեղեցին եւ հոգեհանգիստ յուշարձանին առջեւ, իրիկունը՝ հանդիսութիւն : Կը խօսի.- Գեղամ Գեւոնեան :

ԿԻՐԱԿԻ, Ապրիլ 25, ժամը 11·30-ին «Սիւիս Ռոմանտ» հեռատեսիլի «բաց ակնդան» յայտագրին նիւթն է հայկ. հարցը մասնակցութեամբ բազմաթիւ անձնաւորութեանց եւ թուրք փրոֆէսէօրի մը :

A L'APPEL
DU MOUVEMENT NATIONAL ARMENIEN
POUR L'A.S.A.L.A.

JOURNÉE DU 24 AVRIL

11 heures Recueillement
sur la tombe du Général ANTRANIK
au Cimetière du Père - Lachaise
(Entrée Porte Gambetta)
18H.30: Manifestation (autorisée) devant le Consulat de Turquie
Départ: Angle de la Rue de Tilsitt et de l'Avenue de Wagram
(Métro: Charles de Gaulle - Etoile)

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches — de 10h.30 à midi
Sur FM. 89.50 Mghz.

×

DIMANCHE, 25 AVRIL
«LA COMMUNAUTE ARMENIENNE DE SUISSE»
et
Une Interview de
A. FABRIKIAN
(Champion de Karaté)
Samedi, 24 Avril, de 21 à 24h.
VEILLEE ARMENIENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕՁԱՅ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՆԹԷ - ՔԱՐԼՕ

Միջակ Ալիք 205 մ.

Ամէն կիրակի իրիկուն
- ժամը 10·30-ին (ամառուան ժամ)

Նկատի առնել *ամրան ժամը*, որ սկսաւ անցեալ կիրակի :

×

ECOUTEZ TOUS LES DIMANCHES

EMISSION ARMÉNIENNE POUR L'EUROPE (Bilingue)

— à 22h.30 (horaire d'été)
Noter le changement d'horaire (heure d'été)

MONTE - CARLO
Ondes Moyennes 205m. — 1466Khz.
B. P. 141 Monte - Carlo, MONACO

Une Journée à Germigny

La Section Croix-Bleue de Bagneux-Cachan
Organise
LE DIMANCHE 2 MAI
UNE SORTIE A GERMIGNY-LES-PRES (LOIRET)
avec visite de l'Eglise d'architecture arménienne
Participation: Voyage + Déjeuner
100 F. pour les adultes
50 F. pour les enfants jusqu'à 6 ans
Transport en car

Rendez-vous:
— 8 h. : à Bagneux, devant «Les 3 Cinémas»
— 8h30: Porte-d'Orléans, devant la statue du Général Leclerc

Réservation obligatoire avant le 25 Avril
Renseignements et Inscriptions auprès de:
— Mme. Anahid TOROSSIAN - 665.13.26
— Mme. Anaïs STATIAN-BESNARD - 665.04.27 (après 18 h.)

VENEZ NOMBREUX!

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ԱՊՐԻԼ
23
VENDREDI
23 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.155

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.155

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԱՒԱՐ - ԱՐԵՒԵԼՔ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԹԻՐԱԽԸ՝ ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՆՈՐ ԶՈՀԵՐ

Լիբանանը զարձած է ամէնէն ողբերգական օրինակը՝ վարժուելեան: Տեղւոյն վրայ՝ բնակչութիւնը այնքան վարժուած է ռումբերու ձայնին, որ աւելի կը մտահոգուի անսովոր լռութեան մը պարագային եւ մահն իսկ զարձած է ամէնօրեայ «վարժութիւն» մը: Պէյրութի միջազգային օդակայանը կրկին փակ էր, Յունիսքարթի օր, եւ օդանաւերը Ամմանի կ'իջնէին, մինչ ռումբեր կը տեղային կրկին, զանազան կէտերու վրայ եւ ինը ամսուան հրադադարը՝ Պաղեստինցիներու եւ Իսրայելացիներու միջեւ վերջ կը գտնէր:

1981, Յուլիս 24-ին էր, որ փոքրիկ պատերազմ մը եղաւ՝ Իսրայելացիներու եւ Պաղեստինցիներու միջեւ, համաձայնութիւն մը կը դոյանար երկար բանակցութիւններէ ետք: Երուսաղէմի մէջ է, որ ամերիկացի բանագնացը՝ Փիլիփ Հապիպ կը յայտնէր հրադադարը, չեչտելով «տեղեկացուցի այսօր Նախագահ Ռեկընի, որ տեղական ժամով 13·30-ին, այսօր՝ Յուլիս 24, 1981, Թշնամական ոեւէ գործունէութիւն լիբանանեան եւ իսրայելեան հողամասերու միջեւ, երկու կողմէն ալ, կը դադրի»: Իսրայէլի նախարարապետը՝ Պեկին, որ այդ յայտարարութեան առեն կողքին կը գտնուէր Ամերիկացիին, ըսած է թէ համամիտ է: Այս համաձայնագիրը սակայն, զանազան ժխտնարանութեանց դուռ բացած է: Իսրայէլի համար, կը նշանակէր թէ պէտք է վերջ գտնեն Պաղեստինցիներու բոլոր գործողութիւնները Իսրայէլի դէմ, մինչ Պաղեստինցիները կը պնդէին, որ համաձայնագիրը կը վերաբերի միայն պաղեստինեան դիմադրութեան գործողութիւններուն Իսրայէլի դէմ, Հարաւ - Լիբանանի հողամասէն:

Ապրիլ 21-ին, կէսօրէ ետք է, որ 60-ի չուրջ փանթոմ եւ Էֆ 16 օդանաւեր «պաշտպանած» են ուրիշ օդանաւեր, որոնք յաջորդաբար կը ռմբակոծէին ճըզզուած կէտերը, Պէյրութի հարաւային ասւարձանները եւ Տամուր, քիչ ետք՝ Նալտէ, ուր է օդակայանը, որ անմիջապէս կը փակուէր: Իսրայէլի սպայակոյտին պետին համար, գործողութիւնը կարդադացուի, իբրեւ փոխադարձու - թիւն «հաբեկչական արարքներու»: Իսրայէլի օդուժն ալ կը պնդէ, որ ոչ - պինուրական ոչ մէկ նպատակէտի վրայ ռումբ նետուած է: Ամէն պարագայի մէջ, 25 մեռեալ կայ, այս ռմբակոծութիւն - ներուն իբրեւ հետեւանք:

×

Ֆրանսա ցաւ յայտնեց այս ռմբակոծութիւններուն առթիւ, մինչ Պաղեստինցիները ըսին թէ հարկ եղած պատասխանը կուտան, երբ՝ որ ուզեն, ուր՝ որ ուզեն:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Համայնավար երեսփոխան Տիւքոլոնէ անգամ մը եւս, բերանացի հարցում մը ըրաւ կառավարութեան, Հայերու ցեղասպանութեան ճանաչման վերաբերեալ, Գորնէջաբթի կէսօրէ ետք, Ազգ. Ժողովին մէջ: Նախարարապետին բացակայութեան (Մօռուա Քանատա մեկնած էր նախարարաց Խորհուրդի նիստէն ետք) Ներքին նախարարն էր որ կը պատասխաներ, հաստատելով Ֆրանսայի դիրքը, զոր առեն, պարզած էր Արտաքին նախարարը՝ Շէյսոն: Ան ըսած էր թէ դէպքերը դէպքեր են եւ ցաւ կը յայտնէր, յանուն կառավարութեան, Թուրքիոյ բռնած ուրացման դիրքին համար («Պաշտօնաթերթ, Ազգ. Ժողովի 1981, Սեպտ. 28-ի նիստ):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՆԱՒԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ նորոգեց իր բացարձակ վստահութիւնը իր նախարարապետին, որ կրցաւ մեկնիլ հանգիստ սըրտով: Միւս կողմէ իրաւունք տուաւ, նախընտրաբար, Պատէնթէռի, ինչ կը վերաբերի ապահովութիւն եւ ազատութիւն օրէնքին, չեչտելով որ երբ օրէնք մը դէշ է՝ կը ջնջուի եւ ոչ թէ կը բարեփոխուի: Գալով լինքնութեան թուղթերու քննութեան, պահելով հանդերձ իրաւական բեռնոյթի հակակշիռ մը, նոր տրամադրութիւններու պիտի ենթարկուի: Զեւով մը՝ դոհացում տալու համար նաեւ Տըֆէռի, Մեթերան նոր օրինագիծ մը կը նախատեսէ:

ՄԱՑԻՍ ՄԻԿԻՆ սենիքաները միասնալ ճակատով պիտի չկարենան տապանցել փարիզի մէջ, քանի Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը (ՍԷ - ԺԷ - ԹԷ) մերժեց ատորագրել հաւաքական բանաձեւը, որովհետեւ հոն կը պահանջուէր նաեւ, է. Մեռի սենտիքային առաջարկով, Լէհաստանի սենտիքայի բանտարկուած անդամներու ազատ արձակումը:

ԻՍՐԱՑԻԼ յայտարարեց թէ, ըստ համաձայնագրին, մինչեւ Կիրակի, Ապրիլ 25, վերջացուցած կ'ըլլայ Սինայի պարպումը:

ՌԸՆՈՑԻ (Ֆլէն) տնօրէնութիւնը Յունիսքարթի օր, որոշեց Ապրիլ 22 եւ 23-ին փակել աշխատանոցները թեքնիք անզործութեան դատապարտելով 7600 բանուոր: Այս ձեւով, տնօրէնութիւնը կ'ուզէ դաս մը տալ, այն անկարգութեանց համար, որոնք ծագած են մանաւանդ բանուորներու (օ-էս) գործադուլով, զգալի վնաս բերելով արտադրութեան, սենտիքաներն ալ վճռած էին հակազդել:

ՀԻՆԴՇԱՔԻ, Ապրիլ 22, առաւօտեան 9-ին չուրջ կառք մը օդը կ'ելլէր Փարիզի 8-րդ թաղամասը, Մարպէօֆ փողոցին թիւ 33-ին առջեւ: Առաջին տեղեկութիւններու համաձայն, մէկ մեռեալ (կին մը) եւ 46 վիրաւոր կար որոնց 10ը ծանր: Շատ զօրաւոր պայթումը տեղի ունեցած է լիբանանեան Ալ Ուաթան ալ Արապի թերթին գրասենեակին առջեւ: 50 մեթրի վրայ, ապակի չէ մնացած:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ԱՊՐԻԼ 16 - 19)

ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐԶԻԿԸ՝ ՓՈՐԱԳՐԻԶ

Լէոնարդեայ Ռոման Յարութիւնեան 1970-էն ի վեր նուիրուած է փայտէն մանրաքանդակներ կերտելու արուեստին: Արդէն իսկ հրապարակ հանած է իր տարած աշխատանքին առաջին արդիւնքները՝ հայկական ազգային տարազով չուրջպարի եղած Սասունցիներ, իրենց աքանչելի մեղեդիներով հմայող աչուղներ, առանին հոգերով ապրող նահապետական կանայք եւ բազմաթիւ այլ նմոյթներ: Փորագրիչը աւելի քան երեք հարիւր աշխատանքներու հեղինակ է. անոնցմէ լաւագոյնները տեղ գտած են Հայաստանի Ժողովրդական Ստեղծագործութեան Թանգարանին մէջ: Իրմէ երեսուն գործեր ալ ցուցադրուած են Փարիսամշակման Արուեստի Թանգարանին մէջ: Ռոման Յարութիւնեան սպառնեկան տարիներէն նուիրուած է մարզանքի սկիզբը հրապուրուած է կռիւ - մարտով, յաղողութիւններ արձանագրած եւ այնուհետեւ ընտրած լեռնագրեր - նացութիւնը:

×

ԳԷՈՐԳԻ ԴԻՄԻՏՐՈՎԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔ ՄԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչականը լոյս ընծայած է ակադ. Գէորգ Ղարիբջանեանի նոր աշխատութիւնը, որ կը կրէ «Գէորգի Դիմիտրովը եւ հայ ժողովուրդը» խորագիրը: Հատորը, որ լոյս տեսած է Դիմիտրովի ծննդեան 100-ամեակին առթիւ, կը ներկայացնէ անոր կեանքն ու գործունէութիւնը Պուլկարիա, ինչպէս նաեւ անոր կապերը տեղւոյն Հայերու եւ Հայաստանի հետ:

×

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՎ ՆՈՐ ԼԱՄԲԵՐ

Երեւանի «Փորձնական լուսատեխնիկական գործարան»ը սկսած է արտադրել առաստաղի, պատի, սեղանի լամբերը ու ջահեր, պատրաստուած բիւրեղապակիէ, օրակաւոր ապակիէ եւ յախճապակիէ: Նոր արտադրութիւնները կը կրեն «Անի», «Նարինէ», «Լուսինէ», »Գայեանէ», «Արաքս» եւ այլ անուններ:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ ՈՒ ԱՆՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԷՔԻՃԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Երկու հազար անգամ բեմ ելած է Հայաստանի Պետական Ակադեմական երգչախումբը, որուն երգացանկին մէջ կան հարիւրաւոր քանթաթներ, համանուագներ, օրաթորիոներ, երգեր եւայլն: Սակայն բոլոր երգերուն մէջէն մէկը, որ միշտ կը մեկնաբանուի, յատուկ նշանակութիւն ունի երգչախումբին գլխաւոր ղեկավարին՝ Յովհաննէս Չէքիճեանի համար: Այդ երգը Առնօ Բաբաջանեանի «Ազգ փառապանծ»ն է: Չէքիճեան ծնած է Կ. Պոլիս: Իր ծնողքները ականատես եղած են զանգուածային կոտորածի սար - սափներուն: Ան մանկութենէն սիրած է երաժշտութիւնը, ղեկավարած է հայկական փոքր երգչախումբ մը: Այդ ժամանակէն արդէն Հայաստան իր մէջ կը զուդորդուի հայկական երաժշտութեան հետ: «Ճանապարհը դէպի Հայաստան ինձ համար ճանապարհն էր դէպի ինքս ինձ: Ես երկար ապրել եմ օտարութեան մէջ, - կ'ըսէ ան ցոյց տալով Թուրքիա, Ֆրանսա եւ Աւստրիա իր ապրած ժամանակաշրջանի նկարները: - Բայց միշտ յիշում էի, չկայ արուեստագէտ, առանց իր ժողովրդին, ինչպէս որ չկայ ծառ առանց արմատների»: Վերջերս երգչախումբը շրջապտոյտի ելած էր Հեռաւոր Արեւելքի եւ Սիպերիոյ շրջանները, ուր բազմաթիւ համերգներ տուած է: Ամբողջ կ'երգէ բազմաթիւ լեզուներով: Յովհաննէս Չէքիճեան կը ղեկավարէ նաեւ Երեւանի Համալսարանի ուսանողական երգչախումբը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԸ ԾՓԱՆՔ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԷՋ

Մարդոց մեծամասնութիւնը միշտ ուրիշի մը թելադրութեամբ կամ ուրիշի մը օրինակէն տարուելով է որ կը հաւատայ թէ հանգստանալու, չաշխատելու ժամանակը եկած է: Նայեցէք ձեր շուրջը, տեսէք թէ մէկու մը, մանաւանդ ուրոյ դիրքի մը հասած մէկու մը կեանքին մէջ որքան շատ են անոնք որ խրատ կուտան.

- Կը բաւէ, եղբայր, կը բաւէ որքան որ աշխատեցար: Փառք Աստուծոյ, աշխատելու պէտք չունիս այլեւս: Ինչ մըն ալ հանգիստիդ նայէ, կեանքը վայելէ:

Ճանչցած եմ բազմաթիւ կիներ, որոնք իրենց ամուսնական կեանքին առաջին կէսը անցուցած են դանգատելով որ իրենց ամուսինը քիչ կ'աշխատի, եւ որոնք, յետոյ, երբ իրենց ամուսինը դիրք մը չունած է, միշտ դժգոհած են անոր չափազանց շատ աշխատելէն:

Զարմանալի չէ: Մարդը միշտ հաւատայ կ'անհանգստանայ երկու ծայրագոյնութիւններէն, ինչ մարզի մէջ որ ըլլան անոնք: Եթէ չարասիրտ մէկը նողկանք կը պատճառէ մեզի, արտակարգօրէն բարի մէկու մը ընթացքն ալ կրնայ վերապահ թողուլ մեզ.

- Իր բերնէն կը զրկէ, ուրիշին կուտայ, այսքանն ալ չափազանցութիւն է, խեղթութիւն է, կ'ըսենք:

Չափազանց խիստ խառնուածքով մարդը այնքան կը ջղայնացնէ մեզ, որքան՝ չափազանց կակուղ ու բարեմիտը: Մէկու մը չքնաղութիւնը այնքան կ'ընդվզեցնէ մեզ, որքան՝ ուրիշի մը աստղաբաշխական հարստութիւնը: Միջին մարդուն համար իւրաքանչիւր մարդ այս կերպով անհանգստութեան աղբիւր մըն է: Զենք հանդուրժեր ծայրերու գոյութեան, կ'ուզենք որ ամէն մարդ ամէն մարդու, այսինքն մեզի պէս ըլլայ: Ահա թէ ինչու եթէ ծոյլին վրայ կ'արգահատինք, եթէ ծոյլը կը մեղադրենք, չատ աշխատողն ալ կը սիրենք կարգի հրաւիրել, «կը բաւէ, աշխատելու պէտք չունիս» կ'ըսենք:

Անդրադարձած էք սակայն, թէ երբեմն որքա՜ն անպատասխանատու ու անփոյթ ենք երբ թելադրութիւններ կը տեղացնենք ուրիշին: Ուղղակի ծիծաղելի ենք այդ պահուն: Օրինակի համար, եթէ իր բժիշկէն գանգատող բարեկամի մը հանդիպինք, կը փութանք ձայնակցիլ.

- Բժիշկները բան չեն հասկնար, կ'ըսենք, եթէ բժիշկին ձեռքը ինկար, խերդ անիծուեցաւ: Դո՛ւն քու բժիշկդ եղիր, բարեկամ:

- Մի մտմտար, դեղերու ալ շատ կարեւորութիւն մի տար, կ'ըսենք: Մարդ քանի խորհի հիւանդութեան մասին, այնքան կը հիւանդանայ: Մոռցիր հիւանդութիւնը եւ գործիդ նայէ:

Դեռ ի՛նչեր չենք ըսեր ուս թօթուելով, անպատասխանատու մարդու թեթեւամտութեամբ: Մենք կը հաւատա՞նք մեր ըսածին: Շատ անգամ ոչ: Նոյն առաւօտուն իսկ թերեւս մէկ բժիշկէ ուրիշի մը վազած ենք, մէկ դեղահատը ձգելով ուրիշ մը կլլած ենք: Բայց սրտի հանգըստութեամբ, մեր ըրածին հակառակը կը թելադրենք ուրիշի մը: Կարծես աճապարանք մը ունինք մեր խօսակիցին ըսելու այն ինչ որ ինք լսել պիտի ուզէր: Զենք մտածեր որ այդ կերպով թերեւս գինքը քաջալերած կ'ըլլանք դէպի ճակատագրական սխալ մը:

Եթէ իրականութեան մէջ աշխարհի վրայ չկայ մէկը, որ կարենայ ընել առանց բժիշկի, առանց դեղի, չկայ նաեւ մէկը, որ աշխատելու պէտք պիտի չունենայ: Աշխատանքը կենսատու օդին նման կը շրջապատէ մեր մարմինը: Մեր մարմինը կը ծփայ ու կը շնչէ աշխատանքի մըթնոլորտին մէջ: Այն պահուն երբ մեզ պիտի անյատեն մեր աշխատանքէն, պիտի նմանինք ջուրէն հանուած ձուկի մը:

Ռ. Հ.

ԻՄ ԴԻՏԱՆԿԻՒՆԷՍ

ՈՐՆ Է ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԵԶՐԸ

Գրեց՝ ԿԱՐՕ ԱՐՄԵՆԵԱՆ

Հ. Ց. Դաշնակցութեան կեանքին մէջ այժմ հանդէս եկող Աջի եւ Ձախի տարբերութիւնները չանցայեր էի քննել յօդուածով մը, որ լոյս տեսաւ «Հայրենիք»ի Փետրուար 12, (*) եւ «Ազդակ Շաբաթօրեակ»ի Փետրուար 21, 1982–ի թիւերուն մէջ: Նոյն տարբերութիւնները մտածումի նիւթ դարձնող յօդուած մըն ալ ստորագրած է «Շաբաթօրեակ»ի խմբագիրը՝ Ն. Պէրպէրեան (**) քննելու համար յօդուածիս մեկնակէտը մտնա-տրապէս ընդգծելով, թէ «Դաշնակցութիւնը կազմակերպական յանձնառու-թիւն» մը ունի «գաղափարական մեր միութիւնը» խորացնելու եւ «ծրագրային մեր ուղիին մէջ բոլոր տարբերութիւնները ներդաշնակելու»:

Ըստ Ն. Պէրպէրեանի իմ յօդուածիս մէջ անտեսուած է կազմակերպական այս յանձնառութիւնը եւ ուրեմն՝ «հայ իրականութեան մէջ գաղափարական ուրոյն չարժում մը ըլլալու Հ. Ց. Դաշնակցութեան կուսակցական իրողութիւնը»: Ընդգծումը՝ իր կողմէ:

Այդպիսի դիտաւորեալ անտեսում չկայ իմ յօդուածիս մէջ: Չկայ նաեւ կազմակերպական այդ յանձնառութիւնը չեչտելու մտահոգ ցանկութիւն, քանի որ Դաշնակցութեան պատմական փորձը ունեցող կուսակցութիւն մը այդ յանձնառութիւնը պէտք է ունեցած ըլլայ որպէս կարեւոր պայման: Իմ խօսքս այդ կարեւոր պայմանին չի վերաբերիր: Ես կ'ըսեմ, թէ կարեւոր այդ պայմանը չի կրնար ըլլալ նաեւ բաւարար պայման, որուն պէտք ունինք տեսական մեր կեդրոնը ամրողջացնելու համար:

Ջանա՛մ բացատրել միտքս:

Դաշնակցութեան կուսակցութիւն մը ըլլալու հանգամանքը դինք անխուսափելիօրէն կը դնէ ընտրողի դիրքին մէջ: Ընտրողը նաեւ մերժողն է ուրեմն՝ դործո՛ղը: Գործի այս բովին մէջ չի բաւեր ունենալ տարբերութիւնները ներդաշնակելու կազմակերպական յանձնառութիւն մը միայն: Մեզի հետ համբայ եղած այլ կուսակցութիւններ ալ ունեցած են այդ յանձնառութիւնը եւ սակայն մնացած են հայ կեանքի լուսանցքի վրայ: Վերջին հաշուով, հարցը այն է, թէ որքա՞ն լայն կամ որքա՞ն նեղ օղակի մը մէջ կ'ուրացործուի կուսակցութեան մը ներքին միութիւնը: Անշուշտ միշտ ուշադիր ըլլալով՝ որ չխաթարուի նաեւ անոր զաղափարական դիմագիծը:

Քաղաքական կեանքի ալեկոծութիւնները յաղողապէս խիզախող կուսակցութիւնները եղած են անոնք, որոնք հաստատակամ մերժած են պատեհապաշտն ու զանանամոլը: Հ. Ց. Դաշնակցութեան պատմութիւնն ալ էապէս կուսակցական իրողութեան յօդուածը վերյիշեցնել:

Վերսի՛ն դնենք հարցը:

Որքա՞ն լայն կամ որքա՞ն նեղ օղակի մէջ պէտք է սեղմուի միութեան գօտին Դաշնակցութեան կեանքին մէջ, որպէսզի բոլոր պիտանի տարբերութիւնները ներդաշնակուին մէկ ու մեակ առաքելութեան մը համար: Այս մեկը արդէն վճռական դիրքի տիրացած կուսակցութեան մը չարունակական երկուութիւնն է, զոր ջանացեր էի քննել իմ նախորդ յօդուածիս մէջ: Այստեղ է կուսակցութեան մը իսկական փորձագետինը: Այստեղ է, որ բաւարար պայմանը կը դայ ամբողջացնելու Ն. Պէրպէրեանին կողմէ դիտուած կարեւոր պայմանը եւ կը ստեղծուի ուժը: Այսինքն՝ բռո՛ւնցքը: Այսինքն՝ հրա՛չքը մեր կուսորակուած կեանքին մէջ...

Ն. Պէրպէրեանի ոգեւորութեամբ արտայայտած մտքերը վիս կ'ուրախացնեն, երբ ան յեղափոխական նոյն ծառայութեան կ'ուզէ լծուած տեսնել հայ աշխատաւորը, հայ զաղափարապաշտ երիտասարդը եւ յեղափոխական մտաւորականութիւնը: Ասիկա պիտանի տարբերութիւններ ի մի բերելու իմացական ճիգ մըն է: Նմա՛նը Դաշնակցութեան զինանշանին՝ որ բահը, զաւոյնը եւ գրիչը կը բերէ մէկ դրօշի տակ:

Այդուհանդերձ, վերյիշեալ զաղափարը տեսական արժէքի վերածելու համար անհրաժեշտ է, որ նախ սահմանուին «դաշնագրութեան» կողմերը եւ ապա քննուին, թէ այդ կողմերը ի՞նչ չափով կը ներկայացնեն այսօրուան Հայը դաղութներու մէջ:

Ո՞վ է աշխատաւորը այսօր դաղութներու մեր կեանքին մէջ. հայ արհեստաւո՞րը, խանութպա՞նը, ազատ ասպարէզներու տէր մա՞րդը, ընտանեկան ծանր պատասխանատուութիւններ ստանձնած հայ մա՞յրը, թէ Արեւմուտքի ծառայուն կազմակերպութիւններուն մէջ վարչական դիրքեր գրաւած Հայը:

Ո՞վ է զաղափարապաշտ երիտասարդը մեր զաղութներուն մէջ:

Ինչպէ՞ս է, որ ան հասած է հոն ի տարբերութիւն այն միւսին, զոր պատեհապաշտ կը նկատենք: Կարեւոր է նաեւ դիտնալ, թէ զաղափարապաշտ նկատուող ո՞ր համեմատութիւնն է, որ կը գործէ կուսակցութիւններու ապադային մէջ եւ թէ ինչպէ՞ս կը զոյանան այս տարբերութիւնները:

Իսկ յեղափոխական մտաւորականութեան հարցը աւելի մեծ զժուարութիւններու առջեւ կը դնէ մեզ: Եթէ յեղափոխականը սահմաններնէ զաղափարական տուեալներով, միայն մեր ճիգը կանգ պիտի առնէ մեռեալ կէտի մը վրայ: Արդէն տասը կարիքն ալ չկայ, քանի չենք ունեցեր քաղաքական կուսակցութիւն քաղաքական դանդի մէջ, որ կարենայ զուտ զաղափարապանական տուեալներու չորջ համախմբել իր ուժերը: Ասիկա ազա՛նդ մըն է, որ կապ չունի քաղաքական զործին հետ: Յեղափոխականը պէտք է սահմանել բաղաքական տուեալներով: Յեղափոխականները քաղաքական զործի մը համար է, որ մէկ անեղուած են մէկ դրօշի չուրջ: Անոնք զաղափարներով չեն նմանիր իրարու: Անոնք զաղափարներով յաճախ կը կատակին իրարու, բայց ունին նպատակի մը չուրջ համերաշխելու անհրաժեշտ հաստատութիւնը: Անոնք կ'ուզեն բան մը փոխել եւ այդ բանը սահմանելի է ժամանակին եւ միջոցին մէջ: Եթէ այդ բանը չօչափելի սահմանում չստանայ, մենք չենք ունեցեր քաղաքական կուսակցութիւն: Կ'ունենանք վանիճ. խո՛սք մը՝ որ կը վերագրուի Նիկոլ Ադալեանին:

Ուրեմն, յիշեցինք երեք չերտաւորումներն ալ էապէս վերացական են բնոյթով եւ որպէսզի վերլուծական արժէք ստանան՝ պէտք է քննուի անոնց ներքին այլասեռութիւնը: Ինծի կը թուի, թէ այդ չերտաւորումներէն իւրաքանչիւրին մէջ Դաշնակցութիւնը դեռ չատ խիտ ընտրութիւններ ունի կատարելիք. որպէսզի բիւրեղանան մեր սփիւռքային հասարակութեան պատկերը ցոլացնող եւ այդ հատարակութիւնը չարժման մէջ դնող զործօն բազկացուցիչները. ապա նաեւ ակռի այդ տարբերութիւնները հաչտեցնելու հրաբխային զործը:

Իմ մեկնակէտս եղած է տարբերութիւններու այս խճանկարը. անոնցմէ ծրնող հասարակական ուժը աւելին է, քան անոնց թուարանական զումարը: Տարբերութիւնը, կ'ըսէ Ն. Պէրպէրեան, ուժ է, երբ միութիւնը կը խորացնէ: Ես այդ զրուածքը բոլորովին ճիշդ չեմ զտներ: Տարբերութիւնը ինքն ըստինքեան չի պայմանաւորեր միութիւնը: Այն միութեան կը վերածուի աւելի զերամեծար կամ աւելի անմիջականօրէն նախապատրաստու կատակի մը ստորադասուելով:

Այս մեկը արդէն մեզ անխուսափելիօրէն կը հասցնէ նպատակի կիճուռտ հարցին:

Ո՞րն է նպատակը Դաշնակցութեան քաղաքական կեանքին մէջ:

Հ. Ց. Դաշնակցութեան ընկերվարական ծրագրին առաջին տարբերակը վաւերացուած է 1892-ի Ընդհանուր Ժողովին կողմէ: Այդ օրէն ի վեր անընդմէջ հետեւողականութեամբ Դաշնակցութիւնը ինքզինք դասած է ընկերվարական կուսակցութիւններու չարքին: Որպէս այդպիսին՝ Դաշնակցութիւնը անկեղծօրէն ջանացած է քալլ պահել միջազգային ընկերվարական չարժման հետ եւ զործօն զեր վերցուցած այդ չարժման կազմակերպական որոչ փուլերուն մէջ:

Դաշնակցութեան մէջ զործած են յայտնի ընկերվարականներ, որոնք սերտ կապեր մշակած են Արեւմտեան Եւրոպային, Ռուսաստանի եւ Պալքանեներու ընկերվարական կուսակցութեան հետ եւ հնարաւոր չափով զանոնք մօտեցուցած՝ հայ զատի հետապնդման զործին:

Այնուամենայնիւ, այս բոլորը դեռ բաւարար չեն Դաշնակցութեան տալու զործօն ընկերվարական կուսակցութեան մը հանգամանքը:

Դաշնակցութիւնը կեանքի կոչուած կը մեր ազգային – ազատագրական պայքարին մէջ զեկավար ուժ հանդիսանալու եւ ան երբեք զեղում չկատարեց իր այս հիմնական առաջադրութենէն: Մեր ազատագրական պայքարին մէջ դաշնակցականները միշտ ալ մնացին քաղաքական զործիչներ եւ զաղափարապանական քննադատական խնդիրները ի վերջոյ ստորադասեցան ազատագրական պայքարի հրամայականներուն:

Այստեղ երկու վտանգ ունինք, զոր պէտք է բացատրել: Դժբախտաբար չատ բարդ էին պատմական հանգամանքները եւ ընկերվարական պայքարի զործը երբեք «ընտրուչիչ» չեզաւ Դաշնակցութեան կեանքին մէջ: Զակերտուած բառը կը պատկանի Արշակ Չամալեանին: Ասոր հանդերձ, նաեւ վտանգ է, որ Դաշնակցութիւնը երբեք չզբաղեցնի ընկերվարական իր ծրագիրը: Այս երկուութիւնը քանի մը պատճառներով կարելի է բացատրել: Կարելի է անոր մէջ տեսնել ռուսահայ եւ թրքահայ քաղաքական իրականութիւններու ցոլացումը: Կարելի է նաեւ զայն վերագրել մէկզգայրի քարոզութեան համար օգտագործելի կուսանիներ վնասելու քանական թուականներու մեր յուսահատ ճիգին: Այս բացատրութիւնները բաւարար չեն:

Դաշնակցութեան մէջ զործող ընկերվարականները ծներ էին մեր ազգային մեծ վերաւորանքէն եւ այս վերջինը աւելի հզօր եւ անմիջական իշխանութիւն ունէր իրենց մտքին վրայ, քան զաստակարգային պայքարի խմացական ապագան: Մարքս կ'ըսէ, թէ ամօթը յեղափոխական զգացում է. իր յիշածը այն ամօթն է, զոր մարդ կը զգայ, երբ կը պնտակցի իր չահադործուած վիճակին: Հայ յեղափոխականին ցաւումը առաջին հերթին պիտի դառնար Օսմանեան կայսրութեան բարբարոս լուծին դէմ, քանի որ այդ իշխանութիւնն էր չահադործումի մեքենան: Այստեղ զաստակարգային պայքարի զործը սահմանափակ տեղ ունէր: Այստեղ, ազատութեան կռիւն էր, որ պիտի մղուէր կեանքի եւ մահուան հերոսական ընդհարումներով:

Եւ սակայն Դաշնակցութիւնը չմնայն դէպս, հաւատարիմ մնաց ընկերվարութեան, քանի որ անիկա եզած բոլոյական ուժի ներշնչարան մը, որմէ պրնտնդ առաւ զաշնակցականը առանց չեզելու ազատագրական կռւի իր պատասխանատուութիւններէն:

Ընկերվարութիւնը յաւտեսութեան անհրաժեշտ պորտակապն էր մարդկութեան մնացեալ մասին հետ, երբ Դաշնակցականը կ'իջնէր զաժան կռիւ ապարէզ մեր երկիրը սակարկութեան դնդ աշխարհի մեծ ուժերուն դէմ:

Դաշնակցութեան կեանքի մէջ բնորոշիչը ազատագրական կռիւը եղաւ, որ պէտք ունէր աւելի լայն ծաւալի, վրայ իրագործուղ զաշնագրութեան մը: Դաշ-

---

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Բ.

Մի քիչ հայ ուտելուց յետոյ, Գուրգէնը վերցրեց իր տան բանալին, որ Արփիկը թողել էր Աբամենց տանը եւ հրաժեշտ տուեց նրանց:

Երբ նա բացեց սենեակի դուռը եւ կանգնեց չեմքում, ներսից սառը օդի մի հոսանք կպաւ նրա դէմքին:

Նա հանգցրեց ճրագը, որ քիչ առաջ եբևի Սաթոն էր եկել վառել և մոտաւ նրա բաց առած անկողինը: Վերմակն էլ էր սառը, բարձր էլ նոյնպէս:

Ինչպիսի՛ չերմութիւն կը լինէր սեն-եակում, իր հոգում, եթէ հիմա Արփիկն այդտեղ լինէր, իր մօտ:

Ծոզնած էր Գուրգէնը եւ քունն իսկոյն իջաւ նրա աչքերին:

Իսկ դրսում, դրան մօտ ուրախ հաչում էր Զոլոն:

Գ.

Գուրգէնին արթնացնողը Զոլոյի ուժեղ հաչոցն էր:

Օրը վաղուց էր բացուել. արեւի ճառագայթներն արդէն խաղում էին սենեակի ներսում:

Նստելով անկողնում, Գուրգէնը դիտեց չուրջը. ամէն ինչ կարծես առաջուանն էր, ամէն ինչ անփոփոխ, հարազատ ու սիրելի:

Գուրգէնը հագնուեց:

Երբ նա ուզեց վերցնել սեղանի վրայ դրած գլխարկը, այնտեղ փոչու մի հատ չերտ տեսաւ: Նա ժպտաց, այ թէ ինչ է նշանակում Արփիկի բացակայութիւնը:

Դրսում Զոլոն չարունակում էր ուժեղ հաչել:

Գուրգէնը դէպի դուռը չարժուեց:

– Հէր օրհնած, էդքան էլ կը քնե՞ս, – նրան չեմքում տեսնելով, ձայնեց այգում կանգնած Կաղ Սարոն, – մեռանք սպասելով:

Այդում, պապենական ծառի տակ նըստած էին Գուրգէնի ընկերները:

Համապիւղացիները հացով ու գինիով նրան բարի գալուստ ասելու էին եկել:

Գուրգէնը ժպտաց:

– Գալդ բարի, Գուրգէն ջան, – խօսեց կոլտնտեսութեան նախագահ Ալէքը, զեռնից վերցնելով եւ նրան մեկնելով նախօրօք լցուած բաժակը:

Բաժակները բարձրացան վեր եւ ուժեղ զարնուեցին իրար:

– Գալդ բարի, ձայնեցին հայրենակիցները:

Շնորհակալութեան խօսք աւելցուց յետոյ, Գուրգէնը Արամին հետ դէպի դեղերգմանոց չարժուեց:

– Լինտեղից էլ մեզ մօտ կը գաս, – ասաց Ալէքը:

Ոչ, դերեզմանոցից Գուրգէնը պէտք է գնար Արփիկին դիմաւորելու:

– Չէ, Գուրգէն ջան, – նրան կանգնեցրեց Ալէքը, – էսօր դու դիւղինն ես, վաղը՝ քոնը: Առաջ ընդհանուրը, յետոյ մանանաւորը: Բա, չես ուզում ծանօթանալ դիւղի, Կոլխոզի հետ, տեսնել, թէ ինչպէս ենք կառուել մենք Գերմանացու դէմ:

– Վաղն էլ կարելի ա էդ բոլորը տեսնել, – առարկեց Գուրգէնը:

– Ինչի՞ վաղը, ասաց Ալէքը, – թէ կը-նոջդ մասին, ես մտածում, վախիլ մի ես նրա եաեւից հէնց հիմա մարդ կ'ուղարկեմ:

– Լաւ, – համաձայնուեց Գուրգէնը:

Գերեզմանոցում նա երկար ժամանակ վարուեց այն փոքրիկ հողակոյտին, որի տակ հանգչում էր իր մայրը:

Վերջապէս Արամը նրան բարձրացրեց վեր, ու նրանք թողեցին գերեզմանատունը:

Երբ նրանք մտան Կոլտնտեսութեան գրասենեակը, այնտեղ խմբուած մարդիկ շրջապատեցին իրենց հայրենակիցին: Մէկը սեղմում էր նրա ձեռքը, միւսը ժպտալով նայում նրան, երրորդը աթոռ առաջարկում: Ամէն մէկն ուզում էր մի բանով ծառայել, ուրախացնել հեռուից վայրերից վերադարձող իր հայրենակցին:

Երկար զրուցեցին նրանք:

Յետոյ Ալէքը առաջարկեց գնալ դաշտ:

Գուրգէնը համաձայնուեց:

– Իսկ դու Արփիկի եաեւից մարդ ուղարկեցի՞ր, – ճանապարհին հարցրեց նա:

– Ի հարկէ, – պատասխանեց Ալէքը:

Նրանք անցնում էին գիւղի կեդրոնական փողոցով:

(Շար. 5)

ԵՂՎԱՐԴ ԳՈՒՏԱԼՈՎԻՑ

ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐ ՎԵՊԵՐԻ

Հայաստանի և Վրաստանի գյուղերում ամենահետաքրքրական մարդիկ ծերերն են։ Նրանք հիշում են ամեն ինչ, ինչ տեղի է ունեցել իրենց գյուղում, շրջանում, երկրում։ Նրանք հիշում են ամեն մարդու, ամեն ընտանիքի պատմությունը։ Նրանք գիտեն ամեն ինչ, ինչ կատարվել է գյուղում, շրջանում, երկրում։ Նրանք հիշում են ամեն մարդու, ամեն ընտանիքի պատմությունը։ Նրանք գիտեն ամեն ինչ, ինչ կատարվել է գյուղում, շրջանում, երկրում։

Ես ուզում էի գրի առնել ծերերի պատմությունները, որպեսզի նրանք չկորչեն, որպեսզի նրանք չմոռացվեն։ Ես ուզում էի գրի առնել ծերերի պատմությունները, որպեսզի նրանք չկորչեն, որպեսզի նրանք չմոռացվեն։

Ես գնացի գյուղ, որտեղ ծերերը շատ էին։ Ես գնացի գյուղ, որտեղ ծերերը շատ էին։

Ես հանդիպեցի ծերերի հետ, ովքեր հիշում էին ամեն ինչ, ինչ կատարվել է գյուղում, շրջանում, երկրում։ Ես հանդիպեցի ծերերի հետ, ովքեր հիշում էին ամեն ինչ, ինչ կատարվել է գյուղում, շրջանում, երկրում։

Ես լսեցի նրանց պատմությունները։ Ես լսեցի նրանց պատմությունները։

Ես գրի առա նրանց պատմությունները։ Ես գրի առա նրանց պատմությունները

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յակոբ Լիւլոզեան կը յանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Ապրիլ 25, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր մօր՝

Այբի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ԼԻՒԼՈԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին եւ Լիւլոզեան ընտանիքի բոլոր ննջեցեալոց յիշատակին։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ Պ. Յակոբ Լիւլոզեան իր մօրը՝ յիշատակին 250 Ֆ. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆ. «Յառաջ»ին։

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խանթամուրեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Ապրիլ 25, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց մօր՝

Այբի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

մահուան 7-րդ տարելիցին եւ հօր՝

ՄԱՆՈՒԿ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

մահուան 20-րդ տարելիցին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Խանթամուրեան 250 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին եւ 500 Ֆ. Իսիի եկեղեցիին (ստանալ «Յառաջ»էն)։

Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան 250 Ֆ. կը նուիրեն Հայ Արիներու Միութեան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին։

MESSE

A NOTRE-DAME DE PARIS

DIMANCHE, 25 AVRIL, A 16 H.

Avec assistance au trône de:

Son Excellence Mgr. JEAN-MARIE LUSTIGER

Archevêque de Paris

qui donnera l'Homélie

×

A NOTRE-DAME DE FOURVIERE

(LYON)

Célébrée par le Père G. ZABARIAN

Dimanche, 25 Avril, à 11h.

L'Homélie sera prononcée

par le Père PAUL GAY

du Comité Diocesain Œcuménique de Lyon

A l'occasion de

67ème ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE

Ceux qui voudront participer au repas de midi au Centre St. Grégoire de Nareg après cette messe, devront téléphoner à la Direction du Centre pour s'inscrire. au:

847. 28. 65

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ 90-ԱՄԵԱԿԸ

Մայիս 4-ին ժամը 20-ին։

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

***ԿԱՊՈՒՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաչանի** մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առած է Տիկին Նուարդ Մաղազաճեանէ 150 Ֆ. իր ամուսնոյն Ռուբէն Մաղազաճեանի մահուան 7-րդ տարելիցին եւ նոյնպէս Տիկին Սիրանոյշ Մարգարեանէ 100 իր ամուսնոյն Արամայիս Մարգարեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ։*

×

Տիկին Սիրանոյշ Գարակէօզեան 500 Ֆրանք նուիրած է Իսիի եկեղեցւոյ խաչի չինութեան, իր ապաքինման առթիւ։

×

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է Յովհաննէս Պատէշեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, 50 Ֆ. Տիկին Լինտա Աբէլեանէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

***ԿԱՊՈՒՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաչանի** մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Ապրիլ 29, ժամը 20·30-ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը։*

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Ապրիլ 29, ժամը 15·00-ին Հայ Մշակոյթի Տունը։ Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին։

Օրակարգ՝ 1- Զեկուցում։ 2- Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Ա ՊՐԻԼԵԱՆ ՕԳԵԿՈԶՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ

Ժամը 15-ին Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս- Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պատարագ։

Ժամը 20·30ին ՕԳԵԿՈԶՄԱՆ ԵՐԵԿՈՑԲ կավոյի սրահը։

45 rue La Fayette, Փարիզ 8-րդ

Իսիին օթոբաս կը մեկնի ժամը19·30-ին, եկեղեցիին առջեւէն։

Արնուվիլէն, քաղաքապետարանին ձրիտրամադրած օթոբասը ժամը 19·15-ին կը մեկնի Լէօ Լակրանժ մարզարահէն։

Խօսք կ'առնեն՝

MICHEL DE LA FOURNIERE
Secrétaire National du P. S.
ԱՐԱ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

BERNARD PONS
Secrétaire Général du R. P. R.
ՇԱՒԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցայտապրին կը մասնակցին՝

ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (երգ)
ԱՐԱՔՍԻ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՅՕԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԻՆԴԵՒՕԹԵԱՆ

Ի ԳԱՏԻ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ

ՆՇԱՆ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆԻ

Կիրակի Ապրիլ 25, կէսօրէ վերջ ժամը հինգ 15-ին։

Centre Culturel Alex Manoogian (118, rue de Courcelles — Paris 17)

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ա.Բ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթողիկոսական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Ծոբէլեարը կը ներկայացնէ՝ Պ. ՍԵՐՈՎԲԷ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ (սոփրանօ), ՄԻՀՐԱՆ ԷԼՄԱՑԵԱՆ (թէնոռ), դաշնակով կ'ընկերանայ՝ ՍՈՆԱ ԹՈՐՈՍԵԱՆ։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ ԺԵՐԱՐ ՍԵՐԳՈՑԵԱՆ (պաս, Փարիզի օփերայէն)։

Հրաւիրատոմսերը հայթայթել Ս. Կ. երգչախումբի անդամներէն կամ բացուեան գրասունէն։ 9 rue de Trévise։

Centre Culturel
Nourhan Fringhian
6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

Իսիի Ֆրէնկեան Մշակութային սրահին վարչութիւնը յայտնապարար կը ներկայացնէ հետեւեալ ժապաւէնները։

1-- ՈՒՐԲԱԹ, ԱՊՐԻԼ 30, ժամը 20·30-ին՝

« AMERICA, AMERICA »

2-- ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 8, ժամը 16·30-ին՝

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES

Մուտքը ազատ է փոքրիկներու համար

3-- ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20·30-ին՝

« LITTLE BIG - MAN »

Հրապարակային Ասուլիս

Դիմի մէջ

ՆԻՍ-- Ապրիլ 27, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 20·30-ին՝

ՕՇԱԿԱՆ ՍՐԱՀԸ

183 Պուլվար տը լա Մատըլէն, Նիս

ՆԻՍԻ-
ՀԱՅ ԴԱՏ, ՍՓԻՒՌՔ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բանախօս՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
Հարցապրոյց՝ ՆԻՍԻՆ ՇՈՒՐՋ

Մուտքը ազատ է։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍ. ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

Ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 5 - 12

Voyage spécial à JERUSALEM

circuit Galilée

du 5 au 12 mai

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:

LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:

VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:

JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Վաստակէն՝ Մ. Պէրբեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին Ապրիլ 24-ի առթիւ, անմոռանալի նահատակներու յիշատակին։

×

Ռընաժէն՝ ընկեր Վ. Խաչատուրեան, կարասայ պատմական կռուի 77-րդ տարեդարձին առթիւ եւ Գէորգ Զավուշ յաղթանակին համար 100 Ֆ. կը նուիրէ իր այնքան սիրելի ուսուցչապետ «Յառաջ»ի յարդարատճման։

×

Տիկին Սիրանոյշ Թաժոյեան իր ամուսնոյն կարապետ Թաժոյեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ կը նուիրէ 100ական Ֆ. Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին, Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՕԳԵԿՈԶՈՒՄ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի։

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ՄԱՐՍԷՅԼ

Շաբաթ, Ապրիլ 24, առաւօտ ժամը 9-ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վսգ. Տ. Վրդ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.-- Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. առաջնորդարանը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Տաքթ. Զաւէն Գաբրիէլեանի եւ ընտանիքին Սահակ Գաբրիէլեանի մահուան առթիւ։

Forum-Radio-Ararad

TOUS LES DIMANCHES — DE 10H. A 12H.

Une émission destinée aux Communautés Arméniennes de la Région Parisienne.

M. F. 98 Mhz.

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Մեր բոլոր ազգակիցները կը հրաւիրուին խուռներամ մասնակցիլ ի պաշտպանութիւն Հայ Դատին եւ Ապրիլ 24-ի Անձանօթ Զինուորի Բոցի արծարծման արարողութեան ի յարգանս մեր բիւրաւոր նահատակներուն եւ պատերազմի դաշտին ինկած հայ եւ ֆրանսացի զոհերուն։

Այս տարի Ապրիլ 24-ը զուգադիպելով Շաբաթ օրուան՝ արարողութիւնը կը կատարուի փողերախոսմբի ինչպէս նաեւ Ֆրանսական զինուորական ուրիշ ընկերակցութեանց մասնակցութեամբ։

Ժամադրավայր.-- 24 Ապրիլ 1982, ժամը 17·45-ին Շան զ'Էլիզէի եւ Պալզաք փողոցի անկիւնը։

Բոցի Կոմիտէի կանոնագրութիւնը խստօրէն կ'արգիլէ պաստառի պարզում ու լոզունգի արձակում։

Une Journée à Germigny

La Section Croix-Bleue de Bagneux-Cachan

Organise

LE DIMANCHE 2 MAI

UNE SORTIE A GERMIGNY-LES-PRES (LOIRET)

avec visite de l'Eglise d'architecture arménienne

Participation: Voyage + Déjeuner

100 F. pour les adultes

50 F. pour les enfants jusqu'à 6 ans

Transport en car

Rendez-vous:

— 8 h. : à Bagneux, devant «Les 3 Cinémas»

— 8h30: Porte-d'Orléans, devant la statue du Général Leclerc

Réservation obligatoire avant le 25 Avril

Renseignements et Inscriptions auprès de:

— Mme. Anahid TOROSSIAN - 665.13.26

— Mme. Anaïs STATIAN-BESNARD - 665.04.27 (après 18 h.)

VENEZ NOMBREUX!

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ԱՊՐԻԼ
24-25
SAMEDI-DIMANCHE
24-25 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.156 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.156

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ

Պատահական չէ, որ այլեւս կը կազմա - կերպենք Ապրիլ 24-ի տարեդարձներուն: Ոգեկոչումի թուականները, անշուշտ: Պատմութեան սեւ էջը չանյայտանար: Վէրքն ու դառնութիւնը կը մնան քնա - նի երեւոյթներ ժողովուրդի մը սիր - տին մէջ: Որովհետեւ, աղէտը աննախա - դէպ եղաւ, երբեւ մեր դարուն առաջին ցեղասպանութիւնը: Ծրագրուած եւ դր - ծադրուած հրէշային մտայղացումով եւ, նաեւ, միջոցներով:

Պատմութիւնը միաժամանակ կը յուշէ յետնորդներուն, թէ հո՛ն ուր կարելիու - թեան նուազագոյն յոյսը գոյացաւ, հո՛ն Հայութիւնը ցցուեցաւ իր արի հասակով: Հերոսական խոյանքներ Մուսա Տաղէն մինչեւ Ուրֆա եւ Վասպուրական: Դեռ անդին Շապին Գարահիսար, Սասուն եւ ասոնցմէ այլ վայրեր, մեծ թէ փոքր:

Ժողովուրդի մը կեանքը մնաց անթաղ: Մնացորդացը կերտեց Արաբա, Սարդա - րապատ, Խաչ - Ազարան եւ Ղարաքիլի - սէ: Պարզեց իր անկախութեան դրօշը՝ գերեզմաններու սեմին:

Թուրք ճիւաղները, հաշուապահի մը ճշդութեամբ, ժողովուրդի մը անճի - տումը սահմանեցին:

Բայց մոռցան հիմնականը. - նոյն ժո - ղովուրդին ապրելու եւ գոյատեւելու կամքը:

Այսօր, պատկերը ներհակ է: Այլեւս ընթացիկ գործած է ըսել, թէ մէկ կող - մը լոյսերու հրաթաղ է, հրաճիղ լուսար - ձակումներ: Միւս կողմը՝ խաւար է, նախնադարեան մակարդակով:

Արաքսէն այն կողմը, փոքր հողաշեր - տի մը վրայ, գիտութիւն թէ մշակոյթ պայքներ կ'արձանագրեն: Միլիոնը կը նայէրն, բոլոր ճիւղերուն եւ մարզերուն մէջ:

Անդին՝ մթնշաւորներ, ժողովուրդի մը հարստութիւնը կողոպտելէ ետք, մուրացկանի մեղկ մատներով կը ներկա - յանան օտարներուն, չերտ մը հացի հա - մար:

Չենք անդիտանար քաղաքականութեան պարադրութիւնները՝ Ուաշինկթընէն Մոսկուա: Եւ այլուր:

Բայց երբ ժողովուրդ մը ոտքի է իր հողերէն մինչեւ օտար ափերը, եւ տէր է իր կոչումին, այդ ժողովուրդին սահ - մանուած է վճռական խօսքը արտասա - նել:

Ապրիլ 24-ները, ասոնց տարեդարձնե - րը, ոգեկոչումները են անշուշտ: Այլ մի - ժամանակ, բողոքի ձայներ: Ժողովուրդ մը, որ պիտի եւ կ'ըմբռնէ իր իրաւունք - ները, ասոնց սահմանները, անլսելի չի մնար: Որովհետեւ, պահանջատէրի դիր - քին վրայ կը մնայ՝ ուխլընեան սահ - մաններէն մինչեւ Ղարաբաղ եւ Նախիջե - ւան:

Մեր ժողովուրդը մեռելաթաղ չէ: Այլ պահանջատէր:

Ուրեմն պայքա՛ր՝ ամէն ճակատի վը - րայ, ի խնդիր մեր պատմական իրաւունք - ներուն հաստատման:

Արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ Ղա - րաբաղ:

Ապրիլեան ոգեկոչումները միօրեայ յուշատօնները չեն այլեւս: Հոգեհանգստեան պաշտօնները չեն՝ անթաղ մեռելներուն վիշտակին: Այլ պարզօրէն անոնց պատ - գամին սպասարկու ըլլալու ուխտ՝ տար - ուան բոլոր օրերուն եւ ժամերուն:

Հայ Դատի հետապնդում՝ բոլոր ճա - կատներուն վրայ:

Որովհետեւ մէկ ուխտ ունինք: Հա - մազգային: Հայաստանէն Սփիւռք: Ամ - բողջական Հայաստան՝ ամբողջական Հա - յութեամբ:

Ժ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

RUE MARBEUF-Ի ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԸ ՎԵՐԱԳՐՈՒԻ

ՏՂՖԷՌ ԵՐԿՈՒ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ
Կ'ԱՐՏԱՔՍԷ ԵՒ ԴԵՍՊԱՆԸ ԿԸ ԿԱՆՉԷ

Մէկ մեռեալ եւ 63 վիրաւոր էր ռիւ Մարպէօֆի եղեռնափորձին վերջնական հաշուեկշիռը: Ուրբաթ առաւօտ դեռ 13 հոգի, ոմանք ծանր վիճակի մէջ, հիւան - դանոց կը մնային: Երէկ, վերջին պա - հուն, քանի մը տողով տուած էինք, այս անսրակեալ ոճիրին լուրը եւ զոհերու ա - ռաջին թիւ մը: Աւելի ետք պարզուեցաւ թէ պատահածը բոլորովին անակնկալ մը չէր Ֆրանսական իշխանութեանց համար, քանի որ երկու շաբաթ առաջ, տեղեակ էին թէ Տէ - Էս Թէ-ին (Հողամասին Հըս - կողութեան Տնօրէնութիւնը) լուր տրուած էր սուրիական քոմանտոյի մը ներկայու - թեան մասին, Ֆրանսայի մէջ: Ցատուկ սպառնալիքներ ստացած էր խնդրոյ ա - ռարկայ լիբանանեան թերթին՝ Ալ - Ուա - թան էլ - Արապի պատուիրակ - տնօրէնը եւ ոստիկանութիւնը կը պաշտպանէր թերթին գրասենեակն ալ, բայց ոչ մնա - յուն կերպով: Ռումբով օժտուած կառքը, նարնջագոյն Օփէլ - Քատէթ մըն էր, որու թիւը աւտրիական էր եւ վերջերս վար - ձուած Հերց ընկերութենէն Լիուպլիանա (Եուկոսլաւիա) կնոջ մը կողմէ: Պայթու - մը ահաւոր եղած է եւ 200 մեթրի վրայ քարուքանդ ըրած կառքեր, խանութներ, ապակեփեղկեր եւլն., եւլն.: Կը թուի թէ Ֆրանսական հողը արաբական հաշուե - յարդարներու ռազմադաշտ դարձած է այլեւս եւ ահաբեկիչները, վաւօրէն կը գործեն, սպաննելով, որեւէ հարցի հետ կապ չունեցող, անցորդներ:

×

Առաջին առթիւ եւ հակառակ իր տուած հերքումին Սուրիան կը տեսնուի այս ոճի - րին որպէս հեղինակ: Խնդրոյ առարկայ թերթը, առաջինը եղած էր վաւատեր ներ - կայացնելու, որոնք Սուրիան կ'ամբաս - տանէին որպէս կազմակերպիչը Պէյրու - թի Ֆրանսացի դեսպանին սպանութեան: Կասթոն Տըֆէտ, որ նախարարապետ է նաեւ, առժամապէս, չվարանեցաւ Սու - րիան մեղադրելէ եւ արտաքսեց երկու սուրիացի դիւանագէտ, թէեւ ըստեցաւ թէ անպայման կապ չունին Մարուէօֆի ահաբեկչական արարքին հետ: Ֆրանսա, խորհրդակցութեան համար, կանչեց Դա - մասկոսի իր դեսպանը, փոխադարձաբար Սուրիա արտաքսեց երկու Ֆրանսացի դի - ւանագէտ եւ կանչեց Փարիզի իր դեսպա - նը: Պատահածին մասին առաջին հետա - քրքրական վկայութիւնը կը բերէր, թե - լէֆէն եւ կուրծքէն վիրաւորուած կին պէն Քեմուն անուն մէկը, թիւինապահ եւ վա - րորդ լիբանանեան թերթին տնօրէնին: Կը յայտնէր թէ նախորդ օրը, իր տունը յարձակման ենթարկուած էր երեք ան - ծանօթներու կողմէ, որոնք ըսած էին ի - րեն «Թերթդ օդը պիտի հանենք»: Զինքը քնացուցած են եւ արթնցած է պօճոն հի - ւանդանոցը, վիրաւոր, երբ ուզած է լուր տալ թերթին արդէն ուշ էր, կառքը օդը ելած էր: Թերթին լիբանեան բարեկամու - թիւնները ծանօթ են եւ ուրիշ առիթներով ալ յարձակման ենթարկուած է: Ուրբաթ առաւօտ, խուճապի մթնոլորտ մը կար միշտ, քանի որ երկաթուղիի տնօրէնու - թիւնը նամակ մը ստացած էր Գարլոսէն, ուր ահաբեկիչը կը յայտնէր թէ եղեռնա - փորձ մը պիտի գործէ Փարիզ Քոթ տ'Ա - զիւր ճեպընթացի մը մէջ, մինչ պայ - թուցիկի 47 կտոր կը գտնուէր կառ տը Լիոնի պայուսակներու արկղներուն մէջ:

Ամէն պարագայի մէջ, դժուար քննու - թիւն մը եւ մտահոգիչ կացութիւն մը:

×

Նախագահ Միթերան իր վրդովումն ու դատապարտումը արտայայտած է, ցա - կացութիւն յայտնելով սգաւոր ընտա - նիքին: Ընդդիմութիւնը օգտագործելէ աւելի, կը չահագործէ ալ պատահածը քննադատելու համար կառավարութիւնը, իր թեթեւութեան, անկարողութեան, թոյլատուութեան համար:

× *Նախարարապետ Մօռուա, որ Քա - նատա կը գտնուի, ժամէ ժամ տեղեակ կը մնայ կացութեան:*

× *Ֆիկառօ կրկին կը ներկայացնէ իր քննութիւնը ահաբեկչութեան մասին՝, «Պէյրութ, բոլոր ահաբեկչութեանց մայ - րաքաղաք» խորագրին տակ: Այս առթիւ կրկին կ'անդրադառնայ Հ. Ա. Հ. Գ. Բ.-ին (Ասալա), որ բացէն գործող միակը կը նկատէ ու կ'ըսէ անոր մասին.- «ան ղե - կավարուած է Ցակոբ Ցակոբեան անու - նով - կռուի անուն մը - մէկուն կողմէ եւ իր մասին խօսել տուաւ թուրք դիւանա - գէտներու դէմ Եւրոպա գործած զանա - զան մահափորձերով: Արդ, բաներ մը, ըսած էր վերջերս թէ այլեւս ոչինչ պիտի ընէ Ֆրանսայի եւ Զուիցերիոյ դէմ»:*

ԹՐԳ. ՀԵՌԱՏԵՍԻԿ

Ապրիլ 14, 15 եւ 16-ին Թրքական հեռա - տեսիլը ներկայացուցած է յատուկ յայ - տագիր մը նուիրուած «հայկ. հարցին»: Առաջին մասին մէջ, անդրադարձած են Հայերու ծագումին՝ «Նոյի ցեղէն եկած, Պալքաններէն Անատոլու գաղթող Փի - լալքաններէն Անատոլու գաղթող Փիւ - նիկեցիներու ցեղակից, Ուրարտուի հետ ոչ մէկ կապ ... թէեւ Հայոց ծագումին մասին գիտական տեղեկութիւններ եւ փաստեր կը պակսին...»:

Կ'անդրադառնանք առանձին:

ՀԱՄԱԶԱՐԿ

Ոչ թէ յոյսեր անհնարին,
Այլ գոյութեան, ազատութեան լոկ նշա՛ն՝
Պատուաստելով տենդը՝ բարին,
Աշտարակել իր բարձրութեան լերկ կատարին
Աստուածագեղ ատրուշան:

Արդ ցնծութեան չափ՝ ցասում.
Նայիման անեղծ ատելութիւն՝ որբան սէր,
Այլագունած հոգիներին պարտասում՝
Ջամբել աւիւն անվեհեր:

Չի գալիքի եւ մարդկութեան ընդառաջ,
Ռազմերի մէջ վայրենի՝
Լսում ենք գոռ նաւագների պէս շառա՛չդ՝
Հզօր բարբառ հայրենի.
Թնդում է բամբ ջրվէժներով յորդահոս՝
Ձա՛յնդ – մենք լոկ արձագանգ –
Գեղեցկութիւնդ հնչեցնում ենք՝ բարբարոս
Վռիմակի դէմ – ահազանգ:
Արձակելով ձայնդ ահա անծանօթ
Աշխարհներին դեռ գալիք,
Ձայնդ՝ ծիծա՛ղ, ձայնդ շեփոր եւ որոտ,
Ձայնդ՝ հեղուկ գերդ ալիք,
Ձայնդ՝ սրինգ, եւ սօսափիւն, եւ մռրմռոք.
Եւ ձայներուի մէջ հազար՝
Ձայնդ ժայթքած փայլակնացայտ ու բոբրոք
– Ողջո՛յն ձայնիդ՝ Համազարկ:

ՅԱՐՈՒԹ ԿՈՆՍՏԱՆԴԵԱՆ

FR3 - ILE-DE-FRANCE

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 19·40-էն 19·55 էֆ – էռ 3-ի Իլ - տը - Ֆրանսի յայ - տագիրը նուիրուած էր փարիզեան չորս - չանի հայ գաղութին: Ցաջորդաբար ներ - կայացուեցան՝ «Ցառաջ» (Թերթին տպա - գրութիւնը), Ա. Թորանեան (հայկ. Ազա - տագրութիւն), Իսիի եկեղեցին եւ երգ - չախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Եան - պէկեանի, Գիւտ Եպիսկ. Նազդաչեան (որ պարզեց հայ եկեղեցւոյ դերը), Ալ - ֆորվիլի եկեղեցին եւ հայանուն փողոց - ները (կոմիտաս, կրուպ Մանուչեան), Ս. Մեսրոպ կրթարանը, հարցազրոյցով մը քաղաքապետին կցորդին Ա. Նչանեանի հետ, ինչպէս նաեւ նախարար - քաղաքա - պետ՝ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի, կրկին՝ «Ցառաջ» զոր Ժ. Փ. Անքէրի գաղութին պորտալարը որակեց, հակիրճ տեսակցու - թիւնով մը Թերթին տնօրէնուհին հետ, այս առթիւ, պահ մը, հեռատեսիլին պաս - տառը գրաւեց Շաւարշ Միսաքեանի մե - ծադիր նկարը: Ցայտագիրը չարունակ - ուեցաւ հայր Ռափայէլ Անտոնեանով, ապա՝ Ղ. Մարկոսեան (Արնուվիլէն) որ Ապրիլեան սերունդի վկայութիւնը բե - րաւ: Իրենց պատկանած քաղաքական հոսանքներու տեսակէտները պարզեցին՝ Օ. Ալթունեան (Հ. Ց. Դ.) որ կողմնա - կից է հակաթուրք ահաբեկումներու, բայց այլ գործողութիւններ կը նկատէ հայ գաղութները անկայունացնող ձեռ - նարկներ, Արա Թորանեան, որ յայտ - նեց թէ իր շարժումը ոչ մէկ կապ ունի Հ. Գ. Բ.-ին հետ, բայց հիւպատոսարանի դրաւումը տպաւորիչ դեր կատարեց գա - ղութին մէջ, Ժորժ Սարեան (իւֆֆաֆ) որ բացարձակապէս դատապարտեց ահա - բեկչութիւնը, նոյն կարծիքը յայտնեց յանուն Ժաֆի Ազատիկեան:

Ընդհ. ձեւով լաւ պատրաստուած, ամ - փոփ յայտագիր մը, որ եթէ ոչ ամբողջա - կան գոնէ որոշ գաղափար մը կրցաւ տալ փարիզեան չորսանի հայ գաղութին մա - սին: Իրագործողն էր՝ Ժան - Մարի Գառզու, մեկնողը՝ Ժան - Փիէր Անքէրի:

× Լուրերու այժմէականութիւնը պատ - ճառ եղած էր, (ինչպէս արդէն նախատե - սել տուած էինք ազդին մէջ) որ չնչուի Ուրբաթ ցերեկուան Անթէն 2-ի հայկ. յայտագիրը, որ կը տրուի Շաբաթ, նոյն ժամուն:

1915-Ի ՍՊԱՆԴԻ ՕՐԵՐԷՆ

1915 Ապրիլ 24: Ցիշել ու յիշեցնել այս դժոխային տարեդարձը ներկայ ու գալիք հայորդիներուն: Այս է սրբազան պարտականութիւնը համատարած սպանդէն հրաշքով վերապրողներուն:

Վեց տասնեակ եւ աւելի տարիներ են անցեր հայ ժողովուրդի կրած Golgothayէն: Համատարած սպանդ էր Թրքաբնակ հայութեան վիճակուածը: Ոճրագործին ճիրաններէն ազատած մի քանի հազար խլեակներ - մէկ ու կէս միլիոն զոհերէն մնացորդացը - արդէն չատեր հեռացած այս աշխարհէն, եւ միւսները արդէն ալեւոր ծերունիներ կը սպասեն իրենց կեանքի վերջին, մինչեւ գերեզման տուգը իրենց սրտին:

Ես ալ սպանդէն ողջ մնացած որբերէն եմ: Ապրեցայ ինչպէս իմ բախտակից - ներս, միշտ տուգը իմ սրտին, որքացած իմ սիրելի հայրիկէս: Զոհ Թուրքին:

Այսօրուան ծերունիներս 1915-ին փոքրիկներ էինք: Մէյմէկ անմեղներ: Կեանքը արեւ մեր մէջը: Մէյմէկ ձագուկ էինք մեր բոյներուն մէջ: Որու ի՞նչ էինք ըրած: Խնդ ու ծիծաղ մեր կեանքի սեմին:

1915-ին Թուրք ոճրածինը ծրագրեց անմեղներու արեան մէջ լողալ: Գործադրեց իր ճիւաղային ոճիրը: Չխնայեց ոչ փոքրին, ոչ չափահասին, ոչ ալեւորին, ոչ անկարին ու հիւանդին, ոչ մէկ Հայու: Իրեն համար ոչխարներ էինք սպանդի սահմանուած:

Տեղահանեց մեզ: Կողոպտեց մեր ունեցածը. ինչ որ ունէինք, տուն տեղ: Զարդեց ժողովուրդ մը որ դարեր իրեն համար եղած էր կթան կով մը: Հայը իր հարստութիւնն էր: Զգիտցաւ: Այդ դարուն Հայը միամիտ էր, Թուրքին հլու հնազանդ: Ի՞նչ չահեցաւ իր ըրածէն:

Այսօր 1982-ին Թուրք պետութիւն ըստուածը օտար Պետութեանց ափ է բացեր: Ուղղակի կը մուրայ, օտարին օգնութեան կարօտ: Իսկ Յարդուողին մնացորդացը ու անոր սերունդը ցրուած համայն աշխարհի վրայ ինքնաբաւ է լայնօրէն: Ոչ միայն ինքնաբաւ լայնօրէն, այլ ուր որ հաստատած է իր բնակութիւնը, ամէն երկրի մէջ, տուած է հոյլ մը մտաւորականներ ամէն ճիւղի մէջ: Հայը չէ մեռած, չի մեռնիր:

Մոռնալ ոճիրը: Հնար չէ: 1915 Յուլիսի 29-ին էր (Անգարա) Գաղատիոյ հայութեան սպանդին: Նահատակումին մէկ բառով: Այրերու հաւաքում: Ցետոյ խումբ առ խումբ տանիլ զանոնք անծանօթ ուղղութեամբ զէպի նահատակում:

Մօրթեցին մեր հայրերն ու եղբայրները, այրերը զատեցին իրենց կիներէն, ու տարին մօրթեցին ոչխարներու պէս, առանց խղճահարելու թէ անմեղներու արիւնը կը խմեն:

1915 Օգոստոս 15-ին կարգը եկած էր կիներու տեղահանումին: Երախայ, ծեր, անկար, հիւանդ: Աքսոր: Ո՞ւր:

Այդ ամիսներուն, Գաղատիոյ ժողովուրդը այգիներ եւած կ'ըլլային: Սար - սափի սպանդի լուրը առնողը, փակեց իր այգիին բնակարանը, ու հետիոտն իջաւ քաղաք:

Ուրեմն, Հայութիւնը կուգար քաղաք, վախ ու դողն իր սրտին: Հիմա դիւրին էր ոստիկաններուն երթալ տուները ու տեղահան ընել բնակիչները:

Կարգը հասած էր մեր տան:

Թէ ինչպէս մեզ մեր տունէն դուրս հանեցին ոստիկանները:

Փողոցի դրան ջախջախը ուժգին զարկով մը մեզ կը ստիպեն որ բանանք դուռը: Դրան առջեւ կեցած են երկու ոստիկան խոժոռ է իրենց դէմքը, կարծես թէ եկած են ոճրագործներ ձերբակալելու: Վար կը կանչեն մեր ընտանիքին մէկ անդամը:

- Երկու օր կուտանք այս տան բնակիչներուն: Պատրաստ եղէք: Երկու օր, յետոյ կուգանք ձեզ կ'առաջնորդենք դէպի չոգեկառքի կայարանը:

Հօրեղբօրս կինն է իրենց հետ խօսողը: Մեր տան երեցը: Դէմքը քօղով մը ծածկած: Հարց կուտայ - «ո՞ւր պիտի տանին մեզ - :

Ոստիկանը - փոխադրութիւն մը միայն Սեվֆիաք - հրամանը Թալաթ Փաշայէն է: Մեզի տրուած հրամանը այս է: -

Երկու օր մինչեւ որոշուած ժամը, տան մէջ սոսկումով կ'ապրինք: Դուռ, պատուհան, փեղկ, գոց: Զայն չենք հաներ տան մէջ: Երախաներս չշմած ենք: Կը վախնանք: Կուլանք: Հայրիկը չկայ արդէն: Ո՞ւր տարին հայրիկը:

Որոշուած օրը: Որոշուած ժամուն դը - բան ջախջախը կոտրելու աստիճան կը զարնեն: Թուրք ոստիկանին դուռ զարնելու ձեւը այս է, վայրագօրէն: Կ'ինչնենք տան սանդուխներէն վար: Աչքերս ձեռքը, մեծ ու պզտիկ, մէյմէկ փոքր ծրար: Ի՞նչ կրնայինք տանիլ մեզի հետ: Մէյմէկ փոխնորդ, քիչ մը ուտելիք, կտոր մը օճառ, մէկ - երկու թաշկինակ: Ի՞նչ առնէինք մեզ հետ: Ո՞ւր կ'երթայինք: Ամբան հեղձուցիչ տաքին: Հէ - տիտան պիտի երթայինք: Կին ու երախայ մեր խումբը:

Ոստիկանները, հրամայական չեշտով մը.— Յանձնեցէք մեզի ձեր տան բանալին: Վստահ եղէք թէ ձեր վերադարձին դնդասեղ մը անգամ կորսուած պիտի չըլլայ ձեր տան մէջէն: -

Ահա այս էր ոստիկաններուն խոստումը մեզի, երբ մեր տան սեմէն դուրս կ'ելլէինք: Կը հանէին մեզ:

Հրաշքով վերապրողներս, տարիները յետոյ, ոչ միայն խոստացուած դնդասեղը չտեսանք, այլեւ ամբողջ Գաղատիոյ քրիստոնեայ Թաղերը, ամէն ինչ, տուներ, խանութներ ու եկեղեցիներ, Յունայց եկեղեցին նոյնպէս, կրակի տուած էին որպէսզի իրենց կողոպուտէն ոչ մէկ հետք մնայ:

Ահա թէ ինչ վիճակ կը ներկայացնէր չէնչող քաղաքը աքսորին յաջորդող տարիները: Քրիստոնեայ Հայը տեղահան ու բնաջնջուած: Քաղաքը՝ Թրքաց Թալ քանի մը հայ ընտանիքներ մնացած, որոնք կամ Թրքացած ուկ ամ պինուրի ընտանիք նկատուած էին:

Մեր տուներէն մեզ տեղահան ընելէ վերջ, մեզ ո՞ւր տարին:

Խումբ առ խումբ կին, երախայ, անկարներ, կաղեր, ոստիկաններու առաջնորդութեամբ, ժողովուրդը կ'երթար, հլու հնազանդ, դէպի չոգեկառքի կայարանը:

Ո՞ւր պիտի տանէին մեզ, վերջ ի վերջոյ: Տարին մեզ Գաղատիոյ չոգեկառքի կայարանին եռեւ գտնուած ցորենի չտեմարանները: Հոն բանտարկեցին մեզ: Ամէն օր խումբ առ խումբ ժողովուրդը կը բերէին ու կը բանտարկէին չորս պատին մէջ, քարերուն վրայ ենք: Ոչ բազմոց մը մեր տակը, եւ ոչ ալ ծածկոց մը մեր վրայ, գիշերները նստած կը սպասէինք արեւին: Գիշերը կը մսինք: Քնանալ հնար չէ: Նստած ենք: Շշմած թէ ի՞նչ պիտի ընենք: Ի՞նչ պիտի ըլլանք:

Սկսանք վրայ դլուխ ազատուել: Սկը - սանք հոտիլ: Տասն եւ աւելի օրեր անցած պիտի ըլլան: Մեր օրերն ալ չենք դիտեր: Իբր ճաշ ցամաք հաց եւ մի քանի պըտուղ, խաղողի եղանակ է, կ'ուտենք: Փոքրիկները սկսան հիւանդանալ: Մա - քուր Ջուր մըն ալ չկայ խմելու:

Մեր բանտարկութեան 12-րդ օրն է եղեր: Ոստիկաններ եկան բանտը ու ըսին թէ մօտ օրէն մեզ պիտի ազատեն, այ - սինքն ճամբու պիտի դնեն չոգեկառքով մինչեւ Խսկիշէհիր:

Ուրեմն պէտք է մեր ճամբու ծախքը վճարենք: Ոչ միայն մեր ճամբու ծախքը, այլ աղբատներուն համար ալ վճարել պէտք է: Ընտանիք գլուխ աղքատի հաշուոյն տասնեակ ոսկի մետաղ, իսկ մեզի համար մարդ գլուխ մէկական ոսկի: Եթէ չենք ուզեր վճարել, ահա Թուրք կիներ պիտի գան մեր մայրերուն վրայ - գլուխը խուզարկել:

- Եթէ դուք հարուստներդ չվճարէք, հապա ո՞վ պիտի վճարէ աղքատներուն ճամբու ծախքը...:

Հարուստներս, ակնարկուածներս մենք ենք, նոյն բանտին անկիւնը կծկուած նստածներս չշմած: Երեք ընտանիք, Գաղատիոյ ծանօթ ընտանիքներու այրիներ ու փոքրիկները: Միսքճեան, Սավուլեան եւ Թօփալեան ընտանիքները:

Հարուստ չէ մնացած: Այրիներուն քով որոշ դրամ մը չկայ, քանի իրենց ամուսինները անակնկալօրէն ձերբակալուած ու տարուած են, այր մարդիկ ժամանակ չեն ունեցած հանդիպիլ իրենց ընտանիքներուն եւ հոգալ զանոնք դրամով: Գող աւազակ ոստիկանները չատ լաւ գիտեն թէ բանտարկեալներս ոչինչ դրամ մը ունինք մեր մօտ:

Հարուստ կոչուած երեք ընտանիքնե - րուն այրիները այդ գիշեր անքուն, նըստան իրենց գրպանի ճշգիմ դրամերը հաշուեցին: Մեծ չէր իրենց ունեցած դրամերը: Ինչ որ պահանջուած էր իրենցմէ իրարմէ վախ առնելով վճարեցին հետեւեալ օրը, ան մը ոսկի ոստիկաններուն:

1915 Օգոստոս 27-ին չոգեկառքով երեկոյեան մօտ մեզ ճամբայ հանեցին դէպի Խսկիշէհիր: Ցետոյ ո՞ւր: Ոչինչ գի - տէինք:

Իսկ առաջին կարաւանը, մեզմէ առաջ ճամբայ էին հանած դէպի նոյն ուղղութեամբ Գաղատիոյ Ազնարատ Յովհաննէս Քոյրերը:

Ահա այսպէս մեզ տարին հեռացուցին մեր բոյներէն, դէպի անորոշը: Ինչու չէ դէպի մահ:

×

ԳԱՂԱՏԻՈՑ ԸՆՏԱՆԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԸ ԱՑԴ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Լսեր էք դուք այդ սարսափի օրերուն փողոցները ձգուած ընտանի կենդանի - ներուն ողբն ու կոծը: Փողոցներուն անկիւնները ձգուած: Իրենց տէրերը չկան այլեւս:

Գաղատիա ամէն տուն դրեթէ, կը պահէր ընտանի կենդանիներ - կով, ձի, էշ: Կովը, ընտանիքներուն կաթ հոգացողն էր, իր անարատ կաթովը կը կերակրէր իր սիրոյ ամբողջ ընտանիքը: Ձին ու էշը իբր փոխադրական միջոց ամէն ընտանիք կը պահէր, քանի ամբան, աղքատ թէ հարուստ, քաղաքէն կը հեռանային դէպի այգիները: Քաղաքէն մէկ - երկու ժամով հեռաւորութեան վրայ: Ամբան քաղաքը կը պարպուէր իր բնակիչնե - րէն:

Քաղաքի ամէն տուն դրեթէ ունէր պատըսպարան մը իր կենդանեաց համար, ախոռ մը: Մենք ալ ունէինք մեր ախոռին մէջ մեր կովն ու էշը:

Գիշեր է: Մութ գիշեր: Դուրսը փողոցը պատերուն տակ նստած, կեցած, բանտերէն դուրս արձակուած վոհմակ մը կայ: Անոնք կը խօսին, կը հազան: Մենք ներսէն զգուշաւոր կ'լսմանանք իրենց ձայնը: Զինուած են: Անշուշտ նպատակի մը համար...:

Սոսկում կը տիրէ փողոցներուն մէջ: Մութին փողոցի շուներն անգամ կարծես կը զգան թէ չարագուշակ բան մը կ'անցնի կը դառնայ իրենց շուրջը: Կ'ոռնան: Կը կաղկանձեն: Անոնք ալ կը զգան փողոցը սպրդաքակացող անհաճոյ մարդոց ներկայութիւնը: Շուներն ալ եթէ կ'ոռնան, ըսել է թէ անհանգիստ մթնոլորտէն կ'ազդուին:

Փողոցէն կը լսուի մայրինը, ողբի մը նման, փողոց ձգուած կովերու, հորթերու, որոնց տէր - տիրական կ'ըլլան փողոցները սպրդաքակացող ոճրագործները: Իրենց համար փառաւոր կողոպուտ մը ահա փողոց ձգուած այդ հէք ընտանի կենդանիները:

Մենք ալ ունինք մեր կովն ու էշը: Ինչպէս ըսի վերը: Վարը ախոռին մէջ: Քանի յաջորդ օրն իսկ ոստիկանին հրամանաւ մենք ալ պիտի թողունք մեր երդիքը ու հեռանանք, ի՞նչ պիտի ընենք զանոնք եթէ ոչ գիշերով դուրս ձգել, փողոց:

Հօրեղբօրս կինը որ տան երէցն է, ըսաւ ինծի.- Եկուր աղջիկս, առ սա լապտերը, իջնենք ախոռ, սա կովն ու էշը փողոց դնենք: Հապա ի՞նչ ընենք: Ով առնէ թող առնէ: Մեզմ կենդանիներ: -

Ցուզուած ենք: Ես կ'ուլամ: Բարի կովը մեր, այնքան տարիներ իր կաթը մեզի տուաւ, մեզ փոքրիկներս իր կաթով անուշցանեց: Հիմա մութ գիշերով, լինչ սրտով, զայն փողոց նետենք: Դուրս չդնենք: Հապա ի՞նչ ընենք:

Հօրեղբօրս կինը նախ իշուկին սանձէն բռնելով առաջնորդեց զայն դէպի ախոռին դուռը: Հոնկէ փողոց:

Գիշեր է: Կենդանին չուզեր փողոց ելլել: Կը դժկամի: Դժուարաւ ելաւ դուրս: Դուրսը դրան առջեւ կեցած է: Մեզի կը նայի ապշահար կարծես: Զուզեր դոնէն հեռու քայլ մը յառաջ երթալ: Ի՞նչ կը խորհի: Տէրը կը փնտռէ արդեօք: Այն ալ զգացում ունի: Ինչու պիտի չերով գինքը դուրս կը հանեն: Ո՞ւր պիտի երթայ...:

Կարգը եկաւ կովին: Այն ալ չուզեր իր տաքուկ ախոռէն դուրս ելլել: Կը նայի մեզի: Ձեռքիս լապտերին: Կը նայի մեզի: Մըխուր է իմ բարի կովիկը: Կը չոյեմ իր բարի աչուկները, որոնք ինձ ուղղուած են կարծես: Մի ըսեր թէ կենդանին ըզգացում չունի: Կը զգայ թէ անախորոշ բան մը կայ մթնոլորտին մէջ: կարծես կ'ուզէ հարցնել թէ ի՞նչ կ'ուզենք իրմէ: Ինչո՞ւ դուրս կ'ուզենք հանել գինքը գիշերուան այս պահուն:

Դժուարաւ այս բարի կենդանին ալ երդիք դնենք փողոց: Ախոռին դրան եռեւ երկաթը կ'անցընենք իր տեղը, արտասուելով աչքերով, լապտերը ձեռքս, կ'ելլենք վեր:

Վերը խոհանոցին պատուհանէն կամաց մը, գաղտագողի վար նայեցանք, էն կովը քով քովի, մօտեցած ախոռին դրան, դեռ կեցած էին:

Հաւանաբար փողոցը սպրդաքակացող ոճրագործները պիտի գային առանք ալ տանէին իբր կողոպուտ:

Սրդէն առաւօտուն երկուքն ալ չկային դրան առջեւ:

ՀԵՐՄԻՆԷ Օ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ

67 ՏԱՐԻՆԵՐ ԵՏՔ

67 տարիներ անցած են այն օրերէն, երբ Թուրքը որոշեց բնաջնջել ժողովուրդ մը ամբողջ:

Զարաշուք այդ Թուականէն առաջ, մեր ժողովուրդը դարերով խաղաղ կեանք մը կը վարէր Կարինէն Երզնկա, Խարբերդէն Ամասիա, Տիգրանակերտէն Մալաթիա, Բալու եւ այլուր, իր ճակատ քրտինքին նոյնիսկ բաժին հանելով Թուրքին: Մանկտ - Թաթարական ցեղերու չառափնելը, սակայն, հաւատարիմ իրենց նախնեաց աւանդութեան ու նկարագրին՝ չխրելով խաղաղութիւնը, որուհետեւ չպղտոել Հայերը իրենց պապենական տուներէն ու հողերէն, կողոպտելով, բռնանալով եւ աւերակոյտի վերածելով անմեղ տուներ: Իրենց դիւային ծրագիրը զորագրեցին առանց խնայելու ծերին, մանուկին, կանանց ու հիւանդներուն: Հայ զանգուածները, առանց պաղպաղակական ու զաւեշտական խորութեան, նոդոք քշուեցան դէպի անծանօթ հորիզոններ, փշուր մը հացի ու պուտ մը ջուրի կարօտ: Գաղթականներու կարաւանները ուղղուեցան դէպի Համա, Հոմս, Սուրուճ, Ռաքքա, Ռաս ուլ Այն, Հուսկ Տէր Զօր: Ճանապարհին, տարապիր բռնութիւնները ենթարկուեցան անկարագրելի փորձութիւններու, ամանք ողջ այրեցան, ուրիշներ՝ խումբերով հրացանազարկ եղան եւ անոնց մարմինները կուլ գացին Եփրատի հոսանքները: Մնացորդացը ականատես վկան եղաւ ահաւոր այդ սպանդին:

Այսօր, 67 տարիներ ետք, սուգի ու որբի ժամանակը անցած է եւ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած հայ բռնութիւնները կը պահանջեն իրենց պապենական հողերը եւ Հայ ժողովուրդին դէմ Թուրքերու կատարած ցեղասպանութեան ճանաչումն ու հատուցումը:

Տարիներէ ի վեր Թուրքը կը չարունակէ ուրանալ իր արարքը, կատարուածը վերագրելով պատերազմական չրջանին պատահելիք դէպքերու: Բացի անկէ, անմէն միջոցի կը դիմէ խեղաթիւրումի համար պատմութիւնը:

Տասնեակ տարիներ ետք բիւրաւոր մնահատակներուն պատգամը կը հնչէ տակաւին մեր ականջներուն մէջ, հրաւիրելով մեզ միանալու, միասնական նաւակատ մը կազմելու եւ միացեալ ջանքերով հետապնդելու մեր դատը:

Այսօր, ախոփարար եւ յուսադրիչ պայմաններ մը կը պարզէ մեր երիտասարդութիւնը, որ տէր է հայկական դատին: Երէցներու միասնակութիւնը եւ երիտասարդ սերունդին զիտակից, ծրագրուած եւ ազդու գործունէութիւնը միասին պիտի կարենան լուծում մը բերել մեր դատին:

67 տարիներ անցած են սեւ Ապրիլէն ու տակաւին մեր նահատակներուն վէրքը կոտտայ մեր սիրտերուն մէջ ու հայ ժողովուրդը կը սպասէ հատուցման:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

LE TEMPS N'A RIEN EFFACÉ

« *Gazar DER - ALEXANIAN, 24 Avril* 1936, *Valence — France* ».

Ce sont les derniers mots tracés au bas de la 213e page d'un cahier rempli d'une écriture serrée, rédigé en arménien par mon père. Je venais de naître et il a fallu près de quarante ans pour que ce document parvienne entre mes mains.

Je connaissais pourtant son existance. Je savais seulement que mon père y avait noté les évènements, souvent tragiques, qu'il avait connus durant la longue aventure qui lui avait fait quitter son pays.

Des récits d'aventures dramatiques, j'en avais entendu des quantités. Mon enfance et ma jeunesse en ont été remplies. Il ne se passait pas de semaine sans qu'il n'y ait la visite, à la maison, de proches parents, amis ou voisins arméniens. Ils se souvenaient et racontaient, avec force détails, les drames auxquels chacun avait été confronté. J'en étais arrivé à tout connaître: les lieux, les personnages, les faits avec toutes leurs péripéties, ou presque tout. Car ce qui ne pouvait pas être entendu par de trop jeunes oreilles était prononcé en turc, langue interdite aux enfants. Parfois aussi, je ne savais qu'une partie de ce qui était arrivé. Ainsi, je demeurais subjugué par l'aventure d'une dame que je connaissais bien. Etant jeune fille, elle avait été battue, violentée, laissée comme morte ,et avait erré durant des mois à travers des montagnes, nue, ne se nourrissant que d'herbes et de fruits sauvages, et je la voyais maintenant parfaitement paisible et sereine.

Mon père, lui, ne parlait que très peu. Il écoutait et son regard se plongeait dans le lointain. Il ne dévoilait que très peu ce qu'il avait vécu. Il était pudique et se voulait discret. Cela ajoutait au mystère que consistituaient, pour ma sœur, mon frère et moi-même, ce qu'avait été son passé et le contenu de ce cahier. Car il n'en parlait pas, il n'en parla jamais.

Il me fut révélé en 1945, je m'en souviens fort bien. Mes parents avaient une conversation assez vive, et mon père tenait entre ses mains un cahier de format écolier, revêtu d'une couverture d'un bleu passé. Ma mère m'expliqua par la suite que ce document avait été adressé au frère aîné de mon père, aux Etats - Unis, de nombreuses années auparavant, sans doute pour lui porter témoignage. Il revenait, après que la guerre se soit terminée, pour dormir définitivement au fond d'un tiroir inaccessible, et même ma mère ne sut ou ne voulut jamais m'en dire beaucoup plus.

L'histoire de mon père — d'évidence il avait vécu une aventure qui l'avait marqué — était restée très intérieure et c'est ce qui expliquait son caractère, sa personnalité. Ma mère, qui avait été sa camarade d'enfance, racontait, , certes, plus volontiers, mais elle avait la prudence de ne parler que de ce qu'elle savait. Mon père, homme réservé et au comportement empreint d'une apparente modestie, restait toujours bien conscient de sa situation d'étranger accueilli dans ce pays, et s'obligeait, de ce fait, à la discrétion. Pourtant, il surprenait, par - fois, par un propos qui semblait indiquer une profonde réflexion et une approche originale. Il ne recherchait pas for - cément la compagnie de personnes plus cultivées et pas davan - tage de se faire valoir auprès d'elles. Mais pourtant, il ne se montrait pas mal à l'aise à leur égard et semblait, au contraire, éprouver une certaine satisfaction, souvent partagée par son interlocuteur.

Un jour, alors qu'il devait faire un exposé en public, je l'ai vu préparer ce travail très consciencieusement à la maison, comme s'il en avait la pratique, et le développer devant l'assistance avec une certaine aisance, bien qu'un peu rigide, et une originalité qui montrait son désir d'avoir fait évoluer la question. Mais le reste du temps c'était le silence.

Il semblait être bien dans sa peau et satisfait de sa situation, de sa famille, de se trouver là, en France, mais non heureux. C'est comme s'il était en sursis, comme si nous étions, nous tous, dans une situation provisoire. L'Amérique, la nombreuse famille que nous y avions, étaient souvent évouquées avec chaleur par nos parents, mais sans que nous comprenions vraiment, nous les enfants, si nous allions les rejoindre un jour ou rester définitivement dans ce pays où nous étions nés. Mon père disait parfois: «*La France est bien le meilleur pays que l'on puisse imaginer*», et il avait, d'emblée, demandé pour ses enfants la nationalité française. Mais la xénophobie qui était constante, les sarcasmes que nous subissions au seul énoncé de notre nom, et par ailleurs toute cette nombreuse et si sympathique famille devenue, elle, américaine et apparemment sans complexe, me plongeaient dans le doute et le désarroi.

Nous étions bien loin d'entendre alors proclamer «*le caractère pluraliste, tolérant et fraternel de la société française* (1) que l'on enseigne aujourd'hui. Il m'importait donc de savoir qui j'étais exactement et où se situaient mes racines. Mais j'avais beau passer au crible toutes les cartes géographiques qui m'arrivaient entre les mains, je n'y retrouvais pas les noms de villes que j'avais toujours entendu évoquer par mes parents et pas davantage le nom d'Arménie là où ils situaient leur pays. J'avais pris connaissance, avec intérêt, des documents qui avaient permis leur arrivée en France en 1924, établis sous la signature du Général Weygand, Haut-Commissaire en Syrie et au Liban, et situant leur lieu de naissance à Kharpert (Asie-Mineure). J'étais satisfait de constater que la France avait ainsi souhaité accueillir chez elle des réfugiés arméniens, mais perplexe de leur voir attribuer, en guise de pays, le nom d'un continent.

Les Arméniens n'étaient-ils donc plus que des apatrides, privés non seulement de leurs terres mais aussi de leurs racines? Sans doute cela expliquait-il la reconnaissance profonde qu'ils témoignaient à la France qui leur avait permis de recommencer une vie ,d'y jeter les bases d'une nouvelle famille. Ainsi, il m'apparaissait, malgré tout, qu'on ne réduit jamais totalement un peuple, qu'il ne meurt pas malgré les apparences, qu'il renaît et se reconstitue tôt ou tard, là ou ailleurs. Et je trouvais d'autres exemples pour me convaincre à cette idée.

La France a la particularité de faire parfois de ses étrangers, avec la fascination et le respect qu'elle leur inspire, de parfaits futurs Français, parfois même «*plus français que les Français*». Nombreux sont ceux qui prendraient à leur compte la déclaration de Romain Gary: «*Je n'ai pas une goutte de sang français, mais la France coule dans mes veines*». Comment pourraient-ils exprimer plus magnifiquement, plus exactement leur élan du cœur! Voici qu'il leur est maintenant déclaré qu'ils sont: «*reconnus et traités en Français comme les autres, tout en conservant, comme ils le souhaitent et comme les autres communautés françaises, leur religion et leur personnalité culturelle*» (2).

Je comprenais peu à peu le sentiment de mon père et son enseignement, bien qu'il ne m'ait jamais fait la leçon. Il avait été accueilli en France et avait retrouvé, ainsi, liberté et dignité. Cela était l'essentiel, tout le reste n'était qu'affaire de patience. Un jour où j'étais allé rendre visite à mes parents à Valence, mon père m'accompagnait à pied vers la gare. Il avait soixante-dix ans passés. D'autorité, il avait pris ma valise de ma main et m'interrogeait sur mon travail, mes préoccupations du moment, sur mes projets. Je voulais, moi, comme souvent, le faire parler de lui, le ramener en arrière, mais il éludait cela avec un léger sourire. Son passé et ses souvenirs demeuraient peu accessibles, l'avenir seul semblait lui importer. «*Chaque chose en son temps, l'avenir est au peuple patient*», me disait-il. Mais je pensais qu'un jour il ne serait plus là, que je n'aurai pas suffisamment appris et profité de lui.

Il est mort à soixante-quinze ans juste, emporté en quelques jours, sans jamais avoir été malade, son regard bleu profond toujours fixé vers le lointain. Je suis le plus jeune des enfants: ma mère a sorti du tiroir, où il était demeuré, le fameux cahier, et me l'a confié. J'ai tout de suite reconnu la couverture bleue que je n'avais fait qu'apercevoir trente ans auparavant. C'est avec une réelle émoition et une très grande hâte de savoir que je me suis mis à en feuilleter les pages. J'ai très vite été surpris par la précision et l'abondance des faits qui y étaient rapportés. Cela fourmillait de péripéties dans un enchaînement d'évènements et d'aventures sans répit.

Je ne pouvais pas me contenter de prendre connaissance de ce qui avait été l'aventure de mon père, mais aussi une page d'Histoire, pour ensuite ranger ce cahier à nouveau dans un tiroir où il serait découvert, peut-être beaucoup plus tard, à leur tour par mes enfants. Non, je me devais de le faire connaître.

Je me suis attelé à sa traduction au mot à mot, pour être totalement fidèle et précis. Je tenais pour essentiel d'exprimer la vérité vécue par le temoin lui - même. Durant trois mois, chaque soir et jusqu'à une heure avancée de la nuit, j'avais rendez-vous avec le passé, et chaque soir l'intérêt du travail que je faisais m'apparaissait encore plus évident. Chaque passage de cette épopée de huit années me captivait autant que le précédent. L'enthousiasme m'accompagnait et me poussait en avant.

Pour être bien certain de n'avoir commis aucune erreur ou omission, j'ai repris ce travail après avoir enregistré au magnétophone tout le texte lu par ma mère, en lui faisant bien préciser tous les points de détail et tout ce qui pouvait m'apparaître un tant soit peu obscur. C'est ainsi que j'ai compris les raisons de la discrétion dont mon père avait voulu entourer la rédaction de ses souvenirs. Ils n'étaient pas forcément susceptibles d'être alors bien perçus et acceptés tels quels. C'était trop tôt.

Mais des voix, poussées par l'exemple, pouvaient se faire entendre désormais. L'Euphrate, depuis ses sources en Arménie, tout au long de son long parcours et de sa traversée du siècle, ayant atteint son trop-plein de tragédies, pouvait très bin vouloir se mettre à raconter.

Il me restait, alors, à faire un livre de l'héritage de mon père, non pas pour les initiés, mais pour tous ceux qui voudraient bien porter, un moment, leur regard sur le grand drame humain du début de ce siècle, qui concerne chacun car il devait malheureusement en inspirer bien d'autres (2).

Voici donc cette histoire vraie. Tous les personnages ont existé, un certain nombre d'entre eux vivent encore. Tous les évènements, lieux et dates sont authentiques. Ce n'est pas un roman, mais le récit d'une aventure humaine, qui n'a pas encore trouvé sa fin.

JACQUES DER-ALEXANIAN

Extrait de
«LE CIEL ETAIT NOIR SUR L'EUPHRATE»

(1) *Octobre* 1980 — *Déclaration du Président de la Réplublique, après l'attentat de la Rue Copernic à Paris.*

(2) «*...Il faut éliminer sans merci tous les hommes, femmes et enfants de race polonaise. C'est la seule façon de satisfaire notre besoin d'espace vital... Et qui, après tout, évoque encore aujourd'hui LE MASSACRE DES ARMENIENS?...* » *HITLER, 22 Août* 1939.

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

Լուսնկան կարծես կիւլլէի ժպիտին տակ էր: Վախի ոչ մէկ արտայայտութիւն: Սենեքերիմը դրեթէ լռած էր: Կիւլլին խնդացաւ, Սենեքերիմի քայլուածքին մասին չատ մեծ կարծիք չունէր: Միայն չորրորդը գոր Սենեքերիմն ունէր Կիւլլին համար, անոր դեղեցիկ հասակն էր, դէմքին առնական կազմութիւնն ու խոշոր աչքերու արտայայտութիւնը: Կիւլլին կապուած էր Սենեքերիմին, ո- րովհետեւ բարեկամ էր «ձան Ֆէտայինե- րու»: «Ձան Ֆէտայիները» Կիւլլիին համար առասպելական ոգիներ էին: Ան մօտէն կը ճանչնար Դաւիթը, Մարտիրոսը, Կարօն, որոնք տակն տակն իր եղբօր, ձէլալ աղային կ'այցելէին ճամբուն վրայ: Կիւլլին անոնց համար գառնուկ մորթել կու տար, նոյնիսկ սաղանտար կը կանչէր: Ճամբաներուն վրայ պահակներ կը կարգէր անոնց կեանքի ապահովութեան համար: Անոնք իրեն կը նայէին քրոջ մը պէս, թէեւ Կիւլլին միշտ ալ բան մը ունէր Մարտիրոսին հանդէպ: Ան կը պատմէր Սենեքերիմին, որ եթէ Մարտիրոսը ուզէր՝ ինք կը հեռաձգէր անոր մինչեւ լեռները:

Վտանգի մը պահուն, Կիւլլին չատ յոյս դրած չէր Ձէրէի կիրոսին վրայ. ան այնքան բարակ էր ու թեթեւ: Կիւլլին միշտ ալ կը զարմանար թէ ո՞ւր թաքնուած էր էդ մարդուն համարձակութիւնն ու ուժը: Ձէնքը կարծես բնաւ չէր սազեր անոր, իսկ աչ ու ձախ ուսերուն կապած փամփուշտները կարծես ոսկորները պիտի ծռէին: Տար Ալլահը, որ ապահով անցը- նէին այդ վտանգաւոր ձորէն, մտածեց Կիւլլին: Ան նոյնիսկ իր մանկութենէն իմացեր էր այդ ձորի անունը: Կ'ըսէին, որ ձիերն ու ջորիներն իսկ կ'զգան եղեր որ ձորին մէջ վտանգ մը պիտի պայթի:

– Է՛հ, որ էս գանլը տէրէէն անցնինք, այլեւս ապահով է, – կը քաջալերէր վաթսը երբ ձիերը կ'անցնէին ձորին մէջէն: Անոնց ոտնաձայներէն կարծես վտանգաւոր փսփսուքի եղած էին ապառաժները եւ նոյնիսկ աստղերը: Եւ իրաւալ, չորսը մէկ, հազիւ չակուած էին ձորէն վեր, երբ գնդակ մը անորոշ ուղղութեամբ ոռնուկով մը մութը ճեղքելով անցաւ իրենց գլխուն վերեւէն: Ահա երկրորդ գնդակը ... Չէ, այլեւս կարելի չէ չարունակել ճամբան ու չորսը մէկ ձիերէն վար իջան: Կիւլլին այն պահուն մխայն տեսաւ, որ այն փոքր մարդուն, կիրոսին մէջ անակնկալ ուժեր կային, հիացաւ անոր պաղարիւնութեան, եւ ինքնաբերաբար հպատակեցաւ, երբ ձայն տուաւ, որ քալեն ձիերու կողքին, ձիերը դարձնելով օրպէս պատնէշ: Եւ ոչ մէկ հրացանի պայթուն՝ իրենց կողմէ: Եթէ վտանգը մեծնար, իրենք կրնային աւելի լաւ դիրքեր գրաւել եւ կամ աւազակները սխալուած կարծելով, կրնային ետ քաշուիլ: Եւ իրաւալ, հրացանները դադրեցան: Ջորսը մէկ ձիերու կողքէն քալելով մօտեցած էին Գիրոս լերան մէկ սարը երբ տեսան մօտ հինգ հոգի. իրարու մօտեցան լուանի լոյսին եւ նորէն լուծուեցան յանկարծ: Ինչքա՜ն արագ կտրած էին էն ճամբան ու միջոցը: Թրջուններն իսկ հազիւ հասնէին իրենց թեւերով: Ու ահա ձիու մը խռնչան ձայնով մէկը պոռաց, «Թէալի՛մ, թէ չէ կեանքերնիդ վտանգի տակ է:

Ձէրէի կիրոս այլեւս անզօր էր այդ յանկարծակի, գլխի վրայ կախուած վտանգին առջեւ: Այս անգամ կիւլլին էր, որ չէր ուզեր յանձնուիլ, դիրք բռնելու եւ կռուելու գնով, երբ արդէն եօթը հոգի ապառաժի մը ներքեւէն յանկարծ կեցան իրենց գլխին՝ հոգիաս սատանաներու նման: Արդէն ուշ էր ուեւէ չար – ժումի համար եւ ինկած էին թակարդի մէջ: Կիւլլին չէր կրնար ըմբռնել, որ պէտք էր յանձնուիլ առանց հրացան մը պարպելու: Սենեքերիմ կը ջանար հա – պարպել Կիւլլին, որ յանկարծ ձախող չարմոզել ժում մը չընէ. դուցէ Սասոյի մարդիկն են:

(Շար. 549)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նուարդ Գալոմճեան եւ զա – ւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

մահուան Գ· տարելիցին (1979, Ապրիլ 24) ի յիշատակ 200 Ֆ· կը նուիրեն «Ծառաջ»ի բարգաւաճման:

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԻՐԻՊԵԼ – Պ· Շաքամեան 60 Ֆ·:
ԱԼՖՈՐՎԻԼ – Օր· Ա· Օհանեան 60 Ֆ·:
ՎԱԼԱՆՍ – Ա· Տէր – Սարգիսեան 60 Ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաչանի *մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Ապրիլ 29, ժամը 20·30–ին Տիկին Փափազեանի բնակա – րանը:*

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչու– թիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Ապրիլ 29, ժամը 15·00-ին Հայ Մշակոյթի Տունը: կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին:

Օրակարգ·– 1·· Զեկուցում: 2·– Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկե– ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը խորին շնոր – հակալութիւններ կը յայտնէ ընդհանիս հայութեան եւ բոլոր անոնց, որոնք ի– րենց սրտաբուխ նուիրական մասնակցու– թիւնը բերին Իսիի եկեղեցւոյ նոր խա – չին շինութեան համար: Իսիի Եկեղե – ցւոյ պայծառութեան յանձնախումբ 4000, «Նոր Ալիք» պարահանդէսի յանձնախումբ 4000, Տիկին Եղիսաբեթ Շահպազեան, Տիկին Մարիամ Համբարեան, Տիկին Սիրանոյշ Պաղտա– սարեան, Տիկին Մարգրիտ Մխոյեան, Տիկին Հայկուհի Գալուստեան 1000–ա– կան Ֆ·, Տիկին Թագուհի Պէյլէրեան, Տիկին Ղուկասեան, Տիկին Եղիսաբէթ Աւագեան 500–ական Ֆ·, Տիկին Էլիզ Շահինեան 400, Տիկին Թագուհի Պեհոյ– եան, Տիկին Սրբուհի Հէքիմեան, Տոքթ· եւ Տիկին Աւետիսեան 300–ական Ֆ·, Տիկին Եափուճեան, Տիկին Ալիս Շիրակ– եան, Տիկին Տէյիրմէնճեան 200–ական:

Կիրակի Մարտ 21, ժողովուրդի մաս– նակցութիւն 524, Կիրակի Մարտ 28, ժողովուրդի մասնակցութիւն 1117, Կի– րակի Ապրիլ 4, ժողովուրդի մասնակ – ցութիւն 2000, Կիրակի Ապրիլ 4, ժողո– վուրդի մասնակցութիւն 2459 Ֆ·:

Ընդհանուր գումար՝ 22·300 Ֆ·:

90ème Anniversaire de l'A.A.A.S.

DANS LE CADRE DU 90e ANNIVERSAIRE DE LA FONDATION DE L'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE UN GRAND DINER OFFICIEL AURA LIEU LE MARDI, 4 MAI, A 20H. PRECISES DANS LES SALONS DE L'HOTEL INTERCONTINENTAL 3, RUE DE CASTIGLIONE — 75001 PARIS

SOUS LA PRESIDENCE EFFECTIVE DE

JOSEPH FRANCESCHI

(Secrétaire d'Etat aux Personnes Agées)

Avec la participation artistique de
— La Troupe de Danse Folklorique N A I R I
— L'Orchestre BERNARD DEDEDJIAN
— Le Chanteur VICKEN

Le Dîner se poursuivra par une Soriée - Dansante (Tenue sombre de rigeur).
Retrait des places: A. A. A. S. — 77, Rue La Fayette - 75009 Paris
Téléphone: 878. 02. 99 ou 281. 17. 80

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 90-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս· Մեսրոպ Կրթարանը շնորհակա – լութեամբ ստացած է 250 Ֆ· Տիկին Ա– զանի Թագուհեանէ իր զաւկին Թագուհի մահուան 4–րդ տարելիցին առթիւ, 100 Ֆ·, Պ· Մ· Շահինեանէ փոխան ծաղիկի խորէն Հալաճեանի մահուան առթիւ: Շը– նորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 1500 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մխէթ – վէլեանէ կարապետ Յակոբեանի մահ – ուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

×

ՄԱՐԱՆԻՑ·– Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը իր հերոսամարտի ոճնակատարութեան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·– Տիկին Մատ – լէն Բասմաճեանէ (Լիոն), Տիկին Ազա– նի Խաչերեանէ (Փարիզ) 300–ական Ֆ·, Տիկին Քնարիկ Մուրատեանէ (Վիէն), Պ· Վահէ Մուրատեանէ (Լիոն) 200–ա– կան, Պ· Հմայեակ Յարէթնաքովեանէ (Փարիզ) 150, Տիկին Աարինէ Խէրօեա – նէ (Փարիզ) 100 Ֆ·:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ – Արեւոյշները կը տո – նեն իրենց գործունէութեան յիսնամեակը Յունիս 26–ին, Շաբաթ ժամը 21–ին Պե– տական Օփերային մէջ: Գեղարուեստա – կան բաժնին սիրայօժար կը մասնակ – ցին բոլոր երիտասարդական կազմակեր – պութիւնները:

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան տա – րեկան հաշկերոյթը տեղի կ'ունենայ կի– րակի, Մայիս 9–ին, ժամը 13–ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·– Տի – կին Ա· Մանուկեան իր ամուսնոյն յի – շատակին 100, Տիկին Ս· Թուրեան իր ա– մուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ 300, Տիկին Ա· Խանտանեան իր ամուս – նոյն Աղասի Խանտանեանի յիշատակին 250, Տոքթ· Ա· Մոսկոֆեան իր հօր մահ– ուան Բ· տարելիցին առթիւ 500 Ֆ·:

Centre Culturel Nourhan Fringhian

6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

Իսիի Ֆրէնկեան Մշակութային կեդ– րոնի վարչութիւնը յայտնում կը ներկայացնէ հետեւեալ ժապաւէնները:

1·– ՈՒՐԲԱԹ, ԱՊՐԻԼ 30, ժամը 20·30–ին՝

« AMERICA, AMERICA »

2·– ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 8, ժամը 16·30–ին՝

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES

Մուտքը ազատ է փոքրիկներու համար

3·– ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20·30–ին՝

« LITTLE BIG - MAN »

Une Journée à Germigny

La Section Croix-Bleue de Bagneux-Cachan
Organise
LE DIMANCHE 2 MAI
UNE SORTIE A GERMIGNY-LES-PRES (LOIRET)
avec visite de l'Eglise d'architecture arménienne
Participation: Voyage + Déjeuner
100 F. pour les adultes
50 F. pour les enfants jusqu'à 6 ans
Transport en car
Rendez-vous:
— 8 h. : à Bagneux, devant «Les 3 Cinémas»
— 8h30: Porte-d'Orléans, devant la statue du Général Leclerc
Réservation obligatoire avant le 25 Avril
Renseignements et Inscriptions auprès de:
— Mme. Anahid TOROSSIAN . 665.13.26
— Mme. Anaïs STATIAN-BESNARD . 665.04.17
(après 18 h.)
VENEZ NOMBREUX!

Հրապարակային Ասպիս Նիսի մէջ

ՆԻՍ·– Ապրիլ 27, երեքշաբթի երեկո, ժամը 20·30–ին՝

ՕՇԱԿԱՆ ՍՐԱՀԸ

183 Պուլվար տը լա Մատըլէն, Նիս

ՆԻԻԹ·–
ՀԱՅ ԴԱՏ, ՍԻՖԻՒԹ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Բանախօս՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ
Հարցազրոյց՝ ՆԻԻԹԻՆ ՇՈՒՐՋ

Մուտքը ազատ է:

LA GRÈCE A LA CARTE
VOUS PROPOSE

PARIS - ATHÈNES - PARIS
1150 F.

DEPARTS DU: 25/4 - 23/5 - 30/5 - 13/6 - 20/6

1390 F.
DEPARTS:
02/5 - 09/5 - 06/6 - 27/6
SEPTEMBRE

1490 F.(*)
JUILLET - AOUT
(*) SUPPLEMENT 200 F.
DU 31/7 AU 10/8

AINSI QUE TOUTES PRESTATIONS
(HOTELS - CIRCUITS - CROISIERE)
AU DEPART D'ATHENES

Pour tous Renseignements:
ARPI BODURYAN — ANITA TACHDJIAN

V. V. S.
5, Place A. Malraux - 75001 Paris
Tél.: 296. 37. 70

LIC.: 1539

Imprimé sur les presses du Journal «Ha ratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

OPTIMA Tours

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
ORGANISE

du 20 au 31 Mai - Un Voyage
Lyon - Erévan - Tbilissi - Moscou - Lyon

Date limate d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

×

EGALEMENT 2 VOYAGES DIRECTS:

du 3 au 16 Août
a)Lyon - Erévan - Bakou - Tbilissi - Erévan-Lyon
b) Lyon - Erévan - Lyon

Date limite d'Inscription: VENDREDI, 16 AVRIL

Renseignements et Inscriptions:

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, Rue du 24 Avril 1915 — 69150 DECINES

TELEPHONE: (7) 849. 42. 97

Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.

— Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN
124, Avenue Henri Barbusse — 92140 CLAMART; Tél. 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
27
MARDI
27 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57ԿԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.157 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15 157

Ապրիլեան Ոգեկոչումները

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՅՑԵՐ, ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԱՍԹՈՆ ՏԼՖԷՒԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԱԴԷՊ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՏ

ԼԻՈՆ

ՏՈՂԱՆՑՔ ԵՒ ՀԱԻԱՔՈՅԹ

ԺԸՆԵՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Ինչպէս ամէն տարի, Շաբաթ, Ապրիլ 24-ին, զաղուէթ զաղուէթ ոգեկոչուեցաւ Ապրիլեան տարեդարձը:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի մէջ, առաջին ձեռնարկն էր այդ մը Անդրանիկի գերեզմանին (Փէռ-Լաշէզ) կազմակերպուած Ասպայլի ի նպաստ Հայկ. Շարժումին կողմէ: Ժամը 11-ին, շուրջ 90 հոգի հաւաքուած էին Անդրանիկի յուշարձանին առջեւ, ուր Ծաղիկ դրուեցաւ եւ խօսք առնելով Արա Թորանեան (Ֆրանսերէն) եւ Աբիկ Զաքրեան (Հայերէն) չեշտեցին պայքարի, դինեալ պայքարի անհրաժեշտութիւնը մեր ազգային իրաւունքներու հատուցման համար: Հաւաքոյթը վերջ կը դտնէր «Անդրանիկ»ի նուիրուած երգով:

×

ՅՈՅՑ ԹՐՔԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԱՌՋԵՒ

Ժամը 13-ին, պետական ձայնասփիւռի չէնքին առջեւ հետզհետէ կը հաւաքուէին Հայերը, ընդառաջելով Հայ Դատի յանձնախումբի հրաւէրին, քալելու համար դէպի Թրքական դեսպանատուն: Հրապարակին վրայ երիտասարդներ պարզած էին հակայ պաստառներ, որոնց վրայ գրուած էին՝ Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան ճանաչում, Գրաւեալ հողերու վերադարձ հայ ժողովուրդին, կեցցէ հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարը, եւայլն: Նոր Սերնդականներ հազարաւոր թռուցիկները կը բաժնէին անցոր կառքերուն եւ անցորդներու: Ժամը 14-ին, շուրջ 400-ի հասնող բազմութիւնը թափօր կազմած՝ հայկական եւ դոյն դրօշակներու եւ պաստառներու առջեւորդութեամբ, ուղղուեցաւ դէպի Թրքական դեսպանատուն, ճամբուն վրայ կոչեր արձակելով՝ Ազդարարութիւն Հայերու համար, Հայաստանը՝ Հայերուն, Ազատ արձակեցէք Սասունցիանը եւայլն: Բազմութեան երթը կանգ առաւ Անգարա փողոցին սկիզբը, որուն վերջաւորութեան կը գտնուի դեսպանատունը: Արձանուած ցոյցը կը վերջանար հոս, ուր խումբ մը ոստիկաններ պատուար կեցած էին: Ասոր առնելով Հանրի Փափազեան կը յայտնէր թէ նախատեսուած էր յուշագիր մը յանձնել Թուրք դեսպանին, որ, ինչպէս միշտ, մերժած էր ընդունիլ ոստիկանի մը ընկերակցութեամբ հայկական պատուիրակութիւնը: Հանրի Փափազեան իր խօսքը (Ֆրանսերէն) կը վերջացնէր ըսելով՝ «Թուրքիա մերժելով լսել Հայերու ձայնը, կը ստանձնէ ամբողջական պատասխանատուութիւնը բոլոր բռնի միջոցներուն՝ որոնք կրնան պատահիլ յետագային»:

Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ խօսք առնելով (Ֆրանսերէն) Հայկ Թուֆանեան, դիտել կուտար, թէ «67 տարի ետք աչխարհ կը կարծէր թէ Հայերը, ժամանակի ընթացքին կորսնցնելով իրենց ազգային դիմագիծը եւ լեզուն, պիտի մոռնային իրենց Դատը, բայց իրականութիւնը ցոյց կուտայ, որ Հայը միշտ արթուն է: 60 տարի խաղաղ եւ դիւանագիտական միջոցներու դիմելէ ետք 1975-ին Ցեղասպանութեան Արդարադատ Մարտիկներու արարքներով նոր հանդրուան մը բացուեցաւ հայկական դատի հետապնդման մարզին մէջ»: Այնուհետեւ ցաւ յայտնելէ ետք որ միայն քանի մը հարիւր Հայեր կը մասնակցէին ցոյցին, փոխանակ հազարներու, Հայկ Թուֆանեան դիտել տուաւ, որ հանդիպած կեանքը մեզկութեան տարած է մեր ժողովուրդը, որ հետզհետէ կը քաղքենիանայ: «Մենք այդպիսի Հայերու կեանքն ալ պիտի անհանդըստացնենք եւ դուրս հանենք զանոնք անտարբերութեան դիրկէն» եզրակացուցած է: Հուսկ, Հանրի Փափազեան կարդացած է յուշագիրը որ պիտի յանձնուէր Թուրք դեսպանին: Կարդալահ ցոյցը վերջ գտաւ ժամը 15-ին, «Ցառագ Նահատակ» երգով:

×

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ժամը 15-ին, Փարիզի Մայր Եկեղեցին լեցուած էր ծայրէ ծայր եւ դուրսը հաւաքուած էին բազմահարիւր Հայեր: Պատարագը կը մատուցանէր Գիւտ Եպիսկ. Նազդաչեան, որ իր քարոզին մէջ կը նշէր, թէ մեր նահատակներու ոգին ցայժմ կը հրահրէ մեզ չմոռնալ հայ ժողովուրդի զինեալ պայքարը պիտի չարունակուի մինչեւ հատուցումը մեր իրաւունքներուն: Ան դատապարտեց նաեւ այն գեղութիւնները, որոնք տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութիւն ցոյց կուտան Թուրքիոյ: Հայ Երիտասարդաց եւ Ուսանողաց Միութեան բանբերը իր խօսքին մէջ (Հայերէն) նշեց, թէ հայ ժողովուրդը աւելի քան երբեք պահանջատէր է»:

×

ՅՈՅՑ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Բոցի արձարծումէն ետք բազմութիւնը միացաւ Հ. Ա. Ա. Շ.ի կազմակերպած ցոյցին, քալելու համար դէպի Թրքական հիւպատոսարան:

Ժամը 19-ին կը սկսէր երթը: Հարիւրաւոր կարմիր դրօշակներու եւ տասնեակներով պաստառներու առաջնորդութեամբ եւ դհոլ-զուռնայի հնչիւններով, աւելի քան 2000 Հայեր՝ մեծ թէ փոքր, կին թէ երախայ, յառաջացան դէպի Թրքական հիւպատոսարան արձակելով կոչեր՝ Թուրքիա կը ջարդէ Հայերը, կը գրաւէ անոնց հողերը, արդարութիւն, արդարութիւն հայ ժողովուրդին համար, Հայերու միութիւն՝ պայքարի միութիւն, Հայաստան, Հայաստան, Ազատ արձակեցէք մեր հայ մարտիկները, Հայաստան՝ գինեալ պայքար եւայլն:

Երթը կանգ առաւ Թրքական հիւպատոսարանէն չուրջ հարիւր մեթր հեռաւորութեան վրայ, ուր դարձեալ խումբ մը ոստիկաններ պատուար կեցած էին: Հոս խօսք առնելով Հ. Ա. Ա. Շ.էն անդամուհի մը չեշտեց թէ հայ ժողովուրդի զինեալ պայքարը պիտի չարունակուի մինչեւ հատուցումը մեր իրաւունքներուն: Ան դատապարտեց նաեւ այն պետութիւնները, որոնք տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութիւն ցոյց կուտան Թուրքիոյ: Հայ Երիտասարդաց եւ Ուսանողաց Միութեան բանբերը իր խօսքին մէջ (Հայերէն) նշեց, թէ հայ ժողովուրդը աւելի քան երբեք պահանջատէր է»:

×

Իրիկունը, կաւոյի սրահը տեղի կ'ունենար պաշտօնական հանդիսութիւնը, որու մանրամասնութիւնները կուտանք մեր յաջորդ թիւով:

×

ՆՈԹՐ - ՏԱՄԻ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Կիրակի օր ժամը 16-ին, Նոթր - Տամի Մայր տաճարին մէջ նահատակաց նուիրուած պատարագը կը մատուցանէր Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, որ արարողութեան սկիզբը խօսք առնելով (նախ Հայերէն), ոգեկոչեց 1915-ը, երբ ժողովուրդ մը կը դատապարտուէր բնաջնջման, ծանրացաւ այսօրուան Հայութեան վրայ, որու թիւը 6 միլիոնը կ'անցնի, մաղթելով որ ան օր մը համախմբուի մեծցած, ազատ հայրենիքի մը մէջ: Ցբրանսերէն, Հայ Առաքելական Եկեղեցին, չնորհակալութիւն յայտնեց Փարիզի Արքեպիսկոպոսին, արեւելեան եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն, Լիբանանի դեսպանին:

Անոնք որոնք մեծ ակնկալութիւններ ունէին Փարիզի Արքեպիսկոպոս՝ Ժ. Փ. Լիւեթիժէի քարոզէն, բաւական յուսախաբ մնացին, քանի չատ չէզոք եւ հոգեշահ խօսքերով մխիթարեց Հայերը, ըստկիզբէն չեշտելով՝ «հայ ժողովուրդի քոյրեր եւ եղբայրներ, ձեր հայրենիքը նախ դոյութիւն ունի ձեր սրտերուն մէջ»: Ոգեկոչեց ջարդերը, որոնք կատարուեցան առանց պատճառի ու եզրակացութեան մէջ, առաւելաբար անդրադարձաւ մարտիրոսութեան, նահատակները անոնք են, որոնք ընդունած են իրականութիւնը իրենց ազգին եւ ինքնութեան: Ակնարկ մը ըրաւ նաեւ երիտասարդներուն, առանց չատ յստակ ըլլալու:

×

Ցիշենք թէ Շաբաթ ցերեկ, Անթէն 2-էն կը տրուէր, նախորդ օրուան համար նախատեսուած յայտագիրը, որու կը մասնակցէին՝ Իվ Թերնոն, Մէթր Արմէն Բարսեղեան, Ժ. Փ. Ռիչարսոն եւ Աբա Թորանեան: Փաստաբանական մը կը ներկայացնէր ջարդերը, ինչպէս նաեւ նկարիչ Փափազի գործերը: Կը հաղորդուէր այս առթիւ Կաթոն Տըվֆէռի, նոյն առաւօտը Մարսէյլ կատարած կարեւոր յայտարարութիւնը (տես՝ քիչ վար): Ընդհ. ձեւով որակաւոր եւ յաջող սփռում մը, որու ընթացքին Տոքթ. Իվ Թերնոն չատ փայլուն կերպով կը ջրէր հաղորդուած Թրքական «տեսակէտները»:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, ժամը 11-ին Մարսէյլի եւ Պուշ-տու-Ռոնի համադրիչ մարմնի նախաձեռնութեամբ համախմբում մը տեղի կ'ունենար Մայր եկեղեցւոյ նահատակաց յուշարձանին առջեւ, ի ներկայութեան Ներքին նախարար եւ Մարսէյլի քաղաքապետ՝ Կաթոն Տըվֆէռի, որ առաջին ելոյթով մասնաւոր բան մը չէր ըսեր, բայց կրկին խօսք առնելով արարողութեան աւարտին, կը չեշտէր թէ՝ «Ձեր դատը լուսած է (իմա՝ արդար է) եւ արտօնութիւն տուի, որ Փարիզի մէջ բարձրանայ հայ նահատակաց յուշարձան մը»: Կաթոն Տըվֆէռ, այս միջոցին նաեւ նախարարապետ է, ի բացակայութեան Մօռուայի եւ իր խօսքերը չատ աւելի մեծ տարողութիւն առած են, իր զոյգ հանդամանքներով: Այնքան կարեւոր կը նկատուին, որ անդլիական (Պի. Պի. Սի.) ձայնասփիւռն իսկ լուրերու հաղորդումներով քանիցս կրկնեց, Ֆրանսայի նախարարին յայտարարութիւնը: Տըվֆէռ կ'ըսէր, արդարեւ.-

«ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ ՁԵԶԻ ՅԱՂԹԵԼ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԴԱՏԸ, ԲԱՑՅ ԿՈՉ Կ'ԸՆԵՄ ՁԵԶԻ ՈՐ ՀԱՍԿՆԱՔ Թէ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԸՆԴՈՒՆԻԼ ՈՐ ԲԻՐՏ ՈՒԺԸ ԴՈՐԾԱԾ Է ԻՒ ԴԱՏԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ, ԱՑՆՔԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ՝ ՈՐՔԱՆ ՁԵՐԸ: ԱՀԱԲԵԿՁՈՒԹԻՒՆԸ ՁԵԶՄԷ ԿԸ ՀԵՌԱՑՆԷ ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՔ, ՈՐՈՆՔ ԿՐՆԱՆ ՁԵԶԻ ՕԳՆԵԼ»:

Նախարարը ըսած է նաեւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը ճանչնայ Հայերու ցեղասպանութիւնը: Այս խօսքերը արձագանգ գտած են նախ Թուրքիոյ պետին՝ Ատնան Պիւլաքի մօտ, որ տեղեկացուցած է իր կառավարութեան եւ ըսած՝ «քանի որ այդպէս է, չատ ծանրակշիռ է: Այս հարցը՝ Պետութեան հարց մըն է»: Փակագիծի մէջ յիշենք թէ Ֆր-

(Շար. 4-րդ էջ)

ԵԹԷ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀՂԼԱՅԻ՞...

Ֆրանսական արուեստի դէմ գործուած խժդժութիւն մը, ամիսներէ ի վեր խռոված է ներաշխարհս: Անհանգիստ խլրտումը կը վերածուի երբեմն արտունչի, երբեմն ազմկող ժխորի եւ գայրոյթի: Սրտի խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը կորնչացած, այնպէս կը թուի ինծի թէ՝ արեւոտ օրերն անգամ մշուշով են պատած:

Գուցէ, հայկական խնդիրներն ու մըղձաւանջը կեդրոնաձիգ ազեղ դարձուցած Հայերը զիտել տան թէ՝ մեզի՞ արուած է «ուրիշներու» գործով զբաղիլ: Բազմահազար Ֆրանսացի մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ, չատ աւելի դիւրութեամբ եւ հեղինակութեամբ կրնան լեռի դարձնել իրենց ձայնը:

Ճիշդ է դիտողութիւնը· բայց, կը կարծեմ, յանցանք ալ չէ յուզում յայտնել գործուած եղեռնագործութեան ի տես: Արուեստի դէմ եղած ոտնձգութիւն մը ամէնուն չի՞ պատկանիր: Ուրիշներու մեղապարտ անտարբերութիւնը մե՞զ ալ պէտք է լռութեան դատապարտէ: Չէ՞ որ մենք կը դատապարտենք մեծ Պեռութիւններու լռութիւնը հայկական դատին հանդէպ: Ամէնուն պարտականութիւնը չէ՞ փնտռել անիրաւութեանց հիմերը եւ դատապարտել զանոնք:

Երբեմն, բարի կամեցողութեան տէր պարզունակները, բացարձակ իշխանութիւն կ'երազեն՝ անարդարութիւնները վերացընելու, ըստ իրենց փափաքին.- «Եթէ թագաւոր ըլլայի՛···»:

Այդ նոյն փափաքն է, երեւի, որ իմ մտքիս մէջ ձեւաւորած է «Եթէ Ֆրանսացի ըլլայի՛···» անիմաստ բացատրութիւնը:

Ճիմար, իրօ՛ք չիմար մտածում: Ի՞նչ պիտի ընէի արդեօք, եթէ Ֆրանսացի ըլլայի: Ոչինչ, բացարձա՛կապէս ոչինչ: Առաւելագոյնը՝ պիտի բզոզթէի կոպտօրէն, առանց ո՛չ մէկ արդիւնքի հասնելու: Որովհետեւ, մենք չատ դիտենք թէ՝ բզոզթներն ալ խճողում ստեղծող բարդութիւններ են եւ օրական միլիոնաւոր բզոզթներ՝ պզպջակի նման կը ցնդին օդին մէջ՝ առանց հետք ձգելու կամ դիւանաթուղթերու դեղնած թերթիկներու նման մոռացութեան փոշին մէջ կը թաղուին:

Ուրեմն, բան մը լրած ըլլալու խաբկանքը ապրելու եւ դիս տանջող մղձաւանջէ ազատելու համար, մտածումներս կը յանձնեմ թերթին, որ ընթերցողն ալ հետեւի ընդվզումիս պատճառներուն եւ հասնի իր եզրակացութեան:

×

Բացառիկ են հեռատեսիլի գրաւչութիւն ստեղծող պատկերները: Կը պատահին, սակայն, իրական վայելքի ժամեր եւ չես ուզեր որ վերջ գտնեն այդ ժամերը կամ, գոնէ, կրկնուին յաճախ: Այդ բացառութիւններէն էր, ամիսներ առաջ մեր տեսած ֆիլմը: Բացառապէս, դուրս պալով կնոջ եւ մարդու «բազմակնու-թեան» կամ «բազմա-էրիկ» վիճակնե-րու ստեղծած արուեստական բանակռիւներու, նախանձի տափակ, միապաղաղ, եւ յօրանջեցնող թատրոնային ամէնօր-եայ ցուցադրութիւններէն, հեռատեսիլը հանրութեան կը հրամցնէ «Լը Պուլանժէ ու Սիւբէնը» ժապաւէնը:

Ժան-Մարք Թիլօ, Քաթրին Ռու-վէլ, Զոէ Շօվօ իրենց խաղարկութեամբ ստեղծեցին Ֆրանսական հարազատ մըթնոլորտ եւ պարզեւեցին յուզումներու, ծիծաղի եւ երբեմն ընդվզումի միախառնուած քաղցրութիւն:

Ֆրանսական կեանքին, աւանդութիւն-ներուն, սովորութիւններու ու տիպերուն մտերմացած մէկը, դիւրութեամբ պիտի նչմարէր թէ՝ դերասանները ո՛չ թէ կը խաղային հեղինակին կողմէ թելադրուած դեր, այլ՝ իրօ՛ք, կ'ապրէին իրենց սե-փական կեանքը, հարազատ առօրեան: ուրիշ խօսքով՝ թիփիք Ֆրանսական կեանք՝ իր բովանդակ դունագեղու-թեամբ:

Արուեստը ամբողջութեամբ ըմբռնման ըլլալու դժուարնակութեամբ, կը պատրաստուէինք խանդավառութեամբ ծափահարել, երբ յանկարծ, վերջին պատկերին վրայ տարածուող «վայրենի» եբաժշտութիւն մը Էրզաց «ապուրի» համը տարածեց մեր «քիմքին»: Ֆիլմի կառոյցին եւ ոգիին բոլորովին անհամապատասխան ամերիկեան օրօր մը ամբողջութեամբ պղծեց Ֆրանսական բարքերու մէկ մանրանկարը կազմող այս գործը՝ Ֆրանսացի հացագործին հագցնելով Նիւ-Եորքեան «պլու-ճին» եւ ճզմելով անոր մարմինը՝ ամերիկեան սեղմիրանին մէջ:

Արուեստագէտներն ու դերասանները ի՞նչպէս հանդուրժեցին եւ լռեցին այս եղծանումին ի տես: Ամերիկեան «ուժի» եւ թեքնոլոժիի հանդէպ անոնց ունեցած հիացումը տարածո՞ւած է նաեւ արուեստի վերաբերող հարցերու վրայ:

Ի՞նչ պիտի ընէինք մենք՝ Հայերս, եթէ Թումանեանի «Անոյշ»ը փակուէր ռուսական մեղեդիով կամ Ց. Պարոնեանի «Զարշըլը Արթին աղա»ն վերջնաւար թըրքական «Նէննի»ով: Ֆրանսական մեղեդի՞ կը պակսէր Փիլմին երաժշտութիւնը պատրաստող Պ. Պընուա Քոֆմանի: Ազգային արուեստ մը միթէ չի՞ պահանջեր միշտ ինքնուրոյն դրոշմի իրաւունք:

Ո՛չ, Պ. Քոֆման, ո՛չ ձեր երաժշտական յաջողութիւնները, ո՛չ ալ Սիլվի Վարդանի «չօ»ին ձեր օրքեսթրին կատարելութիւնը մեզ չեն կրնար մոռցնել տալ այս մեծ կաթը:

Գեղեցիկ նկար մը ածելիով կարատող այս չարագործութիւնը ինծի մտաբերել կուտայ մեր հայրերու կամ նախահայրերու ստորակայութեան զգացումէ յառաջացող օտարասիրութիւնը, որ իրենց հետեւած է մինչեւ գերեզման, որուն, չատ իրաւացիօրէն չի հանդուրժեր մեր ազգը:

ԵՂԵՌՆԻ ՎԿԱՆԵՐԸ ԿԸ ՆՕՍՐԱՆԱՆ

Ժողովուրդի մը ապրած ոդիսականը վերջ գտած էր 1918-ին: Զարդի սարսափը մեղմացած էր եւ մենք՝ տուն տեղ ձգած եկած էինք Մեզիրէ, ուրիշ Հայու մը տունը· մեզի հետ էր նաեւ երիտասարդ հայ հարս մը, էրզրումցի, հրաշքով ազատած:

Հօրենական մեր տունը՝ Հիւսէյնիկի մէջ, դրաւած էին թուրք մուհաճիրներ, որոնք թիմուած սենեակի մը մէջ, ամէն օր քիչ – քիչ կը քակէին տան մնացեալ մասերը ու կը վառէին: Գէշ ազէկ անցած էր ձմեռը եւ հասած՝ 1919-ի գարունը: Անձրեւոտ իրիկուն մը նստած էինք բոլորս, ո՛չ կրակ կար, ո՛չ ճրագ: Ուշ ատեն կառք մը անցաւ մեր բնակած տան առջեւէն, բոլորը միաբերան բացագանչեցին՝ եկան, եկան ...

Յաջորդ օրը լուրը կը տարածուէր, թէ Խարբերդցիներուն ծանօթ մարդը Ռիւքը եկած էր, որ անմիջապէս գործի անցնելով կը բանար ամերիկեան հաստատութիւններուն դռները եւ կը սկսէր որբերու հաւաքումը:

Հեռու եւ մօտիկ չրջաններէ եկող Հայերով լեցուած էր Խարբերդը: Մեր ընտանիքէն միայն մայրս ու ես կրցած էինք հրաշքով ազատիլ: Միջոց մը մենք ալ կրցանք մտնել որբանոց: Այդ օրէրուն ամերիկեան Նիր Իսք Ռըլիֆը խակական փրկութիւն մը եղաւ Հայերուն համար: Միայն քաղաքը 6 – 7 որբանոց ունէր· չրջակայ չատ մը գիւղեր նոյնպէս լեցուած էին որբանոցներով: Մնացինք մինչեւ 1922ի ամառը, երբ օր մը լուր տարածուեցաւ, որ որբերը ուրիշ տեղ պիտի փոխադրուէին: Թէ ուր՝ ոչ ոք գիտէր:

1922-ի ամառը, Օգոստոսին, մեզ գըրին անտուկներու մէջ, ջորիները բարցան ու ճամբայ ելանք Հալէպի վրայով դէպի Պէյրութ: Մեզ տարին Անթիլիաս, ուր քանի մը ամիս մնալէ ետք, մեզմէ առաջ եկած խումբին հետ մեզ գրին Թրքական ազատ նաւ մը որ պիտի ուղղուէր դէպի Պոլիս:

Գիշեր մը նաւուն մէջէն տեսանք թէ հեռուն կրակի բոցեր կ'երեւային. երբ Թուրք նաւաստիներուն հարցուցինք, թէ ի՛նչ էին այդ բոցերը, պատասխանեցին, թէ զիարէթ է եւ հոն ամէն գիշեր բոցեր կը վառին: Տարիներ ետք մեկնաբանեցինք, թէ իզմիրն էր, որ կը վառէր:

Սաստիկ ալեկոծութենէ ետք հասանք կ. Պոլիս, ուր մեզ բաժնեցին երկու խումբի, մէկ մասը տարին Գուլէկի որբանոցը, իսկ միւս մասը՝ Պէշիկթաչ: Հոս կարճ մնացինք. մեզ փոխադրեցին Եափուլէկի Ցունաց հիւանդանոցը, ուր կէ՝ քանի մը չաբաթ ետք՝ Ցունաստան: Ցունական կղզիներուն մէջ կային հայկական որբանոցներ: Մենք ինկանք Փոու կղզւի կեդրոնական որբանոցը. կար նաեւ ուրիշ մը, որ կը կրէր անգլիացի լորտ Մէյըրս Ֆընտի անունը:

Մեզ տեղաւորեցին մեծ մթերանոցի մը մէջ, հսկայ սրահ մը, որուն չորս կողմի պատերու երկայնքին 5 - 6 դասարաններ կային: Ո՛չ գրիչ ունէինք, ո՛չ տետրակ: 4 հոգւի համար ընթերցանութեան մէկ գիրք կար, 8 հոգւի համար թուաբանութեան գիրք մը, իսկ 12 հոգւի համար՝ Հայոց պատմութեան մէկ դասագիրք: Զոր տախտակի վրայ ծալապատիկ նըստած կը հետեւէինք դասերու: Ահա թէ ինչ պայմաններու մէջ կրցանք քիչ մը գրել - կարդալ սորվիլ:

Ուսուցիչներուն մէջ կային Թէոդիկ, Աբշակ Ալպոյաճեան, Նշան Պէշիկթաչեան, Պատմաճեան եւ ուրիշներ: Մեր դաստուն էր Հրաչեայ Գուռւեան: Իրրեւ դասընկեր ունէինք Ստեփան եւ Վիչէն Սրապեան եղբայրները: Վիչէն յետագային դարձաւ բանաստեղծ Արամայիս Սըրապեան: Ան մեր դասարանին ամէնէն յառաջադէմ աշակերտն էր: Բնաւ դասորվիլը չէինք տեսներ, բայց միշտ ալ դոց սորվածի պէս սահուն կը կարդար: Օր մը Վենետիկէն մխիթարեան հայրեր եկան եւ մօտ 80 տղաք տարին Վենետիկ ուսանելու: Մեր դասարանէն 4 հոգի գացին. անոնց մէջ էին Ստեփան եւ Վիչէն, որոնք ուսանեցան եւ ապա հաստատուեցան Իտալիա:

Այսօր, այդ սերունդէն չատ քիչեր մը նացած են: Սերունդ մը՝ որ ականատես եղաւ իր հարազատներու ողջակիզումին, փոշր մը հացի կարօտ, գաղթականի ցաւը ձեռին թափառեցաւ անհայրենիք եւ դժնդակ պայմաններու տակ զերմարդկային ճիգերով չանաց պահել իր ազգային դիմագիծը: Թող այս քանի մը անկապ տողերը աւելնան Ապրիլեան սերունդի մնացորդացի վկայութիւններուն վրայ, իբրեւ էջ մը եղեռնի ամբողջական պատմութեան մատեանի, որ պէտք է գրուի:

Ապրիլեան եղեռնի վկաները կը նօսրանան հետզհետէ: Ո՞վ պիտի հաւաքէ այդ վերջին վկայութիւնները:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՆԹԱՆՈՍԵԱՆ

Դիտեցէք «Ազատի եւ Ազեսիոր», որովհետեւ Հայ էին: Երանի՛ դիտած չըլլայի: Ի՞նչպէս թոյլ կը տրուի այնքան թափթփածութիւն: Հեղինակը ուզած է Հայե՞րը անպատուել: Գոնէ համեստութիւնը ունենար արբագրել տալու իր պըրտութիւնը կամ պատկերի վերածելէ առաջ կամ վերջը կարծիքը առնէր ճեռնհաս մարդոց:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Գ.

Նայելով չուրջը, Գուրգէնը, ասես մի պահ միայն մոքով հեռացաւ դէպի այն մեծ, հորիզոնով մէկ տարածուած քաղաքները, որ տեսել էր ինքը, դէպի բազմայարկ տներով աքցանուած երկար ու լայն փողոցները՝ եւ նրա սիրտը չարխըրեց, որ իրենց գիւղն այդքան փոքր էր, հիւղէի պէս աննշմարելի: Իր համար սիրելին ու հարազատը հէնց այդ փոքրիկ գիւղն էր, որտեղ գտնւում էր իր տունը որտեղ մնում էր իր Աբփիկը: Լաւ կեանքով փոքրիկ գիւղումն էլ կարելի էր ապրել:

Գիւղի ծայրամասումն էին, երբ նա բազմայարկ մի չէնք տեսաւ, որ առաջ չկար:

- Մեր գլորցն ա, - ասաց Ալէքը, - անցեալ տարի չինեցինք: Ներսը գրսից աւելի գեղեցիկ ա: Խօր կիրակի ա, վաղը գլորց էլ կը գնանք:

Նրանք դուրս եկան դաշտ:

Ինչքա՜ն ընդարձակ էին խաղողի այգիները, ինչքա՜ն մրգառատ: Ամէն տեղ երեւում էր ստեղծագործ եւ անճնուրաց աշխատանքը:

Ալէքը Գուրգէնին այդպէս այգի էր տանում, պատմում խաղողի բերքատուութեան մասին:

– Վերադառնանք, – ասաց Գուրգէնը, երբ բաւական ժամանակ էր անցել:

– Հա՛, գնանք, - համաձայնուեց կոլտնտեսութեան նախագահը:

Նրանք հասան գիւղ:

Յայտնեցին, որ Աբփիկին եաեւից պըղնացող մարդը դեռ չի վերադարձել.

-Մի ձի տուէք, ինքս գնամ, - դիմեց Ալէքին Գուրգէնը:

– Չէ՛, Գուրգէն ջան, – նեբս մտնե-լով ասաց Ալան ապէրը, – դու իմ հիւրն ես, գնանք: Իմ Սաքոյին խաղ-րին:

Երբ Գուրգէնը մտաւ Ալան ապօր տունը, մի պահ նրան թուաց, թէ հարանքաւորի տուն է եկել, այնքան ճոխ էր իր պատուին բացած սեղանը, այնքան հարուստ:

Հիւրին նստեցնելով սեղանի գլխին, Ալան ապէրը միւս գիւղացիներին էլ տեղ առաջարկեց:

Առաջին բաժակը ծերունի տանտէրը բարձրացրեց:

- Գուրգէն ջան, գալը բարի, – խօսեց նա, – ամէն անգամ երբ բանակից, մէկը տուն ա գալիս, թուում ա, թէ Սաքոս ա եկել, իմ թաւալան, իմ դուս Սաքոս:

Ալան ապօր աչքերի մէջ արցունքի կաթիլներ երեւացին:

- Գիտեմ, Սաքոս էլ չկայ, - չարունակեց նա, – ամա թող մէկելնները գան, իմ տան ճրագը հանգած՝ բաւական ա, թող ուրիշի մօտ տխրութիւն չլինի: Գուրգէն ջան, թող քո ճանապարհը բոլորի ճանապարհը գառնայ:

Բաժակները զարկուեցին իրար ու դատարկուեցին:

– Ախ, թէ ոնց կաղ չէր լինի, ես գերմանացու մէրը կը լացացնէի, - բաժակները զրնգոցի մէջից լսուեց Կազ Սարոյի ձայնը.

- Գուրգէն ջան, – ոտքի կանգնեց Ալէքը, - մօտս գրած պահում եմ գիւղից բանակ գնացած տղաների անունները: Մէկ - մէկ գիմացը նշան եմ անում, երբ նրանցից մէկը տուն է վերադառնում: Երկու էլ քո անուան գիմացը նշան դրի, բազմայարկ մի չէնք տեսաւ, որ առաջ չկար:

– Մեր գլորցն ա, - ասաց Ալէքը, – անցեալ տարի չինեցինք: Ներսը գրսից աւելի գեղեցիկ ա: Խօր կիրակի ա, վաղը գլորց էլ կը գնանք:

Նրանք դուրս եկան դաշտ:

Ինչքա՜ն ընդարձակ էին խաղողի այգիները, ինչքա՜ն մրգառատ: Ամէն տեղ երեւում էր ստեղծագործ եւ անճնուրաց աշխատանքը:

Ալէքը Գուրգէնին այդպէս այգի էր տանում, պատմում խաղողի բերքատուութեան մասին:

– Վերադառնանք, – ասաց Գուրգէնը, երբ բաւական ժամանակ էր անցել:

– Հա՛, գնանք, - համաձայնուեց կոլտնտեսութեան նախագահը:

Նրանք հասան գիւղ:

Յայտնեցին, որ Աբփիկին եաեւից պըղնացող մարդը դեռ չի վերադարձել.

-Մի ձի տուէք, ինքս գնամ, - դիմեց Ալէքին Գուրգէնը:

– Չէ՛, Գուրգէն ջան, – նեբս մտնելով ասաց Ալան ապէրը, – դու իմ հիւրն ես, գնանք: Իմ Սաքոյին խաղրին:

Երբ Գուրգէնը մտաւ Ալան ապօր տունը, մի պահ նրան թուաց, թէ հարանքաւորի տուն է եկել, այնքան ճոխ էր իր պատուին բացած սեղանը, այնքան հարուստ:

Հիւրին նստեցնելով սեղանի գլխին, Ալան ապէրը միւս գիւղացիներին էլ տեղ առաջարկեց:

Առաջին բաժակը ծերունի տանտէրը բարձրացրեց:

- Գուրգէն ջան, գալը բարի, – խօսեց նա, – ամէն անգամ երբ բանակից, մէկը տուն ա գալիս, թուում ա, թէ Սաքոս ա եկել, իմ թաւալան, իմ դուս Սաքոս:

Ալան ապօր աչքերի մէջ արցունքի կաթիլներ երեւացին:

- Գիտեմ, Սաքոս էլ չկայ, - չարունակեց նա, – ամա թող մէկելնները գան, իմ տան ճրագը հանգած՝ բաւական ա, թող ուրիշի մօտ տխրութիւն չլինի: Գուրգէն ջան, թող քո ճանապարհը բոլորի ճանապարհը գառնայ:

Բաժակները զարկուեցին իրար ու դատարկուեցին:

– Ախ, թէ ոնց կաղ չէր լինի, ես գերմանացու մէրը կը լացացնէի, - բաժակների զրնգոցի մէջից լսուեց Կազ Սարոյի ձայնը.

- Գուրգէն ջան, – ոտքի կանգնեց Ալէքը, - մօտս գրած պահում եմ գիւղից բանակ գնացած տղաների անունները: Մէկ - մէկ գիմացը նշան եմ անում, երբ նրանցից մէկը տուն է վերադառնում: Երկու էլ քո անուան գիմացը նշան դրի,

(Շար. 6)

ՅԱՍՄԱՆԻ ՀՈՒՏԱՎԱՆԸ

= ՆԱՏԱՇԱԿ =

ՅԱՅԶՎԱԶՈՆ ՎԵՊՎ
ՎԱՍՍԱՍԵ ՈՒՄ

– Հա՛յր, ի՞նչ կ'ընես, ինչո՞ւ քեզ կը խօսեցնեն ու դուն կ'ըսես. «Ես ... ինծի ... ինծի ...» Ինչո՞ւ քեզ կը խօսեցնեն ուրիշները, ինչո՞ւ դուն չես խօսիր ...

Ծերունին ժպտեցաւ ու իր թոռնիկին ձեռքը առնելով՝ ըսաւ.

– Ես ալ կ'ուզեմ խօսիլ, բայց ի՞նչ ընեմ, որ չեմ գիտեր ինչ ըսել ...

– Ես գիտեմ, հա՛յր, ես գիտեմ, որ ուզածդ ըսելու համար ինծի պէտք է ունենաս ... Ինծի պէտք է ունենաս, որ ես ալ ըսելիքս ըսեմ ...

– Ճիշտ է, թոռնիկս, ճիշտ է ...

– Ուրեմն, հա՛յր, ես ալ պէտք է ունենամ

(Շար· Ա· էջէն)

բանական մամուլն ալ բաւական տեղ կուտար, Երկուշաբթի, այս հարցին : Ռոբ-խոէն, առիթը կը գտնէր, անգամ մը եւս կառավարութեան վրայ յարձակելու, որու նախարարները միշտ կափեր կ'ընեն (կը յիշէ Էռնիւն) եւ գժգոհ կը ձգեն «Բարձրագոյն Դուռը եւ այս ամբողջը՝ Հայերուն պատճառաւ...» : Մաքէն եւ Լիպերասիոն նաեւ կ'արձագանգէին : Մամուլը կը յիշէր նաեւ թէ հակաթուրք եղեռնափորձեր կատարուած են Տորթմունտ եւ թէ Հ· Գ· Բ· զեկոյցով մը, Կիպրոս հրապարակուած, կը սպառնար նոր գործողութիւններ կատարել Թուրքիոյ դէմ : Փակագիծը գոցենք ու վերադառնալով Մարսէյլ, աւելցնենք թէ այս արարողութեան ներկայ էին քաղաքական կուսակցութեանց՝ համայնավար, Հ· Հ· Հ· եւ ԻՒ - ՏԻ - ԷՓ-ի ներկայացուցիչները, եւ Մարսէյլի Աբք·ը՝ կարդինալ Էչեկառայ :

Նոյն օրը, ժամը 18-ին նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ·ի եւ Հայ Դատի աւելի քան 3000 հոգի (կը վկայէ այս թիւին՝ Լը Փրովանսալ) հաւաքուած էին Մոպլիւ առջեւ եւ խաղաղ ցոյց մը կը կատարէին մինչեւ Նահանգապետարան, ուր բանաձեւ մը կը յանձնուէր :

Նոյն օրը, ժամը 18-ին Էքս - ան - Փըրովանսի մէջ պաշտօնական բացումը կը կատարուէր՝

« PLACE D'ARMENIE »-ի

մը, ի ներկայութեան քաղաքապետ՝ մէթր Ժուասէնի :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւելի քան 2000 հոգի հաւաքուած էին Թէրոյի հրապարակը, ժամը 16-ի չուրջ : Ասոք կ'առնէին Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ՝ Հիլտա Զոպոյեան եւ քաղաքապետին՝ Մխիթ : Թափօրը կը կազմուէր եւ ճամբայ կ'ելլէր դէպի Փալէ տէ Քոնկրէ (3-ու կէս քիլոմեթր) և Ռոնի որդիներու Ցուշարձանին երեք ծաղկեպսակներ կը դրուէին (Հ· Գ· Ց··, Վիլէօրպանի եւ Լիոնի քաղաքապետութիւն) : Ապա՝ Փալէ տէ Քոնկրէի մէջ տեղի կ'ունենար տեսակ մը Ֆորում, ուր խօսք կ'առնէին Ռոպէր Այտափիրեան եւ Ժիւլ Մարտիրոսեան, որ կը շեշտէր թէ լուծում մը կայ Հայկ· Հարցին, ներկայացնելով տուեալները եւ քաղաքական հոսանքնե-րու ներկայացուցիչները կը հրաւիրուէին պարզելու իրենց դիրքերը : Ներկայ էին՝ Ժ· Փուիըրէն (ընկերվարական), Մ· Նուառ (Հ·Հ·Հ·), Է· Ամէլ (ԻՒ - Տի - էֆ), Ժ· Քափիէվիք (համայնավար) :

Ի դէպ, ցաւով կ'արձանագրենք որ միջադէպեր պատահած են կարգ ու կանոնի սպասարկութեան եւ Հ· Գ· Բ·-ի ի նպաստ թռուցիկներ բաժնող հայ երիտասարդներու միջեւ : Հիւանդանոց փոխադրուած են·· Եղիա Պասմաճեան, Գր· Փալանճեան եւ Սարգիս Զէօմլէքճեան : Հոս, այնքան կարեւոր չէ յանցանքները ճշդել որքան՝ հաստատել թէ կը չարունակենք թուրքին հացին իւղ քսել··· :

×

ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Վերջապէս յիշենք թէ զուիցերական հեռատեսիլը շատ կարեւոր յայտագիր մը կը ներկայացնէր Կիրակի ցերէկ (համապատասխան Ֆրանսական տոսիէ տը լ'Էքրանի) ուր հայկ· հարցը կը պարզէին Տոքթ· Իվ Թերնոն, Արա Գրիգորեան, պելժ պատմաբան՝ Անսիօ եւ թուրք դասախօս Ռէհա Փորոյ : Կը ծրագրուէր յանձնախումբ մը կազմել մասնագէտներէ, ուսումնասիրելու հայկ· հարցը : Այս «բաց սեղանը», այնքան կարեւոր կը նկատուէր, որ լուրերու բաժնին մէջ զուիցերական հեռատեսիլ եւ ձայնասփիւռ կ'արձագանգէին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՍԻՆԱՑԻ պարպումը վերջ գտաւ Կիրակի եւ եգիպտական դրօշակը կրկին կը ծածանի, 15 տարի ետք իր հողերուն վրայ զորս Իսրայէլ գրաւած էր :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ ցամաքահանում կատարեցին հարաւի ժէօրժիի կղզին, որ 1500 քիլոմեթր դէպի արեւելք է Մալուինեն կղզին եւ զոր Արժանթինցիք գրաւած էին, Ապրիլ 3-ին : Արժանթին – Մեծն - Բրիտանիա պատերազմը ճամբայ ելած կը թուի :

ՊԷՑՐՈՒԹի մէջ Ա· Էֆ· Փէ գործակալութեան գրասենեակին դէմ ահաբեկչական արարք մը կատարուած է առջի օր : Մէյն նիւթական վնասներ կան :

ԱԶԱՏ ԴՈՊՐՈՑԻՆ ի նպաստ հսկայ ցոյց մը տեղի ունեցաւ Շաբաթ օր, Փանթէնի 100 հազար հոգիի մասնակցութեամբ :

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Ընդառաջելով Վիէնի հայ համայնքի բաղձանքին, Ազգային Միութիւնը յաջողցուցած է սեփականացումը հողամասի մը «Ապրիլ 24 1915» փողոցին վրայ, որուն վրայ պիտի կառուցուի յուշարձան մը ցեղասպանութեան զոհ 1·500·000 Հայերու յիշատակին :

Այս յուշարձանը իրագործման ընթացքի մէջ է, միակցուած պղինձէ, 3,70 մեթր բարձրութեամբ, խարիսխը նեռարեալ :

Արուեստագէտը Թորոս (Ռաստկէլէհան) արձանագործն է :

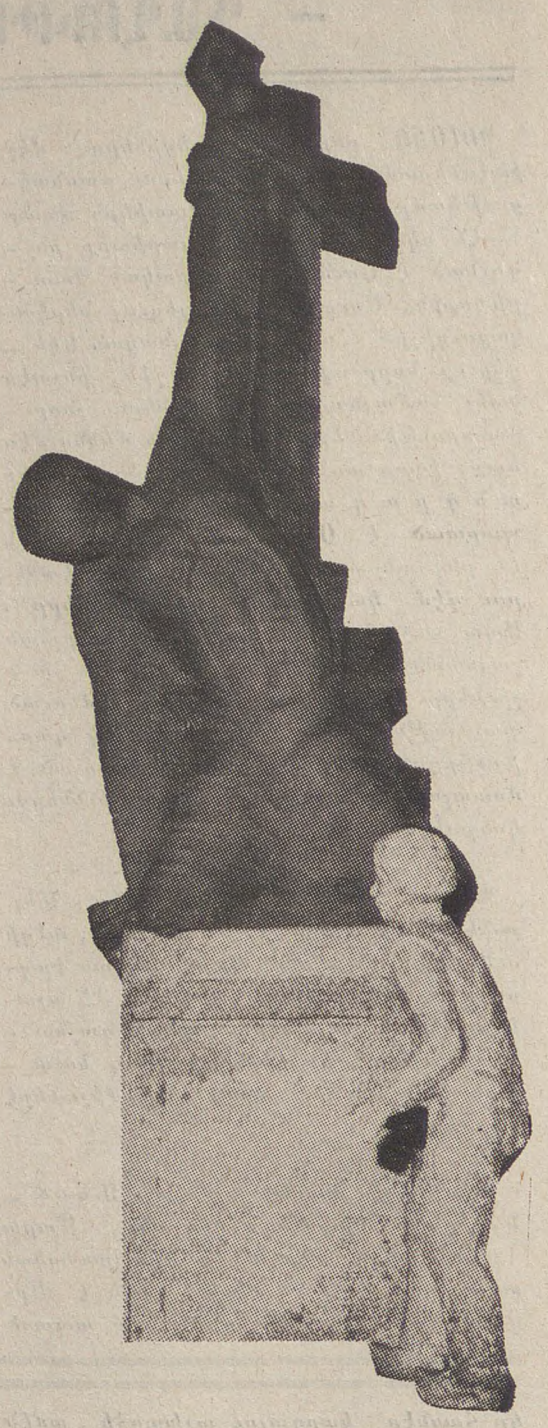
Բացումը կը կատարուի Մայիս 16, ներկայութեամբ եւ պատուոյ նախագահութեամբ ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶ-ի, Ազգային Ժողովի նախագահ եւ երեսփոխան – քաղաքապետ Վիէնի :

Հոգալու համար այս իրագործումին ծախքերը, կ'ապաւինինք ձեզմէ իւրաքանչիւրին օժանդակութեան : Առատաձեռն եղէք եւ այժմէն ձեր նուէրները ղրկեցէք ստորեւ դրուած հասցէին :

STELE DU GENOCIDE
UNION NATIONALE ARMENIENNE
Maison de la Culture
9, Rue du Cirque — 38200 Vienne

Կանխաւ շնորհակալութիւն :

ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ



Centre Culturel
Nourhan Fringhian
6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

Իսիի Ֆրէնկեան Մշակութային սըրահին վարչութիւնը յաջորդաբար կը ներկայացնէ հետեւեալ ժապաւէնները :

1·– ՈՒՐԲԱԹ, ԱՊՐԻԼ 30, ժամը 20·30–ին՝

« AMERICA, AMERICA »

2·· ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 8, ժամը 16·30-ին՝

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES

Մուտքը ազատ է փոքրիկներու համար

3·· ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20·30–ին՝

« LITTLE BIG - MAN »

ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

Գաբլաեանի յիշատակին·– Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շալճեան 50 Ֆ·, Անոյա Մեսրոպեանի յիշատակին Աստուած Գղելեան (Վիէն) 100 Ֆ·, Յովսէփ Ուզդսեանի յիշատակին Յորէն Ուզուսեան 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Մանուէլեան 50 Ֆ·, Կատարինէ Միլիտոսեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Կոթիէ եւ Այրի Տիկին Կոնոյեան 20-ական Ֆ·, Յակոբ Կէօնճեանի յիշատակին՝ Պ· Յակոբ Օհանեան 100 Ֆ·, Պ· Միչէլ Շալճեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Տօրումեան 50-ական Ֆ·, Շաւարշ Միսաէեանի յիշատակին՝ մահուան 25-ամեակի առիթով Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուլումճեան 100 Ֆ·, Ռոզ Մարգարեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Ճանիկեան եւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Շալճեան 100–ական Ֆ· :

90ème Anniversaire de l'A.A.A.S.

DANS LE CADRE DU 90e ANNIVERSAIRE DE LA FONDATION
DE L'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
UN GRAND DINER OFFICIEL AURA LIEU
LE MARDI, 4 MAI, A 20H. PRECISES
DANS LES SALONS DE L'HOTEL INTERCONTINENTAL
3, RUE DE CASTIGLIONE — 75001 PARIS

SOUS LA PRESIDENCE EFFECTIVE DE

JOSEPH FRANCESCHI
(Secrétaire d'Etat aux Personnes Agées)

Avec la participation artistique de
— La Troupe de Danse Folklorique N A I R I
— L'Orchestre BERNARD DEDEDJIAN
— Le Chanteur VICKEN
Le Dîner se poursuivra par une Soriée - Dansante (Tenue sombre de rigeur).
Retrait des places: A. A. A. S. — 77, Rue La Fayette - 75009 Paris
Téléphone: 878. 02. 99 ou 281. 17. 80

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 90-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարգրիտ Լեւոն Տօնիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Մայիս 2, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ

մահուան Ա· տարելիցին եւ Տօնիկեան ընտանիքի ննջեցելոց յիշատակին :

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Այս տխուր առիթիւ Տիկին Տօնիկեան կը նուիրէ 200 Ֆ· Ս· Յովհ· Մկրտիչ Եկեղեցւոյ, 200 Ֆ· Մարսէյլի Տարօն - Տուրուբերան Հայրենակցական Միութեան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ· «Յառաջ»ին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

ՅՈՒԼԻՍ 20 – 24

Կազմակերպութեամբ՝
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ
Ժողովրդապետութիւններու
Նախագահութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ· ԿԱՊՈՒՃԵԱՆի
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ
Մասնակցութեամբ՝
Պուրճ Համմուտի Ս· ՓՐԿԻՉ
երգչախումբի

Արձանագրութեանց համար դիմել·· ՓԱՐԻԶ·· Անտոն վրդ· Թիւթիւնճեանի : Հեռ·– 278 31 93
ԱՌՆՈՒՎԻԼ·– Աթանաս վրդ· Քէշիշեանի : 985 15 56
ԼԻՈՆ, , ՎԻԷՆ·– Գէորգ վրդ· Զապարեանի : 47 28 65
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ·– Կոմիտաս վրդ· Զարգճեանի : 22 09 86
ՎԱԼԱՆՍ·· Գէորգ վրդ· Զանորեանի : 43 78 23
ՄԱՐՍԷՑԼ·– Սարգիս վրդ· Դաւիթեանի : 48 19 60

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի Մայիս 31-էն առաջ արձանագրուիլ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի

ՏԱՐԵՎԵՐՋի ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մայիս 9, ժամը 14·30–ին :
THEATRE MUNICIPAL DE BAGNEUX
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի
եւ
Պ· ՀԱՒՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ
Պաներէօ–ի Քաղաքապետ
Բացման խօսք՝ վարչութեան կողմէ
Պ· Մ· ՄԱՎԻԵԱՆէ
Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ ուսուցչուհի՝
ՏԻԿԻՆ Հ· ՊԱԼԸՔՃԵԱՆ
Ասպասանութիւն, երգ, կատակերգութիւն՝ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ :
Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ երգչի
Պ· ՄԿՐՏԻՉ ՖԷՐՄԱՆի
Ճոխ պիւֆէ :
Հաճելի անակնկալներ :
Մուտք 20 Ֆրանք :
Հաղորդակցութեան միջոցներ·– Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 188 ա կամ 188 Պ եւ իջնել Ռոն - Փուէն տէ Մարթիր :

ԽՆՋՈՅՔ - ՃՄԸՉ

Կազմակերպուած Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00 : Հայկ· ճոխ յայտապիր : Սեղանները պահուիլ հեռաձայնելով· – 233 41 74 եւ 206 42 50 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ Պաներէօ - Քաշանի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Ապրիլ 29, ժամը 20·30–ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը :

×

ԿԱՊ· ԽԱԶԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Ապրիլ 29, ժամը 15·00-ին Հայ Մշակոյթի Տունը : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին :

Օրակարգ·– 1·· Զեկուցում : 2·– Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՄԲԻՈՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
28
MERCREDI
28 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.158 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 57e ANNÉE — No 15 158

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Պատմական հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենար, Շաբաթ, Ապրիլ 24, երկուքը, կավոյի սրահը, որ հեռուհեռէ կը լեցուէր, երբ հայ երիտասարդութիւնն ալ, բացումէն քիչ առաջ կը հասնէր:

Բացման խօսքը կ'արտասանէր Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան նախագահը՝ Մկրտիչ Արմէն Բարսեղեան, որ կ'ողեկոչէր Ապրիլ 24 Թուականի խորհրդանշական թողլքը, երբ կը սկսէին ժողվել ու տանիլ բնաջնջել Պոլսոյ հայ մտաւորականութիւնը, նախ 230 ապա՝ 600 Հայեր հաւաքելով: Երկար տարիներ լինքնամփոփման օր, յետագային եւ մասնաւոր թարար 1965-էն սկսեալ, Ապրիլ 24-ը կը դառնար բողոքի օր, քանի չէր իրագործուած Սեւրի դաշնագիրը եւ մեռելներու յարդանքին՝ կուգար աւելնալ պահանջ մը՝ ճանաչումը ցեղասպանութեան: Մկրտիչ Արմէն կը չեշտէր թէ նոր կայս նպաստաւոր մթնոլորտ մը կայ եւ նպաստաւոր արձագանգ մը՝ Ֆրանսական հանրային կարծիքին մօտ: Փաստ՝ հայկ. յուշարձանի մը արտօնութիւնը Փարիզի մէջ, որու համար մասնաւոր չընորհակալութիւն յայտնեց Պերնար Փոնսի:

Օրուան առաջին բանախօսը՝ Աբա Գորգիկեան կ'արտասանէր խնամքով պատրաստուած հայերէն ճառ մը, որու սկիզբը կը յիշէր Ցովհ. Պօղոս Բ. Պապին խօսքերը, անցեալ տարի, երբ կ'ընդունէր Ֆրանսահայ պատուիրակութիւն մը: Ապա, հակիրճ պատմականով մը կը յիշէր հայ ժողովուրդին ողիսականը, երբ կը պատահէր ահաւոր բնաջնջումը, երեք տարի առաջ կը ծնէր Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ այսօր ալ, թէեւ ոչ լրիւ, բայց կայ հայրենիք մը՝ խորհ. Հայաստանը, ուր առողջ մտքով ու առողջ մարմնով հայ երիտասարդութիւն մը կ'աշխատի ու իր նպաստը կը բերէ համաշխարհային քաղաքակրթութեան: Կայ նաեւ Սփիւռքը, ուր Հայութիւնը համախմբուած եկեղեցիին եւ բարեսիրական կազմակերպութեանց շուրջ, զօրաւոր ուժ մը կը ներկայացնէ: Եկեղեցի եւ դպրոց ցոյց կուտան, որ Հայերը կան ու կը մնան եւ ատիկա արդէն յաղթանակ մըն է: Կայ սակայն երկու կարեւոր պահանջ՝ ա) ճանաչումի ցեղասպանութեան, բ) վերադարձ իր պատմական հողերուն: Եւ ասոր մէկ հակառակորդը Թուրք կառավարութիւնն է:

Եզրակացնելով, Աբա Գորգիկեան չեշտը դրաւ միասնական գործունէութեան մը անհրաժեշտութեան վրայ՝ կեդրոնական մարմնի մը կազմութեամբ:

Յօսնակը մասնաւոր չնորհակալութիւնները յայտնեց կարգ մըն երկայ անձնաւորութեանց, որոնցմէ յիշենք՝ տարեցներու ներթանախարար, Ալֆորվիլի քաղաքապետ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի, Պ. Պ. Փոնս, ընդհ. քարտուղար Հ. Հ. Հ-ի, Կրաղիանի, Օ Տը Սէնի ընդհ. խորհրդական փէն, Անդրէ Սանթինի, Իսիի քաղաքապետ, Արնովիլի քաղաքապետը, Պ. Փաքուա եւլն. եւլն.:

Աթաքի Գմբէթեան, արտասանեց Զուլալ Գազանճեանի «Արձանագրութիւնը»:

Երկրորդ բանախօսն էր՝ Շառլ Փափազեան (Ֆրանսերէն) իր ելոյթը սկսաւ ողեկոչելով Ապրիլեան եղեռնի ծնունդը, երբ դարուս սկիզբը կոյր բերբոս ուժը կը յաղթէր: Վերյիշեց Թալէաթի ծանօթ հեռագիրը, չեշտելով թէ 67 տարի է դեռ չէ ճանչցուած ցեղասպանութիւնը: Այսօր հայ երիտասարդութիւնը արթուն է, և որպէսզի բիրտ ուժը դադրի գործելէ, հարկ է որ Թուրքիա ճանչնայ իր յանցանքը: Այսօրուան Թուրքիան, իր բռնատիրա-

կան վարչակարգով ցոյց կուտայ սակայն, թէ տիալոգը կարելի չէ:

Աթաքի Գմբէթեան, այս անգամ, Փըրանսերէն արտասանեց Փապլօ Նեռուտայէն հատուած մը:

Ցաջորդ խօսողն էր՝ Հ. Հ. Հ-ի քարտուղարը՝ Պերնար Փոնս, որ կը յայտնէր իր ճառը արտասանել առանց Թուրքի անուն տալու, նախընտրելով վերյիշել Ֆրանքեւհայկական հին կապերը, 12-րդ դարէն սկսել: Ողեկոչելով 1915-ի հալածանքները, որոնք Ֆրանսա կը բերէին 80·000 Հայեր, կ'աւելցնէր թէ անոնք մաս կազմած են ամբողջովին Ֆրանսայի ժողովուրդին, առանց ուրանալու իրենց մշակոյթը: Փաստերին նաեւ իրենց հաւատարմութիւնը դիմադրութեան ատեն, ինչպէս ըրաւ Մ. Մանուչեան: Շեշտելէ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը ու վերյիշելէ Փարիզի քաղաքապետութեան որոշումը՝ յուշարձան մը բարձրացնելու, Փարիզ:

Ցանուն Ընկերվարական կուսակցութեան խօսք առաւ պատմաբան՝ Միշել Ռո լա Ֆուրնիէռ, որ նաեւ մաս կը կազմէ մարդկային իրաւանց լիկային: Ցանձնառու ելոյթով մը, Մ. ռօ լա Ֆուրնիէռ ծանրացաւ ցեղասպանութեան վրայ, չեշտելով գործադրութիւնը ծրագրի մը, որ կը ձգտէր ազգի մը կողմէ ուրիշ ազգի մը բնաջնջման: Բանախօսը յիշեց Հայոց քաղաքակրթութիւնը, որ իր դրոշմը դրած է իր հողին վրայ»: Ողեկոչեց Մխիթարեանի եւ Աբտաքին նախարար Շէսնէի դիրքաւորումները, յայտնեց թէ Պետութիւնը պէտք է օգնէ հայկ. դպրոցներուն եւ հայերէնն ալ պէտք է դասաւանդուի Ֆրանսական դպրոցներուն մէջ: Դէմ արտայայտուեցաւ կոյր բրտութեանց, որոնք դէշ մթնոլորտ մը կը ստեղծեն: Ֆրանսայի ընկերվարականները կը դատապարտեն եղեռնափորձերը: Բանախօսը ըսաւ նաեւ, յիշելով ժօրէսը, որ քիչ մը միջազգայնականութիւն կը հեռացնէ ազգէն, բայց շատ միջազգայնականութիւն կը մօտեցնէ (այս ճառը կը հրատարակենք, առանձին):

Լին Տուրեանի աւուր պատշաճի քանի մը երգերէն ետք, բեմ բարձրացաւ Գիւտ Եպիսկ. Նազդաչեան, որ յորդորեց ներկաները չմոռնալ պատմութեան դասը, դոյատեւելու, ստեղծելու հայրենիքէն ի սփիւռ աշխարհի, մինչև որ պատմութիւնը դարձեալ միացնէ այս տառապած ժողովուրդը: Տէրունական աղօթքով, յոտնկայս երգուած, վերջ գտաւ ոգեկոչման այս հանդիսութիւնը:

—×—

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Միլանոյի մէջ, Ապրիլեան տարեդարձը այս տարի յիշատակուեցաւ ամերիկահայ հանրածանօթ երգչուհւոյ՝ Պերճ Ժամկոչեանի մէկ նուագահանդէսով, Ապրիլ 25-ին, Սան Մաուրիցիո եկեղեցւոյ միջնադարեան հոյակապ դահլիճին մէջ: Ցայտագիրը բաղկացած էր Գախէ, Ռօյթքէէ, Մէսիանէ, հայկ. միջնադարեան տաղերէ, Կոմիտասէ եւ Եկմալեանէ:

—×—

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Պէյրութի լ'Օռիան-լը Ժուռ Ապրիլ 24ի իր թիւին առաջին եւ 12-րդ էջին վրայ լոյս ընծայած է յօդուած մը Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսէն, որու խորագիրն է «Անհանդուրժելի ամօթ մը մարդկութեան համար»:

×

Զուիցերական մամուլը նաեւ անդրադարձաւ 1915-ի ցեղասպանութեան եւ զուիցերական հեռատեսիլի սփռումնեռունին, Ապրիլ 23-էն 27-ի իր թիւերուն

ՏՐՓԷՒԻ ՅԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ...

Ինչպէս կ'ակնկալուէր Թուրքիա չատ բուռն բողոք մը բարձրացուցած է Ներ - քին նախարար Կասթոն Տրֆէռի յայտարարութեանց դէմ «որոնք կ'օժանդակեն հայկ. ահաբեկչութիւնը քաջալերող մթնոլորտ մը ստեղծելու», ինչպէս կը չեշտէ Արտաքին նախարարութեան զեկոյցը: Ըստ նոյն զեկոյցին, Արտաքին նախարարութիւնը տեղեկացուցած է Պետութեան զեկավար՝ զօր. Էվրէնի այն կացութեան մասին, որ կը ստեղծուի այս յայտարարութիւններէն ետք «հայկ. իբրեւ թէ ցեղասպանութեան մասին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

Վիէննայի եւ Պէյրութի մէջ հակաֆրանսական յարձակումներ եղած են կրկին: Վիէննայի մէջ աւտոբիւսի պահակ մըն է, Ֆրանսական առեւտրականին, որ սպաննուած է: Պէյրութի մէջ ալ՝ Ֆրանսայի սպայ մըն է, ՄԱԿ-ի անդամ, որ ծանրօրէն վիրաւորուած է:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԻՋ զրագէտ Ժան – Խտեռն Հալիէ անհետացած էր Կիրակի իրիկուընէ ի վեր: Զանազան վարկածներ կան՝ առեւանգում, կամաւոր անհետացում կամ կատակ...: Սովորականէն դուրս այս զբաղէտը «քաղքենի յեղափոխան» մը, սպառնալիքներ ստացեր է, ըստ իր կնոջ, «Ֆրանսական յեղափոխական ջոկատ» անծանօթ կազմակերպութեան մը կողմէ:

ԷՃԷՎԻՏԻ դէմ, երկուշաբթի օր, նոր ամբաստանութիւնը պաշտօնապէս կատարուեցաւ: Հալքի պարագլուխը, ոչ միայն վնասած է իր երկրին վարկին, ըստ ամբաստանութեան, այլեւ նամակ մը գրած կ'ըլլայ հոլանտացի լրագրողի մը, օգտագործուած Պի - Պի - Սի-ին կողմէ:

ԱՆԳԱՐԱ կը հերքէ թէ 38 բանտարկեալ մեռած ըլլան Տիարպէքիրի մէջ: Կ'ընդունի միայն երկու հոգիի մահը իրենց արգելափակման միջոցին, իսկ միւսներուն համար, կ'ըսէ թէ արտասահման ապատանած ահաբեկչական աղբիւրներու երեւակայութեան մէջ ծնած լուրեր են...:

ԼԻԲԱՆԱՆի կառավարութիւնը ութ հարիւր ոտիկան նշանակած է օտար դիւանագէտներու պաշտպանութեան համար, վերջին ահաբեկումներու իբրեւ հետեւանք:

ՏԵՐՈՒՆԻ

ՏԱՃԱՏ ԹԵՐԼԵՄԵԶԵԱՆ

Ապրիլ 23-ին, Ամերիկայի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Տաճատ Թերլեմեզեան, հերոս զաւակներէն Վասպուրականի:

Ծնած էր 1890-ին եւ աշակերտած Վանի կեդրոնականին: Անդամ «Նոր Սերնդական Շարժումին», կանուխէն եղած է Դաշնակցական, եղած է սուրհանդակ եւ զինուոր: 1908 Յունուար 24ին դրկուելով Դաւոն կը դաւաճանէր եւ թուրք ոստիկանութեան կը մատնէր Դաշնակցութեան զինապահեստները: 18-ամեայ Տաճատ արձանակով, Վանի ոստիկանապետ Մեհմետ Պէյի բնակարանին մօտ կ'ահաբեկէր Դաւոն, որ ծանրօրէն վիրաւորուած, կը մեռնէր քանի մը օր ետք: Տաճատ կ'ապաստանի Նորաշէն թաղը, բայց աւելի ուշ, պիտի ձերբակալուէր Արամի խումբին հետ եւ կ'ենթարկուէր ծեծի եւ չարչարանքի: Օսմանեան սահմանադրութենէն ետք, բանտէն կ'ազատի, կ'անցնի Ամերիկա, ուրկէ սակայն, 1914-ին կամաւոր կ'արձանագրուի կովկասեան ճակատը: Վանի գաղթին կ'անցնի Պարսկաստան, Միջագետք, անկախ Հայաստան, ապա՝ խորհրդայնացումէն ետք՝ Ամերիկա, ուր ապրեցաւ մինչեւ մահը: 1942-ին, Ամերիկայի Համամասպուրականի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ լոյս կը տեսնէր «Վասպուրական եւ իր տարագիր զաւակները», ուր Տաճատ Թերլեմեզեան կը գրէր՝ «Դաւոյի դաւաճանութիւնը եւ ինչպէս սպաննեցի զինքը» (իր յիշատակին, կը հրապարակենք յետագային), 1942 Ապրիլին:

Վերջին անգամ, հակառակ իր յառաջացած տարիքին, չէր վարաներ երկար ճամբորդութեան ձեռնարկելէ մինչեւ Եբեւան, ներկայ ըլլալու համար Վասպուրականի յուշարձանի բացման (1981 Մայիս 4) եւ ուր նաեւ խօսք կ'առնէր (Հատուածներ հրատարակեցինք, 1981 Մայիս 23/24-ի մեր թիւին մէջ):

×

Վերջին վկաներէն սերունդի մը, որ հայրենի հողին վրայ պայքարեցաւ ազատութիւն կամ մահ նշանաբանով, դեռ պատանի արժանի դասը տուաւ դաւաճանին, մինչեւ վերջը պահեց իր մտքի պայծառութիւնը (կ'աշխատակցէր «Հայրենիք»ի) եւ ահա կը փակէ իր աչքերը հեռու Վանէն եւ հայրենիքէն, կարօտը սրտին:

մէջ: Պէտք է ըսել թէ գլխաւորաբար Կիրակի ցերեկուան «բաց սեղան» յայտագիրը, իր տեսակին մէջ նախընթաց չունենալով, քանի որ Հայ մը եւ Թուրք մը դէմ առ դէմ կը զտնուէին եւրոպական հեռատեսիլի կայանէ մը, մասնաւորաբար ուշադրութեան առարկայ եղած է: Ժուռնալ տը Ժընեւ, քիչ մը հեգնական է, անշուշտ, երբ խնդրոյ առարկայ տեսպային համար կը գրէ՝ «պատմական ոռակուած» աւելցնելու համար թէ եթէ նոյնիսկ ապագայի մասնաւոր հեռանքներ չբերաւ, արժանիքն ունեցաւ գոնէ գոյութիւն ունենալու:

×

Փարիզի լը Փելըռէն չաբաթաթերթը Ապրիլ 23-ի իր թիւին մէջ, կարճ անդրադարձ մը ունի «Հայաստան՝ մոռցուած բայց ոչ մեռած» խորագրով, ուր կը վերյիշէ ցեղասպանութիւնը եւ կը չեշտէ.- «Մինչ Թուրքիա կը չարունակէ ուրանալ այս ծրագրուած ոճիրը, միջազգային հաւաքականութիւնը մեղսակից է իր լռութեամբ, քանի որ ոչ Միացեալ Ազգերը, ոչ ալ հոն նստած որեւէ կառավարութիւն քաջութիւնն ունեցաւ դատապարտելու հայկ. հարցին «վերջնական լուծումը»: Գրութեան վերջաւորութեան, յօդուածագիրը ցաւ կը յայտնէ որ երիտասարդներէն ոմանք ահաբեկչութեան ճամբան ընտրած են, բայց հարց կուտայ՝ «անհոգ վկաներ չեղա՞նք»:

Լը Մոնտ (Ապրիլ 27) իբրեւ խորագիր առնելով կ. Տրֆէռի յայտարարութիւնը բաւական տեղ կուտար Ապրիլեան ոգեկոչումներուն: Կ'ըսէր թէ վերոյիշեալ յայտարարութիւնը կը վերարծարծէ Փարիզի եւ Անգարայի միջեւ կռիւը, որ ծագած էր 1973 Փետրուարին, Մարսէյլի յուշարձանին առթիւ: Անդրադառնալով Լիոնի հանրաժողովին, թերթը կ'ըսէ թէ հայ դատի յանձնախումբին պատասխանատուն՝ Ժիւլ Մարտիրոսեան առաջարկած է թրքական ներկայ հողամասին բաժանումը երեք երկիրներու՝ Թուրքիա, Քիւրտիստան եւ Հայաստան եւ Ժ. Փոփրէն, յանուն ը կուսակցութեան «խորհելու ժամանակ» ուզած է:

×

Երկուշաբթի իրիկուն, հեռատեսիլի Թէ - Էֆ - 1· կայանը, վերջին լուրերու հաղորդումին մէջ, Մալուինի առթիւ, ցոյց տուաւ նաեւ Պուէնոս – Այրէսի հայկ. ցոյցը Ապրիլ 24-ի առթիւ: Հակայ բազմութիւն մը կը տողանցէր, բազմաթիւ պաստառներով:

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԴԻՊԱՐԱՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա.

ՆԱՀԱՊԵՏ ՊՈՒՇԿԻՆ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՒԹԱԺԱՄԸ

ԳԻՐՔ ՄԻՆՉ ՈՒՍԱՆՈՂ

ՀԱՅ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա.

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

«1915 ԱՊՐԻԼ 24» ՓՈՆՈՑ ՄԱՀԱ-ՄԵԼ-ԵՒԱ ՊԵՋ

=

Ա. ՊԱՐՈՒՅՐ ՎԱՐԴԱՆԵՑ

Ա

Ա. Պարոյր Վարդանեց

«1915 Ապրիլ 24» փոնոց

Մահա-Մել-Եվա Պեջ

Տիկին Էֆթեան եւ Սերժ Ազարեան, առ ի գիտութիւն ողբացեալին բարեկամներուն, կը ծանուցանեն՝

Օրիորդ ՋԱՐՈՒՀԻ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի՝ Շաբաթ, Ապրիլ 28-ին: Մեկնում՝ Հանգստեան Տունէն, ժամը 15·30-ին, դէպի տեղւոյն եկեղեցին: Թաղումը՝ ժամը 16·45-ի չուրջ, Փանթէն (գլխաւոր մուտք):

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Խաչիկ Քիւչիւքեան, զաւակներն ու թոռները, շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղիկով, թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ - մօր՝

Տիկին ՆՈՒԱՐԴ ՔԻՉԻՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Ապրիլ 29, ժամը 20·30-ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը:

90ème Anniversaire de l'A.A.A.S.

DANS LE CADRE DU 90e ANNIVERSAIRE DE LA FONDATION
DE L'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
UN GRAND DINER OFFICIEL AURA LIEU
LE MARDI, 4 MAI, A 20H. PRECISES
DANS LES SALONS DE L'HOTEL INTERCONTINENTAL
3, RUE DE CASTIGLIONE — 75001 PARIS

SOUS LA PRESIDENCE EFFECTIVE DE

JOSEPH FRANCESCHI

(Secrétaire d'Etat aux Personnes Agées)

Avec la participation artistique de
— La Troupe de Danse Folklorique N A I R I
— L'Orchestre BERNARD DEDEDJIAN
— Le Chanteur VICKEN

Le Dîner se poursuivra par une Soriée - Dansante (Tenue sombre de rigeur).

Après 22.30 Entrée et Boissons: 50 F.

Retrait des places: A. A. A. S. — 77, Rue La Fayette - 75009 Paris

Téléphone: 878. 02. 99 ou 281. 17. 80

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 90-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԻՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՍԷՆ - ԺԷՌՈՄԻ թաղականութիւնը Զատկուան առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրէ:

ԿԻՊՐՈՍ ԽԱՉ

Նախաձեռնութեամբ՝
Շրջանային Վարչութեան
եւ Փարիզեան Շրջանի
բոլոր մասնաճիւղերուն

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL GEORGE V

Ի Նպաստ՝
ՊԼԻՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

Յինս. 12-ի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Թորիկեան իր սիրելի ամուսնոյն՝ Եդուարդ Թորիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 500-ական Ֆ. Թղթատարը եւ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարաններուն, 250-ական ալ Անիէս - Պոա Քոլոմպի կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն, «Աշխարհ»ի (սառանալ («Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՑԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN

26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ

ՎԻՇԸ

Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ

ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ· ժողովրդական երգերով, գուարթացնելով ձեր երեկոյթը:

Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN

29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS

TÉL.: 523. 44. 75

Երգիչ ՊԵՏԻԿ Ձեզի կը սպասէ

ԻՐ ԱՇՆԱՐԱՆԸ

ուր պիտի գտնէք լաւագոյն ճաշերը, լաւագոյն գինիներով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ

Շաբթիշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ-ի օր:

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction: M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ

Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, նուագի ընկերակցութեամբ:

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE

tél. 376 32 19 *Fermé le lundi*

ԽՆՋՈՅՔ - ՀԱՐՑ

Կազմակերպուած կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00: Հայկ· ճոխ յայտագիր: Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով· – 233 41 74 եւ 206 42 50:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ առացած է·- Տիկին Մըլքէ Թիւթիւնճեանէ 100 Ֆ· իր մօր՝ Զապէլ Պետիկեանի յիշատակին: Ընկ· Մարաշլեանէ 100 Ֆ·, իր մօր՝ Գասգասեանի յիշատակին: Պր· Սահակ Սաքսէ 100, Տիկին Սարաֆեանէ եւ Տիկին Վարդերեսեանէ 50-ական Ֆ·:

×

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ առացած է, Փիլիպպոս Եսայեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, 100-ական Ֆ· Տէր եւ Տիկին Ճարութիւն Կիւլեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեանէ:

×

Տէսին եկեղեցին շնորհակալութեամբ առացած է·- Տէր եւ Տիկին Աբտաշէս Կէլկէլեան, փ·ծ·ի, Միհաս Պօղոսեանի մահուան քառասունքին եւ Գրիգոր Մէսթիւճեանի մահուան առթիւ 100-ական Ֆ· Տէր եւ Տիկին Ջաւէն - Արաքսի Պաամճեան, Գրիգոր Մէսթիւճեանի մահուան առթիւ, եկեղեցւոյս եւ Կապոյտ Խաչի դպրոցին 100-ական Ֆ·: Այրի Տիկին Ազդանոյշ Տէյիրմէնճեան, Գրիգոր Մէսթիւճեանի մահուան առթիւ 100 Ֆ·: Օր· Սիւզան Թաթոսեան, եկեղեցւոյս լուսաւորութեան համար 200 Ֆ·:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).

du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)
Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՅԼ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ:
ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա· կարգի սպասարկութիւն:

Յուլիս 10 - 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ երեւան (9 օր):

Օգոստոս 7 - 21 Քիեվ – երեւան:

Սեպտեմբեր 4 – 18 Քիեվ – երեւան:

Հոկտեմբեր 4 - 19 Մոսկուա – երեւան:

Դեկտեմբեր 20-էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – երեւան:

Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ (երթուդարձ օդանաւով)

Օգոստոս 7-էն 20, Մոսկուա, երեւան - Սեպտեմբեր 4-էն 17, Մոսկուա, երեւան:
Արձանագրութեանց համար՝ Կ· ՈՒՆՃԵԱՆ

TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Դիմել Զ· ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55

ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝
9, rue Sully

ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻՒՐԵԱՆԻ՝
16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՅՆ

ՍԷՆԹ ՕՆՈՐԻՆ - Տէ - ՓԷՐԹ

Ծուլիս եւ Օգոստոսին կ'ընդունուին 6 - 13 տարեկան մանուկներ, առանձին կամ ընկերակցութեամբ իրենց ծնողքներուն:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայկարմիր Խաչի գրասենեակը, երկուշաբթի օրերը, ժամը 17 - 19,

32, Rue de Trévise — 75009 Paris

եւ կամ ժամադրուիլ, հեռաձայնելով·

985· 36· 53

Մանկանց Բոյնը բաց է ամբողջ տարին:

×

ԵՐԵՔ ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ
ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՅՆԻՆ ՄԷՋ
29, 30 եւ 31 Մայիս

Արձանագրուիլ, հեռաձայնելով·

- ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ 985· 36· 53
- ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ 854· 35· 74
- ՕՀԱՆԵԱՆ 631· 81· 94

Centre Culturel
Nourhan Fringhian

6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

Իսիի Ֆրէնկեան Մշակութային Միութեան վարչութիւնը յայտնում է, որ ներկայացնէ հետեւեալ ժապաւէնները:

1·- ՈՒՐԲԱԹ, Ապրիլ 30, ժամը 20·30-ին՝

« AMERICA, AMERICA »

2·- ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 8, ժամը 16·30-ին՝

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES

Մուտքը ազատ է փոքրիկներու համար

3·- ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20·30-ին՝

« LITTLE BIG - MAN »

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԱՊՐԻԼ
29
JEUDI
29 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.159 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.159

ԹՈՒՐՔԻԱ - ՖՐԱՆՍԱ

ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ԵՒ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ...

=——=——=

Քանի մը տողով ըսած էինք արդէն, մեր նախորդ թիւով, որ Անգարա չատ ժլատ մնացած է Կաթոն Տըֆէդի, Մարսէյլ կատարած յայտարարութիւններէն, Հայ Դատի ի նպաստ ինչպէս նաեւ Փարիզի բարձրանալիք յուշարձանի արտօնութեան:

Ինչպէս կ'ակնկալուէր, հարցը կը պարզանայ եւ նոյնիսկ եթէ Փարիզի թուրք դեսպանը՝ Պիւլաք էր նախորդին՝ Ըշըքի 1973-ին բռնած ճամբան չէ բռնած (ծանօթ է որ ղլուխը առաւ Անգարա վերադարձաւ Մարսէյլի յուշարձանին բացման արարողութեան նախաբար Քոմիթիի ներկայութեան պատճառով), յարաբերութիւնները կը վատթարանան: Պիւլաք Ֆրանսայի փոխանցած է, դիւանագիտական ոճով՝ «Անգարայի ափսոսանքները», մինչ Թիւրքմէն ընդունուած է նախ զօրավիգ Եվրէնէ, ապա՝ նախարարապետ Ուլուսուի, դիրքնք տեղեակ պահելու համար: Ինչ եաք նախարարաց Խորհուրդի ատենապետ մը կը քննէր Ֆրանքեւթերքական կապերը վերջին միջադէպերուն լոյսին տակ: Նիստէն ելած ատեն, Ատաքլի նախարար՝ Թիւրքմէն, որու չեզոտը «չատ չոր» որակուած է Անգարայի դէսերու կողմէ, ամբաստանած է Ֆրանսան՝ «զօրավիգ ըլլալու հայկ. քարոզչութեան» եւ այդ ձեւով «օժանդակելու հայկ. ահաբեկչութեան նպաստաւոր մթնոլորտի մը ստեղծման: Ֆրանսական կառավարութեան հանդուրժողութիւնը հայկ. ահաբեկչութեան հանդէպ պինդը մղեց մինչեւ իսկ աչք գոցելու ի տես՝ կրկնուած երեւոյթներուն, Ֆրանսական հետաքննչէն, Թուրք դիւանագէտներու դէմ ահաբեկչական գործունէութեանց դիմաւոր պատասխանատու կազմակերպութեան՝ ԱՍԱԼԱ-ի ներկայացուցիչին, բազմապատկելով քաղաքական յայտարարութիւններն, բայց է բայց զօրավիգ ըլլալով ահաբեկիչներուն»:

Թուրք նախարարը մեղադրած է նաեւ Ֆրանսան որ մոռցած է «ԻՐ ԻՍԿ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՍԵՒ ԷՋԵՐԸ, ԵՐԲ ՀԱՆԴՈՒՐԺԱՒ Է ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԳՈՒԹԻՒՆ ՀԱԳՒԱԾ ՀԱՅ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾ ՋԱՐԴԵՐԸ» (ընդգծումը՝ մեր կողմէ) բնակչութեան վրայ Ա. Աչխարհաբարի վաղորդայնին եւ այդ՝ Ֆրանսական ուժերու կողմէ դրաւուած Թրքական բազմաթիւ նահանգներու մէջ:

«Եթէ Ֆրանսան տկարութիւնն ունենայ Թուրքիոյ հետ իր յարաբերութիւնները վարելու ըստ հայկ. քարոզչութեան փափաքին եւ թոյլ տայ Ֆրանսական հիմնարկներու գործակցութիւնը հայկ. քարոզչութեան գործակալներուն հետ, ըստ անձնած կ'ըլլայ պատասխանատուութիւնը բախող բիրտ գործողութեանց, եւ միաժամանակ Թուրքեւ-Ֆրանսական յարաբերութեանց վատթարացումին»:

Այս լուրին ամէնէն աւելի տեղ տուած էր Լը Մոնտ (Ապրիլ 28), մինչ Զորեք - չաբթի օր հազիւ արձագանգ կ'ըլլային Լիպերասիոն եւ Քոթիտիէն տը Փարի (որ երկուշաբթի, չատ «իրար անցած էր» ժողովուրդի մը ցեղասպանութիւնն իսկ յարմար նկատելով վարչակարգին դէմ իր պայքարին...): Քիչ մը աւելի երկար կ'անդրադառնար Մաթէն, որ իրեն յատկեալ լուր այս մասին, կը յիշէր թէ Թիւրքմէն ըսած է նաեւ որ Փարիզ բարձրանալիք յուշարձան մը« չատ լուրջ կացութիւն մը կը ստեղծէ»:

«ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏ» ԳՐԱՏՈՒՆԵՐԸ

«ՄԱԹԷՆ» ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՆԷ

Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

=——┼——=

«Մաթէն», Ապրիլ 28-ի իր թիւին մէջ, արեւելագէտ գրատուներու նուիրուած քննութեան մը առթիւ, Ֆ. Մ. Կաթըլիէ կը սկսի Հ. Սամուէլեան գրատան նուիրուած տողերով ու կը գրէ «Մոնսիէօ - լը - Փրէնս փողոցին վերը, թիւ 51, Սամուէլեան արեւելեան Գրատունը, 1930-էն ի վեր, բարձր վայրերէն մէկն է արեւելագիտութեան, Փարիզի մէջ: Իր անունը առած է, ի՞նչ կ'ըսեմ՝ իր ոգին, հիմնադրէն Հրանտ Սամուէլեանէ, որ վարեց գործը մինչեւ իր մահը 1976 («Յառաջ» պէտք է ըլլայ՝ 1977): Կէս դարու ընթացքին, Հրանտ Սամուէլեան հմուտ հայ ընկերվարական գործիչ, այս փոքրիկ խանութին մէջ ընդունած է բոլոր երկիրներէ գրագէտներու, հետազօտողներու եւ ուսանողներու քանի մը սերունդ: Այսօր, գործը կը շարունակուի իր տղուն եւ աղջկան՝ Սերժ եւ Ալիս Սամուէլեանի կողմէ, գրատունը չէ փոխուած: Կը մնայ «ինչպէս չաղացքի մը մէջ», կը մնաս ուզածիդ չափ, եւ եթէ չար բախտով, երազած դիրքը չէ պտնուած, ապահովութիւնը կայ ժպիտի մը, մեկնումի պահուն: Անոնք որոնք վարժ են, լաւ դիտեն ատիկա...»: Ու թղթակիցը կը շարունակէ իր շահեկան նկարագրութիւնը, հոն կը հանդիպի համաշխարհային համբաւի տէր արեւելագէտի մը՝ Մաքսիմ Ռոտէնսոն, որ կ'ըսէ «Սամուէլեանը, ընկեր (Ֆոփէն) մըն էր: Հաճոյք է հոս գալ, կրնաս քրքրել եւ ի վերջոյ միշտ բան մը կը գտնես»:

Վերջին մասին մէջ, Կաթըլիէ կը չեշտէ.- «Անշուշտ, կարեւոր տեղ մը յատկացուած է Հայաստանի, բայց Արեւելքը տարածուն է, կը սկսի Սիկիլիա, կ'ընդգրկէ Իսլամը, Հնդկաստանը, Ասիան: Եւ հաւատարիմ մնալու համար 19-րդ դարու արեւելագիտական աւանդութեան՝ Պալքաններն, Ցունաստանն ու Ռուսաստանը մոռցուած չեն: Մուտքին դիմաց հին կազմեր ուշադրութիւն կը գրաւեն, ամէնէն հին եւ ամէնէն հազուագիւտ գործերն են: Անոնց չարքին առաջին հրատարակութիւններ՝ Լամարթինի «Արեւելք ձամբորդութիւն»ը և Շաթոպրիանի «Փարիզէն Երուսաղէմ ուղեգիծը»: Տրամադրելի քա՞նի անուն: Ալիս Սամուէլեան չի կրնար չժպտիլ.- «Որեւէ գաղափար չունիմ, քանի մը հազար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱ. բուռն յարձակումի մը անցած է Ֆրանսայի դէմ եւ թերթերն ալ չեն խնայեր Միթերանի ու իր քաղաքականութեան: Թեշրիճն օրաթերթը կոչ կ'ընէ բոլոր արաբական երկիրներուն, որ դիրք բռնեն Ֆրանսայի դէմ, որ կը գործէ Սիոնիստներուն ի նպաստ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կուսակցական պաշտօնաթերթը՝ Պրաւդա կը հաղորդէ որ վերջերս զնդակահարուած է ձկնորսու - թեան նախկին նախարար մը՝ Ռիտով, որ ձկնկիթի (խաւիար) գայթակղութեան մը մէջ մատ ունեցած էր:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ մահափորձ մը կատարուած է սուրիացի դիւանագէտի մը դէմ:

ՎԻՆՆԱ. մեռած աւստրացի ապան, մահափորձի զոհ չէը գացած, այլ անճնասան եղած է: Հակաֆրանսական ահաբեկչական մթնոլորտը նախապէս կարծել տուած էր թէ նման արարք մը կատարուած է, քանի ենթական պահակն էր Ֆրանսական առեւտրական դրասենեակին:

Հ.Յ.Ե.Ի ԹՈՒՐՔ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

=——┼——=

Ծանօթ է որ 1981-ի Մայիսին Պոլսոյ Համալսարանին կողմէ «Հայկական Հարց»ի քննարկման սիմպոզիում մը կատարուած էր, որուն մասնակցած էին Համալսարանի չորս դասախօսներ եւ պոլսահայ լրագրող Յակոբ Սվաճեան, (տուած էինք «Յառաջ»ի մէջ իր ատենին):

×

Պոլսոյ Համալսարանը, այս տարի ալ կրկին Մայիսին, Թուրք եւ հայ յարաբերութիւնները հետաքրքրող ձեռնարկի մը կազմակերպութիւնը ծրագրած է:

Նիւթ ունենալով՝ «Հայ եւ Թուրք մշակոյթային կապերը պատմութեան ընթացքին» :

Ցայտագիրը կը բաղկանայ երկու մասերէ:

Նախ, Պոլսոյ ագիղաքական Գիտութիւններու բաժնի բանախօսութիւններու սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ սէմինէր մը, մասնակցութեամբ Թուրք եւ հայ բանախօսներու:

Հաւաքոյթը կը վարէ Գրական Ֆաքիւլթէի պատմախօսական դասատուներէն Փրոֆ. Նէժաթ Կէօյիւնչ:

Բանախօսութիւնները պիտի սկսին հրապարակագիր Յակոբ Սվաճեանի Թուրք եւ հայ մշակութային ու արուեստի կապերը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ ներկայացնող ներածական խօսքով:

Ցետոյ կարգով խօսք կ'առնեն, Պոլսոյ Քաղաքապետական Թատրոններու ընդհ. տնօրէն, ծանօթ դերասան Վասֆի Րըզա Զօղու, «Թրքահայ Թատրոն»ի մասին, Համալնագիտարան եւ բառարաններու հեղինակ Բարսեղ Թուղլաճեան «Մամուլի եւ տպագրութեան մէջ Հայերու դերը» նիւթով, Եդեկանի Համալսարանի (Իզմիր) դասախօսներէն Տոչ. Ֆիլիզէթ Թիւրքմէն «Անատոլուի մէջ Թուրք եւ հայ աշուղներու փոխ - յարաբերութիւնները» զեկուցումով, ճարտարագէտ Սարգիս Թանաք «Սելչուքներէն այսօր ճարտարապետական կապեր» ու Պոլսոյ Երաժշտանոցի դասախօս մը «Հայ երաժշտագէտներ, Թուրք երաժշտութեան մէջ» նիւթերով:

×

Նոյն օրուան երեկոյեան Պոլսոյ Աթաթիւրք Մշակութային Պալատի մեծ սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ երաժշտական խնջոյք մը:

Ցայտագրի առաջին մասին մէջ հանդէս պիտի գայ Պոլսոյ Պետական Երաժշտանոցի Թուրք դասական երաժշտութեան բաժնի նուագախումբը, հայ յօրինողներէն ընտրուած Թրքական կտորներով:

Իսկ երկրորդ մասին մէջ, Մարալ պարախումբը պիտի ներկայացնէ Անատոլուի տարբեր շրջաններու Թուրք եւ հայ պարային օրինակներ, ինչպէս նաեւ երգչուհի Ժպիտ Սվաճեան հայ աշուղական եւ ժողովրդական երգեր:

Հանդիսութեան ներկայ կ'ըլլան պետական շրջանակներէ ներկայացուցիչներ, Պոլսոյ կուսակալութիւնը եւ քաղաքապետութիւնը, Թրքահայոց Պատրիարքը, ազգ. մարմինները, օտար դիւանագիտական մարմիններ, տեղական եւ օտար մամուլը ու բազմաթիւ հրաւիրեալներ, ինչպէս նաեւ համալսարանի դասախօսներ:

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ ՍՐՏԻ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՆՑՈՒՑԱԾ Է

=——=——=

Լիզպոնէն լմացանք թէ գրագէտ եւ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հայկ. բաժնի վարիչ՝ Վահրամ Մավեան սրտի թեթեւ տագնապ մը ունեցած է աւագ - Շաբթուան ընթացքին: Այժմ, ուրախ ենք հաղորդելու որ ամէն վտանգ անցուցած, մեր բարեկամը ապաքինման եւ հանգիստի շրջան մը կը բոլորէ Լիզպոնի իր բնակարանը:

ՓՈՒԹՊՈԼ

—×—

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐԸ ՍԿՍԱԾ ԵՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ
4 ԽՈՒՄԲԵՐ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ

Սկսած են խորհրդային ախոյեանութեան Բ. դասակարգի խումբերու խաղերը: Անցեալ տարուան պէս մասնակցող ակումբները բաժնուած են խմբակներու եւ 9-րդ խմբակին մէջ առնուած են անդրկովկասեան երեք հանրապետութիւններու, ինչպէս նաեւ Թիւրքմենիոյ ակումբները: Մրցումները տեղի կ'ունենան երթի ու դարձի դրութեամբ եւ յաղթական ակումբը իրաւունք կը ստանայ մնացեալ 8 խմբակներու առաջին տեղերը դրաւած ակումբներու հետ շարունակել պայքարը աւարտականներու համար: Այս երկրորդ հանգրուանին ակումբները կը բաժնուին երեք խումբերու, որոնց իւրաքանչիւրի առաջին հանդիսացող ակումբը իրաւունք կը ստանայ յառաջիկայ մրցաշարքին հանդէս գալու Ա. դասակարգին:

Բ. դասակարգի մրցաշարքին Հայաստանէն կը մասնակցին չորս խումբեր: Աբովեանի «Կոտայք»ի, Լենինականի «Շիրակ»ի եւ Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ի կողքին մրցաշարքին առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցի նաեւ «Օլիմպիա» խումբը, որ վերջերս անցած է Արտաշատի մարզական կազմակերպութեան տնօրէնութեան տակ: Արտաշատցիներու մարզիչն է Ֆ. Վերոնեան, օգնական ունենալով Ս. Հովիւեանը:

Ծանօթ է, որ անցեալ տարուան մրցաշարքին սքանչելի խաղարկութիւն մը ցուցաբերեց Աբովեանի «Կոտայք»ը եւ միայն աւարտականներու հանգրուանին գործած սխալի պատճառով ան չյաջողեցաւ բարձրանալ Ա. դասակարգ: «Կոտայք»ի չարքերը ամբողջացուցած են Հ. Վարդանեան «Սպարտակ»էն եւ Գ. Բադալեան «Արարատ»էն: Խումբին քաջուած է Պ. Եսայեան, իսկ դլխաւոր մարզիչի պարտականութիւնը առժամեայ ստանձնած է Ռ. Աբրահամեան, որուն կ'օգնէ Ռ. Մուրադեան:

Լենինականի «Շիրակ»ի աւագ մարզիչ նշանակուած է դարձեալ Ս. Մխիթարեան, իսկ մարզիչ՝ Ա. Ադամեան, որ խումբի նախկին խաղացողներէն է: «Արարատ» փոխադրուած է Դ. Ստեփանեան:

Լուրջ փոփոխութիւններու ենթարկուած է Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը, որու դլխաւոր մարզիչ նշանակուած է Ց. Մանթարեան: Այս խումբէն «Արարատ» փոխադրուած են Ա. Սարգսեան եւ Ռ. Ցակոբեան, իսկ «Արարատ»էն «Սպարտակ» անցած է Ա. Մովսիսեան, Ս. Դերձեան, Ստեփանակերտի «Ղարաբաղ» խումբէն ալ Ա. Միրզախանեան:

×

ՎԱՋՔԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած են թեթեւ մարմնամարզի մրցումներ, որոնց մասնակցած են 139 խումբերէ աւելի քան 2000 մարզիկներ: 8000 մեթր վազքի առաջնութիւնը չահած է Լենինականցի Տիգրան Եղիկեան (20 վայրկեան եւ 48 երկվայրկեան), իսկ 12·000 մեթրինը՝ Վլադիմիր Ալեքսանեան (40 վայրկեան եւ 21 երկվայրկեան):

ՓԱՐԶԵՑ ՄԱՀՐԻ

ՀՈՒՐԲԱՐԹԻԵ

(Ի· ԼԱՐԳ)

Գուբեն Մահրի Նիշանեանի մէջ տեսակցութեան ընթացքին ինծի ըսաւ.

– Ես կ'ուզեմ, որ դուք գրէք իմ մասին, որովհետեւ ես ալ գրող եմ եղած։ Ես գրած եմ «Ալ Ֆաճր» (Արշալոյս) անունով թերթ մը, որ կը հրատարակուի Պոսթընի մէջ։ Ես գրած եմ նաեւ «Ալ Ֆանուս» (Լապտեր) անունով թերթ մը, որ կը հրատարակուի Նիւ Եորքի մէջ։ Ես գրած եմ նաեւ «Ալ Ֆնուն» (Արուեստներ) անունով թերթ մը, որ կը հրատարակուի Պոսթընի մէջ։ Ես գրած եմ նաեւ «Ալ Ֆանար» (Լուսարձակ) անունով թերթ մը, որ կը հրատարակուի Պոսթընի մէջ։ Ես գրած եմ նաեւ «Ալ Ֆաճր» (Արշալոյս

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՂՈՒԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

=0000000+0000000=

Վաղուանի պետական համալսարանի գիշերային ուսուցման բաժնի ուսումնական պլանի համաձայն, որ Մոսկվայի համապատասխան բաժնի պլանի հիման վրա է կազմված, գիշերային ուսուցման բաժնում կան հետևյալ մասնագիտությունները՝ ֆիզիկա, մաթեմատիկա, քիմիա, կենսաբանություն, պատմություն, իրավագիտություն, տնտեսագիտություն, ֆիլոլոգիա (հայոց լեզու և գրականություն, ռուսաց լեզու և գրականություն, օտար լեզուներ՝ անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, իսպաներեն, իտալերեն, պարսկերեն, արաբերեն, թուրքերեն, չինարեն, հնդկերեն, հունարեն, լատիներեն, ռումիներեն, սերբերեն, հունգարերեն, լեհերեն, չեխերեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ասորերեն, եբրայերեն, ինդոնեզերեն, ճապոներեն, ալբաներեն, ֆինիերեն, շվեդերեն, նորվեգերեն, դանիերեն, հոլանդերեն, պորտուգալերեն, ռումիներեն, սլովակերեն, սլովեներեն, ուկրաիներեն, ղազախերեն, ղրղզերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, տաջիկերեն, ասամերեն, բենգալերեն, հինդուստաներեն, մարաթերեն, սինհալերեն, տամիլերեն, թելուգուերեն, մալայերեն, ֆարսերեն, պուշտուներեն, ամհարերեն, սուահիլերեն, հաուսերեն, յորուբերեն, իգբոերեն, ֆուլանիերեն, ֆոնտերեն, ռունդիերեն, շոնայերեն, ցուլուերեն, սոթոերեն, տսվանաերեն, զուլուերեն, քսոսերեն, աֆրիկաանսերեն, ամհարերեն, տիգրիներեն, սոմալիերեն, գալերեն, ականերեն, ասանտերեն, էվ

THEATRE DE L'EMPIRE
41, Avenue de Wagram — 75008 Paris
LE CHANTEUR
NORAIR
en Première partie
L'Opéra — Film
«ANOUSH» (1954)
29 Mai — à 20 h. 30

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիբրակի, Մայիս 2, ժամը 9·30-ին:
Ցայտագիր՝ **ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ**
կեանքն ու գործը·
Կը մասնակցին՝
— Mme. VERA HONORAT (Chant)
— JEANETTE ALTOUNIAN (Piano)
— ALEX SIRANOSSIAN
— GERARD SERKOYAN

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Շաքէ Կիւլեան - Քառվէն իր հօր՝ Գրիգոր Կիւլեանի մահուան տարելիցին առթիւ կը նուիրէ 300 Ֆ· «Ծառայ»ին, 100 Ֆ· կապ· Յաչի Շաւիլի մասնաճիւղին եւ 100 Ֆ· Շաւիլի եկեղեցիին (ստանալ «Ծառայ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Անարէտ Եսիգարտաչեան 200 Ֆ· կը նուիրեն «Ծառայ»ին, փոխան ծաղկեպսակի Բարգէն Թէրզեանի մահուան առթիւ:

ԽՆԱՋՈՅՔ - ՓԱՇ

Կազմակերպուած կապ· Յաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00: Հայկ· ճոխ յայտագիր: Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով· — 233 41 74 եւ 206 42 50:

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ընդառաջելով Վիէնի հայ համայնքի բաղձանքին, Ազգային Միութիւնը յաջողուցած է սեփականացումը հողամասի մը «Ապրիլ 24 1915» փողոցին վրայ, որուն վրայ պիտի կառուցուի յուշարձան մը Ցեղասպանութեան զոհ 1·500·000 Հայերու յիշատակին:

Այս յուշարձանը իրագործման ընթացքի մէջ է, միակցուած պղինձէ, 3,70 մեթր բարձրութեամբ, խարխիսը նեռարեալ:

Արուեստագէտը Թորոս (Ռաստկէլէն - եան) արձանագործն է:

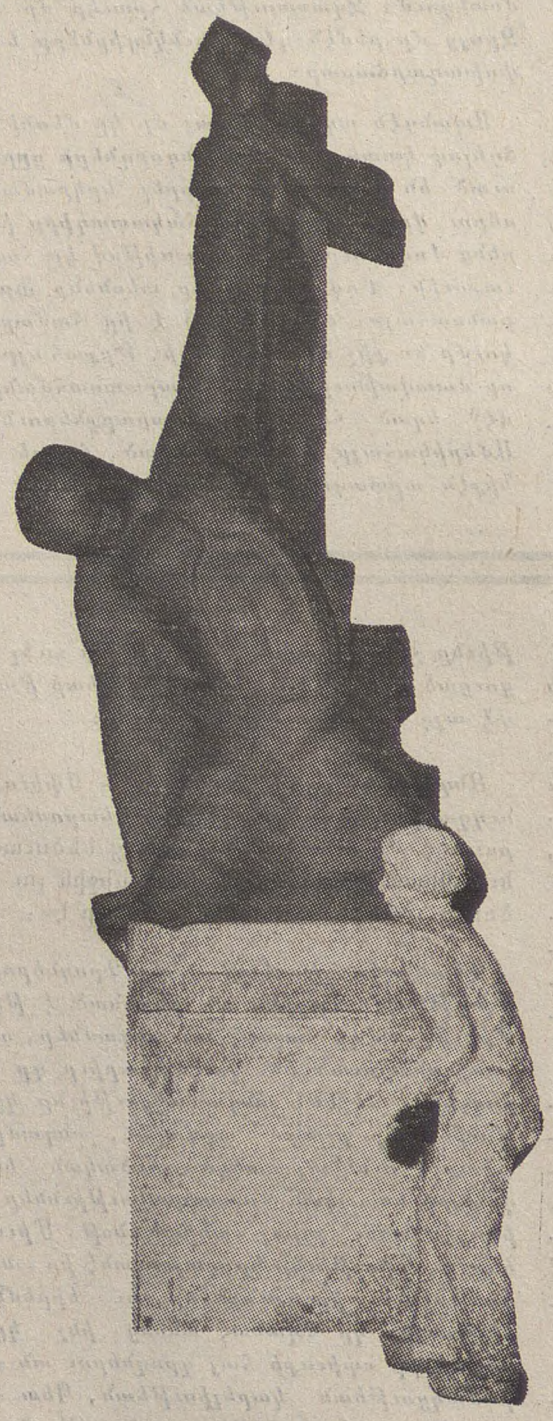
Բացումը կը կատարուի Մայիս 16, ներկայութեամբ եւ պատուոյ նախագահութեամբ ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶ-ի, Ազգային ժողովի նախագահ եւ երեսփոխան - քաղաքապետ Վիէնի:

Հոգալու համար այս իրագործումին ծախքերը, կ'ապաւինինք ձեզմէ իւրաքանչիւրին օժանդակութեան: Առատաձեռն եղէք եւ այժմէն ձեր նուէրները ղրկեցէք ստորեւ դրուած հասցէին:

STELE DU GENOCIDE
UNION NATIONALE ARMENIENNE
Maison de la Culture
9, Rue du Cirque — 38200 Vienne

Կանխաւ չնորհակալութիւն:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ



ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին ստացած է·- Ողբացեալ Աննա Մեսրոպեանի (ծնեալ՝ Յովհաննէսեան) մահուան առթիւ·- Պ· Ռ· Հերսիկեան, Աչըգեան, Զիլեան ընտանիքները 100-ական, Տէր եւ Տիկին Համասեան, Նուրիկեան ընտանիքը, Ա· Ճէնճեան, Զիֆթեան ընտանիքները ե· պ· 50-ական Ֆ·, Ռոզ Մարգարեան (ծնեալ՝ Ցակոբեան) մահուան առթիւ·- Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Մարգարեան եւ զաւակները, ե· պ· 200, Առաջնորդարանին 200, Ս· Գէորգ Եկեղեցւոյ 100, Ցակոբեան ընտանիք - Ֆոս սիւր Մեռ - ե· պ· 200, Տէր եւ Տիկին Զ· Պզտիկեան ե· պ· 50, Առաջնորդարանին 150, Տէր եւ Տիկին Լ· Պապիկեան ե· պ· 100, Առաջնորդարանին 50, Տէր եւ Տիկին Յան Յովհաննէսեան, Աճառեան ընտանիք ե· պ· 100-ական, Տէր եւ Տիկին Կ· Ճանիկեան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 100, Տէր եւ Տիկին Սեպ· Ճանիկեան, Առաջնորդարանին 100, Տէր եւ Տիկին Հ· Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկին Թ· Շալճեան Մշակութային Տան 100-ական, ողբացեալ Թագլիճ Գուրգուայի հոգեհանգստեան առթիւ·- Զ· Կէտիկեան եւ Տիկին Քէօչկէրեան ե· պ· 300, Ց· Աբգարեան 200, Օր· Մաուլէն Ճէլալեան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 200, ողբացեալ Սիմոն Գասպարեանի քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ·- Զաւակները՝ Թ· Գասպարեան եւ քոյրերը Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 300, Տէր եւ Տիկին Ա· Պզտիկեան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 100, Ղ· Ղարիպեան երգչախումբին 100, Տէր եւ Տիկին Նահապետեան, Տէր եւ Տիկին Լ· Մարիքեան ե· պ· 100-ական, Տէյիրմէնճեան Ատրիէնի մկրտութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ· Ս· Տէյիրմէնճեան ե· պ· 1000, Տէր եւ Տիկին Ե· Աթոյեան ե· պ· 200 Ֆ·:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Յաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տոքթ· Տէր եւ Տիկին Զաւէն Գաբրիէլեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Տէրոյեանի եւ զաւակներուն, Պ· Տէրոյեանի, իրենց հօր, մեծ հօր եւ խնամիին՝ Սահակ Գաբրիէլեանի մահուան առթիւ:

ԾԱՂԻԿՆԵՐ ՅՈՒՂԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Զորս յարկանի չէնքի մը առաջին յարկը:
Ննջասենեակ, երեք սենեակ, խոհանոց, առանձին բաղնիք լողարանով, արտաքնոց, տաք ջուր եւ կեդրոնական ջեռուցում: Նաեւ քար:
Այլ մանրամասնութիւններու եւ այցելութեան համար հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 17-էն սկսեալ·-

280. 02. 58

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

LA JAF, L'UCFAF, LE COMITE CULTUREL DE LA SORBONNE
GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE
47, Rue des Ecoles — 75005 Paris
DIMANCHE, 16 MAI, A 17 H.

CONCERT

En Hommage au Compositeur

AVÉDIS MESSOUMENTZ

Avec la participation de:
— L'Ensemble Instrumental de Romans — Dirigé par A. SIRANOSSIAN
— Groupe Instrumental «SAYAT NOVA» — Dirigé par J.-P. NERGARARIAN
— Chorale «ANI» — Dirigée par H. ADJEMIAN
— L'Ensemble de Danses «NAVASSART» — Le Trio Traditionnel Arménien
Anna Karakaya (Chant) — Elia et Arto Pehlivanian (Kanoun et Dahoul)
CHAKÉ BENGUIAN (Chant) - ANDRÉ OVIGNY (Violon) - SEBOUH APKARIAN (Chant)
Avec l'aimable participation de:
LYNE DOURIAN (Opéra de Paris) — ASTRIG DEDEYAN (Opéra de Bordeaux)
Pianiste: Kouyoumdjian Avo
PRIX DES PLACES: DE 25 A 100 F.

— Location: Centre UCFAF - JAF; Cité du Wauxhall, 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49
Université Sorbonne Nouvelle (Com. Cult.) 13, Rue Santeuil, 75005 Paris Tél. 570.12.90
Yan's Club; 5, Ave. Reille - 75014 Paris — Cité Universitaire; 57, Bd. Jourdan
75014 Paris, Tél.: 589. 55. 53 — Librairie Paloyan; 9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Tél.: 523. 24. 97 — Dedeyan (Chaville) Tél.: 750. 46.93 — Davidian (Bagneux)
Tél. 665. 81.53 — Benlian (Issy-les-Moulineaux) — Café Philippe (Alfortville)
Pehlivanian (Sevran) Tél.: 384. 31. 28 — Djizmedjian (Bois-Colombes) Tél.: 781.09.72

Forum-Radio-Ararad

TOUS LES DIMANCHES — DE 10H. A 12H.
Une émission destinée aux Communautés Arméniennes de la Région Parisienne.
M. F. 98 Mhz.

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches — de 10h.30 à midi
Sur FM. 89.50 Mghz.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամենավիլի Անարատ Ցղութեան Հայ Քոյրերը, ցաւ ի սիրտ կը տեղեկացնեն թէ վերջնապէս փակուած է իրենց դէպքոցը: Կը տեղափոխուին Լիոն, ուր աւելի զարկ պիտի ստանայ հայ երիտասարդ աղջիկներու հայրենի կտուրը:
142, Cours Gambetta — 69007 Lyon
Tél.: (7) 872. 76. 60

Centre Culturel Nourhan Fringhian

6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

Իսիի Ֆրէնկեան Մշակութային սըրահին վարչութիւնը յաջորդաբար կը ներկայացնէ հետեւեալ ժապաւէնները:

1·- ՈՒՐԲԱԹ, ԱՊՐԻԼ 30, ժամը 20·30-ին՝
« AMERICA, AMERICA »

2·- ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 8, ժամը 16·30-ին՝
FESTIVAL DE DESSINS ANIMES

Մուտքը ազատ է փոքրիկներու համար

3·- ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20·30-ին՝
« LITTLE BIG - MAN »

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Յաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է ընկ· Ա· Սարաճեանէ 50 Ֆ·, Այրի Տիկին Լիզ Տէրտէրեանէ 50 Ֆ·:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ
ՅՈՒԼԻՍ 20 – 24

Կազմակերպութեամբ՝
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւններու Նախագահութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ· ԿԱՊՐՈՑԵԱՆի
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ
Մասնակցութեամբ՝
Գուրգ Համմուտի Ս· ՓՐԿԻՉ
երգչախումբի

Արձանագրութեանց համար դիմել·-
ՓԱՐԻԶ·- Անտոն վրդ· Թիւթիւնճեան:
ՀԵՌ·- 278 31 9
ԱՒՆՈՒՎԻԼ·- Աթանաս վրդ· Քէշիշեան:
985 15 3
ԼԻՈՆ, ՎԻԷՆ·- Գէորգ վրդ· Զաքարեան:
47 28 6
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ·- Կոմիտաս վրդ· Զարգճեան:
22 09 8
ՎԱԼԱՆՍ·- Գէորգ վրդ· Զանոյեան:
43 78 2
ՄԱՐՍԷՅԼ·- Սարգիս վրդ· Դաւիթեան:
48 19 0

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի Մայիս 31-էն առաջ արձանագրուիլ:

90ème Anniversaire de l'A.A.A.S.

DANS LE CADRE DU 90e ANNIVERSAIRE DE LA FONDATION
DE L'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
UN GRAND DINER OFFICIEL AURA LIEU
LE MARDI, 4 MAI, A 20H. PRECISES
DANS LES SALONS DE L'HOTEL INTERCONTINENTAL
3, RUE DE CASTIGLIONE — 75001 PARIS
SOUS LA PRESIDENCE EFFECTIVE DE

JOSEPH FRANCESCHI
(Secrétaire d'Etat aux Personnes Agées)

Avec la participation artistique de
— La Troupe de Danse Folklorique NAIRI
— L'Orchestre BERNARD DEDEDJIAN
— Le Chanteur VICKEN

Le Dîner se poursuivra par une Soriée - Dansante (Tenue sombre de rigeur).

Après 22.30 Entrée et Boissons: 50 F.
Retrait des places: A. A. A. S. — 77, Rue La Fayette - 75009 Paris
Téléphone: 878. 02. 99 ou 281. 17. 80

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 90-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՈՒՐԲԱԹ
ԱՊՐԻԼ
30
VENDREDI
30 AVRIL
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.160 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 57e ANNÉE — No 15 160

INTERVENTION de Michel de la Fournière

Secrétaire National du Parti Socialiste

A LA COMMEMORATION DU GENOCIDE ARMENIEN

24 AVRIL 1982

Salle Gaveau à Paris

Si le Parti Socialiste m'a demandé de le représenter à cette Commémoration du 24 Avril 1915, c'est en ma qualité de Secrétaire National aux Droits de l'Homme. Nous avons pensé en effet que la question qui nous réunit ici ce soir est éminemment une question de Droits de l'Homme, et d'ailleurs les tristes péripéties qui ont entouré naguère les débats de la sous-commission des Nations Unies l'ont bien montré. Or le Parti Socialiste n'a pas seulement la volonté de conduire en France même des réformes: il entend également sur le plan international affirmer la nécessité de la référence aux Droits de l'Homme, et au droit des peuples à disposer d'eux-mêmes. Il cesserait d'être lui-même s'il ne figurait plus aux côtés de ceux qui se battent pour que justice leur soit rendue.

Or, à propos de l'Arménie, les historiens du XXe siècle constatent déjà — et ils le feront certainement plus encore quand le siècle sera achevé — qu'il s'est produit pendant 50 ans comme une sorte d'amnésie dans la conscience mondiale. Au début du siècle, de nombreux démocrates parmi lesquels Jean LONGUET, Jean JAURES, Pierre QUILLARD intervenaient fréquemment en faveur des Arméniens opprimés sur le sol de l'empire turc: ce fut le cas notamment après les massacres de 1895 - 1896.

Puis vint la grande guerre, l'épouvantable génocide et l'arrivée lamentable des rescapés. On peut comprendre que les souffrances endurées par les peuples européens en guerre aient hélas relégué momentanement le problème arménien au second plan. Mais ce qui est frappant, c'est qu'après avoir échoué dans leur tentative diplomatique d'établir une Arménie indépendante et unifiée, les Alliés victorieux aient été comme frappés d'amnésie par rapport au génocide de 1915. La fascination de la Révolution Soviétique commençait à s'exercer sur une partie de la gauche française, où l'on pensait que l'Arménie soviétique répondait, imparfaitement sans doute mais répondait quand même au problème posé. Et à droite, on était séduit par le modèle moderniste et botté qu'offrait la Turquie de Mustapha Kemal.

Au fond, la France se satisfaisait en se montrant généreuse dans l'accueil des individus.

Il a fallu attendre de longues années, et 1965 est une bonne référence, pour que cette amnésie commence à se dissiper, en France et ailleurs.

Car il faut le dire nettement: le génocide arménien fut le premier génocide moderne, la première tentative systématique menée par un Etat pour anéantir sur son sol un peuple minoritaire. La seconde fut celle des nazis pour supprimer chez eux et dans le reste de l'Europe le peuple juif par la «solution finale».

Ce massacre ne fut pas le resultat d'un coup de colère, ou d'une vague incontrôlable, comme il s'en produit parfois chez tous les peuples, mais la froide application de la théorie monstreuse selon laquelle la solidité d'une nation exige la disparition d'une autre. Au nom des mêmes théories des peuples «supérieurs», ou des civilisations «supérieures», ou d'un ordre «supérieur», on pourrait demain justifier de même l'élimination de groupes entiers ou d'individus considérés comme inférieurs.

C'est face aux faits, à l'idéologie qui les sous-tend que, en défendant la nécessité du souvenir, nous luttons pour les principes mêmes qui fondent notre démocratie. Il n'y a pas de honte pour une nation à reconnaître ses fautes; la France en a commis de lourdes jadis, et elle les reconnaît, même si c'est dans le chagrin et la pitié. Nous voulons espérer qu'un jour la Turquie le fera, qu'elle s'appliquera à réparer ce qui peut l'être après tant d'années, peut-être d'abord en s'appliquant à sauvegarder les monuments qui portent témoignage de ce que fut la glorieuse civilisation arménienne, et ceci particulièrement à ANI, la vieile capitale des Bagratides. Il ne s'agit pas là d'une question de vieilles pierres, mais d'un signe réel et symbolique de la marque d'un peuple sur une terre.

Nous voulons croire aussi que l'ONU saura à son tour reconnaître la réalité du génocide, comme elle l'aurait fait d'ailleurs dès 1975 si elle avait suivi l'opinion de l'expert français de l'époque, Nicole QUESTIAUX, aujourd'hui Ministre de la Solidarité Nationale.

Quant à la France d'aujourd'hui, je voudrais d'abord tout simplement CONSTATER ce que le Président François MITTERRAND et le gouvernement de Pierre MAUROY ont fait pour manifester concrètement sa sympathie et sa solidarité avec nous.

D'abord, François MITTERRAND a été le premier Homme d'Etat français de ce rang à reconnaître que le concept de génocide s'appliquait parfaitement, hélas, aux massacres de 1915. Le Ministre des Relation Extérieures, à son tour, a déclaré tout récemment que le gouvernement français reconnaissait officiellement qu'il y avait eu génocide, et par conséquent, si le vote à la Commission des Droits de l'Homme de l'ONU avait eu lieu aujourd'hui et non et 1979, la France aurait agi dans le sens de la réintroduction du paragraphe 30.

Ce jugement n'est nullement dirigé contre le peuple turc et encore moins contre son gouvernement actuel, qui n'a aucune responsabilité dans un forfait ordonné par Enver Pacha sous un régime que, d'ailleurs, le peuple turc devait ensuite renverser. Il obéit au souci de reconnaître le droit et la vérité historique.

S'agissant des décisions et des mesures favorables à votre peuple, j'observe également que le Premier Ministre a donné aux fonctionnaires arméniens de l'administration française des autorisations d'absence pour vos grandes fêtes nationales, et que Messieurs HERNU et SAVARY ont fait la même chose pour ceux qui relèvent de leurs départements respectifs.

Le Parti Socialiste a contribué à ce que le gouvernement prenne ces décisions. Il continuera à appuyer les demandes de votre communauté pour que dans les domaines qui vous sont chers, de l'enseignement, de la culture, de l'expression publique, vos traditions nationales puissent demeurer vivantes et continuent à être transmises au mieux, c'est à dire encore mieux qu'aujourd'hui.

Ainsi vos écoles arméniennes doivent reçevoir l'aide de l'Etat, dans le cadre du service public de l'Education Nationale. Mais il importe également que la langue et la culture arméniennes puissent être enseignées dans nos propres écoles françaises, en particulier dans les villes où les Arméniens vivent en grand nombre. Cette novation impliquerait évidemment que votre langue soit reconnue officiellement au niveau des examens de l'Etat. Le Parti Socialiste est prêt à vous appuyer à cet égard auprès du Ministre de l'Education Nationale. Vous le voulez, nous le voulons aussi car votre culture constitue un apport pour la nôtre, et, moi qui la connait un peu, je souffre parfois que, pour le Français moyen, la culture arménienne se limite à tel chanteur populaire — si sympathique soit-il — ou à telle denrée exotique, ou à tels souvenirs personnels, même s'ils sont émouvants. A ce propos, permettez moi d'évoquer des évènements encore vivants dans la mémoire de beaucoup d'hommes de mon âge, qui avaient dix ans à l'époque de l'affiche rouge.

Je me souviens encore de cet après-midi, marchant avec un cousin qui devait être plus tard abattu par les Allemands, dans une rue de banlieue parisienne et rencontrant l'affiche rouge.

«Manouchian? Quel drôle de nom», dit le petit garçon!

«C'est le nom d'un patriote français qui lutte contre les nazis», répondit l'aîné.

Je crois bien que ce fut là ma pre - mière leçon d'éducation civique et internationaliste.

Mais encore faut-il, chers amis, permettez moi de le dire franchement, pour que ces rapports entre les Français et les peuples qui se sont réfugiés chez elle se développent harmonieusement, qu'il existe un bon climat, je veux dire un climat de paix civile. A cet égard les violences aveugles, même si l'on peut en analyser les raisons, créent un climat défavorable, qui pourrait vite devenir détestable.

La «France terre d'asile» tel est notre objectif, telle d'ailleurs a toujours été la vocation de la France depuis la Révolution française, où Polonais et Hongrois, Juifs d'Europe-Orientale, Espagnols républicains, Chiliens et Argentine et tant d'autres encore ont trouvé chez nous un peu de repos, et de quoi se refaire quand même une vie. Mais ce droit d'asile que nous défendons en dépit de tout requiert, pour se maintenir, le respect de nos lois démocratiques, hors duquel l'édifice serait sapé et retomberait sur les têtes de tous. C'est pourquoi les Socialistes français condamneront toujours les attentats terroristes commis sur son sol, et d'où qu'ils viennent.

Chers amis arméniens, les grands peuples ne meurent jamais: ni physiquement, ni dans leur identité. J'appelle «grand» un peuple qui a participé à la civilisation mondiale par l'expression de valeurs universelles dans les domaines de la pensée et de l'art.Il y a bientôt 42 ans, le Général de Gaulle a donné tort au célèbre mot de Danton: «On n'emporte pas la patrie à la semelle de ses souliers». La preuve a été donnée par lui et par ceux qui l'ont suivi à Londres et à Alger, qu'on pouvait l'emporter, la garder brûlante dans son cœur, trouver un jour le moyen de la restaurer pleinement, même si on ne voit pas toujours clairement le chemin. Celui-ci fait parfois de longs détours mais tout d'un coup, au sommet de la côte, voici qu'apparait le beffroi, ou la flèche de la cathédrale!

Chers amis arméniens,

Vous avez gardé la patrie vivante dans vos âmes d'exilés, vous avez conservé en dépit de tous les drames votre langue, votre culture, votre patriotisme. Ceci est une magnifique leçon pour tous et d'abord pour nous Français, et pour nous Socialistes français, qui croyons à la paix, à la coopération internationale entre les Etats et entre les peuples, mais qui disons encore comme Jean JAURES qu'un peu d'internationalisme éloigne de la patrie, et beaucoup y ramène et la fait redécouvrir, plus chère que jamais. C'est ce que je vous souhaite, à vous et à nous.

Vive l'amitié des peuples français et arménien.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ գինուորական ղեկավարը՝ զօր. Ժարուզելսքի, Մայիս 1-ի առթիւ, կարգ մը անակնկալ միջոցներ ձեռք առաւ: Ասոնց կարգին 1000 արգելափակուած ազատ արձակեց եւ լուսարգելը վերցուց:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ պաշտօնական այցելութիւն մը կատարեց Դանիա: Թագուհին կոչունք մը տուաւ, որու ընթացքին ոգեկոչեց Եւրոպայի դժուարութիւնները՝ տնտեսական եւ ընկերային:

ԺԱՆ - ԷՏԵՐՆ ՀԱՒԻԷի անհետացումը Զորեքշաբթիէն սկսեալ աւելի լուրջի առնուեցաւ, քանի որքան ալ ծանօթ ըլլան գրագէտին տարօրինակութիւնները, անկարելի կը նկատուի որ այսքան երկարէ «կատակ» մը, մանաւանդ 90-ամեայ իր հօր: Զորեքշաբթի օր արդէն, մամուլի գործակալութիւններ վերջնագիր մը կը ստանային «Ֆրանսական յեղափոխական Ջոկատներ»էն, որոնք գրագէտին ազատ արձակման փոխարէն կը պահանջեն համայնավար 4 նախարարներու մեկնումը, Մորհ. Միութեան հետ կապի համաձայնագրին ընդումը, կասթոն Տը Ֆէոի հրաժարումը, ազգ. օժանդակութիւն աֆղան ժողովուրդի դիմադրութեան: Պայմանաժամը՝ կէսգիշերուն: Այս վերջնագրին մէջ, կայ նաեւ քանի մը տող գրագէտէն, որ կը վրատահեցնէ թէ լաւ կը վարուին իրեն հետ: Անկարելի չի նկատուիր որ ծայրայեղ ձախ գործն ըլլայ, «պատժելու» համար գրագէտին կապերը ընկերվարականներուն հետ, թէեւ ներկայիս աւելի թոյլ են այդ յարաբերութիւնները:

ՄԵԾՆ - ԲՐԻՏԱՆԻԱ. 48 ժամուան պայմանաժամ տուաւ, Ապրիլ 28-ին, նախքան յարձակման անցնիլը:

ԼԻԲԱՆԱՆի ՄԷՋ առաջին անգամ ըլլալով մահմետական եւ քրիստոնեայ (սիւննի, շիի, տիւրզի եւ մարոնի) կողք կողքի ցոյց մը ըրին, բողոքելու համար սիւննի կրօնապետ՝ շէյխ Ահմետ Ասաֆի սպանութեան դէմ: Ցոյցը, որ ընդհանուր գործադուլի բնոյթ առած էր, կատարուեցաւ Զորեքշաբթի, Ասաֆի յուղարկաւորութեան օրը:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՀԱՋԱՐ օտար կայ Ֆրանսայի մէջ, անկանոն կացութեան մէջ, ըստ Ֆ. Օֆէնի, որ գաղթողներու ենթանախարարն է: Օտարականներու ընդհ. թիւը՝ չորս միլիոն է: Կառավարութիւնը կ'ուզէ վերջ տալ այլեւս Ֆրանսա գաղթողներուն, ինչպէս նաեւ գաղտագողի աշխատանքին:

ԹՈՒԹՊԱԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 45-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

—×—

ԱՐԱՐԱՏ ՅԱՂԹԵՑ ԲԿՄԱ-Ի

Խորհրդային 45-րդ ախոյենութեան մրցաշարքին, «Արարատ» Մոսկուայի մէջ յաղթած է ԲԿՄԱ-ի, 2-ի դէմ 3 կէտ - տով:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»
ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Ապրիլ 24/25-ի մեր թիւով, հաղորդած էինք թէ թրքական հեռատեսիլը Ապրիլ 14, 15 եւ 16-ին յաջորդաբար ներկայացուցած է հայկ. հարցին թղթածրարը, անշուշտ ըստ թրքական հայեցողութեան: Տրուած ըլլալով երեւոյթին իսկ կարեւորութիւնը, կուտանք ամբողջական պատկերը, յաջորդական թիւերով, ապա՝ կ'անդրադառնանք:

×

Ցայտագիրը ներկայացուցին երեք խօսնակներ. Ելլտըրըմ Ուչաքէր, Ա.յլին Էօզմէնէք եւ Ճահիթ Շանէր, որոնց առաջինը նախ կարգով թուեց այն ահաբեկչական յարձակումները, որոնք կատարուեցան վերջին տարիներու ընթացքին: Սանթա Պարպարայի մէջ Եանըգեանի կողմէ բռնանուած երկու երիտասարդ հիւպատոսները, յետոյ կարգով Վիէննայի եւ Փարիզի Ասազ դեսպաններու մահացումը, Պէյրութի մէջ Օքթայ Ձէրիլիի դէմ կատարուած յարձակումը Հռոմի մէջ Վատիկանի դեսպան Ճարըմի սպանութիւնը:

Ահաբեկչական չարժումներու չարքը կ'երկարէր կրկին Մատրիտ, Լա Հէյ, Փարիզ, Պեռն, Հռոմ, Աթէնք, Լիոն, Սիտնէյ, կրկին Փարիզ, Քոփէնհակ, Ժընեւ եւ վերջապէս Լոս - Անճըլըս եւ Օթթաուա:

Խօսնակը յետոյ հարց կուտար թէ արդեօք ի՞նչ էր այդ պաշտօնատարներուն յանցանքը, որ այսպիսի յարձակումի մը կ'ենթարկուէին ու կը սպանուէին հայ ահաբեկիչներու կողմէ: Այս հարցումին իբրեւ պատասխան կը ներկայացուէր Հայերու կարգ մը պահանջները եւ խօսնակը կը յայտնէր, որ իբրեւ թէ 1915-ին Թուրքերու կողմէ մէկ ու կէս միլիոն Հայեր սպաննուած են, այսինքն ցեղասպանութիւն մը տեղի ունեցած ու անոնց հողերը իրենց ձեռքէն առնուած է: Ուրեմն Թուրքիոյ Հանրապետական կառավարութիւնը պէտք է ընդունի այս ցնորածին ցեղասպանութիւնը, հատուցում պէտք է տայ եւ յիշուած հողերն ալ վերադարձուի Հայերուն: Մինչդեռ կ'ըսէր ան. այս պահանջներուն բոլորն ալ անհիմ են եւ իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է: Ուստի ղեկչերու իրական կողմերը ցոյց տալու համար սկսած բաժնին մէջ նախ պատառին վրայ երեւայ Էսաեան վարժարանի մայր դուռը եւ Ս. Յակոբ Հիւանդանոցի մուտքը, նոյնպէս պահ մը տեւեցաւ Իսթիքլալ պողոտայի Օտաքուլէի կից Կաթողիկէ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ դուռը: Յետոյ Կալաթասարայի Ավրուպա Բասաժը չուկային մէջ, ցոյց տրուեցաւ «Ծաղկավաճառ Ժիրայր»ի եւ կոճակ ծախող «Պօղոս»ի խանութներուն ցուցատախտակները:

Յետոյ խօսնակները կարգով տեղեկութիւններ տուին Հայոց ծագումին մասին, ներկայացուցին զանազան մեկնութիւններ՝ նոյի ցեղէն եկած ըլլալու, Պալքաններէն Անատոլու զաղթող Փիւնիկեցիներու ցեղակից ըլլալու, Ուրարտուի հետ կապ չունենալու մասին եւլն., բայց այս բոլորին մէջ կ'եզրակացնէին որ Արեւելեան Անատոլուի հողերը երբեք չեն եղած Հայոց հայրենի հողերը, այլ անոնք հոն եկուորներ եղած են միշտ: Ուստի կը պնդէին որ Հայոց ծագումին մասին պետական տեղեկութիւններ եւ փաստեր կը պակսէին:

Կատարուած տեղեկութիւններուն մէջ կը պնդուէր որ Հայերը չեն կրնար կապ ունեցած ըլլալ Ուրարտացիներու հետ, իրենց լեզուները իրարու չեն նմանիր, քանի որ Հայերէնը կը պատկանի Հնդեւրոպական ճիւղի լեզուներուն:

Հոս խօսնակը յիշեց նաեւ որ եթէ ամէն հաւաքականութիւն իր նախապէս ապրած վայրերը նկատի առնելով կարգ մը իրաւունքներ պահանջէ, աշխարհի քարտէսը տակնուվրայ կ'ըլլայ, ամէն մարդ իրար սպաննել կը սկսի եւ աշխարհի ժողովուրդները իրարու կը խառնուին:

Ցետոյ չարունակելով հայկական պատմութեան մասին տեղեկութիւն տալ, կը յայտնուէր որ Հայերը երբեք երկարատեւ թագաւորութիւն մը չեն ունեցած, նախ Մակեդոնացիներու, յետոյ Սելեւկեաններու իշխանութեան տակ ապրած են: Աւելի վերջ Արտաքսիաս եւ Զարեհ հրամանատարներու զօրութեան ներքեւ երկու մասի բաժնուած այս հողամասը, Հայերը կը կոչեն Մեծ եւ Փոքր Հայաստաններ: Մինչդեռ այս հողերն ալ կը պատկանէին Սասանեան, պարսիկ եւ արաբ թագաւորութիւններու իշխանութեան ներքեւ: Աւելի վերջ այդ շրջաններուն ամբողջութեան տիրապետեցին Բիւզանդացիները եւ այս վերջիններէն Հայերը տեղաւորեցին տահմաններու վրայ:

Անիի անկումն ու աւերումն ալ պատահած է բիւզանդական շրջանին ու անոնց կողմէ:

Հայերուն հանդիպած չունչ մը առնելու ժամանակաշրջանները կը սկսին Սելճուքեան օրերուն կ'ըսուէր եւ այդ մասին իրեւ փաստ կը տրուէր Մատթէոս Ուռհայեցիի մեկնութիւններէն օրինակներ:

Հայերը Խաչակիրներու արշաւանքներու շրջանին, իբրեւ Քրիստոնեայ ազգ կ'աջակցին անոնց, կ'օգնեն ու այդ օրերուն Թարսուսի Սուրբ Սօֆիա Եկեղեցւոյ մէջ Հայոց թագաւոր կ'օծուի Լեւոն Բ.: Բայց քիչ վերջ զայն հեռացնելով անոր տեղ թագաւորութեան կը բերեն Կուիտոն Լուսինեանը:

Սելճուքներէն վերջ, կը չարունակէ ինչո՞ւ ասացին, որ Արփիկը դիւղից բացակայում է, վերջապէս, ինչո՞ւ Կազ Սարքն այդպէս արդելում էր Արփիկին իրեն հանդիպելու...:

Հասկանալի է, ամէն ինչ հասկանալի է. բոլորն էլ ուզում էին, որ շուտ չըմոռայլուի գիւղ վերադարձող երջանկութիւնը:

Ե.

Մարմնում մի ցաւ զգալով, նա աբթընացաւ: Մթո՞ւ էր արդեօք, թէ սիրտն էր ցաւում:

Մենակութիւնն էր ճմլում նրան:

Գուրգէնը ոտքի կանգնեց եւ թողեց սենեակը:

Նա նստեց դրան մօտ ընկած քարին:

Զորն վազեց դէպի նա ու փարուեց նրա ոտներին: - Գուրգէն Ջան, ինչ լաւ ա, որ ուն ես, հեռուից լսուեց մի ձայն, - ես հէնց եռեւիցդ էի գալիս:

Կազ Սարոն էր:

Նա մատս այգին:

- Բարի օր:

- Բարի օր, Սարօ, ի՞նչ կայ, - հարցրեց Գուրգէնը:

- Ախր Արփիկի եռեւից ուղարկած մարդը չեկաւ, - խօսեց Սարոն, - առաջի հօր ես ու դու գնանք Արփիկենց գիւղը, ամա մեր դպրոցի վարիչը իրի - կունը եկաւ մօտս թէ՝ Սարօ Ջան, կարաս՝ առաւօտը Գուրգէնին մէկ ժամով դպրոց բեր. Թող երեխաներին կռւից պատմի.

Գուրգէն ոտքի կանգնեց: Նրանք դուրս եկան այգուց:

- Գնանք, Սարօ Ջան, - ասաց նա, - գնանք դպրոց: Իսկ Արփիկի մասին դուք էլ մի՛ք անհանգստանայ, երկէկ նա եկաւ:

- Եկա՞ւ, - զարմացած ձայնեց Կազ Սարոն, - բա ես նրան ասել էի ... ուրեմն լմացա՞ը...

- Լմացայ, Սարօ Ջան, - ասաց Գուրգէնը:

Կազ Սարոն կանգ առաւ:

- Ինչո՞ւ կանգնեցիր, - հարցրեց Գուրգէնը:

- Գէ, էլ ո՞ւր գնանք, - նկատեց Սարոն, - ախր մենք էա՝ պաշա, կոլխոզ, դպրոց սարքում էինք, որ էդ բանը դուռչ լմանաս:

- Գնանք, Սարօ Ջան, - խօսեց Գուրգէնը, - հիմա ես եմ ուզում դպրոցում լինել, կոլխոզում լինել, միշտ ձեզ հետ լինել: Ես քեզանից էլ, Ալէքից էլ, Աւանիից էլ չատ, անչափ շնորհակալ եմ:

Նրանք չարունակեցին ճանապարհը:

- Աենք մի օր պիտի լմանայիը, - նկատեց Սարոն, - ամա առում էինք էդ օրը չուտ չգայ ... վատ եղաւ, Գուրգէն, վատ եղաւ: Մենակ, գիտե՞ս ինչ, դու Արփիկին մեզապրել մի, նա լաւ զանազան հաւաքականութիւններ անցաւ ռուսական չարժումներու կը դիմէին:

Այս միջոցին ցարական Ռուսիան մասնաւորաբար կը հետաքրքրուէր Հայերով: Մեծն Պետրոսի դէմպի Միջերկրականի դաղջ ջուրերը իջնելու ծրագիրները պէտք է իրականանային: Այս նպատակին իրագործման համար երկու ճամբայ կար: Մին Պալքաններէն դէպի Նեղուցները, իսկ միւսը Արեւելեան կողմէ կովկասներէն դէպի Ալեքսանտրէթ (Իսքէնտէրուն):

Այս առիթով ու այս նպատակներու իրագործման համար ցարական Ռուսիան տեւական մերձեցում ցոյց տալ սկսած է Օսմանեան կայսրութեան մէջ ապրող Հայերու եւ անոնց մէջ սկսած է հրահրել ազգային զգացումները եւ դէպի անկախութեան ձգտումը:

Այս առիթով զանազան ձեւերով օժանդակութիւններ կատարուած են Հայերուն եւ քաջալերուած անոնց չարժումները:

Ընդհանուր ռազմավարութեան մէջ Ռուսերը կը խորհէին որ իրենց այս ընթացքը աւելի դիւրաւ պիտի կարենան իրագործել Արեւելեան շրջաններուն մէջ, քանի որ Պալքաններու շրջանը կատարուած արեւէ չարժում դժդոհութիւն պիտի պատճառէր Անգլիացիներու, Ֆրանսացիներու կամ ուրիշ եւրոպական պետութիւններու:

Ուստի ցարական քարոզչութիւնները սկսած էին սատկանալ Արեւելեան շրջաններու մէջ ապրող Հայերու մէջ, որոնք մօտ էին նաեւ Կովկասի Հայ հաւաքականութեան:

Հետատեսիլի խօսնակները հոս անդրադարձած են նաեւ ցարական իշխանութեան տակ դտնուող Հայերու մասին, յայտնելով թէ անոնք չատ ծանր եւ խիստ պայմաններու մէջ կ'ապրէին, Ռուսերը չէին ճնշէին անոնց կեանքի բոլոր պայմաններուն վրայ, մինչդեռ անդին իրեւ թէ Օսմանեան կայսրութեան հովանիին տակ ապրող Հայերու ազատութիւնը եւ անկախութիւնը կ'ուղէին ապահովել:

Մինչ այդ Անգլիացիներն ալ դէպի Միջերկրական՝ Հնդկաստան, իրենց ճամբան ազատ պահելու համար չէին ուզեր որ Ռուսերու ազդեցութեան տակ դտնուող Հայ ինքնավար շրջան մը գոյութիւն ունենայ եւ այսպէս կը սկսէր մեծերու նահապետութիւնը, որուն հետեւանքով կրկին պիտի վնասէին այդ հողերու վրայ ապրող ժողովուրդները:

Նոյն շրջաններուն է որ Ռումանիա եւ Պուլկարիա անկախութեան տիրացած էին ի լրումն Պալքաններու մէջ Ռուսերը նոր ընելիքներ չունէին այլեւս: Ուստի այլեւս բոլոր ուշադրութիւնները Արեւելեան շրջաններ դարձած կը տեսնուէին: Ցարական Ռուսիան մասնաւոր համակրութիւն մը ցոյց կուտար Հայ լուսաւորչական հաւաքականութեան: Այս պարագան նկատի առնելով 19րդ դարուն Անգլիացիներն եւ Ֆրանսացիներն ալ Հայոց մէջ սկսան աւետարանական եւ կաթոլիկէ քարոզչութեան եւ կրցան Հայոց մէկ մասը իրենց կապել այս ուղղութեամբ:

Հակառակ այս բոլորին Օսմանեան Պետութիւնը Հայ հաւաքականութեան

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԷՍ

Գ.

Ահա թէ ինչո՛ւ երէկ այդպէս սառն ընդունեց իրեն իր հարազատ տունը, ահա թէ ինչո՛ւ սեղանի վրայ փոչու հատ չերտ էր նստել:

Նա միայն հիմա նկատեց, որ պատից կախուած իր նկարը մնացել է մենակ:

Մի թէ՞ նա կեանքում էլ պէտք է մընար մենակ:

Ո՛չ, նա չի ուզում այդ, մենակութիւնը մահացու է:

Արփիկը թողեց նրան...:

Հիմա արդէն հասկանալի է, թէ ինչո՛ւ կայարանից գիւղ վերադառնալիս այդպէս յաճախ էր յոդնում Ալան ապէրը, թէ ինչո՛ւ Ալէքն իրեն դաշտ հրաւիրեց,

(Շար. 9 եւ վերջ)

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ ՆԻՒ – ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՈՎ ԳՐՈՂ ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԸ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

=———=———=

Նիւ – Եորքի «Փաշալեան» սրահին մէջ, Ապրիլ 2-ին, տեղի ունեցած է վիճարանական ասուլիս մը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Գրական Յանձնախումբին: Նիւթը եղած է՝ «Ի՞նչ է օտար լեզուով գրող Հայերու տեղը հայ գրականութեան մէջ»: Գլխաւոր զեկուցողները եղած են Փրոֆ. Վահէ Օշականի՝ Փենսիլվանիոյ համալսարանի հայ գրականութեան դասախօս եւ Փրոֆ. Յաչիկ Թէօլէօլեան՝ բաղդատական գրականութեան դասախօս Քոնէթիքըթի Ուէսլեյըն համալսարանին մէջ: Բացուածը կատարած է Ռուբէն Պարսումեան: Ասուլիսը վարած են Ժիրայր Աթթարեան եւ Փրոֆ. Յակոբ Ապրահամեան:

Առաջին խօսողը եղած է Յաչիկ Թէօլէօլեան:

Ան հաստատած է որ գրականութեան մէջ, սա է, – գրականութեան մը պատկանելիութիւնը կը ընորոշուի միա՛յն այն լեզուով, որ գրուած է: Ուրիշ միաւորներ եւ ապրակներ կարելի չէ՛ նկատի առնել, երբ տարբը գրական գործի մը ազգային պատկանելիութիւնն է:

Ո՛րեմն, ըստ այս բացարձակապաշտ վարկածին, միայն հայերէնով գրուած գրականութիւն մը տեղ ունի հայ գրականութեան անդաստանին մէջ: Կարեւոր չ՚է թէ օտար լեզուով գրողը, – ըսենք՝ անգլերէնով գրող ամերիկածին Հայրը, ինքզինքը Հա՛յ կը զգայ, իր հայ – ամերիկացի երկընտրանքի ապրումը կ՚արտայայտէ, կը գրէ հայ ունկնդիրներու համար, եւլն.:

Այս վճռական ու բացարձակապաշտ մօտեցումը, ըստ է Թէօլէօլեան, ուղղակիօրէն բեկանելի չէ, քանի որ նման ահմանում հոգեկան եւ գաղափարական հակղեցութիւն մըն է, Սփիւռքի անկայուն ու խախուտ իրականութեան հանդէպ: Երբ արտայայտ Հայեր կը տեսնեն Սփիւռքեան չատ մը կառոյցներու խախտումն ու սկզբունքներու աղաւաղումը, իրենց հակազդեցութիւնն է պատնէշներու եաեւ քաշուիլ:

Կը փորձեն կասեցնել փոփոխութիւնները, դոնէ՛ որոշ մարզերու մէջ, – եւ ուրեմն նման մտահոգութիւնները տեղի կուտան գրականութեան պատկանելիութեան հանդէպ բացարձակապաշտ մօտեցումի:

Բայց եւ այնպէս, Ա. Թէօլէօլեան աւելցուցած է, կարելի է անուղղակիօրէն հարցաքննել այս բացարձակապաշտ մօտեցումի ջատագովը, զանազան ձեւերով: Օրինակ, յիշեցուցած է Թէօլէօլեան իր ունկնդիրներուն, 1820-էն 1850, երբ բուռն պայքար կար Հայոց միջեւ կրօնական պատկանելիութեան հարցին չուրջ, Առաքելական Հայեր կը յամառէին ընել որ Հայ կաթողիկէն ու մնացնող Հայ Բողոքականը իսկապէս Հայ չեն (հաստատում մը, որուն ուժ կու տար Թրքական միլլէթ–ի դրութիւնը, որ սկիզբը միայն Առաքելական Հայերը կ՚ընդունէր...):

Կարելի է հակաճառել անչուշտ, ըսած է Թէօլէօլեան, որ մարդու մը պատկանելիութեան միակ չափանիշը կրօնքը չէ՛ կրնար ըլլալ: Անչուշտ կային Հայեր, օրինակ Եղկաթի չրջանին մէջ, որոնք թէ՛ կաթողիկէ էին, թէ՛ ոչ բոլորովին Թրքախօս: Սակայն կարելի է հաստատել նաեւ որ մարդ մը իր հոգեմտաւոր – բական կազմի մէկ կամ երկու միաւորներով (այսինքն՝ լեզուով ու կրօնքով) չի սահմանուիր, մինչ գիրքն ու գրականութիւնը իրենց լեզուով միա՛յն կը սահմանուին, որովհետեւ մարդու չափ բարդ չեն: Համաձայնելով հանդերձ որ նոյնքան բարդ չէ գիրքը՝ որքան մարդը, Թէօլէօլեան հաստատած է որ գիրք – մարդ յարաբերութիւնը չատ սերտ է, եւ ուրեմն կարելի չէ միայն լեզուով սահմանել գրականութեան պատկանելիութիւնը: Հայութեան ու աշխարհի Սփիւռքացումը, ըստ է Թէօլէօլեան, կը չեշտէ համաշխարհային ու ազգային գրական – նութեան միաժամանակ պատկանելու կարելիութիւնը: Օրինակ բերած է Ֆրանց Քաֆքան (հրեայ ծնունդով, Աւստրօհունգարական Պետութեան չեխ չրջանին հպատակ, ապրած Փրակայի մէջ, գրեց Գերմաներէն): Նմանապէս նշած է Էլիաս Քանէթթին, Այզըք Պաշեվիս Սինկըը (երկու հրեայ Նոպէլեան մրցանակաւորներ), ճամայիկացի բայց անգլիագիր բանաստեղծ Տէրըք Ուոլքոթթ, որ սեւ ալ է, եւլն.:

Թէօլէօլեան փակած է իր զեկուցումը «նոր» ահմանումով մը:

Առաջարկած է որ Հայ Գրականութեան կը պատկանին (ա) հայերէնով գրուած ամէն գործ, ու (բ) Հայ ըլլալ կամ չըլլալու երկընտրանքով մտապրած բայց օտար լեզուով գրուած գործեր: Գրական գործի մը պատկանելիութիւնը բնորոշող մտաւորական կարդին պէտք է նկատի առնել, բայց է ան, գրողին նպատակն ու գործին պարունակութիւնը, եւ ոչ միայն լեզուն:

Վահէ Օշական սկսած է իր զեկուցումը, չեչտելով որ Թէօլէօլեան իսկապէս պաշտպանած չէր վիճարանական դրոյթի մէկ բեւեռը, – «ես կը կարծէի», ըսած է ան, «որ Յաչիկ Թէօլէօլեանի դիրքը պիտի ըլլար բացարձակապաշտ մօտեցումի պաշտպանումը, եւ թէ իմ դերս պիտի ըլլար շեշտել՝ անգլերէնով կամ օտար լեզուով գրուած գործերու պատկանիլ – լիութիւնը՝ Հայ Գրականութեան անդաստանին մէջ»:

Վահէ Օշական ապա ըսած է որ իր կարծիքը կը տարբերի: Ընդլայնելով պատկանելիութեան չափանիշը, ան ըսած է, – «Այն անձը որ կ՚ըսէ թէ ինք Հա՛յ է, անոր գործը կը պատկանի հայ գրականութեան»: Ամէն բանէ առաջ հայ ինքնութեան իւրացումն է կարեւորը, եւ նման իւրացում, ըստ Օշականի, կը պահանջէ կարդալ Հայ Գրականութիւնը, Հայերէնով, բայց ոչ անպայման Հայերէն գրել: Ի վերջոյ ըսած է ան, գրականութիւնը նոյնիսկ լեզուէ՛ն աւելի բան մըն է, այլ լեզուով ըսուա՛ծն է: Օրինակ, եթէ առնենք ցանկ մը, սա գրողներէն բաղկացած, – Արամ Հայկազ, Զաւէն Սիւրմէլեան (որ թէ՛ Հայերէն գրած է, թէ՛ ալ անգլերէն), Ուիլեըմ Սարոյեան, որ ինքզինք հայ կը զգար սա – կայն հազիւ թէ մակերեսայնօրէն ծանօթ էր հայ գրականութեան, Մայքըլ Սուէն ու Անրի Թրուայա, որ կը գրէ Ֆրանսերէնով ու ամբողջովին կը մերժէ իր Հայու ինքնութիւնը, – այս հինգ գրողներուն առաջին չորսը, ըստ է Օշական, կը պատկանին հայ գրականութեան եւս, ոչ միայն ամերիկեանին: Միայն վերջի՛նն է որ բոլորովին դուրս կը մնայ մեր անդաստանէն, որովհետեւ անոր կը պակսի հայ ինքնութեան իւրացումը, նաեւ հայ գրականութեան ճանաչումը:

Զեկուցումներէն ետք եղած են հարցումներ արծարծուած հարցերուն մասին:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

=———✠———=

Ջատկուան տօնին եւ Ապրիլեան Եղեռնի 67-րդ տարեդարձին առթիւ, Ապրիլ 18-ին պատարագ մատուցուեցաւ Պիվէրի Ֆրանսական եկեղեցւոյ մէջ: Ներկայ էին Կարտանի, Պիվէրի եւ Մէյրէօլի Հայերը, որոնց մէջ աչքի կը զարնէր երիտասարդութիւնը: Պատարագեց եւ քարոզեց Գամփանեը Ֆրէզի հոգեւոր հովիւը՝ Գրիգորիս քհնյ. Քէշիշեան: Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Եղեռնի նահատակաց յիշատակին:

×

Շաբաթ, Ապրիլ 24-ի առաւօտեան, նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ.-ի Կարտանի մասնաճիւղի եւ նորակազմ Հայ երիտասարդաց Բարեկամութեան Միութեան տեղի ունեցաւ Ապրիլեան ոգեկոչումը մեռեալներու յուշարձանին առջեւ: Ներկայ էին տեղւոյն քաղաքապետը՝ Ռոժէ Մէյ, Թաղապետական խորհուրդի անդամներ եւ հոծ թիւով Հայեր՝ կարտանէն, Պիվէրէն եւ Մէյրէօլէն:

Ժամը 11-ին քաղաքապետարանին եւ Հայ գաղութին կողմէ ծաղկեպսակներ դրուեցան յուշարձանին առջեւ եւ մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգուեցաւ յիշատակը մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն: Խօսք առաւ (Ֆրանսերէն) Կարապետ Տէրտէրեան (Մարսէյլէն) եւ անդրադարձաւ 1915-ին Հայերու դէմ Թրքական կառավարութեան կատարած ցեղասպանութեան, նշելով որ մէկ ու կէս միլիոն անմեղ Հայեր զոհուեցան, գիւղեր, քաղաքներ ու սրբավայրեր աւերակներու վերածուեցան եւ Հայ ժողովուրդի մնացորդացը, ապառաժ աշխարհի չորս ծագերուն, այսօր հատուցում կը պահանջէ:

Ապա, խօսք առնելով քաղաքապետ Ռոժէ Մէյ, անդրադարձաւ ցեղասպանութեան վեր առաւ Հայ ժողովուրդի աշխատասիրութիւնը եւ չինարար ոգին: «Բարձր մակարդակով մշակոյթի տէր ժողովուրդ մը, – ըսաւ քաղաքապետը, – որ այս երկիրը հատատուկելով զարգաւ պատուաւոր քաղաքացի: Հայերը իրենց ժրաջան աշխատանքով բարգաւաճ դարձուցին իրենց յանձնուած միջավայրը: Անոնց ընդունակութեան խօսուն ապացոյցն է այսօրուան փոքրիկ Հայաստանը, զոր Հայերը 60 տարուան ընթացքին դարձուցին բարգաւաճ ու ծաղկուն երկիր մը՝ իր մայրաքաղաք Երեւանով, որ հիացում կը պատճառէ համայն աշխարհի»: Քաղաքապետը դատապարտեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, որ անտես կ՚առնէ Հայոց արդար պահանջը ու չի դատապարտեր ցեղասպանութիւնը:

Քաղաքապետին խօսքերը մեծ գոհունակութեամբ ընդունուեցան ներկաներուն կողմէ:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԷՓԷՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Գարակէօզեան հաստատութեան սրահին մէջ, Ապրիլ 2-ին, տեղի ունեցած է Լ. Օ. Խաչի առողջապահական Բ. խմբակի վկայագիրներու բաշխման հանդիսաւորումը: Խօսք առած են Միութեան Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչն ու Գարակէօզեան հաստատութեան տնօրէնը քաջալերելով 15 երիտասարդները, որոնք իրենց տեսական դասընթացքի կողքին գործնական – նախնական զարմանումի պետական ամբողջական ծրագրին հետեւած են Գարակէօզեան հաստատութեան մէջ:

ԴԱՏԱՒՈՐ ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՋՈՐՐՈՐԴ
ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

– Վախը աւելի ահաւոր է քան թշնամին, Սենեքերիմ: Վախի տակ մարդ՝ նոյնիսկ մը անգամ կրնայ պարտուիլ, իսկ նոյն ուժն ունեցող քաջը կրնայ ապրիլ մը պարտիլ,– խօսեցաւ Կիրոս: Վրանպէի պահուն ան դիտէր արտասովոր հանդարտութեան մէջ մնալ, չկորնչնելու համար հաւասարակշռութիւնը իր մտածումին:

Կիրոս մտացեծ հեղ մը դուրս հանել վաստ Խէրօն. գուցէ խօսելիք բան մը ունէ պահակին հետ:

– Վերջապէս հեղ մը հասկնանք, թէ էս ի՞նչ ճանապար է, մա՞րդ է թէ ընտանեցուած կենդանի,– խօսեցաւ Կիրոս:

Վաստ Խէրօն հասկի քարայրի բերանը հասաց՝ հրացանի կոթով ներս հրուեցաւ քրքջան խնդուքով: Պահակին խնդուքը կատուին խաղն էր մկան հետ: Կիրոս չյուսահատեցաւ, որովհետեւ մուկերը երբեմն մեռել կը ձեւանան մինչեւ որ կատուն կորնչնէ իր խաղի հետաքրքրութիւնը ու տեսնես՝ թռյլ վայր – կեանի մը առիթէն օգտուելով մուկը կը յաջողի փախչիլ:

Խէրօն դարձեալ դուրս ելլելու փորձ ըրաւ, երեսին վրայ բռնելով չատ միա – միտ ժպիտ մը ու տեսաւ, որ պահակը դուրսը քարի մը վրայ նստած՝ զինք կը դիտէր չարախինդ ու ծուռ աչքերով: Պահակը թռյլ տուած էր, որ բանտարկեալը քալէ իրեն մօտենալու աստիճան: Այդ քալէ իրեն մօտենալու աստիճան: Այդ պահուն, պահակը կենդանիի մը նման վայրի կանչ մը ձգեց եւ չդիտես ո՛ր տեղէն հաւաքուեցան մերկ ու ակլոր պատանիներ եւ սկսան չորս կողմէն քարեր տեղալ Խէրօյին վրայ: Խէրօն հազիւ ինքզինքը քարայրէն ներս ձգեց պաշտպանուելու համար, մինչ պահակը խոշոր քրքիջ մը ձգած էր, իր ծանր փորը երերցընելով:

Անոնք այլեւս չմտածեցին քարայրէն դուրս գալ, որովհետեւ պարսատիկով նետուած քարերը կը զարնուէին քարայրին ու երբեմն ալ կ՚անցնէին ոռնումով:

Արեւը արդէն մօտեցած էր քարայրի դրան. ներսը թաց ու մութ անկիւններու մէջ կային ջղմիկներու չարժումները:

Սենեքերիմի դէմքին վրայ կարծես սարսափ մը քարացած էր մինչ Կիրոսին մէջ, չդիտես ո՛ր տեղէն, ժողովրդական եղանակ մը կը կրկնուէր ու մէջ ընդ մէջ ազուոր թռչունի մը նման իր մտածումներուն թեւը կը կարէր: Կիրոս վանդներու մէջ չատ էր եղեր, միշտ ալ նախազգացում մը իրեն պաշտպանութեան եկած էր: Կարծես կը զգար, որ ան պիտի հանդիպէր Խալիլին. յետոյ մտած էր Գալաթափունար: Արդէն Հաճի Մուսային հետ էր որ կը խօսէր...:

– Լհ, Աստուած ողորմած է, Սենեքերիմ, գուցէ Կիւլլին կերպ մը ճարէ: Ճարպիկ կին է, միայն թէ մինչեւ ատա – ւօտ եթէ էս մարդակեր Սատոն մեզ չմսուրի չզարնէ ... Գուն բաւական դիմուկ ես. առաջին զոհը դուն կ՚ըլլաս: Իմ վրայ 40 ոգեաւ որ հաւաքուին կտոր մը միս չեն կրնար փրցնել: Ի՛նչ ալ ըլլայ, Սենեքերիմ, կ՚ենթադրեմ հեղ մը պետին կը տանին մեզ: Ո՞րը աւելի հեշտ է, չամփո՞ւրի անցնիլ, թէ ծառէն կախուիլ, – կը կատակէր Կիրոս: Անոր մէջ վախը կը նմանէր ագռաւներու փոքրիկ խումբի մը որ կը զառնար, ծառերուն վերեւ թառելու տեղ մը գտնելու համար:

×

Կիւլլին, քիւրտին աղջիկը, ինքն ալ բռնուած էր վախէ, ինչպէս ծաղկած նըշենին փոթորիկէ կը բռնուի յանկարծ: Որսորդէն հալածուած եղնիկի մը աչքերուն անձկութիւնը կար անոր աչքերուն մէջ երբ բաժնուեցաւ իր ընկերներէն ու ինք մինակ մնաց խիտ ու վայրի աւազակներուն մէջ:

Հեռուէն, մօտէն, քարայրներու ձեւ չինուած քարէ տուներէն դուրս վազելով դէպի Կիւլլիին կողմը կը վազէին բնակիչները, որոնք ունէին մերկ կուրծքեր ու սրունքներ: Կը վազէին մայրեր՝ երեխաներ իրենց պերկերուն ու կուրծքերուն՝ զոհին անցքը դիտելու:

(Շար. 553)

(Շար. 1)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Գալայճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Մայիս 2, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց ողբացեալ քրոջ՝

ՄԵՐՈՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

(ծնեալ Գալայճեան)

ինչպէս նաեւ Գալայճեան, Պօղոսեան, Պօյաճեան, ընտանիքներու բոլոր ննջեցեալ յիշատակին:

Այս առթիւ 250-ական Ֆ. կը նուիրեն.— Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին, կապոյտ Խաչին, կարմիր Խաչին, Իսիի եկեղեցիին եւ սիրելի «Յառաջ»ին (առանձնալ «Յառաջ»էն):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Օ. Ճանիկեան, որպանոցի իր ընկերոջ Մարտիրոս Գրաճեանի յիշատակին, 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

TF1
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Մայիս 2, ժամը 9·30-ին:

Յայտագիրը՝ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ

կեանքն ու գործը·

կը մասնակցին՝

— Mme. VERA HONORAT (Chant)
— JEANETTE ALTOUNIAN (Piano)
— ALEX SIRANOSSIAN
— GERARD SERKOYAN

FOOTBALL

PORTE - DE - BAGNOLET
contre
HOMENETMEN - FRANCE
Dernier Match de Qualification
au Championnat
LE DIMANCHE, 2 MAI, A 15 H. 30
au Stade Pershing (Porte de Vincennes
VENEZ NOMBREUX

PUBLICATIONS DE LA SORBONNE 14, Rue Cujas — 75231 Paris Cedex 05

Les Grandes Puissances, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914 - 1918)

Recueil de documents édités, avec une introduction historique.
par ARTHUR BEYLERIAN

un Volume 16 x 24 — 800 pages
Au Prix de Souscription de: 175 F. jusqu'au 30 Avril 1982
Parution prévue: Juin 1982

Bon de Souscription

Je vous adresse ci-joint la somme de.....F.
Veuillez m'envoyer ..... exemplaire(s) de l'ouvrage d'Arthur BEYLERIAN
LES GRANDES PUISSANCES, L'EMPIRE OTTOMAN ET LES ARMENIENS DANS LES ARCHIVES FRANCAISES (1914-1918)

Nom .....

Adresse *Ville*

Date *Signature*

- Par chèque de virement postal (3 volets) au nom de l'A.A.P.S. CCP 33 58330 Z La Source

- Par chèque bancaire établi au nom de l'A.A.P.S.

à Retourner:
Publications de la Sorbonne — 14, Rue Cujas - 75231 Paris Cedex 05

LA GRÈCE A LA CARTE
VOUS PROPOSE

PARIS - ATHÈNES - PARIS
1150 F.

DEPARTS DU: - 23/5 - 30/5 - 13/6 - 20/6

1390 F.
DEPARTS:
02/5 - 09/5 - 06/6 - 27/6
SEPTEMBRE

1490 F.(*)
JUILLET - AOUT
(*) SUPPLEMENT 200 F.
DU 31/7 AU 10/8

AINSI QUE TOUTES PRESTATIONS
(HOTELS - CIRCUITS - CROISIERE)
AU DEPART D'ATHENES

Pour tous Renseignements:
ARPI BODURYAN — ANITA TACHDJIAN
V. V. S.
5, Place A. Malraux - 75001 Paris
Tél.: 296. 37. 70
LIC.: 1539

ՊԱՆԵԼՕ - ՔՈՇՄԱՆ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մայիս 9, ժամը 14·30-ին:

THEATRE MUNICIPAL DE BAGNEUX

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
եւ
Պ. ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ
Պաղեէօ-ի Փաղաքապետ
Բայման խօսք՝ վարչութեան կողմէ
Պ. Մ. ՄԱՎԻԵԱՆԷ
Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ ուսուցչուհի՝
ՏԻԿԻՆ Հ. ՊԱԼԸՔՃԵԱՆ
Ազգասանութիւն, երգ, կատակերգութիւն՝ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:
Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ երգիչ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՖԷՐՄԱՆԻ
Ճոխ պիւֆէ:
Հաճելի անակնկալներ:
Մուտք 20 ֆրանք:
Հաղորդակցութեան միջոցներ.- Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 188 ա կամ 188 Պի եւ իջնել Ռոն - Փուէն տէ Մարթիր:

Grande - Fête Familiale Dansante

DIMANCHE, 9 MAI
A partir de 15 h.

Organisée par
LA CROIX - BLEUE ARMENIENNE
Section Saint-Maurice de Beynost

Avec la participation de
L'ORCHESTRE «MELODIA - EREVAN»
Salle des Fêtes
de Saint-Maurice de Beynost
BUFFET ARMENIEN — BROCHETTE
Entrée libre
AMBIANCE ARMENIENNE

ԽՆՋՈՅՔ - ՏՈՒՐ

NOVOTEL - BAGNOLET

Կազմակերպուած կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00 Հայկ. ճոխ յայտապիր: Սեղանները պահուիլ հեռաձայնելով. — 233 41 եւ 206 42 50:

90ème Anniversaire de l'A.A.A.S.

DANS LE CADRE DU 90e ANNIVERSAIRE DE LA FONDATION
DE L'ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
UN GRAND DINER OFFICIEL AURA LIEU
LE MARDI, 4 MAI, A 20H. PRECISES
DANS LES SALONS DE L'HOTEL INTERCONTINENTAL
3, RUE DE CASTIGLIONE — 75001 PARIS
SOUS LA PRESIDENCE EFFECTIVE DE

JOSEPH FRANCESCHI
(Secrétaire d'Etat aux Personnes Agées)

Avec la participation artistique de
— La Troupe de Danse Folklorique NAIRI
— L'Orchestre BERNARD DEDEDJIAN
— Le Chanteur VICKEN

Le Dîner se poursuivra par une Soriée - Dansante (Tenue sombre de rigeur).

Après 22.30 Entrée et Boissons: 50 F.
Retrait des places: A. A. A. S. — 77, Rue La Fayette - 75009 Paris
Téléphone: 878. 02. 99 ou 281. 17. 80

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒԾԻԿ, ՏՈՄՄ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՁԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Ծախու Գիրքեր

Հայկ Սէրէնկիւլեան գրական մրցանակի արժանացած հետեւեալ գիրքերը կը գտնուին դատակազմի տրամադրութեան տակ եւ ծախու են.—

1.— Քրիստոս Ինքնակալ կամ Առիւծարքայն Հայոց Տրդատէս հեղինակ Քարլ Պրէֆէն, թարգ. Երուանդ Տէր Ազդրէասեան (Եսան) գին 40 Ֆ.:

2. — Նիքոլա Եորկային հետ (լաթա - կազմ):

Հեղինակ Ճ. Ճ. Սիրունի գին՝ 40 Ֆ.:

3. — Պատմութիւն հայ գրականութեան սկիզբէն մինչեւ ԺԹ. դար, ԺԹ. դարէն մինչեւ մեր օրերը Ա. եւ Բ հատորները, հեղինակ՝ Ճովհ. Գալանճեան, գին 30 Ֆ.

4. — Ալեծուփ ջուրեր հեղինակ՝ կարօ Մեհեան գին 20 Ֆ.:

Դիմել՝ Տիկին Զապուքճեանի, հեռաձայնել՝ 770. 56. 31

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935